This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

·1754·

Digitized by Google

UNIVERSITE DE LAUSANNE
ANNULÉ
FACULTE DES LETTRES

Digitized by Google

Lucii
ANNÆI FLORI
Rerum Romanarum
Editio Noviſsima
Accu[r]ante
Ioanne Freinſhemio.

ARGENTORATI. *Sumptib… G… …opffij et I.E. Zetzneri A° 1669.*

LVCII ANNÆI FLORI RERVM ROMANARVM

EDITIO NOVISSIMA,

ACCVRANTE

JOANNE FREINSHEMIO.

In qua quid præſtitum ſit, auerſa pagina docebit.

2390

ARGENTORATI,

Apud GEORG. ANDR. DOLHOPF.
& JOH. EBERH. ZETZNER.

M. DC. LXIX.

ANNULÉ

Digitized by Google

Hoc libro contenta.

I. FLORI contextus, à IOHANNE CAMERTE, IOANNE STADIO, ELIA VINETO, IANO GRVTERO, CLAVDIO SALMASIO, & IO. ISACIO PONTANO, è Manuſcriptis codicibus emendatus, in verſiculos diſtinctus.

II. Notæ cuicunque capiti ſubjectæ: in quibus ſelecta Camertis, Stadii, Vineti, Gruteri, Salmaſii, Pontani: & quotquot ex aliis Philologicis auctoribus, noſtroue ingenio depromere licuit.

III. Excerptiones Chronologicæ, ad Flori hiſtorias accommodatæ.

IV. Variarum lectionum libellus.

V. Index rerum atque verborum, ad inueniendum expeditiſſimus, noua forma confectus.

VI. Auctorum Index.

VII. In hac Editione Notis & Indici multa ſunt addita: quædam in iis emendata. Omiſſa & Commiſſa prioris curæ ſuis locis reſtituta ſunt.

VIII. Præmiſſa ſunt iteratæ huic editioni Præfationes tres: quarum Prima & Tertia iam olim in Anno 1632. primæ editioni ab ipſô Authore & Cl. Berneggero; Secunda vero curis ſecundis in Anno 1636. præfigebantur.

5 (r 78

DON

BIBLIOTHÈQUE ... UNIVERSITAIRE

Digitized by Google

AXELIO OXENSTIERN,

SACRAE REGIAE MAIESTATIS,

Regnique Sueciæ Senatori ac Cancellario, Regiorumq; per Germaniam Exercituum Legato Supremo.

ILLVSTRISSIME DOMINE, quæ paſſim celebratur Humanitas tua (quid enim ceſſem, quod rei caput eſt, eloqui?) multum mihi in dedicatione Auctoris huius, verborum lucrifecit, quorum abſque veſana pompa adiri nefas eſt, quibus faſtigium eiuſmodi fortuna, non etiam ingenium natura, vel meritum induſtria, contulit. Quamuis & illi, ſi penitius conſiderem, non paucas modo periodas, ſed totam orationem mihi lucrifaciunt. Quæ enim lubido foret, alloquio dignari, qui me nec auditu, hoc eſt, ſurdo narrare fabulam? certe ſeriorum verborum & alias parcus, ea perdere non ſuſtineo. perduntur autem, quæ coram indignis profunduntur. porro indigni ſunt, qui ſimul honoribus nonnullis mactantur, ſupercilia tollunt, & aſcititia quadam grauitate, quam minus callidi Grammatici arrogantiam vocant, multiplicatiſque miniſteriis, tanquam lictoribus, turbam ſubmouent, ſeque mortalium oculis nunquam ſine cura vel oſtentant, vel ſubducunt. niſi enim eſſent, cur tantopere laborarent, vt mererentur videri? Enimuero vt quiſque veterum veſtrorumque (REGIS noſtri dico, & qui eum æmulamini) exemplorum magis memor; non ſatis æquus

 iudex

iudex eſt magnitudinis quam ſuſpicari potius licet, quam intelligere. Quid enim, ſiquidem ſibi conſtat, in æquum non degreditur, & populos implet dignitatis ſuæ? Maiori theatro actionum ſuarum gaudet, cuicunque non minor præſtandi fiducia, quam promittendi facilitas fuit. nimium parum credere ſibi videntur, qui virtutes ſuas abſcondunt, aut tantum è longinquo oſtentant; nec pudore magis, quam conſcientia premi. Suſpicionibus quidem alimenta præbet, quiſquis ad liquidum deduci rem non patitur. Hiſpaniarum Reges, & qui alii ad hanc formam eminus imperant, magni bonique iactantur ſæpius, quam creduntur: in virtute, quæ deſcendit in lucem, quæ cælo terraque teſte mortalium oculis coram impingitur, nullus ignorandi, nullus ambigendi locus eſt. Sed ad hanc penitus inſpiciendam Humanitas, veluti benigna quædam admiſſionum magiſtra, ianuam aperit; maieſtatemque reliquarum virtutum propius agnoſcendam præbet, ne ipſis quidem nolentibus. quamuis enim radios ſuos longiſſime iaciunt, in ipſo ſplendoris fonte maiori luce coruſcant. Eaque re certiſſimum indicium eſt, vbi ſit Humanitas, maximarum virtutum non imitamenta quidem, ſed ipſas eſſe. Vt enim nemo tam ineptus oſtentator eſt, vt ædes extrinſecus quidem ornatas, intus vero inconcinnas, tenebroſas, ſordidas poſſidens, intromittere potius cupiat ſpectatores, quam foris relinquere: ita quibus fundata virtus non eſt, adulterino ſplendore procul ludunt, more præſtigiatorum, qui cum varia oculis exhibeant ludibria, hoc vnum ſedulo cauent, ne quis curioſior artes eorum coram arbitretur. Sed in hanc rem quæ dici poſſunt,

ſunt, forte rectius aliquanto promentur, cum ætas & experientia, hanc ingenii libertatem, & hoc ineptiarum odium in ſatyram redegerit. Vt autem, quomodo tuæ virtutes alios, ex propinquo arguerent, dicerem; non inconſultus quidam ardor, nec obſcœna adulandi ambitio extudit: ſed ſola formido, ne forſan iniquis rerum æſtimatoribus fortunam potius tuam quam meritum ſectari putarer: quo quidem ex hominum cenſu, nec eſſe volo, nec videri. Quin vt de me vera fatear, ſicut nec de aliis vnquam diffitebor, promptioris ad vituperandum linguæ ſum; quia vitia non item vt virtutes ſimulari video. Qua de cauſſa eos quos ſolidæ virtutis ſtudium ſupra vulgus extulit, ardentiori affectu, quam vulgus ſolet proſequor: eoque fit, vt in contemplationem morum tuorum, nunquam hercle inuitus, ſæpe tamen aliud agens rapiar. In illis enim agnoſco inſtrumentum illud, quo felicitas & quies quæ iamdudum Sueciæ regnũ impleuerunt, in alienigenas etiam nationes liberaliter tranſfunduntur. Nihil addam laudum, quas copioſe miniſtrat ſecundus rumor, niſi quod illas adhuc intra meritum tuum ſuſpicer. Quod equidem aliquando propius inſpectum, quoad eius potero, ſiquidem permittes, in lucem protraham; non quidem quod tua multum intereſſe cenſeam; ſed vt alii intelligant, quantum ſibi deſit ad perfectionem, & qua potiſſimum via deceat graſſari ad veram gloriam. Non autem vt ſpero, pudendæ tibi noſtræ laudes erunt, hominis ſimplicis, nec vſpiam adulationis comperti, qui libertatis etiam inter anguſtias memor fui, eamque ſemper teſtatus vultu, gemitu, ſermone, etiam ſilentio. Oſtentabatur enim pre-

 cium

Digitized by Google

cium operæ, ſi virtutem libuiſſet vocare felix ſcelus, & cum pudoris diſpendio vim facere veritati. Verum enimuero vt ille quem intelligo, quandiu Regias illas virtutes, quibus ceteros præminet, retinebit (retinebit autem ſemper) ſemper mihi Rex erit, etiamſi (quod abſit) deſtituatur ſucceſſu, & poſt triumphatos homines vincendo feſſus, cum fortuna comparetur, omnibusque præterquam ſibi excidat. Sic è contra, mihi nunquam ſe probabit, quisquis fortunam animo non æquauerit. Igitur mihi ſilentium indixeram, quoad cohibitæ diu per dolorem voces, inſperata temporum felicitate laxatæ, in SVMMI REGIS laudes prorumperent. Cuius equidem libelli (forſan enim & tuum in conſpectum peruenit) pœnitere me potuiſſet, viſo proximis diebus panegyrico, quem Heinſius edidit; ſi monumentum eloquentiæ, non pietatis, extare voluiſſem. Nam vt illi viro, adoleſcens; doctorum principi, vix ciuitatis inter plebem capax, eruditione perfacile cedo: ſic affectu nemini. Quem ſubinde non ſolum noua quotidie virtutum opera fouerunt hactenus; ſed auxit augetque in horas, omnium, qui ad vos pertinent, induſtria dexteritas. Vt enim de illis taceam, de quibus nihil conſtat, niſi quod famæ credimus; quantus in his, quos coram intueri datum eſt, ſplendor, quantum pietatis, fidei, fortitudinis, eruditionis inſtar fuit! GVSTAVVS HORN, legatus præfectusque Regius, qui etiamnum in oculis pæne noſtris, munitiſſima hoſtium loca machinis quatit, & propediem tot annorum laborem in puluerem redacturus ſperatur: quam inuictus operis & laboris eſt? quam modicus vini cibique? quam felix belli? & quod præcipue in vobis lauda-

laudauerim, quam aſſiduus pietatis? Hanc enim virtutum omnium parentem & reginam, imprimis colitis. & hinc illa nihil quod illicitum ſit, audendi, ſacroſancta religio: illa nihil quod licitum ſit, non audendi generoſa fiducia: illa pauca quæ audetis, non perficiendi admiranda felicitas. Iam autem ille IOANNES NICODEMI ab AHAVSEN, Secretarius MAGNI REGIS, & Legatus nuper ad hanc ciuitatem, quæ meretur encomia? immo vero, quæ non meretur? plurimum in parco ſermone tam prudentiæ, quam eruditionis, nec minus in vultu modeſtiæ, & in modeſtia ſinceræ grauitatis. quem nuperrimè dum ad Poloniæ Status eodem præclaro munere fungitur, fama nobis ereptum nunciauit, ſcelerata, niſi mendax fuiſſet! At de hoc plura dicere ſuperſedeo, non inopia materiæ, ſed ne, quamuis vera proferens, amori indulgere videar, quem ille iam ante quidem ſuis virtutibus debitum deditumque, honorifico de me iudicio, & oblata per literas luculenta ſecum degendi conditione, præter expectationem auctorauerat. Tales igitur cum ipſi ſitis, taleſque vobis miniſtros patria tellus generet, non propterea pro alienigenis arcetis in quibus aliquid virtutis eminet. Vt enim omnes eos, qui vobis militant, etiam quem ſatis noui RECHLINGIVM illum, ad belli paciſque artes perinde promptum, præteream; documento nobis eſt, qui contra ædes hoſpitis mei colit, vir Nobilis & Magnificus IOSIAS GLASERVS, qui nuper à conſiliis Regi noſtro factus, Legatuſque ad Ciuitatem hanc & exercitum Regium, Ordinarius & Generalis, ſtrenue deſudat pro incremento & ſecuritate bonorum. idem, cum ab his curis vacat (quod perquam raro contingit)

 huma-

humaniſſimus: de quo licet magna promittat corporis ſpecies, ampliora tamen præſtat animi vigor.

Hæc igitur aliaque multa conſideranti, viſus ſum mihi, nuſquam, ſi quis mei poſſit vſus eſſe, rectius eum collocaturus, quam ſi vobis operam meam addixero. Nec vero quiſquam in arrogantiam hoc deflexerit, quaſi nimia mei fiducia locum ſeruiendi reip. inter tot magis idoneos ambiam. Vt enim in magna familia non idem omnium labor, nec eadem quidem dexteritas eſt; ſed paterfamilias perſpecta cuiuslibet indole, alii quidem forenſia negotia committit, alii curam ædium aſſignat, & ita deinceps rerum agendarum officia per famulorum ordines partitur: ſic quibus regnorum & prouinciarum vtilitas demandata eſt, arbitrari ſuos ſolent, eiſque quibus pares videntur munia iniungere. Sed mihi quidem facilimum erit omnem à me calumniam amoliri, quomodocunque res cadat. Si quod enim miniſterium mihi forte delegabitur, feram eo animo quo petii; ſin; eodem. nam & fauebo repulſæ meæ, gratulaborque reip. tot inueniſſe me dexteriores, vt opera mea nihil indigeat. Sed hæc fortaſſis alterius temporis & diſquiſitionis ſunt, & ad rem præſentem potius properandum, ne tempora tua publicis commodis ſemper operantia, vilia habere videar. Igitur hoc vnum modo ſuperiorum repeto, me quas dixi de cauſſis FLORVM hunc hiſtoricum, quibuſdam notulis fortaſſis illuſtratum, Illuſtriſſimo nomini tuo dedicare. Hoc amplius, quod inprimis conuenire putarem ſplendori tuo, tueri ſcripta quibus veterum heroum facta poſteritati conſecrantur; debes hoc ipſorum meritis, debes tuorum, debes tuis.

Sunt

Sunt enim eruntque principes, qui cum aliquanto diutius morati ſunt quam vixerunt, corpus & memoriam eorum eadem faſtidit nauſea, eadem tellus ſepelit, eadem comitatur obliuio: Sunt & alii, quorum quidem æternum viuet mentio, ſed in pœnam; quo fere modo lacerandum diræ alitis roſtro iecur apud inferos ſubinde renaſci, poetæ fingunt. Hos omnes mihi non libeat monere, vt huius ſtudii curam gerant. rari enim rem quæ nec vſui ſibi nec voluptati ſit, diligunt. nemo certe ſupplicii ſui procuratorem æquis oculis aſpicit. Vos autem pauci; qui geſtis egregiis immortalitatem famæ veſtræ pigneraſtis, ſi literas fouetis, veſtrum negotium agitis. nihil enim fortaſſe dulcius eſt, quam fama ſua frui; & quamuis conſcientiam factorum ſufficere Vobis credatis, poſterorum commodis proſpiciendum eſt, quorum virtus ita inoffenſo gradu progredi vix poterit, ſi tot egregiorum exemplorum imitatione fraudabitur. Falluntur autem ſi qui putare poſſunt, abunde iam prouiſum eſſe tot vndiq; ſcriptorum conſurgente turba. in illis enim oppido pauci ſunt, qui mereantur aut poſſint ætatem ferre: ſcripta plurium mendaciis, atque ineptiis opplera, epigramma illud Catulli, tanquam magis merito iure ſibi debitum, ab Annalibus Voluſi vindicatura videntur. Scilicet Heinsio quodam opus eſt, qui nunquam ſeruiat, niſi cum veritas imperet; quique geſtorum magnitudinem æquare poteſt verbis atq; ſenſibus. Sed ad Florum reuertor, quem alioquin in hoc Hiſtoriæ Romanæ compendio, artificioſa breuitate, puritate & elegantia ſermonis, ſententiarum acumine & pondere ſatis commendabilem, impenſius diligere cœpi, quod in hoc turbatæ

patriæ

patriæ ſtatu, vnum, aut forſan vnicum remedium, velut in ſpeculo videretur oſtendere. Nec enim peſſime nobis conſultum eſſet, ſi, quod ille de Romano populo, (lib. 1. cap. 9. & lib. 4. c. 3.) de nobis aliquis dicere poſſet. ſed enim verba non recenſeo. Ea igitur de cauſſa, cum ſatis diu peregrinationes quaſdam fruſtra molitus, (quod attritis per hanc bellorum tempeſtatem patrimonii viribus, nec eorum, quibus maiores mei crediderant, fides ſubuenire poſſet) bona quadam fortuna penetraſſem in amicitiam atque muſeum MATTHIÆ BERNEGGERI (cui quantum debeam, perpetuo cultu & amore, quam pauculorum verborum periodo rectius profitebor) facilius perſuaderi mihi paſſus ſum, vt Auctorem eum ornandum edendumque ſuſciperem. illud autem vt præſtiterim, doctorum iudicium eſto: quamuis nec illis ſcripſi, nam & opera mea facile carere poſſunt; ſed illis, qui me non multo doctiores, labore meo fortaſſe non nihil temporis & cogitationum lucrabuntur. Quicquid id eſt, quantum poſſum de rep. litteraria bene merendi ſtudium fuit: quod aliquanto promptius atque alacrius proſequar, ſi neque Tibi diſplicuiſſe cognouero. Cui quidem, DEVM T. O. M. ſuppliciter veneratus, vt Regem noſtrum, Teque præcipuum eius inſtrumentum diu reipublicæ generis humani ſeruet incolumes, me meaque ſtudia, profectus, ſpes, ILLVSTRISSIME DOMINE,

qua decet humilitate
& reuerentia
commendo

JOANNES FREINSHEMIVS.

JOAN-

JOANNES FREINSHEMIVS
LECTORI S. P. D.

QVatuor iam anni ſunt quod hanc editionem Flori iuris publici feci. eorum exemplarium diſtractio varietate temporum aliisq; cauſsis impedita copiam mihi præbuit, quæ deinceps de hoc ſtudio in mentem venerunt, ea hac occaſione tecum agendi, vt huius ordinis qui primũ à BERNEGGERO in Iuſtini editione, mox à me in hac Floriana obſeruatus eſt, rationẽ redderem, ſimul & quid mentis in poſterum ea in cauſſa nobis ſit, exponerem. Amicitiam cum Berneggero ante nouem fere annos ceptam, perpetua obſeruantia, & plerumque hoſpitio conuictuq; excolui. Multa ille iam tum ad vſum intellectumq; antiquorum ſcriptorum collegerat, vt eſt homo præter ſummam eruditionem, & egregium iudicium, incomparabilis diligentiæ. Et cum me quoq; animo à bonorum auctorum cognitione non alieno eſſe ſuſpicaretur, haud inuitum perpulit, vt inter iuris priuati ſtudium cui tum præcipuam operam nauabam, huic quoq; curæ nonnihil temporis deputarem. Recenſebat cum maxime hunc ipſum Florum. eum itaq; primum

mihi

Digitized by Google

mihi commendauit, vt ingenii mei periculum faceret, & ſi forte quid comminiſci poſſem, editionem ſuam inde locupletaret. quem ego auctorem ſub noctem commodato ab eo ſumptum poſtero mane euoluere cepi, ea voluptate atque animi contentione (nunquam enim antea legeram) vt intra ſex horas percurſum, Berneggero remitterem, cum aliquot ſchedulis notarum atq; ſuſpicionum, quæ, vt in ea annorum atque doctrinæ mediocritate, viro optimo adeo non diſplicuerunt, vt deinceps ad hæc ſtudia curatius excolenda hortari non deſineret. me quoq; furtim eo trahebat animi propenſio. itaq; eo deuentum eſt, vt additis quæ iam ante collegiſſe dixi ſubſidiis, ita conſociato labore inſtrueremus veterum Hiſtoricorum præcipuos, vt præter Iuſtinum & Florum iam editos, in eandem formam ſtatim adornari poſſint Tacitus, Suetonius, Salluſtius, Curtius, Velleiusq; Paterculus. Inſuper in Liuium, Arrianum, Senecam, Plinium, Ciceronem, alios veterum, non quidem abſolutos commentarios, ſed annotationes haud pœnitendi operis effecimus. nam ad Thucydidis atque Pachymerii ornatum, quos & ipſos olim editioni paratos Berneggerus habet, nihil ſane contuli, Græcæ literaturæ modice, immo intra modum peritus. Hos igitur auctores, & ſi quos poterimus alios edere in animo eſt, quatenus acciſa

tam

Digitized by Google

tam longis atque atrocibus damnis res familiaris patietur. Enimvero qui iſta moliuntur, iis non modo eruditione, iudicio, indefeſſa induſtria, ſed multis etiam ſumptibus opus eſt. denique confirmare poſſum Berneggerum ex quo eum noui, ex accuratiſſimis editionibus ſuis ne eam quidem pecuniam effeciſſe, quam (non computatis laboribus ſuis meiſue, non pretio diuerſarum editionum quas ad id coemit, non papyro aliiſue impenſis,) in eos tantum erogauit, qui leuiſſimas operas, & ad quas nec ingenio nec magna induſtria opus eſſet, facerent. qui ſcilicet verſiculos in quos ipſe omnes eos auctores commodioris vſus cauſſa diſtribuit, aliis quoq; exemplaribus, atq; commentariis interpretum adſcriberent; indices auctorum qui apud Philologos, Criticosve explicantur, colligerent: ne videlicet quid negligeretur, quod ad cuiusq; ſcriptoris intellectum apud eruditos paſſim reperitur. Nec enim quantumcunq; ſibi placeant valde periti rerum æſtimatores ſunt, qui hæc ingeniorum monumenta pendunt magis quam expendunt, nec in tantillæ molis libello multum operis latere credunt. Plurimum enim laboris atq; moleſtiæ exhauritur, dum inſtrumenta conficiuntur producendo operi neceſſaria, producto nihil profutura; denique in hoc ſerio laboratur, vt ex tot tantiſque laboribus, minimum ſit quod apparet.

Digitized by Google

ret. Niſi quod ex ipſa etiam harum editionum tractatione atque vſu ſuſpicari poſſis, eam moleſtiam nobis acceſſiſſe quæ tibi dempta eſt. Aut enim valde fallor, aut nunquam hi auctores editi ſunt tam faciles tractatu, tam ad vſum commodi. hic enim nullo faſtidio, minimo temporis impendio, atque eodem prope intuitu reperias ſtatim quæ ex vnoquoque ſperare debuiſti, ſtatim intelligas quæ non exſpectes. cum alias vnum ſæpe ob verbulum multæ paginæ perlegendæ eſſent, multæ euoluendæ, reuoluendæ, comparandæ, idque labore, quod moleſtiſſimum eſt, ſæpius irrito. Nec hoc tædio ſemel defungi poteras, ſed quoties eadem repeteres, idem illud quaſi Siſyphi ſaxum, reuoluendum erat. Cum hoc labore, tædio, moleſtia, vt pro te, pro nobis ſemel tranſigeremus, eaque multa cum cura atque ſtudio exantlata in vniuerſum aboleremus, editos edendoſque deinceps libros ita diſpoſuimus, diſponemus.

I. Textus cuiuſcunque auctoris proponitur in libros, capita, verſiculos diſtinctus. Eum collatis omnib. quas videre contingit editionibus, vt quam optimum emendatiſſimumque exhibeamus, operam damus. interdum etiam vbi manifeſta correctionis ratio eſt, ex aliorum ingenio noſtrove reſtituimus.

II. Notas cuicumque capiti ſubiicimus,

vbi

vbi emendationum in textum receptarum cauſſe indicantur; obſcura & ambigua explicantur, firmantur, deciduntur. Vbi veterum interpretum notata ita inſerimus, vt nihil quod ad auctoris interpretationem pertinet omiſſum aut mutatum ſit: ſi tamen vt ſolenne eſt plures in eandem ſententiam ſcripſerint, vnius tantum verba ponimus, addito alios etiam ita ſentire. Nomen autem cuiuſque religioſe adſcribimus, nec ex alienis laboribus quicquam in nos trahimus. quin etiamſi antequam eos videremus ſimilia annotaſſemus, nullam noſtri mentionem facimus. niſi forte quandoque in coniecturis, ad quarum firmitatem pertinere arbitramur, ſi plura ingenia non communicato inter ſe conſilio, eandem ſcriptionem diuinauerint.

III. Excerptiones Chronologicas ad cuiuſq; ſcriptoris hiſtoriam accommodatas ſubnectimus, vt eam in his velut tabulis promptius quilibet intelligere, & hoc ſubſidio adiutus firmius retinere poſſit.

IV. Variarum Lectionum libellum addimus, vt in vna editione omnes habeas. ſimulque ſi de vera ſcriptione dubitas, variarum auxilio auctoris mentem promptius adſequaris.

V. Indicem rerum & verborum adiicimus ad inueniendum quicquid vel ipſo in auctore,

vel etiam in commentariis notatu dignum occurrit, expeditiſſimum. nam ea in eundem Indicem colligere viſum fuit, temporis parcimonia. nec enim mihi tam multiplices Indices probantur, in quibus, vt quæ velis reperias, alio Indice opus ſit. Nos enim præcipue commoditati tuæ temporiq; conſuluimus. Itaque etiam quas alii notis ſuis inſerunt verborum explicationes in Indicem contribuimus, quod ibi harum curarum propria ſedes eſſe videretur. Nam ea inde ſequitur vtilitas vt quæ vel in ipſo Indice omiſſa, in notis reperire non potuiſſes; vel indicata alibi demum quærere coactus fuiſſes, ſtatim adſint: deinde vt vno loco compoſita, diuerſas paginas euoluendi moleſtia te ſubleuent, atque ipſa etiam ad explicationem ſui mutuo valeant.

VI. Auctorum Indicem collegimus. partim gratitudinis cauſſa, ne ſileremus nomina eorum per quos profecerimus: partim vt indicentur loca Veterum, quæ in commentariis ſiue ab aliis interpretibus ſiue à nobis emendati, explicati, reprehenſi ſunt. vt eorum ſtudioſi ſtatim ſciant quid ad illorum vſum ex hac editione expectare debeant.

Hæc vniuerſa requiri videbantur ad accuratam horum auctorum editionem. quorum pleraq; ſi non omnia, quamuis leuia quibusdam

& in-

& inepta videantur; non ita iudicaturos ſpero, qui intelligunt nec hos auctores abſque inſigni Reip. literariæ detrimento aboleri, nec ſine his ſubſidiis rite conſeruari poſſe. Quo in genere etiam contemptiſſima quæque non negligenda ſunt. nec audiendi illi qui harum rerum ſtudioſis vt graue crimen impingunt, quod minutiſſima conſectantur. Dum enim iſta aſpernamur, nec niſi alta ſapere volumus, eo proceſſum eſt, vt iam fere ne dicere quidem ſatis poſſimus, quid velimus ſapere. Literulæ ſunt, inquiunt, de quibus ita anxii eſtis, quaſi per hoc prouidendum vobis eſſet, ne Reſp. quid detrimenti caperet. ſunt autem: ſed hæ literulæ corrupta verba trahunt, hæc ſententias; quibus conuulſis, qui ſcriptorem quemcunq; intelligere ſe cenſet, eum ego miro quodam modo intelligentem eſſe autumo. Delirarunt enim, opinor, omnes fere qui iam à bis mille annis ſcripſerunt, Theologi, ICti, Medici, Geographi, cum de corruptis codicibus querebantur. nec ipſis ſatis vel animi vel mentis erat, vt has minutias fortiter contemnerent. Quamuis & D. Ioannes Apocalypſin ſuam ne malitia vel incuria librariorum corrumperetur, horribili exſecratione minuit. Nempe voces quæ vtique ſine literis non conſtant, ſermonis cuſtodes, atque hic animi interpres eſt. qui ſcripto traditus, vt recte accipia-

tur, literulæ cuſtodiendæ ſunt. Quæ ne mutentur quantum referat, etiam hi qui hæc maxime contemnunt, quotidie diſcunt, quotidie confitentur. & vt ſub claro exemplo res pateat, notum eſt quantum vnius elementi mutatio ſuperiori ſæculo Saxoni Electori nocuerit. Scilicet vt quidam morbi cum minimam corporis partem occupauerunt, in proxima quæque membra contactu tranſeunt, nec ante deſinunt, quam totum depaſcantur; ita literulæ vnius corruptio ſuum primo verbum, deinde alterum alterumque inficit, donec tota ſententia conuellatur. Sed de adornandis auctoribus ſatis. De ipſorum autem vſu multis agendum non eſſe arbitror. nec n. vnquam quiſquam eorum peritus fuit, qui ipſis non ſummopere caperetur. nam de imperitorum iudiciis quis laboret? niſi velit ſimilis eſſe iis quorum miſereri debuerat. Hoc tamen vnum obiter reſpondendum putamus iis qui omnia experientiæ, nihil ſtudiis tribuunt: hoc quoq; eſſe experientiam; tantoque ampliorem certioremque, quanto tot ſagaciſſimorum hominum prudentia rerum vices, conſilia, euentus, fortuita, maiori cura induſtriaque, & elegantiori iudicio delineare potuit, quam vt quiſquam hodie facile componi poßit iis, qui tot iam ſæculis eximii ſemper habiti ſunt, pluresque caſus humanos complexi ſunt, quam vllus hominum propria experientia

Digitized by Google

perientia attingat, etiamſi duplicetur ætas; etiamſi multiplicetur. Ne iam exaggerem quomodo ii qui huic experientiæ fidunt, plerumque vitam conſumant, vt ſi omnia computes, vix certe quinquennium elicias, quo id quod maxime profitentur, atque iactant, egerint. Duo ſunt opinor quæ experientiam noſtram inſtruunt, ſi ipſi quæ aguntur viderimus, ſi ab aliis acceperimus. At per Deum immortalem quis eſt qui vel mediocre negotiolum humanum ita viderit, vt omnes eius actus penitus peruiderit, omnibus eius partibus interfuerit? Iam vero ſi ab aliis qui interfuere didiciſſe dicat, quinam illi ſunt, vnde didiciſti? illi viderunt? tu vero ea ſtatim prudentia es, vt in maius aucta, vt inuidia vel odio interpolata diſcernas? vt falſa à veris dignoſcas? Quid ergo? nonne illis plus fidei habendum, qui cum ingenio ad id facti, cum ſtudio exercitii eſſent, cum multa vidiſſent, multa ipſi geſsiſſent, omnem ſuam curam induſtriamque ad id conuerterunt, vt certam aliquam hiſtoriæ partem indagandam ſibi ſumerent; nec in nuda tantum rerum ſuperficie hærerent, ſed eorum etiam animos atque conſilia qui reb. gerundis præfuerunt penitus introſpicerent quæ honeſta eſſent, quæ turpia, quæ vtilia, quid faciendum, quid omittendum ex ipſis rerum cauſſis atque ipſo capite oſtenderent. Non ſum neſcius

 objici

Digitized by Google

objici nihil ad actum rerum ineptius eſſe homine ſcholaſtico. Atque id interdum ita verum eſt, vt ſine miraculo falſum eſſe non poſſit. Nempe multi ſunt qui in ſtudiis quidem, ſed non in his, verſantur, quos hæc perinde neſcire fas eſt, quam ſcire quæ ſui ſunt muneris. Illi autem, dicamne mirandi ſunt? qui credunt eandem omnium ſtudiorum eſſe rationem, quaſi qui diceret omnes Mechanicos idem profiteri. Scio tamen in hoc genere à multis pernicioſe ſæpe errari, dum quibusdam negotiis præficiunt eos, qui iis nunquam ne leuiſſimam quidem operam dederunt, ſed circa alia verſati ſunt, quæ nomen aut fortaſſis materiam communem habent cum iis quib. deſtinantur: vt ſi quis à typotheta carmen petat, quod literas; aut à tinctore tabulas pictas, quod colores tractet. Vale.

Perſcriptum ARGENTORATI. *Anno Chriſti M. DC. XXXVI. 8. die Septembris.*

Beni-

Benigne Lector.

EGerunt in conuictu meo, pluſculis abhinc annis, Iuuenum par ornatiſſimum, Ioannes Steinbergius, ex ſorore mihi nepos, & Robertus Robertinus Boruſſus, à Gallica tum vterque, prior etiam ab Italica peregrinatione recentes. Hi vt amore inter ſe mutuo, ſic omni in me officio, ac potius pietate certabant inuicem, quod in ipſa ſtudiorum incude poſiti, ſuis eximiis, vt in illa ætate, profectibus, ex conſuetudine mea, incrementi nonnihil acceſſurum ſperarent. Ac à mea quidem tenuitate, neſcio quicquam ne proficiſci potuerit ad eos inſtruendos, quod non rectius à ſuopte ingenio ac induſtria peterent: ego vero quæ ab ipſis didicerim, habeo quæ iactem haud pauca. Cumprimis mirifice delectabant in menſa quotidiani ſermones eorum, de communibus non modo ſtudiis, ſed maxime de accurate à ſe apud exteros obſeruatis locorum hominumque geniis, de fatalibus item hiſce patriæ turbis, de rebus aliis ad vſum vitæ communem pertinentibus inſtituti, ſic vt vbique minime iuuenile iudicium, ac rerum vſus eluceſceret. quod genus epulæ non ſolum in præſentia, ſed etiam poſtridie, quod de cœna Platonica dixiſſe Timotheum refert cum Cicerone Plutarchus, imo conſequentibus annis, eſſe

iucundæ ſolent. Ego certe bellorum adeo congerronum, tam carorum capitum memoriam, non niſi cum vita deponam, beatus futurus, ſi præſentium amore, ſuauitate, fide licuiſſet aliquanto frui diutius. Quanquam nec abſentem, pridem vterque digreſſi, litterarum officio percolere, quæ ipſorum in me beneuolentia eſt, omittunt. Cum Robertino autem, qui ante quatuor hos annos, antiquo repetito hoſpitio, ſemeſtrem fere ſuæ conſuetudinis vſuram mihi reddidit, amplior de ſtudiis mihi ſermo fuit. Erant in manu nobis inter alia, Thomæ Farnabii in Iuuenalem, Perſium, Lucanum, Martialem, Senecam Tragœdum, admarginales notæ, breuiculæ quidem illæ, verum ita neruoſæ, bonique ſucci plenæ, vt quantumuis prolixi ac luculenti Commentarii vicem præſtare queant. Vehementer hoc inſtitutum vterque probabamus, & vt eſſent, qui ſimilem in aliis item autoribus laborem ſuſciperent, optabamus. Nam ſi, quod eruditiſſimi viri cenſuerunt, omnino ſemel in vita, tædium lectionis claſſicorum autorum omnium ei deuorandum eſt, qui velit inter doctos nomen profiteri ſuum; quis non videt, in hac qua vita noſtra circumſcribitur anguſtia temporis, & ea multitudine librorum, eſſe ſi non feſtinandam omnigenam hancce lectionem, at certe maturandam? id vero qui poſſis, occupatus inſuper euoluenda infinita mole τετραπήχεων illorum commentariorum, animaduerſionum, annotationum, ſcholiorumque, doctiſſimis à viris, collatis certatim ad bene de quolibet autore merendum operis comportata? cuiuſmodi ſine Theſeis, in hoc πολυαναγνωσίας curriculo, vix inoffenſo gradu progrediare.

Digitized by Google

grediare. Quod ſi maxime commentatorum optimum ad autorum quemque placeat eligere; nemo tamen ita eſt exactus, vt omnia viderit: vt non alius inſuper habeat, quæ neſcire nolis. Adde quod in aliis Philologorum ſcriptis, non vnius alicuius, vt iſti, ſed plurium ſimul autorum curam profitentibus, vel certum tractantibus argumentum, infinita latitant aut vlcera τομῶντα perſanata, aut obſcuriora loca dilucidata: quæ nec ignorari ſine doctrinæ detrimento, nec erui ſine magna temporis impenſa poſſunt. Cum autem non modo delicata æui noſtri iuuentus, cui cum Callimacho Grammatico magnus liber magni mali eſt inſtar, verum etiam ſerio Studioſi, hi parſimonia temporis, iſti fuga laboris, ambages omnes auerſentur, vtriſque pergratum vtiliſſimumque præſtari nemo non videt officium, ſi Criticorum è diffuſis illis aut varie ſparſis annotationibus ad autores, τὰ προὔργιαίτερα tantum, & ad explanandum ſenſum præcipue pertinentia ſeligantur, exhibeaturque Notarum quædam quaſi medulla. Res ea laboris plus quam non expertus crediderit, ſed minus ſpeciei ac laudis habet: quam proinde fruſtra maiorum gentium à Criticis illis expectes. non eam ingenio ſuo, non otio, ſummi viri faciunt iniuriam, vt Eclogarii atque συῤῥάπται laborum alienorum audire ſuſtineant: quin potius maiorem ſectati gloriam,

Auia Pieridum peragrant loca, nullius antè
Trita ſolo.

Quo facilius mihi Robertinus, amico forte mendacio, ſed tamen perſuaſit, vt crederem, in hoc minus ſpecioſo, & quod ſequitur, haud inuidioſo

 rempub.

rempub. litterariam iuuandi genere, mediocre aliquid induſtriam meam præſtare poſſe: ad eamque rem ipſemet exemplo & opera mihi præiuit. Quod enim in minori aliquo volumine periclitari vires, & quidem à Floro potiſſimum auſpicari placeret, cum in tmematia ſeu verſiculos quos vocant, autorem ſecuit (cuius rei commoditatem inſignem vſus ipſe, ſat ſcio, tempuſque comprobabunt) tum è philologo vno alteroque, loca nonnulla, lucem autori fœnerantia conquiſiuit. Quanquam, ita poſcente rerum ſuarum conditione, citius quam volebam, abitum parans, operam nauare mihi longiorem haud potuit.

Sub tempus diſceſſus eius venit in domum meam Iohannes Freinshemius, effloreſcentis ingenii adoleſcens, (decimum nonum ætatis annum ingreſſus erat) imo, quod res mox ipſa docuit, iam tum florentis, fructuſque ſuos maturos oſtendentis; Robertino tamen citiùs quàm mihi: tum quod ætatis ac ſtúdiorum ſimilitudine, promptius vt fit, inter eos amicitia coaleſceret; tum etiam quia, quotieſcunque menſa communis ad colloquia nos contraxit, ſeu pudore non neceſſario, ſeu modeſtia, ac more quodam ſuo ſemper intra facultatem audendi, valde ſermonis parcus erat, ac nihil minus quam ingenii ſui diuitiarum oſtentator. quas indicio Robertini demum, nec niſi per tranſennam initio, cognoſcere datum eſt. Is mihi ſubinde carmina eius & Latina, quorum neque μισοπατάκλους illos, hoc vnum agentes pudere queat, & recentioris elegantiæ Germanica, vel famigeratiſſimis quibuſque

busque comparanda monſtrauit: addidit, eſſe hominem, totum (eo verbo vtebatur) apophthegmaticum: ex quo genere dicteriorum argutiarumque cumprimis ingenium elucere ſolet. Itaque captus hominis amore, digreſſo Robertino noſtro, mihi propius eum adiunxi, communemque bibliothecam, commune muſeum obtuli. quam ille conditionem haud aſpernatus, aliquanto familiarius aperire ſe mihi cœpit. Animaduerti tum demum, ea quæ ſingula ſingulos ornare queant, ſimul in eo plura concurriſſe: raram ingenii felicitatem: admirandam in adoleſcente, ſubacti iudicii maturitatem: memoriam autem (quam iudicio natura fere diſſociabilem eſſe, certe rariſſime miſceri conſtat) ita tenacem atque fidelem, vt ad omnia reſponderet. Cœleſtibus his naturæ dotibus accedente ſtudio, cùm in Philoſophia Iureque Ciuili magnos progreſſus fecit: tum verò veterum auctorum principes accurate legit, & in vſum feliciſſime conuertit, inprimis Hiſtoriæ ſimul prudentiæque & ſermonis optimos puriſſimoſque fontes, quibus recentiorum plerorumque lectionem addidit. Sed & Latinitatis traduces linguas, Italicam, Francicam, Hiſpanicam ita didicit, vt cum terras iſtas nunquam viderit, earum idiotiſmos ſufficienter & ad ſcribendi peritiam vſque intelligat. In Græca litteratura, ſiue magiſtrorum incuria, ſeu ſæculi vitio potius, omnis doctrinæ matrem ſtulte faſtidientis, vltra triuialem cognitionem non multum profecerat. Verumtamen etiam Hiſtoricos Græcos, dum mecum eſt, euoluere

cœpit,

gidioris cenſuræ periculum incurreret: tandem tamen perſuaſi, vt vel meo periculo auderet; & quidem à Floro potiſſimum nominis atque famæ captaret auſpicium. Ea fini collecta proximis ab annis in hunc vſum inſtrumenta mea omnia, magnam partem ab ipſiuſmet ingenio ſubſidioque profecta, ei tradidi. Hinc admoto iudicii ſolidioris igne eas excoxit Notas, quas hic exhibemus. quas equidem ſi probe conſideraueris, ſcias ab eodem ingenio profectas, quod nuper produxit egregium ſane panegyricum, quem ſub exordium huius anni, maximo ac laudem omnem ſupergreſſo ab Aquilone Regi ſcripſit, ſummis quibuſque viris, cum in vrbe bonarum artium ac diſciplinarum matre Lutetia, tum alibi (pluribus enim communicaui) vehementer probatum. Quorundam iudicia, ne meum amore corruptum putes, αὐτολεξεὶ referre non pigebit. Alius: Ago gratias, inquit, pro panegyrico eximio, & quem qui ſcripſit, totum vt video, Tacitum concoxit; cuius præſertim σεμνότης illa, tantopere Plinio oratori (2. *epiſt.* 11.) laudata, in eo vndique eminet & elucet. Alius: Valde placuit τὸ σεμνὸν panegyrici Freinshemiani. Faxit benignum Numen vt ſentina hæc vltimi ſæculi, à Freinshemiano, & quæ ei gemina ingeniis aliis februa barbariei (cum in vita, tum dictione) luſtrica experiatur. Alius: Ego ſcriptoris in hac iuuenta ingenium & iudicium ſupra ætatem, admiror, atque exoſculor. Iterum alius: Freinshemii maſculo panegyrico, cum aliis mirifice ſum affectus, & eloquentiæ ſolidiori nondum inter nos extinctæ gratulatus. Magnum Regem hic ſtylus decuit, tanto ſuperior elumbi noſtri temporis dicacitate, quanto ille factis omnes noſtri æui ſuperauit. Sed quis Freinshemius iſte, quem me latere voluiſti? Coniicio in ætatis vere ac flore etiamnum eſſe. in amicitiam meam, ſi liceat, accitum volo. Εὐτύχει, vir magne,

gne, conieciſti, ſecus quam alius, qui quod hanc eloquentiæ vim in ætatem adoleſcentem cadere non poſſe cenſeret, ad alium quendam, autorem ſibi falſò creditum, ita ſcribit. Inſignem panegyricum tuum vix acceptum, confeſtim auide perlegi: cuius denuo attentius repetita lectione, in eo facundiſſimam tuam ſapientiam, ſimulque celſitudinem mentis, agnoui & ſuſpexi. Vtinam, qui adeo feliciter Magni Herois encomiaſtes fuiſti digniſſimus, eiusdem geſtorum, delata tibi prouincia, fias meritiſſimus ſcriptor. Nec diuerſum ſentit vir magnæ dignationis alius: Il faut veritablement vne plume ſemblable à celle de l'auteur pour celebrer dignement les louanges d'vn ſi grand Heros, que tout le monde admire auec eſtonnement. Quanquam hiſtoriæ ſcribendæ prouinciam illam arduam, ingenii atque doctrinæ Principi, Belgico illi Varroni (panegyricam ipſius orationem eidem Regi ſcriptam nuper vidimus. eam nemo ſatis mirari poteſt, qui capere poteſt) Orbis eruditi tacito conſenſu votiſque deſtinatam, vel ſpei ſomnio præcipere, improbum fuerit. At nihil vetat eſſe, qui in ſpem ſecundam tanti muneris, operamque ſuccidaneam adoleſcat. Iniuria profecto virtutum ſit, ſi rogem, ne quis extingui famæ ſuæ Solem cenſeat, ſi terrarum alibi lumen ſpargere incipiat noua ſtella. Nam vt eſt quiſque vir optimus atque doctiſſimus, ita Liuianum illum ſenem exprimit, qui *& ipſe ſe gloriæ ſeniorum ſuccreuiſſe meminerat, & ad ſuam gloriam conſurgentes alios lætus adſpiciebat.* Ad me quod pertinet, equidem ita de me ſentio, vt conatum meum in iuuandis litteris meliorem quàm operam putem, voluntate ad maiora nitente quàm præſtare queat induſtria; nec

nec habeam adeò, reipub. litterariæ quod imputem: ſed hoc iure meo videor imputare poſſe, quod admirabile hoc ingenium primus oſtendi, foui, produxi, ἐργοδιώκτης ei fui. *Nulli* autem *cuiquam*, verbis ac iudicio Plinii, *tam clarum ingenium eſt, vt poſſit emergere, niſi illi materia, occaſio, fautor etiam commendatorque contingat.* Fac, quæſo te, quiſquis id potes, beneuole Lector, & primo quouis tempore CVRTIVM, ad eandem cum Floro formam adornatum, à nobis expecta. V. Scrib. Kalend. Octobr. Anno Christi M. DC. XXXII.

Matthias Berneggerus.

LVCII

LVCII ANNÆI SIVE FLORI, SIVE SENECÆ,

Epitoma rerum Romanorum

LIBER PRIMVS.

1 P*Opulus Romanus* à rege Romu-
lo in Cæſarem Auguſtum, *ſeptingen-
tos* per annos, tantum operum pace
belloque geſſit, vt ſi quis magnitu-
dinem imperii cum annis conferat;
2 *ætatem vltra putet. Ita latè per orbem* terrarum ar-
ma circumtulit, vt qui res eius legunt, non v-
nius populi, ſed generis humani facta diſcant.
Nam tot laboribus periculiſque jactatus eſt, Vt
ad conſtituendum eius imperium, contendiſſe
3 Virtus & Fortuna videantur. *Quare quum præci-
puè hoc quoque, ſicut cetera*, operæ precium ſit co-
gnoſcere; tamen quia ipſa ſibi obſtat magnitudo,
rerumque diuerſitas aciem intentionis abrumpit;
faciam quod ſolent, qui terrarum ſitus pingunt: in
breui quaſi tabella totam eius imaginem amplec-
ctar, nonnihil, vt ſpero, ad admirationem prin-
cipis populi collaturus, ſi pariter atque inſimul
4 vniuerſam magnitudinem eius oſtendero. Si quis
ergo populum Romanum quaſi hominem con-
ſideret, totamque eius ætatem percenſeat, vt cœ-
perit, vtque adoleuerit, vt quaſi ad quendam iu-

ventæ florem peruenerit, vt poſtea velut con-
ſenuerit; quatuor gradus proceſſuſq; eius in-
veniet. Prima ætas ſub regibus fuit, prope 5
ducentos quinquaginta per annos, quibus *circum*
ipſam matrem ſuam cum finitimis luctatus eſt. hæc
erit eius infantia. Sequens à Bruto Collatinoque 6
conſulibus, in Appium Claudium, *Quinctum Ful-*
vium conſules, *ducentos quinquaginta annos patet*:
quibus Italiam ſubegit. hoc fuit tempus viris ar-
miſq; incitatiſſimum: ideo quis Adoleſcentiam
dixerit. Dehinc ad Cæſarem Auguſtum *ducenti* 7
anni, quibus totum orbem pacauit. hic jam ipſa
Iuuenta imperii, & quaſi quædam robuſta matu-
ritas. A Cæſare Auguſto in ſæculum noſtrum
haud multo minus *anni ducenti*: quibus inertia 8
Cæſarum quaſi conſenuit atque *decoxit*; niſi quod
ſub Traiano principe *mouet lacertos*, & præter
ſpem omnium, ſenectus imperii, quaſi reddita
iuuentute, *reuireſcit*.

NOTÆ IN PRÆFATIONEM FLORI.

Lucii Annæi ſiue Flori &c.] In antiquioribus libris, teſte Salmaſio, varie nomen hoc legitur, ita tamen, vt ſemper Annæus vocetur, niſi quod in aliquibus *Iulium* inuenit Lipſius, quibus tamen fidem non habet. Iulius etiam Schotto citatur. Nobis ea de re nihil compertum eſt; Nec enim quicquam ſine libris veteribus vel aliorum auctorum teſtimoniis eruere promptum ſit, quibus vtriſque deficimur. Illud videtur, cognomen Flori, ſi alienum ſit, adiectum errore, quo multis idem cum epitomatore Liuii noſter habetur.

Num. I. Populus Rom.] Auctor Flori Francici Francis hoc aptat, cothurnum Herculis.

In Cæſarem.] Alii *vſque Cæſarem*, quod præferrem, niſi ſcripti, quos Gruterus & Salmaſius videre, repugnarent, quibus etiam ſuffragatur non indiligens editio, quæ decimo ſuperioris ſæculi anno prodiit. Ita loquitur noſter infra, fine præfationis; *In ſæculum noſtrum.*

Ibid.

Ibid. *Septingentos.*] Nouem adiiciunt Eutropius lib.7. in princ. & Faſti Conſulares. decem Oroſius 6,18. Velleius 2, 65, 4. DCCIX. ab V. C. anno Coſ. Auguſtum habet. Tacitus poſt DCCXX. vrbis annum, ſolum Auguſtum imperaſſe, principio hiſtoriarum ſcribit Dio princ. lib.52. poſt DCCXXV. poſt Actiacam nempe victoriam, quam Panuinius ex Faſtis in viceſimum ſecundum ſupra DCC. refert, qui numerus duodecim annis, quibus cum Antonio Rempub. tenuit, reciſis, idem cum Oroſiano fuerit. Dionyſius Halicarnaſſeus 1, 71. bellorum ciuilium finem in mediam Olympiad. 187. refert, cum Roma apud eundem 1,71. & 74. & 2,2. primo ſeptimæ Olympiad. condita fuiſſet. fuerint ergo anni DCCX. quot etiam ſubinnuere videtur Liuius in præfat. num.5. Etiam Solinus cap. 1. ad primum Auguſti conſulatum annos DCCX. computat. Sed noſter maluit vti rotundiore numero, quod aliis etiam auctoribus familiare eſt; Liuius 9, 18, 8. *P. R. octingenteſimum annum bellare.* ſcribit. & apud Tacitum H. 4, 74, 9. *octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compagem eam* (imperium Rom. dicit) *coaluiſſe* ait Petilius Cerialis. ita Iuſtinianus in l. 3. C. de V. I. enucl. ab. V. C. ad ſuum uſque imperium pene MCCC. (nam quod in Conſtit. ad Triboniam. §.5. MCCCC. anni ſunt, ſcribentis aut deſcribentis, error eſt) annos elapſos ait. Ita etiam in enarrandis cladibus, vbi cæſorum numerus refertur, rara centenorum mentio eſt, ſed tot fere millia cæſa dicuntur. Tales enim minutas diligentias, ab hiſtorico non requirimus. Sed nec communis caſus obſeruat. ex quo v. g. centumuiri dicebantur Romæ, qui erant 105. poſtea etiam 180. vide Bernegger. Quæſt. in Tacit. 64. Sic de Geographis Strabo lib. 1. Καὶ γὰρ οἱ γεωγραφοῦντες πολλὰ παρῶσι τῶν ἐν μέρει. Vide etiam notam ad 1, 12, 2.

Ibid. *ætatem vltra putet*] Hoc eſt, putet, tantum operum tam breui temporis ſpatio geri non potuiſſe. nam quod Stadius *putare* pro computare & numerum inire exponit; id quidem aliàs probum eſt: ſed huic loco parum conuenire videtur: cùm hic non de inquirenda vel computanda ætate ſermo ſit, ſed iam inuenta & computata cum rebus in ea geſtis comparetur. Hæc eadem Flori verba ad eutrapelos, (ſicut Plinio lib. 7. cap. 16. in fin. vocantur) venuſte refert Berneggerus, præſertim ad eum, cuius Gregoras meminit libr. 11. hiſtoriar. cap. 12. & Seneca ad Marcianum cap. 23. f.

2. *Ita late per orbem*] Recepi ſcripturam, quam libri & docti viri probant. aliæ edd. *ita enim late vbique,* duabus vocibus additis, quæ commode abſunt.

Ibidem *generis humani*] Ita magnitudine Romana totus prope orbis inuoluitur, vt ei nihil accidere poſſit, quin vniuerſos contingat. ſi infra 4,3,8. *cum Romanæ dominationis, id eſt, humani generis conuerſione.* Sic Suetonius Calig. 13, 1. *Pop. Rom. vel, vt ita dicam,*

Digitized by Google

hominum genus. Apud Tacitum 3, 59, 5. *ſic imbui rectorem generis humani.*

Nam] Puto legendum eſſe Iam.

Contendiſſe] Simile hoc Plutarchi eſt in Demoſth.cap. 4. εἰ γένοιτο τῇ φύσει καὶ τῇ τύχῃ καθάπερ τεχνίταις ἅμιλλα.

Ibid. *virtus & fortuna*] Tam ergo parum ſine fortuna virtus effecerit, quam ſine virtute fortuna. Senſit hoc Brutus, cum exclamaret, apud noſtrum 4, 7, 11. *non in re, ſed in verbo tantum eſſe virtutem.* & Pauſanias, quum ſcriberet lib. 1. τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων καλουμένους ἀνδρείους τὸ μηδὲν ἄνευ τύχης εἶναι. Et Maxim. Tyr. diſſertat. 24. ἀρχύσης μὲν τῆς ψυχῆς στρατηγοῦ δίκην. adeoque verum eſt interdum illud: *Vitam regit fortuna, non ſapientia.* quod firmat Salluſtius Cat. 8, 1. *Profecto fortuna in omni re dominatur.* Et illud alterum Italorum: *Non val virtu, à chi fortuna incontra.* Sic in bello ciuili, quod vt ait Tacit. Hiſt. 3, 59, 3. *Vitellium retro fortuna vertit, quæ Flauianis ducibus non minus ſæpe quam ratio adfuit.* & Curtius 10, 5, 35. fatetur, *Alexandrum, cum multum debuerit virtuti, plus debuiſſe fortunæ.* contra *Inguiomerum fortuna magis quam virtus deſerebat*, apud Tacit. 2, 21, 3. Nam *ei, qui ad virtutem tendit, etiamſi multum proceſſit, opus eſt tamen aliqua fortunæ indulgentia*, inquit Seneca cap. 16. de vita beata. hinc Plinius *plurimum referre* putat, *in quæ cuiuſque virtus tempora inciderit, in multis enim virtutis opera magna fuiſſe, ſed maiora fortunæ.* 7, 28. Hæc ergo ſæpiſſimè Pop. Rom. iuuit, erexit, reſtituit, vt paſſim legimus. vnicum Taciti locum H. 3, 46, 6. annotaſſe ſufficiat. *Affuit, vt ſæpe aliàs, fortuna Pop. Rom.* Ceterum Marcellinus 14, 14. noſtrum imitatur, quem vide ſi lubet, & Plutarchi librum de fortuna Populi Romani, & Albericum Gentilem de armis Rom. 2, 12. & 13. Item Sitzman. in Rutilii itiner. lib. 1. verſ. 62.

3. *Quare cum præcipue hoc quoque, ſicut cetera*] Duo illa poſtrema verba abſunt à quibuſdam etiam optimæ notæ: ſed quia in omnibus quas videre contigit editionibus, retinentur, ipſe etiam loco mouere nolui. Salmaſius ex Nazariano, qui habet: *quum ſi præcipue*, facit, *quamuis præcipue.*

Rerumque diuerſitas] Sic apud Ariſtidem in Panathen. *Multa eorundem temporum res*, &c.

Faciam quod ſolent] Alia comparatione vtitur. Sex. Rufus initio breuiarii.

Ibid. *Inſimul.*] Vocem qua & aliàs vſus eſt noſter, & hoc in loco doctiſſimis viris vſus putatur, reſtituere natalibus non dubitaui. hactenus editi, *in ſemet*, ex quo Gruterus *in ſemel*, melius quidem, ſed melius adhuc illi.

4. *Quaſi hominem*] Nam ſicut homines, ita ciuitates quoque & vrbes naſcuntur, creſcunt, decreſcunt, moriuntur: belliſſima igitur

hæc

Digitized by Google

hæc comparatio eſt. Eadem ratione Papirius Fronto in l. 40. D. de pec. peculium homini comparat. Marcellinus cit. loco eandem ex noſtro ſimilitudinem ſuo operi inſerit, quam Lactantius ex Seneca, (ſicut ipſe laudat auctorem) aliter paullo recenſet. Eadem figura Plinius 3, 5. *morientis Caſilini reliquias* dicit Cicero 5, 14. de finibus pari ſimilitudine vtitur. *Earum*, inquit, *etiam rerum, quas terra gignit, educatio quadam & perfectio eſt, non diſſimilis animantium. Itaque & viuere vitem, & mori dicimus, arboremque & nouellam, & vetulam, & vigere & ſeneſcere.* Florum imitatus videtur Nauclerus in præfat.

5. *CCL. per annos*] Iterum numerum non exacte definit, (vide quæ ſupra ad num. 1. notauimus) quem ex auctoribus cum cura eruerunt Camers, & Stadius. quibus adde Liuium fine libr. 1. Halicarnaſſ. fine lib. 4. Eadem ratio temporum eſt apud Appianum in præfat.

Ibid. *Circum ipſam matrem ſuam*] Nazarianus Salmaſii, *circum ipſam an ipſa*, ex quo facit, *circum ipſas cunas.* Gruterus & Pontanus, *circum ipſam mammam*, quæ omnia ratione non carent. verum cum vulgata lectio ſine vitio ſit, non immerito, tuemur; aliàs enim forte nihilo ſecius legi poſſet, *circum ipſa mœnia ſua*, quod propius ad Marcellinum accederet, quem, cum ſimilitudine Flori vteretur, nec à verbis longius receſſiſſe credibile eſt: Ille enim *circum murana bella*.

6. *Q. Fuluium*] M. Fuluium Faſti præferunt, quod etiam Stadius notauit.

Ibid. *CCI. annos*] Adeo non diſplicet Stadii & Salmaſii conjectura, qui CCL. hic, & infra num. 7. CC. legunt, vt etiam in textum recipere auſus ſim, quam & noſter firmare videtur, infra, 2, 1.

Ibid. *Patet*] Fruſtra ſollicitat lectionem hanc Camers, quæ omnino proba eſt. vide, ſi lubet, Indicem, in quem talia conjecimus.

7. *CC. anni*] vide notam ad num 6. & infr. 2, 19, 2.

8. *Anni CC.*] Secundum computationem Euſebii, ab initio imperii Auguſti, vſque ad finem Traiani, ſunt fere anni CLXXVIII. & menſes 6. Camers. Tacitus G. 37, 4. ab V.C, ad alterum Traiani conſulatum DCCCL. annos colligit. Salmaſius autem putat Florum ſub Hadriano vixiſſe, & per *ſæculum* iſtud *ſuum* Hadriani tempora intelligere. quapropter etiam mox *mouit*, non *mouet lacertos* legendum ait. Voſſ. de Hiſtor. Lat. 1, 30. mauult corrigere, *anni CL.*

Ibid. *Decoxit*] Hoc eſt, decoctum eſt, actiuo verbo quaſi neutraliter vſurpato, qua loquendi ratione nulla Tacito frequentior, vt merito faceſſat indoctus corrector ille cum nouis ſuis cogitationibus,

Digitized by Google

bus, ſed & alii auctores paſſim ita loquuntur. hoc ipſo verbo Tertullianus ita vtitur, aduerſus gentes cap. 42. *templorum vectigalia quotidie decoquunt.* ita Liuius verbo *adoleuit.* 1,23,4. vide quæ congeſſit Barthius in notis ad nonum verſum Cynegetici Gratii: item, ſi lubet, Indicem noſtrum Iuſtinianum in *Conuertit.* & Agell. 18, 12.

Ibid. *mouet lacertos*] *Mouit* legendum putat Camers, & multis defendit Salmaſius: nec ratio Gruteri, qua Camertis lectionem improbat, ſatis in diuerſum valet, ideoque in textum recipienda videbatur, præſertim cum in Nazariano ita legatur Salmaſio teſte. Sed quoniam in præſenti loqui pergit, *reuireſcit*, vix dubito quin illud alterum verum ſit. Præſertim, quia nec Hadriani mentionem omiſſurus erat Florus, ſi ipſo iam imperante ſcripſiſſet.

Ibid. *reuireſcit*] Simili verbo & ſenſu Curtius 10,9,5. *Non reuireſcit ſolum, ſed etiam floret imperium.*

De Romulo primo Romanorum Rege.

CAPVT PRIMVM.

PRimus ille & Vrbis & Imperii conditor *Romulus* 1
fuit; *Marte genitus*, & Rhea Siluia. *Hoc de ſe* 2
ſacerdos grauida confeſſa eſt: nec mox fama du-
bitauit, quum Amulii imperio *abiectus in profluen-
tem*, cum Remo fratre non potuit extingui. Si- 3
quidem & Tiberinus amnem repreſſit: & relictis
catulis lupa *ſequuta vagitum*, *vber admouit* infan-
tibus, matremque ſe geſſit. Sic repertos apud
arborem, regis *paſtor* tulit in caſam, atque educa-
uit. Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus. nam 4
Lauinium patris Æneæ contempſerat. Ab his
Amulius *iam bis ſeptima* ſobole regnabat, fratre
pulſo Numitore, cuius ex filia Romulus. Igitur 5
ſtatim prima iuuentæ face, patruum Amulium
ab arce deturbat, auum reponit: Ipſe *fluminis
amator*, & montium, apud quos erat educatus,
mœnia nouæ vrbis agitabat. Gemini erant: vter 6
auſpi-

auſpicaretur, & regeret, adhibuere *piacula.* Remus montem *Auentinum*, hic *Palatinum* occupat. Prior ille ſex *vultures*, hic poſtea, ſed duodecim
7 videt. Sic victor augurio, vrbem excitat, plenus ſpei, bellatricem fore. Ita illi aſſuetæ *ſanguine &*
8 *præda* aues *pollicebantur.* Ad tutelam nouæ vrbis ſufficere vallum videbatur: cuius dum irridet anguſtias Remus, idque *increpat ſaltu*; dubium an iuſſu fratris, occiſus eſt. *prima certe victima fuit*; munitionemque vrbis nouæ, ſanguine ſuo con-
9 ſecrauit. *Imaginem vrbis* magis quàm vrbem fecerat; incolæ deerant. Erat in proximo lucus: hunc *Aſylum* facit: & ſtatim mira vis hominum, Latini, Tuſcique paſtores: quidam etiam tranſmarini; Phryges, qui ſub Ænea, Arcades, qui ſub Euandro duce influxerant. Ita ex variis quaſi elementis congregauit corpus vnum; populumque Ro-
10 manum *ipſe fecit.* *Res erat vnius ætatis*; populus virorum. Itaque matrimonia à finitimis petita: quia non impetrabantur, *manu capta ſunt.* Simulatis quippe ludis equeſtribus, virgines, quæ ad
11 ſpectaculum venerant, *prædæ fuere.* Et hæc ſtatim cauſſa bellorum. Pulſi fugatique Veientes. *Caninenſium* captum ac dirutum eſt oppidum. Spolia inſuper *opima* de rege, *Feretrio Ioui* manibus ſuis
12 rex reportauit. Sabinis proditæ portæ *per virginem*: nec dolo: ſed puella *precium rei*, quam gerebant in ſiniſtris, petierat, dubium clipeos, an armillas. Illi vt & fidem ſoluerent, & vlciſceren-
13 tur, clipeis obruêre. Ita admiſſis intra mœnia hoſtibus, atrox *in ipſo foro* pugna, adeo vt Romulus Iouem oraret, *vt fœdam ſuorum fugam ſiſteret.*

Hinc templum & Stator Iupiter. Tandem *ſæuienti-* 14
bus interuenere raptæ laceris comis. Sic pax facta
cum Tatio, fœduſque percuſſum: ſecutaque res
mira dictu, vt relictis ſedibus ſuis *nouam in vr-*
bem hoſtes demigrarent, & cum generis ſuis aui-
tas opes pro dote ſociarent. Auctis breui viribus, 15
hunc rex ſapientiſſimus ſtatum Reipublicæ im-
poſuit: *iuuentus* diuiſa per tribus, in equis & ar-
mis, ad ſubita belli excubaret: conſilium Rei-
publicæ penes ſenes eſſet, qui ex auctoritate Pa-
tres, ob ætatem Senatus vocabantur. His ita or- 16
dinatis, repente, quum concionem haberet, ante
vrbem apud *Capreæ paludem*, è conſpectu ablatus
eſt. *Diſcerptum* aliqui à ſenatu putant, ob aſperius 17
ingenium: ſed oborta tempeſtas ſoliſq; defectio,
conſecrationis ſpeciem præbuere: cui mox *Iulius Pro-* 18
culus fidem fecit, viſum à ſe Romulum affirmans,
auguſtiore forma quam fuiſſet: mandare præterea,
vt ſe pro numine acciperent: Quirinum in cœ-
lo vocari placitum diis, ita gentium Roma po-
tiretur.

NOTÆ IN CAPVT PRIMVM.

Hiſtoriam Romuli præter noſtrum inuenies apud Liuium 1. Iuſtin. 43. Solin. in princ. Victor. cap. 2. de viris illuſtrib. Sex. Ruffum de vita regia. Eutrop. 1, 4. Oroſ. 2, 5. Plutarch. Dionyſ. Halicarn. 1. & 2. Valer. Max. 3, 2. & 5, 3. Plinium 8, 17. 14, 12. 15, 18. & 29. 16, 45. 18, 2. 34, 6. Auguſtinum de Ciuit. Dei 2, 17. 3, 6, 13, 15. Lactant. 1, 20. & 2, 7. Virgil. Æneid. 8, 635. Ouid. 3. & 4. Faſtorum. & 14. Metamorphoſ. Horatius 3. 3. Carm. Propert. lib. 4. Camers. Addatur ἐκ Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ apud Scaligerum in edit. Euſebii, item alia excerpta Græca. ibid. pag. 387. f. Varro de re ruſt. 3, 1.

Num. 1. *Primus ille*] *Illi* legi mauult Pontanus, vt ad P. R. referatur, mihi vulgata verior eſt; ita infra 3, 10, 20. *Ille corpore, armis, ſpirituque terribilis, &c. Vercingentorix*, quamuis nec illa ſenſu vel ratione careat.

Ibid.

Ibid. *Romulus*] A ruma, hoc eſt, mamma ita dictus à quibuſdam, quod refert & damnat Feſtus. Eſt autem à ruma Ruminus Iupiter apud Auguſtin. de C.D. 7,11.

Ibid. *Marte genitus*] Hanc ſcripturam, cum in libris reperta etiam viris doctis probetur, & Flori genium ſapiat, recepi lubens, alii *à Marte*.

2. *Hoc de ſe ſacerdos &c.*] Ita legit Gruterus ex Mss, & in Iordane reperiri teſtatur.

Abiectus in profluentem] Ita Seuerus Albini filios *cum matre percuſſit, & in profluentem abiici iuſſit.* Capitolin. in Albino cap. 9.

3. *Sequuta vagitum, vber admouit*] Eſt ex vett. Salmaſii hæc lectio, quam ipſe probat, nec quiſquam improbauerit. Verum autem vera lupa fuerit Romuli nutrix, diſſentiunt auctores. Affirmant Plutarchus cap. 65. Parall. Virgil. Æn. 1, 279. Cic. de Diuin. 2, 20. Naſo 3, 53. Faſt. ſed & Plinius 8, 17. & 15, 18. Iuſtinus 43, 2, 6. qui ſimilia recenſet de Cyro 1, 4, 10. de Hierone 23, 4, 7. de Habide 44, 3, 5. Sic de Ægiſtho Procop. lib. 2. verſu th. pag. 236. de Iamo Pindarus Olymph. hymn. 6. Contra Liuius 1, 4, 8. diuerſam opinionem refert, quam omnino amplectitur Lactantius lib. 1. cap. 20. in pr. Eutropius 1, 3. in fin. Vide Conſtant. Manaſſem rerum 1613. Item Excerpta Nicolai Damaſc. apud Valeſium.

Ibid. *arborem*] Ficum nempe, ſub qua mammas dederat infantibus lupa, quæ Ruminalis eſt appellata ex argumento, nempe à ruma, (*rumen* appellat Plin. 15, 18. *Rumis* eſt Varroni de re ruſt. 2, 1.) quod eſt mamma. Feſtus & Plutarch. quæſt. Rom. 57. Liuius 1, 4, 5. *Romularem vocatam ferunt*, vt ita à Romulo nomen acceperit. meminit eius Tacitus extremo Annali 13.

Paſtor] Nicolao Damaſc. in Excerptis à Valeſio editis συοφορβὸς Subulcus.

Lauinium] De quo Liuius 1, 3, 3. Ælian. hiſtor. anim. 11, 16, 3. vbi pro ἐνίχνεσι malim legere ἴχνεσι.

Iam bis ſeptima] Ita legit Camers, & probant viri docti. Salmaſius etiam vocem *iam* eiicit.

5. *fluminis amator &c.*] Natale ſolum ſumme diligi, omnia auctorum loca clamant; etiam iſte, cui addatur Sueton Calig. 8, 13. Veſpaſ. 2, 3. Cicero de ll. 2, 1. Ammian. 22, 21. f. Gruterus. Adde l. 1. §. 15. Si quid in fraud. patroni. Leuncla. Annal. Turc. pag. 405. cum Albæ relictæ cauſam addit. Plutarch. in Rom. c. 12. quod nimirum neque priuati volebant Albæ viuere bigemelli; neque regno auum maternum eruere.

6. *Piacula*] Quid ſibi velit hæc vox, eo excuſatius ignoro quod & Stadio & ipſi Salmaſio peregrina videtur. de re nulli dubium; ſed

Digitized by Google

ſed quod in huius locum verbum ſubſtitui oporteat, ambigitur. ego, cum in Iordanis libris reperiatur: *adhibere placuit deos*, nec ab ea ſententia, nec à noſtræ lectionis veſtigiis longe abiturum puto, ſi hic reſcribatur: *adhibuere oracula. Oracula enim ex ipſo appellata ſunt, quod ineſt in his Deorum oratio*, ſecundum Ciceronem in Topicis cap. 20. Eadem igitur loquendi figura fuerit, adhibere deos, & adhibere oracula, hoc eſt, orationem deorum. Cur autem deos adhibuerint, ratio in præcedentibus verbis eſt, *gemini erant*, & ita nulla ætatis prærogatiua, quam in tali caſu obſeruari gentium iuris eſt. Vide Iuſtin. 21,1.1. & ibi not. Berneggeri. Quanquam enim per naturam ſimul edi non poſſint, ſed vt alter antecedat neceſſe ſit: tamen interdum ita ambigua ea res eſt, *vt nec iudiciali ſubtilitate exquiri poſſit*. l. 10. §. 1. de reb. dub. quod multo magis hic accidiſſe oportet, vbi partu remotis arbitris edito, mater quæ ſola ſcire poterat, iampridem vita conceſſerat. Adde l. ſi fuerat legatum. in fin. de reb. duob. Ioh. Andr. in addit. ad Speculat. l. 4. par. 3. C. de feudis.

Ibid. *Auentinum*] Ita appellatum ab Auentino Rege Albano, ibi ſepulto. Liuius 1,3,12. Dionyſ. Halicarn. 1,71. Ab Anente fluuio regionis Sabinæ ita vocatum ſcribit Varro in libris de gente P. R. ab hac hiſtoria, loco in ſummo Auentino, vbi res ea geſta eſt, *Remoria* nomen manſit, teſte Feſto in *Remurinus*. *Remonium* appellat Plutarch. Romulo cap. 13. & cap. 15. *Remoniam*, quod alteri præfero.

Ibidem: *Palatinum*] Alii *Palatium*, quamuis vtraque lectio bona ſit: tamen illam concinniorem puto, vt ad montem referatur.

Ibid. *Vultures*] Vide Plutarch. Romulo. cap. 13. Simile augurium Auguſto conſuli, vrbem intranti oblatum notat Appian. 3. Ciuil. pag. 586. & Obſequens de prodig. c. 128.

7. *Sanguine & præda*] Ita in edd. Salmaſii & Gruteri. ſic infr. 4, 12,17. *ſignis militaribus & diſciplina, armis etiam Romanis adſueuerat*. ita Curt. 6,3,9. *gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas*.

Ibid. *Pollicebantur*] Simile loquendi genus infr. 1,6,1. *clarum ferre viſa circa caput flamma promiſerat*.

8. *Increpat ſaltu*] Cum vallum vt nimis anguſtum irrideret Remus, ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον, ſaltu etiam tranſiliuit, ſimul increpans, & quaſi reipſa demonſtrans eas valli anguſtias, vt etiam leui ſaltu tranſiliri poſſent. Hæc mens verborum iſtorum. Salmaſius.

Ibid. *Prima certe victima fuit*] Lucanus 1, 95.

Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

Ibid. *conſecrauit*] Simili figura D. Hieronym. in epiſt. ad Ruſticum: *Roma, vt condita eſt, duos fratres Reges habere non potuit, & parricidio*

vicidio dedicatur. In hoc dentem ſtringit Iuſtinianus Conſt. ad Tribon. §. 10. ibi: *Romam autem.*

9. *Imaginem vrbis &c.*] Ita apud Appian. de bell. Punic. legatis Carthaginienſium reſpondet Cenſorinus: *Vos, non veſtrum ſolum, putamus eſſe Carthaginem.* Ita Themiſtocles ait: *Patriam municipes eſſe, non mania.* apud Iuſtin. 2, 12, 14. vbi notam Berneggeri vide. Eodem ſenſu infra 2, 2, 49. hinc apud Tacitum H. 1, 84, 1. *Quid? vos pucherrimam hanc vrbem, domibus & tectis, & congeſtu lapidum ſtare creditis?*

Ibid. *Aſylum*] De Romuli Aſylo nota res ex Liuio 1, 8, 6. Dionyſio 2, 15. & aliis. Iuuenalis in falſos nobiles fin. Sat. 8.

Et tamen vt longe repetas, longeque reuoluas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.

De abuſu autem aſylorum per vrbes Græcas ſub Tiberio vide Tacitum 3, 60, 2. & deinceps. quæ etiam ad noſtros mores accommodari poſſunt, quando paſſim ſimilis abuſus inualuit. In ſacris literis *vrbes perfugii* dicuntur aſyla, quæ Deus ipſe conſtituit certis quibuſdam caſibus. Hæc Ritterſhuſius ad Guntheri Ligurinum 3, 386. *Ex laribus paruis, & primi regis aſylo.* fateri enim oportet, per quos profecerimus. Meminerunt huius aſyli locique vbi conditum fuit, præter citatos Victor de vir. illuſtr. cap. 2. Virgilius Æneid 8, 342. Lactantius 2, 7. Tacitus H 3, 71, 6. Suetonius Tiber. 37, 7. Plutarch. Rom. cap. 22. Auguſtinus contr. Creſcon. 2, 13. tom. 6. Gothfrid Hiſtor. Brit. 2, 17. & alii. Simile aſylum, ſed diſpari euentu apud Ioſeph. 18. cap. vlt.

Ibid. *Ipſe fecit*] Vt ingenue fatear, ignoro quid faciam hoc loco, nec enim mendo vacare certo perſuaſum habeo, mirorque intactum hucuſque manſiſſe.

10. *Res erat vnius ætatis*] Fulcra huic ſententiæ adſtruas ex Stobæi titulo de nuptiis. viſatur quoque Senecæ Hippolytus verſ. 477. Gruterus. Talis populus fuit Eſſenorum, apud Ioſeph. & Plinium 5, 17. Hoc intuitu multa priuilegia matrimoniis conceſſere legiſlatores, quæ longius exequi, noſtri inſtituti modus non patitur, videatur l. 1. & ibi Dd. D. ſolut. matr.

Manu capta ſunt] Obiicit hoc etiam Mithridates apud Salluſt. in epiſt. ad Arſacem: Romanos nihil *à principio niſi partum* (armis) *habere: domum coniuges, agros imperium.* Sic Silonicæ virgines choreas ducentes raptæ ſunt. Iudic. 21, 22. Ne idem auderent Picti in Scotorum filias, horum prudentia vetuit, qui Pictis licet nouo populo matrimonia tandem non denegarunt. Ioh. Monipen. in compendio Chronic. Scot. Angliæ excuſo 1612.

Ibid. *præda fuere*] Alii *prædæ*: neutrum male. de re auctores ſupra citati. Numerus raptarum apud Dionyſ. 2, 31. eſt DCLXXXIII. apud Plutarch. Rom. cap. 22. totidem raptas Iuba ſcribit, Valerius

Antias

Antias DXXVII. alii XXX. tantum. Salmaſius hoc loco legit: *præda fuere, & ſtatim cauſa bellorum.* eleganter certe, & ita Gruterus in duobus Palatinis ſuis legi atteſtatur.

10. *Caninenſium*] Iordanis ſcripti libri, *genienſium* pro *cenienſium*, vt videtur: ſed *caninenſes* quam *cenienſes* dicuntur melius. caput ipſorum Cænina, à qua Cæninenſes. fruſtra ſunt illi, qui apud Solinum reponunt *Canitenſes* ex Stephano, qui καινίται vocat. Stephanus, καινίνη πόλις Σαβίνων &c. τὸ ἐθνικὸν καινίται, legendum καινινίται, vt à Cænina Latini Cæninenſis formarunt, ita Græci à καινίνη καινινίτης, igitur illi falſi ſunt. Salmaſius.

Ibid. *opima*] Vide infr. ad 2, 17, 11.

Ibid. *Feretrio Ioui*] De Ioue Feretrio lege præter alios Valerium 3, 2, 3. & ſeqq. Plura Propertius 4, 11. Camers. Seruius ad illud Æn. 6, 859. *Lege Numæ prima opima ſpolia Ioui Feretrio debere ſuſpendi, Secunda Marti* (belli præſidi, cuius templum extra vrbem) *Tertia Quirino*, (id eſt, Marti, qui præeſt paci.) Sed Plutarchus, qui idem narrat in Marcello cap. 11. quod Seruius, & plura addit, obtinuiſſe ait, vt omnia Ioui Feretrio ſpolia ſuſpenſa credantur. Feretrium autem illic Plutarch. dictum putat, vel παρὰ τὸ φέρειν, quod ad eum ferantur hæc ſpolia, vel à feriendo, quod fulmine feriat Iupiter, & quod ferire ſit, manu grauiter vulnerare & occidere. vnde in bello Romani milites clamant: *Feri, feri*. Feſtus in *Feretrius à ferendo quod pacem ferre putaretur, ex cuius templo ſumebant ſceptrum, per quod iurarent, & lapidem ſilicem, quo fædus ferirent.* Dionyſius 2, 36. dici poſſe ait τροπαιοῦχον, aut σκυλοφόρον, aut quod ſupra omnem rerum naturam emineat, ὑπερφερέτην. Scaliger hic addit à feretro pompæ triumphalis dictum. Valer. Flaccus:

> *Has, precor, exuuias, & opima cadauera noſtro*
> *Linquite, ait, feretro.*

Hæc Paſſaratius in Propertium. Mihi ea opinio, qua à ferendo deducitur, magis placet, apud Liuium 1, 10, 8. *Hæc tibi Rex, Regia arma fero.* Vnde Apuleius de mundo *Trophæophorion* vocat.

12. *per virginem*] Valer. Max. 9, 6, 1. *Romulo regnante, Sp. Tarpeius arci præerat; cuius filiam virginem aquam ſacris petitam extra mœnia egreſſam.*

Pretium rei, quam &c.] Ita magno conſenſu vetuſtiores edd. aliæ *qua*, ſed illud, *quam* pendet adhuc ex præcedente voce *rei*, quæ duplicem hic ſignificationem complectitur, *pretium rei*, hoc eſt, proditionis, & rem, *quam gerebant in ſiniſtris*, nec exemplo caret, vt vna vox duobus ſenſibus ſeruiat. Vide notam Berneggeri ad Iuſtinum 11, 9, 14.

Ibid. *clipeis obruere*] Simile factum de Brenno narrat Plut. cap. 15. Parallelorum.

13. *In ipſo foro*] Haud aliter Pal. pr. ac tert. Nam ſec. *in ipſo aditu*: quemadmodum erat & in Vineti ſcriptis: ſed præter omnem hiſtoriam. Gruterus.

Ibidem: *Hinc templum & Stator*] Sic præter Iornandem & lectionem codd. Vin. etiam Palat. ſec. ac tert. nec non vetus noſter: & recte. Gruterus. Mihi etiam veriſſima videtur hæc lectio. nam ita ſolet noſter, cum alicuius rei cauſam originemue prædixit; vt infr. 1,13,6. *exinde certamen.*

Ibid. *Stator Iupiter*] Præterea, quæ ſupra dicti ſcribunt de Ioue Statore lege Auguſtinum cap. 13, 3. Ciuitat. item Ouid. in fine 6. Faſtor. Seneca autem cap. 7. lib. 4. de benefic ſic inquit: *Stator, non vt hiſtorici tradiderunt, ex eo, quod poſt votum ſuſceptum acies Rom. fugientium ſtetit, ſed quod ſtant beneficio eius omnia, ſtator ſtabilitorque eſt.* Videtur autem legendum: *Hic templum eſto*: vt ſit vouentis Romuli verbum. Hæc Camers, ſed coniectura eius refellitur, ex poſitis nota proxima præcedente. Cæterum eadem de cauſa templum poſtea vouit Atilius Coſ. auctor Liuius 10,36,10.

14. *Sauientibus*] Legi in Iordane: *funeribus*. Cur Iordani placuerit *ſæuientibus* in *funeribus* mutare, neſcio, niſi ita ſcriptum inuenerit in libris, quod potius puto. Salmaſius. Exinde mihi in mentem venit ſuſpicari, in noſtro, vel Iordane certe, legendum eſſe *furentibus*, quod ſenſui conueniens, nec ab vtraque lectione procul diſtat. Ita apud peritiſſimum antiquitatis & Latinæ linguæ Barclaium, vbi duellum Poliarchi cum Radirobane depingit: *Gallorum atque Sardorum agmina interuenere furentibus.*

Ibid. *interuenere*] Simile quid de Celticis, Plutarchus de Virt. Mul. cap. 10.

Ibid. *nouam in vrbem hoſtes*] Illud *hoſtes* in *ſponte* mutari voluit Salmaſius propter ſcriptos Iordanis, in quibus *hoſte* legitur. Verum receptam firmant Palatini tres, dictique *hoſtes*, reſpectu animorum, quibus aduenerant. Claudius apud Tacitum 11, 24, 8. *Conditor noſter Romulus tantum ſapientia valuit, vt pleroſque populos eodem die hoſtes, dein ciues habuerit.* Gruterus: ita Cicero pro Cornelio Balbo cap. 13. *Romulus fœdere Sabino, docuit etiam hoſtibus recipiendu augeri hanc ciuitatem oportere.* de hac ipſa haud dubie hiſtoria Varro tertio Humanarum; *Poſtea cum his vna Rempubl. coniuncti & congerminati,* (quod tamen neſcio quomodo verbo *congermaneſcere* ſubiungatur apud Nonium) tenuere. An pro *congerminati* ſcribendum *congermaniti?*

15. *Iuuentus &c.*] Lectionem Gruteri quam ex optimo codicum Nazariano habet, recipi placuit. diſcrepantes vide in variis.

Ib. *patres*] Varias huius appellationis cauſas afferunt Salluſt. Catil. 6, 5. Dionyſ. 2, 8. Plut. Rom. 13. Rutil. itin. 1, 158. mihi potiſſimæ vide

videtur, quam idem Plutarchus adducit, ita dictos, vt admonerentur ipſi patria cura & ſollicitudine complectendos inferiores: plebeii vero, amandos & obſeruandos eſſe ad inſtar parentum; quo etiam reſpectu principem *patrem patriæ appellauimus, vt ſciret datam ſibi poteſtatem patriam, quæ eſt temperatiſſima, liberis conſulens, ſuaque poſt illos ponens.* Seneca de clem. 1, 14. Similem rationem cur Græci Reges ἄνακτας vocauerint, reddit Plutarchus Theſeo c.38. Ab hac appellatione, *orba Reſp.* Senatu deſtituta. Iuſtin. 21, 4, 3. *Pater patriæ*, infr. 4, 12, 66.

Ibid. *Senatus*] Cicero de Catone cap.6. Plutarch. an ſeni ſit gerenda Reſpub. ita Lacedæm. Senatum Lycurgus *Gerontes*, Apollo *Presbygeneas* appellauit. Iidem ibidem. *Carthaginenſes Seniores* leguntur. apud Liuium 34, 60, 13. Pertinent huc, quæ notantur infra 1, 16, 10.

16. *Caprea*] Recte: quamuis Palat. prim. & ſecund. *Capra*. nam vtrumque latinis in vſu; certe vtrumque inuenitur in Mss. itaque minus recte illi, qui in poſtremis editionibus Suetonii, mutarunt verſum illum Tib. 45, 5. *Hircum vetulum capreis naturam ligurire.* minus, inquam, recte, qui maluerunt litera minus *capris*: certe à *caprea capreolus*. Gruterus.

Ibid. *Paludem*] Iordanis Codices ſic habent: *Capræ paludes*, quod non caret ratione. Sic Αἰγὸς ποταμοὶ cum ſit vnicus fluuius, latine Capræ fluuius, aut Capræ fluuii. Salmaſius.

17. *Diſcerptum*] Romuli interitus varie ſcribitur. Lege Valerium Maximum 5, 3, 1. Ciceronem 1. de ll. Auguſtinum 3, 15. Ciuit. Ouid. Faſtor. 2, 491. Item cæteri. Modum nouum ex Ariſtobuli ſententia ponit Plutarchus in Parall. cap. 32. Camers. Vide etiam Dionyſium 2, 57.

Ibidem. *conſecrationis ſpeciem præbuere*] Idem dicit Dionyſius dicto loco.

18. *Iulius proculus fidem fecit*] Liuius 1, 16, 5. Lactantius 1, 16. Cicero princ. librorum de ll. Dionyſ. 2, 64. f. Similia legas apud Sueton. Aug. 100, 9. Senec. princ. ἀποκολοκ. Dionem lib. 59. de morte Druſillæ. Item in ſupplem. Curt. 10, 4, 31. de Hephæſtione. Ad quorum imitationem cuiuis veterum comparandus Barclaius Arg. lib. 3. in narratione Seleniſſæ de Theocrine. *Sed non hactenus ſtetit ludibrium. Quidam miles ſiue adulatione, ſiue inſania motus. Quæ autem illa ſpecies, inquit, quam in ſumma arce vidi; cum ex caſtris exciti primum ſumus?* & reliqua quæ ſequuntur. Quadrat huc Taciti locus H. 1, 34, 3. *Vagus primum & incertus rumor: mox, vt in magnis mendaciis interfuiſſe ſe quidam & vidiſſe affirmabant.*

Auguſtiore forma] Siue mendacium hoc hominis fuit, ſiue etiam fraus dæmonis. Quemadmodum *bello Latino, diabolus in ſpecie viri*

maior

maioris & auguſtioris, quam pro humano habitu apparens, victoriam Romanis pollicitus eſt, ſi ſe conſul pro exercitu deuoueret, Dreſſerus millen. 4. pag. 449.

Ibidem. *Quirinum*] Rationes appellationis huius varias affert Ouidius Faſtor. 2, 477. ſiue à genere haſtæ, ſiue à Curibus, ſiue à Quiritibus, quos tamen ab ipſo nomen accepiſſe putat Iuſtinianus §. 2. Inſt. de I. N. G. & C.

Ibid. *Diu, ita*] Diſtinctionem hanc menti auctoris conuenire putamus, *ita*, hoc eſt, ſi hoc fecerint, ſi ſe pro numine acceperint, ſicut apud alios auctores paſſim occurrit *ſic*. vt Ouidius libr. 2. amor. eleg. 13. verſ. 12.

Sic tua ſacra pius ſemper Oſiris amet.

Idem epiſt, 20. verſ.3.

—— *Diſcedat ſi corpore languor ab iſto.*

Tibullus 2, 5. fin.

——*Sic tibi ſunt intonſi, Phœbe, capilli*
Sic tua perpetuo ſit tibi caſta ſoror.

& alia complura, quanquam nec illa diſtinctio *diu ita plac.* inepta eſt, & loco Taciti 13, 56, 1. iuuatur. *Id diu quos implorarent placitum, vt arbitrium penes Rom. maneret, quid darent, quid adimerent, neq; alios iudices, quam ſeipſos paterentur.*

De Numa Pompilio.

CAPVT II.

1 SVccedit Romulo Numa Pompilius, quem Curibus Sabinis agentem, vltro petiuere, ob in-
2 clitam viri religionem. *Ille ſacra*, & cæremonias omnemque cultum deorum immortalium docuit: ille Pontifices, Augures, Salios; *ceteroſque per Sacerdotia*; *annum quoque* in duodecim menſes,
3 Faſtos dies nefaſtoſque deſcripſit. Ille *Ancilia* atque *Palladium*, ſecreta quædam *imperii pignora*, *Ianumque geminum*, fidem pacis ac belli: in primis *focum Veſtæ* virginibus colendum dedit; vt ad ſimulacrum cœleſtium ſiderum, cuſtos imperii *flamma vigilaret.* Hæc omnia quaſi monitu deæ *Egeriæ*, quò magis *barbari* acciperent. Eò denique

fero-

Digitized by Google

ferocem populum redegit, *vt quod vi & iniuria* occupauerat imperium, religione, atque iuſtitia gubernaret.

NOTÆ IN CAPVT II.

Numæ geſta ſcribunt Liuius 1, 18. & ſeqq. Plinius (ſiue Victor eſt) de vir. illuſtr. cap. 3. Solin. cap. 2. Ruffus de vit. regia. Eutrop. 1, 1. Oroſ. in 2. Agell. Valerius Maxim. 1, 2, 1. Lactantius 1, 22. Plinius 13, 13. 14, 12. 18, 29. Auguſtinus de Ciuit. Dei 2, 16. 3, 9. 11, 15. 7, 35. 18, 24. Plura Ouid. Metam. 15. fab. 44. Virg. Æn. 6, 808. Plura Plutarch. in vita Numæ, & Dionyſ. 2, 59. Dictus autem *Numa* ἀπὸ τῶν νόμων. hoc eſt, à legibus, quas Rom. inſtituit, autor Seru. Æn. 6, 808. Camers.

Num. 2. *Ille ſacra*] Omnia quæ ad diuinum cultum ſpectabant, Numa in octo partes diſtribuit.

Primi erant *Curiones*, qui pro curialibus rem diuinam faciebant.

Secundi *Flamines*, quos à geſtatione pileorum, quæ flammea dicebantur, ita nominabant. Alii à filio deriuant, quaſi filamines.

Tertio erant *Tribuni Celerum*, qui deſignari ſolebant, vt regum ad bellum euntium ſatellites & cuſtodes.

Quarto ordine erant *Augures*, qui non auium tantum, ſed ſigna omnia diuinitus miſſa interpretabantur.

Quintus ordo habebat *Virgines Veſtales*, quæ ſacri ignis cuſtodes erant.

Sexto loco habebantur *Salii*, qui ſaltatione & choreis laudabant deos armorum præſides.

Septima in claſſe *Feciales* locabantur. Horum officium erat 1. vt cura gereretur, ne P. R. vlli fœderatæ ciuitati bellum iniuſtum inferret. 2. Vt cognoſcerent, ſi qui fœderatorum ſe à Romanis iniuriam paſſos dicerent, an id iure dicerent. 3. Vt imperatorum delicta contra iuſiurandum ac fœdera commiſſa expiarent.

Vltimo & octauo numero habebantur *Pontifices*. Hi à ponte ligneo ſeu ſublicio reficiendo dicti, de cæremoniis ac religione cognoſcebant, leges ferebant de ſacris, quæ non erant ſcripta, aut moribus P. R. recepta. Sacerdotes examinabant. ipſi nulli iudicio mulctæue erant obnoxii, neque ſenatui, neque populo dictorum factorumque rationes reddebant. Pontanus ex Dionyſio 2, 65. & ſeqq.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *ceteroſque per ſacerdotia*] Ita Mss. Vineti, Gruteri, Salmaſii, & defendi poteſt, vt Floro *per ſacerdotia deſcribere*, idem ſit quod Tacito, *per cohortes* H. 4,66.2. *per manipulos* 2,78,4. *componere*. Salmaſius corrigit; *ceteraque fere ſacerd.* Rutgerſ. variarum 1,18. *ceteraq. P. R. ſacerd.* quæ lectio maximam ſpeciem habet.

Ibid. *Annum quoque*] De hac re vide Macrobium 1,13. Plutarchum in Numa cap.32, Cenſor. cap. 20. Solinum cap. 1. Ouid. Faſtor. 1. verſ. 43.

3. *Ancilia*] *Ancylia* per y. ſcribit Plutarch. Num c.25. & appellata ita adiicit, quoniam ἀγκύλον τὸ σχῆμα ποιοῦσιν, *curuam figuram faciunt*. Cæteras deriuationes vide ibid.

Ibid. *Palladium*] Erat hoc ſimulacrum Palladis, quod Æneas poſt excidium Troiæ à Diomede acceptum aſportaſſe in Italiam dicitur. Quem ideo *pe*ν*atigerum* vocat Ouidius Metam. 15, 450. Quamuis alios, bello Mithridatico à Fimbria repertum, auctores eſſe Seruius ait, ad Æn. 2, 166. Aliorum denique alia eſt ea de re ſententia. Vide Dionyſ. 2, 77. Hinc ille nummus, Pontano teſte, cum Veſtæ templo, in quo Palladium Romæ ſeruabatur. In eodem nummo Æneas fingitur Anchiſen patrem humeris portans, & manu dextra tenens hoc Palladium, ſiniſtra filium Iulum: Hoc vero *Palladium, quod occultum Romani neminique videndum colebant, Heliogabalus in cubiculum ſuum tranſtulit.* Herodianus 5, 15. quamuis Lamprid. in Vita ipſius cap. 6. *non veram imaginem* abſtuliſſe, *ſed ex pluribus, quæ ad ſimulacrum illud efficta erant, aliquam*, aſſerat. Poſſet autem Romanis hoc loco obiici quod à Strabone lib. 6. Heracleotis. *An multo etiam proteruius eſt ea ab Ilio allata fabulari, quæ ſcriptores ponunt. Nam & Heraclea, & Lauinii, & Luceriæ, & Siritide Minerua habetur Iliaca, quaſi ab Ilio allata.* Item Athenis. Vide Pollucem lib. 8. cap. 10.

Ibid. *Imperii pignora*] Fata appellat Plautus Bacchid. 917. quibus nempe manentibus ſalus populi ſalua eſſet. Eiuſmodi ſeptem recenſet Seruius ad Æn. 7, 188. & ſunt: *Acus matris deum: Quadriga fictiles*, (de quibus Plinius 28,2. & 35,12.) *Veientorum cineres, Oreſtis ſceptrum Priami, Ilione, Palladium, Ancilia.* Sic Cicero pro Sext. cap. 8. *Supercilium* Piſonis *Reipub. pignus* illudens appellat.

Ibid. *Ianumque geminum*] Cauſas huius conſuetudinis docui ex ſententia Macrobii, Seruii, Silii, Naſonis, in annotationibus noſtris in Claudianum de laud. Stilic. 2,287. Virgil. Æneid. 7, 609. Idem ſcribit Florus infra 2, 3, 1. & 4, 12, 64. Auguſtin. Ciuit. 3, 9. Camers. Vide etiam Plinium 34,7. & Seruium Æn. 1, 298. Item Varron. de lingua Lat. lib. 4. vbi leg. *vt ſit aperta*, (ſic bene liber vetus Turnebi) *ſemper, niſi cum bellum ſit nuſquam. Traditum eſt memoria, Pompilio Rege fuiſſe opertum &c.*

Ibid. *Focum Veſta*] Vult, ſicut ſidera æternum lucent, ſic debere, virginum aſſidua cura atque opera, hunc ignem. Lipſius de Veſta cap. 8. vbi vide plura, qualia ſolent apud Lipſium. Plutarch. Rom. c. 41. & Dionyſ. 2,66. à Romulo inſtitutas Veſtales referunt. Vide & Ouid. Faſt. 6,248. & ſeqq.

Flamma vigilaret] Statius Sylv. 1,36.
— *an tacita vigilet face Troicus ignis.*

4. *Egeria*] De Egeria præter alios Ouid. Faſtor. 3, 260. & Metam. 15,482. Auguſtin. Ciuit. 7. cap. vlt. Lactant. 1,22. Cicero 1. de legib. Acron. 1. Epiſt. Horat. Camers. Similia recenſent, Valer. Maxim. 1,2. Dionyſ. 2,62. Plutarch. Numa cap. 8. Diodor. 1, 94. Nicolaus Damaſcenus in excerpt. Valeſ. pag. 525. Maxim. Tyrius diſſertat. 21. p.

Ibid. *Barbari*] Appellat ita, quod rudes & feroces fuerint, nullis cultioribus inſtitutis mitigati, quod noſter tangit infr. 1,22,1. & Dionyſ. 3,26. ſiue quod ex Barbaris, hoc eſt, non Græcis orti. Qua ratione Plautus, *Marcus vertit Barbare* in Prologis Aſinariæ & Trinummi: item Captiuis, 4,2,114. *Quid tu per barbaricas vrbes iuras?* cum Itales nominaſſet: & in eiusdem Pœnulo 3, 2, 21. *Barbariam* pro Italia accipiunt: Dionyſius tamen Romanos à Græcis ortos aſſerit, 4,31. hoc argumento, quod literis Græcis ſcripta columna in Dianæ fano locata fuerit tempore Regis Tullii. Cuius tamen fidem eleuat Cæſar de bell. Gallic. 6, 14. qui Græcas literas in vſu fuiſſe ſcribit apud Gallos, quos tamen nemo facilè à Græcis deduxerit.

Ibidem: *Vt quod vi & iniuria*] Hanc plerorumque, fere dixerim omnium, magnorum imperium originem eſſe facile videbunt res ex vero æſtimantes, vt ridicule facere videantur, qui ab aliis maiorum ſuorum acquiſita, ab aliis iterum perdita, longo poſt interuallo, quaſi iure repetunt, ſicut apud Tacitum 6,31,3. Artabanus Parthus *Veteres Perſarum ac Macedonum terminos, repoſcit:* & apud Herodian. 6,6. Artaxerxes Perſa, omnem Aſiam, *ceu veterem Perſarum Poſſeſſionem ſibi vindicat.* Sapor etiam apud Marcell. 17,10. Conſtantino Imp. ſcribit in hæc verba: *Adusque Strymona flumen, & Macedonicos fines, tenuiſſe maiores meos, antiquitates quoque veſtra teſtantur: hæc me conuenit flagitare.* Adde noſtrum infra 2,8,7. Bodin. de Repub. Tac. 3,26,3. Sic de Peruuianis Pietro de Cieca in Chronic. del. Peru 1, 117.

De

De Tullo Hoſtilio.

CAP. III.

1 EXcipit Pompilium Numam Tullus Hoſtilius: Cvi *in honorem virtutis* regnum vltro datum. *Hic omnem* militarem diſciplinam, artemque bel-
2 landi condidit. Itaque mirum in modum exercitata iuuentute, prouocare auſus Albanos, grauem,
3 & diu *principem populum.* Sed quum pari robore frequentibus prœliis vtrique comminuerentur, miſſo in compendium bello, Horatiis, Curiatiiſque, tergeminis hinc atque inde fratri-
4 bus, vtriuſque populi fata *permiſſa* ſunt. Anceps & pulchra contentio, exituque ipſo mirabilis. Tribus quippe illinc vulneratis, hinc duobus occiſis, qui ſupererat Horatius, addito ad virtutem dolo, vt diſtraheret hoſtem, ſimulat fugam: ſingulosque, prout ſequi poterant adortus, exſupe-
5 rat. *Sic (rarum aliàs decus)* vnius manu parta victoria eſt: quam ille mox parricidio fœdauit. Flentem ſpolia circa ſe, ſponſi quidem, ſed hoſtis, ſororem viderat. hunc tam immaturum virginis amorem vltus eſt ferro. Citauere leges nefas: ſed abſtulit virtus parricidam: & facinus intra glo-
6 riam fuit. Nec diu in fide Albanus. Nam Fidenate bello *miſſi in auxilium* ex fœdere, medii inter duos
7 *expectauere fortunam.* Sed rex callidus, vbi inclinare ſocios ad hoſtem videt, tollit animos, *quaſi ipſe mandaſſet.* ſpes inde noſtris, metus hoſtibus. Sic
8 fraus proditorum irrita fuit. Itaque hoſte victo,

Digitized by Google

ruptorem fœderis *Metium* Fufetium religatum inter duos currus, pernicibus equis *diſtrahit*: Albamque ipſam *quamuis parentem*, *æmulam tamen*, diruit, quum prius omnes opes vrbis, ipſumque populum Romam tranſtuliſſet: prorſus vt conſanguinea ciuitas non periiſſe, ſed in ſuum corpus rediiſſe rurſus videretur. 9

NOTÆ IN CAPVT III.

Vitam Tulli Hoſtilii Regis ſcribunt Liuius 1, 22. Dionyſ. 3. Eutropius 1, 6. Oroſius 2, 4. Victor de vir. illuſtr. cap. 4. Valer. Maxim. 3, 4, 1. 7, 4, 1. 9, 12, 1. Plinius 2, 35. 28, 2. Auguſtinus Ciuit. 3, 15. Ruffus. Virgil. Æn. 6, 813. Camers.

Num. 1. *In honorem virtutis*] Auctor de vir. illuſtr. cap. 4. *quia bonam operam aduerſus Sabinos nauauerat*. At quomodo potuit, ſi ſub Numa duorum & quadraginta annorum pax fuit? Sed de auo eius id referunt Liuius & Dionyſius, vt ita non tam in honorem ſuum, quam auitæ virtutis regnum accepiſſe videatur: licet adeptum poſtea præclare adminiſtrauerit.

Ibid. *Hic omnem &c.*] An non ante eum Romulus? haud dubie. quomodo ergo hic *omnem militarem diſciplinam condidiſſe* dicitur? *Condere* igitur Floro eſt perpolire, corrigere, & quaſi ex integro reſtituere, ſicut Echatana Seleucus condidiſſe dicitur apud Plin. 6, 14. gentem Tyriorum Alexander apud Iuſtin. 18, 14, 1. imperium Carthaginienſium Mago apud eundem, 19, 1, 1. ita Auguſtinus *faciendi* verbo vtitur, vbi templum Iouis Feretrii feciſſe dicit; in monumento Ancyrano.

2. *Principem populum*] *Princeps populus* eſt, qui reliquis plus poteſt polletque. hoc ante Romanos in Italia Albani erant, *diu*, CCCC. nempe per annos. Seruius ad Æn. 1, 276. Nam quod Virgilius, & Iuſtinus 43, 1, 13. CCC. duntaxat mentionem faciunt, hoc eſt, vſque vrbem conditam.

3. *Permiſſa*] Ita Pal. pr. Gruteri, veteres Salmaſii, & Iordanes. hactenus editi, *commiſſa*. rem ipſam quod attinet, ſimilia exempla collegit Zvvingerus theatri hiſtor. vol. 8. lib. 4. pag. 2113. Quare apud Pauſaniam quoque legitur lib. 5. in hiſtoria Oxyli, & in lib. 3. rer. Vienn. Lazii pag. 91. de Friderico II. Duce Auſtriæ. De talibus quid ſentiant ICti, lege apud Ferdin. Vaſqu. quæſt. illuſtr. lib. 1. cap. 40. Ayalam de Iure & officiis bellicis lib. 1. cap. 3.

5. Sic

Digitized by Google

5. *Sic (rerum aliàs decem) vnius*] Ita Pall. editioneſque pleræque. Grut.

6. *Miſſi in auxilium*] Sic apud Tacitum 3,41,3. bello Sacrouiriano *quidam Galliarum primores tulere auxilium, quo diſſimularent defectionem, magiſq; in tempore efferrent.*

Expectauere fortunam] Callido conſilio ducis, quod tamen ipſi in exitium vertit. Apud Liuium 31,32,4. *Damocritus prætor Ætolorum, egregie conſultum genti aiebat; nam vtrius partis melior fortuna belli eſſet, ad eius ſocietatem inclinaturos.* Claudian. Metii huius perſonam pulchre aptauit Gildoni de bell. Gild. verſ. 247. *Subſedit fluitante fide &c.* Britannorum ſimilis actus, nec ipſe impunitus, refertur in Chronico Scotiæ Monipennii, ſub rege Ferguſia.

7. *Quaſi ipſe mandaſſet*] Hoc ipſum & ſimilia refert Frontin. ſtrategem. 2, 7. & de Datame Polyænus libr. 7. de hoc Sidon. Apollin. Carm. 2. verſ. 288. Vide noſtrum infra 4,2,83. Et Frontin. 6,16,4.

8. *Metium*] Etſi properamus, ἐν παρόδῳ admonere non pigebit, *Mettum* hic ſcribi, in optimis Nazarianis membranis, & in antiquis Iordanis: quomodo etiam ſcribendum cenſeo apud Virgilium Æneid. 8, 642. & in illo Ouidii à Criticis exagitato, Triſt. 1, 3, 75.

Sic doluit Mettus, tunc cum in contraria verſus,
Vltores habuit proditionis equos.

Nam viri docti qui perſuaſum habent Virgil. & Ouid. propter verſum; *Metum* pro *Metium* vſurpatum iuiſſe, egregie animi falluntur. *Metum* dixere veteres, & *Mettum, Metium* & *Mettium* pro eodem, vt *Atius* cum ſimplici *t*, & cum duplici *Attius*. *Metum* dixiſſe veteres nihil melius probet quam ὑποκοριστικὸν *Metellus*, nam vt à Marco, Marcellus: ſic à Meto Metellus. Græcis Μέτιος. ita ſemper apud illos ſcriptum reperies. Latinis ſcriptoribus *Metum* aut *Mettum* frequentius quam *Metium*, quod ſciunt ſatis, qui in peruolutandis membranaceis libris aliquid temporis contriuerunt. Vide indicem luculentum inſcriptionum Gruterianarum. Salmaſius.

Ibid. *diſtrahit*] Præter nominatos lege Agell. 20,1. Valer. Max. 7,4. Plutarch. Parall. cap. 7. Claudian. in Gildon. verſ. 254. Virg. Æneid. 8,642. Camers. Varro primo de vita P. R. *imperioſus quam humanius* egiſſe hoc facto Tullum dicit. Liuius certe 1, 28, 15. *ſupplicium exempli parum memoris legum humanarum* vocat. Id ſupplicii Herculem inueniſſe ferunt. Et ab Hermanarico Gothorum rege vſurpatum ſcribit Bonfin. dec. 1. lib. 2. Nec abſimile in Beſſum ſtatuit Alex.

Digitized by Google

9. *Quamuis par. am. tamen*] Ita, vbi de imperio agitur, omnia alia inferiora ſunt, nec parentibus, nec filiis aliiſue ſanguine aut neceſſitudine iunctis parcitur, quorum exemplis plenæ omnes hiſtoriæ. Vide Tacit. 12, 47, 7. Nam vt ait Liuius 1, 42, 2. *inuidia regni, etiam inter domeſticos, omnia inuida atque infeſta facit.* nimis quippe alte infixum eſt animis hominum illud apud Sueton. Cæſ. 30, 9. Euripidis: *Nam ſi violandum eſt jus, regnandi gratia violandum eſt.*

De Ano Marcio.

CAPVT IV.

ANcus deinde Marcius, nepos Pompilii, *pari* 1
ingenio. *Hic igitur & mœnia* muro amplexus 2
& interfluentem Vrbi Tiberinum ponte commiſit: *Oſtiamque* in ipſo maris fluminiſque confinio coloniam poſuit: iam tum videlicet præſagiens animo, futurum, vt totius mundi opes, & commeatus illo veluti maritimo Vrbis hoſpitio reciperentur.

NOTÆ IN CAPVT IV.

Quæ compendioſe hic narrantur, lege ap. Liu. 1, 32. Dionyſ. 3, 49. Eutrop. 1, 7. Oroſ. 2, 4. Victor. de vir illuſtr. cap. 5. Ruffium. Solin. cap. 2. Auguſtin. Ciuit. 3, 15. Euſeb. lib. temporum. Plinium 31, 3. Claudian. in Gild. verſ. 109. Virg. Æn. 6, 815. Dictus autem *Ancus* ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, id eſt, à cubito, quem incurvum habuit. Seruius eſt auctor. Æn. 6, 815. Camers. tales enim *Ancos* appellari Feſtus affirmat. Aliter Conſt. Manaſſes verſ. 1654. τὴν γὰρ ἀγκύλην τοῦ ποδὸς εἶχε πεπηρωμένην.

Num. 1. *Pari ingenio*] Nimirum ad pacis artes prompto, quali Numa fuerat: quanquam nec belli gloria caruerit, ſed *cuique ſuperiorum regum, belli paciſque & artibus & gloria par* fuerit, teſte Liuio 1, 35, 1.

2. *Hic igitur & mœnia &c.*] *Hic intermœnia* legit Salmaſius, quid autem muro cinctum ſit, oſtendit Liuius, 1, 33, 8. Dionyſius 3, 58. Pontanus.

Ibid.

Ibid. *& interſ. &c.*] Pontis huius veſtigia hodieque Romæ extare, & incolis *ponte marmorato* vocari teſtatur Paulus Merula Coſmogr. part. 2. lib. 4. c. 22. vbi vide.

Ibid. *Oſtiamque*] Plurima huc facientia lege apud Merulam d. lib. 4. cap. 19. & 21.

De Tarquinio Priſco.

CAP. V.

1 TArquinius poſtea Priſcus, *quamuis tranſmarinæ originis*, regnum vltro petens, accipit, ob induſtriam atque elegantiam: quippe qui oriundus Corintho, *Græcum ingenium* Italicis artibus miſcuiſſet. 2 Hic & ſenatus maieſtatem numero ampliauit, & centuriis tribus auxit, quatenus Attius Nauius numerum augeri prohibeat, vir ſummus augurio. 3 *Quem rex* in experimentum rogauit, *fierine poſſet, quod ipſe mente conceperat?* 4 Ille rem expertus augurio, *poſſe* reſpondit. *At qui hoc*, inquit, *agitabam, an cotem illam ſecare nouacula poſſem?* Augur, *Potes ergo*, inquit, & ſecuit. *Inde Romanis* 5 ſacer auguratus. Neque pace Tarquinius quam bello promptior. Duodecim namq; Tuſciæ 6 populos frequentibus armis ſubegit. *Inde faſces, trabeæ, curules, anuli, phaleræ paludamenta, prætexta; inde quod aureo curru*, quatuor equis triumphatur; *toga picta, tunicaque palmata*; omnia denique decora & inſignia, *quibus imperii dignitas* eminet.

NOTÆ IN CAPVT V.

Hiſtoriam regis huius ſcribunt Liuius 1, 35. Dionyſius 3, 59. Eutrop. 1, 7. Oroſ. 2, 4. Victor, cap. 6. de vir. illuſtr. Valer. Maxim. 1, 4, 1. & 3, 4, 2. Plinius 33, 1. & 3, 35, 12. Lactant. 2, 8. Auguſtin.

Ciuit. 3, 15. Lege Ruffum, Solinum, Euſebium. Camers. Vide etiam Suidam.

Num. 1. *Quamuis transmarinæ originis*] Patre nimirum Demarato Corinthio natus, cuius præter citatos Strabo libro 5. & lib. 8. meminit.

Græcum ingenium] Ita plane Seneca Nat. quæſt. 2, 50, 1. *Attalus noſter, egregius vir, qui Etruſcorum diſciplinam Græca ſubtilitate miſcuerat.* Sic intell. Tacitus de Liuia 5, 1, 5. *cum artibus mariti, ſimulatione filii bene compoſita.*

2. *Hic & ſen. &c.*] Ita veteres teſtibus Grutero & Salmaſio, melius quam impreſſi. ſenſus eſt: rex tribus cum numero augere prohiberetur, coniectis in eaſdem centuriis auxit.

3. *quem rex &c.*) Referunt hoc Dionyſ 3, 94. Liuius 1, 36. Cic. de diuin. 1, 17. Lactant. 2, 7.

4. *inde Rom. &c.*] *Romani nihil in bello ſine extis agunt, nihil ſine auſpiciis domi habent.* Cicero de diuin. 1, 43. Claudius etiam *ad ſenatum retulit, ſuper collegio aruſpicum, ne vetuſtiſſima Italiæ diſciplina per deſidiam exoleſceret.* Tacit. 11, 15, 1.

6. *inde faſces &c.*] Cum Tarquinius Etruſcos nouennali bello fregiſſet, hac conditione pacem petentibus dedit, vt ſe ciuitatum ſuarum principem agnoſcerent. Illi facile aſſenſi, principatus inſignia, quibus ſuos reges ornare conſueuerant, ad eum detulerunt. Dionyſius 3, 84. etiam Strabo lib. 5. teſtatur, ornatum triumphalem ac conſularem, omniumque adeo magiſtratuum, à Tarquiniis Romam fuiſſe translatum, Alludit huc Silius Ital. 8, 486.

Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces, &c.

& Salluſt Catil. 51, 33. *Inſignia Magiſtratuum ab Tuſcis pleraq; ſumſimus.* Adde Symmach. epiſt. 3, 5.

Ibid. *faſces*] Magiſtratuum maiorum inſignia: quæ ipſis à Hiſtoribus præferebantur. His autem Romulum etiam vſum eſſe, Liuius 1, 8, 2. innuit. Euſebius autem in Olymp. 26. Tullum Hoſtilium primum Rom. regum faſces habuiſſe aſſerit. Vid. Æl. Hiſtor. anim. 10, 22, 2.

Ibidem: *trabea*] Togæ ſpecies ex purpura & cocco, Iſidorus lib. 19. qui Romulo tribuit inuentionem eius; & firmat Plinius 9, 39. Cedrenus etiam Numam trabea vſum ſcribit, non longe à principio.

Ibid. *Curules*] Sellas Curules ab Etruſcis ſumptas etiam Liuius auctor eſt, 1, 8, 4. Macrob. Saturn. 1, 6. Tullum regem accepiſſe ſellam curulem ab Etruſcis memorat. Erat autem ſella, qua ſedebant Coſſ. Prætores, Ædilium etiam qui inde Curules dicebantur,

Digitized by Google

tur. *Senatores enim qui curulem magiſtratum geſsiſſent, Baſſus dicit curru ſolitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent, quæ ob eam cauſam curulis appellaretur.* Agell. 3, 18. Erat autem ea ſella eburnea, indeque Horatio *curule ebur* dicitur. in Epiſt. 1, 6, 52.

Cuilibet hic faſces dabit, eripietque curule
Importunus ebur.

Ibid. *anuli*] De anulorum origine & apud Romanos vſu prolixe Plinius 33, 1. vbi vide. Atque ab initio quidem, triumphantes tantum, nec hi quidem omnes, aureis vtebantur. mox ad equeſtrem ordinem deuenere: vilioribus geſtare non licebat. apud Liuium 23, 12, 2. bello Punico ſecundo, dicit Mago: *neminem niſi equitem, atque eorum ipſorum primores id gerere inſigne.* Adeoque proprium hoc equitibus ornamenrum erat, vt qui à Principe annulo aureo donarentur, in ordinem equeſtrem allecti intelligerentur, ita apud Tacit. H. 1, 13, 2. H. 2, 57, 5. Sueton. Cæſ. 37, 2. & 39, 3. & Vitell. 12, 4. Hinc auctor infr. 2, 6, 31. *dignitatem equeſtrem* pro anulis poſuit: Inferioribus ſeculis ingenuitatis nota erat; quique ius illud adepti erant, vt ingenui habebantur. l. 4. cum ſeqq. de jur. aureor. annulor. l. 10. §. 3. de in ius voc.

Ibid. *Phaleræ*] Ornamenta equorum, quibus inter dona militaria, equites ob rem bene geſtam donabantur. exempla apud Liuium 39, 31, 14. Plin. 7, 28. vbi Siccium Phaleris viginti quinque donatum ſcribit.

Ibid. *Paludamenta*] Hæc appellatio ad varias veſtes extenditur; propria tamen eſt imperatoriæ. ita noſter infra 4, 2, 59. Græci, φοινικίδα ſæpius appellant. Appianus de bell. Parth. de Craſſo οὐχ ὥσπερ ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ἐν φοινικίδι προελθεῖν. & totidem verbis Plutarch. Craſſo cap. 42. *Non, ut moris Romanis imperatoribus purpurata proceſsiſſe.* Et de Antonio idem Appianus eodem lib. ἐν τῇ στρατηγικῇ φοινικίδι προελθὼν, *in imperatoria purpura prodiit.* Tali enim colore differebant à ſagis vulgaribus. Inde *Coccum Imperatoris dicatum paludamentis,* ait Plinius 22, 2. Effigiem Imperatoris paludati exhibet Lipſius de Mil. Roman. fine libri ſecundi.

Ibid. *prætexta*] Hac etiam Hoſtilium vſum ſcribit Plinius 9, 39. Liuius 1, 8, 4. nihil aliud quam ab Hetruſcis ſumptam, Macrobius originem prætextarum Romæ, etiam ab Hoſtilio arceſſit, Saturn. 1, 6. ita dicta eſt, quod purpura eſſet prætexta, qualem etiam Iuſtinian. adhuc tempore in vſu fuiſſe, colligere liceat ex §. 26. Inſtit. de rerum diuiſ. Porro prætextis vtebantur *in magiſtratibus, in ſacerdotiis, liberi quoque eorum prætextis purpurâ togis* (vnde *prætextati* vocabantur, vt infra 2, 6, 10.) *vtebantur, magiſtratibus in coloniis, municipiiſque, Romæ infimo genere magiſtris vicorum toga prætexta habendæ ius permiſſum erat.* Liuius 34, 7, 2.

Ibid. *inde quod aurea curru &c.*] Triumphus honor eſt omnium ampliſſimus, qui vel Senatus auctoritate, vel populi iuſſu deferri poterat illi, qui imperium acceptum cum virtute feliciter geſſerat. Huius vero apparatus, pompaque variata fuit pro Reipublicæ incremento, & rerum geſtarum magnitudine. Quis primum apud Rom. triumphum egerit, inter ſcriptores non conuenit. Plutarchus Romul. cap.27. contendit à Romulo inſtitutum pedeſtrem, ſed à Priſco curulem, hoc eſt, vt *aureo curru, quatuorque equis* triumpharetur, cumque triumphum alii à Poplicola conſule primum eſſe actum opinantur. De iure, ordine, pompa triumphi, per opportunitatem latius dicturi ſumus, cui nunc iſta non ſatisfaciunt, is conſulat Valer. Maxim. Cicer. in Piſonem, Zonaram lib. 2. Annal. Liuium, Dionyſ. Plutarch. Agell. Dionem, & huius ſeculi ſcriptorem elegantiſſimum, diligentiſſimumque Carolum Sigonium, de iure ciuium Romanorum. Stadius. Ad equos quod attinet, albos fuiſſe patet ex Liuio 5, 28, 1. Ouidio de Ponto 2, 8, 49. Claudiano de bell. Get. verſ. 127. Plinio paneg. 22,1. Propert. 4, 1, 12. Sidonio carm.2. verſ.375. & Apuleio in Apologia; *Peram & baculum Philoſopho exprobares? igitur & triumphantibus quadrigas albas &c.* Pompeius Magnus elephantis iunctis triumphauit, teſte Plinio, 8. 2.

Ibid. *toga picta*] Nempe acu, ex inuento Phrygum, indice Plin. 8, 48. vnde etiam *Phrygiæ veſtes* nomen habent. De Sybaritæ cuiuſdam Alciſthenis veſte picta vide Ariſtotelem de admirab. audit. cap. 83.

Ibid. *Tunicaque palmata*] Has plerique pro iiſdem habent cum togis pictis: ego autem nuſquam legiſſe memini *togam palmatam,* ſed ſemper *tunicam*, niſi apud Iſidorum lib. 19. quem pro idoneo auctore hoc in loco non agnoſco. conſtat autem, quid inter togam & tunicam interſit: imo ſimul geſtari ſolitas indicat Liuius 30, 15, 8. Præterea ab auctoribus ita curioſe non diſtinguerentur, ſi eædem forent.

Ibid. *quibus imp. dignitas*] Vide Valer. Maxim. 2, 2, 7. Liu. 1, 8, 2. 5, 41. 7, 45, 29, 2.

De Seruio Tullio.

CAP. VI.

SEruius Tullius deinceps gubernacula vrbis inuadit, *Nec obſcuritas* inhibuit, quamuis *matre ſerua* creatum. Nam eximiam indolem vxor Tar- 1

quinii

quinii Tanaquil liberaliter educauerat: & clarũ
2 fore *viſa circa caput flamma* promiſerat. Ergo inter Tarquinii mortem, annitente regina, ſubſtitutus in locum regis, *quaſi ad tempus*, REGNVM *dolo partũ* ſic egit induſtrie, vt iure adeptus videretur.
3 Ab hoc populus Romanus relatus in *cenſum*, digeſtus in claſſes, curiis atque *collegiis* diſtributus:
4 ſummaq; regis ſolertia ita eſt ordinata reſpublica, vt omnia patrimonii, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque diſcrimina *in tabulas* referrentur; ac ſi *maxima ciuitas minima domus* diligentia contineretur.

NOTÆ IN CAPVT VI.

De Rege iſto ſcribunt Liuius 1, 41. Dionyſ. 4, 1. & plerique ſupra citati.

Num. 1. *Nec obſcuritas*] Hæc enim ad altiora nitenti impedimento eſſe ſolet. quo conſilio Aſtyages, cum ſibi à nepote metueret, filiæ ex gente obſcura tum temporis Perſarum, maritum dedit, *ne paterna maternaque nobilitas nepoti animos extolleret.* Iuſtin. 1, 4, 4. Quicquid enim virtute, quicquid induſtria profeceris, quia tamen in æquo videre, fortunæ modum exigent. *Ægerrime enim*, ait Dio lib. 41. *homines tolerant ſibi à ſuis æqualibus anteire.* Cicero de orat. 2, 52. *Inuident homines maxime paribus aut inferioribus: cum ſe relictos ſentiunt, illos autem dolent euolaſſe.*

Ibid. *matre ſerua*] Et inde Seruio nomen. Dionyſius dicto loco. conſentit cum noſtro Iuuenalis Sat. 8, 259. Feſtus in voce *Seruorum dies Feſtus erat*, præter alios, quibus accedere non vult Liuius 1, 39, 10. Leuiter in hac re corrigendus Seneca epit. controuerſ. 3, 9. *Seruo natum regem habuimus, imo Serua.*

Ibid. *viſa circa caput flamma*] Hiſtoriam hanc ſcribunt Plinius 2, 110. & 36, 27. Cicero de Diuin. 1, 53. Valer. Maxim. 1, 6, 1. Liuius 1, 39, 1. Dionyſius 4, 2. auctor de vir. illuſtr. cap. 7. Seruius ad Æn. 2, 682. vbi Virgilius ſimile de Iulo fingit, quod repetit Claudianus in IV. conſulatu Honorii, verſ. 192. & Sidonius Apollin. carm. 2. verſ. 115. & ad Maſiniſſam trahit Silius lib. 16. verſ. 118. Accidit

hoc &

hoc & L. Marcio duci exercituum Cornelianorum, de quo Liuius 25,39,17. Valer. Max. 1,6,2. Item Saluidieno, de quo Dio lib. 48. pag. 430. Philoſophi notant ex naturalibus cauſis oriri poſſe hunc ignem, apud Photium certe Bibliothecæ cod. 242. plura recenſet Damaſius, quæ partim prodigiis, partim naturalibus cauſis accenſeas. ipſum locum adſcribere fas ſit: *Seueri equus, quo multum vſus eſt, tractatus, ſcintillas è corpore multas & magnas eiecit, donec portentum hoc ad conſularem dignitatem Romæ eum euexit. Sed & Tiberio aſinus, vt refert Plutarchus Chæronenſis, adhuc iuueni, & in Rhodo operam danti eloquentiæ, imperium eodem euentu præſignificauit. Sed & Balemerin, vnum ex Attilæ aulicis, de ſuo corpore jeciſſe ſcintillas. Hic Balemeris, pater fuit Theodorici eius, qui nunc ſummum totius Italiæ imperium tenet. Dicit autem etiam de ſeipſo autor, vt etiam mihi, cum & induor & exuor, etſi id raro admodum accidit, accidit tamen, vt ſcintillæ ingentes exiliant, aliquando cum ſonitu, interdum etiam flammæ integra veſtem illuſtrent, nihil tamen exurant; & ſe ignorare, quo portentum hoc tenderet. Vidiſſe ſe ait & hominem quendam è capite ſcintillas euibrantem, & flammam, cum vellet, à capite aſperiore veſte attrito excitantem.* Adde Wolf. rer. memorabil. pag. 507. Cæterum ſicut ignis clarus eſt & ſplendidus; ita claros etiam futuros, quibus eueniunt, talia prodigia oſtendunt. Eadem ratione apud Dionyſium 5,45. Romani cum pila arſiſſent, λαμπρὰν νίκην, *ſplendidam victoriam* ſibi portendi interpretantur. Ita *illuſtria Macedonum caſtra Dario viſa, fulgorem Alexandro portendere* augurantur quidam, apud Curt. 3,3,6.

2. *quaſi ad tempus*] Dum nempe Rex conualeſceret, cuius mors tegebatur, donec Seruio confirmaretur poteſtas. ita calliditate Liuiæ, *ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem, fama eadem tulit.* Tacit. 1,5,9. Simile exemplum Calligenis, qui mortem Philippi celauit, dum Perſeus regnum inuaderet, apud Liuium 40,56, 11. & Mechemetis Baſſæ, qui Solymanni obitum preſſit, donec ad Selimum de occupando regno literas daret, apud Thuan. Hiſtor. lib. 38. Adde Iuſtin. 30,2,6. Leuncla. Annal. Turc. 74. Scalig. Canon. Iſagog. pag. 142. p. & 151. Thuan. hiſtor. lib. 114. in morte Amuratis. Deſcript. regni Congi. cap. 2. in fine.

Ibid. *regnum dolo partum &c.*] Ita de Tarquinio auctor de viris illuſtr. cap. 6. *regnum intercepit, & ita adminiſtrauit, quaſi iure adeptus fuiſſet.* Aſſueuit enim aliâs fieri, vt reſpondeant initiis regnorum reliqua. Vide infra not. ad 1, 7, 1.

3. *Cenſum*] Vide latius Dionyſ. 4,19. & Liuium 1, 42, 6.

Ibid. *collegiis*] Diſſentiunt à noſtro Plutarch. Numa cap. 31. & Plinius 34,1. & 35,12. qui Numæ inſtitutum hoc tribuunt.

Ibid. *in tabulas*] Vetuſtiores editiones præferunt *in tabulis*, non abſurde. eo fere modo loquitur Suetonius *quemadmodum ſummam rationibus vellet referri.* in Veſpaſian. 22, 9. Quod ſequitur, *ac ſic*, ex Nazariano eſt, elegantius vtique quam illud Impr. *ac ſi.*

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *maxima ciuitas minima domus*] Cicero ad Attic. 6,1. *prouincia gubernata vt domus.* Quod maximæ eſt prudentiæ. Nec enim qui domum regere poteſt, poſſit etiam ciuitatem regere. Vide Ariſtot. Polit. in pr.

De Tarquinio Superbo.

CAP. VII.

1 POſtremus omnium fuit Regum Tarquinius, cui cognomen *Superbo* ex moribus datum.
2 Hic *regnum auitum*, quod à Seruio tenebatur, *rapere maluit*, quàm expectare, immiſſiſque in eum percuſſoribus, SCELERE partam poteſtatem *non*
3 *melius egit*, quàm acquiſierat. Nec abhorrebat moribus vxor Tullia, quæ, vt virum regem ſalutaret, *ſuper cruentum patrem*, vecta carpento, con-
4 ſternatos equos egit. Sed ipſe *in Senatum cædibus*, in omnes *ſuperbia*, QVÆ crudelitate grauior eſt bonis, graſſatus; quum *ſæuitiam* iam domi fati-
5 gaſſet, tandem in hoſtes conuerſus eſt. Sic valida oppida *in Latio* capta ſunt, *Ardea* Ocriculum, Ga-
6 bii, *Sueſſa Pometia.* Tum quoque cruentus in ſuos. *neque enim filium* verberare dubitauit, vt ſimulanti transfugam, apud hoſtes hinc fides
7 eſſet. Cui Gabiis, vt voluerat, recepto, atque per nuncios conſulenti *quid fieri vellet*, *eminentia forte papauerum capita* virgula excutiens, quum per hoc interficiendos eſſe principes intelligi vel-
8 let (*qua ſuperbia!*) ſic reſpondit. Tamen de manubiis *captarum vrbium* templum erexit. quod quum inaugurraretur, cedentibus ceteris deis (mira res dictu) reſtitere *Iuuentas*, & *Terminus.*

Placuit

Placuit vatibus contumacia numinum. ſiquidem firma omnia & æterna pollicebantur. Sed illud horrendum, quod molientibus ædem, in fundamentis *humanum repertum eſt caput.* nec dubitauere cuncti, monſtrum pulcherrimum, imperii ſedem, *caputque terrarum* promittere. TAMDIV 10
ſuperbiam regis Populus Romanus perpeſſus eſt, donec aberat libido. hanc ex liberis eius importunitatem *tolerare non potuit.* Quorum quum 11
alter ornatiſſimæ feminæ *Lucretiæ* ſtuprum intuliſſet, matrona dedecus ferro expiauit. *Imperium* tum regibus abrogatum.

NOTÆ IN CAPVT VII.

Huius geſta ſcribuut Liuius 1,49. & deinceps. Dionyſius 4,48. & deinceps. Ruffus. Eutrop. Victor de vir. illuſtr. cap. 8. Accius Bruto; cuius tamen paucula fragmenta hodie extant.

Num. 1. *Superbo*] cognominis huius rationem reddit Liuius 1.49,1. quod inſepultum ſocerum abiecerit: meliorem noſter, Dionyſ. 1,67. & 4,48. autor de viris illuſtr. cap. 8. & Propert. 3, 11, 48. *Nomine quem ſimili vita ſuperba notat.* hoc eſt, cognomen hoc traxit. quoniam ſuperbe vixit & imperauit, vt rectè interpretatur Gebhardus dicto Propertii loco.

Ibid. *regnum auitum*] Indicat igitur Tarquinium hunc nepotem fuiſſe Priſci. quod & Dionyſius 4,1. & 48. expreſſe teſtatur. Sicut etiam Conſtantinus Manaſſes verſ. 1664. alii filium eius faciunt, inter quos Liuius 1,46,4. & 1,47,2. Onuphrius in Faſtis in Olymp. 67. Agellius 17,21. Plutarch. Poplic. cap. 21. filium an nepotem Priſci appellet, ambigit. Vide diſputationem de hac re Laur. Vallæ præfixam notis in Liuium.

Ibid. *rapere maluit*] Videtur alludere ad verba Liuii 1,47,2. *qui habere regnum, quam ſperare mallet.* ſicut & Tacitus 1,7,11. de Germanico; *ne habere imperium, quam exſpectare mallet.* quæ loca ſuſpicionem mihi iniiciunt, ita enim ſcripſiſſe Liuium, *expectare* aut *eſpectare*, pro quo, qui minus intellexere, ſubſtituerint, *ſperare.*

Ibid. *non melius egit &c.*] Ita ſolet fieri. *Nemo enim vnquam imperium flagitio quæſitum bonis artibus exercuit.* Tacitus H. 1,30,6. nam

pleruma-

plerumque *imperium iis artibus retinetur, quibus initio partum eſt*. Salluſt. Cat. 2, 5. Qui enim bonis artibus ad regna peruenere, iisdem etiam ſubditorum animos retinere gaudent; qui diuerſa irrupere via, quoniam caritatem ciuium promittere ſibi non poſſunt, metu & terrore, ſolitis tyrannidi vinculis exprimunt obſequia. Ita, quod ait Seneca de clem. 1, 13. *Scelera ſceleribus tuenda ſunt*. Rariſſimum enim eſt, vt *regnum dolo partum ſic agatur induſtrie, vt jure acceptum videatur*. Vide proxime præcedentem notam ad 1, 6, 2. Eodem prope loquendi modo Clytemneſtra in Agamemnonem Senecæ inuehitur, verſ. 174. *Sic auſpicatus bella, non melius gerit*. & Liu. epit. 69, 1. *Saturninus tribunatum non minus violenter, quam petierat, geſſit*.

2. *ſuper cruentum patrem*] Immanitas incredibilis; ſed non tamen ſine exemplo. legimus enim & apud Iuſtin. 41, 6, 5. *Eucratides à filio, quem ſocium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non diſsimulato parricidio, velut hoſtem, non patrem interfeciſſet, & per ſanguinem eius currum egit, & corpus abiici inſepultum iuſsit*. Gruterus. Tulliæ facinus præter Dionyſ. & Liu. recenſet etiam Valer. Max. 9, 11, 1. & Ouid. Faſtor. 6, 603.

3. *in Senatum cædibus*.] Rationem huius facti reddit Liuius 1, 49. Nam cum ſenatus ex optimis & ditiſſimis ciuibus conſtaret, hunc præcipue ſublatum voluit, tam vt eorum præda diteſceret, quam vt metum ſibi ab iis demeret, denique vt facilius orbæ reipublicæ dominaretur. *Regibus enim ſemper boni quam mali ſuſpectiores ſunt, ſemperque his aliena virtus formidoloſa eſt*, ait Salluſtius Cat. 7, 2. Et apud Tacit. Agr. cap. 3. *Multi fortuitis caſibus, promtiſsimus quiſque ſæuitia principis interciderunt*. Vide notam Berneg. ad Iuſtin. 42, 2, 10. f. ita Græcinum Iulium C. *Caſar occidit ob hoc vnum, quod melior vir erat, quam eſſe quenquam tyranno expediret*. apud Senecam de benef. 2, 21. & Tiberius Arruntium *diuitem, promptum, artibus egregiis, & pari fama publice, ſuſpectabat*. apud Tacit. 1, 13, 2. Tertiam rationem quod attinet, eò facit Hannonis conſilium apud Iuſtinum 21, 4, 3. qui Senatum interfecturus erat, *vt orbam rempublicam facilius inuaderet*.

Ibid. *ſuperbia*] Perdiccæ *odium arrogantia plus nocuit quam hoſtium vires*, apud Iuſtin. 13, 8, 2. vbi notam Berneggeri vide. Adde Hiſtor. Peruuian. Auguſtini de ç. çarate, libr. 6. cap. 5. f. de Gundiſaluo Piçarro.

Ibid. *ſæuitiam*] Ita vetus e. Grut. Palique ſec. ac. tert. quæ lectio etiam Salmaſ. probatur.

4. *in Latio*] Atqui nulla ſubiectarum vrbium Latina præter Gabios? apparet igitur Florum non ſtrictè vocabulo *Latii* vſum fuiſſe, ſed quomodo poſterioribus temporibus conſueuit, vt vicini etiam

Digitized by Google

Ita in fundamentis Carthaginis caput bubulum, mox equinum inuentum, bellicoſam potentemque fore ſignificauit; apud Iuſtinum 18,5,15. & 16. Omnia enim ex ſimilitudine rerum interpretabantur veteres. Ita vultures *aſſuetæ ſanguine & præda aues bellatricem fore*, quam conderet vrbem, Romulo ſpoponderant, ſupra 1,1,7. Ita Seruium *clarum fore viſa circa caput flamma promiſerat*. ſupr. 1,6,1. Ita Carthaginienſibus bellatoris equi caput, virtutem bellicam, Romanis autem humanum, imperium orbis præſagiit, cum omnia homo regat, hominem autem caput.

Ibid. *caputq; terrarum*] Inuidioſos vrbis huius titulos ex multis auctoribus collectos, vide apud Merulam Coſmogr. part. 2. lib. 4. cap22. Sizman. in Rutul. Itin. c. 194.

9. *tolerare non potuit*] Multa ex hac cauſa bella, multas ſeditiones ortas, notat Alber. Gentil. de iur. belli lib. 1. cap. 20. & ex eadem Decemuiratus abolitionem Liu. 3,44,1. Hac de cauſa Gothi Hiſpaniæ imperio excidere: Maximus Valentiniani ſucceſſor Romano. ſicut & ipſe Valentinianus.

10. *Lucretia*] Hoc ipſum aliaque pluria exempla lege apud D. Hieron. ſub fin. lib. 1. aduerſus Iouinianum.

Ibid. *Imperium &c.*] Diem, quo reges Roma pulſi ſunt, qui *Regifugium* dicebatur, quotannis Romæ celebrabant, ſeptimo ſcilicet Cal. Martii, & vndecimo Cal. Iul. Auctor Ouidius 2. & 5. Faſtor. Pulſus autem fuit regno Tarquinius 7. Cal. Martii, ex 2. Faſtor. Aduertendum autem ſerpentem latraſſe, quum pulſus eſt, apud Plinium 8,41. Camers.

Anacephalæoſis de ſeptem regibus.

CAPVT VIII.

HÆc eſt prima ætas populi Romani, & quaſi infantia, quam habuit ſub regibus ſeptem, 1
QVADAM fatorum induſtria, tam variis ingenio, VT reipublicæ ratio, & vtilitas poſtulabat.
Nam quid Romulo *ardentius*? tali opus fuit, VT 2
inuaderet regnum. Quid Numa religioſius? ita 3
res popoſcit, VT ferox populus *deorum metu mitigare*

4 *garetur.* Quid ille *militia artifex* Tullus, bellatoribus viris quàm neceſſarius? VT acueret ratione virtutem. Quid ædificator Ancus? VT Vrbem colonia extenderet, ponte iungeret, muro
5 tueretur. Iam vero Tarquinii ornamenta, & inſignia quantam principi populo addiderunt *ex*
6 *ipſo habitu* dignitatem? Actus à Seruio cenſus quid effecit, niſi VT ipſa ſe *noſſet* Reſpublica?
7 Poſtremo Superbi illius importuna dominatio, nonnihil, immo vel plurimum profuit. Sic enim effectum eſt, vt AGITATVS injuriis populus cupiditate libertatis incenderetur.

NOTÆ IN CAPVT VIII.

Anacephalæoſis] *Conſummationem* vocat Sen. ſuaſ. VI. Alter Seneca ep. 39. *Oratio hæc, quæ nunc* breuiarium *dicitur: olim cum Latine loqueremur,* ſummarium *vocabatur.*

Num. 2. *ardentius*] Non damno, forte tamen nihilo abſurdius legi poſſet, *audentius*, ob rationem quam ſubnectit; ita de Cæſare Sueton. 58, 1. *dubium cautior, an audentior.*

3. *Deorum metu mitig.*] Diagoras. Theodor. Leucippus, Democritus, Epicurus, & ex Rom. Lucretius putant terroris ac metus gratia religionem à ſapientibus inſtitutam, quo ſe homines imperiti à peccatis abſtinerent. Lactant. cap. 10. de ira Dei. De Numæ religione; ſcriptum Ciuit. cap. vlt. Ex quibus conſtet vera religio docet D. Auguſtinus Ciuit. 10. & Lactant. 4, 28. Camers. Eorum, qui de iis opinionem continendorum hominum cauſſa repertam tradunt, meminit & Cicero de natur. Deorum 1, 42. Ad quorum ſententiam accedit Euripides apud Plutarch. de placitis Philoſoph. 1, 7.

4. *militia artifex*] Ita ſupr. 1, 3, 1. totum autem locum ita ſcripſi, cum in prioribus edd. interrogatio poſt vocem *neceſſarius* poneretur, elumbi, vt videbatur, ſenſu. ita etiam ſeqq. numeris, interrogatio ſemper adiicitur fini.

5. *ex ipſo habitu*] Facit huc quod de Romulo Liuius 1, 8, 2. dicit, & Valer. Max. 2, 2, 7. *Inſtrui*, inquit, *imperia argenteis vaſis, & annu-*

etiam populi comprehenderentur, qua ratione *ſocii Latini nominis* appellati creberrime apud auctores, non Priſci tantum Latini, ſed Italorum plerique, vt à Cluuerio non merito reprehenſus videri poſſit noſter, quod *Ocriculum*, (pro quo ille *Olliculum* reſcribit) in Latio poſuerit. eadem enim ratione cæterarum quoque vrbium nomina mutanda forent. Vide etiam infr. I, II, 8.

Ibid. *Ardea*] Sed hæc oppugnata tantum ab ipſo, nec capta eſt, teſte Dionyſ. extremo lib. 4. Liuio extremo lib. I. nam in obſidione iſta conſpiratio aduerſus ipſum facta eſt.

Ibid. *Sueſſa Pometia*] Sic legendum ſine commate medio, ne videantur vrbes eſſe diuerſæ: de hac enim intelligendus Plin. 7, 16. vbi loquitur de iis, qui naſcuntur cum dentibus. *In feminis ea res inauſpicati fuit exempli, regum temporibus. Cum ita nata eſſet Valeria, exitio ciuitati in quam delata eſſet, futuram, reſponſo aruſpicum vaticinante, Sueſſam Pometiam illa tempeſtate florentiſſimam, deportata eſt, veridico exitu conſecuto.* Gruterus.

5. *Neque enim filium*] Hanc hiſtoriam præter citatos ſupra, lege in Ouid. Faſtor. 2, 691. Camers. Item apud Valer. Maxim. 7, 4, 2. Plinium 19, 8. Polyæn. ſtrateg. lib. 8. Front. I, I, 4. & 3, 3, 3. Simile ſtrategema Zopyri apud Iuſtinum I, 10, 15. quod Megabyzo adſcribit Cteſias, & Olthaci apud Plutarch. Lucullo cap. 31. Vide etiam infra 3, 11, 7.

6. *eminentia forte pap. cap. &c.*] Conueniunt omnes præter Ouid. qui dicit liliorum capita excuſſiſſe, loco modo citato. Camers. ad rem quod attinet, imitatus eſt hoc facto Tarquinius Thraſybulum Mileſium, vt refert Dionyſius 4, 63. Simile eſt quod Auentinus propius ab initio libri quarti de Caroli filio naturali Pipino recenſet. Qui legatis patris, iuſſu eius conſilium poſcentibus, quomodo coniurati puniendi forent; cum forte hortum repurgaret: *Nihil opus eſt verbis*, ait, *herbas inutiles radicitus extirpo, vt fruges bonæ creſcant. ite & renunciate Regi, quæ facio.* Adde Ælianum Hiſtor. var. l. 34, 7.

Ibid. *quæ ſuperbia!*] Reduxi lectionem veterem, quæque firmabatur Mſs. Pall. omnibus. Gruter. & hoc etiam Salmaſio, Schottoque in obſeruationibus Philolog. mihi quin etiam, ſi dicere fas eſt, priusquam iſtos viderem, in mentem venit. animaduerteram enim multis in locis vſum hac loquendi figura auctorem, vt infra 3, 4, 4. (*ſimile prodigio!*) 3, 5, 23. (*quanta felicitas!*) 4, 12, 24. (*ô ſtultitia!*) Quod autem ſuperbiæ hoc adſcribit Flor. magis ex odio quodam aduerſus ceteram regis ſuperbiam, quam ex vero, agit. prudentiæ enim potius adſcribendum fuerat, ne cognitum miniſtro conſilium per eundem proderetur. Alias enim ſuperbiæ ſignum eſſe nemo ambigit. (idque innuit apud Liuium 42, 40, 2.

Q. Mar-

Digitized by Google

Q. Marcius) non reſponderet; aut vt viliſſimum illud mancipium Pallas, *nihil vnquam, niſi nutu aut manu ſignificare, vel ſi plura demonſtranda ſint, ſcripto vti, ne vocem conſocies.* Tacitus 13,23,3. Xiphilin. in Nerone.

7. *captarum vrbium*] Dionyſ. 4,57. Liuius 1,53,3. Tacitus H. 3, 72,6. vnius Sueſſæ Pometiæ ſpoliis id factum aſſerunt. Apiolarum manubiis Plinius 3,5. ex Antiate. Ea autem ſpolia cum vix ad fundamenta ſuffecerint, (vt Liuius quidem computat.) Florus autem de erecto templo loquatur, conſulto de pluribus vrbibus locutus eſt. Capitolii porro conditionem alii Tarquinio Priſco tribuunt, Euſebius etiam Numæ Pompilio.

Ibid. *Iuuentas*] Ita hic haberent omnia noſtra exemplaria, niſi vltimam conſonantem eraſiſſet Camers in impreſſis, & quidam alii emendatores, qui *Iuuentam* eſſe Deam legerant, & *Iuuentam* ætatem in commentario Acronis in oden. 30. lib. 1. carm. Horatii: vbi nos contra legimus, quod *Iuuentas* dea eſt, *Iuuenta* ſine ſ. ætas. Vinetus. *Iuuentas* etiam infra 2, 1, 1. in melioribus libris legitur. & apud Auguſtin. ſemper eſt *Iuuentas*, *Iuuentatis &c.* Ouid. ſolum reſtitiſſe *Terminum* meminit Faſt. 2,669.

Terminus vt memorant veteres, inuentus in æde
Reſtitit, & magno cum Ioue templa tenet.

ſicut & Liuius 1, 55, 5. quamuis 5, 54, 10. mentionem etiam illius faciat. Cato 1. orig. apud Feſtum in *Nequitum*: *Fana in eo loco compluria fuere, ea exaugurauit: præterquam quod Terminum fanum fuit, id nequitum exaugurari.* Iuuentatis etiam meminit Dionyſius 3,92. tertium Martem adiicit Auguſtinus de Ciuitate Dei 4,23. vbi Viues.

Ibidem: *Terminus*] De hac re perantiquum ænigma extat apud Agell. 12,6.

Semel minuſne, an bis minus ſit, non ſatis ſcio,
An vtrumque eorum, vt quondam audiui dicier,
Ioui ipſi regi noluit concedere.

vbi pro eo quod in primo verſu legitur *non ſatis ſcio*, cum tranſcendat leges carminis, forte non inepte ſubſtitueretur *neſcio*. Cæterum ſimilis ſcriptus eſt in fine vitæ M. Antonini Philoſophi, apud Iulium Capitolinum, de Tertullo Fauſtinæ adultero, *de quo mimus in ſcena præſente Antonino dixit, cum ſtupidus nomen adulteri vxoris à ſeruo quæreret, & ille diceret ter.* Tullus, *& adhuc quæreret, reſpondit ille,* iam dixit ter Tullus dicitur.

8. *humanum repertum eſt caput*] De hac re & quomodo Olenus Calenus augur, fatum illud in ſuam gentem trahere ſit conatus, vide Dionyſium 4,66. Plin. 28,2. Seruium Æn. 8,345. Caput autem illud *Toli* cuiuſdam fuiſſe, & inde *Capitolium* nominatum, ex monumentis vetuſtiorum refert Arnobius contra gentes lib. 6. p. 243.

Digitized by Google

Ita in fundamentis Carthaginis caput bubulum, mox equinum inuentum, bellicoſam potentemque fore ſignificauit; apud Iuſtinum 18,5,15. & 16. Omnia enim ex ſimilitudine rerum interpretabantur veteres. Ita vultures *aſſuetæ ſanguine & prædæ aues bellatricem fore*, quam conderet vrbem, Romulo ſpoponderant, ſupra 1,1,7. Ita Seruium *clarum fore viſa circa caput flamma promiſerat*. ſupr. 1,6,1. Ita Carthaginienſibus bellatoris equi caput, virtutem bellicam, Romanis autem humanum, imperium orbis præſagiit, cum omnia homo regat, hominem autem caput.

Ibid. *caputq; terrarum*] Inuidioſos vrbis huius titulos ex multis auctoribus collectos, vide apud Merulam Coſmogr. part. 2. lib. 4. cap 22. Sizman. in Rutul. Itin. c. 194.

9. *tolerare non potuit*] Multa ex hac cauſa bella, multas ſeditiones ortas, notat Alber. Gentil. de iur. belli lib. 1. cap. 20. & ex eadem Decemuiratus abolitionem Liu. 3,44,1. Hac de cauſa Gothi Hiſpaniæ imperio excidere: Maximus Valentiniani ſucceſſor Romano. ſicut & ipſe Valentinianus.

10. *Lucretia*] Hoc ipſum aliaque pluria exempla lege apud D. Hieron. ſub fin. lib. 1. aduerſus Iouinianum.

Ibid. *Imperium &c.*] Diem, quo reges Roma pulſi ſunt, qui *Regifugium* dicebatur, quotannis Romæ celebrabant, ſeptimo ſcilicet Cal. Martii, & vndecimo Cal. Iul. Auctor Ouidius 2. & 5. Faſtor. Pulſus autem fuit regno Tarquinius 7. Cal. Martii, ex 2. Faſtor. Aduertendum autem ſerpentem latraſſe, quum pulſus eſt, apud Plinium 8,41. Camers.

Anacephalæoſis de ſeptem regibus.

CAPVT VIII.

HÆc eſt prima ætas populi Romani, & quaſi infantia, quam habuit ſub regibus ſeptem, 1
QVADAM fatorum induſtria, tam variis ingenio, VT reipublicæ ratio, & vtilitas poſtulabat.
Nam quid Romulo *ardentius*? tali opus fuit, VT 2
inuaderet regnum. Quid Numa religioſius? ita 3
res popoſcit, VT ferox populus *deorum metu mitigare*

4 *garetur.* Quid ille *militia artifex* Tullus, bella-
toribus viris quàm neceſſarius? VT acueret ra-
tione virtutem. Quid ædificator Ancus? VT
Vrbem colonia extenderet, ponte iungeret, mu-
5 ro tueretur. Iam vero Tarquinii ornamenta, &
inſignia quantam principi populo addiderunt *ex*
6 *ipſo habitu* dignitatem? Actus à Seruio cenſus
quid effecit, niſi vt ipſa ſe *noſſet* Reſpublica?
7 Poſtremo Superbi illius importuna dominatio,
nonnihil, immo vel plurimum profuit. Sic enim
effectum eſt, vt AGITATVS injuriis populus cu-
piditate libertatis incenderetur.

NOTÆ IN CAPVT VIII.

Anacephalæoſis] 1 *Conſummationem* vocat Sen. ſuaſ. VI. Alter Seneca ep. 39. *Oratio hac, quæ nunc* breuiarium *dicitur: olim cum Latine loqueremur,* ſummarium *vocabatur.*

Num. 2. *ardentius*] Non damno, forte tamen nihilo abſurdius legi poſſet, *audentius*, ob rationem quam ſubnectit; ita de Cæſare Sueton. 58, 1. *dubium cautior, an audentior.*

3. *Deorum metu mitig.*] Diagoras. Theodor. Leucippus, Democritus, Epicurus, & ex Rom. Lucretius putant terroris ac metus gratia religionem à ſapientibus inſtitutam, quo ſe homines imperiti à peccatis abſtinerent. Lactant. cap. 10. de ira Dei. De Numæ religione; ſcriptum Ciuit. cap. vlt. Ex quibus conſtet vera religio docet D. Auguſtinus Ciuit. 10. & Lactant. 4, 28. Camers. Eorum, qui de iis opinionem continendorum hominum cauſſa repertam tradunt, meminit & Cicero de natur. Deorum 1, 42. Ad quorum ſententiam accedit Euripides apud Plutarch. de placitis Philoſoph. 1, 7.

4. *militiæ artifex*] Ita ſupr. 1, 3, 1. totum autem locum ita ſcripſi, cum in prioribus edd. interrogatio poſt vocem *neceſſarius* poneretur, elumbi, vt videbatur, ſenſu. ita etiam ſeqq. numeris, interrogatio ſemper adiicitur fini.

5. *ex ipſo habitu*] Facit huc quod de Romulo Liuius 1, 8, 2. dicit, & Valer. Max. 2, 2, 7. *Inſtrui, inquit, imperia argenteis vaſis, & annu-*

Digitized by Google

lis aureis publice præbitis patiebantur, quo talium rerum vſu auctoritas magiſtratuum eſſet ornatior.

6. *noſſet*] Sic ed. vetus & Pal. pr. neque aliter fere ſec. ac fert. nempe *noſcet*. Gruter. & Salmaſius approbat. Vulgati habebant *noſceret*, quod & ipſum non reptobum eſt, *noſcere* enim pro *noſſe* aliis autoribus, vt Tacito 2,28,1. ponitur.

De mutatione Reipublicæ.

CAPVT IX.

IGitur *Bruto Collatinoque* ducibus, & auctori- 1
bus, quibus *vltionem ſui moriens matrona manda-*
uerat, populus Romanus ad vindicandum liber-
tatis ac pudicitiæ decus, quodam quaſi inſtinctu
deorum concitatus, regem repente deſtituit, *bona*
diripit, *agrum Marti ſuo conſecrat*, imperium in
eoſdem libertatis ſuæ vindices transfert, *mutato*
tamen & jure, & nomine. Quippe ex perpetuo 2
annuum placuit, ex ſingulari duplex: NE poteſtas
ſolitudine, vel *mora corrumperetur*: *conſuleſque*
appellauit pro regibus, vt conſulere ſe ciuibus
ſuis debere meminiſſe[illegible] *Tantumque* libertatis 3
nouæ gaudium inceſſerat, vt vix mutati ſtatus
fidem caperent; *alterumque ex conſulibus*, tantum
ob nomen & genus regium, faſcibus abrogatis, Vr-
be dimitterent. Itaque ſubſtitutus *Valerius Publico-* 4
la, ex ſummo ſtudio annixus eſt ad augendam
liberi populi maieſtatem. Nam & faſces ei pro
concione ſubmiſit, & *jus prouocationis* aduerſus
ipſos dedit. Et ne ſpecie arcis offenderet, *eminen-*
tes ædes ſuas in plana ſubmiſit. Brutus vero fauo- 5
ri ciuium, etiam domus ſuæ clade & parricidio
velificatus eſt. Quippe *quum ſtudere* reuocandis
in Vr-

Digitized by Google

in Vrbem regibus liberos ſuos comperiſſet, pro-
traxit in forum, & concione media virgis cecidit,
& ſecuri percuſſit: VT plane publicus parens in
locum liberorum adoptaſſe ſibi populum vide-
6 retur. Liber jam hinc populus Romanus, prima
aduerſus exteros arma pro libertate corripuit;
mox pro finibus; deinde pro ſociis, tum gloria &
imperio, laceſſentibus aſſidue vſque quaque fini-
7 timis: *Quippe cui* patrii ſoli *gleba nulla*, ſed ſtatim
hoſtile pomœrium, mediuſque inter Latium &
Tuſcos, quaſi in quodam biuio collocatus, omni-
8 bus portis in hoſtem incurreret: donec QVASI
contagione quadam per ſingulos itum eſt: & *pro-
ximis quibuſque* correptis, totam Italiam ſub ſe
redegerunt.

NOTÆ IN CAPVT IX.

Num. 1. *Bruto*] Cognomentum hoc traxit à ſimulata ſtultitia, cum verum ei nomen L. Iunio eſſet. Cum enim occiſo patre & fratre ſibi quoque à Tarquinio metueret, ſub hac perſona latuit, donec capta occaſione prorumperet. Vide Auguſtinum quæſt. ex vtroque teſt. cap. 115. Cum enim ſuſpecta ſit Tyrannis nobilium alacritas, & erectum ingenium, vt ſupra 1, 7, 3. monuimus, nonnulli, vt loquitur Seneca, *in contemptu remedii cauſſa delituerunt*. ſicut hic noſter, vt & Dauid 1. Samuelis 21, 13. Archelaus Cappadox apud Dion. non longe à fine lib. 57. Dionyſius Corinthi apud Plutarch. Timoleonte cap. 19. & Iuſtin. 21, 5, 3. Solon apud Ciceronem de offic. 1, 30. vt & de ſe teſtatur, forte immerenter Claudius Cæſar apud Sueton. cap. 38, 6. Vnde apparet haud abſurde dictum illud eſſe: *Stultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt.*

Ibid. *Collatinoque*] Tarquinius Egerii filius hic fuit, ita appellatus à Collatia oppido Latino, vbi plurimum morabatur, vt auctor eſt Dionyſ. 4, 72. Hinc Ouid. Faſt. 2, 733.

—— *cui clarum dederat Collatia nomen.*

Ibid. *vltionem ſui moriens mandauerat*] Eius generis mandatum eſt Germanici apud Taci. 2, 71. & Sueton. Calig. 3, 9. Item Othonis apud eundem. Veſpaſ. 6, 9. vbi interpretes vide.

Ibid. *bona diripit*] Iuſſu ſcilicet & inſtinctu Patrum, *vt nempe contacta regia præda omnem in perpetuum ſpem pacis cum his amitterent*; ita enim obligandi ſunt mobiles animi, & quorum pœnitentia metuitur: ita Iugurtha apud Salluſt. 81, 6. *id modo feſtinabat, Bocchi pacem imminuere, ne moras agitando, aliud quam bellum mallet*. ita Rex Veientium iuſſis occidi Romanis legatis, *obſtringi Fidenatium Pop. ne reſpicere ſpem vllam ab Romanis poſſet, conſcientia tanti ſceleris, voluit*. apud Liuium 4, 17, 5. Zonar. Tom. 2. pag. 115. f. & apud eundem Liuium 44, 27, 8. Perſeus Gentium *aſſidue ad laceſſendos hoſtili facto Romanos ſtimulat*. Sic apud Tacit. H. 4, 70, 13. *Valentinus ac Tutor in arma Treuiros retrahunt, occiſis Herennio ac Numiſio legatis, quo minore ſpe veniæ creſceret vinculum ſceleris*. Eadem de cauſſa apud eundem Tacitum 3, 42, 1. Florus *pellexit alam equitum, vt cæſis negotiatoribus Romanis bellum inciperet*, ita Aſdrubal vltimus Carthaginienſium Imp. in captiuos Rom. crudeliter ſæuiit, *ne Carthaginienſibus ſpem vllam pacis à Romanis impetrandæ relinqueret*, apud Appianum de bello Punic. propius à fine Pag. 72. Adde Tacitum H. 4, 64, 5. Plutarch. Ariſtid. cap. 46. Notat autem Liuius epit. 67, 3. ab hoc ad C. vſque Cæpionem, nullius magiſtratus Romani bona publicata.

Ibid. *agrum Marti ſuo conſecrat*] Vnde campus Martius, de quo præter alios Strabo lib. 5. dicit autem *Marti ſuo*, quia conditor vrbis originem ad eum referebat.

Ibid. *mutato tamen & iure*] Hanc ex Iordane ſcripturam, cum nemini non probetur, merito recipiendam putaui: nec enim quæquam aliarum congruit, ſiue enim *indice*, ſiue *judice* legas, neutrum neque ſenſui auctoris, neque verbis conuenit, vt ex ipſa conſtructione apparet.

2. *ſolitudine &c.*] Salluſt. Catil. c. 6. in fin. *annua imperia, binosq; imperatores ſibi fecere, eo modo minime poſſe putabant per licentiam inſoleſcere animum humanum*. Imitatus hoc C. Cæſar, Africam in duas partes diuiſit, apud Dion. lib. 59.

Ibid. *mora corrumperetur*] Verum enim eſt illud Mamerci apud Liuium 4, 24, 5. *maximam libertatis cuſtodiam eſſe, ſi magna imperia diuturna non eſſent, & temporis modus imponeretur, quibus juris imponi non poſſet*. & illud Latronis apud Senecam 7. controuerſ. vlt. *Nihil tam vtile, quam breuem poteſtatem eſſe, quæ magna ſit*. Adde Ciceron. pro L. Man. cap. 9. & quæ noto ad epiſt. eius prouincialem 29. ita cum *ordo Iudicum Carthagine dominaretur, eo maxime, quod iidem perpetui judices erant*; Annibal *legem promulgauit, vt in ſingulos annos judices legerentur, ne quis biennium continuum judex eſſet*. Idem Liuius 33, 32. Adde Valerium Maximum 4, 1, 3. & hoc eſt illud Taciti 6, 48, 5. *vi dominationis conuelli & mutari*. Vide tamen Liuium 9, 18, 11. & 32, 28, 2. & noſtrum infra 2, 16, 4. item Polyb. in excerpt. Valeſ. pag. 216.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Conſuleſque*] De his primis Coſſ. Liuius lib 1. & 2. Dionyſ. lib. 4. & 5. Auctor de V. I. cap. 9. 10. & 15. Eutropius in 1. Oroſius in 2. Aduertendum, annum illum primum habuiſſe quinque Coſſ. auctor Auguſtinus Ciuit. 3, 16. Macrobius Saturn. 1, 12. dicit, primos Coſſ. factos Calend. Iun. quem diem, vt ante annotatum eſt, Romani celebrabant. Plutarchus verò aſſerit eos creatos Calend. Ian. Hinc ſeruatum, vt deinceps ſemper Cal. Ian. Coſſ. crearentur. Lege ipſum Problema 18. Camers. Cæterum quod ad appellationem hanc, eandem cum noſtro rationem allegant, Varro apud Nonium voce *Conſules* l. 2. §. 16. de O. I. Cicero de leg. 3, 3. & de Orat. 2, 39. Hieronymus ad Eſaiam cap. 3. ad vocem *Conſiliarium*.

3. *Tantumque &c.*] Nec immerito, *libertas enim inæſtimabilis res eſt*. l. 106. de R, I, Curt. 6, 6, 11. Ideo cum Græci liberi pronuntiarentur, *Maius gaudium fuit, quam quod vniuerſum homines caperent, vt facile appareret, nihil omnino bonorum, multitudini gratius quam libertatem eſſe*. Liu. 33, 18, 5. & 6. Adde infr. 2, 7. 14.

Ibid. *alterumque ex conſulibus &c.*] Improbant hoc factum, Auguſtin. Ciuit. 2, 17. Cic. off. 3, 10. contra quos diſputat Alber. Gentilis de arm. Rom. 2, 4.

ob nomen] Vide Agell. 15, 29. ex Piſone, quem fortaſſis nec recte capit.

4. *Valerius Publicola*] De hoc præter citatos vide Plutarchum in vita & Auctor. de vir. illuſtr. cap. 15. Cam. *Poplicola* autem ſcribendum eſſe Capit. Tab. teſtantur, idemque conuincit nominis ratio, tum quod à populo colendo illud cognomen in conſulatu, antea *Voluſus* dictus, inuenerit; tum quod δημοκηδής, hoc eſt, populum colens, Poplicola à Plutarch. & Dionyſ. interpretatur, Stadius. Videtur tamen ipſum *publicum* deductum à *populo*, quaſi *populicum*: eoque alludit §. 1. Inſt. de publ. judic. Quoniam autem Collatinus magiſtratu non ita multo poſtquam eum ſuſcepiſſet, abiit, Valerium hunc in eius locum ſubſtitutum, primum Coſ. fuiſſe dicit Cicero in orat. pro Flacco cap. 11. & Plin. 16, 15.

Ibid. *Ius prouocationis*] Legem hanc Antonius apud Ciceronem de Orat. 2, 48. *patronam ciuitatis, ac vindicem libertatis vocat*, ea enim effectum eſt, ne Conſul pro arbitrio in quemuis, ex odio forte, aliaue iniuſta cauſa animaduertere poſſet, ſed vbi populus comprobaſſet. Vide Liuium 10, 9, 4. Non abſimilem morem Macedonibus, quamuis ſub Rege degentibus, olim fuiſſe, indicat Curtius 6, 8, 25.

Ibid. *eminentes ædes*] Ædificauerat enim in ſumma Velia, & propterea ſuſpicionem populi incurrerat, quaſi arcem eam regno

pararet. Vide Liuium 2, 7. Auctor de vir. illuſtr. cap. 15. L. Higinium lib. 1. quem citat Pædianus in Piſonianam.

5. *quum ſtudere &c.*] De coniuratione filiorum Bruti contra rempublicam præter Liu. & Dionyſ. 5, 7. & 8, 91. lege Valer. Max. 5, 8, 1. item Auguſtin. Ciuit. 3, 16. Plutarch. Parall. cap. 20. 21. 22. Claud. in Eutrop. 1, 441.

—— *natos* (ita malim quam *natis*) *hoc dedere pœna*
Profuit, & miſero ciuem præponere patri:

Sic enim hunc locum, vt pleroſque alios eiuſdem poëtæ caſtigauimus: quum antea non *patri*, ſed *fratri* paſſim legeretur. Virgilius Æneid. 6, 820.

—— *natoſque pater noua bella mouentes*
Ad pœnam pulcra pro libertate vocabit. Camers.

7. *Quippe cui &c.*] *Roma à principio*, vt docet Seruius Æn. 11, 598. *tantum vnam Tiberis ripam tenebat* Iuuenal. Sat. 8, 265. *& quæ Imperii finem Tiberinum virgo natauit.* Propert. 4, 1, 8. *Et Tiberis noſtris aduena bubus erat.* Camers. Latium vrbi ab ortu, ab occaſu Hetruria erat, à meridie Vcientes, Sabini à ſeptentrione, hoſtes Roman. omnes. Stadius. Lectio autem iſta, *quippe cui*, pro quo retro editi, *quippe cum*, eſt à Salmaſio.

Ibid. *gleba nulla*] Extenuat rem auctor, non tam hiſtorico more, quam oratoria licentia, vt maior inde admiratio oriatur. Iam enim ſub tot regibus, & omnibus, præter Numam, bellatoribus, aliquantum agri adquiſiuerant Romani.

8. *Proximis quibuſque*] Ita Macedones apud Iuſtin. 7, 1, 4.

Ibid. *redegerunt*] Ita viſitur in omnibus Mſſ. & vett. edd. male recentiores, *redigeret.* Gruterus.

Bellum Etruſcum cum rege Porſena.

CAPVT X.

PVlſis ex Vrbe *regibus*, *prima pro libertate* arma 1
corripuit. Nam Porſena rex Etruſcorum ingentibus copiis aderat, & Tarquinios manu reducebat. Hunc tamen, quamuis & armis, *& fame* 2
vrgeret, occupatoque Ianiculo ipſis Vrbis faucibus incubaret, ſuſtinuit, repulit, nouiſſime etiam

tanta

tanta admiratione perculit, vt ſuperior vltro cum
3 pæne victis *amicitiæ fœdera* feriret. Tunc illa Ro-
mana prodigia atq; miracula, Horatius, Mucius,
Clœlia: *quæ niſi in annalibus* forent, hodie fabulæ
4 viderentur. Quippe Horatius *Cocles*, poſtquam
hoſtes vndique inſtantes ſolus ſubmouere non
poterat, *ponte reciſo* tranſnatat Tiberim, *nec arma*
5 dimittit. *Mucius* Scæuola regem per inſidias in
caſtris ipſius aggreditur: ſed vbi *fruſtrato* circa
purpuratum eius ictu tenetur, ardentibus focis
6 *injicit* manum, terroremque geminat dolo. *Vt
ſcias*, inquit, quem virum effugeris, *idem trecenti
iurauimus*. *quum interim* (immane dictu!) hic in-
territus, ille trepidaret, tanquam manus regis
7 arderet. Sic quidem viri: *ſed ne quis ſexus* à laude
ceſſaret, ecce & virginum virtus. *Vna ex obſidibus*
regi data, *elapſa cuſtodiam*, Clœlia, in patrium
8 flumen equitabat. Et rex quidem tot tantiſque
virtutum territus *monſtris valere*, *liberoſque eſſe*
iuſſit. Tarquinii tamdiu dimicauerunt, donec
Aruntem filium regis manu ſua Brutus occidit,
ſuperque ipſum mutuo vulnere expirauit; *plane
quaſi adulterum* ad inferos vſque ſequeretur.

NOTÆ IN CAPVT X.

Hiſtoriam hanc ſcribunt Liuius 2, 10. Dionyſ. 5, 21. Auctor de vir. illuſtr. c. 11. & 12. Eutrop. 1, 11. Plut. in Parall. Auguſtin. Ciuit. 2, 18. Silius 10, 482. Virg. Æn. 8, 646. Camers.

Num. 1. *Regibus*] Optimæ diui Nazarii membranæ, *pulſis ex vrbe regni*, alter Fall. *regiis* forte *regnis*. *pulſis ex vrbe regnis*. quod eſſet pro *regibus*. vt ſeruitia pro ſeruis, coniugia pro coniugibus. Ita hic regna pro regibus. Salmaſius hoc loco & in notis ad Trebell. Pollionis Claudium cap. 5. Loquitur certe non abſimiliter Florus infr. 1, 24, 3. *totam eam dominationem*.

Ibid. *prima pro libertate*] Exſequitur iam per partes, quod propoſuerat ſupra 1,9,6.

2. *& fame*] Qua tamen inuictiſſima quæque facile expugnantur. *Sæpius enim penuria, quam pugna conſumit exercitum, & ferro ſævior fames eſt:* ait Veget. 3,3. & iterum 3, 9. *fames (vt dicitur) intrinſecus pugnat, & vincit ſæpius quam ferrum.* Plura dicam infra ad 2, 18, 13.

Ibid. *amicitiæ fædera*] Non tamen æquis conditionibus, quippe mulctauit eos parte agri, imperauit obſides, cognitionem cauſæ de bonis regiis ſuſcepit. Dionyſius 5,30. Plutarch. de mulier. virtut. cap. 20. Tacitus *Vrbis* etiam *deditæ* meminit H. 3,72,2. immo, quod non niſi ſua quoque confeſſione victis imponi poteſt, *in eo fædere, nominatim comprehenſum inuenimus, ne ferro niſi in agricultura vterentur.* Plin. 34, 14.

3. *quæ niſi in annal.*] Ita infr. 1, 12, 11. de Veiis. In facto Coclitis non abſimili à noſtro figura, Liuius 1, 10, 11. *rem auſus plus famæ habituram ad poſteros quam fidei.*

4. *Cocles*] Simile huius virtuti facinus de Noruegienſi quodam milite, qui Anglos ad Deruentam fl. pontem tranſituros ſolus cohibuit, eſt apud Polydor. lib. 8. Procopius etiam fine primi Gothicorum de Principio & Tarmuto narrat, eos ſolos Gothorum impetum ſuſtinuiſſe. *Coclites* autem appellati ſunt veteribus, *qui altero lumine orbi naſcerentur*, apud Plinium 11,37. Tzetzes Chil. 3. verſ. 828. tales *Coclios* appellatos eſſe ſcribit.

Ibid. *ponte reciſo*] Sublicium intelligit, atque Rom. hoc Coclitis periculo monitis, religioſum fuit poſthac eundem pontem ex alia materia, quam ex ligno conſtruere. Stadius. Plinius 16, 15. vnde Stadium hæc deſcripſiſſe puto, dicit de buleuterio Cyziceno, *ædificium amplum, ſine ferreo clauo, ita diſpoſita contignatione, vt eximantur trabes ſine fultura, ac reponantur. Quod item Romæ in ponte ſublicio religioſum eſt, poſteaquam Coclite Horatio defendente, ægre reuulſus eſt.*

Nec arma] Seneca epiſt. 120. *non minus ſollicitus vt armatus, quam vt ſaluus exiret.*

5. *Mucius*] Simile in Plutarch. Parall. cap. 2. Nec minore animo quidam Romanus Mithridatem aggreſſus eſt. Dio. lib. 35.

Ibid. *fruſtrato c.p.e. ictu tenetur*] Lectio minime ſollicitanda, vtpote ſuſtentata etiam auctoritate Pal. pr. & ſec. ſolumque viſitur illud *fruſtratum* in tertio. Gruterus.

Ibid. *purpuratum*] *Scribam* vocat Liuius 2,12,7. & Sidon. carm. 5. verſ. 74. Dionyſ. etiam 5,28. vocat, γραμματέα, quos multæ dignita-

gnitatis fuiſſe elucet inde etiam, quod in pace Ætolis data excipiebatur: *obſes ne eſto prætor, præfectus equitum, ſcriba publicus.* Liuius 38, 11, 6. Adde Curt. 7,3,4. & 8,11,5. Cornel. Nepos in Eumene. Arrian. 3,1,18. Nec ab his differre putem Hebræorum Regum ſcribas, quorum frequentiſſima in ſacris libris mentio.

6. *quem virum effugeris*] Quid hoc ad æſtimationem viri CCC. an plus minuſue habeat ſociorum? putaueram leg. *quam parum.* Sed cum q, I. habeant, *quem vix* melius emendat Bernegger. *quam vix,* Explicatque, *quàm vix effugeris,* hoc eſt, quàm vix effugere poteris, vt iſtud *effugeris* futurum notet.

Ibid. *quum interim &c.*]. Sidon. Carm. 5. verſ. 77.

—— cum forte ſatelles
Palleret, conſtante reo, tormentaq; capti
Is fugeret, qui tortor erat. Adde Senec. epiſt. 24.

7. *ſed ne quis ſexus*] Non video, cur quemquam lectio iſthæc offendere debeat, ſubnixa fide O. Mſs. tam Vineti, quam Pall. vnico excepto Nazario, in quo *quid;* ſed littera poſtrema excurrente extra terminos, vt videatur initio tantum fuiſſe, *qui.* Gruterus. Cæterum Romanis hoc loco quadrat, quod de Scythis prædicat Iuſtinus 2,1,2. *Non virorum, imperio magis, quàm feminarum virtutibus claruere.*

Cen ſibi certantes, ſexus quid poſſit vterque.

Claudianus de Conſul. Probini & Olybrii verſu 201. qui tamen mendoſus in ſequenti verſu. nam in omnibus, quæ vidi, exemplaribus legitur:

Hunc legere ad herum. pro quo aptius ſubſtitueres:
Hunc legere thorum. quæ ſequuntur, luxata

ſunt, aut aliquæ ex naufragio tabulæ. Videtur enim Claudianus matres Romanas Græcaſque comparaſſe iſti matronæ.

Ibid. *Vna ex obſidibus*] Nota feminas etiam obſides dari ſolitas antiquis temporibus, vt recte reprehenſus videatur à Lipſio ad Tacit. Germ. 8, 2. Suetonius Aug. cap. 21. qui *nouum genus obſidum* appellat *feminas.* Meminit tamen obſidum feminarum etiam Polyænus 4,3,30. & Dionyſ. 1,43,1.

Ibid. *elapſa cuſtodiam*] Iure iſtud probat Vinetus, ante enim *cuſtodia.* intruſeratque Camers, *eluſa cuſtodia.* etiam contra Mſs. Pall. in quibus extat lectio prima: niſi quod tert. *cuſtodia,* nam Nazar. habet *date lapſa cuſtodiam;* ſed ſtatim inſerta *a* litera, ab eadem manu. Gruterus.

8. *monſtris*] Ita edidi auctore Iordane. nam vulgati O. vt & Mſs. *monitis;* interpretamentum ſcilicet alterius vocis. at *monſtrum* etiam in bonam ſumitur partem, vt alibi oſtendi; & habuimus 1, 7, 11. *monſtrum pulcherrimum.* Gruterus.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Liberoſque eſſe juſſit*] Eadem phraſis in Martialis epigram. 89. lib. 9.

Ibid. *Plane quaſi adulterum*] Iſta verborum circuitione Florus ſubindicare videtur Aruntem Tarquinium Lucretiæ vim attuliſſe, quem tamen omnes, quos equidem legerim, (præter vnum Seruium Æn. 8, 646.) Sextum vocant; etſi Dionyſius 4, 72. eum natu maximum filiorum Superbi regis nominet; Liuius, Ouidius in Faſtis, 2, 691. minimum. Brutum hoc anno in magiſtratu cæſum eſſe ideo Dio lib. 46. & Obſeq. cap. 139. annotauit, quod omnes qui collegæ imperium abrogaſſent, eodem in magiſtratu periiſſe obſeruatum ſit; quod & ipſe exemplis confirmare nititur. Stadius.

Bellum Latinum.

CAPVT XI.

LAtini quoque Tarquinios aſſerebant æmula- 1
tione, & inuidia: vt populus, qui foris dominabatur, ſaltem domi ſeruiret. Igitur omne *Latium Mamilio* Tuſculano duce, *quaſi in regis vltionem*, tollit animos. Apud *Regilli lacum* dimica- 2
tur, diu Marte vario, donec *Poſthumius* ipſe *dictator ſignum in hoſtes iaculatus* eſt (*nouum* & inſigne commentum) vti peteretur *curſu*. *Coſſus* equi- 3
tum magiſter *exuere frenos* imperauit (& hoc nouum) quo acrius incurrerent. *Ea denique* atro- 4
citas fuit prœlii, vt interfuiſſe ſpectaculo Deos fama tradiderit; duos in candidis equis, *Caſtorem atque Pollucem* nemo *dubitauit*. Itaque & Imperator veneratus eſt, *pactuſque* victoriam templa promiſit; & reddidit, *plane quaſi ſtipendium commilitonibus deis*. Hactenus pro libertate: *mox de* 5
finibus cum eiſdem Latinis aſſidue, & *ſine intermiſſione* pugnatum eſt. *Sora* (quis credat?) & *Al-* 6
gidum terrori fuerunt Satricum atque *Corniculum* prouin-

Digitized by Google

prouinciæ. De *Verulis & Bouillis*; *pudet*, ſed trium-
7 phauimus. *Tibur* nunc ſuburbanum, & æſtiuæ
Præneſte deliciæ, *nuncupatis* in Capitolio votis pe-
8 tebantur. Idem tunc *Fæſulæ*, quod *Carræ* nuper.
idem nemus *Aricinum*, quod *Hercynius ſaltus*: *Fre-
gellæ*, quod *Geſoriacum*: *Tiberis* quod Euphrates.
9 *Coriolos quoque* (*pro pudor!*) *victos*, adeo gloriæ
fuiſſe, vt captum oppidum *Caius Marcius* Corio-
lanus quaſi Numantiam aut Africam, *nomini in-*
10 *duerit*. Extant & parta de *Antio* ſpolia, quæ *Mæ-
nius in ſuggeſtu fori*, capta hoſtium claſſe, ſuffixit;
ſi tamen illa claſſis: nam ſex fuere roſtratæ. Sed
11 hic numerus illis initiis nauale bellum fuit. *Pervi-
caciſſimi* tamen Latinorum Æqui, & Volſci fuere, &
12 cotidiani, vt ita dixerim, hoſtes. Sed hos præcipue
Lucius Quinctius domuit, ille *dictator ab aratro*:
qui obſeſſa, ac pæne iam capta, *Marci Minucii* con-
13 ſulis caſtra, egregia virtute ſeruauit. Medium erat
forte tempus ſementis, quum patricium virum
innixum aratro ſuo, lictor in ipſo opere depre-
hendit. Inde in aciem profectus, ne quid à ruſtici
operis imitatione ceſſaret, victos more pecudum
14 ſub *iugum* miſit. Sic expeditione finita, rediit ad
15 boues rurſus, triumphalis agricola. *Fidem numi-
num*! qua velocitate? intra quindecim dies cœ-
ptum, peractumque *bellum*: *prorſus* vt feſtinaſſe
dictator ad relictum opus videretur.

NOTÆ IN CAPVT XI.

Hiſtoriæ huius auctores ſunt Liuius 2, 19. Dionyſius 6, 2. Plutarch. Coriol. cap. 3. Valer. Maxim. 1, 8, 1. Feneſt. tit. 13. Auctor de vir. illuſtr. cap. 16. Lactantius 2, 8. Eutropius 1, 11. Oroſ. 2, 13. Camers.

Num. 1. *Latium*] Hodie *Campagna di Roma*, quaſi territorium Romæ dicas: Incolæ *Latini* dicuntur, etiam *Priſci* nominati, teſte Dionyſ. & Feſto. Nam priuſquam Roma conderetur, fuerunt. Dicti etiam *Caſci*, vt putat Scaliger ad Varronem: poſtea *Æneidæ* & *Romani*, vt Suidas notat. Diuiditur *Latium* in *antiquum* & *nouum*. *Antiquum* à Tiberi ad Circeios, *nouum* hinc ad Lirin flumen. Pontan.

Ibidem: *Mamilio*] Ita bene, ſed tamen v. c. & aliæ *Manilio*. Pal. ſec. *Manulio*. tert. *Manlio*. reſtat tamen prima lectio in Nazar. Gruterus.

Ibid. *quaſi in regis vltionem*] Hanc nempe cauſſam prætexebant, cum inuidia eſſet, & metus augeſcentis Rom. potentiæ. quod & Plutarchus tangit in Coriolano cap. 3. Notandum igitur duas plerumque cauſſas bellorum eſſe, aut plures; quarum fauorabiliores in vulgus vulgentur, ſecretiores, quæ interdum ſolæ cauſſarum nomen merentur, reticeantur. reſpicit huc Thucyd. 1, 4, 17. quem ex interpretatione illuſtris Enenckelii adſcribere libet: *Equidem veriſſimam cauſſam, ſed minime verbis agitatam, Athenienſes fuiſſe reor: qui Lacedæmonios, potentiæ viriumque ſuarum metu, in arma egerunt. Quæ autem in ſpeciem palam ferebantur cauſſæ, &c.* Dionyſ. excerpto III. de legat. *Aperta Samnitici belli cauſſa, & cuius prætextus apud omnes ſpecioſius vulgari poterat, erat Lucanorum protectio, &c. ſed occulta cauſſa, & quæ magis amicitiam dirimere cogebat, erat Samnitum potentia &c.* Salluſt. Hiſtor. 3, 4, 17. *dicta alia: ſed certatum vtrinque de dominatione.* Lege pulcherrimum prudentiſſimi Polybii locum Hiſtoriar. libr. 3. cap. 6. & 7. Vis verbo dicam? nimium parum abeſt à vero illud Platonis Phædone: Διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται. Exempla plura, quamuis non legere tantum, ſed & propemodum cernere liceat, ſunt apud eundem Thucyd. 3, 14, 3. & Iuſtin. 4, 3, 5. (vbi nota Berneggeriana.) & 30, 3, 6. Itemque noſtrum infra 2, 2, 4. Dion. lib. 40. pag. 136. A. 137. C. 152. A. Sex. Ampelius: *Belli ſpecies magis quam cauſſa fuit, negatus à Senatu Cæſari conſulatus.* Adde Leunclav. Annal. Turc. pag. 458. Zonaræ tom. 2. pagina 51. & 98. Liuium 36, 6, 1.

2. *Regilli lacum*] Regillus eſt lacus in agro Tuſculano, ad Algidi nemoris ingreſſum. Hodie *Lago di S. Praſſo* appellatur. Pontanus.

Ibid. *Poſthumius*] Qui ob hanc victoriam *Regillenſis* eſt appellatus. Pontanus.

Ibid. *Dictator*] Dictatorem dicendum eſſe in rebus trepidis ex Sc. ab altero Coſſ. cautum erat. Coſ. itaque nocte ex Conſularibus viris vnum dicebat, qui cum ſumma poteſtate, & ſine prouocatio-

catione reipublicæ præeſſet. Stadius. vide Liuium 4,17,10. & 9, 38, 14. & l.2. §.18. d. O.I.

Ibid. *ſignum in hoſtes jaculatus*] Signum deſeruiſſe ſummum militiæ flagitium erat. Ouid. Faſt. 3,113.

Non illi cælo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua, quæ, magnum, perdere, crimen erat.

& propterea maximum ad pugnandum incitamentum, ſigna jeciſſe in hoſtes. Quod ſæpius tentatum Romanis; proſpero euentu. Vide Liuium 3,70,12. 4,29,3. 25,14,5. 34,45,11. 41,4,1. Cæſarem de Bell. Gall. 4,25. Ammianum 16,30. Valerium Maximum 3, 2, 20. Frontinum Strateg. 2, 8.

Ibid. *nouum*] Immo à Seruio Tullio multis ante annis vſurpatum. Frontinus loco modo citato.

Ibid. *curſu*] Neſcio quid hoc ad rem faciat? non enim curſu repetendum erat ſignum, (nec enim vacabat currere) ſed manu & armis, forte legi poſſet *rurſus*, quamuis nec mihi ſatisfaciat. Vel potius ita; *peteretur. Rurſus Coſſus &c.* ſenſu quo ſæpius *iterum* legitur.

3. *Coſſus*] Ἀνιστορησία eſt in nomine *Coſſus* pro T. Æbutio Elua. Coſſus enim Magiſter equitum fuit Æmilio Mamercino Dictatore, anno V. C. 327. Stad. Sigonius putat inhæſiſſe memoriæ Flori facinus illud Coſſi cum hæc ſcriberet, ideoq; huc retuliſſe. Erraſſe denique Florum inter omnes conuenit, excepto Franciſco Robortello, qui vocem illam *Coſſus* expungit.

Ibid. *exuere frenos*] Simile apud Valer. Maxim. 3,2,9. Liuium 40,40,5. vbi dicit: *id Romani equites ſæpe cum magna laude feciſſe ſua, memoria proditum eſt.*

4. *Ea deoique*] Ita aperte Nazar. ac Palat. ſec. accedebatque tertius & edd. primæ. in quibus *Eademque*. poſt cuſi. *Ea demum*. Gruterus.

Ibid. *Caſtorem atque Pollucem*] Affirmant hoc vno ore Plutarch. Coriol. cap. 5. Dionyſ. 6,11. Valer. Maxim. 1, 8, 1. Cicero Tuſcan. Quæſt. 1, 12. f. de Nat. Deor. 2, 2. f. Frontin. ſtrateg. 1,11,8. Similia noſter infr. 2,12,16. Iuſtin. 20,3,8. Cedren. p. 617,30. Plura congeſſit Zvvinger. vol. 3. lib. 11.

Ibid. *dubitauit*] Ita olim cuſi, ita triga Palatinorum. Vinetus *dubitarit*. Gruterus.

Ibid. *Pactuſque*] Sic Pall. omnes ſic & v.c. ne cui adhuc placeat Camertis *nactuſque*. Gruterus.

Ibid. *plane quaſi ſtipendium commilitonibus Deis*] Poſitio verborum pendet à fide trium Pall. niſi quod ſec. interiiciat vocem; *ſtipen-*

Digitized by Google

ſtipendium militibus commilitonibus. Vulgabatur prius; *plane quaſi commilitonibus Deus ſtipendium.* Res quidem eodem redit, ſed videbatur repræſentandus librorum conſenſus. Gruter.

5. *mox de finibus*] Alterum membrum diuiſionis propoſitæ, 1, 9, 6.

Ibid. *ſine intermiſſione*] Gruterus legit *ſine miſſione*, quod eſt infra 3, 20, 14.

6. *Sora*] *Soram* Volſcorum oppidum in Campania fuiſſe inuenio, defeciſſe ad Samnites bello Samnitico interfectis Rom. colonis anno V. C. CDXXXVIII. eamq; ob ſitum expugnatu difficilem, Sorani transfugæ indicio captam: Colonorum cædis ac deditionis auctores CCXXXV. Romæ virgis cæſos ac ſecuri percuſſos. Stadius ex Liuio 9, 23. & deinceps.

Ibid. *Algidum*] Oppidum eſt Æquorum, non procul à Tuſculo in alto monte ſitum. eſt & *mons Algidus*, qui diſtat ab Vrbe C. ſtadiis, & *ſilua Algida*, in cuius ingreſſu eſt Regillus lacus. Circa hunc locum Gracchus Æquorum dux, L. Minucium Coſ. cum exercitu obſederat, quo nuntio cum Romæ trepidatum eſſet, Dictatorem dici placuit, dictus eſt ille Quinctius Cincinnatus, cuius hiſtoriam mox proſequetur. Stadius. ex Liuio 3, 25. & deinceps.

Ibid. *terrori fuerunt*] Quidni fuiſſent, vicinæ ciuitatis magnitudine & viribus, nihilo tunc inferiores. Vinetus. ſed Florus hoc dicit, ex præſenti habitu rem æſtimantibus, vix credibile fieri, tantam vrbem ita debilem olim fuiſſe, vt hæc oppida terrori eſſe potuerint.

Ibid. *Satricum*] Vrbs Antiatum in Latio, incenſa eſt à Latinis indignitate irritatis, quod Antiates vrbem agroſque dediderant. anno V. C. DCCLXXVII. Stad. ex Liuio 6, 33, 5.

Ibid. *Corniculum*] Latini nominis oppidum, à Tarquinio Priſco expugnatum direptum & incenſum inuenio, Latinos iſtam cladem agri Rom. populatione vlturos, à Priſco rege coërcitos, & excurſione in ipſorum agrum æquali clade vltum eſſe. Stadius ex Dionyſ. 3, 73.

Ibid. *Verulis*] Oppidum eſt Hernicorum, in Latio item, haud procul Roma. Male in libris nonnullis eſt *Veis*. Liuio eſt *Verulanum* 9, 42, 12. & 9, 43, 14. [illud tamen Liuij ad incolas non vrbem referendum, vt cum *Verulanum* dicit, pop. intelligere videatur, ſicut iiſdem locis *Alatrinatem Ferentinatemque*] coloniæ *Verulæ* (ſiue *Verularum*) meminit Frontinus. Nunc *Verulo*, teſte Leandro. Pontanus.

Ibid.

Ibid. *Bouillis*] Bouillæ hodieque notæ. Et extant tenuis iſtius municipii reliquiæ, circiter medium ab vrbe lapidem in via Appia, Pontanus. Aliter Cluuer. Ital. Antiq. 3, 4. Vet. interpres Perſii ad Satyram 6, 55. *ad vndecimum lapidem Appia via* collocat, & *quia aliquandò in Albano monte ab ara fugiens taurus iam conſecratus, ibi comprehenſus* ſit, inde *Bouillas* dictas aſſerit. Propertius propter vicinitatem *ſuburbanas* appellat. 4, 1, 13. ſicut & Ouid.

Orta ſuburbanis quadam fuit Anna Bouillis.

quemadmodum & noſter hum. ſeq. *Tibur nunc ſuburbanum.*

Ibid: *pudet, ſed triumphauimus*] Eadem figura Martialis Epigram. 2, 18.

Capto tuam, pudet heu! ſed capto, Maxime cœnam.

7. *Tibur*] Ad vigeſimum ab vrbe lapidem Martial. Epigram. 4, 57. vbi diuites Romani prædia habuere, in quibus æſtiuo præcipue tempore commorabantur, propter aëris ibi temperantiam, vt ex eodem epigrammate patet, itemque Seneca de benefic. 4, 12. Agell. 19, 6.

Ibid. *Præneſte*] Diſtat ab vrbe in ortum ſtadiis ducentis, eius ſitus à Strab. lib. 5. deſcribitur. Præneſtini anno V. C. CCCLXXIV. ad portam Collinam ſigna intulerant, cum ingenti vrbis, quæ tunc ſeditione laborabat, trepidatione. Dictator itaque dictus T. Quinctius Cincinnatus, fugat ad Alliam flumen Præneſtinos, & Præneſte capto triumphauit. Huic vrbi frequenter exitioſa fuiſſe ſua munimenta, idem Strabo teſtatur, propter Romanorum ſeditiones, ob loci enim firmitudinem eo ſeditioſi ab vrbe pulſi confugere ſolebant, & munitione vrbis ſeſe tueri: quos dum alii repetunt & expugnant, Præneſtini nulla ſua culpa miſere affligebantur. Stadius. Vide etiam noſtrum infr. 3, 21, 49.

Ibid. *nuncupatis &c.*] Nota res; vnum tamen Liuii locum adſcribere liceat. 41, 10, 7. *quum is* (de Coſſ. loquitur) *more maiorum ſecundum vota in Capitolio nuncupata, lictoribus paludatis profectus ab vrbe eſſet.* Cui adde alium apud eund. 42, 41. & præcipue 22, 1, 7.

8. *Fæſulæ*] Cluuerius Italiæ antiquæ lib. 2. pag. 510. ineptiarum arceſſit auctorem noſtrum, quod commemorationi rerum Latinarum, Fæſulas, Hetruſcam vrbem, miſceat. Sed quod ſupra 1, 7, 4. i. pro defenſione noſtri attulimus, hunc quoque locum tutum præſtet, multoque magis, quod hoc ipſo cap. num. 11. *Æquos & Volſcos pervicaciſſimos Latinorum fuiſſe*, dicat; cum neminem mediocriter in rebus Italicis verſatum, nedum Florum, fallere potuiſſet diuerſas à vetere Latio gentes eſſe Volſcos & Æquos. *Latium enim complectitur multa etiam non Latina: nam Æqui, Volſci, Hernici, & circa ipſam Romam Aborigines, & qui vetuſtam habuerunt Ardeam Rutuli, aliaq; maiores minoreſq; ciuitates quondam circa Romam habitauerunt, cum ea primum conderetur.* Strabo lib. 5.

ſtipendium militibus commilitonibus. Vulgabatur prius; *plane quaſi commilitonibus Deus ſtipendium.* Res quidem eodem redit, ſed videbatur repræſentandus librorum conſenſus. Gruter.

5. *mox de finibus*] Alterum membrum diuiſionis propoſitæ, 1, 9, 6.

Ibid. *ſine intermiſſione*] Gruterus legit *ſine miſſione*, quod eſt infra 3, 20, 14,

6. *Sora*] *Soram* Volſcorum oppidum in Campania fuiſſe inuenio, defeciſſe ad Samnites bello Samnitico interfectis Rom. colonis anno V. C. CDXXXVIII. eamq; ob ſitum expugnatu difficilem, Sorani transfugæ indicio captam: Colonorum cædis ac deditionis auctores CCXXXV. Romæ virgis cæſos ac ſecuri percuſſos. Stadius ex Liuio 9, 23. & deinceps.

Ibid. *Algidum*] Oppidum eſt Æquorum, non procul à Tuſculo in alto monte ſitum. eſt & *mons Algidus*, qui diſtat ab Vrbe C. ſtadiis, & *ſilua Algida*, in cuius ingreſſu eſt Regillus lacus. Circa hunc locum Gracchus Æquorum dux, L. Minucium Coſ. cum exercitu obſederat, quo nuntio cum Romæ trepidatum eſſet, Dictatorem dici placuit, dictus eſt ille Quinctius Cincinnatus, cuius hiſtoriam mox proſequetur. Stadius. ex Liuio 3, 25. & deinceps.

Ibid. *terrori fuerunt*] Quidni fuiſſent, vicinæ ciuitatis magnitudine & viribus, nihilo tunc inferiores. Vinetus. ſed Florus hoc dicit, ex præſenti habitu rem æſtimantibus, vix credibile fieri, tantam vrbem ita debilem olim fuiſſe, vt hæc oppida terrori eſſe potuerint.

Ibid. *Satricum*] Vrbs Antiatum in Latio, incenſa eſt à Latinis indignitate irritatis, quod Antiates vrbem agroſque dediderant. anno V. C. DCCLXXVII. Stad. ex Liuio 6, 33, 5.

Ibid. *Corniculum*] Latini nominis oppidum, à Tarquinio Priſco expugnatum direptum & incenſum inuenio, Latinos iſtam cla... dem agri Rom. populatione vlturos, à Priſco rege coërcitos, & ... curſione in ipſorum agrum æquali clade vltum eſſe. St... Dionyſ. 3, 73.

Ibid. *Verulis*] Oppidum eſt Hernicorum, in La... procul Roma. Male in libris nonnullis eſt *Veu*... *num* 9, 42, 12. & 9, 4... illud tamen Liu... bem refe... dicit, ... tur, ſi... *la* (... dro...

Digitized by Google

Ibid. *Bouillis*] Bouillæ hodieque notæ. Et extant tenuis iſtius municipii reliquiæ, circiter medium ab vrbe lapidem in via Appia, Pontanus. Aliter Cluuer. Ital. Antiq. 3, 4. Vet. interpres Perſii ad Satyram 6, 55. *ad vndecimum lapidem Appia via* collocat, & *quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus iam conſecratus, ibi comprehenſus* ſit, inde *Bouillas* dictas aſſerit. Propertius propter vicinitatem *ſuburbanas* appellat. 4, 1, 13. ſicut & Ouid.

Orta ſuburbanis quadam fuit Anna Bouillis.

quemadmodum & noſter dum. ſeq. *Tibur nunc ſuburbanum.*

Ibid: *pudet, ſed triumphauimus*] Eadem figura Martialis Epigram. 2, 18.

Capto tuam, pudet heu! ſed capto, Maxime cœnam.

7. *Tibur*] Ad vigeſimum ab vrbe lapidem Martial. Epigram. 4, 57. vbi diuites Romani prædia habuere, in quibus æſtiuo præcipue tempore commorabantur, propter aëris ibi temperantiam, vt ex eodem epigrammate patet, itemque Seneca de benefic. 4, 12. Agell. 19, 6.

Ibid. *Præneſte*] Diſtat ab vrbe in ortum ſtadiis ducentis, eius ſitus à Strab. lib. 5. deſcribitur. Præneſtini anno V. C. CCCLXXIV. ad portam Collinam ſigna intulerant, cum ingenti vrbis, quæ tunc ſeditione laborabat, trepidatione. Dictator itaque dictus T. Quinctius Cincinnatus, fugat ad Alliam flumen Præneſtinos, & Præneſte capto triumphauit. Huic vrbi frequenter exitioſa fuiſſe ſua munimenta, idem Strabo teſtatur, propter Romanorum ſeditiones, ob loci enim firmitudinem eo ſeditioſi ab vrbe pulſi confugere ſolebant, & munitione vrbis ſeſe tueri: quos dum alii repetunt & expugnant, Præneſtini nulla ſua culpa miſere affligebantur. Stadius. Vide etiam noſtrum infr. 3, 21, 49.

Ibid. *nuncupatis &c.*] Nota res; vnum tamen Liuii locum adſcribere liceat. 41, 10, 7. *quum is* (de Coſſ. loquitur) *more maiorum ſecundum vota in Capitolio nuncupata, lictoribus paludatis profectus ab vrbe eſſet.* Cui adde alium a[illegible]nd. 42, 41. & præcipue 22, 1, 7.

8. *Fæſulæ*] Cluu[illegible] antiquæ lib. 2. pag. 510. ineptiarum arceſſit auctorem n[illegible] commemorationi rerum Latinarum, Fæſulas, He[illegible]ſceat. Sed quod ſupra 1, 7, 4. i. pro defenſione [illegible] nunc quoque locum tutum præſtet, multoque [illegible]ſo cap. num. 11. *Æquos & Volſcos* peruicaciſſim[illegible] dicat; cum neminem mediocriter in rebus I[illegible]um Florum, fallere potuiſſet diuer[illegible] olſcos & Æquos. *Latium enim com*[illegible]*a: nam Æqui, Volſci, Hernici, & circa* [illegible] *qui vetuſtam habuerunt Ardeam Rutuli,* [illegible]*tates quondam circa Romam habitauerunt.* Strabo lib. 5.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Carra*] Vetuſta huic loco inoleuerat menda, *caprea*, quæ adeo vetuſta eſt, vt non ſolum vterque Palatinus, ſed & omnium optimus & antiquiſſimus Nazarianus, bona fide eam agnoſcant, recte viderunt eruditi legendum eſſe *Carra*, Iordanei *Charra*, cum tamen non Græcis χάῤῥαι, ſed κάῤῥαι. Inepte vero Iordanes, qui iisdem verbis hæc refert in ſuis hiſtoriæ centonibus; ſaltem debuiſſet *nuper* omittere. Immane quantum interuallum inter Flori tempora & Iordanis; Traiani & Iuſtiniani, at quis legens illa apud Iordanem, *quod Carra nuper*, ſuſpicari poſſit eum ſub Iuſtiniano vixiſſe, aut ſi ſciat illis temporibus floruiſſe, non quærat, quid magnum aut memorabile geſſerint apud Carras tunc temporis Romani. Salmaſius.

Ibid. *Aricinum*] Aricia vrbs fuit Latii, Appia via, à Roma CLX. diſtans ſtadia, auctore Strabone lib. 5. quæ ſunt viginti milliaria, vix quinque leucæ Aquitanicæ. Plura Strabo ibidem de Aricina ſilua. Vinetus. Confer hunc locum cum 1, 17, 3.

Ibid. *Hercynius Saltus*] Vide multa apud Cluuer. Germ. antiq. lib. 3. cap. 47. qui hoc loco ſit inſtar omnium.

Ibid. *Fregellæ*] Oppidum Latinorum non procul à Liri amne, à Samnitibus captum bello Samnitico, & à Rom. receptum anno V. C. CCCXLII. Stadius.

Ibid. *Geſoriacum*] Ita Pal. pr. diuerſas lectiones vide in variis. fuit autem portus Morinorum in Gallia Belgica, quod nunc Caletum, vt eſt opinio, dicitur. alii malunt Soiacum eſſe, iuxta Audomari fanum Stadius.

Ibid. *Tiberis*] Et iſtud eſt à Iordane Mſs. & I. *quod Tigris, quod Euphrates*: inepte, opponit enim nemora, vrbes, flumina. Gruterus.

9. *Coriolos quoque. (proh pudor!) victos &c.*] Reduxi lectionem vulgatam ante editionem Vineti, tanquam planiorem. Libri eiuſdem, *Ceriolus q. p. p. victus, a. g. fuit.* ſicque tamen Pal. ſec. ac tert. ſed non prim. bonitate & ætate longe prior, niſi quod is, *induce-ret*, haud etiam omnino malum. porro videtur vox *Coriolanus*, librarii potius quam auctoris. Gruterus. Vineti opinionem, qua *Coriolum* pro populo accipi poſſe putat, arguit Salmaſius, cum ab vrbe *Coriolis* incolæ non *Corioli* appellari poſſint, ſed *Coriolenſes* aut *Coriolani*.

Ibid. *Caius Marcius*] Non *Caius* ſed *Gneus* appellatur in vett. libris, & apud Iordanem. Titi etiam Liuii Epitome ſecunda *Cn. Marcium* vocat. Græcis ſemper γάϊος. Salmaſius.

Ibid. *nomini induerit*] Indicat auctor, tam anguſtas tunc temporis res fuiſſe, vt exiguum oppidulum captum in nomen ceſſerit,

cum

cum poſterioribus temporibus talia cognomina, niſi magnorum bellorum victoribus non adſumerentur. Coriolani certe gloria magnitudine poſterorum ita obruta eſt, vt ipſum Liuium fugere, aut ſiquidem ſuccurrit, non dimouere potuerit, quin Africanum ſuperiorem *nomine victa ab ſe gentis primum eſſe nobilitatum,* ſcriberet, 30, 45, 8. Idemque Silius fine operis. Viues ad Auguſtin. de Ciuit. Dei, 10, 21. f. Plura exempla ſunt in noſtro infra 2, 8, 14. 2, 15, 12. 3, 6, 5. 3, 8, 1. vide, ſi libet, quæ dicam 4, 12, 28.

10. *Antio*] Volſcorum erat in Latio metropolis, maritima vrbs. Pontanus.

Ibid. *Mænius*] Ita Caſſiodorus: *His Coſſ. roſtra nauium de Antiatibus in foro fixa ſunt.* Seneca tamen de breuitate vitæ cap. 13. *Duillium primum claſſe viciſſe* dicit, Epitome Liuiana XVII. *primum naualem triumphum duxiſſe.* ſicut & Plinius 34, 5. vbi etiam noſtram hiſtoriam firmat. Polyb. 1, 20. *ante primum bellum Punicum Romanos mare ne cogitaſſe quidem* ſcribit. Alii iam tum an. V. C. CCCXXVIII. *Claſſibus ad Fidenas pugnatum cum Veientibus in annales retulere.* quos explodit Liuius 4, 24, 6.

Ibid. *in ſuggeſtu fori*] Vide Plinium 16, 4. Excerpta Dionis apud Valeſ. pag. 645. Inde illud celebre nomen *Roſtra*: Varro lib. 4. de lingu. Latin. Liuius 8, 14, 12. Iſidorus 15, 2. Mamertinus fine Genethliaci. Sic Auguſtus fecit poſt victoriam Actiacam. Sueton. 18, 3. Vide Pauſan. in Phocicis p. 629.

11. *Peruicaciſſimi &c.*] De his lege Liuium lib. 3. & 4. Dionyſ. lib. 6. Auctor de vir. illuſtr. cap. 17. Plin. 18, 3. Auguſtin. Ciuit. 5, 18. Eutrop. 1, 11. Oroſ. 2, 13. Camers. Adde Sigonium de antiquo iure Italiæ cap. 5.

12. *Dictator*] In rebus creperis dictatores dicebantur, qui abſoluti imperii eſſent, quod ſaluberrimum in adminiſtratione magnarum rerum, ſi ſumma imperii penes vnum, vt loquitur Liuius 3, 70, 1.

Ibid. *ab aratro*] Præter ceteros Veget. 1, 3. vbi optimos à rure milites hoc exemplo & rationibus probat. Item Maxim. Tyrius in pr. diſſert. 14. Plinius etiam 18, 5. *fortiſſimi viri & milites ſtrenuiſſimi ex agricolis naſcuntur.* Ad ſimilem hiſtoriam alludit Claudianus in Eutropium 1, 454.

—— tuque, ò, ſi forte piorum
Iugera, & Elyſios ſcindis, Serrane, nouales.

Et Plin. 18, 3. De Quinctio vide Liuium 3, 26. & ſeqq. Rutil. Itinerar. lib. 1. verſ. 556.

—— Et Cincinnatos jugera pauca dabant.
Hac etiam nobis non inferiore feruntur
Vomere Serrani. ——

Digitized by Google

Ibid. *Marci Minucii*] Hoc eidem prænomen eſt apud Zonaram lib. 2. Auctor de vir. illuſtr. cap. 17. *Quintum* vocat, reliqui paſſim *Lucium*.

13. *jugum*] *Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperq; eas tranſverſa vna deligata.* Liuius 3,28,13. Dionyſ. 3,28.

14. *fidem numinum!*] Nazar. *fide numinum*, Suſpectam habent viri docti, nec temere. legendum omnino puto, *fidem numinum!* ſic apud Comicos, *hominum fidem! deum fidem!* ita legebam vel priuſquam incidiſſem in ſcriptos codices perantiquos Iordanis, in quibus eamdem lectionem reperi, cum vulgo eius editiones habeant, *numinum fide!* ineptiſſime. noli igitur dubitare, quin verum ſit *numinum fidem!* aut *fidem numium!* Salmaſius.

Ibid. *bellum: prorſus &c.*] Reduxi diſtinctionem Camertis. nam poſtea Vinetus *bellum prorſus: vt feſtinaſſe.* ſic ſupra 1,3,9. & 1,10,8. *plane*. Gruter.

Bellum cum Etruſcis, Faliſcis & Fidenatibus.

CAP. XII.

ASſidui vero, & anniuerſarii hoſtes ab Etruria Veientes; adeo vt extraordinariam manum aduerſus eos promiſerit, priuatumque geſſerit bellum gens vna Fabiorum. Satis ſuperque 1
idonea clades. Cæſi apud Cremeram *trecenti*, patricius exercitus. & *ſcelerato ſignata nomine*, quæ 2
proficiſcentes in prœlium porta dimiſit. Sed ea clades ingentibus expiata victoriis, poſtquam per alios atque alios duces robuſtiſſima capta ſunt 3
oppida: vario quidem euentu. Faliſci ſe ſponte dediderunt. Cremati ſuo igne Fidenates. Rapti funditus deletique Veientes. *Faliſci* quum ob- 4
ſiderentur, mira viſa eſt *fides Imperatoris*, nec immerito: quòd ludimagiſtrum, vrbis proditorem, 5

cum

Digitized by Google

cum iis quos adduxerat pueris, *vinctum ſibi* vltro
6 remiſiſſet. *Eam namque* vir ſanctus, & ſapiens, veram ſciebat victoriam, quæ ſalua fide, & integra dignitate *pareretur.* Fidenæ, quia pares non
7 erant ferro, *ad terrorem mouendum* facibus armatæ, & diſcoloribus, ſerpentum in modum, vittis, furiali more proceſſerant: ſed habitus ille feralis,
8 euerſionis omen fuit. *Veientium* quanta res fuerit, indicat *decennis obſidio. Tunc primum* hiematum ſub pellibus: taxata ſtipendio hiberna: adactus miles ſua ſponte jurejurando, *niſi capta vrbe*
9 *remearet. Spolia* de Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. *Deniq;* non ſcalis, nec irruptione, ſed *cuniculo*, & ſubterraneis dolis peractum vrbis
10 excidium. Ea denique viſa eſt prædæ magnitudo, *cuius* decimæ *Apollini* Pythio mitterentur: vniuerſuſque populus Romanus ad direptionem vrbis
11 vocaretur. *Hoc tunc Veientes fuere:* nunc fuiſſe quis meminit? *quæ reliquiæ?* quod; veſtigium? *Laborat* annalium fides, vt Veios fuiſſe credamus.

NOTÆ IN CAPVT XII.

Hiſtoriam 306. Fabiorum ſcribunt Liu. 2,4,8. &c. Dionyſ. 9,17. Eutrop. 1,11. Oroſ. 2,6. Auctor de vir. illuſtr. cap. 14. Agell. 17,21. Euſeb. Ouid. Faſt. 2,195. Silius 2,3. & 7,40. Seruius ad Æn. 6, 845. Camers. Adde Plutarch. Camillo cap. 30. Simile eſt quod ſcribit Suetonius Vitell. 1,5. *Vitellios coloniam Vitelliam gentili copia aduerſus Æquicolos tutandam olim depopoſciſſe.*

2. *trecenti*] Ita feci, cum antea legeretur *trecenti & ſex.* quia rotundus iſte numerus in tribus Pall. in v. c. & antiquis Vineti libris, decetque Annæum noſtrum. Gruterus. *ſex & trecentos* numerat Liuius 2,49,4. 2,50,12. eundem numerum habent Dionyſ. 17,9. & Eutrop. Seneca de benef. 4,30,3. *trecentos.* Vide etiam notam ad præfat. 1.b.

Ibid. *ſcelerato ſignata nomine*] Ita egregie Pal. ſpr. nam sec. ac tert. *ſignatur,* v. c. *ſignatum.* Gruterus. Videtur autem concinnior

 futu-

Digitized by Google

futura lectio, ſi prior etiam vox mutetur in *ſcelerata*. Ea autem porta ante Carmentalis vocabatur. Ouid. Faſtor. 2, 202. ſed nomen mutauit ob emiſſos Fabios, quaſi ipſa in cædem eorum conſenſiſſet. Ex ſimili argumento *ſceleratus vicus* dictus eſt apud Liuium, 1, 48, 7. *ſceleratus collis*, vbi Phalaridis taurus fuerat, apud Diodor. *Sceleratus campus* apud eundem Liuium 8, 15, 6.

5. *Faliſci*] Forte rectius *Faliſcis*, Sunt autem ita appellati ab Haleſo. Ouid. Faſtor. 4, 73.

Venerat Atridæ fatis agitatus Haleſus,
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.

Hi autem immutato H. *in* F. *Faliſci dicti ſunt: ſicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur. Formiæ quæ Hormiæ fuerunt,* ἀπὸ τῆς ὁρμῆς. *Nam poſteritas in multis nominibus* F. *pro* H. *poſuit.* Seruius ad Æn. 7, 695. Ita *hariolus*, quaſi *fariolus*, à fando. Turneb. aduerſar. 24, 17. Sic *Hanula, parua delubra, quaſi fanula*. Feſtus. Apud Hiſpanos vſitata harum literarum inuicem mutatio: vt *Harto* quaſi *farto*, *Hyo*, Portugall. *Fyo &c.*

Ibid. *fides Imp.*] Extat hiſtoria apud Liuium 5, 27. Valer. Max. 6, 5, 1. Frontin. ſtrateg. 4, 4, 1. Auctor de vir. illuſtr. cap. 23. Plut. Camill. cap. 17.

Ibid. *vinctum ſibi*] Id eſt, Faliſcis. Vide ſimiliter locutos Plautum & Ciceronem, apud Scalig. de cauſ. ling. Latin. lib. 6. cap. 129. quod ideo moneo, ne quis Camertem ſequatur emendantem, *vrbi remiſiſſet*, vel *ſubito remiſiſſet*. Pont. Sic in l. 8. §. 3. *qui ipſe ſibi mandauerit*. Quamquam in hoc Flori loco non poſſum non probare ſententiam Soceri mei p. m. Matthiæ Berneggeri, qui putat non hæc dici contra naturam reciprocorum. Nam orationem referri adhuc ad periodi principium, hac ſerie: *Faliſcis mira viſa eſt, fides Imperatoris quo ludimagiſtrum* SIBI (Faliſcis) *remiſiſſet*.

6. *Eam namque*] Tales olim Romani. Vide quæ notabo ad 2, 17, 17.

Ibid. *pareretur*] Ita emendaram, ex coniectura, frequens eſt, *victoriam parere*, nec aliter loquitur hic noſter. ſupra *vnius manu parta victoria*. Poſtea coniecturam meam Nazariana ſcriptura confirmatam lætus & lubens vidi. in aliis *paretur*. Salmaſius. Gruterus quidem vtrumque *pareretur* & *pararetur* bonum eſſe affirmat, ſed tam propter Nazar. cui omnes plurimum deferunt, quam Salmaſ. auctoritatem, illud recepimus.

7. *Ad terrorem mouendum*] Vide omnino Gruteri ad Tacitum diſcurſuum tertium decimum.

8. *Veientium*] Hiſtoriam hanc lege apud Liuium 5, 19. &c. Eutrop. fin. lib. 1. Plutarch. Camill. cap. 8. Diodor. 14, 94. Val. Max. 5, 6, 8.

Digitized by Google

5,6,8. Auctor. de vir.illuſtr.cap. 23.Plin. 2,98.3,5.12,17.Auguſtin. Ciuit.2,17. & 3,17.

Sic etiam Troia decennem obſidionem pertulit, vt notum eſt: idem de Lilybæo legimus in Ecloga 3. ex lib.24. Diodori.

Ibidem: *Tunc primum &c.*] Legatur Lipſii de Mil. Rom. lib.5. dial. 1. & 16.

Ibid. *niſi capta vrbe remearet*] Ita Nazar. vbi Gruterus coniicit excidiſſe particulam *ne*, vt fuerit, *ne niſi c. v. remear.* Salmaſ. forte leg. putat, *n. c. v. non rem.* Pro *vt niſi capta v. n. remearet.* ſicut alibi locutum auctorem obſeruauit. Quæ quamuis omnia ratione non careant, dicere tamen auſim, eam ipſam eſſe ſcripturam Flori, quam Naz. exhibet; *Adactus miles jurejurando, niſi c. v. remearet*, hoc eſt, ſi remearet niſi capta vrbe, aut ſi remearet vrbe non capta, omnes illæ execrationes in caput eius verterent. Vide ſimiliter locutum in re non abſimili, Liu. 10,38,10. *Iurare cogebatur diro quodam carmine, in execrationem capitis familiaque & ſtirpis compoſito, niſi iſſet in prœlium, quo Imperatores duxiſſent: & ſi aut ipſe ex acie fugiſſet, aut ſi, quem fugientem vidiſſet, non extemplo occidiſſet.* Hic *jurare cogebatur niſi iſſet in prœlium*, quantum diſtat à phraſi Floriana? idem enim valet, ac ſi dixiſſet, vt iret in prœlium; aut ſi noſter, vt capta vrbe remearet. Poſſet etiam legi, *niſi capta vrbe remeare*, vt *niſi* intelligas pro *non niſi*, ſicut ſcio bonis auctoribus vſurpatum, ita Liuius 34, 16, 1. *vbi niſi in virtute ſpem haberent.* Columella lib. 7. cap. 3. *quo magis etiam propter hos caſus, niſi validiſſima, quæ non comprehendatur hieme, nouaque progenie repleatur numerus.* quemadmodum in Plinio quoque 34,14. legi vult Salmaſius in Solin. pag. 1084. in fin. Simili juramento ſe aliquando obſtrinxere Lacedæmonii cum Meſſenios obſiderent. Iuſtin. 3,4,1. & Strabo lib. 6. vbi de Tarent. Cæſaris etiam milites bello ciuili jurarunt *non redituros ex acie, niſi victores.* Appian. Ciuil. 2. pag. 473.

9. *Spolia &c.*] Quo in honore opima ſpolia de Tulumnio Veientium rege Cornelius Coſſus fixerit, & quo anno, vt æque ambiguum Liuius 4,20. in controuerſiam trahit. Trib. mil. fuiſſe auctorum ſuffragiis colligit, ſed eam opinionem argumento à legibus ſumpto infirmat, eo quod ſpolia opima referantur ſolum illa, quæ dux duci detraxerit; duxque ille ſit, cuius auſpicio res geritur. Infirmat idem & à titulo, quem ipſius ſpoliis inſcriptum Auguſtus legerit; Coſ. Coſſum opima ſpolia retuliſſe, qui hinc conficit, hoc annos nouem ſerius eſſe geſtum, quam ab aliis probatur. Liuii argumentis autoritatem Varronis noſtri ſeculi ſcriptores opponunt, quem opima ſpolia deſcripſiſſe etiam dicunt illa, quæ manipularis miles detraxerit, dummodo hoſtium duci detraxerit: & tanto probabilius fieri potuiſſe, quod opima ſpolia magiſter equitum Coſſus ſub dictatore Æmilio retulerit, præſertim quum tri-

Digitized by Google

Num. I. *Latium*] Hodie *Campagna di Roma*, quaſi territorium Romæ dicas: Incolæ *Latini* dicuntur, etiam *Priſci* nominati, teſte Dionyſ. & Feſto. Nam priuſquam Roma conderetur, fuerunt. Dicti etiam *Caſci*, vt putat Scaliger ad Varronem: poſtea *Æneidæ* & *Romani*, vt Suidas notat. Diuiditur *Latium* in *antiquum* & *nouum*. *Antiquum* à Tiberi ad Circeios, *nouum* hinc ad Lirin flumen. Pontan.

Ibidem: *Mamilio*] Ita bene, ſed tamen v. c. & aliæ *Manilio*. Pal. ſec. *Manulio*. tert. *Manlio*. reſtat tamen prima lectio in Nazar. Gruterus.

Ibid. *quaſi in regis vltionem*] Hanc nempe cauſſam prætexebant, cum inuidia eſſet, & metus augeſcentis Rom. potentiæ. quod & Plutarchus tangit in Coriolano cap. 3. Notandum igitur duas plerumque cauſſas bellorum eſſe, aut plures; quarum fauorabiliores in vulgus vulgentur, ſecretiores, quæ interdum ſolæ cauſſarum nomen merentur, reticeantur. reſpicit huc Thucyd. 1, 4, 17. quem ex interpretatione illuſtris Enenckelii adſcribere libet: *Equidem veriſſimam cauſſam, ſed minime verbis agitatam, Athenienſes fuiſſe reor: qui Lacedæmonios, potentia viriumque ſuarum metu, in arma egerunt. Quæ autem in ſpeciem palam ferebantur cauſſæ, &c.* Dionyſ. excerpto III. de legat. *Aperta Samnitici belli cauſſa, & cuius prætextus apud omnes ſpecioſius vulgari poterat, erat Lucanorum protectio, &c. ſed occulta cauſſa, & quæ magis amicitiam dirimere cogebat, erat Samnitum potentia &c.* Salluſt. Hiſtor. 3, 4, 17. *dicta alia: ſed certatum vtrinque de dominatione.* Lege pulcherrimum prudentiſſimi Polybii locum Hiſtoriar. libr. 3. cap. 6. & 7. Vis verbo dicam? nimium parum abeſt à vero illud Platonis Phædone: Διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν, πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται. Exempla plura, quamuis non legere tantum, ſed & propemodum cernere liceat, ſunt apud eundem Thucyd. 3, 14, 3. & Iuſtin. 4, 3, 5. (vbi nota Berneggeriana.) & 30, 3, 6. Itemque noſtrum infra 2, 2, 4. Dion. lib. 40. pag. 136. A. 137. C. 152. A. Sex. Ampelius: *Belli ſpecies magis quam cauſſa fuit, negatus à Senatu Cæſari conſulatus.* Adde Leunclav. Annal. Turc. pag. 458. Zonaræ tom. 2. pagina 51. & 98. Liuium 36, 6, 1.

2. *Regilli lacum*] Regillus eſt lacus in agro Tuſculano, ad Algidi nemoris ingreſſum. Hodie *Lago di S. Praſſo* appellatur. Pontanus.

Ibid. *Poſthumius*] Qui ob hanc victoriam *Regillenſis* eſt appellatus. Pontanus.

Ibid. *Dictator*] Dictatorem dicendum eſſe in rebus trepidis ex Sc. ab altero Coſſ. cautum erat. Coſ. itaque nocte ex Conſularibus viris vnum dicebat, qui cum ſumma qoteſtate, & ſine prouocatio-

catione reipublicæ præeſſet. Stadius. vide Liuium 4,17,10. & 9, 38, 14. & l. 2. §. 18. d. O. I.

Ibid. *ſignum in hoſtes jaculatus*] Signum deſeruiſſe ſummum militiæ flagitium erat. Ouid. Faſt. 3,113.

Non illi cælo labentia ſigna tenebant,
Sed ſua, quæ, magnum, perdere, crimen erat.

& propterea maximum ad pugnandum incitamentum, ſigna jeciſſe in hoſtes. Quod ſæpius tentatum Romanis; proſpero euentu. Vide Liuium 3,70,12. 4,29,3. 25,14,5. 34,45,11. 41,4,1. Cæſarem de Bell. Gall. 4,25. Ammianum 16,30. Valerium Maximum 3, 2, 20. Frontinum Strateg. 2, 8.

Ibid. *nouum*] Immo à Seruio Tullio multis ante annis vſurpatum. Frontinus loco modo citato.

Ibid. *curſu*] Neſcio quid hoc ad rem faciat? non enim curſu repetendum erat ſignum, (nec enim vacabat currere) ſed manu & armis, forte legi poſſet *rurſus*, quamuis nec mihi ſatisfaciat. Vel potius ita; *peteretur. Rurſus Coſſus &c.* ſenſu quo ſæpius *iterum* legitur.

3. *Coſſus*] Ἀνιστορησία eſt in nomine *Coſſus* pro T. Æbutio Elua. Coſſus enim Magiſter equitum fuit Æmilio Mamercino Dictatore, anno V. C. 327. Stad. Sigonius putat inhæſiſſe memoriæ Flori facinus illud Coſſi cum hæc ſcriberet, ideoq; huc retuliſſe. Erraſſe denique Florum inter omnes conuenit, excepto Franciſco Robortello, qui vocem illam *Coſſus* expungit.

Ibid. *exuere frenos*] Simile apud Valer. Maxim. 3,2,9. Liuium 40,40,5. vbi dicit: *id Romani equites ſæpe cum magna laude feciſſe ſua, memoria proditum eſt.*

4. *Ea denique*] Ita aperte Nazar. ac Palat. ſec. accedebatque tertius & edd. primæ. in quibus *Eademque*. poſt cuſi. *Ea demum*. Gruterus.

Ibid. *Caſtorem atque Pollucem*] Affirmant hoc vno ore Plutarch. Coriol. cap. 5. Dionyſ. 6,11. Valer. Maxim. 1, 8, 1. Cicero Tuſcan. Quæſt. 1, 12. f. de Nat. Deor. 2, 2. f. Frontin. ſtrateg. 1,11,8. Similia noſter infr. 2,12,16. Iuſtin. 20,3,8. Cedren. p. 617,30. Plura congeſſit Zvvinger. vol. 3. lib. 11.

Ibid. *dubitauit*] Ita olim cuſi, ita triga Palatinorum. Vinetus *dubitarit*. Gruterus.

Ibid. *Pactuſque*] Sic Pall. omnes ſic & v. c. ne cui adhuc placeat Camertis *nactuſque*. Gruterus.

Ibid. *plane quaſi ſtipendium commilitonibus Deis*] Poſitio verborum pendet à fide trium Pall. niſi quod ſec. interiiciat vocem; *ſtipen-*

Digitized by Google

ſtipendium militibus commilitonibus. Vulgabatur prius; *plane quaſi commilitonibus Deus ſtipendium.* Res quidem eodem redit, ſed videbatur repræſentandus librorum conſenſus. Gruter.

5. *mox de finibus*] Alterum membrum diuiſionis propoſitæ, 1, 9, 6.

Ibid. *ſine intermiſſione*] Gruterus legit *ſine miſſione*, quod eſt infra 3, 20, 14,

6. *Sora*] *Soram* Volſcorum oppidum in Campania fuiſſe inuenio, defeciſſe ad Samnites bello Samnitico interfectis Rom. colonis anno V. C. CDXXXVIII. eamq; ob ſitum expugnatu difficilem, Sorani transfugæ indicio captam: Colonorum cædis ac deditionis auctores CCXXXV. Romæ virgis cæſos ac ſecuri percuſſos. Stadius ex Liuio 9, 23. & deinceps.

Ibid. *Algidum*] Oppidum eſt Æquorum, non procul à Tuſculo in alto monte ſitum. eſt & *mons Algidus*, qui diſtat ab Vrbe C. ſtadiis, & *ſilua Algida*, in cuius ingreſſu eſt Regillus lacus. Circa hunc locum Gracchus Æquorum dux, L. Minucium Coſ. cum exercitu obſederat, quo nuntio cum Romæ trepidatum eſſet, Dictatorem dici placuit, dictus eſt ille Quinctius Cincinnatus, cuius hiſtoriam mox proſequetur. Stadius. ex Liuio 3, 25. & deinceps.

Ibid. *terrori fuerunt*] Quidni fuiſſent, vicinæ ciuitatis magnitudine & viribus, nihilo tunc inferiores. Vinetus. ſed Florus hoc dicit, ex præſenti habitu rem æſtimantibus, vix credibile fieri, tantam vrbem ita debilem olim fuiſſe, vt hæc oppida terrori eſſe potuerint.

Ibid. *Satricum*] Vrbs Antiatum in Latio, incenſa eſt à Latinis indignitate irritatis, quod Antiates vrbem agroſque dediderant. anno V. C. DCCLXXVII. Stad. ex Liuio 6, 33, 5.

Ibid. *Corniculum*] Latini nominis oppidum, à Tarquinio Priſco expugnatum direptum & incenſum inuenio, Latinos iſtam cladem agri Rom. populatione vlturos, à Priſco rege coërcitos, & excurſione in ipſorum agrum æquali clade vltum eſſe. Stadius ex Dionyſ. 3, 73.

Ibid. *Verulis*] Oppidum eſt Hernicorum, in Latio item, haud procul Roma. Male in libris nonnullis eſt *Veis.* Liuio eſt *Verulanum* 9, 42, 12. & 9, 43, 14. [illud tamen Liuij ad incolas non vrbem referendum, vt cum *Verulanum* dicit, pop. intelligere videatur, ſicut iisdem locis *Alatrinatem Ferentinatemque*] coloniæ *Verulæ* (ſiue *Verularum*) meminit Frontinus. Nunc *Verulo*, teſte Leandro. Pontanus.

Ibid.

Ibid. *Bouillis*] Bouillæ hodieque notæ. Et extant tenuis iſtius municipii reliquiæ, circiter medium ab vrbe lapidem in via Appia, Pontanus. Aliter Cluuer. Ital. Antiq. 3, 4. Vet. interpres Perſii ad Satyram 6, 55. *ad vndecimum lapidem Appiæ viæ* collocat, & *quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus iam conſecratus, ibi comprehenſus ſit*, inde *Bouillas* dictas aſſerit. Propertius propter vicinitatem *ſuburbanas* appellat. 4, 1, 13. ſicut & Ouid.

Orta ſuburbanis quædam fuit Anna Bouillis.

quemadmodum & noſter dum. ſeq. *Tibur nunc ſuburbanum.*

Ibid: *pudet, ſed triumphauimus*] Eadem figura Martialis Epigram. 2, 18.

Capto tuam, pudet heu! ſed capto, Maxime cœnam.

7. *Tibur*] Ad vigeſimum ab vrbe lapidem Martial. Epigram. 4, 57. vbi diuites Romani prædia habuere, in quibus æſtiuo præcipue tempore commorabantur, propter aëris ibi temperantiam, vt ex eodem epigrammate patet, itemque Seneca de benefic. 4, 12. Agell. 19, 6.

Ibid. *Præneſte*] Diſtat ab vrbe in ortum ſtadiis ducentis, eius ſitus à Strab. lib. 5. deſcribitur. Prænestini anno V. C. CCCLXXIV. ad portam Collinam ſigna intulerant, cum ingenti vrbis, quæ tunc ſeditione laborabat, trepidatione. Dictator itaque dictus T. Quinctius Cincinnatus, fugat ad Alliam flumen Præneſtinos, & Præneſte capto triumphauit. Huic vrbi frequenter exitioſa fuiſſe ſua munimenta, idem Strabo teſtatur, propter Romanorum ſeditiones, ob loci enim firmitudinem eo ſeditioſi ab vrbe pulſi confugere ſolebant, & munitione vrbis ſeſe tueri: quos dum alii repetunt & expugnant, Præneſtini nulla ſua culpa miſere affligebantur. Stadius. Vide etiam noſtrum infr. 3, 21, 49.

Ibid. *nuncupatis &c.*] Nota res; vnum tamen Liuii locum adſcribere liceat. 41, 10, 7. *quum is* (de Coſſ. loquitur) *more maiorum ſecundum vota in Capitolio nuncupata, lictoribus paludatis profectus ab vrbe eſſet.* Cui adde alium apud eund. 42, 41. & præcipue 22, 1, 7.

8. *Fæſulæ*] Cluuerius Italiæ antiquæ lib. 2. pag. 510. ineptiarum arceſſit auctorem noſtrum, quod commemorationi rerum Latinarum, Fæſulas, Hetruſcam vrbem, miſceat. Sed quod ſupra 1, 7, 4. i. pro defenſione noſtri attulimus, hunc quoque locum tutum præſtet, multoque magis, quod hoc ipſo cap. num. 11. *Æquos & Volſcos peruicaciſſimos Latinorum fuiſſe*, dicat; cum neminem mediocriter in rebus Italicis verſatum, nedum Florum, fallere potuiſſet diuerſas à vetere Latio gentes eſſe Volſcos & Æquos. *Latium enim complectitur multa etiam non Latina: nam Æqui, Volſci, Hernici, & circa ipſam Romam Aborigines, & qui vetuſtam habuerunt Ardeam Rutuli, aliaq́ maiores minoresq́ ciuitates quondam circa Romam habitauerunt, cum ea primum conderetur*, Strabo lib. 5.

D Ibid.

Ibid. *Carra*] Vetuſta huic loco inoleuerat menda, *caprea*, quæ adeo vetuſta eſt, vt non ſolum vterque Palatinus, ſed & omnium optimus & antiquiſſimus Nazarianus, bona fide eam agnoſcant, recte viderunt eruditi legendum eſſe *Carra*, Iordanei *Charra*, cum tamen non Græcis χάῤῥαι, ſed κάῤῥαι. Inepte vero Iordanes, qui iisdem verbis hæc refert in ſuis hiſtoriæ centonibus; ſaltem debuiſſet *nuper* omittere. Immane quantum interuallum inter Flori tempora & Iordanis; Traiani & Iuſtiniani, at quis legens illa apud Iordanem, *quod Carra nuper*, ſuſpicari poſſit eum ſub Iuſtiniano vixiſſe, aut ſi ſciat illis temporibus floruiſſe, non quærat, quid magnum aut memorabile geſſerint apud Carras tunc temporis Romani. Salmaſius.

Ibid. *Aricinum*] Aricia vrbs fuit Latii, Appia via, à Roma CLX. diſtans ſtadia, auctore Strabone lib. 5. quæ ſunt viginti milliaria, vix quinque leucæ Aquitanicæ. Plura Strabo ibidem de Aricina ſilua. Vinetus. Confer hunc locum cum 1, 17, 3.

Ibid. *Hercynius Saltus*] Vide multa apud Cluuer. Germ. antiq. lib. 3. cap. 47. qui hoc loco ſit inſtar omnium.

Ibid. *Fregellæ*] Oppidum Latinorum non procul à Liri amne, à Samnitibus captum bello Samnitico, & à Rom. receptum anno V. C. CCCXLII. Stadius.

Ibid. *Geſoriacum*] Ita Pal. pr. diuerſas lectiones vide in variis. fuit autem portus Morinorum in Gallia Belgica, quod nunc Caletum, vt eſt opinio, dicitur. alii malunt Soiacum eſſe, iuxta Audomari fanum Stadius.

Ibid. *Tiberis*] Et iſtud eſt à Iordane Mſs. & I. *quod Tigris, quod Euphrates*: inepte, opponit enim nemora, vrbes, flumina. Gruterus.

9. *Coriolos quoque. (proh pudor!) victos &c.*] Reduxi lectionem vulgatam ante editionem Vineti, tanquam planiorem. Libri eiuſdem, *Coriolus q. p. p. victus, a. g. fuit.* ſicque tamen Pal. ſec. ac tert. ſed non prim. bonitate & ætate longe prior, niſi quod is, *induceret*, haud etiam omnino malum: porro videtur vox *Coriolanus*, librarii potius quam auctoris. Gruterus. Vineti opinionem, qua *Coriolum* pro populo accipi poſſe putat, arguit Salmaſius, cum ab vrbe *Coriolis* incolæ non *Corioli* appellari poſſint, ſed *Corioleſes* aut *Coriolani*.

Ibid. *Caius Marcius*] Non *Caius* ſed *Gneus* appellatur in vett. libris, & apud Iordanem. Titi etiam Liuii Epitome ſecunda *Cn. Marcium* vocat. Græcis ſemper γάϊος. Salmaſius.

Ibid. *nomini induerit*] Indicat auctor, tam anguſtas tunc temporis res fuiſſe, vt exiguum oppidulum captum in nomen ceſſerit,

Digitized by Google

cum poſterioribus temporibus talia cognomina, niſi magnorum bellorum victoribus non adſumerentur. Coriolani certe gloria magnitudine poſterorum ita obruta eſt, vt ipſum Liuium fugere, aut ſiquidem ſuccurrit, non dimouere potuerit, quin Africanum ſuperiorem *nomine victa ab ſe gentis primum eſſe nobilitatum*, ſcriberet, 30, 45, 8. Idemque Silius fine operis. Viues ad Auguſtin. de Ciuit. Dei, 10, 21. f. Plura exempla ſunt in noſtro infra 2, 8, 14. 2, 15, 12. 3, 6, 5. 3, 8, 1. vide, ſi libet, quæ dicam 4, 12, 28.

10. *Antio*] Volſcorum erat in Latio metropolis, maritima vrbs. Pontanus.

Ibid. *Mænius*] Ita Caſſiodorus: *His Coſſ. roſtra nauium de Antiatibus in foro fixa ſunt.* Seneca tamen de breuitate vitæ cap. 13. *Duillium primum claſſe viciſſe* dicit; Epitome Liuiana XVII. *primum naualem triumphum duxiſſe*, ſicut & Plinius 34, 5. vbi etiam noſtram hiſtoriam firmat. Polyb. 1, 20. *ante primum bellum Punicum Romanos mare ne cogitaſſe quidem* ſcribit. Alii iam tum an. V.C. CCCXXVIII. *Claſſibus ad Fidenas pugnatum cum Veientibus in annales retulere.* quos explodit Liuius 4, 24 & 6.

Ibid. *in ſuggeſtu fori*] Vide Plinium 16, 4. Excerpta Dionis apud Valeſ. pag. 645. Inde illud celebre nomen *Roſtra*: Varro lib. 4. de lingu. Latin. Liuius 8, 14, 12. Iſidorus 15, 2. Mamertinus fine Genethliaci. Sic Auguſtus fecit poſt victoriam Actiacam. Sueton. 18, 3. Vide Pauſan. in Phocicis p. 629.

11. *Peruicaciſſimi &c.*] De his lege Liuium lib. 3. & 4. Dionyſ. lib. 6. Auctor de vir. illuſtr. cap. 17. Plin. 18, 3. Auguſtin. Ciuit. 5, 18. Eutrop. 1, 11. Oroſ. 2, 13. Camers. Adde Sigonium de antiquo iure Italiæ cap. 5.

12. *Dictator*] In rebus creperis dictatores dicebantur, qui abſoluti imperii eſſent, quod ſaluberrimum in adminiſtratione magnarum rerum, ſi ſumma imperii penes vnum, vt loquitur Liuius 3, 70, 1.

Ibid. *ab aratro*] Præter ceteros Veget. 1, 3. vbi optimos à rure milites hoc exemplo & rationibus probat. Item Maxim. Tyrius in pr. diſſert. 14. Plinius etiam 18, 5. *fortiſſimi viri & milites ſtrenuiſſimi ex agricolis naſcuntur.* Ad ſimilem hiſtoriam alludit Claudianus in Eutropium 1, 454.

—— tuque, ô, ſi forte piorum
Iugera, & Elyſios ſcindis, Serrane, nouales.

Et Plin. 18, 3. De Quinctio vide Liuium 3, 26. & ſeqq. Rutil. Itinerar. lib. 1. verſ. 556.

—— Et Cincinnatos jugera pauca dabant.
Hac etiam nobis non inferiore feruntur
Vomere Serrani. ——

Ibid. *Marci Minucii*] Hoc eidem prænomen eſt apud Zonaram lib. 2. Auctor de vir. illuſtr. cap. 17. *Quintum* vocat, reliqui paſſim *Lucium*.

13. *jugum*] *Tribus haſtis jugum fit, humi fixis duabus, ſuperq; eas tranſverſa una deligata.* Liuius 3,28,13. Dionyſ. 3,28.

14. *fidem numinum!*] Nazar. *fide numinum*, Suſpectam habent viri docti, nec temere, legendum omnino puto, *fidem numinum!* ſic apud Comicos, *hominum fidem! deum fidem!* ita legebam vel priuſquam incidiſſem in ſcriptos codices perantiquos Iordanis, in quibus eamdem lectionem reperi, cum vulgo eius editiones habeant, *numinum fide!* ineptiſſime. noli igitur dubitare, quin verum ſit *numinum fidem!* aut *fidem numium!* Salmaſius.

Ibid. *bellum: prorſus &c.*] Reduxi diſtinctionem Camertis. nam poſtea Vinetus *bellum prorſus: vt feſtinaſſe.* ſic ſupra 1,3,9. & 1,10,8. *plane*. Gruter.

Bellum cum Etruſcis, Faliſcis & Fidenatibus.

CAP. XII.

Aſſidui vero, & anniuerſarii hoſtes ab Etruria Veientes; adeo vt extraordinariam manum aduerſus eos promiſerit, priuatumque geſſerit bellum gens vna Fabiorum. Satis ſuperque idonea clades. Cæſi apud Cremeram *trecenti*, patricius exercitus. & *ſcelerato ſignata nomine*, quæ proficiſcentes in prœlium porta dimiſit. Sed ea clades ingentibus expiata victoriis, poſtquam per alios atque alios duces robuſtiſſima capta ſunt oppida: vario quidem euentu. Faliſci ſe ſponte dediderunt. Cremati ſuo igne Fidenates. Rapti funditus deletique Veientes. *Faliſci* quum obſiderentur, mira viſa eſt *fides Imperatoris*, nec immerito: quòd ludimagiſtrum, vrbis proditorem, cum

(Margin numbers: 1 at "Aſſidui", 2 at "idonea clades", 3 at "proficiſcentes", 4 at "oppida", 5 at "ſiderentur".)

cum iis quos adduxerat pueris, *vinctum ſibi* vltro
6 remiſiſſet. *Eam namque* vir ſanctus, & ſapiens, veram ſciebat victoriam, quæ ſalua fide, & integra dignitate *pareretur.* Fidenæ, quia pares non
7 erant ferro, *ad terrorem mouendum* facibus armatæ, & diſcoloribus, ſerpentum in modum, vittis, furiali more proceſſerant: ſed habitus ille feralis,
8 euerſionis omen fuit. *Veientium* quanta res fuerit, indicat *decennis obſidio.* *Tunc primum* hiematum ſub pellibus: taxata ſtipendio hiberna: adactus miles ſua ſponte jurejurando, *niſi capta vrbe*
9 *remearet.* *Spolia* de Larte Tolumnio rege ad Feretrium reportata. *Deniq;* non ſcalis, nec irruptione, ſed *cuniculo*, & ſubterraneis dolis peractum vrbis
10 excidium. Ea denique viſa eſt prædæ magnitudo, *cuius* decimæ *Apollini* Pythio mitterentur: vniuerſuſque populus Romanus ad direptionem vrbis
11 vocaretur. *Hoc tunc Veientes fuere:* nunc fuiſſe quis meminit? *quæ reliquiæ?* quod; veſtigium? *Laborat* annalium fides, vt Veios fuiſſe credamus.

NOTÆ IN CAPVT XII.

Hiſtoriam 306. Fabiorum ſcribunt Liu. 2,4,8.&c. Dionyſ. 9,17. Eutrop. 1,11. Oroſ. 2,6. Auctor de vir. illuſtr. cap. 14. Agell. 17,21. Euſeb. Ouid. Faſt. 2,195. Silius 2,3. & 7,40. Seruius ad Æn. 6, 845. Camers. Adde Plutarch. Camillo cap. 30. Simile eſt quod ſcribit Suetonius Vitell. 1,5. *Vitellios coloniam Vitelliam gentili copia aduerſus Æquicolos tutandam olim depopoſciſſe.*

2. *trecenti*] Ita feci, cum antea legeretur *trecenti & ſex.* quia rotundus iſte numerus in tribus Pall. in v. e. & antiquis Vineti libris, decetque Annæum noſtrum. Gruterus. *ſex & trecentos* numerat Liuius 2,49,4. 2,50,12. eundem numerum habent Dionyſ. 17,9. & Eutrop. Seneca de benef. 4,30,3. *trecentos.* Vide etiam notam ad præfat. 1.b.

Ibid. *ſcelerato ſignata nomine*] Ita egregie Pal. pr. nam ſec. ac tert. *ſignatur*, v. e. *ſignatum.* Gruterus. Videtur autem concinnior

 futu-

futura lectio, ſi prior etiam vox mutetur in *ſcelerata*. Ea autem porta ante Carmentalis vocabatur. Ouid. Faſtor. 2, 202. ſed nomen mutauit ob emiſſos Fabios, quaſi ipſa in cædem eorum conſenſiſſet. Ex ſimili argumento *ſceleratus vicus* dictus eſt apud Liuium, 1, 48, 7. *ſceleratus collis*, vbi Phalaridis taurus fuerat, apud Diodor. *Sceleratus campus* apud eundem Liuium 8, 15, 6.

5. *Faliſci*] Forte rectius *Faliſcis*, Sunt autem ita appellati ab Haleſo. Ouid. Faſtor. 4, 73.

Venerat Atridæ fatis agitatus Haleſus,
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.

Hi autem immutato H. *in* F. *Faliſci dicti ſunt: ſicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur. Formiæ quæ Hormiæ fuerunt,* ἀπὸ τῆ ὁρμῆς. *Nam poſteritas in multis nominibus* F. *pro* H. *poſuit.* Seruius ad Æn. 7, 695. Ita *hariolus*, quaſi *fariolus*, à fando. Turneb. aduerſar. 24, 17. Sic *Hanula, parua delubra, quaſi fanula*. Feſtus. Apud Hiſpanos vſitata harum literarum inuicem mutatio: vt *Harto* quaſi *farto*, *Hyo*, Portugall. *Fyo &c.*

Ibid. *fides Imp.*] Extat hiſtoria apud Liuium 5, 27. Valer. Max. 6, 5, 1. Frontin. ſtrateg. 4, 4, 1. Auctor de vir. illuſtr. cap. 23. Plut. Camill. cap. 17.

Ibid. *vinctum ſibi*] Id eſt, Faliſcis. Vide ſimiliter locutos Plautum & Ciceronem, apud Scalig. de cauſ. ling. Latin. lib. 6. cap. 129. quod ideo moneo, ne quis Camertem ſequatur emendantem, *vrbi remiſiſſet*, vel *ſubito remiſiſſet*. Pont. Sic in l. 8. §. 3. *qui ipſe ſibi mandauerit*. Quamquam in hoc Flori loco non poſſum non probare ſententiam Soceri mei p. m. Matthiæ Berneggeri, qui putat non hæc dici contra naturam reciprocorum. Nam orationem referri adhuc ad periodi principium, hac ſerie: *Faliſcis mira viſa eſt fides Imperatoris quo ludimagiſtrum* SIBI (Faliſcis) *remiſiſſet*.

6. *Eam namque*] Tales olim Romani. Vide quæ notabo ad 2, 17, 17.

Ibid. *pareretur*] Ita emendaram, ex coniectura, frequens eſt, *victoriam parere*, nec aliter loquitur hic noſter, ſupra *vnius manu parta victoria*. Poſtea coniecturam meam Nazariana ſcriptura confirmatam lætus & lubens vidi. in aliis *paretur*. Salmaſius. Gruterus quidem vtrumque *pareretur* & *pararetur* bonum eſſe affirmat, ſed tam propter Nazar. cui omnes plurimum deferunt, quam Salmaſ. auctoritatem, illud recepimus.

7. *Ad terrorem mouendum*] Vide omnino Gruteri ad Tacitum diſcurſuum tertium decimum.

8. *Veientium*] Hiſtoriam hanc lege apud Liuium 5, 19. &c. Eutrop. fin. lib. 1. Plutarch. Camill. cap. 8. Diodor. 14, 94. Val. Max. 5, 6, 8.

Digitized by Google

5,6,8. Auctor. de vir.illuſtr.cap. 23.Plin. 2,98.3,5.12,17.Auguſtin. Ciuit.2,17. & 3,17.

Sic etiam Troia decennem obſidionem pertulit, vt notum eſt: idem de Lilybæo legimus in Ecloga 3. ex lib.24. Diodori.

Ibidem: *Tunc primum &c.*] Legatur Lipſii de Mil. Rom. lib. 5. dial. 1. & 16.

Ibid. *niſi capta vrbe remearet*] Ita Nazar. vbi Gruterus coniicit excidiſſe particulam *ne*, vt fuerit, *ne niſi c. v. remear.* Salmaſ. forte leg. putat, *n. c. v. non rem.* Pro *vt niſi capta v. n. remearet.* ſicut alibi locutum auctorem obſeruauit. Quæ quamuis omnia ratione non careant, dicere tamen auſim, eam ipſam eſſe ſcripturam Flori, quam Naz. exhibet; *Adactus miles jurejurando, niſi c. v. remearet*, hoc eſt, ſi remearet niſi capta vrbe, aut ſi remearet vrbe non capta, omnes illæ execrationes in caput eius verterent. Vide ſimiliter locutum in re non abſimili, Liu. 10,38,10. *Iurare cogebatur diro quodam carmine, in execrationem capitis familiæque & ſtirpis compoſito, niſi iſſet in prœlium, quo Imperatores duxiſſent: & ſi aut ipſe ex acie fugiſſet, aut ſi, quem fugientem vidiſſet, non extemplo occidiſſet.* Hic *jurare cogebatur niſi iſſet in prœlium*, quantum diſtat à phraſi Floriana? idem enim valet, ac ſi dixiſſet, vt iret in prœlium; aut ſi noſter, vt capta vrbe remearet. Poſſet etiam legi, *niſi capta vrbe remeare*, vt *niſi* intelligas pro *non niſi*, ſicut ſcio bonis auctoribus vſurpatum, ita Liuius 34, 16, 1. *vbi niſi in virtute ſpem haberent.* Columella lib. 7. cap. 3. *quo magis etiam propter hos caſus, niſi validiſſima, quæ non comprehendatur hieme, nouaque progenie repleatur numerus.* quemadmodum in Plinio quoque 34,14. legi vult Salmaſius in Solin. pag. 1084. in fin. Simili juramento ſe aliquando obſtrinxere Lacedæmonii cum Meſſenios obſiderent. Iuſtin. 3,4,1. & Strabo lib. 6. vbi de Tarent. Cæſaris etiam milites bello ciuili jurarunt *non redituros ex acie, niſi victores.* Appian. Ciuil. 2. pag. 473.

9. *Spolia &c.*] Quo in honore opima ſpolia de Tulumnio Veientium rege Cornelius Coſſus fixerit, & quo anno, vt æque ambiguum Liuius 4,20. in controuerſiam trahit. Trib. mil. fuiſſe auctorum ſuffragiis colligit, ſed eam opinionem argumento à legibus ſumpto infirmat, eo quod ſpolia opima referantur ſolum illa, quæ dux duci detraxerit; duxque ille ſit, cuius auſpicio res geritur. Infirmat idem & à titulo, quem ipſius ſpoliis inſcriptum Auguſtus legerit; Coſ. Coſſum opima ſpolia retuliſſe, qui hinc conficit, hoc annos nouem ſerius eſſe geſtum, quam ab aliis probatur. Liuii argumentis autoritatem Varronis noſtri ſeculi ſcriptores opponunt, quem opima ſpolia deſcripſiſſe etiam dicunt illa, quæ manipularis miles detraxerit, dummodo hoſtium duci detraxerit: & tanto probabilius fieri potuiſſe, quod opima ſpolia magiſter equitum Coſſus ſub dictatore Æmilio retulerit, præſertim quum tri-

umphum egiſſe legatur. Alii iterum in conſulatu opima ſpolia ipſum fixiſſe contendunt, ſed hoc ideo infirmant, quia nulla ſit eiusdem, qui cum imperio fuerit, & ſuis auſpiciis rem geſſerit, triumphi in tab. Capitol. mentio: qui honos imperium gerenti debebatur. Plutarchum quoque ἀντιστορησίας arguunt, qui in Romuli vita Coſſum quadrigis in vrbem vectum retulerit. Sed non eſt noſtrum tantas componere lites. Titulum tamen quem de Coſ. Coſſo Auguſtum legiſſe teſtatur Liuius, ceterorum opinionibus præferendum putarem. Hic ad *Feretrium* conciſe dictum eſt, pro ad Feretrium Iouem: Ioui enim Feretrio à feretro nomen fecerat Romulus. Stadius.

Ibid. *denique*] Cum iterum mox repetatur dictio *denique*, ea hic ſuboffendor. agnoſcunt tamen & noſtri Mſs. Gruter.

Ibid. *Cuniculo*] Vide quæ notat Stevvechius ad Veget. 4, 24.

10. *Cuius*] Ita lege auctoribus libris, non aliter ſcripſit auctor. Salmaſius. Gruterus quoque lectionem hanc Nazarianam eſſe aſſerit.

Ibidem: *Apollini*] Quod nempe eius ope conſilio vicerunt. ita Carthaginienſes Herculi Tyrio omnium quæ in prouentuum rationes cadebant, mittere decimas ſolebant. Diodor. 20,14. Vid. Plaut. Bacchid. 4,4,15. Dionyſ. 1,18,4.

Ibid. *Hoc tunc Veientes fuere: nunc &c.*] Sic ſolum Pal. tert. nam ſec. *Hoc tunc, nunc fuiſſe.* Nazar. *Hoc tunc vel fuere; nunc fuiſſe*, vt dubium vix relinquatur ſcripſiſſe auctorem; *Hoc tunc Veii* (vel forte *Vel*) *fuere*. nam illa *quæ reliquiæ? &c.* oppidanis accommodari minus amant, quam oppido ipſo. Gruterus.

Ibid. *quæ reliquiæ*] Propert. 4, 11, 27.

Et Veii veteres, & vos tum regna (ita Pal. prior Comel.) *fuiſtis.*
Et veſtro poſita eſt aurea ſella foro.
Nunc intra muros paſtoris buccina lenti
Cantat, & in veſtris oſſibus arua metunt.

Adde Fabri Semeſtria 1,8.

Ibid. *laborat*] Ita Ammian. Marcellin. 23, 14. f. *vt ſuaderet nobis laboret monumentorum veterum fides, vt hæ ciuitates aliquando valuiſſe credamus.* Sic etiam ferme Auentinus in princ. Hiſtoriar. Boiar. pag. 7. Nempe plurimis exemplis conſtat, quod Rutil. Itiner. 1, 413. ait:

—— *oppida poſſe mori.*

& quod Plin. 14, 6. *Sua quibusque terris tempora eſſe, ſicut rerum prouentus, occaſusque.* Sic apud Salluſt. *Omnia orta occidunt.* Senec. ep. 91, 19. *Nihil priuatim, nihil publice ſtabile eſt, tam hominum, quam vrbium fata voluuntur.* Vide etiam eundem ep. 71. Hac ratione in Inſt. §. 38. de R. D. *demortua vinea* pulchre dicuntur.

Bel-

Bellum Gallicum.

CAP. XIII.

1 HInc ſiue *inuidia deûm*, ſiue fato, rapidiſſimus
procurrentis imperii curſus, parumper Gal-
2 lorum Senonum incurſione ſupprimitur. Quod
tempus populo Romano neſcio vtrum clade fu-
neſtius fuerit, an *virtutum* experimentis, ſpecio-
3 ſius. Ea certe fuit vis calamitatis, vt in experi-
mentum *illatam* putem diuinitus, ſcire volenti-
bus immortalibus diis, an Romana virtus impe-
4 rium orbis mereretur. Galli Senones, gens natu-
ra ferox, moribus incondita, ad hoc ipſa corpo-
rum mole *perinde armis* ingentibus, adeo *omni*
genere terribilis fuit, vt plane nata ad hominum
5 interitum, vrbium ſtragem, videretur. Hi quon-
dam ab vltimis terrarum oris, & *cingente omnia*
Oceano, ingenti agmine profecti, quum jam me-
dia vaſtaſſent, poſitis inter Alpes & Padum ſedi-
bus, ne his quidem contenti, per Italiam vaga-
6 bantur. Tum *Cluſium* obſidebant. *Pro ſociis* ac
fœderatis populus Romanus interuenit, miſſis
ex more legatis: *ſed quod ius apud Barbaros? fero-*
7 *cius agunt. exinde certamen.* Conuerſis igitur à
Cluſio, Romamque venientibus, ad *Alliam* flu-
men cum exercitu Fabius *conſul* occurrit. Non
temere fœdior clades. *Itaque hunc diem* faſtis
8 Roma *damnauit*. Fuſo exercitu jam mœnibus
Vrbis appropinquabant. *Erant nulla præſidia.*
Tum igitur, aut nunquam alias apparuit vera illa
9 Romana virtus. *Iam primum* maiores natu, am-

Digitized by Google

pliſſimis vſi honoribus, in forum coëunt. ibi *deuo-*
uente Pontifice, diis ſe manibus conſecrant: ſtatim-
que in ſuas quiſque ædes regreſſi, ſicut in trabeis 10
erant, & ampliſſimo cultu, in curulibus ſellis ſeſe
poſuerunt: vt quum veniſſet hoſtis, *in ſua dignitatẽ*
morerentur. Pontifices, & Flamines, quicquid *re-* 11
ligioſisſimi in templis erant, partim in doliis *defoſſa*
terra recondunt, partim impoſita plauſtris ſecum
auehunt. Virgines ſimul ex ſacerdotio Veſtæ, nu- 12
do pede fugientia ſacra comitantur. Tamen exce-
piſſe fugientes vnus è plebe fertur Lucius *Albinius,*
qui depoſitis vxore & liberis, virgines in plauſtrũ
recepit. *adeo tum quoq́; in vltimis,* religio publica
priuatis affectibus antecellebat. Iuuentus vero, 13
quam ſatis conſtat vix mille hominum fuiſſe, *duce*
Manlio, *arcem Capitolini montis* inſedit, obteſtata
ipſum *quaſi præſentem* Iouem, *vt quemadmodum ipſi*
ad defendendum templum eius concurriſſent, ita ille vir-
tutem eorum numine ſuo tueretur. Aderant interim 14
Galli, apertamque Vrbem primo *trepidi,* ne quis
ſubeſſet dolus, mox vbi ſolitudinem vident, *pari*
clamore & impetu inuadunt: patentes paſſim domos
adeunt: vbi ſedentes *in curulibus ſuis* prætextatos
ſenes, velut Deos genioſque venerati. mox eoſ-
dem, poſtquam eſſe homines liquebat, alioqui
nihil reſpondere dignantes, pari vecordia ma-
ctant, faceſque tectis iniiciunt: & *totam Vrbem*
igne, ferro, manibus exæquant. *Sex menſibus* barba- 15
ri (quis crederet?) circa montem vnum pepen-
derunt, nec diebus modo, ſed noctibus quoque
omnia experti: quum tandem Manlius nocte
ſubeuntes clangore *anſeris excitatus,* à ſumma
rupe

16 rupe deiecit. & vt ſpem hoſtibus demeret, quanquam in ſumma fame, tamen ad ſpeciem fiduciæ, *panes* ab arce iaculatus eſt. Et ſtato quodam die per medias hoſtium cuſtodias, Fabium pontificem ab arce demiſit; qui *ſolemne ſacrum* in Quirinali monte conficeret. Atque ille per media hoſtium tela *incolumis religionis auxilio* rediit: *pro-*
17 *pitioſque deos* renunciauit. Nouiſſime quum iam *obſidio ſua* barbaros fatigaſſet, *mille pondo* auri receſſum ſuum venditantes, idque ipſum per inſolentiam, quum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, *ſuperbe victis increparent*, ſubito aggreſſus à tergo Camillus adeo cecidit, *vt omnia incendiorum* veſtigia, Gallici ſanguinis inundatione dele-
18 ret. Agere gratias diis immortalibus, ipſo tantæ cladis nomine libet. Paſtorum *caſas* ignis ille, & flamma, paupertatem Romuli abſcondit. *Incendium* illud quid egit aliud, niſi vt deſtinata hominum ac deorum domicilio ciuitas, non deleta, non obruta, ſed expiata potius, *& luſtrata* videa-
19 tur? *Igitur* poſt aſſertam à Manlio, reſtitutam à Camillo Vrbem, acrius etiam vehementiuſque in finitimos reſurrexit. *Ac primum* omnium illam ipſam Gallicam gentem non contentus mœnibus expuliſſe, quum per Italiam naufragia ſua latius traheret, ſic perſequutus eſt duce Camillo, vt
20 hodie *nulla Senonum veſtigia* ſuperſint. Semel apud Anienem trucidati, quum ſingulari certamine *Manlius* aureum torquem barbaro inter ſpolia detraxit: inde Torquati. *Iterum Pomptino agro*, quum in ſimili pugna Lucius Valerius, inſidente galeæ ſacra alite adjutus, retulit ſpolia: & inde

Digitized by Google

inde Coruini. *Tandem poſt aliquot annos*, *omnes* 21
reliquias eorum in Etruria ad *lacum Vadimonis* Dolabella deleuit: ne quis extaret in ea gente, *qua incenſam* à ſe *Romam vrbem* gloriaretur.

NOTÆ IN CAPVT XIII.

Hiſtorici fere omnes huius belli meminerunt. Liuius 5,36. Valer. Maxim. 1,5,1. Plutarch. Camillo cap. 27. & Problem. 24. Auctor de vir. illuſtr. cap. 23. Agell. 5,17. Auguſtin. Ciuit. 2,22. & 3,17. Veget. 4,28. Virgil. Æneid. 8,652. Martial. 13,74. Ouid. Faſt. 6,351. Seruius in Virg. dict. loc. Camers. quibus adde Eutropium lib. 1. & Oroſ. 2,19.

Num. 1. *Hinc*] Pal. pr. & ſec. *Hic*; neque admodum diſplicet. Grut. quidam perperam *ſine inuidia deum fato*, vel *ſine inuidia deum, fato*. Vtrumque falſum eſt. Salmaſ.

Ibid. *inuidia Deum*] Lege quæ notat Gruterus ad illud Liuii 10, 13,6. *Fortunam ipſam vereri, ne cui Deorum nimia iam in ſe & conſtantior, quam velint humana res, videatur.*

2. *Virtutum*] Sic quidem editio princeps, & Pal. tert. at enim ſec. *virtus*, prim. *virtutis*, vt exinde cuſi. Gruter.

3. *illatam*] Diui Nazarii optimæ membranæ *illatumam*, ea fuit ἀκρίβεια & diligentia illius Scribæ, vt ſtudioſiſſime varietatem lectionum ſemper adnotarit, quod ſexcentis in locis obſeruauimus, vt hoc loco, *illatum* & *illatam* lectum fuiſſe oſtendit, quod præterire non debuimus. Salmaſius. Gruterus abiiciendas putat vndecim voces ab inde: *ea certe &c.* illud omnino contendit adulterinum eſſe, *in experimentum*, cum vox eadem proxime præceſſerit. Mihi non viderentur aliena, nec à ſenſu auctoris, nec à phraſi. Adde Orat. Ariſtid. pag. 208.

4. *Perinde armis*] Ita legit Gruterus ex libris. ſimilis res & dictio apud Salluſt. Incert. 4,39. *Mithridates ingenti corpore perinde armatus.* quamuis eam lectionem ſollicitent, & *animatus* ſubſtituant, ſed vulgata videtur nihil habere vitii.

Ibid. *omni genere terribilis*] De Gallogræcis Liuius 38,17,4. *Procera corpora, promiſſa & rutilata coma, vaſta ſcuta, prælongi gladii: ad hoc cantus ineuntium prælium, & vlulatus, & tripudia, & quatientium ſcuta in patrium quendam morem horrendus armorum trepidus: omnia de induſtria compoſita ad terrorem.* Similiter de Vercingentorige noſter infra 3,10,20.

5. & cin-

5. *& cingente omnia Oceano*] Sic Vinetus, ſic quoque v. e. ſic duo meliores Pal. ſic Lipſii ſcriptus, quem conſule libr. 2. cap. 19. Electorum, & Sitzmann. in Rutil. Itinerar. 1, 56. *inepte alii cum cingerentur omnia Oceano.* Gruterus. ita Liuius 5,37,2. de hac ipſa re: *inuſitato atque inaudito hoſte ab Oceano terrarumque vltimis oru bellum ciente.*

6. *Cluſium*] Sic noſter primitus cuſus, nam Camers, *Cluſium oppidum*: Vinetus, *Cluſium Tuſcia vrbem*, non tam verboſe debuit Florus: etſi & Palat. noſtris adſit, *Cluſium vrbem.* Gruter.

Ibid. *pro ſociis*] Diſſentit tamen Liuius 5,35,7.

Ibid. *Sed quod jus apud barbaros*] Marcellinus 17,27. *Barbaris omne jus eſſe in viribus adſueuit.* Vide eleganter de hac re diſſerentem Piccartum obſeruationum politicarum dec. 17. cap. 8. Nec tamen ad ſolos Barbaros hoc pertinet. Audi ex principe Græcorum vrbe principem Lyſandrum, qui *Argiis in controverſia de agris aduerſus Spartanos juſtiora ſeſe afferre argumenta dicentibus, gladium ſtringens: Qui hunc, inquit, tenet, optime de finibus agrorum diſputat.* Plutarch. in apophthegm. Laconicis cap. 94. Nec ignotum eſt illud Romanum: *Si vos non dabitis, at hic dabit.* Et illud Parthicum: *Illud in ſumma fortuna æquius, quod validius.*

Ibid. *ferocius agunt*] Nolim aliquid mutari præter conſenſum librorum; egregie tamen videbatur dictum, ſi *ferocius* reformare liceret in *ferro cauſſas.* Sic apud Tacit. 6,22,5. Germanorum *rixæ raro conuiciis, ſæpius cæde & vulneribus tranſiguntur.*

Ibid. *exinde certamen*] Scio in editis Iordanis vulgo ita legi. Sed duos valde antiquos calamo exaratos vidimus, cum Nazar. ex cuius veſtigiis eruimus, *& inde*, conſpirantes. Sic in iiſdem libris cap. 18. *Legationem per obſcœnam contumeliam violant, & hinc bellum* vulgo *ex hinc*, eadem pervulgata menda, ſi quidem menda eſt, nam ſic legi poſſe, non negamus. Sed menda ſit, ſi cum veritate huius lectionis comparetur. Salmaſius. Gruterus etiam hanc lectionem probat. & ita in Palat. prim. extare teſtatur. Neſcio tamen quomodo mihi arrideat iſta lectio, quam poſuimus, quæ quidem firmatur etiam Palat. ſec. & tert. Mſſ. Vineti. Itemque v. e. & Iornande.

7. *Alliam*] Vmbriæ fluuius in Sabinis, ex Cruſtumenis montibus in Tiberim defluens. *Caminate* vocat Leander, Blondus *Curteſe* hodie vocari ait. Diſtabat ab vrbe XI. lapide. Pontanus.

Ibid. *Hunc diem*] Sic Turcæ *dierum ſortibus dediti* ſunt. Pantaleon in geſtis Ioannitarum pag. 301. pr.

Ibid. *damnauit*] Lucan. 7, 403.

Et damnata diu Romanis Allia faſtis.

Ibid.

Ibid. *Conſul*] Hoc anno vrbis CCCLXV. Roma non Coſſ. ſed Trib. mil. pro Coſſ. habebat, vide Liu. 5, 37, 3. Vinetus.

Ibid. *temere*] Ita ſcriptiones exhibent, tum Flori, tum Iordanis, quas ſtudioſe & diligenter contulimus. Salmaſius. hactenus editi, *Cremera*, quod nec ipſum eleganti ſenſu caret, cum illa clades ante Allienſem atrociſſima fuerit, qua non ſolum florem patriciorum, ſed clientium inſuper quinque millia perdidere. Quam non leuiter æſtimatam, teſtimonio eſt Licinius Macer, apud Liu. 9, 38, 16. qui *clade qua ad Cremeram accepta eſt, abominandam Fauciam curiam* facit. Præterea tacite innui videtur vna die clades has acceptas, eamque propter duplicatam maxime cladem faſtis damnatam. quod Liuius etiam 6, 1, 15. Sueton. Vitell. cap. 11. & Tacitus H. 2, 91, 1. firmant. Adeoque concinna mihi videtur hæc lectio, vt niſi illa altera tot libris firmaretur, non admiſſurus fuerim. Vide infra not. 3, 18, 11.

8. *Erant nulla præſidia*] De ſuo Iordanes addit, *Iam mœnibus vrbis adpropinquabant, vbi pene nulla erant præſidia.* fortaſſe credidit imperfectam eſſe orationem. Hoc ſi putauit, fruſtra fuit: quod indicamus, ne quis ambitioſus, quales hodie multi, hinc occaſionem arripiat pingue aliquod ex hac animadverſione miſcellaneorum caput conficiendi, & ſimul rectam Flori ſcripturam temere vexandi. Salmaſius.

Ibidem: *Tum igitur &c.*] Infra 2, 2, 22. *Romanæ vrbis magnitudo calamitatibus fere approbatur.* Nempe verum eſt illud Senecæ de prouid. cap. 3. *Magnum exemplum niſi mala fortuna non inuenit.* Adde infra 3, 18, 13.

9. *Iamprimum*] Repræſentaui lectionem Palat. prim. quæ rectior quam Vineti *Quamprimum* impreſſi reliqui, *Iampridem*, abſurde, Gruterus.

Ibid. *deuouente pontifice*] Carmen & ritum deuotionis vide apud Liuium 8, 9, 5. 8, 10, 11. &c. 10, 28, 15.

Ibid. *in ſua dignitate*] Velleius 2, 71, 5. *Varus, liberti, quem id facere coëgerit, manu, cum ſe inſignibus honorum velaſſet, jugulatus eſt,*

11. *religioſiſſimi*] Ita Palat. pr. & teſte Salmaſ. plures & meliores libri, alii *religioſiſſimum*.

Ibid. *defoſſa terra recondunt*] Sic omnino quoque Nazar. neque abit Pal. ſec. aut tert. quam quod ille habeat *terra*; hic *tecta*, adhuc deprauatius. falluntur enim & fallunt, quibus Palat. ille tert. notæ melioris. vltimæ eſt, me quidem cenſore. Gruter.

12. *nudo pede*] Reuerentiæ & ταπεινοφροσύνης ergo. vt notat Caſaubonus ad Sueton. Auguſt. 100, 10. vbi plura huc pertinentia vide.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Albinius*] Ita Liuius 5,40,9. Valer. Maxim. 1, 1,10. Nazar. & quidam codices. alii enim *Aluanius*. Iordanei veteres *Atinius*. alii *Albinius*.

Ibid. *Adeo tum quoque &c.*] Vere igitur Cicero Romanos ceteris gentibus religione multo ſuperiores fuiſſe pertendit. de nat. Deor. 2,3. & in orat. de haruſp. reſp. cap. 9. in fine.

13. *Duce*] Non *conſule*, vt putabat Ælianus hiſtor. animal. 12, 33, 3.

Ibid. *quaſi præſentem*] Cicero in Verrem 1,7,3. *Homines cum* (ſimulacrum Cereris) *viderent, ipſam videre ſe Cererem arbitrabantur.* Plinius Panegyr. cap. 1. *eodemque loci quem deus ille tam manifeſtus &c.* Liuius 45,28,3. Sic Veget. lib. 2. ubi de ſacramento milit. *præſenti & corporali deo.*

Ibid. *arcem Capitolini montis*] Hinc Sidonius carm. 5, 81.

—— quodcunque tuum eſt, quodcunque vocaris,
Iam ſolus Tarpeius erat.

14. *trepidi*] Nec iniuria. ita apud Liuium 44, 7. Coſ. Marcius Dium vrbem à Maced. relictam ingreſſus, *vix ſatis* poterat *credere in tantis rebus ſine cauſa relictis, non aliquem ſubeſſe dolum.* Ita apud Tacit. H. 3, 20. Antonius Primus milites ſuos Cremonam temere oppugnaturos dehortatur: *Neque enim ambigua eſſe, qua occurrant, noctem, & ignota ſitum vrbis, intus hoſtes & cuncta inſidiis opportuna, non, ſi pateant portæ, niſi explorato, niſi die intrandum.* Similia de Mnmmio Corinthum occupante Pauſan. lib. 7. de vrbe Caphalia à ſuis deſerta &c. Robert. Monachus Hiſt. Ieroſol. lib. 7. in geſtis DEI per Francos pag. 71. Adde Curt. 9,1,27.

Ibid. *pari clamore & impetu*] *Pari* refertur ad præcedens *primo*, vt paritas illa ſit trepidationis cum clamore & impetu, non autem horum inter ſe, ita ſeq. verſ. *pari vecordia*, ſcilicet, vt ante veneratione. Similis locutio in Tacit. H. 4,57, 2. *Sabinus feſtinatum temere prælium pari formidine deſeruit.*

Ibid. *in curulibus ſuis*] Sic o. Pall. Gruterus.

Ibid. *totam vrbem*] Vet. ed. verbo auctior, *totam deinde vrbem*; oppido bene ſi adſentirentur Mſs. Gruterus.

Ibid. *igne ferro*] Mit Fewer und Schwerdt. Rutil. Itin. 1,40.

Perpeſſus Geticis enſe vel igne manus.

Ibid. *manibus exequant*] Hactenus editi, *manibus, ſolo exæquant*; ſed non apparet in v. e. dictio *ſolo*, nec in vllo Pal. ideoque delendum. neque opus tamen mutare illud *exæquant*: vtique cum & Latine dicatur, & compareat ἀφθεγγος clare in Nazar. fecerit

quam

quam alii prodidere. Gruterus. Diem vaſtationis huius annotat Tacitus 15,41,4.

15. *Sex menſibus*] Septem legi vult Stadius ex auctoribus. Sex tamen etiam habet Varro lib. 2. de vita P. R. *vt Galli Romæ Capitolii ſint potiti, neque inde ante ſex menſes ceſſerint.* ita enim legendum,cum in aliquibus exemplaribus legatur *geſſerint.* Prætera expungenda videtur vox *Capitolii.* Cæterum Stadium iuuat computatio temporum ex auctoribus deſumpta. quoniam Agell. 5,17. & Macrob. 1, 16, 16. pugna ad Alliam commiſſa eſt poſtridie Id. Quint. Galli vero depulſi ſunt Id. Febr. Plutarch. Camill. cap. 48.

Ibid. *anſeris*] Ideo nutriendos in turribus anſeres præcipit Veget. 4, 26. & Columella lib. 8. cap. 13. Canes enim fefellerant Galli; *& eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt inter ædem Iuuentutis & Summani, viui in furca ſambucea arbore fixi.* Plin. 29,4.

Ibid. *excitatus*] Eſt qui *excitus* corrigit, ſed vulgata lectio bene ſe habet.

16. *panes*] Inde Iupiter Piſtor. lege Ouid. Faſt. 6,350. Quemadmodum autem efficiatur, *vt quæ deſunt, abundare videantur,* tractat Frontin. toto cap. 15. lib. 3. Strat. cui adde Polyæn. lib. 7. de Mygdonio. Cæſar. de Bell. Ciuil. 3,48.

Ibid. *ſolemne ſacrum*] *Solemne gentis Fabiæ* Liuius 5, 52, 4. alludit ad hunc morem Barclaius lib. 3. vbi Seleniſſa & Radirobanem: *inſtabat ſacrificium mea familiæ anniuerſarium.* Adde Liuium 42, 32, 3. Cic. pro domo cap. 13. Excerpta Valeſii pag. 556. 2. Sam. 20.

Ibid. *incolumis religionis auxilio*] Liuius 5, 46, 3. Æſtyi apud Tacitum German. 45, 4. *Matrem Deûm venerantur, inſigne ſuperſtitionis formas aprorum geſtant, id pro armis omniumque tutela, ſecurum Deæ cultorem etiam inter hoſtes præſtat,* ſed forte *ſecurum magis quam tutum* vt loquitur Morus lib. 1. Vtopiæ ſuæ. aliter euenit apud Virgil. Æneid. 2, 429.

—— nec te tua plurima Panthu
Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.

17. *obſidio ſua*] Ita v. c. & Mſſ. Pall. & Vineti. Gruterus.

Ibid. *Mille pondo*] Plinius 33, 1. *Cum à Gallis capta vrbe pax emeretur, non plus quam mille pondo effici potuere. Nec ignoro duo millia pondo auro periſſe, Pompeii tertio Conſulatu, è Capitolini Iouis ſolio, à Camillo ibi condita: & ideo à pleriſque exiſtimari, duo millia pondo collata: Sed quod acceſſit, Gallorum præda fuit, detractumque ab his in parte captæ vrbis delubris.* Sic igitur capiendus etiam Varro citatus à Nonio in voce *Torquem.* *Auri pondo duo millia acceperunt ex ædibus ſacris & matronarum ornamentis.*

Ibid.

Ibidem: *ſuperbe victis increparent*] Eleganter, nec aliter aut trias Pall. aut Mſs. Vineti, qui tamen coniicit, *ſuperbe va victis increp.* fruſtra. nam iſta intelliguntur tamen, quamuis non expreſſa. cuſi fere *ſuperbe victos.* at & v.e. alterum noſtrum retinet. Gruter. Pro vulgata tamen lectione forte ſit, locus Liuii 9, 2. 15. laborem irritum, præterquam quod hoſtes ſuperbe increpabant. & Plaut. Amphitr. 1, 1, 224. *freti virtute, & viribus*

Superbi, nimis ferociter legatos noſtros increpant.

Ita quidem, vt, ſi *victis* retineamus Vineti emendatio placeat, mutata leuiter, pro *ſuperbe, inſuper va* legendo.

Ibidem: *vt omnia incendiorum &c.*] De hoc Sidonius carm. 7. verſ. 565.

Taxit fumantes hoſtili ſtrage fauillas.

18. *caſus.*] Varro περὶ μελίττης: *Antiqui noſtri in domibus lateritiis paululum modo lapidibus ſuffundatis, vt humorem effugerent, habitabant.*

Ibid. *Incendium &c.*] Cicero in Verr. 4, 31. de incendio Capitolii, *vt illa flamma diuinitus extitiſſe videatur, non qua deleret Iouis Opt. Max. templum, ſed qua præclarius magnificentiuſque depoſceret.* Ita Timagenes *felicitati vrbis inimicus, aiebat, Romæ ſibi incendia ab hoc vnum dolori eſſe, quod ſciret meliora reſurrectura, quam arſiſſent.* Seneca epiſt. 91.

Ibid. *& luſtrata*] Ita Pal. tres & Mſs. Vineti: quomodo fere etiam vetuſte cuſus, niſi quod ille, *ſed luſtrata.* nam Camertis editio, *ſed illuſtrata*; acutius forte quam verius. Gruterus.

19. *Igitur*] Antea legebatur *Ideo.* ſed alterum erat in tribus Pall. Gruterus.

Ibidem: *Ac primum*] Hic nouum caput ordiuntur Diui Nazarii membranæ, cum hoc lemmate rubriceo, GALLICA BELLA, ſed mea ſententia, ſatius eſt aſſentiri ceteris libris, qui vna ſerie connectunt & continuant hoc caput. Salmaſius.

Ibid. *nulla Senonum veſtigia*] Diſtinguendi igitur hi à *Semnonibus*, qui, vt Tacitus in Germania ſua, cap. 39. ait, *vetuſtiſſimos ſe nobiliſſimoſq; Sueuorum memorant.* Eorum fines, vt recte notauit Velleius 2, 106. Albis præterfluit, niſi quod perperam apud eum pro *Semnonum* expreſſum eſt *Senonum.* Ita enim legend. *A Rheno vſque ad flumen Albim, qui Semnonum Hermundorumq; fines præterfluit.* Perperam inquam expreſſum ibi *Senonum.* Pontanus. Vellei. locum ita correxit etiam Aldus Manut. Senonum tamen mentio apud Cæſarem de Bell. Gall. 2, 2.

20. *Manlius*] Præter citatos initio capitis lege Cl. Quadrigarium apud Agell. 9, 13. Nonium in voce *Torquem.* Cic. de Off. 3, 31. Appian. in Excerpt. Valeſ. p. 549.

E Ibid.

Ibidem: *Iterum Pomptino agro &c.*] Totum locum addidimus, quemadmodum in Pal. ſuis legi teſtatur Gruterus. Pighius Annalium Rom. lib. 4. in Ms. Codice antiquo Flori, quem ex bibliotheca S. Amandi habuerit, ita ſe teſtatur reperiſſe: *Iterum Pontino in agro, cum in ſimili pugna Valerius inſidente galea ſacra alite adiutus, retulit ſpolia: dictusq́; eſt ipſe Coruus, & inde Coruini.* Certe Valerium hunc in ſaxis Capitolinis & priſcorum monumentis non *Coruinum* ſed *Coruum* ſcribi, Stadius notat. Apud Liuium etiam 8, 16, 4. *Valerius Coruus* eſt.

21. *Tandem*] Eſt à libris Vineti Mſs. nam Pal. ſec. ac tert. *Tamen.* quomodo & v.e. quippe poſteriores verbis duobus præmiſſis; *Nec non tandem.* vti & expreſſit Iordanes. quod item viſitur in Pal. pr. niſi quod ibi *tamen.* Gruterus.

Ibidem: *poſt aliquot annos*] Circiter ſeptuaginta, Anno namque vrbis CDLXXII. hæc geſſiſſe P. Cornelius Dolabella putatur, Coſ. cum Cn. Domitio Caluino. Vinetus.

Ibid. *omnes reliquias eorum*] Plinius 3, 15. vbi de octaua Italiæ regione: *In hoc tractu interierunt Boii, quorum tribus CXII. fuiſſe auctor eſt Cato: Item Senones, qui ceperant Romam.* Diſſentire tamen videtur Appianus in bellis Annibalis, vbi de Apennino: *A ſiniſtro ad Ionium mare nunc quidem Italia eſt. (nam & Hetruria Italia eſt) ſed tamen partem eius circa littus Ionium incolunt Græci, partem Galli, qui quondam Romam bello adorti incenderunt.*

Ibid. *lacum Vadimonis*] Apud Liuium 9, 29, 6. leges ad eundem lacum à Romanis Cæſos fuiſſe Etruſcos ad annum Vrbis CDXLV. Plinius Vadimonis eiuſdem meminit 2, 95. & Seneca Nat. Quæſt. 3, 25. & Cato in Originibus. Deſcribit alter Plinius in epiſt. ad Gallum lib. 8. epiſt. 20. Polybius 2, 20. Οὐάδμονα, penultima breui appellat, aut Polybii librarius. Obliqui caſus vbique, rectus nunquam quod meminerim. Leander Albertus, Italiæ deſcriptor, vix agnoſcit hodie lacum hunc: & de illo diſſentit à Blondo. Vinetus. Fabricio eſt lacus, qui hodie *di Viterbo* appellatur. Pontanus.

Ibid. *quæ incenſam*] Sic Pal. pr. melius quam publicati, in quibus *qui.* quamquam id rectius videbatur Berneggero. Sed iſtud melius reſpondet præcedentibus *ex ea gente.*

Ibid. *Romam vrbem*] Abundare conieci *Romam*, & probat opinionem Berneggerus. Qua enim ratione vrbs pro Roma ponatur, adeo non ignotum eſt, vt etiam Azo ICtus in illis humaniorum (vt vocant) literarum tenebris, aduerterit, pr. ſummæ in Cod. Vide & Stephanum in Ἀλεξάνδρεια. Potuit illa vox è margine, quo forte interpretandi cauſa adpicta fuit, tranſiſſe in textum. Ita apud Liuium 2, 43, 8. legitur. *Fabio aliquanto plus negotii cum*

ciuibus

uiribus quam cum hoſtibus fuit; vnus ille vir ipſe Coſ. Rempublicam ſuſtinuit, quam exercitus &c. prodebat. Et apud eundem 4, 28, 9. *Vni viro Meſſio fortuna hoſtium innititur.* Quis locis his paulo attentius conſideratis, non ſuſpicetur voces illas, *ipſe Coſ.* & *Meſſio* ab aliena manu irrepſiſſe?

Bellum Latinum.

CAPVT XIV.

1 COnuerſus à Gallis in Latinos, Manlio Torquato, Decio Mure conſulibus, ſemper quidem æmulatione imperii infeſtos, tum vero contemptu Vrbis incenſæ; quum *jus ciuitatis partem imperij ac magiſtratuum* poſcerent, *atque jam am-*
2 *plius*, quam congredi auderent: quo tempore quis ceſſiſſe hoſtem mirabitur? quum *alter conſulum* filium ſuum; quia contra imperium pugnauerat, quamuis victorem occiderit, *quaſi plus*
3 *in imperio* eſſet, quam in victoria: *Alter* quaſi monitu deorum, capite velato primam ante aciem
4 diis manibus ſe deuouerit: *vt in confertiſſima* ſe hoſtium tela jaculatus, nouum ad victoriam iter, ſanguinis ſui ſemita, aperiret.

NOTÆ IN CAPVT XIV.

De hoc bello lege Liuium 8. Val. Max. 6, 9, 1. & 9, 3, 4. Agell. 9, 13. Plutarch. cap. 22. Parall. Eutrop. 3, 1. Oroſ. 3, 9. Auctor de vir. illuſtr. cap. 26. & 28. Camers. Adde Diodor. 16, 91. Plin. 22. 5. Zonaram tom. 2. Cicer. de offic. 3, 31.

Num. 1. *jus ciuitatis*] Hoc pertinaciter ſociis negarunt Romani, donec poſt crudeliſſima bella *victis afflictiſque, ipſi exarmati, quam integri vniuerſis ciuitatem dare maluerunt*, vt Velleius 2, 17, 1. loquitur.

Ibid. *partem imperii ac magiſtratuum*] Nempe vt alter Conſul Latinus eſſet. Idem poſtea petiere Campani apud Liuium 23, 6, 5. & Silium 11, 55.

Digitized by Google

Ibid. *atque jam amplius*] Hoc omnem audaciam videtur excedere Floro, rem ex Rom. animis æſtimanti. Et re ipſa amplius hoc eſt, quam congredi. Nam hoc etiam infirmiores ſæpius audent, *Quin enim ſit reſiſtendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui ſpe victoria careant*, ait Mithridates apud Iuſtin. 38, 4, 1. illud, imperare nimirum, vt in conſortium imperii recipiatur, non eſt niſi eius qui ſe pro pari vel ſuperiore gerit.

2. *alter Coſ.*] Manlium intelligit. Nam aliorum de Poſthumio opinionem, in qua etiam Diodorus 12, 64. eſſe videtur, & eſt Agellius 17, 21. refellit Liuius 4, 29, 8. inde cognomen *Imperioſo* hæſit. Liuius ibid. & Plinius 22, 5. Vide etiam Agell. 9, 13. & Plutarch. parall. cap. 21. Salluſt. Cat. 52, 27. Porcium Latron. declam. in Catil. Dionyſ. 8, 91. Ælian. Hiſt. anim. 12, 33, 3. ubi tamen Capitolino hoc tribuit, falſo.

Ibid. *quaſi plus in imperio &c.*] Hoc eſt, quaſi aliquid præter victoriam ex imperio & diſciplina expectandum ſit. ſed amplius eſſe in eo docet iſte Manlius apud Liuium 8, 7, 16. & apud eundem 8, 34, 2. L. Papirius. Etiam Alex. Imp. apud Lamprid. cap. 53. *Diſciplina maiorum imperium tenet, quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus.*

3. *Alte &c.*] Vide ſupra 1, 13, 9. 1. Alludit huc, fabulæque ſuæ aptiſſime inſerit, nunquam ſine laude nominandus Barclaius, vbi Sitalcen quendam Sardum pro Radirobane & Sardorum exercitu ſe deuouentem facit. Vid. etiam Statium Thebaidos 10, 757. Porro auctores qui noſtræ hiſtoriæ mentionem faciant, annotat Camers. Plutarch. c. 33. Parall. Valer. Max. 5, 6, 6. Plin. 22, 5. & 28, 2. Auctor de vir. illuſtr. cap. 26. Iuuen. 8, 254. (& 14, 229) Virgil. Æneid. 6, 824. & Claud. de quarto conſul. Honorii verſ. 404. Idem multis poſt ſæculis fecit Claudius Imp. apud Victorem de Cæſ. cap. 34. De Deciorum deuotionibus vide Cicer. Philipp. 11, 6, 3. & eiuſdem egregium, & judicio Berneggeri veriſſimum judicium de nat. Deor. 3, 6, 4.

Ibid. *vt in confertiſſima*] Sic Pal. ſec. ac tert. nam pr. non agnoſcit *vt* male tamen. ſane vt eidem Pal. pr. aliquis ita attendat, tanquam ſi ſolus errare non poſſet, nimirum fuerit ſuperſtitioſi. Hoc enim ipſo capite inuenias ibi ſphalmata ſcribæ; *quia*, pro *quaſi*, item *deuoluerit*, pro *deuouerit*, *&c.* quæ exempli tantum cauſa produco; infinitis enim locis aliis turpiſſime errat; quod ei cum optimis quibuſque membranis commune. Gruter.

Bel-

Bellum Sabinum.

CAP. XV.

1 A Latinis aggreſſus eſt gentem Sabinorum, qui immemores factæ ſub Tito Tatio affinitatis, quodam contagio belli ſe Latinis adjunxe-
2 rant. Sed Curio *Dentato* conſule, omnem eum tractum, *qua Nar ambit*, fonteſque Velini, Hadria-
3 tico tenus mari, igne ferroq; vaſtauit. Qua victoria, tantum hominum, tantum agrorum redactum in poteſtatem, vt in vtro plus eſſet, *nec ipſe poſſet æſtimare*, qui vicerat.

NOTÆ IN CAPVT XV.

Huius belli tanquam parui momenti pauci meminerunt. Lege Auctor. de vir. illuſtr. cap. 33. & Oroſ. 3, 22. de Sabinis pop. Plin. 3. 12. Et Silius 8, 423. de Sabino enim nomine non idem omnes ſentiunt. Camers. Vide etiam Frontin. Strateg. 1, 8, 4. Euſebium. item Liuium Epit. 11, 6.

2. *Dentato*] Rationem & origenem talium cognomentorum lege apud Plutarch. Coriol. cap. 14. & 15.

Ibid. *qua Nar ambit*] Nazar. ſatis clare expreſſit, *qua Nar, Anio, fonteſque Velini, Adriatico &c.* vt aliquid ſubintelligatur, quæ lectio minime profecto contemnenda. Gruter.

3. *nec ipſe poſſet æſtim. &c.*] Vide Oroſ. 3, 22. refert Auctor de vir. illuſtr. cap. 33. Curium hunc de Samnitica victoria ita ad Senatum retuliſſe: *Tantum agri ſe cepiſſe, vt ſolitudo futura fuerit, niſi tantum hominum cepiſſet: tantum porro hominum cepiſſe, vt fame perituri fuerint niſi tantum agri cepiſſet.*

Bellum Samniticum.

CAPVT XVI.

1 PRecibus deinde Campaniæ motus, non pro ſe, ſed, quod eſt ſpecioſius, *pro ſociis, Samnites*

inuadit. Erat fœdus cum vtriſque percuſſum: 2
ſed hoc Campani ſanctius, & prius, omnium ſuarum deditione fecerant. Sic ergo *Romanus* bellum Samniticum tanquam ſibi geſſit. *Omni-* 3
um non modo Italia, ſed toto orbe terrarum, pulcerrima Campaniæ plaga eſt. Nihil mollius cœlo: *denique* bis floribus vernat. *Nihil vberius ſolo*: ideo Liberi Cereriſque certamen dicitur. Nihil *hoſpitalius* mari: Hic illi nobiles portus, *Caieta*, *Miſe-* 4
nus & tepentes fontibus *Baiæ*: *Lucrinus & Auernus*, quædam maris *otia*. Hic *amicti vitibus* mon- 5
tes, *Gaurus*, Falernus, Maſſicus, & pulcherrimus omnium *Veſuuius* Ætnæi ignis imitator. Vrbes 6
ad mare, *Formiæ*, *Cumæ*, *Puteoli*, Neapolis, *Herculaneum*, *Pompeij*, & ipſa caput vrbium *Capua*, *quondam inter tres maximas*, Romam, Carthaginemque numerata. Pro hac vrbe, his regionibus po- 7
pulus Romanus Samnites inuaſit, gentem, ſi opulentiam quæris, *aureis & argenteis armis*, diſcolori veſte, vſque ad ambitum armatam: *ſi fallaciam*, *ſaltibus* fere & montium fraude graſſantem: ſi rabiem ac furorem, *ſacratis legibus*, *humaniſque hoſtiis* in exitium vrbis agitatam: *ſi pertinaciam*, ſexies rupto fœdere, *cladibuſque ipſis animoſiorem*. Hos tamen *quinquaginta annis* per 8
Fabios & Papirios patres, eorumque liberos, ita ſubegit ac domuit, ita ruinas ipſas vrbium diruit, *vt hodie* Samnium in *ipſo Samnio* requiratur: nec facile appareat materia quatuor & viginti triumphorum. Maxime tamen nota & illuſtris ex hac 9
gente clades, *apud Caudinas furculas* Veturio Poſthumioque Conſulibus accepta eſt. Clauſo 10
enim

enim per inſidias intra eum ſaltum exercitu, vnde non poſſet euadere, ſtupens occaſione tanta dux hoſtium Pontius, Herennium patrem conſuluit, & ille, *mitteret omnes, vel occideret, ſapienter, vt*
11 *ſenior*, ſuaſerat. Hic armis exutos mittere ſub jugum maluit; *vt nec* amici forent beneficio, &
12 poſt flagitium hoſtes magis. Itaque & conſules ſtatim magnifice *voluntaria deditione* turpitudinem fœderis dirimunt, & vltionem flagitans miles, Papirio duce, (horribile dictu) *ſtrictis enſibus* per ipſam viam ante pugnam fuit: & *in congreſſu arſiſſe omnium oculos*, hoſtis auctor fuit. nec prius finis cædibus datus, quam *jugum*, *& hoſtibus* & duci capto repoſuerunt.

NOTÆ IN CAPVT XVI.

Num. I. *Precibus &c.*] Prima pars capitis huius, de precibus ſcilicet & deditione Campanorum, habetur à Liuio 7, 30. &c. reliquum lib. 9. Camers.

Ibid, *pro ſociis*] Tertium membrum diuiſionis propoſitæ ſupr. I. 9, 6. De re ipſa vide Lipſ. polit. 5, 4, 7. Diodor. 22, I.

Ibid. *Samnites*] Vetus, *Sannitas*, ſic quoque Iordanei, ἀρχαικῶς ſic *Acarvanas, Pœanas*, apud veteres, pro *Acarnanes Pœanes*, vide Chariſ. lib. I. Inſtitut. hunc populum variè ſcriptum exhibebant libri. *Sanites, Sannites, Saunites*, vt Græcis Σαυνῖται, perperam, cum caput ipſorum Σάμνιον, à quo Σαμνίτης ὁ πολίτης, Stephanus noſter, Σάμνιον πόλις βρεττανίας, τὸ ἐθνικὸν Σάμνιος καὶ Σαμνίτης, portentum putant eſſe illud βρεττανίας viri eruditiſſimi, non eſt. βρεττανία aut βρεττιανία Græcis eſt βρεττία, vocarunt etiam βρεττανίδα, vt alibi docemus. Olympiodorus apud Photium in excerptis, ὅτι τὸ Ῥήγιον μητρόπολίς ἐστι βρεττανίας ἐξ οὗ φησὶν ὁ ἱστορικὸς ἀλαρικὸν ἐπὶ Σικελίαν βουλόμενον περαιωθῆναι, ἐπισχεθῆναι. vides βρεττανίαν vel βρεττιανίαν eſſe βρεττίαν, quæ Latinis Bruttium vel Brittium. Sed hæc præter rem. & pluribus ad Stephanum noſtrum diximus, vbi & locum Polybii adduximus, Salmaſius.

Ibid. *Romanus*] Quidam *pop. Rom.* non ita recte. Nam alibi ſibi loquitur. *Romanus, Germanus, Tarentinus,* non addens *populus*, exempla paſſim obuia. Salmaſius.

3. *Omnium &c.*] Campaniæ laus ſumpta eſt ex Plin. 3, 5. Solin. cap. 8. Strab. lib. 5. Eutropio 2, 1. Eleganter Silius Campaniæ laudes cecinit 8, 526. De his populis plura Plinius 3, 5. & 12. Camers. Adde Polyb. 3, 91. Dionyſ. 1, 37. Plin. 18, 11. Cicer. pro L. Agrar. Strab. lib. 5. Inde eſt quod Seneca epiſt. 51. ait: *Hannibalem indomitum niuibus & Alpibus virum, eneruauerunt fomenta Campaniæ.* Pertinet eo prouerbium quod hodieque vſurpari Camerar. ſubciſiv. 1, 85. refert. *Il regno Neapolitano e vn delicato paradiſo, ma habitato da gli diauoli.*

Ibid. *denique*] Rara illatio vocis *denique*, cum nihil præceſſerit, cui ſeruiat. ICtis tamen aliiſque etiam ſcriptoribus, non ſemel vſitata; fruſtra ſane reprehenſa à viro docto; Triboniani manibus iniquiore quam par erat. plane Pal. noſtri tres propugnant hanc ſcripturam; & adſentior amiciſſimo meo Salmaſio, belle ſic ex abrupto inferri, illud *denique.* amicus tamen quidam meus aliquando ſuſpicabatur, *cælo dieque:* acutius quam verius. Gruterus. Pluribus exemplis lectionem hanc firmat Salmaſius in Sol. p. 382. D. 2. quib. adde Iuſtin. 9, 4, 1. 11, 11, 4. 13, 2, 10. 23, 1, 15. & Papinian. in l. 13. de adopt.

Ibid. *bis floribus vernat*] Adde Chron. Altiſſiod. pag. 5. b. & Ariſtot. mirab. cap. 67.

Ibidem: *nihil vberius ſolo*] Varro vbi Italiam extollit, præcipue Campaniam laudat. lib. 1. de re Ruſt. cap. 2. *Quod far conferam Campano? quod vinum Falerno? quod oleum Venafro?* nam & iſta ſunt Campana. Iterum 11. Rerum Humanarum: *Ad victum optima fert, ager Campanus frumentum, Falernus vinum.* Liuius 7, 38, 7. *agrum Italiæ vberrimum, dignam agro vrbem.*

Ibid. *hoſpitalius* Contra *Pontus Euxinus, antea ab inhoſpitali feritate Axenus appellatus.* apud Plin. 6, 1.

4. *Caieta*] Caietam Latio nouo, quia citra Lirim ſita eſt, multi adſcribunt, vrbs eſt & portus in ora Formiani ſinus occidentali, nomen habet à Caieta Æneæ nutrice, ſiue à littoris curuitate, teſte Strabone, & hodie nomen retinet, diſtatque ab Vrbe in ortum æſtiuum ad ſexageſimum lapidem ab Aquilone. Formias habet aduerſas, ad quintum lapidem, Formiano ſinu intermedio. Stad. Vide Seruium ad Æn. 7, 1.

Ibid. *Miſenus*] Portus & promontorium eſt, olim vrbs quoque ſatis celebris, quæ nunc diruta eſt. Vltra Caietam in ortum vergit ad quadrageſimum fere lapidem, dictus à Miſeno Æneæ tubicine, teſte

teſte Virgil. 6,234. Cumæ eodem tractu ſitæ erant, ſed in occaſum æſtiuum XVI. ſtadiis. Stadius.

Ibid. *Baia*] Promontorium & vrbs, & portus ob tepentes aquas ſaluberrima; ab vrbe ad centeſimum lapidem in ortum brumalem diſtabat, cingebatur à Septentrione Auerno, à meridie Auguſti portu, ab occaſu Lucrinum lacum habebat, ab ortu Puteolanum ſinum. ita vt nihil eo ſitu amœnius neque ſalubrius eſſe poſſet. Quare à Romanis frequentiſſime otii cauſa & deliciarum habitabatur: nunc fere ſuis ruderibus obruta jacet, etiamſi ob fontium & aquarum ſalubritatem etiam hodie commendetur. Stadius. Lege etiam Sidonii Apollinaris carmen XVIII. Chron. Altiſſiodor. pag. 3. & Caſſiodor. lib. 9. variar. epiſt. 6.

Ibid. *Lucrinus & Auernus*] Ex præcedenti Baiarum deſcriptione noti ſunt, & Strabo lib. 5. & Plinius 3, 5. & 30, 2. & 36, 15. cetera Stadius.

Ibidem: *otia*] Ita auſus ſum reponere, ſuadente v. e. quodque annotaſſet Vinetus, ita quoque habere aliquot Mſs. nihil enim verius aut elegantius dici poteſt. ſicuti pluribus oſtendo in Opinionum libellis. Vineti editio *oſtia*, quod quomodo concoquant viri eruditi, neſcio. certe noſtrum reperitur quoque in tribus Pal. Gruterus.

5. *amicti vitibus montes*] Vetus Iordanis, *amici vit. mont.* eleganter, modo ita ſcripſerit Annæus. Sic Horatius, *amicum vitibus Caulonem* dixit. Salmaſ. Vide Indicem ſi lubet.

Ibid. *Gaurus*] Symmachus de Campania loquens,

vbi corniger Lyaus
operit ſuperna Gauri.

Hos verſus poſuimus, vt ſcribendos putamus. *Guttur* vulgo mendoſiſſime. Schedæ Pal. *Gutturi*, nos *Gauri*. Salmaſ. Gaurus autem mons initium habet à ripa Liris orientali atque oſtio eiusdem fluminis, quod à Gauri vicinitate Gaurianus, vnde vulgo *Gargiliano* dicitur. Huius montis pars occidentalis *Gaurus*; orientalis & juga eiusdem, *Maſſicus*; ſeptentrionalis *Falernus* dicebatur. Falernus ager eius montis ad ſeptentrionem decliuitate porrigebatur. Vinum quod ſummis collibus naſcebatur, *Gauranum*; quod mediis, *Fauſtianum*; quod imis, *Falernum* vocari ſolitum eſt, teſte Plinio 14, 6. Stadius.

Ibid. *Veſuuius*] Nunc *Sumanus* dictus, (*Monte di Soma*) diſtat à Neapoli in ortum ad quartum ferme lapidem, clauditque ripam Sarni fluminis; ipſe nobilis generoſiſſimo vino, quod nunc Græcum vocant, & frequenti etiam incendio celebris eſt, eructat enim ſubinde flammas, & cinere quoque læto pinguique vicina reſpergit, verticem vero habet toſtis & aduſtis ſaxis ſterilem. Flagraſſe

ſub Tito maximo incendio Xiphilinus teſtatur & Zonaras, itidem Suetonius Tito cap. 8. antea etiam flagraſſe ex Strabone lib. 5. pag. 170. f. conſtat & Vitruuio. Plinium ſecundum, dum illud ſub Tito incendium Veſuuii, ejuſque cauſas propius inueſtigare contendit, craſſa aëris caligine ſuffocatum interiiſſe, ad Tacitum Plinius eius nepos lib. 6. Epiſt. 16. ſcribit. Ætna Siciliæ mons, perpetuo incendio in vertice lucet, eiuſque cauſam Iuſtinus 4, 1, 14. reddidit. Stadius. Incendii ſub Tito, meminit etiam Martialis 4, 44. eoque Cæſium Baſſum Poëtam Lyricum cum villa ſua conflagraſſe, ſcribit in vita eius Petrus Crinitus. Ceterum plura poſt hoc Veſuuii incendia memorantur. Semel cum, Procopio lib. 2. Gotthic. teſte, cineres Byzantium vſque delati ſunt. Pluuiam illam cineream refert Caſſiodor. 4, 50. & Zonaras tom. 3. eamque regnante Leone Magno accidiſſe. Iterum imperante Conſtantino quarto, Paul. Diac. 6, 4. Poſtremo anno Χειρογονίας MDXXXVIII. Münſterus Coſmograph. lib. 2. & noſtra memoria nuper extremo Anno MDCXXXI.

6. *Formiæ*] Vrbs Campaniæ prius *Hormiæ* dicta. Strabo lib. 5. Plin. 3, 5. quadraginta ſtadiis à Caieta. Cluuerius illud ipſum oppidum eſſe autumnat, quod hodie *Mola* dicitur.

Ibid. *Cumæ*] Vetuſtiſſima & nobiliſſima ciuitas à Chalcidenſibus condita teſte Velleio 1, 4, 2. & Strab. lib. 5.

Ibid. *Puteoli*] Vrbs Campaniæ; Auerno ab occaſu abluitur, ab ortu ſinu, cui *Puteolano* nomen dedit, ipſa olim Dicæarchia dicta fuit, à Iuſtitia magiſtratuum, teſte Strabone, condita à Samiis, teſte Euſebio, primis Romæ Coſſ. Bruto & Collatino. Inde à putore ſulphureo quem aquæ tepentes exhalant, *Puteoli* dici cœpit, teſte Strabone lib. 5. & Feſto. [Sic Ozolæ Locri apud Pauſaniam pag. 685, 10.] alii tamen [vt Varro lib. 4. de ling. Latin.] à puteorum frequentia illud nomen faciunt, hodie *Puzzuolo* voce parum deflexa dicitur. Stadius. Huius vrbis hiſtoriam deſcripſit Iulius Cæſar Capacius.

Ibid. *Herculaneum*] Sic ſcribitur hoc & apud Liuium extremo libro decimo, quod eſt *Herculanium*, *i* pro *e* penultima ſyllaba apud Plinium 3, 5. ἡράκλειον vocat Strabo libro 5. quod nomen idem ſignificat cum Herculaneo. Nam ab Hercule, qui Græcis ἡρακλῆς dicitur, facta, *Herculeus* & *Herculaneus* idem ſunt, quod ἡράκλειος nomen ab illo ἡρακλῆς deriuatum, & quæ Græcis ἡράκλειαι, id eſt, *Heraclea* ſiue *Heraclia* ciuitates appellantur, eas recte *Herculeas* & *Herculaneas* dicere poſſis. Fuerunt autem hæ multæ. Viginti tres numerat Stephanus, quarum vna Campaniæ hic celebrata: quæ vrbs eadem fuit cum *Herculaneo*, ſi quid Perotto, homini multa ſine ratione auctoreque dicenti, credimus. Vinetus.

Fuit

Digitized by Google

Fuit autem vrbs hæc Veſuuio monti vicina, ad occaſum non longe à Leucopetra promontorio, Veſuuii montis cineribus ſepulta jacet. Stadius.

Ibid. *Pompeii*] Veſuuio vicina ab ortu ad Sarnum, pari cum Herculaneo fato deleta. Stadius.

Ibid. *Capua*] De nomine huius vrbis variæ ſcriptorum ſententiæ. *A campeſtri agro appellatam*, credit Liuius 37, 2. & Plinius 3, 5. Plerique à Capy, apud Liuium d. loc. Sueton. Cæſare 81, 2. Dionyſ. 1, 74. Strabo lib. 5. Silius 11, 298.

Tum Capŭ vt primus dederit ſua nomina muris.

Hæc fere Schegkius ad Velleium 1, 7, 5. Strabo lib. 5. ait *Tyrrhenos cum duodecim vrbes habitarent qua earum quaſi caput eſſet, ea de cauſa Capuam nuncupaſſe.*

Ibid. *quondam inter tres maximas*] Quod & voluit præter alios Auſonius libello de vrbibus, qui amplius canit.

Heu nunquam ſtabilem ſortita ſuperbia ſedem!
Illa potens, opibuſque valens, Roma altera quondam,
Comere quæ paribus poterant faſtigia conis,
Octauum reiecta locum vix pone tuetur.

Gruterus. Alteram etiam ſuis temporibus Romam dixit Cicero Philippica duodecima cap. 3. Apud eundem orat. contra Rullum c. 32. legitur: *Maiores noſtri tres ſolum vrbes in terris omnibus, Carthaginem, Corinthum, Capuam ſtatuerunt poſſe imperii grauitatem ac nomen ſuſtinere. Alexandria tamen,* (teſte Ariſtea, nec falſo) *omnes vrbes magnitudine & opulentia ſuperabat.* Adde Diodor. 17, 52.

7. *Aureis atque argenteis armis*] Liuius 7, 29, 2. 9, 40. 10, 39. 11. Commune hoc fuit pleriſque gentibus. 2. Reg. 8. verſ. 7. *Tulit Dauid arma aurea, quæ habebant ſerui Adarezer.* ita Perſæ armati erant. Curtius 3, 10, 15. Iuſtin. 11, 13, 11. ita Parthi. Iuſtinus 41, 2, 10. Galli. Polyb. 2. Sic Alexander Argyraſpidas inſtituit. Iuſtinus 12, 7, 5. quod in ſucceſſores eius manſit. ita in Antiochi exercitu fuere Argyraſpides. Appianus Syriac. Liuius 37, 40, 7. Agell. 5, 5. Macrobius 2, 2. & eius æmulatione Alexander Imp. etiam chryſoaſpidas, apud Lamprid. cap. 50. Quamuis jam tum ſub Tito fuerint arma militum auro argentoque facta, vt indicat Ioſephus de bell. Iud. 6, 15. Aurei gladii mentio eſt in epigr. Græco Anthol. ſect. 1. titulo, εἰς πλούτους. Pertinet huc Marcellinus 31, 28. qui deſcribit. *Arma Imperatorii comitatus, auro colorumque micantia claritudine.* Rationem eius rei reddit Polybius 11, 7. & Plutarchus cap. 14. in vita Philopœmenis, qui Achæos eo modo ornauit, aliam in Sertorio, qui Hiſpanos. cap. 22. At Brutus apud eundem cap. 55. *acuere nonnihil putabat gloriæ cupidis pectora, auaros vero reddere etiam fortiores, quod arma ſicut poſſeſſiones retinerent.* Præter has alia etiam ſubfuiſſe videtur; diſciplinæ quaſi quoddam pignus & vinculum

Digitized by Google

culum; Inops enim miles Imperatorem minus quam hoſtem timet. *Idcirco*, ait Lamprid. in Alexandr. Seuero cap. 52. *quod mendicitas militaris ad omnem deſperationem vocat armatum.* Vide Curtium 8, 8, 16.

Ibid. *Si ſallaciam*] Sic o. Pall. antea vulgati, *ſi inſidiarum fallaciam* voce ſuperflua. Gruterus. Tueri tamen poſſimus vulgatam lectionem ſimilibus exemplis, Liuius 31,36,2. *fraus inſidiarum* infra 2, 6, 36. *inſidiæ Punicæ fraudis.* iterum Liuius 8,24,13. *diſcrimen periculi.* Iuſtinus 31,6,3. *adulationes aſſentionum.* Lucan.6, ... *Stillantis tabi ſaniem.*

Ibidem: *ſaltibus &c.*] Ita circumuentum & cinctum ſiluarum montiumque indagine Coſ. Cornelii Coſſi exercitum, Decius trib. mil. ſua virtute expediuit. Iunius Coſ. exercitui ſpe prædæ degreſſo, inſidiiſque ad Bouianum perturbato, armis ſanguineque hoſtium viam aperuit. Iterum Cornelio Aruina Coſ. ita vias ſaltuſque obſepſerant, vt ne qua commeatus ſubveheretur: ſed & ille ferro hoſtes ſubmouit. Nulla autem fraus ipſis ſucceſſit in Rom. cladem pronior, quam ad Caudinas furcas; niſi oblatam occaſionem infelici conſilio corrupiſſent, de qua mox dicturus eſt Florus. Stadius.

Ibid. *ſacratis legibus*] Vide Liuium 10, 38. Adigebantur autem iureiurando niſi victo hoſte non redire, quod etiam Romani prius vſurpâuere, Coſſ. M. Fabio, Cn. Manlio, apud Liuium, 2,45. ita etiam Ligures lege ſacrata exercitum coëgerunt, apud eundem 36, 38. Talis fuiſſe videtur apud Spartanos cohors Scirites, cuius meminit, Diodorus 15, 32. apud Thebanos ſacra cohors, inuentum Gorgiæ, iuxta Plut. Pelopid. cap. 31, & ſeqq. aut Athen. lib. 13. Epaminondæ, Ita Albericus Balbianus equites ſuos ſacramento adegit, *nunquam ſe terga daturos externo hoſti.* Iouius in vita Magni Sfortiæ cap. 9. Sic Labienus in exercitu Pompeii jurauit, ſe niſi victorem in caſtra non rediturum. Cæſ. de bell. ciu. lib. 3.

Ibidem: *humaniſque hoſtiis*] Has multis quidem gentibus in vſu fuiſſe, vt ne Romani quidem abſtinuerint, non nego, de Samnitibus autem nuſpiam me legere memini, propius igitur vero ſit, intelligere Florum eos qui propter altaria cæſi jacebant, eo quod juſiurandum abnuerant.

Ibid. *ſi pertinaciam*] Liuius 10, 31, 12. *adeo ne infeliciter quidem defenſæ libertatis tædebat; & vinci quam non tentare victoriam malebant: quinam ſit ille, quem non pigeat longinquitatis bellorum ſcribendo, legendoque, quæ gerentes non fatigauerunt* &c.

Ibid. *ſexies*] Vide Epit. Liu. 11, 5.

Ibid. *cladibuſq; ipſis animoſiorem*] Ita infra 3,21,10. *redit ab Africa Marius clade maior.* Et apud Iuſtinum 27, 2, 4. Seleucus *lætus malis*

ſuis.

Digitized by Google

ſuis, & damnis ditior redditus, & eiusdem Mithridates ita victus eſt, *vt maior clariorque in reſtaurando bello reſurgeret*, *damniſque ſuis terribilior redderetur*. 38,8,8. Adde infra 3, 5,20. Sic Horatius de Roma: *Duris vti lex caſa bipennibus &c*. Rutil. Itin. 1, 140. *Ordo renaſcendi, creſcere poſſe mali, & fecundam ſuis malis nationem Francorum*, in paneg. Nazarii. Adde Sidonium carm. 7, 6. Huic igitur Samnitium genti, non inepte comparares Saxones iſtos, qui cum Carolo bellum geſſerunt.

8. *quinquaginta annis*] Quadraginta nouem pro quinquaginta, Eutropius 2, 12. & Oroſius 3, 22. Camers legeret octoginta, pro quinquaginta, quot inuenit annos in procemio Appiani, propter illos viginti quatuor triumphos: ſed vel vicies quater vno anno iſtis, puto, licebat, ſi lubebat, de eadem gente ſemel victa, triumphare. Coſ. Varro apud Liuium 23, 5, 5. dicit Rom. cum Samnitibus per centum prope annos belligeraſſe. Ita fortaſſe neque Appianus ſubtilem annorum computationem ibi facere voluit. Liuius 7, 29, 2. ſcribit aduerſum Samnites mota eſſe primum arma M. Valerio Coruino tertium, A. Cornelio Coſſo Coſſ. quem putamus annum vrbis CCCCXI. Eutropius vero auctor eſt, ei bello finem impoſuiſſe Coſſ. Cornelium Rufinum, & M. Curium Dentatum: quorum conſulatum putamus incidiſſe in annum Vrbis CCCCLXIV. Si hæc ergo vera ſunt tempora initii & finis huius belli Samnitici, id non plus LIII. annos durauerit. Vinetus. Idem Liuius 23, 42, 5. per centum prope annos Samnites bellaſſe cum Romanis repetit. Scaliger ad numerum Euſebianum MDCXCVII. & Stadius colligunt annos LXXI. quæ computatio propius ad Appiani & Liuianam accederet; proxime autem conſentiret cum ea, quam idem Liuius 31, 31, 10. proponit.

Ibid. *vt hodie &c.*] De ſuo ſæculo loquitur, ſed illa vaſtitas non à Fabiis & Papiriis, verum à Sylla. Dicit hoc Strabo lib. 5. ſub finem pag. 172. Sic Seneca epiſt. 91, 3. *Lugdunum, quod oſtendebatur in Gallia, quaritur*. Adde du Bellay es antiq. de Rome, Sonnet. 3.

Ibid. *ipſa Samnio*] Ita tres Pall. & ſubintelligitur, *regione*, ante euſi, *ipſo Samnio*. Gruterus.

9. *apud Caudinas furculas*] Hiſtoria habetur à Liuio 9,2. &c. Val. Max. 5,1,5. ext. 7,2,14. ext. Plutarch. cap.6. Parall. Auctor de vir. illuſtr. cap. 30. Auguſtin. Ciuit. 3, 17. Lucan. 2, 137. Nota ſunt quæ Eutropius & Oroſius de hac ipſa clade ſcribunt. Lege quæ ſcribit Cicero Off. 3,30. Geſta ſunt autem hæc anno CCCCXXVI. ab V.C. auctore Oroſio. Camers. In margine editionis Liuianæ Gruteri adnotatus eſt annus A.V.C. 433. Pighius in Annal. refert ad annum 332. *Furculas* autem, pro quo vulgo *furcas* habent Mſſ. o. tam Gruteri quam Vineti. De his ita Sueyro in verſione Velleii: *La ciudad ſellamana Caudio, y-ahora Stretto d' Arpuia*.

10. *ſapien-*

10. *ſapienter vt ſenior*] Plutarch. An ſeni ſit gerenda? Reſp. c.19. *Maxime ſalua eſt ciuitas, vbi conſilia ſenum & juuenum arma obtinent.* Et Eurip. in Menalipp. apud Stobæum:

Παλαιὸς αἶνος· ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος·
Vetus hoc dictum eſt, faciendo juvenes,
Conſultando autem ſeniores præſtare.

Alludit huc etiam populare prouerbium: Wann Jugend Witz hätte/ vnd Alter Stärcke. Et in adag. Eraſm. *Senum conſilia, juvenum lanceæ.* Vide etiam Reg. 1, 12,8. & ſupra 1, 1, 15. Interdum & juuenes ſapientia excellunt. Vide Goldaſti replicat. pro imperio contra Ieſuit. cap. 4.

11. *vt nec &c.*] Simile quid Pyrrho accidit, quamuis captos Romanos abſque pretio dimiſerit, apud Val. Max. 2, 7, 15.

12. *voluntaria deditione*] Obſeruaui tales dedititios nunquam receptos ab hoſtibus, quod ea ratione eludi ſe crederent, cum ei qui belli gerendi poteſtatem haberet, etiam fœderis ſanciendi jus competere naturalis ratio dictitet, reſpicit eo l. 5. in fin. de pact. vbi quod duces belli inter ſe paciſcuntur, *publica conuentio* eſſe dicitur. Ita M. Clodium non recepere Corſi, apud Val. Max. 6, 3, 3. nec Mancinum Numantini, Appianus Hiſpanicis pag. 301. Zonar. Annal. tom. 2.

Ibid. *ſtrictis enſibus &c. fuit*] Imperiti librarii peruerſa licentia, multis modis, hæc contemerarunt: Pal. vnus, *ante pugnam agit*, alter *adiit* peſſime vterque, nec melius aut prudentius gens docta, ſed infelix correctorum, qui pro *fuit*, quod erat vera lectio, *furit* ſuppoſuerunt, nec cogitabant, id verbi ſibi conuenire, quod repoſitum ibant. Nazar. & vterque Iordaneus, *fuit*, optime. ſcribendum itaque, *ſtrictis enſibus &c. fuit*, dicit per ipſam viam, ante pugnam, militem fuiſſe ſtrictis enſibus, hoc eſt, ſtrictos enſes habuiſſe, & in ipſo congreſſu omnium oculos exarſiſſe; *miles ſtrictis enſibus fuit*, elegantiſſima locutio & vſitatiſſima, pro, *ſtrictos enſes habuit*, elegantia ſane fecit, vt ab hominibus peruerteretur nullius rei minus quam elegantiæ ſtudioſis. Salmaſius. qui etiam in notis ad Solinum pag. 585. B.1.& Hiſtor. Auguſt. pag. 214. C.2. hanc lectionem tuetur. Et ſane loquuntur ita maximi nominis auctores quos in Indice citabo. Pro vulgata tamen lectione videtur facere Marcellin. lib. 27. *Protinuſque inde luctantibus itinerum callidis, exploratis acceſſibus, per regiones longo itu* (an *ſitu*) *per rectas, ſenſim gradiens miles irritatior ad pugnandum, velut repertis Barbaris minaciter infrendebat.* Vbi pro *ſenſim gradiens* videtur legendum, *enſem quatiens:* & eſſe imitatiuncula Flori, retinendumque in Floro, *furit*; quod Marcellinus per illud ſuum *infrendebat*, expreſſerit. Pro *ſtrictis* etiam, niſi memoria me fallit, Lipſius legebat,

Digitized by Google

ſurrectu, quæ coniectura juuari poteſt loco Vopiſci in Aureliano cap. 37.

Ibid. *arſiſſe omnium oculos*] Ita cum Aquileiam obſidens Attila, ſpeculatum ad muros accederet, ab hoſtibus circumuentus, duobus interfectis, reliquos audacia & virtute ſua in fugam vertit, qui ſacroſancte affirmarunt, ex illius oculis ignitos radios, fulguris inſtar, emicuiſſe. Nicolaus Olahus in eius vita. Idemque teſtatur P. Callimachus Experiens in Attila. Turno ſuo tribuit hoc Virgil. Æneid. 12, 101.

—— —— *Totoque ardentis ab ore*
Scintillæ abſiſtunt, oculis micat acrius ignis.

Hercul. Apollodorus lib. 2. pag. 84. Alemannis ſuis Henrici legatio apud Choniatem ſub fin. lib. 1. de rebus geſtis Alexii Angeli. *qui Martis alumni, ira flamma oculos ſuffuſi, non ſecus quam gemmæ radient.* Et ſuis militibus Iulianus apud Marcellinum 21, 27. f. *oculorum veſtrorum vibratæ lucis ardorem.* & ipſe auctor Gothis 31, 38. *Sequebantur furore ex oculis lucente Barbari noſtros.* Lege etiam quæ notauit Gruterus ad Liuium 7, 33. & diſcurſu 13. ad Tacit. Item Virdungus in Taciti Agricolam 41, 5.

Ibid. *jugum & h.e. d.c. repoſuerunt*] Ambiguitatem quam Liuius 9, 15, 9. proponit, fueritne res ad Luceriam geſta, & ignominia Caudinæ deditionis repoſita, Papirio tertium Coſ. an ipſo equitum magiſtro, dictatore Lentulo? eam Capitolini triumphi diriment: qui Papirium de Samnitibus ſecundum triumphaſſe, cum Coſ. tertium eſſet, conſtanter recenſent, anno V.C. CCCCXXXIV. Stadius.

Bellum Etruſcum & Samniticum.

CAP. XVII.

1 HActenus populus Romanus cum ſingulis
gentium: mox aceruatim: tamen ſic quo-
que par omnibus. Etruſcorum duodecim popu-
li, *Vmbri in id tempus intacti*, antiquiſſimus Italiæ
populus, Samnitium reliqui, in excidium Roma-
2 ni nominis repente conjurant. Erat terror in-
gens, tot ſimul tantorumque populorum *Late*

per

Digitized by Google

per Etruriam infeſta quatuor agminum ſigna vo-
litabant. *Ciminius* interim ſaltus in medio, ante 3
inuius, plane quaſi Calidonius, vel Hercynius,
adeo tunc terrori erat, vt ſenatus conſuli denun-
ciaret, nè tantum periculi ingredi auderet. Sed 4
nihil horum terruit ducem; quin *fratre* præmiſſo
exploraret acceſſus. Ille per noctem paſtorio ha-
bitu ſpeculatus omnia: refert *totum iter*. Sic Fa- 5
bius Maximus periculoſiſſimum bellum *periculo*
explicauit. Nam ſubito inconditos atque palan-
tes aggreſſus eſt; captiſque ſuperioribus jugis, in
ſubjectos *ſuo jure* detonuit. Ea namque ſpecies 6
fuit illius belli, quaſi in terrigenas è cœlo ac nu-
bibus tela mitterentur. *Nec incruenta tamen illa* 7
victoria. nam oppreſſus in ſinu vallis alter conſu-
lum Decius, *more patrio* deuotum diis manibus
obtulit caput: ſolemnemque familiæ ſuæ conſe-
crationem in victoriæ pretium redegit.

NOTÆ IN CAPVT XVII.

Quæ hoc capite continentur, ſcribit Liuius 9. & 10. Oroſius 3, 20. Eutrop. 2, 1. Geſtum autem eſt bellum anno hoc CCCCL. ab V.C. Oroſ. Euſebius autem dicit geſtum Olymp. CXVII. Meminit Auguſtinus ciuit. 3,17. De duodecim Ethruriæ populis ſupra cap. 5. De Calydoniæ & Hercynio ſaltu infra 3,10,18. & 4, 12, 27. Camers.

Num. 1. *Vmbri in id tempus intacti &c.*] Secutus ſum editionem Gruterianam, quam etiam Lipſius Elect. 2,19. ex libro ſuo confirmat. Vmbros enim antiquiſſimum Italiæ populum etiam Dionyſ. 1,19. & Plin. 3, 14. appellat. Cæterum ne ſic quidem perſanatum eſſe locum ſuſpicor. Primum quod admodum languere videatur oratio; tum quod de Gallis, præcipuo Romanorum terrore, nulla mentio; præterea quod mox ſubiicitur: *infeſta quatuor agminum ſigna*, videbatur etiam Gallorum mentionem requirere. Itaque ſic tentabam: *Vmbri in id tempus intacti antiquiſſimus Italiæ popu-*

Digitized by Google

populus, Samnium, Gallique. Vel ita: *Vmbri t. i. t. i. a. I. populus Samnitum, Gallique.* ſed nihil affirmo.

2. *Late per Etruriam*] Recepi lectionem Iordanis antea Vineto, mox Salmaſio probatam. nam illa altera vitio non caret.

3. *Ciminius &c.*] Lege Liuium 9, 36, 1. & noſtrum ſupra 1, 11, 8. vbi ſimilis comparatio.

4. *fratre*] Quem Cæſonem appellat Frontinus 1, 2, 2. alii, quos Liuius 9, 36, 3. citat, C. Claudium.

Ibidem; *totum iter*] Ita accurate ex Iordane Vinetus, nec abit nimium v. e. niſi quod truncate, *refert. Tum iter.* at aliæ edd. *reſert. Tum ſic Fabius &c.* quod & in Pal. ſec. nam pr. medium retinet, item tert. Iordanes qui extat [extitit heu!] in Palatina libraria Mſſ. habet, *præfert tutum iter.* non male, hæreas tamen vtrum præferas: adeo vtrique ſcripturæ ſuæ adſunt rationes. Gruterus. Salmaſio magis arridet *tutum iter*, itaque potuiſſe ſcribere Florum, propius fidem eſt.

5. *periculo explicauit*] Recte quidem hoc, ſicut enim non temere ſubeunda ſunt pericula: ita vbi periculorum non niſi per periculum effugium eſt, θαῤῥήσαντάς τι κινδυνεῦσαι (vt in hoc peculoſiſſimo bello) melius certe eſt, verbis Thucyd. 1, 4, 5. accidit enim vt

Audaces fortuna juuet

adeoque ſæpius valeat illud Taciti 15, 59, 4. *Multa experiendo confieri, quæ ſegnibus ardua videantur.*

Ibid. *ſuo jure*] Sic Iordanes, ſic Pal. pr. & probandum eſt, quamvis Vineti Codd. calamo exarati, vt & Pal. ſec. ac tert. præferant, *ſuo more*, quod & in vulgatis. Lipſius dict. cap. 19. ſcribendum autumat *Iouis more*, tanquam *ſuo more*, inferat tale quid à Fabio ſæpius factum. Gruterus. Salmaſius etiam *ſuo jure* probat & explicat, ex auctore 3, 17, 3. vbi hæc eadem phraſis. Lipſiana tamen coniectura alio Flori loco juuari videtur, infra 2, 6, 9. vbi ſimilis comparatio.

7. *Nec incruenta tamen illa victoria, nam &c.*] Referenda hæc ſunt non ad illam expeditionem, qua Ciminii luci clauſtra perrupta ſunt, ſed ad totum bellum, *victoria* enim, ſicut *victor* & *vincere* tam ad bellum quam prœlium referuntur. Abſque explicatione confuſio oriretur hiſtoriæ, non enim idem in tempus incidit illa victoria cum morte Decii, ſed XIII. annis diſtant.

Ibid. *more patrio*] Vide ſupra 1, 14, 3. g. Auctorem de vir. illuſt. c. 27. Plutarch. c. 33. Parall. Val. Max. 5, 6, 6. Auguſtin. Ciuit. 3, 18. lege quæ ſcribit Cicero de diuin. 1, 24. Camers.

F Bellum

Bellum Tarentinum, & cum Pyrrho Rege.

CAPVT XVIII.

SEquitur bellum Tarentinum, vnum quidem 1
titulo & nomine; ſed victoria multiplex. Hoc enim Campanos, Apulos, atque Lucanos, & caput belli Tarentinos, id eſt, totam Italiam, & cum iſtis omnibus *Pyrrhum*, clariſſimum Græciæ regem, vna veluti ruina pariter inuoluit: vt eodem tempore, & Italiam conſummaret, & tranſmarinos triumphos auſpicaretur. *Tarentus* Lace- 2
dæmoniorum opus, Calabriæ quondam, & Apuliæ, totiuſque Lucaniæ caput, cum *magnitudine* & muris *portuque nobili*, tum mirabili ſitu: quippe in ipſis *Hadriatici maris* faucibus poſita, in 3
omnes terras, Hiſtriam, Illyricum, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam, *vela dimittit*. Imminet portui, ad proſpectum maris *poſitum*, *maius theatrum*: quod quidem cauſa miſeræ ciuitati fuit omnium calamitatum. Ludos forte celebra- 4
bant, *quum adremigantem* littori Romanam claſſem inde vident: atque hoſtem rati, emicant, ſine diſcrimine inſultant. *qui enim, aut vnde Ro-* 5
mani? nec ſatis. aderat ſine mora querelam ferens legatio *hanc quoque* fœde per *obſcœnam*, *turpemque* dictu contumeliam violant. *ex hinc* bellum. Sed apparatus horribilis, quum tot ſimul 6
populi pro Tarentinis conſurgerent, omnibuſque vehementior Pyrrhus: qui *ſemigræcam* ex

Lace-

Lacedæmoniis conditoribus ciuitatem vindica-
turus cum totius viribus Epiri, Theſſaliæ, Mace-
doniæ, *incognitiſque* in id tempus elephantis,
mari, terra, viris, equis, armis, addito inſuper fe-
7 rarum terrore, veniebat. Apud *Heracleam, & Cam-
paniæ fluuium Lirim*, Levino conſule, prima pugna:
quæ tam atrox fuit, vt *Frentanæ turmæ præfectus*
Obſidius inuectus in regem, turbauerit, coëge-
8 ritque *proiectis inſignibus* prælio excedere. Actum
erat, niſi elephanti conuerſi in ſpectaculum belli,
procurriſſent: quorum cum magnitudine, tum
deformitate, & *nouo odore* ſimul ac ſtridore con-
ſternati equi, quum incognitas ſibi belluas am-
plius quam erant, ſuſpicarentur, fugam ſtragem-
9 que late dederunt. In Apulia deinde apud *Aſcu-
lum* melius dimicatum eſt, *Curio, Fabricioq;* con-
ſulibus. jam quippe belluarum terror exoleuerat;
& Caius Minucius quartæ legionis *haſtatus*, vnius
proboſcide abſciſſa, *mori poſſe* belluas oſtenderat.
10 Itaque & in ipſas pila congeſta ſunt, & in turres
vibratæ faces, tota hoſtium agmina ardentibus
ruinis operuere: *nec ante cladi* finis fuit, quàm
nox dirimeret: poſtremuſque fugientium ipſe
rex à ſatellitibus humero ſaucius in armis ſuis
11 referretur. *Lucaniæ* ſuprema pugna ſub *Aruſinis*,
quos vocant, campis, ducibus iiſdem, *qui ſupe-
rius*: ſed *tunc ad totam* victoriam, exitum, quem
12 datura virtus fuit, caſus dedit. Nam productis
in primam aciem rurſus elephantis, vnum ex his
pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit:
qui quum per ſtragem ſuorum *percurrens*, ſtrido-
re quereretur, mater agnouit, & quaſi *vindicaret*,

exiluit *tum omnia circa quaſi hoſtilia* graui timore
permiſcuit. *ac ſic* eædem feræ, quæ primam vi- 13
ctoriam abſtulerant, ſecundam parem fecerant,
tertiam ſine controuerſia tradidere. Nec verò 14
tantum armis, & in campis, ſed CONSILIIS
quoque & domi intra Vrbem cum rege Pyrrho
dimicatum eſt. Quippe *poſt primam victoriam* rex
callidus, intellecta virtute Romana, ſtatim *de-*
ſperauit armis: *ſeque ad dolos contulit.* Nam inter- 15
emptos cremauit: *captiuoſque* indulgenter ha-
buit, & ſine pretio reſtituit. *Miſſiſque deinde lega-*
tis in Vrbem omni modo *annixus eſt*, *vt in amici-*
tiam reciperetur. Sed bello & pace, foris & do- 16
mi, omnem in partem Romana virtus tum ſe *ad-*
probauit: nec alia magis, quàm Tarentina victoria
oſtendit populi Romani fortitudinem, ſenatus
ſapientiam, ducum magnanimitatem. *Quinam* 17
illi fuerunt viri, quos ab elephantis primo prœ-
lio obtritos accepimus? *omnium vulnera in pectore*:
quidam hoſtibus ſuis immortui: omnium in ma-
nibus enſes: & *relicta in vultibus minæ*: & in ipſa
morte ira viuebat. Quod adeò Pyrrhus miratus 18
eſt, vt diceret: *O quam facile erat orbis imperium*
occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege
Romanis! Quæ autem eorum, qui ſuperfuerunt, in 19
reparando exercitu feſtinatio? quum Pyrrhus,
Video me, inquit, *planè Herculis ſydere procreatum,*
cui quaſi ab angue Lernæo, tot cæſa hoſtium capita de
ſanguine ſuo renaſcuntur. Qui autem ille ſenatus 20
fuit? *quum perorante Appio Cæco*, pulſi cum mu-
neribus ſuis ab Vrbe legati, interroganti regi
ſuo, *quid* de hoſtium ſede ſentirent? *Vrbem tem-*
plum

Digitized by Google

21 *plum ſibi viſam*, *ſenatum regum conſeſſum eſſe con-
ſiterentur. Qui porrò ipſi duces, vel in caſtris?
quum medicum venale regis Pyrrhi caput *offeren-
tem*, *Curius remiſit*: Fabricius oblatam ſibi à rege
22 imperii partem repudiauit. vel in pace: quum
Curius *fictilia ſua* Samnitico præferret auro: Fa-
bricius decem pondo argenti circa *Rufinum* con-
ſularem virum, quaſi luxuriam cenſoria graui-
23 tate damnaret. Quis ergo miretur his moribus
virtute, *militia*, victorem populum Romanum
fuiſſe? vnoque bello Tarentino intra quadrien-
nium maximam partem Italiæ, fortiſſimas gen-
tes, opulentiſſimas vrbes, vberrimaſque regio-
24 nes *in ditionem redegiſſe? Aut* quid adeò fidem ſu-
peret, quam ſi *principia belli* cum exitu conferan-
tur? Victor primo prælio Pyrrhus, *tota tremente
Campania*, Lirim, Fregellaſque populatus, pro-
pe captam Vrbem à Præneſtina arce proſpexit: &
à viceſimo lapide, oculos trepidæ ciuitatis, fumo
25 ac puluere impleuit. Eodem poſtea bis exuto
caſtris, bis ſaucio, & in Græciam ſuam trans ma-
re ac terras fugato, pax & quies, *ſed tanto adeo
de opulentiſſimis* tot gentibus ſpolia, vt victoriam
26 ſuam Roma non caperet. Nec enim temerè vllus
pulchrior in Vrbem, aut ſpecioſior triumphus
27 intrauit. Ante hunc diem *nihil*, *niſi pecora* Vol-
ſcorum, greges Sabinorum, carpenta Gallorum,
fracta Samnitum arma vidiſſes: tum ſi captiuos
aſpiceres; Moloſſi, Theſſali, Macedones, Brut-
tius, Apulus, atque Lucanus; *ſi pompas*, aurum,
purpura, ſigna, tabulæ, Tarentinæque deliciæ.
28 Sed nihil libentius populus Romanus aſpexit,

Digitized by Google

quam illas *quas timuerat, cum turribus ſuis* belluas; quæ *non ſine ſenſu* captiuitatis, ſummiſſis ceruicibus, victores equos ſequebantur.

NOTÆ IN CAPVT XVIII.

De hoc bello ſcribit Epit. Liu. lib. 12, 13, 14. Valer. Max. 2, 2, 5. Auctor de vir. illuſtr. cap. 35. Plut. in vita Pyrrhi. Auguſtin. Ciuit. 3, 17. Oroſ. 4, 1. Eutrop. 2, 1. Quo tempore hoc bellum geſtum ſit, docet Agell. lib. 17. cap. vlt. & Plin. 8, 6. [& 14, 10.] Camers. Adde Iuſtin. 18, 1.

Num. 1. *Pyrrhum*] Pauſanias libr. 1. non ita longe ab initio. *Græcum neminem ante Pyrrhum, bellum Romano imperio intuliſſe ſatis conſtat.* Nempe ex vera illa & veteri Græcia, nam antea cum multis Italiæ Græcis populis, vt & ipſis Tarentinis, conflixere Romani.

2. *Tarentus*] Tarenti originem, ſitum, potentiam, &c. lege apud Strab. lib. 6. & Plin. 3, 10. Sil. 12, 432. Quando & à quibus conditum Euſeb. lib. temp. Camers. Adde Iuſtin. 3, 4, 11. Seruium ad Æn. 3, 550. Præcipue vero Philippum Cluuerium Italiæ lib. 4. Merulam 2, 4, 28.

Ibid. *magnitudine*] Alludit huc Seneca de tranquil. animi cap. 2. *tecta, vel antiqua ſatis opulenta turba.*

Ibid. *portuque nobili*] De quo Polyb. excerpto primo lib. 10. vbi quanta ſit portuum vtilitas, luculenter demonſtrat. Adde Cenſorini orat. apud Appian. in Punicis. In al. edd. eſt *nobilis.* ſed iſtud prætuli. Sic infra cap. XX. Brundiſium incluto portu.

Ibid. *Hadriatici maris*] Ita diſerte Pal. pr. vt & ſupra c. 15. vbi & alii duo Pall. *Adriatico* expreſſere, ſed & hoc loco eſt in tertio *Adriatici,* in ſec. *Adriaci.* Gruterus.

Ibid. *vela dimittit*] Ita Nazar. Grutero teſte, Salmaſius *vela admittit* legere mauult.

Ibid. *poſitum maius theatrum*] Cum ita eſſe in Mſs. ſuis prodidiſſet Vinetus, id fidenter recepi in contextum, quandoquidem reſtaret quoque in v. e. nec non Pall. o. hactenus excuditur, *vrbis theatrum.* Gruterus. Salmaſius illud *vrbis* eliminandum putat, cum nullius hic vſus ſit. forte non incommode mutari poſſit in *amphi,* vt ſit *amphitheatrum.* Non enim nouum eſt ita corrumpi & exteri literulas, vt in alienum verbum degenerent. ſicut hoc ipſum ſibi exemplo eſt, quod in aliis ex *maius,* in aliis *vrbis* legitur. nihil tamen adfirmauerim. Præſertim quia *maius theatrum* dici potuit reſpectu minoris: ſicut apud Dionyſ. 1, 50, 3. mentio eſt *minoris theatri* in oppido Ambraciæ.

4. quum

Digitized by Google

4. *quum ad remigantem lit. &c.*] Gruterus cenſet adſuta non-nulla à librariis, & purius ita legi: *quum adremigante littore Romana claſſe, hoſtem &c.* puto veram cenſuram.

Ibid. *Qui enim, aut vnde Romani?*] Sequutus ſum certiſſimam Salmaſii correctionem, etiam Grutero probatam, hactenus edebant, *qui autem & vnde Romani, nec ſatu norant:* cum illud *norant*, non norint. o. Pall. Similiter Ouid. epiſt. Phyllidis, verſ. 106. *Hei mihi, ſi quæ ſim Phyllis, & vnde, rogas!*

5. *hanc quoque*] Legationis jus vt ex gentium moribus originem traxit; ita violatores eius ſemper infames inuiſique fuere, maximiſq; pœnis affecti. De qua retractare profeſſos lege Paſchalium cap. 26. Gentilem lib. 2. c. 14. Freder. de Marſelaër diſſ. 13. &c. exempla præter hoc ſunt in noſtro 2, 5, 3. & 2, 16, 3. Adde Tacit. H. 3, 80, 5. & 6. Zonar. tom. 3. pag. 69.

Ibidem: *obſcænam turpemque dictu contumeliam*] Non tempero mihi, quin inſignem multis de cauſſis hiſtoriam ex Dionyſio excerpt. legat. I V. adſcribam. *Cum Poſthumius legatus ad Tarentinos miſſus eſſet, & quædam apud eos exponeret; Tarentini non modo attenderunt animos; verum etiam ſi quid ab eo diceretur, quod non exactiſſimum Græci ſermonis characterem referret, obſeruabant ac ridebant, & barbarum vocitabant, ac tandem è theatro eiiciebant, cumque abirent, vnus ex iis, qui in tranſitu adſtabant Tarentinis, nomine Philonides, homo ſcurrilis, qui à vinolentia, cui per totam vitam deditus fuerat, appellabatur Cotyla, heſterna ebrietate etiamnum diſtentus, vt appropinquarunt legati, ſublato amiculo, & corpore ad obſcœniſſimum habitum compoſito, ſordes nominatu indecoras ſacro legati veſtimento adſperſit. vbi cum totum theatrum in riſum erupiſſet, & petulantiſſimi quique manibus complo-ſiſſent, Poſthumius Philonidem intuitus: Accipiemus, inquit, omen, ô ſcurra; quia datis nobis etiam ea quæ non petimus. Deinde ad multitudinem conuerſus, veſtem contumelia affectam oſtendit, cumque adhuc maiorem ex omnibus riſum oriri cerneret, & voces quorundam illatantium petulantiamque laudantium audiret: Ridete, inquit, Tarentini, ridete dum licet; nam poſt hac diu flebitis. Ad quas minas cum nonnulli exaſperarentur: Et vt magis, inquit, ſtomachemini, etiam hoc vobis dicimus, vos hanc veſtem multo ſanguine eluturos.* Fateor non conuenire inſtituto, tales narrationes inſerere, ſed cum ad explicandum auctoris locum præcipue faciat, nec alibi idem admiſerimus, veniam merebimur. Facit cum Dionyſ. Val. Max. 2, 2, 5. Polyb. 1, 7. non exprimit genus contumeliæ, ſed ἀσελγείας vocat. Quanta vero ea iniuria fuerit, & quam juſto pioque bello Romani propterea Tarentinos perſecuti ſint, exinde apparet, quod etiam in priuatis hominibus, apud quos reſpectus iſte juris gentium ceſſat, pro atroci contumelia acceperint fimo corrupto perfundi. l. 1. §. 1. extraordin. crimin. iuncta l. 9. de iniur. Liuius epit. 12. pulſatos ſcribit.

Ibid. *exhinc*] Supra 1, 13, 8. legendum hic docuimus, *& hinc bellum*, nec ſententiam mutamus. Salmaſius.

6. *ſemigracam*] Ita apud Liuium 7, 19, 9. *Caritem pop. miſericordia conſanguinitatis Tarquinienſibus adiunctum, fama ferebat.* Pyrrhi verba leguntur apud Diodor. 22, 1. qui etiam lib. 16. cap. 66. ſimilia refert de Timoleonte. Adde infr. 3, 1, 15.

Ibid. *incognitiſque in id tempus elephantis*] Adde Plinium 8, 6. Veget. 3, 24. Varron. lib. 6. de ling. Latin. Solin. cap. 25. Frontin. Strategem. 7, 4, 13. Iuſtin. 18, 1, 6. Maximum autem hoc fuit belli momentum: Ita cum Fidenates facibus armati erumperent; *forma inuſitata pugna Rom. milites terruit.* Liuius 4, 33, 2. & à Britannis *nouo genere pugna* perterriti ſunt Cæſareani. Cæſ. de bell. Gall. 5, 15. *Subita enim conterrent hoſtes, vſitata vileſcunt.* Veget, 3, 26. Liuius 10, 28, 9. Inde *vanis & inanibus militem magis, quam iuſtis formidinis cauſis moueri,* dicit Curt. 4, 13, 5.

7. *Heracleam, & Campania fluuium Lirim*] Similiter Oroſius 4, 1. Iordanes. Gotefridus Viterbienſis Chronic. lib. 9. Conſtat autem inter omnes Heracleam illam non in Campania, nec ad Lirim ſitam fuiſſe; ſed in Lucania inter Sitin & Acirin. Plinius 3, 11. Strabo lib. 6. pag. 182. Plutarch. Pyrrho cap. 34. Liuius Epit. 13, 1. Stephanus de vrbibus. Frontinus 4, 1, 24. Ideoque Bongarſius ad Iuſtin. 18, 1, 4. in Oroſio 4, 1. & hoc noſtro legi vult. *Heracleam & Pandoſiam vrbem, fluuiumque Sirim.* Salmaſius ad Solinum pag. 58. D. 1. *Heracleam & fluuium Sirin.* Cluuerius Italiæ antiquæ pag. 510. & 1279. *Lucania fluuium:* omnia ex hiſtoria. Sed cum noſtri conſilii haud ſit hiſtorias ex integro condere, ſed vt à Floro conſcriptæ ſunt, proponere; rectius videtur accedere alteri eiusdem Salmaſii opinioni, qua peccatum auctoris eſſe cenſet.

Ibid. *Frentana turmæ præfectus*] Frentanum natione, turmæque præfectum, nomine Oplacum Plutarchus Pyrrho cap. 36. vocat: vt dubium eſſet, an de Frentanorum auxiliariorum præfecto loqueretur, niſi teſtaretur Franciſcus Fabricius vir doctiſſimus habere ſe Mſs. librum in quo nomen huic præfecto *Obſidium* ſit adſcriptum, quod Plutarchi ſententiam in Pyrrho quoque confirmaret. Stadius.

Ibid. *proiectis inſignibus*] Nempe ne per ea monſtratus hoſtibus, periculoſius fugeret. Similia Plutarch. Lucullo cap. 55. Cæſare cap. 67. Curt. 3, 11, 21. Frontin. 2, 1, 24. Zonaras lib. 3. de Magnentio. Adde notam Caſauboni & Berneggeri ad Suetonium Auguſto 10, 9. a. Sic Antonius conſularem veſtem abiecit inter cædem Cæſaris. Dio lib. 44. pag. 283. Ita Nicanor deſcribitur *depoſita veſte gloria per mediterranea fugiens*, Maccab. 2, 8. Aſinius Pollic. apud Dionem lib. 45. Traianus apud Xiphilinum pag. 254. Adde Tacitum

Digitized by Google

citum Hiſtor. 1, 81, 4. Hiſtor. Miſcellan. 6, 8. Cæſar. de bell. civil. 3, 96.

8. *nouo odore*] Liuius 30, 18, 6. *Ad quorum ſtridorem odoremque & aſpectum territi equi, vanum equeſtre prælium fecerunt.* Idem de elephantis, locis aliis multis idem Liuius. Vinetus. Liuium imitatur Ammianus 25, 3. *ad quorum ſtridorem odoremque & inſuetum aſpectum magis equi terrebantur.* Adde Plutarch. Pyrrho c. 37.

9. *Aſculum*] Oppidum hoc in Picentibus locat Plin. 3, 13. & noſter proximo cap. Ea propter Camers. proxime præcedentia verba, *In Apulia* delenda cenſuit. Vinetus ita ſubuenire tentat; *In Apulia deinde apud Aſculum*: vt innuat duobus iſtis locis pugnatum eſſe. Vegetius 3, 24. quæ hic narrantur, in Lucania accidiſſe ſcribit.

Ibid. *Curio Fabricioque*] Manifeſtus hic eſt error. Curio enim nunquam in conſulatu collegam fuiſſe Fabricium, Annales Coſſ. teſtantur. Scribendum itaque *Fabricio & Æmilio Coſſ.* quibus ad Aſculum cum Lucanis, Bruttiis, Tarentinis, & Samnitibus pugnatum eſſe, Triumphorum tabulæ recenſent. Obſeruo namque Pyrrhum tunc ſpe occupandæ Siciliæ euocatum fuiſſe, victum tamen paullo ante Fabricii virtute, vtpote qui medicum Timocharem contra regis ſui caput ſpe præmii venenum deferentem, ad dominum ſuum reduci curauerit. ita fere Eutrop. 2, 18. Epit. 13. Liuii. Valerius Maximus. Tabulæ Capitolinæ. Contra Florus, & ſcriptor de viris illuſtribus Frontinus, Plutarchus recenſent, cum Pyrrho bis ad Aſculum eſſe pugnatum, priore die prœlium ob noctem fuiſſe diremtum, altero die Pyrrhum circa humeros pilo læſum ex acie deceſſiſſe, victoriam penes Fabricium fuiſſe. Pyrrhum deinde à Syracuſanis in Siciliam, qui à Carthaginenſibus obſidebantur, euocatum, Plutarchus & Pauſanias lib. 1. auctores ſunt. Nonnulli ſcribunt dubio Marte, Sulpitio, & Decio Coſſ. cum Pyrrho pugnatum eſſe, ſed anno ſuperiore Pyrrhum fuiſſe vulneratum, ſed Decium Coſ. hoc in prœlio cecidiſſe, Cicero in Tuſculan. 1, 37. auctor eſt Stadius. Forte diuerſos annos intelligit auctor, vt ſupra 1, 16, 8. *Per Fabios & Papirios patres, eorumque liberos.*

Ibid. *haſtatus*] Centurionem facit Veget. 3, 24. Lipſius de Mil. Rom. lib. 2. cap. 8. de primo haſtato exponit.

Ibid. *proboſcide*] Quod jam ante vſurpauerant Macedones bello Pori Indico. Vide Curtium 8, 14. Aliam vnius militis aduerſus elephantem pugnam deſcribit Hirtius de bello Africano cap. 84. & aliam Plinius 8, 7. aliam Ioſeph. antiq. 12, 14.

Ibidem: *mori poſſe*] Eoque magis Asdrubal apud Liuium 27, 51, 2.

10. *Nec ante clad.*] Ita Pal. tert. Nazar. autem & v. e. *nec alius*, vnde Salmaſ. *nec alias*. Verum impreſſorum lectio ſatis conſtat, ſi vero ſollicitanda ſit, ita forte legi poſſet; *nec alius cladi finis fuit, quam vt nox &c.*

11. *Lucania*] Philippus Cluuerius Italiæ antiquæ lib. 4. erroris arceſſit auctorem, quod *Lucania* ſcripſerit, cum *Samnii* debuiſſet; Verum ab hac nota facile tueatur eum Strabo, qui cum ex profeſſo hoc agat, fatetur, gentium harum ſitum vix certis finibus diſtingui poſſe.

Ibid. *Aruſinis*] Fruſtra ſunt viri docti, qui Tauraſinos campos hic comminiſcuntur. En teſtem locupletem Iulium Frontinum, qui Aruſinos campos nominat. 4, 1, 13. vbi pro *Statuentum* vel *Fatuentum* reponunt *Beneuentum*, ſed cum noſter Lucaniæ eſſe campos ſcribat, quomodo iidem potuerint eſſe circa Beneuentum, non video. Stephanus neſcio quam Beneuentum in Campania ponit, quam ſcribi per δ perhibet, βενεϐενδὸν, cuius ἐθνικὸν, βενεϐενδοὺς, & aliud eſſe à ϐενεϐεντὸν, ridicule, nam βενεϐεντὸς & βενεϐενδὸς plane idem. vt βρεντήσιον & βρενδήσιον dupliciter ſcribebant, & in veteri inſcriptione *Badaus* pro *Bataus* aut *Batauus*. καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. *Subarri* mendoſiſſime appellantur hi campi apud Iordanem in edd. nec dubium, quin ſit ex auctore noſtro emendandus, cum ſcripti habeant, *Subaros in his quos vocant campis*, vel puer videat legend. eſſe, *ſub Aroſinis quos vocant* campis. *Aroſini* & *Aruſini* idem. Salmaſius. Cluuerius tamen citato modo loco *Tauraſinis* reponit in omnibus auctoribus, ad quem remiſſum te volo.

Ibid. *qui ſuperius*] Videntur hæ duæ voces à mala manu: certe ſuperuacaneas res ipſa clamat. Gruterus.

Ibid. *ſed tunc ad totam &c.*] Ita Pal. ſec. nam tert. *ſed tunc in totam victoriam*, non placet. melius enim Pal. pr. *ſed tunc tota victoria exitum quem &c.* reſcribatur tantum: *ſed tunc tuta victoria. exitum quem &c.* tunc inquit; vicit Romanus, ſed ſine Marte ambiguo, ſine cruore multo. Gruterus.

12. *percurrens*] Salmaſius corrigit, *recurrens*.

Ibid. *vindicaret*] Ita & Pall. tres & v. e. recentiores, *vindicatura*. non male, ſi quoque firmaret ſcriptorum codicum auctoritas. Gruterus.

Ibid. *tum omnia circa, quaſi hoſtilia, graui timore permiſcuit*] Editio princeps, *graui mole*, quomodo item Pal. ſec. ac tert. ſed non etiam pr. in quo, *tum omnia circa quaſi hoſt. circa mere permiſc.* ſic inquam Naz. exemplar, niſi quod ſtatim eadem manu prius illud *circa* mutatum iuerit in *circum*. Illud *mole* ineptum eſt, haud tamen

me expe-

me expedio ex Nazar. niſi ſi forte reſtituendum, *cæca amore*, *permiſerit*, quod lepidum fuerit: proximos enim hominibus ſapientia elephantos, omnibus obuium eſt: itaque ſi homines excæcat amor, quid mirum ſi belluam alioquin prudentiſſimam, Hæc Gruterus, acute & fortean vere. poſſet tamen etiam non abſurde ita legi, *cæco timore*.

13. *ac ſic &c.*] Similes euentus in hiſtoriis paſſim; (vide Polyb. in excerpt. Valeſ. pag. 78.) ex quibus Hirtius de African. cap. 27. hanc extruxit regulam: *Elephanti multorum annorum doctrina uſuque vetuſto vix edocti, tamen communi periculo in aciem producuntur.* Alexander quin etiam apud Curt. 9, 2, 21. *Plus ſuis*, ait, *quam hoſtibus periculi inferre.* Quod multo magis neceſſe fuit fieri, cum alias feras quæ nunquam bona fide manſueſcunt, leones, apros &c. in aciem producerent, de qua re Lucret. rer. natural. lib. 5. & exemplum extat in Plutarch. Bruto cap. 13.

14. *poſt primam victoriam*] Ideoque dixit, *altera ſibi pari victoria haud eſſe opus* nimirum optumum quemque ſuo exercitu occubuiſſe cernebat. Hoc ipſum etiam Annibal cæſis ad Cannas Rom. vſurpaſſe fertur, apud Appian. de bell. Annibal. pag. 228. Ludovic. XII. Hiſtoire de France. *Cadmea victoria* vocatur hæc à Diodoro 22, 4.

Ibid. *deſperauit armis*] Eadem conſtructione Cicero ad Attic. 5. 18. *ſperamus manu.*

Ibid. *ſeque ad dolos contulit*] Nempe; *vbi non ſufficit leonina pellis, adſuenda eſt vulpina.* Plutarch. in Lacon. cap. 94.

15. *captiuoſque &c.*] Sicut prius Alexander (cuius dicta factaque æmulus hic erat) Scythis hoſtibus *captiuos omnes ſine pretio remiſerat, vt fidem faceret, ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine, non de ira, fuiſſe certamen.* auctor Curtius 7, 9, 18. Sic Sultanus Liparitem, apud Zonar. in Conſtantino Monomacho. Aſtutus ille Annibal ſocios tantum Rom. dimiſit, ſed alio fine.

Ibidem: *Miſſuque deinde legatis*] Huius legationis præter ceteros meminerunt Plinius 7, 24. Solinus cap. 7. Cicero Tuſculan. quæſt. 1. Camers.

Ibid. *annixus eſt, vt in amicitiam reciperetur*] Sic omnino Pal. ſec. nam. pr. *adniſus eſt, vt facto fœdere in amic. r. &c.* quod geminum videri poſſet, niſi & alia adnecteret Pal. tert. in quo, *amiſſus eſt, vt facto fœdere in amic. populi Rom. recip.* Gruter.

16. *adprobauit*] Melius hoc. quam vulgatum hactenus, *probauit*: eratque alterum in tribus Pall. Gruter.

17. *Quinam*] Salmaſius corrigit, *Qui enim.*

Ibid

Ibid. *omnium vulnera in pectore &c.*] *Quæ honeſta* ſunt *vulnera.* Vide Tacitum Hiſt. 3, 84, 7. Ouidium Faſtor. 2, 211. Confer cum his, quæ notant Gruterus ad Ammianum 31, 36. & Berneggerus ad Iuſtin. 9,3,10. Non abſimile eſt illud Sidonii Carm. 5. verſ. 252.

—— —— mors obruit illos,
Non timor; inuicti perſtant, animoque ſuperſunt
Iam prope poſt animam.

Ibid. *Relicta in vultibus mina*] Silius 13, 732.

——cui frons nec morte remiſſa
Irarum ſeruat rabiem ——

18. *O quam facile &c.*] Sic nullo apice minus Pall. tres: omnes, inquam, agnoſcunt primam literam *O.* vet. edit. addebat à fine; *mihi cum Romanis*, ſed non addicunt ei Mſs. noſtri, neque opus erat tali voce. Gruterus.

Ibid. *me Rege Romanis*] Cam. addit *dato*, ſed reiicit Vinetus, nec ſane vllus eius vſus eſt.

19. *Quæ autem eorum &c.*] Frequentia talis conſtantiæ exempla, etiam Annibali confeſſionem hanc extorſerunt, vt diceret: *cum eo nimirum hoſte res eſt, qui nec bonam nec malam fortunam ferre poteſt: ſeu vicit, ferociter inſtat victis, ſeu victus eſt, inſtaurat cum victoribus certamen.* Liuius 27, 16. Et iterum in oratione ad Antiochum apud Iuſtin. 31, 6, 5. *Cum Romano, ſeu occupaueris prior aliqua, ſeu viceris; tum etiam cum victo & jacente luctandum.* Simile Pontii teſtimonium apud Liu. 9,3,13. *Ea eſt gens Romana, quæ victa quieſcere neſciat, &c.* Adde Horat. lib. 4. Od. 4.

Ibid. *Video me*] Lectionem non damnamus. & quis merito damnaret? ſed cum in Naz. legerim, *Cum Pyrrhus idem omne inquit &c.* optime emendo, & veriſſime, *Cum Pyrrhus idem, O me inquit &c.* ideo dixit, *quod Pyrrhus idem*, quod tribus lineis ante ſcripſerat, *quod adeo Pyrrhus miratus eſt*, recte hic ergo, *Cum Pyrrhus idem.* Salmaſius, & probat Gruterus.

Ibidem: *Herculis ſydere*] De quarta Luna ſingulare hoc legitur, quod, ex Genethliacorum doctrina & præceptis, illa nati laborioſam acturi ſint vitam, quemadmodum de Hercule prodit Euſtathius. Tales apud Suidam τετραδισταί vocantur, qui quarta Luna editi laboribus periculiſque adſiduis, vt alteri Hercules, inuoluuntur. *Herculis ſidus* apud Florum, nihil aliud quam quarta Luna. Adagium ἐν τετράδι γεγενῆσθαι ab aliis explicatur. Hæc Excellentiſſimus in compluribus diſciplinis Paulus Merula, Coſmogr. 1, 22, 7. Adde Eraſmum Adag. 1, 1, 74. & Gilbertum Cognatum adagio 49. Alio ſenſu eſt *ſidus Herculis* apud Plinium 2, 8. & Apuleium de mundo.

20. *Qui autem*] Sic Pall. tres. editi *Quis* adiecta litera. Grut.

Ibid.

Ibid. *quum perorante Appio Cæco*] Ad hæc & ſeqq. inprimis faciunt, quæ notant Bongarſius & Bernegger. ad Iuſtin. lib. 18. cap. 2. Sententiæ Claudii non abſimilis eſt quam de Cleomene recenſet Plutarch. apophthegm. Laconic. 76.

Ibid. *quid*] Al. ni fallor, *qui*, quod rectum eſt, pro *quomodo*.

Ibid. *Senatum Regum conſeſſum*] Laudat reſponſum hoc Liuius 9, 17, 12. pro *conſeſſum, concilium* legendum ſuſpicatur Stadius. Sed ex Mſs. Iureti noſtram lectionem eſſe teſtatur Gruterus. Felippe del Conſeio 16, 4. ridicule locum hunc exponit de coronis triumphalium.

21. *quum*] Pall. o. & v. e. *quod*, & probat Salmaſ. Camers.

Ibid. *medicum*] Hanc Hiſtoriam præter cæteros lege apud Valer. Max. 6, 5, 2. & latius apud Agellium 3, 8. Dictus autem eſt medicus hic Timochares. Multa Cic. offic. 3, 22.

Ibid. *offerentem*] Sic edidit ex Pal. ſec. & Gruterus alibi eſt *afferentem*, inepte.

Ibid. *Curius remiſit*] De re non ambigitur, circumſtantiæ variant, ab vtroque Coſ. remiſſum Cl. Quadrigarius apud Agell. 3, 9. auctor eſt, à toto ſenatu Valerius Antias, quem alter Valerius ſequitur. Alii Fabricio tribuunt. Cicero citato loco, Plutarchus in apophth. eius. Frontinus 4, 4, 2. Claudianus de bell. Gild. verſ. 270. Liuius 39, 51, 11. indiſtincte, *horum patres Pyrrho regi hoſti armato, exercitum in Italia habenti, vt à veneno caueret, prædixerunt.* Æmulatus autem eſt factum hoc Tiberius Cæſar, referente Tacito 88, 3. Vide Piccarti obſeruat. Hiſtoricopoliticas Dec. 10. cap. 2. adde infra 2, 17, 17. q.

22. *fictilia ſua*] Hanc hiſtoriam ſcribunt paſſim omnes. Lege Valer. Maxim. 4, 3, 5. Agellium 1, 14. Plinium 33, 12. Auguſtin. Ciuitat. 5, 18. Plura in annotationibus Claudiani, ex Iuuenale, Virgilio, ceteris. Camers. Samniticum aurum à Curio contemptum fuiſſe Ciceronis quoque Cato adfirmat, & Scriptor de vir. illuſtrib. maximaque pars ſcriptorum. Alii eam continentiæ laudem Fabricio adſcribunt, ſed iterum in eo diſſident, quod nonnulli munera Pyrrhi regis à Fabricio contempta fuiſſe; alii Samnitium liberalitatem à Curio non fuiſſe receptam referunt. Stadius.

Ibidem: *Rufinum*] Hiſtoria habetur Epit. Liu. 14. Valer. Max. 2, 4. Agell. 4, 8. Dicit autem idem Agellius cap. vlt. lib. 17. hunc Rufinum fuiſſe bis conſulem, atque antea Dictatorem. Camers. Ab hoc Rufino ortum Syllæ deducit Plutarch. princ. vitæ. Cuius auaritiam idem Fabricius eleganti dicto taxauit, apud Ciceronem de Orat.

Digitized by Google

de Orat. 2, 66. & Agell. 4, 8. fin. Loquitur de hac cenſoria nota etiam Ouidius Faſtor. 1, 208.

Et leuis argenti lamina, crimen erat:

itemque Seneca de vita beata cap. 21. *ſæculum illud, in quo cenſorium tamen erant pauca argenti lamellæ:* ſcripſi autem *erant* pro *erat*, ob rationem, quam promo ad 4, 23, 88. Sic Plinius 18, 6. *qui triumphali denas argenti libras in ſupellectile crimini dabant.* & 33, 11. *propter quinque pondo notatum à Cenſoribus triumphalem ſenem*, vbi fortaſſis pro V. ſcribendum ſit X. Cæterum in citato Agellii loco vulgo legitur *quod decem pondo argenti factitaret*, cum legendum ſit *facti haberet*. *Facti*, inquam, hoc eſt, elaborati & in vaſa conuerſi, quale infecto opponitur l. 19. de aur. argent. &c. hoc eſt, rudi materiæ, l. 87. §. 4. de leg. 3. Alia cenſoriæ grauitatis exempla lege apud Plinium 18, 3. & 6. Agellium 4, 20. Liuium 41, 27, 2. Velleium 1, 10, 6. & 2, 10, 1.

23. *virtute, militia*] V. c. *virtute militum*, ſicut & Palat. tert. Quam lectionem reſtitutam vult Salmaſius, Pal. ſec. à vulgata ſtat. Mihi duæ voces iſtæ gloſſam ſapiunt, & explicationem verborum *his moribus.*

Ibidem: *in ditionem redegiſſe*] alii partim *deditionem*, partim *dedicationem*, noſtra lectio reſtat in Nazar. ſecunda in Pal. ſec. ac tert. Gruterus.

24. *Aut*] Melius mea ſententia, *At.*

Ibid. *principia belli*] Sic apud Tacit. 2, 3, 1. Artabanus *primo congreſſu fuſus, reparat vires, regnoq́ potitur.*

Ibid. *tota tremente Campania*] Sic Naz. melius quam vt editi, *totam trementem Campaniam.* Gruter.

25. *Sed tanta de op.*] Sic iterum plane Nazar. codex. Gruterus. malim tamen cum aliis, *& tanta.*

26. *nihil niſi pecora*] Nazar. *nihil niſi quaſi pecora.* Sed iſtud *quaſi* Grut. pro gloſſario habet, ad vocem *niſi*, vt ſcilicet *quam* degenerauerit in *quaſi*. Salmaſius tamen non ineptam vocem iſtam hoc loco cenſet. Et ſane non videtur incommodi ſenſus, ſi tantum leuiter traiiciatur: ita: *nihil quaſi, niſi pecora:* ita *quaſi* valeat *fere, propemodum*, vt in Suet. Cal. 58, 1. *hora quaſi ſeptima*, & Tacit. 14, 52, 2. *magnificentia quaſi Principem ſupergrederetur.*

27. *Si pompas*] Ita tres Pall. non *pompam.* Gruter.

28. *quas timuerat*] Lepidius Naz. *quas ita timuerat.* Grut.

Ibid. *cum turribus ſuis*] Vide God. Stevvechii notam ad Veget. 3, 24. Hoc autem anno nimirum CDLXXIX. primum ducti ſunt in trium-

in triumpho elephanti, vt notant Plinius 8, 6. & Seneca de breuit. vitæ cap. 13.

Ibid. *non ſine ſenſu captiuitatis*] *Senſus* hic non ita vt ſolet accipitur, ſed pro intellectu; ſicut in illis Plinii 9, 42. *miror, quosdam exiſtimaſſe aquatilibus nullum ineſſe ſenſum.* Et apud Senecam de brevit. vitæ cap. 13. *Ille otioſus eſt, cui otii ſui ſenſus eſt: hic vero ſemiuiuus, cui ad intelligendos corporis ſui habitus indice opus eſt.* Hac notione dicuntur animalia ſenſu carere in §. 2. Inſt. ſi quadr. paup. fec. Sic Curt. 6,2,25. de Bucephalo, & Agell. 5, 2. Apulei. lib. 3. *pro Lucio iumentum, ſenſum tamen retinebam humanum.* Ouid. Faſt. 3,221.

Et quaſi ſentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad auos brachia parua ſuos.

Sentiunt autem etiam animalia κατὰ τὴν ψυχὴν, Ariſtoteles Top. 1, 15, 9.

Bellum Picenum.

CAPVT XIX.

1 OMnis mox Italia pacem habuit. *Qui enim poſt Tarentum auderent?* niſi quod vltro perſequi
2 *ſocios hoſtium* placuit. Domiti ergo *Picentes*, & caput gentis *Aſculum*; Sempronio duce: qui *tremente inter prælium* campo, *Tellurem deam*, promiſſa æde, placauit.

NOTÆ IN CAPVT XIX.

Quæ hoc capite ſcribit Florus habentur Epit. Liu. 15. Eutrop. 2, 2. Signanter Oroſius 4, 5. Vide Front. 1, 12, 3. Camers.

Num. 1. *qui enim poſt Tarentum auderent.*] Nempe vbi fortior & otentior victus eſt, alii debiliores victorem laceſſere metuunt. odem fonte eſt, quod infra 2,7,1. dicit; *Poſt Carthaginem vinci em puduit.* Et illud alterum 3, 4, 1. vbi quaſi mirabundus: *Macedonas, ſi Diis placet, Thraces rebellabant, ipſi quondam tributarii Macedonum.* Sic infra 4,2,29.

Ibid. *ſocios hoſtium*] Nam duobus potiſſimum modis ex obliquo pax læditur; cum aut noſtri ſocii infeſtantur, aut hoſtes adiuuantur. Quod alicubi apud Liuium 34,32,13. Nabidi Quintius obiicit

Ipſe

Digitized by Google

Ipſeque Senatus legatis Philippi, apud eundem auctorem 30, 42, 7. Ita apud Thucyd. 1, 6, 7. Corcyrenſes Cyllenen, vbi erant naualia Eleenſium, incenderunt, quod naues pecuniaſque Corinthiis præbuiſſent.

2. *Picentes*] Hi populi quintam Italiæ regionem occupabant: quondam vberrimæ multitudinis, 360000. Picentium in P.R. poteſtatem aliquando venerint, ſi verus eſt Plinius, habitantque inter Rubiconem & Aufidum fluuios ad littora maris Adriatici. Sunt & *Picentini* Italiæ populi, qui ab ortu Lucanos & Sibarim fluuios, à tergo Auſones & Sarnum habent, à latere mare Tyrrhenum. Suntque Picentium coloni, teſte Strabone, quorum iſti *Picentes*, illi *Picentini*, frequentius dicuntur. De Picentibus triumphatum eſſe ab vtroque Conſule, Sempronio Sopho, & Appio Claudio, Triumphorum ſeries prodit anno V.C. CDXXCV. Stadius. Sueyro in verſione Velleii, Picentes interpretatur *los del Principato, ſegun Collenucio: è ſegun otros, de la coſta de Amalfi.*

Ibidem: *Aſculum*] Oppidum Picentium Apulorum, ſitum erat loco natura munitiſſimo, muro etiam & montibus vix vlli exercitui penetrabilibus incluſum, teſte Strabone lib. 6. hodie *Aſcoli* dicitur. Stadius.

Ibidem: *tremente inter prælium campo*] Si credimus Obſequenti cap. 26. legendum hic eſt *ante prælium*, apud eundem fine dicti capitis *Romani, quorum pauci euaſerunt, vicerunt*, videtur excidiſſe vox *Picentes*, aut *hoſtes*, aut ſimilis aliqua: ita, *Romani Picentes quorum &c.* Vide Oroſium 4, 4. quem eodem modo corrigendum putabam.

Ibid. *Tellurem deam*] Vetuſtiſſimus Græcorum Meliſſeus, Iouis nutritor, Tellurem Vrani vxorem colere inſtituit. Lege Lactant. 1, 22. De eius in vrbe Rom. æde. Plin. 34, 6. Val. Max. 6, 3, 1. Multa Auguſtin. Ciuit. 4. & Ouid. Faſtor. 4. Plura Macrobius Saturn. 1. Camers. Terram matrem etiam Perſæ coluere, Herodot. in Clio. & Scythæ, Idem in Melpomene. & ſub nomine *Herthi* etiam Germani, teſte Tacito Germ. 40, 3.

Bellum Sallentinum.

CAPVT XX.

SAllentini Picentibus additi, caputque regionis *Brunduſium incluto portu*, *Marco Attilio duce.* Et in hoc certamine, victoriæ pretium templum 2
ſibi paſtoria *Pales* vltro popoſcit.

NOTÆ

NOTÆ IN CAPVT XX.

[1] Hoc bellum ſcribunt Epit. Liu. 15. Auctor de vir. illuſtr. cap.4. Eutrop. 2,2. Camers. Meminit eius etiam Zonaras.

Num. 1. *Brundiſium inclito portu*] Ennius lib. 6. Annal.

Brundiſium polcro præcinctum præpete portu.

Porro tam de vrbe hac, quam tota regione remitto te ad exactiſſimam, ſæpius nominati nominandique Merulæ Coſmographiam 2, 4, 32.

Ibid. *M. Atilio*] Naz. *Maſilio.* corrupte pro *M. Aſilio. Aſilio* pro *Attilio*, vt *Biſuiſus* pro *Bituitus.* multum variant reliqui libri, alii *Artilio*, alii *Attilio.* Iordanes denique *Vatilio.* mendoſe omnes. Salmaſius.

2. *Pales*] De *Pale* Dea abunde omnes. Lege tamen Ouid. Faſt. 4,719. Plura Seruius Georg.3. in pr. & Solinus circa prin. Camers.

Bellum Volſinenſe.

CAP. XXI.

1 POſtremi Italicorum *in fide manſere* Volſini, opulentiſſimi Etruſcorum, implorantes opem
2 aduerſus ſeruos quondam ſuos: qui *libertatem à dominis datam*, in ipſos erexerant: *translataque in*
3 *ſe republica*, dominabantur. Sed hi quoque, *duce Fabio Gurgite*, pœnas dederunt.

NOTÆ IN CAPVT XXI.

Quod hic ſcribit Florus, lege apud Val. Max. 9,1. Auctor de vir. illuſtr. cap.36. Oroſ. 4,5. Camers. Adde Plin. 34,7,2.

Num. 1. *in fide manſere*] At quando victi aut adeo amici Romanis? nihil certius eſt, quam ſequendum Iordanem Bibliothecæ *in fidem venere* pro quo hactenus vulgatæ: *in fide munere.* corruptæ quidem ſed propius à vero quam Annæana. Gruterus. Liuius tamen lib.5. & 10. & Zonaras Annal. tom. 2. (vbi tamen ὐλσινίυς legitur, pro Ὀυολσινίυς) bellorum cum iis & fœderis meminerunt. Quo tamen non obſtante Gruteri iudicium ſequor: ideo, quod *in fidem venire*, idem eſt quod *in ditionem, poteſtatem*, nec de iis qui fœdere tantum iuncti ſunt, apte dicitur, ſicut *in fidem accipere*; Præterea putida foret oratio; *poſtremi in fide manſere*, ſignificaret enim omnes Italos deſciviſſe à Romanis ante Volſinios.

2. *libertatem à dominis datam &c. erexerant*] Forte non abſurde legeretur, *exercuerunt*. Exercere iram, victoriam &c. latinè dicitur. Infra 2, 16, 3. *Critolaus libertate à Romanis data, aduerſus ipſos vſus eſt.*

Ibid. *translataque in ſe Rep.*] quod fere accidere ſolet, vbi diverſi ordinis aut nationis, aut religionis adeo, viri, magiſtratus irrepunt. Senſim enim alios alioſque ſuæ factionis adlegendo, cum vires adquiſiuere, oppreſſis diuerſa ſentientibus, ſuæ poteſtatis Remp. faciunt.

3. *duce Fabio Gurgite*] Ducem belli Vulſinienſis Fabium Gurgitem fuiſſe, præterquam apud Florum, nuſquam me legere memini, nam Fabium etiam quem ſine cognomine Zonaras prodit, in oppugnatione vrbis Vulſiniorum occiſum eſſe refert. Conſulem deinde, qui Vulſinienſium mancipia expugnata in poteſtatem redegit, non nominat; cum veriſimile eſt fuiſſe M. Fuluium, qui conſul de Vulſinienſibus triumphum egit, anno V. C. CDXXCIX. Scriptor de vit. illuſtr. cap. 36. imperatorem huius belli Decium Murem vocat. prœlio victos, inde obſeſſos, expugnatos, & ſummo cruciatu enecatos eſſe, vrbemque euerſam, idem Zonaras prodidit. Stadius. *Fabium Gurgitem* vocat etiam Obſequens cap. 27. qui tamen mendoſus in voce *Volſinienſium*, pro qua male ibi *Volſcienſium*.

De ſeditionibus.

CAP. XXII.

HÆc eſt ſecunda ætas populi Romani & quaſi Adoleſcentia: qua maximè viruit, & quodam flore virtutis exarſit, *ac ferbuit*. *Ita quæ inerat*; quædam adhuc ex paſtoribus feritas, quiddam ſpirabat indomitum. Inde eſt, quod exercitus *Poſthumium* Imperatorem, inficiantem, quas promiſerat prædas, facta in caſtris ſeditione, lapidauit: quod ſub Appio Claudio *noluit vincere* hoſtem, quum poſſet: quod duce *Volerone*, detrectantibus pleriſque militiam fracti conſulis faſces: inde, quod clariſſimos principes, quum aduerſarentur voluntati ſuæ, exulatione multa-

1 (beside line 1), 2 (beside "Inde eſt"), 3 (beside "faſces")

uit:

uit : vt, *Coriolanum colore agros jubentem*; (*nec minus ille* ferociter injuriam armis vindicaſſet, niſi quod iam inferentem ſigna filium, mater Veturia la-
4 crimis ſuis exarmauit.) vt ipſum Camillum, quod inique inter plebem & exercitum diviſiſſe Veientem prædam videretur. Sed hic melior, obſeſſis *in capta Vrbe conſenuit*; & mox ſupplices
5 de hoſte Gallo vindicauit. *Cum Senatu* quoque *vehementius æquo bonoque* certatum eſt; adeo, vt relictis ſedibus ſolitudinem & interitum patriæ ſuæ minaretur.

NOTÆ IN CAPVT XXII.

Num. 1. *ac ferbuit*] V.c. *ac viruit*, perperam. nam id præceſſerat, reſtatque alterum in Pal. ſec. ac tert. nam primus *& ac ferbuit*. factumque ſtatim, *adferbuit*, maluiſſem *eeferbuit* vt notaret *efferbuit*. Gruterus.

Ibid. *Ita quæ inerat &c.*] Pertinet huc Licinius tit. de ſtupratoribus ex emendatione Bongarſii ad Iuſtin. 1,10,1. *agreſte illud à priſcis conditoribus robur*. Certum quod auctor ſeditionum harum cauſam facit, agreſtes populi noui mores nec ſatis adhuc ſubactos & mites; refutant illæ, quæ florentiſſimis temporibus accidere, nec pauciores iſtis, & aſperiores multo: quarum ipſe Florus infra 3, 14. &c. meminit, & Val. Max. lib. 9. toto cap. 7.

2. *Poſthumium &c.*] Vide Liuium 4, 50. Idem poſtea accidit Q. Pompeio, teſtes Valer. Max. citato loco, Velleius 2, 20, 2. Liu. epit. 77, 4. & ferret. Catoni apud Dionem in excerpt. Vales. pag. 641.

Ibid. *noluit vincere*] Immo *non vincere tantum noluit, vt Fabianus exercitus*, [Liu. 2, 43, 9.] *ſed vinci voluit*. Liuius 2, 59, 2. Adde Dionyſium 9, 60. & Val. Max. 9, 3, 5.

Ibid. *Volerone*] Reſtituit locum, teſte Camerte, Cuſpinianus, cum antea mendoſus eſſet. Hiſtoriam habet Liuius 2, 55, 5. & ſeqq. Dionyſ. 9, 47. Sed hoc etiam poſtea accidit, cum iam longe abeſſent à paſtoribus; nam & Piſonis Cos. faſces fracti ſunt. Dio lib. 36. & Bibuli. Appian. de bell. Ciuil. 2.

3. *Coriolanum*] Quem Themiſtocli comparat Cicero Bruto cap. 10. Plutarch. in parallelis Alcibiadi.

Ibid. *colere agros iubentem*] Quod per ſeditiones primo, [Liu. 2, 29, 2.] mox frumentarias largitiones omittebatur. Cui poſteriori cauſam neglectæ agriculturæ Tacitus etiam 12, 43. imputat & Auguſtus apud Sueton. in vita cap. 42.

Ibid. *nec minus &c.*] Maleſeciſſe Coriolanum indicat Cic. de juriſp. reſp. cap. 21. Nam, *vt parentum ſæuitia, ſic patriæ, ferendo ac patiendo leuienda eſt.* Hiſtoriam lege apud Liu. 2, 31. &c. Dionyſ. 8, 12. &c. Val. Max. 5, 4, 1. Ad huius forte exemplum *Populus Mutiam Sex. Pompeii matrem minus adegit, vt legationem ad eum ſuſciperet.* Appian. de bell. Ciuil. lib. 5.

Ibid. *in capta vrbe conſenuit*] Lectio hæc trium Pall. itemque v. e. quam etiam Salmaſ. probat, quapropter recipiendam non dubitavi.

5. *cum Senatu quoque &c.*] Hanc hiſtoriam ſcribunt Liuius in fine quinti, & Auctor de vir. illuſtr. cap. 23. Trita ſunt, quæ ſcribunt Eutropius & Oroſ. Camers.

Ibid. *vehementius æquo bonoque*] Sic editio Vineti, nec aliter v. e. aut Pall. tres. quomodo etiam inuenerat in Ms. ſuo amicus noſter Lipſius, vti videre eſt libro eius II. cap. 19. Elect. Gruterus. Nectamen abſurda videtur impreſſ. lectio, *vehementius de æquo. Siquidem* (inquit auctor infr. cap. 26. num. 5.) *nunc libertatem, nunc pudicitiam, tum natalium dignitatem; honorum decora, & inſignia vindicauit* plebs Romana. eaque omnia, poſtrema certe, certamina de æquo & bono erant. Quo reſpectu Florus infr. 3, 14, 3. de Graccho: *Siue æquo & bono motus, ne &c.*

CAP. XXIII.

PRima diſcordia ob impotentiam fœneratorum: quibus in terga quoque ſeruiliter ſæuientibus in *Sacrum montem* plebs armata ſeceſſit: ægreque, nec niſi *Tribunos* imperaſſet, Meneni Agrippæ facundi & ſapientis viri auctoritate, reuocata eſt. Extat orationis antiquæ ſatis efficax ad concordiam *fabula*, qua *diſſediſſe inter ſe quondam humanos* dixit *artus*, *quod omnibus* opere fungentibus, *ſolus venter immunis ageret: deinde moribundos à ſeiunctione rediiſſe in gratiam, quando ſenſiſ-*

Right-margin numbers: 1 (beside "PRima diſcordia…"), 2 (beside "Extat orationis…").

ſenſiſſent, quòd eius opera redactis in ſanguinem cibis irrigarentur.

NOTÆ IN CAPVT XXIII.

Hæc diſcordia accidit Olymp. 71. Auctor Euſebius lib. temp. De qua Liuius 2,32.&c. Dionyſ. 6,37. &c. Val. Max. 8,9,1. Auctor de vir. illuſtr. cap. 18. Eutrop. 1, 11. Oroſ. 2, 6. Auguſtin. Ciuit. 2, 18. & 3,17. Appian. de bell. Ciuil. lib. 1. Plura Pomponius l. 2. de O. I. Feneſtella tit. 25. Lege Ouid. Faſt. 3, 663. Camers. Cicero apud Priſcianum lib. 6. *decimo ſexto* poſt Reges exactos anno hæc accidiſſe auctor eſt. Iſidorus 9, 4. *ſexto*.

Num. 1. *ſacrum montem*] Quoniam Ioui fuerat conſecratus. Auctores Feſtus, Appianus, Auguſtinus Ciuit. 2,18. vbi plur. Camers. Adde l. 2. §. 20. de O. I. Alterius ſacri montis meminit Iuſtinus 12, 7, 7. & alterius iterum 44, 3, 6. alterius item Antigonus Hiſtor. Mirab. 144. Sed iſti nihil ad hunc noſtrum.

Ibid. *tribunos*] De his vide Polletum Hiſtoria Flori lib. 3. cap. 5.

2. *fabula*] Hanc narrant Val. Max. 8. 9,1. & Auctor de vir. illuſtr. cap. 18. Liuius vbi ſupra Val. autem Max. vocat hunc *Valerium*, non *Menenium*, Agrippam. Meminit Agell. 17,21. Camers. Huc etiam reſpexiſſe videtur Antoninus Imp. de vita ſua lib. 1. *vt vnus alterum iuuaret in ſuo opera, eo nati ſumus, vt manus, vt pedes, &c.*

Ibid. *opere fungentibus,*] Alter Pal. *opera fugientibus*, poſſit fieri, *opera fungentibus*, quomodo dicitur; *fungi munera*, apud Tacit. 3,2,1. & Sueton. Aug. 35,4. item *fungi officia*, apud eundem Tacit. 4, 38,1. &c.

CAPVT XXIV.

1 SEcundam in Vrbe media, decemuiratus libido conflauit. Allatas à Græcia leges, decem principes lecti, jubente populo conſcripſerant: ordinataque erat in *duodecim tabulis* tota juſtitia: quum tamen traditos faſces regio quodam furore retinebant.
2 Ante ceteros Appius eo inſolentiæ elatus eſt, vt ingenuam virginem ſtupro deſtinaret, oblitus & Lucretiæ, & regum, & *iuris quod*

Digitized by Google

ipſe compoſuerat. Itaque quum oppreſſam judicio filiam, trahi in ſeruitutem videret Virginius pater; nihil cunctatus, in medio foro manu ſua interfecit: admotiſque ſignis commilitonum, totam eam dominationem obſeſſam armis, in carcerem & catenas ab Auentino monte detraxit.

NOTÆ IN CAPVT XXIV.

Secunda diſcordia accidit Anno CCCII. ab V. C. Lege Solinum cap. 2. Euſebium lib. temp. Eutrop. 1, 12. Dionyſ. dicit Olymp. 82. hoc eſt, annis ab V. C. CCC. expletis. Lege ipſum 11, 31. &c. Liuium 3, 44. &c. Val. Max. 6, 1, 3. Auct. de vir. illuſtr. cap. 21. Oroſ. 7, 13. Auguſtin. Ciuit. 3, 17. Camers.

Num. 1. *duodecim tab.*] De duod. tab. quando, & à quo editæ, Dionyſ. vbi ſupr. Agell. lib. 17. cap. vlt. & lib. 20. cap. 1. Sæpiſſime habetur earum mentio in libris Digeſtorum, ſignanter tit. de O. I. Plura Feneſtella tit. 29. Scriptæ autem fuerunt ab Hermodoro Epheſio, cuius ſtatua fuit Romæ in comitio. Auctor Plinius 34, 5. Camers.

2. *juris, quod ipſe compoſuerat*] Ita *Pompeius* apud Tacit. 3, 28, 1. *ſuarum legum auctor idem ac ſubuerſor.* vid. Liu. 3, 5, 5. *leue eſt ſua conſulta ac decreta tollere &c.* inſpice totum locum. Contra conſilium Læuini apud Liuium 26, 36, 2. *Si quid iniungere inferiori velis, id prius in te ac tuos ſi ipſe iuris ſtatueris, facilius omnes obedientes habeas;* & monitum Claudiani.

In commune iubes ſi quid, cenſeſue tenendum,
Primus juſſa ſubi &c.

Verum oppidò pauci ſunt, quibus vel aliorum conſenſus, (vt Lycurgo apud Iuſtin. 3, 2, 8.) vel ipſorum conſcientia teſtimonio ſit, (vt Cæcinnæ apud Tacit. 3, 33, 2.) *ſe qua in publicum ſtatuerint, domi ſervauiſſe.* Adde Val. Max. 6, 1, 8. Tac. 3, 55, 8. 3, 33, 2. item Agric. 19, 2.

CAPVT XXV.

TErtiam ſeditionem excitauit matrimoniorum dignitas, vt *plebeii* cum patriciis jungerentur:

rentur: qui tumultus *in monte ianiculo*, duce Canuleio Tribuno plebis, exarſit.

NOTÆ IN CAPUT XXV.

De hac tertia diſcordia late Liuius libro quarto. Meminit Auguſtinus Ciuit. 3, 17. vbi plura annotauimus. Camers.

Plebeii] Repone veterem lectionem, *plebes*, ita Nazar. recentiores *plebs*. Salmaſius.

In monte Ianiculo] In Ianiculo connubiorum promiſcuorum cauſſa, tumultum fuiſſe Canuleio duce, auctorem præter Florum haud facile inuenias. Certamen quidem eam ob cauſam ſeditioſe inter patricios & Trib. pl. contentionibus variis ex Liuio conſtat: ſeceſſiſſe autem plebem in Ianiculum propter æs alienum, poſt graues & longas ſeditiones anno V. C. CDLXVII. invenio, atque à Q. Hortenſio dictatore inde deductam, eumque legem tuliſſe in Eſculeto, vt quod plebs iuſſiſſet, omnes Quirites teneret, nec aliam tertiæ ſeceſſionis cauſam auctores recenſent. Stadius Ianiculum montem in hac hiſtoria nominat etiam L. Ampelius.

CAP. XXVI.

1 QVartam honorum cupido, vt *plebeii* quoque
2 magiſtratus crearentur. Fabius Ambuſtus duarum pater, alteram Sulpicio patricii ſanguinis
3 dederat, alteram plebeio *Stoloni*. hæc quodam tempore, quod *lictoriæ virgæ ſonum* ignotum penatibus ſuis expauerat, à ſorore ſatis inſolenter ir-
4 riſa, iniuriam non tulit. Itaque nactus tribunatum, honorum & magiſtratuum conſortium,
5 quamvis inuito ſenatui extorſit. Verum *in his ipſis ſeditionibus*, principem populum non immerito ſuſpexeris. Siquidem nunc libertatem, *nunc pudicitiam*, tum natalium dignitatem, hono-
6 rum decora & inſignia vindicauit; interque hæc omnia, nullius acrior cuſtos, quam LIBERTA-

TIS fuit; nullaque in pretium eius potuit largitione corrumpi; quum, *Vt in magno*, & in dies maiore populo, interim pernicioſi ciues exiſterent. *Spurium Caſſium*, *Agraria lege*; Mælium, 7
largitione ſuſpectum regiæ dominationis, præſenti morte multauit. ac de Spurio quidem *ſupplicium pater ipſius ſumpſit*: hunc *Quinctii dictatoris imperio*, in medio foro magiſter equitum *Seruilius Ahala* confodit. Manlium vero Capito- 8
lii vindicem, quia pleroſque debitorum liberauerat, altius ſe & inciuilius efferentem, *ab illa quam defenderat*, *arce deiecit*. Talis domi ac foris; ta- 9
lis pace belloque Populus Romanus, *fretum* illud Adoleſcentiæ, id eſt, ſecundam imperii ætatem habuit; in qua totam inter Alpes fretumque, Italiam armis ſubegit.

NOTÆ IN CAPVT XXVI.

Hanc quartam diſcordiam lege apud Liuium verſus finem ſexti, & Val. Max. 8,6,3. & Auct. de vir. illuſtr. cap. 20. Camers. Queritur etiam de ea, aliiſque Tribunorum facinoribus. Q. Tullius apud fratrem de leg. 3,8.

Num. 1. *plebeii*] V. c. *plebis*, vt forte ſcribendum ſit, *plebes*, pro *plebs*, mutauerintque qui nolebant coniungi ſingularem numerum cum voce *crearentur*, & vero *plebs* clare extat in Pal. pr. ac ſec. Gruterus idemque monuit Salmaſius.

2. *Stoloni. Hæc &c.*] Camers ex vetuſto codice corrigit. *Stoloni, qui quodam tempore, quod eius vxor lictoria &c.* non male, ſi ex vetuſto codice. Ampelius male confundit duos hos Fabii generos in vnum *Sulpicium Stolonem*.

3. *lictoria virga ſonum*] Tangit morem hunc Plinius 7,30.

4. *In his ipſis ſeditionibus*] M. Antonius in cauſa Norbani oſtendit ſæpe populum fuiſſe concitatum iuſtis de cauſis. Cic. vide de orat. 2,48.

5. Nunc

5. *Nunc pudicitiam*] Vera eſt altera Camertis explicatio, de Virginia hoc accipiendum. Nam ad pœnam Veſtalium quod attinet, eam propter nulla unquam ſeditio fuit.

6. *vt in magno*] Liuius 45,24,8. *Nulla eſt ciuitas, quæ non & improbos ciues aliquando, & imperitam multitudinem ſemper habeat.* Salluſt. Cat. 51, 30. *In magna ciuitate multa & varia ingenia ſunt &c.* Porro recte ſe habet huius loci lectio; nec adſentio Camerti, qui corrigebat; *iam in magno.* Vide, ſi lubet, Indicem voce *vt*

7. *Sp. Caſſium &c.*] Loci huius emendatiorem ſcripturam à ſe eſſe, ait Camers.

Ibid. *agraria lege*] Liuius 32, 38, 6. legem hanc numerat inter *faces nouantibus res, ad plebem in optimates accendendam.*

Ibid. *largitione*] L. Ampelius: *frumentaria largitione cum videretur* (leg. *uteretur*) quo loco duos Mælios agnoſcit.

Ibid. *ſupplicium pater ipſius ſumpſit*] Variant tamen auctores. Vide Liuium 2,41,10. & Dionyſ. 8, 91. Florum autem verum dicere, aut veri certe ſimile, credam, nota patriæ poteſtatis ſeueritate, quam etiam Brutus ſupr. 1, 9, 8, 10. Torquatus 1, 14, 2. e. Aulus Fuluius apud Salluſt. Cat. 39, 5. aliique de quibus Val. Max. toto cap. 8. lib. 5. in filios exercuere. Sed & alias tali ex cauſa, *ſi filius patrem, aut pater filium occidiſſet, ſine ſcelere, etiam præmio adſiciendum omnes conſtituerunt.* ait Ictus in l. 35. de religioſ. Nimirum altiſſime inſederat animis eorum, quod Iuſtinus 41, 5, 10. ait; *Patriæ potius quam liberis* (aut parentibus) *conſulendum.*

Ibid. *Quinctii dictatoris imperio*] Vide Liu. 4, 14. Valerius Max. 6, 3, 1. & Cicero pro domo cap. 38. addunt; etiam domum eius dirutam, areamque *Æquimelii* appellationem traxiſſe.

Ibid. *Seruilius Ahala*] Quem pro præmio liberatæ Reip. exilium ab ingratis ciuibus tuliſſe ſcribit Val. Max. 5,3.

8. *ab illa, quam def. arce deiecit*] Damnati enim de Tarpeio monte præcipitabantur. Acron. 6, 1. ſerm. Horatii. Camers. Agellius tamen 17, 21. Nepotem laudat, qui Manlium verberando necatum ſcripſerit. Adjectas mortuo notas. Liuius 6,20,12. Sex. pomp. Herodes Atticus apud Agell. auctores ſunt; *alteram publicam, quod cum domus eius ex populi iuſſu ob defenſum Capitolium in arce fuiſſet, vbi poſtea ædes atque officina Monetæ, latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce aut Capitolio habitaret,* domuſque eius diruta eſt, bona publicata. *Gentiliciam alteram, ne quis ex ea gente Marci prænomine vocaretur,* ita vt vocabulum quoque illud cum ipſo deformatum atque ſepultum videretur. Nam quod ille qui de viris illuſtribus Plinii Secundi titulo circumfertur, ſcripſit, gentilitatem Manlii eiuraſſe, ne quis poſtea cognomine *Capitolino* vteretur,

tur, *ἀνισογνεία* eſt: conſtat enim ex Coſſ. Annalibus, Capitolinorum cognomina in Manliana gente deinceps frequentiſſima fuiſſe. Stadius.

9. *fretum*] Adoleſcentes concito mari comparat, *quorum*, vt ait Lactantius, *cum ſit ætas lubrica, frenari ac regi debet. Tempus* enim à Bruto Collatinoque Coſſ. in Appium Claudium Q. Fuluium Coſſ. *viris armiſque incitatiſſimum*, in libri exordio adoleſcentiæ comparauit. Et iſta quidem Camers. Mihi vero ſemper ſuſpecta fuit iſta lectio. nec enim qui cohæreat apte, video, nec qui bonus exinde ſenſus enaſci poſſit. Si liceret mutare; *Tale domi ac foris, tale pace belloque, P. R. fatum illud adoleſcentia habuit.* Iam commodior ſenſus eſt, *tali fortuna dum adoleſcit P. R. domi militiaque uſus eſt.* Vitatur præterea duriuſcula illa repetitio τοῦ *fretum*; & illa, non nimis apta huic loco comparatio, quam Camers affert. Cur enim fretum adoleſcentiæ Romanæ conferre libeat, quæ non ita vt ſingulorum hominum, vitiis obnoxia fuit, nec eo reſpexit auctor, cum iſtam comparationem inſtitueret; ſed ad illud tantum, quod iſta ætate hominis robur, & corporis firmitas conualeſcit, & animus inſuper rerum gerendarum cupientiſſimus eſt. *Fretum* autem ſi comparare potuiſſet voluiſſetue Florus, rectius infantiæ Pop. Rom. tribuiſſet. Sic M. Philoſophus apud Herodian 1,8. *Videtis filium &c. primas nunc adoleſcentia metas ingredientem*, καὶ δεόμενον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ τῶν κυβερνησάντων.

LIBER SECUNDUS.
CAPUT PRIMUM.

DOmita ſubactaque Italia, Populus Romanus prope quingenteſimum annum agens, 1
quum bona fide adoleuiſſet; ſi quod eſt robur, ſi qua iuuentas; tum ille vere robuſtus, & iuuenis, & par orbi terrarum eſſe cœpit. Ita, (*mirum*, & 2
incredibile dictu) qui prope quingentis annis domi luctatus eſt (adeo difficile fuerat dare Italiæ caput) *bis ducentis annis*, qui ſequuntur, Africam, Europam, Aſiam, totum denique orbem terrarum bellis victoriiſque peragrauit.

No-

NOTÆ IN LIBRVM SECVNDVM.

PRo notitia huius primi capitis, quod locum procemii obtinet, lege Appianum in operis prologo, qui poſt enumerationem terrarum, quas Romani ſubegerunt, ſic inquit: *Harum tantarum innumerarumque nationum, quum tanta ſit magnitudo. Italiam tamen magno labore, ac vix quingentis annis ſtabilem ſibi reddidere &c.* Ibidem præterea enumerat fere nationes omnes quæ Rom. paruerunt. Lege Dionyſ. in princ. prim. antiq. Rom. Camers.

2. *mirum & incredibile*] Nec mirum nec incredibile. *ſemper enim facilius creſcit dignitas* (aut potentia) *quam incipit &c.* Seneca epiſt. 10. ex P. Syro. *Prima enim dominandi ſpes in arduo: vbi ingreſſus fueris, adſunt ſtudia & miniſtri.* Tacit. 4, 7, 4. Hoc etiam vbi priuatis artibus imperia moliuntur; multo magis cum manu agi ceptum eſt, vbi *prima victoria* ſolet *inſtrumentum* eſſe *ſequentis*, vt bene Iuſtinus 1, 1, 8. Ita Catilina in orat. ad ſuos ſatellites apud Salluſt 20, 7. *Tantummodo incepto opus eſt; cætera res expediet.* Pertinet huc quod apud Plut. An ſeni ſit ger. Reſp. cap. 13. *Lampis nauicularis interrogatus, quomodo diuitias conſecutus eſſet? reſpondit Magnas non difficulter, paruas tum ærumna & tarde*, & quæ ibi ſequuntur. Verbis iſtis, *mirum atque incredibile*, vtitur etiam Sulpitius Seuerus Hiſt. ſacr. lib. 2. pag. 161. fortaſſis hinc mutuo ſumptis, vt ſolet.

3. *his ducentis annis*] Immo annis LIII. & ne iis quidem notis.

Primum bellum Punicum.

CAP. II.

1 IGitur victor Italiæ Populus, quum à terra fretum vſque veniſſet, more ignis, qui obuias populatus incendio ſiluas, interueniente flumine abrumpitur, paullisper ſubſtitit. Mox quum 2 videret opulentiſſimam in proximo prædam, quodammodo Italiæ ſuæ *abſciſam*, & quaſi reuulſam; adeo cupiditate eius exarſit, vt quatenus nec *mole* iungi, nec pontibus poſſet, *armis belloque iungenda,*

Digitized by Google

genda, & ad *continentem ſuum* reuocanda *bello* videretur. *Sed ecce vltro* ipſis viam padentibus ſatis, nec occaſio defuit; quum de Pœnorum impotentia, fœderata Siciliæ ciuitas Meſſana quereretur. Affectabat autem ut Romanus, ita Pœnus Siciliam; *& eodem tempore*, paribus vterque votis ac viribus, imperium orbis agitabat. Igitur *ſpecie quidem* ſocios iuuandi, re autem *ſollicitante præda*; quanquam territaret nouitas rei (*tanta tamen in virtute fiducia eſt*) ille rudis, ille paſtorius populus, vereque *terreſter*, oſtendit nihil intereſſe virtutis, equis an nauibus, terra an mari dimicaretur. *Appio Claudio*, conſule, primum, ſretum ingreſſus eſt, *fabuloſis infame monſtris*, æſtuque violentum: ſed adeo non eſt exterritus, vt illam ipſam ruentis æſtus violentiam *pro munere* amplecteretur: ſtatimque ac ſine mora *Hieronem* Syracuſanum regem tanta celeritate vicit, vt ille ipſe ſe prius victum, quam hoſtem videret, fateretur. Duillio Cornelioque conſulibus, etiam mari congredi auſus eſt. Tum quidem ipſa velocitas claſſis comparatæ, *auſpicium fuit*. Intra enim *ſexageſimum diem* quam cæſa ſilua fuerat, centum ſexaginta nauium claſſis in anchoris ſtetit; vt non arte factæ, ſed quodam munere deorum conuerſæ in naues, atque mutatæ arbores viderentur. Prœlii vero *forma* mirabilis: quum illas celeres volucreſque hoſtium naues, hæ graues tardæque comprehenderent. *Longe illis nauticæ artes, detorquere remos*, & ludificari fuga roſtra. Injectæ enim *ferreæ manus, machinæque aliæ*, *ante certamen multum ab hoſte deriſa*:

3 (line 1), 4 (Igitur), 5 (Appio Claudio), 6 (Hieronem), 7 (Duillio), 8 (Prœlii), 9 (Injectæ)

coacti-

9 coactique hoſtes quaſi in ſolido decernere. Vi-
ctor ergo apud Liparas, merſa & fugata hoſtium
claſſe, primum illum maritimum egit trium-
10 phum. Cuius quod gaudium fuit? quum Duil-
lius Imperator, non contentus vnius *diei* trium-
pho, *per vitam omnem*, vbi à cena rediret, prælu-
cere funalia, præcinere ſibi tibias iuſſit, quaſi
11 quotidie triumpharet. *Præ tanta victoria* leue
huius prœlii damnum *fuit Alter* conſulum inter-
ceptus *Aſina Cornelius*: *qui ſimulato colloquio* euo-
catus, atque ita oppreſſus *fuit*; *perfidiæ Punicæ* do-
12 cumentum. Calatino *dictatore*, fere omnia præ-
ſidia Pœnorum *Agrigento*, Drepanis, Panormo,
13 Eryce, Lilybæo detraxit. Trepidatum eſt ſemel
circa *Camerinenſium* ſaltum: ſed eximia virtute
Calpurnii Flammæ tribuni militum euaſimus, qui
lecta trecentorum manu, *infeſtum* & inſeſſum ab
hoſtibus tumulum occupauit, adeoque moratus
14 hoſtem, dum exercitus omnis euaderet: *ac ſic*
pulcherrimo exitu, Thermopylarum & Leonidæ
famam adæquauit: hoc illuſtrior noſter, quod ex-
peditioni tantæ *ſuperfuit* & ſuperuixit, *licet nihil*
15 *ſcripſerit ſanguine*. *Lucio Cornelio Scipione*, quum
jam Sicilia ſuburbana eſſet populi Romani pro-
uincia; ſerpente latius bello, *Sardiniam* annexam-
16 que Corſicam tranſit: *vbi & ſic* Caralæ vrbis ex-
cidio incolas terruit, adeoque omneis terra, ma-
ri Pœnos *expugnauit*, vt jam victoriæ nihil niſi
17 Africa ipſa reſtaret. *Marco Attilio* Regulo duce
jam in Africam nauigabat bellum, nec deerant,
qui ipſo Punici maris nomine, ac terrore defice-
rent, augente inſuper Tribuno Mannio metũ: in
quem

quem, niſi paruiſſet, ſecuri diſtricta, Imperator
metu mortis nauigandi fecit audaciam. Mox 18
ventis remiſque properatum eſt: tantuſque ter-
ror hoſtici aduentus Pœnis fuit, vt apertis pæne
portis Carthago caperetur. Prima belli præ- 19
mium fuit ciuitas Clypea: prima enim à Punico
littore quaſi arx & ſpecula procurrit. Et hæc, &
trecenta amplius caſtella vaſtata ſunt. Nec cum 20
hominibus, ſed cum monſtris quoque dimica-
tum eſt; quum quaſi in vindictam Africæ nata,
miræ magnitudinis ſerpens, poſita apud Bragadam
caſtra vexaret. Sed omnium victor Regulus, 21
quum terrorem nominis ſui late circumtuliſſet;
quumque magnam vim iuuentutis, duceſque
ipſos, *aut cecidiſſet*, aut haberet in vinculis; claſ-
ſemque ingenti præda onuſtam, & triumpho gra-
uem, in Vrbem præmiſiſſet; iam ipſam belli ca-
put Carthaginem vrgebat obſidio, ipſiſque por-
tis inhærebat. Hic paullulum circumacta for- 22
tuna eſt; tantum vt plura eſſent Romanæ virtutis
inſignia: *Cuius fere magnitudo* calamitatibus ap-
probatur. Nam conuerſis ad externa auxilia ho- 23
ſtibus; quum *Xanthippum* illis ducem Lacedæ-
mon miſiſſet, à viro militiæ peritiſſimo vincimur.
Tum fœda clade, Romaniſque vſu incognita,
viuus in manus hoſtium venit fortiſſimus impe-
rator. Sed ille quidem par tantæ *calamitatis*
fuit. Nam nec Punico carcere infractus eſt, nec
legatione ſuſcepta. quippe diuerſa, quam hoſtes 24
mandauerant, cenſuit; *ne pax fieret*, ne commuta-
tione captiuorum reciperetur. Sed nec illo *vo-* 25
luntario ad hoſtes ſuos reditu, nec vltimo, ſiue car-
ceris,

ceris, ſiue *crucis ſupplicio* deformata maieſtas;
imò his omnibus admirabilior, quid aliud quam
victus de victoribus, atque etiam, quia Carthago
26 non ceſſerat, de fortuna triumphauit? Populus
autem Romanus multo acrior infeſtiorque pro
27 vltione Reguli, quam pro victoria fuit. Metel-
lo igitur conſule ſpirantibus altius Pœnis, & re-
uerſo in Siciliam bello, apud Panomum ſic hoſtes
28 cecidit, *vt nec amplius eam inſulam concitarent.* Ar-
gumentum ingentis victoriæ, *centum circiter ele-*
phantorum captiuitas; ſic quoque magna præda,
ſi gregem illum non bello, ſed venatione cepiſſet.
29 *Appio Claudio* conſule, non ab hoſtibus ſed à diis
ipſis ſuperatus eſt, quorum auſpicia contem-
pſerat; *ibi ſtatim claſſe demerſa,* vbi ille præcipita-
ri pullos juſſerat, quod pugnare ab his vetaretur.
30 Marco Fabio Buteone conſule, claſſem hoſtium
in Africo mari *apud Ægimurum*, iam in Italiam
31 vltro nauigantem cecidit. Quantus ô tunc trium-
phus tempeſtate intercidit, quum *opulenta præda*
claſſis, auerſis acta ventis, naufragio ſuo Africam
& Syrtes, omnium imperia gentium, inſularum
32 littora impleuit! Magna clades, ſed non ſine ali-
qua principis populi dignitate: *interceptam tem-*
peſtate victoriam, & triumphum periiſſe naufra-
gio; & tamen, quũ Punicæ prædæ omnibus pro-
montoriis inſuliſque *fruſtrarentur* & fluitarent,
33 *populus Romanus* & ſic triumphauit, Lutatio Ca-
tulo conſule tandem bello finis impoſitus, apud
inſulas, quibus nomen Ægates. nec maior alias in
34 mari pugna; quippe commeatibus, exercitu, pro-
pugnaculis, armis grauis hoſtium claſſis, & in ea
quaſi

quaſi tota Carthago: *quod ipſum exitio fuit.* Ro- 35
mana claſſis prompta, leuis, expedita, & quodam
genere caſtrenſis; *ad ſimilitudinem pugnæ æqueſtris*,
ſic remis, quaſi habenis agebatur; & in hos vel in
illos mobilia roſtra, ſpeciem viuentium præfere-
bant. Itaque momento temporis laceratæ ho- 36
ſtium rates, totum inter Siciliam Sardiniamque
pelagus naufragio ſuo operuerunt. Tanta deni- 37
que fuit illa victoria, vt de excindendis hoſtium
mœnibus non quæreretur. Superuacuum viſum
eſt, in arcem muroſque ſæuire, quum iam in ma-
ri eſſet deleta *Carthago*.

NOTÆ IN CAPVT II.

Punicum bellum primum inceptum eſt anno tertio CXXVIIJ. Olymp. Dionyſ. 1, 8. Manifeſtus error in omnibus Solini codicibus impreſſis hucuſque, quibus aſſeritur Punicum bellum primum fuiſſe anno CCCXXCIX. ab V.C. Melius Agell. cap. vlt. lib. 17. *Anno*, inquit, *poſt Romam conditam C D. ferme & X C. Coſſ. Appio Claudio cui cognomentum Caudex, Appii illius Caci fratre, & M. Fuluio Flacco, bellum aduerſus Pœnos primum ceptum.* Oroſius 4, 8. Liuius in princ. triceſimi primi, dicit primum bellum inceptum anno CDLXXXIIX. ab V. C. Plin. 33, 3. *Argentum* inquit, *ſignatum eſt an. Vrbis CCCXXCV. &c. Q. Fabio Coſ. quinq. annis ante primum bellum Punicum.* De hoc primo bello Punico Epit. Liuii 16. & ſeqq. Eutrop. 2, 3. Oroſ. 4, 8. Auguſtin. Ciuit. 3, 18. Auctor de vir. illuſtr. cap. 37. & ſeqq. Appianus in Libyco. Meminit ſæpe Val. Max. vt ſuis locis citabitur. Camers. Præcipue legendus Polybius lib. 1. & ex Poëtis, Silius lib. 6.

Num. 2. *abſciſam*] Q. I. *abſciſſam*, quod aptius videtur, violentius enim quid loquitur Florus, vt ex ſeqq. *& quaſi reuulſam*, apparet.

Ibid. *male*] Retinui coniecturam viri ingenioſiſſimi Simeonis Boſii; etſi Mſſ. Vineti & libri cuſi, *mare*; quod hic minus convenit; quamuis reſtet idem in Pal. ſec. ac tert. nam pr. ſeruat. *mare & nec mole.* Gruterus.

Ibid. *armis belloque iungenda*] Similis cupido Alexandrum ſtimulabat, apud Curt. 7, 7, 14. *quæ tam longo interuallo natura videtur diremiſſe, vna victoria ſubito committere.*

Ibid.

Ibid. *iungenda*] Naz. habet *iungendum*, & mox, *reuocandum*; alter Pal. *iungendam*, & *reuocandam*; quam veram lectionem puto, vt referatur ad *prædam*, præſertim cum præceſſerit, *adeo cupiditate eius* (prædæ,) *exarſit*; neceſſario igitur ſequentia de eadem re interpretanda.

Ibid. *continentem ſuum*] Ita malui cum Vineti Mſſ. & v. e. quam quod ipſe edidit, aliique ante eum, *ſuam*. viſitur id quidem etiam in Pal. tert. ſed ſuperſcripta ſtatim eſt altera lectio quæ reſtat & in pr. ac ſec. Gruterus.

Ibid. *bello*] Non dubito quin ex ſuperiori linea hoc verbi hæſerit, præſertim cum nec in Naz. quem Salmaſ. citat, compareat. Expungas igitur, per me licet.

3. *Sed ecce vltro* &c.] Pal. ſec. ac tert. nec non reiectitiæ edd. *Sed ecce ſe vltro ipſis viam* &c. Naz. vero exemplar: *Et ecce ſe vltro* &c. vt putem reſtaurandum: *Et ecce, ceu vltro ipſis viam pandentibus fatu, nec occaſio defuit.* nihil enim vulgatius, quam vnam literam ſemel exprimi, bis tamen legi. Gruterus, Nec dubito de correctione, nam ſolet ita Florus, quamuis frequentius voce *quaſi* vtatur. Vide indicem in *Quaſi*.

Ibid. *& eodem tempore &c.*] *In libris veteribus memoria extat, quod par fuit quondam vigor & acritudo amplitudoque Pop. Romani atque Pœni neque immerito exiſtimatum. Nam cum aliis quidem populis de vnius cuiuſque Republica, cum Pœnis autem, de omnium terrarum imperio decertatum eſt.* Agellius 10, 27.

4. *ſpecie quidem &c.*] Vide ſupra 1, 11, 1. c.

Ibid. *ſollicitante præda*] Diodor. 23, 2.

Ibid. *tanta tamen in virtute fiducia eſt*] Camertis ed. (*quanquam territaret nouitas rei, tanta t. i. v: f. eſt*) vetuſtiores totam periodum nulla parentheſi ſecant, vnde certius apparet voculam iſtam *tamen* ab inepti gloſſatoris manu acceſſiſſe, qui, cum vox *quanquam* præceſſiſſet, neceſſario hanc ſubiiciendam putauerit. Similia gloſſemata infra etiam 2, 14, 4. & 4, 3, 4. extriuimus. Siquidem igitur me audis, ita ſcribe; (*tanta in virtute fiducia eſt!*) & nimio elegantior erit ſententia. Talem autem fiduciam, ſe quoque in militum ſuorum virtute habere Alexander teſtatur, apud Curt. 9, 2, 25. *veſtram virtutem, rerum quas geſturus ſum, vadem prædemque habeo. Quamdiu vobiſcum in acie ſtabo, nec meos nec hoſtium exercitus numerauero.*

Ibid. *terreſter*] Γηγενὴς καὶ πηλαγόν. quomodo ſe veteres illi caſcique dici & haberi volebant. Callimachus noſter πηλαγόνας gigantes vocat, πηλαγόνων ἐλατῆρα, vulgo πηλογόνων legitur, minus

nus recte. Veteres enim omnes grammatici legerunt πηληγόνων qui πηλαγόνας, γηγενεῖς, & παλαιοὶ exponunt. πηλαγὼν vt γηρυγὼν. In Theocriti σύριγγι γηρυγόνος κόρης, puellæ voce natæ, id eſt echus, vulgo perperam γηρύονος ſcriptum eſt, ſed hæc alias pluribus. *Terreſtres* igitur, & *terra nati*, dicebantur veteribus rudes adhuc & imperiti populi, quales tunc temporis erant Romani. *Vereque terreſter*, inquit Florus, καὶ τῷ ὄντι ἠπειρῶται, qui mare nunquam viderant, nec à terra longius receſſerant, ſed ſuum tantum litus norant. Salmaſius.

5. *Appio Claudio*] Qui *Caudex* inde appellatus. Vide Senec. de breuit. vitæ cap. 13. & ibi Lipſium. Meminit eius Sueton. Tib. 2, 3. Diod. 23, 2.

Ibid. *Fabuloſis inf. monſtris*] Scyllam intelligit & Charybdim, omnibus notas; Videri tamen poſſit Iuſtinus lib. 4. cap. 1. Liu. Ep. 16.

Ibid. *pro munere*] Explicat & addit Iordanes, *quod velocitas nauium mari iuuaretur*, quæ Flori ſi quis verba eſſe credit, valde fallitur. Salmaſius.

6. *Hieronem*] Polyb. 1, 11.

7. *auſpicium fuit*] Auctoribus Gruteri libris, & Salmaſio, vocem *victoria*, quam q. l. habent, omiſi.

Ibid. *ſexageſimum diem*] Non minus admirabilis Scipionis celeritas, in eadem re, qui *ita inſtitit operi, vt die quadrageſimo quinto, quam ex ſiluis detracta materia erat, naues inſtructa ornataque in aquam deducta* ſint. Liuius 28, 45, 19.

8. *forma*] Secutus ſum Lipſii coniecturam, quam prodit lib. 2. Elect. cap. 18. ante editi, *fama*, à qua ſcriptura non abeunt tres Pal. Gruterus. Lipſianam quoque Iordanes exhibet; Et ni fallor Liuius 9, 11, 4. ita loquitur, quamuis apud eum vulgo: *ea vero fortuna, iis locis, quæ ante pacis mentionem habuimus, geramus bellum.* Nam ſenſus inibi aptior: *ea vero forma.* Sic idem 4, 33, 2. *forma inſolita pugnæ Rom. parumper exterruit.*

Ibid. *Longe illis nautica artes*] Sic Pall. o. ſic Vineti mſs. & miror, cur eis ipſemet non auſcultauerit. Lipſius certe id arripuit d. capite 19. indicio ms. ſui. nec aliter ed. v. Aliæ: *Longe illis plus nautica artis*, male ſic Virgil. Æn. 12, 52.

Longe illi Dea mater erit, &c. Imo ſic noſter infra 2, 6, 34. Gruterus. vide, ſi lubet, Indicem.

Ibid. *detorquere*] Ita Pall. o. & v. e. Lipſius reſcribit, *detergere*, quod non improbat Gruterus, Salmaſius etiam ſua conjectura iu-

uat

uat; dum enim veterum lectionem adducit, ſubiungit: poſſet tamen vitium videri vetus, *detorquere*, pro *deterquere*, vt *voſter*, *reuolſus*, & ſimilia. quod non acutius magis quam veriſimilius mihi videtur, quapropter vix temperaui mihi, quin illud *detergere* in textum reciperem, præſertim cum proprium rei ſit verbum, quo & alii optimi auctores vtuntur, quos in Indice retulimus.

9. *ferrea manus*] *ſi manus ferreas atque harpagones parauerant*, Cæſar de bell.ciu.1,57. *Aſſeres ferreo vnco præfixi, harpagones vocant milites.* Liuius 30,10,13. *Ferreas manus, harpagonas vocant:* Curt.4,2,12. Manifeſta autem eſt vtriuſque appellationis ratio, *manus* à prehendendo, *harpagones* à rapiendo, attrahendo, quo nomine etiam appellatur vncus, quo è puteo quid extrahitur. qua de re loqui autumo.l.12.§.21. de inſtruct. leg. vbi tamen *arpagones* & *amas* legitur, male, pro, *harpagones* & *hamos* Græcis ἀγρεύγη, Heſychius.

Ibid. *machinæque alia*] His verbis circumſcribit coruos, quos depingit Polyb.1,22. Non enim ferreæ manus & corui idem ſunt, quod vel ex Curtio intelligere liceret, citato modo loco 4,2,12. *ferreæ manus, coruique, & alia tuendis vrbibus excogitata.* iterum 4,3,24. *Corui vero, & ferreæ manus.* Et 4,3,26. *Corui vero & ferreæ manus.* Machinarum autem talium inuentionem Tyriis videtur tribuere Curtius citatis locis. Plinius tamen harpagonas Periclis inuentum eſſe ſcribit. 7,56.f. Inconſideranter Appianus, de bell. ciu. lib.5.pag.739. Agrippam inuentorem facit.

Ibid. *ante certamen multum ab hoſte deriſa*] Ita cum Annibal omne ſerpentium genus in fictiles lagenas coniici, eaſque in hoſtiles Eumenis naues mitti juſſiſſet, ridicula ea res hoſtibus viſa, fictilibus dimicari, ſed mox ſenſerunt, quam ſine cauſa riſerint. Vide Iuſtin.32,4. Eo modo perhibentur etiam Americani riſiſſe armaturam Hiſpanorum, cum ſclopeta non niſi cominus uſui eſſe crederent.

10. (2) *diei*] Optimæ membranæ, die ἀρχαϊκῶς.
Libra die ſomnique pares ——
vide Agellium 9,14. Salmaſius. vide Bongarſ.ad Iuſtin.2,11,17.

Ibid. *per vitam omnem &c.*] Cato apud Cicer.de Senect.cap.13. *C. Duilium M.F. qui Pœnos primus claſſe deuicerat, redeuntem à cœna ſenem ſæpe vidi puer; delectabatur crebro* (ſiue vt Lipſius mallet *cereo*) *funali, & tibicine, quæ ſibi nullo exemplo priuatus ſumpſerat* &c. vide etiam Ammian.26,8. Val. Max.6,3,4. Plin.34,5. Tacit. 2,49,4. Hiero. lib. 1. aduerſus Iouinianum. Porro de vocabulo juſſit, quo Florus hoc loco vtitur, eſt qui dubitat vir non obſcurus, putatque legendum *ſenſit*: Sed vulgata lectio ſatis firmatur citato

Digitized by Google

Ciceronis loco. Præterea nouum non eſt, vt qui præclare quid geſſerat, aliquem honorem ſuo arbitrio ſibi ſumeret; ita *Cornificius tantum ſibi obſeruatos à ſe milites tribuit; vt Romæ, quoties foris deinde cenaret, elephanto domum reuectus ſit.* Auctor Dio lib. 49. paullo poſt princ.

11. *Præ tanta victoria &c.*] leuiter traiecta vox *huius*, quam ita reſtituimus: *præ tanta huius victoriæ leue prælii damnum fuit*, præ victoria huius Duillii, leue damnum fuit prœlii, altero Cos. intercepto. Hoc omnino verum eſt. Salmaſius Pall. tres repetito pronomine, *præ tanta huius victoria, leue huius prœlii damnum fuit.* Gruterus.

Ibid. *fuit. Alter*] Malim ita diſtingui: *fuit, alter* vt intelligatur: ipſe Cos. fuit damnum; elegantiore ſenſu. Vide infra 4, 2, 80.

Ibid. *Aſina Cornelius*] ſic bene Pal. tres, non vt editi *Corn. Aſ.* amant enim ſcriptores cognomen præponere, nihil frequentius Tacito, nihil Velleio, nihil aliis. Gruterus. Vnde autem cognomentum iſtud Corneliæ genti hæſerit, Vide apud Macrob. Saturn. 1, 6.

Ibid. *qui &c. fuit*] Gruterus mallet abiici voces iſtas, tanquam à gloſſa. optimum iudicium.

Ibid. *ſimulato colloquio*] Qua ratione plures etiam decepti. Ariarathes Cappadox, apud Iuſtin. 38, 1, 9. Artauasdes Armenus apud Plutarch. Anton. 67. Tyranni Athenienſes apud eundem Iuſtin. 5, 10, 9. Kanutus, quem inter ſanctos poſtea retulerunt, apud Krantzium Sueciæ lib. 5. cap. 17. quod propemodum etiam Manlio vſuueniſſet apud Liuium 38, 25. & Cæſari apud ipſum de bell. Gall. 1, 46. & Hadingo Danorum regi, apud Saxonem Sialandum Hiſt. Dan. lib. 1. pag. 16. m. Adde infra 3, 11, 11. & Liu. 32, 32, 10. Cornelium quod attinet, Polybius 1, 21. aliter rem narrat, quamuis alii cum noſtro conſentiant, vt Appianus in Lybicis. Val. Max. 6, 6, 2. &c.

Ibid. *perfidia Punica*] Quæ in prouerbium abiit, quod recenſet Eraſmus 1, 8, 28. & Gilbertus Cognatus in append. adagio 35. ſimile ei eſt *Græca fides*, de quo Eraſmus 1, 8, 27.

12. *dictatore*] Temere hic à Floro adſcribitur dictaturæ A. Atilii Calatini, quod conſulatui ipſius tribuendum erat anno V. C. CDXCIV. Dictator enim ipſe Calatinus ſuffectus eſt, in locum M. Claudii Gliciæ, [ſiue potius Ilyciæ, vt hodie apud Sueton. Tib. 2, 8. legitur] qui ſcriba fuerat, coactuſque abdicauerat, anno V. C. D. V. atque in ipſius dictatura nihil memorabile geſtum inuenio, etſi primus dictator fuerit, qui extra Italiam imperium habuerit.

Stadius.

Digitized by Google

Stadius. Poſſit aliquis ſuſpicari ſcribendum *ducatore.* de qua voce vide Stevvech. in Veget. 1,13. & in Frontin. 2,1,4. (quo tamen loco *dictatores* retineam) Item Bulengerum de imp. Romano, titulo de proximis.

Ibid. *Agrigento &c.*] De locis his omnibus ceteriſque Siciliæ, vide deſcriptionem Siciliæ, quam Phil. Cluuerius edidit.

13. *Camerinenſium*] In vetuſtiſſimis libris legitur *Camerinienſium*: ſic *Carthaginienſis*, & alia huiuſmodi, de quibus vide Priſcianum. Salmaſius.

Ibid. *Calpurnii Flammæ*] De hoc Plin, 22,6. Liuius 22,60,10. & eius Epit. 17. L. Ampelius: *Trecenti ſub Calpurnio Flamma contra Pœnos: qui in Sicilicenſi ſaltu mortuo exercitu &c.* legerim, *moritur.* M. Cato apud Agell. 3,7. *Q. Cæditium* vocat; C. L. Quadrigarius *Laberium.* Caute igitur Frontin. Strateg. 4,5,10. *Is, cuius varie tradidere nomen.* Diſſentiunt etiam in militum numero. Ceterum ante hunc ſaluis etiam militibus ſuis exercitum Rom. Decius liberauit, Liu. 7,34. &c. Plin. 22, 5.

Ibid. *infeſtum*] Hoc qui cenſent variantem eſſe lectionem, non attendunt hiſtoriæ, quæ vult trecentis iſtis non tantum certamen fuiſſe eum hoſtibus, ſed vero etiam cum loco. itaque ne quid abiiciamus, vetante alioquin omni Mſs. lectione; certe trium Pall. Iordanem ſequi, tanquam regulam, nihil jubet, immo multa vetant. Gruterus.

14. *ac ſic*] Videntur eſſe à gloſſa hæ duæ voces.

Ibid. *ſuperfuit*] Agell. 3,7. ex Catone; *Eum inter mortuos defatigatum vulneribus atque ſpirantem, quod ſanguen defluxerat, cognouere; eum ſuſtulere, isque conualuit, ſæpeque poſt illam operam Reip. fortem atque ſtrenuam perhibuit.* Vbi tamen pro *poſt illam* reſcribendum putem, *poſt illa*, hoc eſt, poſtea; niſi quis ita malit; *ſæpeque poſt illam operam &c.* vt ſit ſenſus: exhibuiſſe ſæpe Reip. vtilem operam, poſt illam, nempe de qua ſermo erat.

Ibid. *licet nihil ſcripſerit ſanguine*] Camers & Stadius putant Leonidæ tribui, quod Othryadis proprium erat. Gruterus. De Othryade Pauſaniam vide 157,10. Aliter apud Senecam conſul. ad Marciam 1,1,4. *Corelus libros ſuos ſanguine ſcripſit.* Me quod attinet, nunquam adduci poſſum, vt credam ab auctore potius eſſe quatuor illa verba, quam ab inſulſo gloſſatore. Demus enim potuiſſe errare in hiſtoria Florum, demus etiam voluiſſe, vt ſupra 1, 10, 8. vbi Aruntem Tarquinium videtur adulterum facere, vt melius quadret iſtud: *quaſi adulterum ad inferos vſque ſequeretur*; at largiri nunquam potero, adeo inſulſam ſententiam fuiſſe ſubjecturum. egregium enim acumen illud & dignum propter quod mutetur in hiſtoria aliquid, *licet nihil ſcripſerit ſanguine!* quaſi hoc nouum eſſet

Digitized by Google

aut inſolens, ſuperuiuere expeditioni hominem, qui ſanguine nihil ſcripſerit.

15. *L. Corn. Scipione*] Effoſſa Romæ ad portum Capenam eſt inſcriptio A. Ch. 1616. huc pertinens: *Hons. oino ploirume*, conſentiont. R. duonoro, optumo. fuiſſe. Viro. Lucium Scipione. Filios Barbati. Conſol. Cenſor. Aidilis. hic fuet. A. hoc cepit. Corſica. Aleriaque vrbe. dedet, tempeſtatebus. aide. mereta. Quæ explicantur in vita Peiresk, quam ſcripſit Gaſſendus.

Ibid. *Sardiniam*] Alii *in Sardiniam*, ſed lectionem noſtram o. Pall. v. e. & aſſenſus Gruteri firmant. Nomina vero regionum, vt vrbium, ſæpe conſtrui auctoribus, notat Berneggerus ad Iuſtin. 14,5,9. h.

16. *vbi & ſic &c.*] Veriſſimam opinor eſſe lectionem Lipſii, quam ad Senecæ conſol. ad Heluiam nota 84. profert; *Ibi Olbia & hic Valeria*, (vel *Aleria*) à qua nec Salmaſius ad Solin. pag. 26. A. longius abit, niſi quod mauult; *Olbia hic, ibi Aleria*. ſed eodem ſenſu exponit.

Ibid. *expugnauit*] Naz. *repugnauit*. Iordanes *purgauit*, ſed lectio vulgata, optima eſt. Gruterus. Adi etiam Indicem noſtrum, ſi lubet.

17. *M. Attilio*] vltra ea quæ ſupradicti ſcribunt, lege Agell. 6, 3. & 4. Auctor. de vir. illuſtr. cap. 40. Auguſt. Ciuit. 1,15. Val. Max. 1,1,14. & 9,2,1. ext. Frontinum 2, 3, 10. Lege Silium 6,301. & Horat. carm. 3,5. Cicer. offic. 1,13. & in Paradoxis. Plura congeſſimus Ciuitatis 1. 15. & 24. Camers. Hunc Regulum ſæpius eximie prædicat Seneca.

20. *mira magnitudinis ſerpens*] De qua Agell. 6,3. Val. Max. 1,8, 19. ext. Plin. 8, 14, CXX. pedum longitudinis fuiſſe; pellemque eius & maxillas uſque ad bellum Numantinum, hoc eſt, CXV. annis Romæ in templo duraſſe teſtatur, eamque baliſtis tormentiſque, vt oppidum aliquod, expugnatam. Stadius. Vide Liuium epit. 18. Obſequent. cap. 29. Adonis Chronici ſub anno 4446.

21. *aut cecidiſſet*] Hiſt. de bell. fr. cap. 26. *principes ciuitatum aut interfici, aut in catenis teneri.*

22. *cuius fere magnitudo &c.*]. Vide ſupra 1, 13, 8. p. infra 3, 18, 13. a.

Ibid. *Xanthippum*] Oroſius 4,9. Xanthippum hunc regem Laced. cum auxiliis accitum ſcribit: quod verum eſſe, præterquam quod auctores non adſentiunt; ideo etiam non puto, quod non ita ſolebant Spartani; apud Iuſtinum 4, 4, 6. *Syracuſani auxilium à Lacedæmoniis petiuerunt. Mittitur ab his Gylippus, ſolus quidem.* Sic Archida-

chidamus Tarentinis miſſus, ſic aliis alii. Qua vero ratione Regulum Xanthippus vicerit, memorat Frontinus 2, 2, 11. vbi vide. Item Diod. 22, 12.

23. *calamitatis*] Ita v. e. quod cur non probem? cum accedat Ms. Vineti, & Pal. pr. ac ſec. nec non Iordanes. vulgatur paſſim, *calamitati*. quod quidem & in Pal. tert. at alterum componit Regulum calamitati, tanquam athletam aut gladiatorem. Gruterus.

Ibid. *ne pax fieret*] Liu. 22, 23, 5.

25. *voluntario a. h. ſ. reditu*] Stupenda ſine conſtantia & prope ſine exemplo, tradere ſe libidini eorum quos læſeris, cum poſſis domi ſecurus & honoratus agere! Sed nimirum ſenſit Regulus, quod Socratem dixiſſe Epictetus fine enchiridii ſignificat; *Occidere me poſſunt, lædere non poſſunt.* Quam vocem, cum factis imitatus eſt Thraſea apud Xiphilinum; *Nero me occidere poteſt, perdere non poteſt.* in hac doctrina totus eſt Seneca de conſtantia ſapientis, & de tranquillitate animi.

Ibid. *crucis ſupplicio*] Vide Appian. de bell. Punic. in orat. P. Lentul. Item Liuii Epit. 18. §. Simile quiddam huic hiſtoriæ legas in Elmacino pag. 148.

27. *vt nec amplius eam inſulam concitarent*] Ita edidit diligentiſſimus Vinetus, nec aliter v. e. aut manuſcript. Lipſii: qui rectum cenſebat dict. cap. 19. *cogitarent*: admodum veriſimiliter, proletariæ edd. *vt ne amplius ea inſula concitaretur.* Pall. ſtant à vulgata, niſi quod Naz. habeat, *vt ne amplius eam inſulam concitarent*, ſuperſcriptumque *vo.* tanquam voluiſſet legi *vocitarent*. Gruterus. Lipſii lectionem etiam Salmaſius probat & ſtabilit lectione Naz. & Iordanis.

28. *centum circiter elephantorum*] Præter citatos de hac re lege Frontin. 1, 7, 1. Plin. 7, 43. De numero varie ſcribunt. Plin. 8, 6. dicit fuiſſe CXLII. Oroſ. 4, 8. [& Adonis Chronic. ſub anno 4446.] CIV. Hoc autem factum eſt anno DII. ab V. C. Plin. 8, 6. Camers, Epit. Liu. 19. item Seneca de Breuit. vitæ cap. 14. & Zonaras tomo ſecundo CXX. captos ſcribunt, Eutrop. CXXX. Dionyſius CXXXVIII. Egregiam multitudinem fuiſſe, quamuis non indicato numero, ſignificat Sidonius carm. 2, 374.

Ibid. *ſi gregem*] V. e. præponit, *ac ſi gregem*: quod idem in Pal. ſec. ac tert. item à manu ſecunda in prim. ſed ea ſcriptura recepta, perit omnis vis, omnis gratia ſententiæ. Gruterus.

29. *Appio Claudio*] Sic omnes omnium membranæ, ſic edd. veter. quippe recentiores *P. Claudio*. Gruterus.

Digitized by Google

Ibid. *ibi ſtatim demerſa claſſe, vbi &c.*] Liu. 19, 2. Plin. 2,21,5. De auſpiciis contemptis vide etiam Tacit. H. 1. 89,4. Inter cetera, quæ de vindicta Deorum obſervarunt veteres, annotarunt etiam locum ſceleris & pœnæ eundem ſæpe fuiſſe, vt certius appareat, non caſu tales eueniſſe clades, ſed in vltionem delictorum. Exempla ſunt compluria, quæ tamen omnia intelligas ex vno iſto apud Ioſephum 13, 19. vbi ſanguis Ariſtobuli fortuito effunditur loco eodem, qui fraterno cruore ruebat. Etiam nobile eſt Achabi & Nabothi. Plura vide apud Lactant. 2,8. Leuclai annal. Turc. pag. 74. Val. Max. 1, 1, 19. Dion. lib. 51. pag. 513. Pauſan. pag. 302. pr.

30. *apud Ægimurum*] Vide Diodor. 22,12. Liu. Ep. 118. Polyb. 1, 37, 39.

31. *opulenta præda claſſis*] Vt Virg. dixit. Æn. 1, 451. templum Iunonis —— *donis opulentum & numine diuæ*. Vinetus.

32. *interceptam temp. victoriam*] Sic Vinetus, ſic v. e. & recte. vult enim eo tolerabilius damnum, quod à vi maiore proueniſſet, non ab hoſtibus. ante cuſi, *intercepta temp. victorias*. quod ſolum hæret in Naz. Gruterus.

Ibid. *fruſtrarentur*] ita v. e. ita Pal. ſec. ac tert. nam prim. *fruſtrerentur*: quod non nemini placebit; imo pleriſque, imo omnibus, niſi quibus nullus acutorum guſtus hactenus vulgati non habuerunt illud *fruſtrarentur*, ſiue malis *fruſtarentur*, in quibusdam vero erat eius loco *alliſa*, Gruterus. Illud *fruſtarentur* etiam Salmaſius & Lindenbrog. in Marcellinum malunt.

Ibid. *P. R. & ſic triumphauit*] Eleganter, ſciaſque eſſe à primogenia editione, quam firmauit maieſtas cod. Naz. hactenus defuit libris vulgatis *& ſic*: cui tamen non leuis ineſt vis ac gratia. Gruterus. Porro quæ mea de toto hoc loco ſit ſententia, non verebor ſubiungere, nam ita ſcribendus videtur: *Magna clades, ſed non ſine aliqua principis populi dignitate, intercepta tempeſtate victoria, & triumphum periiſſe naufragio, & tamen cum Punica præda omnibus promontoriis inſuliſque fruſtarentur & fluitarent, Populum Romanum & ſic triumphaſſe.*

35. *quod ipſum exitio fuit*] Adde Liuium 22,14,15. Polyb. 1,60. Ceterum claſſem expeditam, leuem, promptam, vtiliorem eſſe, quam quæ armis, commeatu, exercitu, propugnaculiſue nimis onuſta eſt; notat Stevvechius ad Vegetium 5, 7. Sic infra 2,8,25. Antiochi apparatus præpeditus magnitudine ſua. & 4,11,5. Antonianis nauibus *ipſa moles exitio fuit.* Adde Berneggerum ad Suetonium Aug. 17, 7. t.

Ibid. *ad ſimilitudinem equeſtris pugnæ*] Homerus naues vocat *equos marinos* ἁλὸς ἵππους, Odyſſ. δ. verſ. 708. In pugna ad Actium

erant

erant Cæſareani equitibus ſimiles, modo irruentibus, modo ſe recipienti-bus &c. Dio lib. 50. in fin. Hoc autem eſt *ad ſimilitudinem equeſtris pugnæ*, vt noſter loquitur, nempe *ſumptis tergis & redditis*, quod eſt in Saluſtianis fragmento. quibus adde Arrian. pag. 62.d. Euſtath. apud Rader. in Curt. pag. 112. f. Nautam *aurigam* vocat auctor veteris verſus apud Chariſium:

Typhin aurigam ceteris fecere carinæ. Sic Varro Marcipore. *Hic in ambiuio nauem conſcendimus paluſtrem, quam nautici equiſones per viam conducerent loco.* Ouid. Triſt. 1, 3, 117.

Aurigam video vela dediſſe rati.

37. *Carthago*] Vide ſupra 1, 1, 9. f.

Bellum Liguſticum.

CAPVT III.

1 PEracto Punico bello. ſequuta eſt breuis ſane, & quaſi ad recipiendum ſpiritum requies, argumentumque pacis, & bona fide ceſſantium armorum, tunc primum poſt Numam clauſa *porta*
2 *Iani* fuit: ſed ſtatim ac ſine mora patuit. Quippe jam Ligures, jam Inſubres Galli, nec non & Illyrii leceſſebant. ſic deſub Alpibus, id eſt, deſub ipſis Italiæ faucibus, gentes, deo quodam aſſidue incitante, *ne* RVBIGINEM ac ſitum ſcilicet arma
3 ſentirent, *denique vtrique* cotidiani, & quaſi domeſtici hoſtes tirocinia militum imbuebant, nec aliter vtraque gente quam QVASI cote quadam, populus Romanus ferrum ſuæ acuebat vir-
4 tutis. *Ligures* imis Alpium iugis adhærentes inter Varum & Macram flumen, implicitoſque dumis ſilueſtribus, maior aliquanto labor erat *inuenire*, quam vincere. *Tuti* locis, & fuga, durum atque velox genus, ex occaſione magis latrocinia,
5 quam bella faciebat. Itaque quum *diu multumque eluderent Salyi, Deceates*, Oxybii, Euburiates,

Ingauni, tandem *Fuluius latebras eorum ignibus ſepſit: Bæbius in plana deduxit: Poſthumius* ita exarmauit, vt vix reliquerit ferrum, quo terra coleretur.

NOTÆ IN CAPVT III.

Quæ hoc capite continentur, ſcribunt Epit. Liu. 20. Eutrop. 3, 1. Oroſ. 4, 11. & 12. Auguſt. Ciuit. 3, 9. Camers.

1. *porta Iani*] T. Manlium Torquatum, C. Atilium Coſs. nominat Caſſiodorus; Torquatum & Bulbum, tabulæ Græcæ. Qui poſterior in Oroſio perperam Bubulcus, vt in Eutropio Balbus, appellatur. Ambo enim adducunt hos Coſs. veluti etiam Plutarchus Numa cap. 35. & libro de fortuna pop. Romani cap. 16. ſcribunt enim, his Coſs. templum Iani Romæ clauſum fuiſſe; id quod poſt Numæ tempora non contigerat. Adſtipulantur Liuius 1, 19, 3. Velleius 2, 38, 4. & D. Auguſtinus Ciuit. 3, 9. annotantes etiam, quam breuis illa à bello quies & pauſa malorum fuerit. Hæc ex Annalibus Vinandi Pighii ſub Anno Vrbis DXVIII. Vide infra 4, 12, 64. Emendandus hac in re Varro de L. Lat. lib. 4. pag. 40. f. *Tertia eſt Ianualis dicta, ab Iano. & ideo ibi poſitum Iani ſignum, & ius inſtitutum à Numa Pompilio vt ſcribit in annalibus L. Piſo, vt ſit clauſa* (vet. cod. *aperta*) *ſemper niſi cum bellum ſit. Nuſquam traditum eſt memoria &c.* Turnebus reijcit lectionem vet. cod. quam ego genuinam puto, & ſic legendum & diſtinguendum: *vt ſit aperta ſemper, niſi cum bellum eſt nuſquam. Traditum eſt mem.*

2. *ne rubiginem &c.*] Liuius 39, 1, 1. de Liguribus: *Is hoſtis velut natus ad continendam inter magnorum interuallo bellorum Romanis militarem diſciplinam erat: nec alia prouincia militem magis ad virtutem acuebat, &c.* Adde Iuſtinum. 7, 2, 6.

3. *Denique vtrique*] Ita Pall. tres, & e. v. quam ſcripturam Salmaſius etiam probat.

Ibid. *quaſi cote quadam*] Scilicet *ne per otium torpeſceret manus aut animus.*

4. *Ligures*] Hos trans Alpes ad Rhodanum vſque occupaſſe olim Galliam Narbonenſem, itidem vt à Varo, qui Galliæ & Italiæ terminus erat, ad Arnum Italiam conſtat: quare impedite admodum noſter & obſcure de bello Liguſtino tradidit. dum ſcribit bellarum cum Liguribus qui in Italia inter Varum & Macram flumen habitant, quo loco Ingauni & Intemelii ab aliis cenſentur; vtpote qui maritima à Nicæa ad vada Sabatia habitarunt, quando

quando paullo poſt dum enumerat Liguſtinos bello ſubactos, eos quoque cum iſtis confundit, qui trans Alpes vltra Varum partim mediterranea, partim maritima in Gallia Narbonenſi habebant; *Deceates* enim ad Vari oſtia *Oxybii* iſtis orientales, ad oram Gallici maris habitabant, eſtque ibidem portus *Oxybius* à vicina eiuſdem nominis gente dictus Straboni lib. 4. *Euburiates* autem Plinius citra Alpes in Liguria numerat, nam quod *Salyes* ſiue *Saluios* hic etiam aliquot exemplaria recenſent; mendum eſſe credibile eſt: Saluios enim bello Allobrogico, & primos trans Alpes arma Romanorum expertos, & tunc primum in ditionem à C. Sexio Caluino redactos, Florus 3,2,3. Strabo libro 4.pag. 140. teſtantur. Epitoma Liuii 61. addit; victa Saluiorum gente C. Sextium coloniam *Aquas Sextias* condidiſſe; triumphaſſe autem conſtat de Saluiis, anno DCXXXI. Stadius.

Ibid. *inuenire*] Infra 3, 8, 6. de Balearibus: *dilapſi in proximos tumulos, quærendi erant vt vincerentur.* Adde 3,10,14. & 15. & Tac. Agric. 34, 3.

Ibid. *tuti*] Sic. Pall. tres, editioque vetus, non *tutum*, vt poſtea editi. Gruterus. Vellei de Rhætis & Vindelicis: *gentes locis tutiſſimas, &c.*

5. *diu multumque*] Strabo lib. 4. pag. 140. *Romani bello per XXC. annos tracto, vix obtinuerunt, vt XII. ſtadiorum amplitudine publica via pateret &c.*

Ibid. *eluderent Sali, Deceates &c.*] Repræſentare libuit lectionem Vineti. variantes lectiones Mſs. videantur in caſtigationibus eius v.e. ſeruat: *eluderet ſaltus detrate. buriates ſexule. incognitas tandem &c.* quæ examinare non eſt iſtius temporis, non magis quam Pall. differentias, quorum præcipuus habet; *eluderet ſaltus, deciate ſexubile buriatas incognitas tandem.* Gruterus. His ex lectionibus (*eluderet*, & *ſaltus*, vnde facilis in *Salyus* mutatio) conſtare ſibi Salmaſius ait numero ſingulorum hanc periodum concepiſſe Florum. itaque ſcribere ſe; *eluderet Salyus Deciates &c.* De Salys vide infra, 3,2,4.

Ibid. *Fuluius*] Æque impeditum hoc eſt de Fuluio atque præcedentia, nec enim ſatis liquet quiſnam Fuluiorum, de quo loquitur, fuerit; Varii enim Fuluii cum Liguribus bella geſſerunt. Propior eſt coniectura (eſt enim diuinandum, quia rerum cum Liguſtinis geſtarum hiſtoria apud noſtrum Florum impeditiſſima eſt, & ab aliis ſcriptoribus diuerſa) Q. Fuluium Flaccum fuiſſe de quo loquitur, qui anno DLXXIV. Coſ. de Liguribus triumphauerit, etiamſi magis gratiæ, quam rerum geſtarum magnitudini datum fuiſſe Liuius 40, 58, 1. teſtetur: tamen ipſum per deuios ſaltus, per inuios montes, impeditas valles, cum exercitu tranſgreſſum a

greſſum; acie hoſtem viciſſe, caſtris exiiſſe, ex collibus in campeſtrem agrum deduxiſſe, præſidiaque montibus impoſuiſſe Liuius lib. 44. teſtatur. Apuanos etiam Ligures, qui ad Macran. flumen habitabant, in deditionem acceptos ad 7000. hominum in naues impoſita præter oram Etruſci maris Neapolim tranſmiſit. indeque agrum ipſis inter populares in Samnio dedit. Victos etiam fuiſſe à Fuluio Nobiliore Ligures Alpinos & Veliates in Capitolinis triumphis extat. Veliates autem inter Ciſalpinos Ligures numerat Plinius. 3,5. & 15. Stadius.

Ibid. *latebras eorum ignibus ſepſit*] Vide infra 3,10,6,1.

Ibid. *Bæbius*] Cn. & M. Bæbios Tamphilos [aut Pamphilos] fratres cum Liguribus rem geſſiſſe in Conſulatu, quorum iſte collegam Corn. Cethegum anno DLXXIII. ille anno ſuperiore Æmilium Paullum habuerit, ex priſcorum monumentis colligo; & M. de Liguribus triumphaſſe. Apuanos autem Ligures Cornelius & M. Bæbius victos & in deditionem acceptos, è montibus in campeſtres agros cogunt; traductique ſunt ex Liguria in Samnium (eo conſilio ne latebras & inuios ſaltus repeterent ad rebellionem) 40000. liberorum capitum cum feminis pueriſque publico ſumptu, in agrum Tauraſinorum quem de Samnitibus Romani ceperant, vocatique ſunt à ducibus iſti Ligures Bæbiani & Corneliani, qui in hoc Samnitium tractu à Plinio recenſentur, quare de hoc Bæbio loqui Florum veriſimile eſt. Cn. namque Bæbium ad comitia Romam reuerſum cum L. Æmilius interea cum Liguribus Ingaunis proſpere dimicauerit teſtatur Liuius 40, 17, 8. & 40, 28. & Æmilium de iiſdem triumphaſſe Capitolinæ tabulæ produnt, anno DLXXII. Stadius.

Ibid. *in plana deduxit*] Adde infr. 3, 5, 28.

Ibid. *Poſthumius*] Collegam intelligit Calpurnii Piſonis, qui vitricus fuit Fuluio Flacco: quique Piſoni in magiſtratu mortuo ſucceſſit, anno DLXXIII. etſi tres fuerunt Coſs. L. A. Sp. Poſthumii qui bellum Liguſtinum ſortiti fuerint; tamen Liuius 40, 41, 3. de iſto diſerte refert quæ ad Flori relationem conueniunt, cum ita inquit; *Ab A. Poſthumio Montanorum Ligurum vineæ caſæ ſunt, frumenta deuſta; donec cladibus omnibus belli coacti ad deditionem venerunt, armaque tradiderunt.* Stadius.

Ibid. *vt vix reliquerit ferrum &c.*] Inter cetera continendis gentibus inuenta, hoc etiam fuit: vt ferro priuarentur, niſi quantum agrorum cultus poſceret. Ita Philiſtiim cura effectum eſt, *vt non inueniretur enſis & lancea in manu totius populi qui erat cum Saule & Ionatha, excepto Saul & Ionatha,* Samuel. 1, 13, 22. Etiam inter conditiones pacis cum Porſena hanc fuiſſe ex Plin. 34, 14. ſupra 1, 10, 2. d. notatum eſt. Vide etiam infra 2, 18, 6.

Bellum

Bellum Gallicum.

CAPVT IV.

1 GAllis Inſubribus, & his accolis Alpium, ani-
mi ferarum, corpora pluſquam humana
erant: *ſed experimento deprehenſum eſt*, (quippe ſic-
ut primus impetus eis maior quam virorum eſt,
2 ita ſequens minor quam feminarum.) *Alpina cor-*
pora humenti cœlo educata, habent quiddam *ſi-*
mile niuibus ſuis: quæ mox vt caluere pugna, ſtatim
in ſudorem eunt; & leui motu, quaſi ſole, laxan-
3 tur. Hi ſæpe & alias, ſed *Britomaro duce*, non prius
ſoluturos ſe baltea, *quam Capitolium aſcendiſſent*,
iurauerant. *Factum eſt*, victos enim Æmilius *in*
4 *Capitolino diſcinxit.* Mox *Arioviſto* duce vouere
de noſtrorum militum præda Marti ſuo *torquem*. In-
tercepit Iuppiter votum. nam de *torquibus* eorum
5 aureum *trophæum* Joui *Flaminius* erexit. *Viridomaro*
rege Romana arma Vulcano promiſerant. alior-
ſum vota ceciderunt. occiſo enim rege, Marcel-
lus *tertia poſt Romulum* patrem Feretrio Joui arma
ſuſpendit.

NOTÆ IN CAPVT IV.

De hoc bello ſcribunt Epit. Liu. 20. Eutrop. 3, 1. Oroſ. 4, 13. Auctor de vir. illuſtr. cap. 45. Euſeb. lib. temp. Plura Plut. Marcello cap. 7. &c. Sane in hoc bello P. R. ſociorum Latinique nominis 300000 armatorum habuiſſe dicitur. Epit. Liu. 20. Plin. 3, [illegible] dicit equitum 80000. peditum 700000. ſine externis vllis auxiliis, atque etiam ſine Tranſpadanis. Camers. Lege Polyb. 2, 24.

I. *ſed experimento deprehenſum eſt*] Si vlla velificaretur auro libri [illegible] pronuntiarem quadrigam iſtam verborum ſpuriam; quod appareret

pateret magis, ſi *ſed* mutaretur in *ſcilicet*. poſſunt tamen aliquid habere ſenſus, ſi vox prior transformetur in *id* &c. Gruterus. Mihi ſequentia potius ſuppoſititia videntur, ipſiſſima enim verba ſunt Liuii 10,28,4. quæ ſtudioſo cuidam, vt fieri ſolet, promptum fuit in marginem adlinere. quomodocunque enim, retentis iſtis, mutemus aut interpretemur reliqua, nullus ſequetur ſenſus commodus. Itaque quibus iſta ſententia probatur, ita ſcribent; *Sed experimento deprehenſum eſt, Alpina corpora humenti cælo educata, habere quiddam ſimile niuibus ſuis, quia &c.* niſi cui forte placeat Camertis emendatio, *quod*, pro, *quippe* reſcribentis.

2. *Alpina corpora &c.*] Docent Philoſophi locatum conſequi locorum conditiones. Hinc ait Porphyrius locum eſſe generationis principium, quemadmodum & patrem. Lege Cicer. lib. de fato cap. 4. Plin. 8,58. Seru. Æn. 6.724. Propert. 2,3. Virg. Georg. 1, 57. Camers. Multa hoc genus congeſſit Creſollius vacat. Autumn. lib. 1. cap. 3. vbi vide.

Ibid. *ſimile niuibus*] Sic recte Pal. pr. non, *ſimile cum niuibus*, vt antea cuſi. Gruterus. Salmaſius tamen in Solinum pag. 87. c. tueri videtur illud alterum. Certe ita habent Mſs.

Ibid. *in ſudorem eunt*] Qualia corpora *fluxa* appellantur. Tacito H. 2,32,4. Liu. 10,28,4. *Gallorum corpora intolerantiſſima laboris atque æſtus, fluere.*

3. *Britomaro duce*] *Britamaro* quidam antiqui codd. Hoc ego nomen apud Polybium legere non memini, ſed alios iſtorum Gallorum Reges *Concolitanum* & *Aneroeſtum*, à L. Æmilio victos. Viuetus.

Ibid. *non prius ſoluturos ſe baltea*] Vſitatum veteribus vbi quid efficiendum ſuſcepiſſent, obſtringere ſe tali voto, quo tanquam aſſiduo monitore vrgerentur ad maturandam rem quam propoſuerant. Germani veteres *crinem barbamque ſubmittebant*, vt ex Tacito H. 4,61,1. & G. 31, 1. liquet. contrarium Argiuorum votum, comam non alere, apud Herodot. 1,82. Similia ſunt *induſium non mutare, &c.* Tale quidpiam eſt in Actis Apoſt. 23,12. &c. Claudian. de bell. Ger. vers. 81.

—— *patrii nomen jurauerat Iſtri. Non niſi calcatis loricam ponere Roſtris.*

Ibid. *factum eſt*] Simile quiddam accidit Amilcari Pœno Syracuſas obſidenti apud Diod. 20, 29. Cicer. de diuin. 1. 24. & Val. Max. 1,7,8.

Ibid. *in Capitolio diſcinxit*] Lege hiſtoriæ veritatem apud Polyb. 2,34. Multa namque poëtica hic homo interſerit & miſcet. Vinetus. Stat tamen à noſtro Zonaras tomo 2. pag. 68. *Æmilius Boiis*

ſupera-

Digitized by Google

ſuperatis triumphans, captiuorum principes armatos in Capitolium perduxit: inſolentiam eorum irridens, quod ſe thoraces non prius exuturos juraſſent, quam in capitolium veniſſent.

4. *Ariouiſto*] Recepi nomen in quod plurima exemplaria conſentiunt. nam alias *Ariobiſto* ſcriptum eſt, indicante Grutero. v. c. habet *Arioiuſto* quod & in Pal. ter. Naz. *Ariouito*. Pal. ſec. *Arnouito*. Vineti Mſs. *Arionicum*. Iordanes *Ariobiſtum*, hactenus impreſſi, *Aſtrionico*, *Aneroeſtum* quidem Polyb. 2,22. habet. Vtrumque certe Celticum eſt nomen; immo vnum idemque, ſi Cluuerio credimus Germ. Antiq. lib. 1. cap. 6. in fin.

Ibid. *Marti ſuo*] Docet Cæſar de bell. Gall. 6,17. Gallos quinque potiſſimum deos coluiſſe, *Mercurium Apollinem, Iouem, Martem*, atque *Mineruam*. Cauſam lege ibidem. Camers.

Ibid. *torquibus*] *Gallos cum auro* [quod in torquibus habebant] *pugnare ſolitos, Torquatus indicio eſt.* Plin. 33,1. Idque tangit Varro citatus à Nonio in *Torques*. Ita prœlio, quo Marcellus, qui A. V. DLIV. Cos. fuit, Gallos cecidit, inter alia etiam *aureas torques multos* captos Valerius Antias ſcribit apud Liuium 33,22,9. & apud eundem 36,40. 9. Cornelius Cos. in triumpho de Boiis, *aureos torques tranſtulit mille quadringentos ſeptuaginta.* Nam auctore Polybio 2,17. *opes ſingulorum erant in pecore, vel auro.* Vt nemini mirum videri debeat, *aureum trophæum* ex torquibus eorum ſtatui potuiſſe.

Ibid. *trophæum*] Cuius quidem imaginem ac memoriam expreſſam pulchre videmus in argenteis nummis, ab vno latere repræſentantibus in corona laurea caput Iouis Triumphatoris, laurea item obuinctum: & ab altero Victoriam alatam cum palmæ ramo in ſiniſtra, quæ coronam extendit ſupra trophæum arboris trunco ſuſpenſum, quod galea pinnata, clipeo rotundo, gladio & ſago Gallico veſtitum & adornatum eſt, cui adſcriptus eſt titulus: C. FLAMINI. C. F. ROMA. Nummi picturam habes in Faſtis Goltzianis. Pighius in Annalibus ad A. V. DXXX. Simile trophæum deuictis itidem Gallis erexiſſe poſtea Marium, ex Plutarchi Cæſare cap. 9. Rycquius commentario de Capitolio Romano notat.

Ibid. *Flaminius*] Temerarius ille, quem ad Traſimenum cecidit Annibal. Et qui ſicut ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἀγνῶτα, idque ſæpe immerito, triumphum conſecutus eſt induſtria tribunorum, cum imperitia ſua victoriam pene prodidiſſet. Auctor Polyb. 2,31.

5. *Viridomaro*] De hoc nomine Celtico, vide Cluuer. Germ. antiq. lib. 1. cap. 6. Vbi tamen iterum noſtrum perſtringit, ſed nullo jure.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Rom. arma Vulcano promiſerant*] Romanis id vſitatum ex Liuio 8,30, 9.38, 23,11. 41,12,4. 45,33,1. itemque noſtro 4,12,9. patet. De Barbaris tale votum mihi nunquam lectum, ſæuius apud Tacitum 13,57,3. vbi *victores diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacrauere, quo voto, equi, viri, cuncta viua occidioni dantur.* Scripſi locum, vti volebant Daneſius & Lipſius, alias enim non dubito ſcribendum; *cuncta victa.* nam & veſtes, & arma quin aurum etiam argentumque perdebatur. Vide Hiſtor. Miſcell. 5,1.

Ibid. *tertia poſt Rom. &c.*] Ita Virg. Æn. 6,869.

Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Nam prima Romulus, ſecunda Coſſus ſuſpenderant; de quibus exacte Liuius 1,10,4,20. & Epit. 20. Vide etiam ſupra 1,1,10. b. Apparet hinc Obſequentem cap. 30. falſum in hac hiſtoria aut corruptum eſſe, legitur enim apud eum *capto Viridomaro rege*; cum ſcribendum fuiſſet, *caſo*.

Bellum Illyricum.

CAP. V.

ILlyrii, ſeu Liburni ſub extremis Alpium radicibus agunt, inter Arſiam, *Titiumque* flumen, 1
longiſſime per totum *Adriani* maris littus effuſi.
Hi regnante *Teutana muliere*, populationibus non
contenti, licentiæ ſcelus addiderunt. *Legatos* 2
quippe noſtros, ob ea quæ deliquerant, jure agen- 3
tes *nec cladio quidem, ſed vt victimas, ſecuri percutiunt.* præfectos nauium, igni comburunt, *idque quod indignius foret*, MVLIER *imperabat.* Itaque
Cnæo Fuluio Centimalo duce, late domantur. Strictæ 4
in principum colla ſecures, legatorum *Manibus* litauere.

NOTÆ IN CAPVT V.

De hoc bello, & aliis cum Illyriis geſtis, extat liber Appiani, qui *Illyrius* inſcribitur. Lege Liuii Epit. 20. Eutrop. 3,1. Oroſ. 4,13. Camers. Vide etiam Polyb. 2, 8. &c. & Zonaram tom. 2. pag. 67.

Quod

Digitized by Google

Quod autem hoc bellum, poſt illud Gallicum Arioviſti deſcribat auctor, cum tamen prius geſtum ſit; facit ne rerum Gallicarum ſeriem interrumpat, ſicut perpetuo ſolet. Vide infra 2,19. 5. h.

Num. 1. *Titium*] Antiqui libri *Ticinum* appellabant, vt Galliæ fluuium, apud quem cæſi primum ab Annibale Romani. Ptolemæi Græca *Τίτον* vocant, id eſt *Titum*. Plinius in extremo libro tertio: *Arſia, gens Liburnorum, iungitur vſque ad flumen Titium.* Vinetus.

Ibid. *Adriani*] Ita vetuſtiſſima exemplaria; quomodo id mare etiam M. Cicero legitur alicubi appellaſſe. Vinetus. Locus Ciceronis eſt epiſt. ad Atticum 10,7.

2. *Teutana*] Scriptura hæc eſt Pall. ó. veteriſque editionis, itemque Bongarſii Mſ. & Iordanis.

Ibid. *muliere*] Videtur abundare vox iſta, præſertim cum ſtatim repetatur; *idque mulier imperabat.* Niſi forte ideo expreſſit auctor, vt innueret *in tantum non modo à libertate, ſed etiam à ſervitute degeneraſſe*, quod de populis femineo dominatui ſubjectis Tacitus G.45,11. ait. Quamuis & olim & hodie potentiſſimi fortiſſimique populi muliebrem in imperiis ſucceſſionem admittant.

3. *Legatos &c.*] Quam ſanctum conſenſu gentium ius legationis ſit, quæque violatores eius pœnæ conſequantur, vide apud auctores, quos ſupra ad 1,18,5. k. citauimus. & Salluſt. Iug. 35,6. Porro legatorum iſtorum nomina variant apud ſcriptores. *Caium & Lucium Coruncanios* Polyb. 2,8. vocat. *Publicum Iunium* & *Titum Coruncanium* Plinius 34,6. Appianus Illyrico, vnius *Coruncanii* meminit. Porro & de numero interfectorum controuerſia eſt; Plinio duos illos quorum nomen adnotauimus occiſos adſerente, aliis autem abſolute legatos interfectos dicentibus, numero non addito, quos inter Liuius epit. 20. Oroſius 4,13. Eutropius 3,1. Polybius minorem natu Coruncanium occiſum ait, quod liberius locutus eſſet. Appianus Coruncanio cæſo, ceteros ſibi manus intuliſſe, idque vivo etiamnum Agrone Teutanæ marito factum.

Ibid. *nec gladio quidem*] Pal. pr. ac ſec. *ne glad. quid.* [quam lectionem Salmaſius præfert] tertius cum vulgatis ſentit Gruterus.

Ibid. *ſed vt victimas, ſecuri percutiunt*] Ignominioſo mortis genere. Tangit id Liuius 7,15,10. *CCCVII. Milites Romanos captos Tarquinienſes immolarunt: qua fœditate ſupplicii aliquanto ignominia populi Rom. inſignitior fuit.* Plura Caſaub. ad Sueton. Aug. 15,2. *hoſtiarum more mactatos.* quo tamen non pertinet illud ex Liuio 25,16,15. citatum. Victimas porro ſecuri percuti ſolitas multis exemplis demonſtrat Briſſonius formularum libro primo, & poſt eum

Taubmannus ad Virg. Æn. 2,224. Fœditatem autem huius ſupplicii in cauſſa fuiſſe, vt in militem qui Papinianum mori iuſſum non gladio ſed ſecuri percuſſerat, animaduerti juſſerit Caracallus apud Spartianum cap. 4. & Xiphilinum; conſentiunt Briſſonius in Lexico. Gothofred. ad l. 8. §. 1. de pœn. Caſaub. d. loc. & Lipſius ad Tac. 15,67,7.

Ibid. *idque, quo indignius foret, mulier imperabat*] Xiphilinus in Nerone de clade Roman. in Britannia: *Quæ clades à muliere illata eſt pop. Rom. vt maiore ignominia afficeretur.* feminarum enim iuſſa pati, ignominioſum eſt. vide Tacitum 12,40,7. Ne quis autem miretur aſperitatem imperii, audiat eundem Tac. 3, 33, 8. notantem, mulierum iuſſa, *peruicacia magis & impotentia* eſſe.

4. *Cn. Fuluio Centimalo duce*] Et collega eius Poſthumio Albino, ſecundum citatos auctores.

5. *manibus*] Gentiles credebant dolere manes interfectorum, niſi vindicta leuarentur; [Vide, ſi lubet, quæ dicemus infra 4, 6, 2.] ideoque hac quoque in cauſa principes Illyrios eadem ignominioſa morte confecerunt. Liu. 3, 58, 12. *Manes Virginiæ mortuæ quam viuæ feliciores* (apparet ſic legendum, non *felicioris*) *per tot domos ad petendas pœnas vagati, nullo relicto ſonte, tandem quieuerunt.*

Bellum Punicum ſecundum.

CAP. VI.

POſt primum Punicum bellum *vix quadriennii requies*; ecce *alterum bellum*: minus quidem ſpatio (nec enim amplius quam *decem & octo annos* habet) ſed adeo cladium atrocitate terribilius, vt ſi quis conferat damna vtriuſque populi, SIMILIOR *victo ſit populus qui vicit.* VREBAT nobilem populum *ablatum mare*, captæ inſulæ, *dare tributa, quæ jubere conſueuerat. Hinc vltionem* puer *Annibal ad aram patri iurauerat*: nec morabatur. *Igitur in cauſſa belli Saguntus* deleta eſt; *vetus Hiſpaniæ ciuitas* & opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, ſed triſte monumentum,

(margin numbers: 1 beside "POſt primum"; 2 beside "VREBAT"; 3 beside "deleta eſt")

4 tum. quam in libertatem communi fœdere exceptam, Annibal cauſſas nouorum motuũ quærens, *& ſuis, & ipſorum manibus* euertit, vt Italiam
5 ſibi rupto fœdere aperiret. SVMMA *fœderum Romanis religio eſt:* itaque ad auditum ſociæ ciuitatis obſidium, memores icti cum Pœnis quoque fœderis, non ſtatim ad arma procurrunt, dum
6 prius *more legitimo* queri malunt. Interim jam *nouem menſibus* feſſi fame, machinis, *ferro, verſa denique* in rabiem fide, immanem in foro excitant rogum: *tum deſuper ſe* ſuoſque cum omnibus opi-
7. bus ſuis ferro & igni corrumpunt. Huius tantæ cladis auctor Annibal poſcitur. Tergiuerſantibus Pœnis, *dux legationis*, *Quæ*, inquit, *mora eſt?* Fabius. *In hoc ego ſinu bellum pacemque porto: vtrum eligitis?* Succlamantibus; *Bellum. Bellum igitur*, inquit, *accipite:* & excuſſo *in mediam curiam* togæ gremio, non ſine horrore, quaſi plane ſinu bel-
8 lum ferret, *effudit.* Similis exitus belli initio fuit. *namquaſi has inferias* ſibi Saguntinorum vltimæ diræ in illo publico parricidio incendioque mandaſſent; ita Manibus eorum, vaſtatione Italiæ, captiuitate Africæ, ducum & regum, qui id
9 geſſere bellum, exitio parentatum eſt. Igitur vbi ſemel ſe in Hiſpania mouit illa grauis & luctuoſa Punici belli vis atque *tempeſtas*; deſtinatumque Romanis jam diu fulmen, Saguntino igne conflauit: ſtatim quodam impetu rapta, *medias perfregit Alpes*; & in Italiam ab illis fabuloſæ altitudinis niuibus, velut cœlo miſſa, deſcendit. Ac
10 primi quidem impetus turbo inter Padum & Ticinum valido ſtatim fragore detonuit. Tunc

Taubmann
cii in cauſ
non gladi
apud Spar
in Lexico.
pſius ad T

Ibid.
Nerone d
eſt pop. R
pati, ign
miretur
tem, mu

4.
no, ſec

5. *n*
ſi vindi
ideoqu
nioſa n
quam v
mos ad

P
ſpat
nos h
vt ſi
MI
nob
dare
pue
bat
vet
m

Scipione duce fuſus exercitus. ſaucius etiam ipſe veniſſet in manus hoſtium imperator, *niſi protectum patrem* prætextatus admodum filius ab ipſa morte rapuiſſet. Hic erit Scipio, qui in exitium 11 Africæ creſcit, nomen ex malis eius habiturus. *Ticino Trebia* ſuccedit. hic ſecunda belli Punici 12 procella deſæuit, Sempronio conſule. tunc callidiſſimi hoſtes frigidum & niualem nacti diem, cum ſe ignibus prius oleoque fouiſſent (horribile dictu) homines a meridie & ſole venientes noſtra nos hieme vicerunt. *Traſimenus lacus* tertium 13 fulmen Annibalis, imperatore Flaminio. ibi quoque noua ars Punicæ fraudis. quippe nebula lacus paluſtribusque virgultis tectus eques, terga [illegible] inuaſit. *Nec de diis poſſumus* 14 [illegible] quippe temerario duci cla[illegible] inſidentia ſignis *examina*, & *a*[illegible], & commiſſam aciem ſequu[illegible] *niſi* illum horrorem ſoli, [illegible] diſcurſus, & mota vehe[illegible]. *Quartum*, id eſt, pæne 15 [illegible] imperii Cannæ, *ignobilis Apuliæ* [illegible] cladis emerſit; & *quadra*[illegible] nobilitas. Ibi in exitium [illegible], terra, cœlum, dies, tota *de*[illegible] conſenſit. Siquidem non 16 [illegible] *transfugis* Annibal, qui mox [illegible] ceciderunt, inſuper callidiſſimus [illegible] in campis, OBSERVA[illegible] *quod & Sol ibi acerrimus*, & pluri[illegible] ab Oriente ſemper quaſi ad [illegible]ſtruxit aciem, vt Romanis aduerſus

[illegible] omnia [illegible] *quaſi ſecundum cælum* [illegible] ſolepugnares. Itaque [illegible] exercitus, cæli ad hoſtium ſatieta- [illegible] Annibal diceret militi ſuo; *Parce ferro.* [illegible] alter, alter occiſus eſt: *dubium vter* [illegible] Paullum puduit, Varro non de- [illegible] menta cladis, cruentus aliquandiu [illegible] *de cadaueribus*, iuſſu ducis factus *in* [illegible] *modis duo* [illegible] Carthagineñ [illegible] *equeſtris* taxata menſura. Du- [illegible] *erat*, quin vltimum illum diem [illegible] Roma, [illegible] diem [illegible] in Capi[illegible] quod [illegible] *[illegible]* [illegible] fe- [illegible] *[illegible] ſcires vincere* , *ſic* [illegible] Tum quidem illum, vt dici [illegible] A T V M vrbis imperaturæ, aut [illegible] s mala, & A V E R S I à Carthagine [illegible] ulerunt. Q V V M victoria [illegible] relictaque Roma, Campa- [illegible] peragrare: *vbi mox & ipſe*, *&* [illegible] adeo vt verum dictum ſit; [illegible] i Cannas fuiſſe. Siquidem [illegible] domitum armis, Campaniæ [illegible], & tepentes fontibus Baiæ, [illegible] m reſpirare Romanus, & [illegible] gere. Arma non erant; *de-* [illegible] rat iuuentus; *in ſacramen-* [illegible] *ſeruitia.* egebat ærarium; [illegible] *in medium protulit*; nec præ- [illegible] *liſque anulis* erat, quicquam [illegible] *ues* S E Q V V T V S *exemplum* [illegible]

 imitatæ-

Digitized by Google

Scipione duce fuſus exercitus. ſaucius etiam ipſe
veniſſet in manus hoſtium imperator, *niſi pro-*
tectum patrem prætextatus admodum filius ab ipſa
morte rapuiſſet. Hic erit Scipio, qui in exitium 11
Africæ creſcit, nomen ex malis eius habiturus.
Ticino Trebia ſuccedit. hic ſecunda belli Punici 12
procella deſæuit, Sempronio conſule. tunc calli-
diſſimi hoſtes frigidum & niualem nacti diem,
quum ſe ignibus prius oleoque fouiſſent (horribi-
le dictu) homines à meridie & ſole venientes no-
ſtra nos hieme vicerunt. *Traſimenus lacus* tertium 13
fulmen Annibalis, imperatore Flaminio. ibi quo-
que ars noua Punicæ fraudis. quippe nebula la-
cus paluſtribusque virgultis tectus eques, terga
ſubito pugnantium inuaſit. *Nec de diis poſſumus* 14
queri. imminentem quippe temerario duci cla-
dem prædixerant inſidentia ſignis *examina*, & *a-*
quilæ prodire nolentes, & commiſſam aciem ſequu-
tus *ingens terræ tremor*: niſi illum horrorem ſoli,
equitum virorumque diſcurſus, & mota vehe-
mentius arma fecerunt. *Quartum*, id eſt, pæne 15
vltimum vulnus imperii Cannæ, *ignobilis Apuliæ*
vicus: ſed magnitudine cladis emerſit; & *quadra-*
ginta millium cæde parta nobilitas. Ibi in exitium
infelix exercitus, dux, terra, cœlum, dies, tota *de-*
nique rerum natura conſenſit. Siquidem non 16
contentus *ſimulatis transfugis* Annibal, qui mox
terga pugnantiũ ceciderunt, inſuper callidiſſimus
imperator, parentibus in campis, OBSERVA-
TIO *loci ingenio, quod & Sol ibi acerrimus*, & pluri-
mus puluis, & Eurus ab Oriente ſemper quaſi ad
conſtitutum, ita inſtruxit aciem, vt Romanis ad-
uerſus

17 uerſus hæc omnia obuerſis, *quaſi ſecundum cœlum*
tenens. vento, puluere, ſole pugnaret. Itaque
duo maximi exercitus cæſi ad hoſtium ſatieta-
tem, donec Annibal diceret militi ſuo; *Parce ferro.*
Ducum effugit alter, alter occiſus eſt: *dubium vter*
maiore animo. Paullum puduit, Varro non de-
18 ſperauit. Documenta cladis, cruentus aliquandiu
Aufidus: pons *de cadaueribus*, iuſſu ducis factus *in*
torrente Vergelli; *modii duo anulorum* Carthaginem
miſſi *dignitaſque equeſtris* taxata menſura. Du-
19 bium *deinde* non *erat*, quin vltimum illum diem
habitura fuerit Roma, quintumque intra diem
epulari Annibal in Capitolio potuerit, ſi (quod
Pœnum illum dixiſſe *Adherbalem* Bomilcaris fe-
runt) *Annibal QVEMADMODVM ſciret vincere, ſic*
20 vti victoria *ſciſſet.* Tum quidem illum, vt dici
vulgo ſolet, aut FATVM vrbis imperaturæ, aut
ipſius MENS mala, & AVERSI à Carthagine
21 dii, in diuerſum abſtulerunt. QVVM victoria
poſſet vti, frui maluit; relictaque Roma, Campa-
niam Tarentumque peragrare: *vbi mox & ipſe, &*
exercitus ardor elanguit; adeo vt verum dictum ſit;
22 CAPVAM Annibali Cannas fuiſſe. Siquidem
inuictum Alpibus, indomitum armis, Campaniæ
(quis crederet?) ſoles, & tepentes fontibus Baiæ,
23 ſubegerunt. Interim reſpirare Romanus, &
quaſi ab inferis emergere. Arma non erant; *de-*
tracta ſunt templis. deerat iuuentus; *in ſacramen-*
24 *tum militiæ liberata ſeruitia.* egebat ærarium;
opes ſuas libens ſenatus in medium protulit; nec præ-
ter quod *in bullis ſingulisque anulis* erat, quicquam
25 ſibi auri reliquere. *Eques* SEQVVTVS *exemplum*

Digitized by Google

imitataque equitem tribus. denique vix ſuffecere *tabulæ*, *vix ſcribarum manus*, Læuino Marcelloque conſulibus, quum priuatæ opes in publicum deferrentur. Quid autem *in deligendis magiſtratibus*, quæ centuriarum ſapientia, quum IVNIORES à ſenioribus conſilium de creandis conſulibus petiuere? *Quippe* aduerſus hoſtem totiens victorem, tam callidum, NON virtute tantum, ſed ſuis etiam pugnare conſiliis oportebat. *Prima* 26
redeuntis, & vt ſic dixerim, reuiuiſcentis imperii *ſpes Fabius* fuit: qui nouam de Annibale victoriam commentus eſt, *nolle pugnare*. Hinc illi *cognomen nouum*, & Reipublicæ ſalutare, *Cunctator*. Hinc illud ex populo, ut imperii ſcutum vocaretur. Itaque per Samnium totum, per Falernos 27
Gauranoſque ſaltus ſic macerauit Annibalem, vt QVI frangi virtute non poterat, *mora comminueretur*. Inde Claudio Marcello duce etiam congre- 28
di auſus eſt. Cominus venit, & *pepulit in Campania ſua*, & *ab obſidione Nolæ vrbis* excuſſit. Au- 29
ſus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam ſequi, & premere terga cedentis: quamuis tunc (ô pudor!) *manu ſeruili* pugnaret. *Nam hucuſque tot mala compulerant: ſed libertate donati, fecerant de ſeruitute Romanos.* O HORRIBILEM in tot 30
aduerſis fiduciam! ô ſingularem animum ac ſpiritum populi Romani! tam arctis afflictiſque rebus, quum de Italia ſua dubitaret, *auſus eſt tamen in diuerſa reſpicere*, quumque *hoſtes* in iugulo per 31
Campaniam Apuliamque volitarent, *mediamque de Italia* Africam facerent; eodem tempore & hunc ſuſtinebat, & in Siciliam, Sardiniam, Hiſpaniam, 32

niam, *diuiſa per terrarum orbem* arma mittebat. *Si-*
33 *cilia mandata Marcello, nec diu reſtitit.* Tota enim
inſula in vna vrbe ſuperata eſt. Grande illud,
& ante id tempus, inuictum caput *Syracuſæ,*
QVAMVIS *Archimedis ingenio* defenderentur,
34 aliquando ceſſerunt.Longe illi triplex murus,to-
tidemque arces, portus ille marmoreus, & fons
celebratus Arethuſæ: *niſi quod hactenus* profuere,
35 vt pulchritudini victæ vrbis parceretur. *Sardi-*
niam Gracchus arripuit. nihil illi gentium feritas,
Inſanorumque (nam ſic vocantur) immanitas
montium profuere. Sæuitum in vrbes, vrbem-
que vrbium Caralim, vt gens contumax, *viliſque*
morti, ſaltem DESIDERIO patrii ſoli domare-
36 tur. In Hiſpaniam miſſi *Cneus & Publius Scipio-*
nes, pæne totam Pœnis eripuerant; ſed inſidiis
Punicæ fraudis oppreſſi rurſus amiſerunt,magnis
quidem illi prœliis, quum Punicas opes cecidiſ-
ſent: ſed Punicæ inſidiæ alterum ferro caſtra me-
tantem, alterum quum euaſiſſet *in turrim*, cin-
37 ctum facibus oppreſſerunt. Igitur in vltionem
patris, ac patrui miſſus cum exercitu *Scipio*, cui
tam grande de Africa nomen fata decreuerant,
38 *bellatricem* illam, viris armiſque nobilem Hiſpa-
niam, illam *ſeminarium* hoſtilis exercitus, illam
Annibalis eruditricem (incredibile dictu) totam
à Pyrenæis montibus in Herculis columnas &
39 Oceanum recuperauit: neſcias citius, an *felicius.*
quam velociter,quatuor anni fatentur: quam fa-
cile, vel vna ciuitas probat.*eodem quippe*, quo ob-
ſeſſa eſt, *die*, capta eſt: omenque Africanæ victo-
riæ fuit,quod tam facile victa eſt Hiſpana Cartha-

Digitized by Google

go. Certum eſt tamen, AD PROFLIGAN- 40
DAM prouinciam maxime profeciſſe ſingula-
rem ducis ſanctitatem: quippe qui *captiuos pue-
ros*, *puellaſque* præcipuæ pulchritudinis, barbaris
reſtituerit, ne in conſpectum quidem ſuum paſ-
ſus adduci; nequid de virginitatis integritate de-
libaſſe *ſaltem oculis* videretur. Hæc inter diuerſa 41
terrarum populus Romanus: nec ideo tamen
Italiæ viſceribus inhærentem ſummouere pote-
rat Annibalem. Pleraque ad hoſtem defecerant:
& dux acerrimus CONTRA *Romanos Italicis
quoque viribus vtebatur*. Iam tamen eum pleriſ- 42
que oppidis & regionibus excuſſeramus. *Taren-
tus ad nos redierat*: jam & Capua, ſedes & domus,
& *patria altera Annibalis*, tenebatur: cuius amiſ-
ſio tantum Pœno duci dolorem dedit, vt inde to-
tis viribus Romam conuerteretur. O *populum* 43
dignum orbis imperio! dignum omnium fauore, &
admiratione hominum ac deorum! COMPVL-
SVS ad *vltimos metus*, ab incepto non deſtitit: &
de ſua Vrbe ſollicitus, Capuam tamen non omi-
ſit; ſed parte exercitus ſub Appio conſule relicta,
parte Flaccum in vrbem ſequuta, abſens ſimul,
præſenſque pugnabat. Quid ergo miramur; mo- 44
uenti caſtra à tertio lapide Annibali, iterum ipſos
deos, deos inquam, (*nec fateri pudebit*) reſtitiſſe?
Tanta enim ad ſingulos illius motus vis imbrium 45
effuſa, tanta ventorum violentia coorta eſt, vt di-
uinitus hoſtem ſummoueri; *neque cœlo*, ſed ab
Vrbis ipſius mœnibus, & Capitolio ferri videre-
tur. Itaque fugit, & ceſſit, & in vltimum ſe Ita- 46
liæ recepit ſinum, quum Vrbem tantum non *ad-*

oratam

47 *oratam* reliquiſſet. Parua res dictu, ſed ad magna-
nimitatem populi Romani probandam ſatis effi-
cax: quod illis ipſis, quibus obſidebatur diebus,
ager, quem Annibal caſtris inſederat, venalis Romæ
48 fuit, haſtæque ſubjectus, inuenit emptorem. Vo-
luit Annibal contra fiduciam imitari; ſubjecit-
que argentarias Vrbis tabernas: nec ſector in-
49 uentus eſt. vt ſcias, *etiam præſagia ſatis fuiſſe.* Nihil
actum erat, tanta virtute, tanto fauore etiam
deorum. ſiquidem *Aſdrubal frater Annibalis*, cum
exercitu nouo, nouis viribus, noua belli mole ve-
50 niebat. Actum erat procul dubio, *ſi vir ille ſe cum*
fratre junxiſſet. ſed hunc quoque caſtrametan-
tem Claudius Nero cum Liuio Saliuatore debel-
51 lat. Nero in vltimo Italiæ angulo ſummouebat
Annibalem. Liuius in diuerſiſſimam partem,
id eſt, in ipſas, naſcentis Italiæ fauces, ſigna, conuer-
52 terat. Tanto, id eſt, omni, qua longiſſima Italia,
ſolo interjacente; quo conſilio, qua celeritate,
conſules caſtra coniunxerint, *inopinanterque* ho-
ſtem collatis ſignis compreſſerint, neque id fieri
53 Annibal ſenſerit, difficile dictu eſt. Certe Anni-
bal re cognita, quum proiectum fratris caput ad
ſua caſtra vidiſſet, *Agnoſco*, inquit, *infelicitatem*
Carthaginis. Hæc fuit illius viri, non ſine præſa-
gio quodam fati imminentis, prima confeſſio.
54 Iam certum erat Annibalem, etiam ipſius confeſ-
ſione, poſſe vinci: ſed tot rerum proſperarum fi-
ducia plenus populus Romanus, magni æſtima-
bat aſperrimum hoſtem in ſua Africa debellare.
55 Duce igitur Scipione, in ipſam Africam tota mo-
le conuerſus, imitari cœpit Annibalem, & Italiæ

Digitized by Google

Ibid. *Rom. arma Vulcano promiſerant*] Romanis id vſitatum ex Liuio 8,30, 9.38, 23,11. 41,12,4. 45,33,1. itemque noſtro 4,12,9. patet. De Barbaris tale votum mihi nunquam lectum. ſæuius apud Tacitum 13,57,3. vbi *victores diuerſam aciem Marti ac Mercurio ſacrauere, quo voto, equi, viri, cuncta viua occidioni dantur.* Scripſi locum, vti volebant Daneſius & Lipſius, alias enim non dubito ſcribendum; *cuncta victa.* nam & veſtes, & arma quin aurum etiam argentumque perdebatur. Vide Hiſtor. Miſcell. 5,1.

Ibid. *tertia poſt Rom. &c.*] Ita Virg. Æn. 6,869.

Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Nam prima Romulus, ſecunda Coſſus ſuſpenderant; de quibus exacte Liuius 1,10,4,20. & Epit. 20. Vide etiam ſupra 1,1,10. b. Apparet hinc Obſequentem cap. 30. falſum in hac hiſtoria aut corruptum eſſe, legitur enim apud eum *capto Viridomaro rege*; cum ſcribendum fuiſſet, *caſo.*

Bellum Illyricum.

CAP. V.

ILlyrii, ſeu Liburni ſub extremis Alpium radicibus agunt, inter Arſiam, *Titiumque* flumen, 1
longiſſime per totum *Adriani* maris littus effuſi.
Hi regnante *Teutana muliere*, populationibus non 2
contenti, licentiæ ſcelus addiderunt. *Legatos* 3
quippe noſtros, ob ea quæ deliquerant, jure agentes *nec cladio quidem*, *ſed vt victimas*, *ſecuri percutiunt.* præfectos nauium, igni comburunt, *idque quod indignius foret*, MVLIER *imperabat.* Itaque 4
Cnæo Fuluio Centimalo duce, late domantur. Strictæ in principum colla ſecures, legatorum *Manibus* litauere.

NOTÆ IN CAPVT V.

De hoc bello, & aliis cum Illyriis geſtis, extat liber Appiani, qui *Illyrius* inſcribitur. Lege Liuii Epit. 20. Eutrop. 3,1. Oroſ. 4,13. Camers. Vide etiam Polyb. 2, 8. &c. & Zonaram tom. 2. pag. 67.

Digitized by Google

Quod autem hoc bellum, poſt illud Gallicum Arioviſti deſcribat auctor, cum tamen prius geſtum ſit; facit ne rerum Gallicarum ſeriem interrumpat, ſicut perpetuo ſolet. Vide infra 2,19. 5. h.

Num. 1. *Titium*] Antiqui libri *Ticinum* appellabant, vt Galliæ fluuium, apud quem cæſi primum ab Annibale Romani. Ptolemæi Græca *Τίτιον* vocant, id eſt *Titum*. Plinius in extremo libro tertio: *Arſia, gens Liburnorum, iungitur vſque ad flumen Titium.* Vinetus.

Ibid. *Adriani*] Ita vetuſtiſſima exemplaria; quomodo id mare etiam M. Cicero legitur alicubi appellaſſe. Vinetus. Locus Ciceronis eſt epiſt. ad Atticum 10,7.

2. *Teutana*] Scriptura hæc eſt Pall. ô. veteriſque editionis, itemque Bongarſii Mſs. & Iordanis.

Ibid. *muliere*] Videtur abundare vox iſta, præſertim cum ſtatim repetatur; *idque mulier imperabat.* Niſi forte ideo expreſſit auctor, vt innueret *in tantum non modo à libertate, ſed etiam à ſeruitute degeneraſſe*, quod de populis femineo dominatui ſubjectis Tacitus G.45,11. ait. Quamuis & olim & hodie potentiſſimi fortiſſimique populi muliebrem in imperiis ſucceſſionem admittant.

3. *Legatos &c.*] Quam ſanctum conſenſu gentium ius legationis ſit, quæque violatores eius pœnæ conſequantur, vide apud auctores, quos ſupra ad 1,18,5. k. citauimus. & Salluſt. Iug. 35,6. Porro legatorum iſtorum nomina variant apud ſcriptores. *Caium & Lucium Coruncanios* Polyb. 2,8. vocat. *Publicum Iunium* & *Titum Coruncanium* Plinius 34,6. Appianus Illyrico, vnius *Coruncanii* meminit. Porro & de numero interfectorum controuerſia eſt; Plinio duos illos quorum nomen adnotauimus occiſos adſerente, aliis autem abſolute legatos interfectos dicentibus, numero non addito, quos inter Liuius epit. 20. Oroſius 4,13. Eutropius 3,1. Polybius minorem natu Coruncanium occiſum ait, quod liberius locutus eſſet. Appianus Coruncanio cæſo, ceteros ſibi manus intuliſſe, idque vivo etiamnum Agrone Teutanæ marito factum.

Ibid. *nec gladio quidem*] Pal. pr. ac ſec. *ne glad. quid.* [quam lectionem Salmaſius præfert] tertius cum vulgatis ſentit Gruterus.

Ibid. *ſed vt victimas, ſecuri percutiunt*] Ignominioſo mortis genere. Tangit id Liuius 7,15,10. *CCCVII. Milites Romanos captos Tarquinienſes immolarunt: qua fœditate ſupplicii aliquanto ignominia populi Rom. inſignitior fuit.* Plura Caſaub. ad Sueton. Aug. 15,2. *hoſtiarum more mactatos.* quo tamen non pertinet illud ex Liuio 25,16,15. citatum. Victimas porro ſecuri percuti ſolitas multis exemplis demonſtrat Briſſonius formularum libro primo, & poſt eum

Taubmannus ad Virg. Æn. 2,224. Fœditatem autem huius ſupplicii in cauſſa fuiſſe, vt in militem qui Papinianum mori iuſſum non gladio ſed ſecuri percuſſerat, animaduerti juſſerit Caracallus apud Spartianum cap. 4. & Xiphilinum; conſentiunt Briſſonius in Lexico. Gothofred. ad l. 8. §. 1. de pœn. Caſaub. d. loc. & Lipſius ad Tac. 15,67,7.

Ibid. *idque, quo indignius foret, mulier imperabat*] Xiphilinus in Nerone de clade Roman. in Britannia: *Quæ clades à muliere illata eſt pop. Rom. vt maiore ignominia afficeretur.* feminarum enim iuſſa pati, ignominioſum eſt. vide Tacitum 12,40,7. Ne quis autem miretur aſperitatem imperii, audiat eundem Tac. 3, 33, 8. notantem, mulierum iuſſa, *peruicacia magis & impotentia* eſſe.

4. *Cn. Fuluio Centimalo duce*] Et collega eius Poſthumio Albino, ſecundum citatos auctores.

5. *manibus*] Gentiles credebant dolere manes interfectorum, niſi vindicta leuarentur; [Vide, ſi lubet, quæ dicemus infra 4, 6, 2.] ideoque hac quoque in cauſa principes Illyrios eadem ignominioſa morte confecerunt. Liu. 3, 58, 12. *Manes Virginiæ mortuæ quam viuæ feliciores* (apparet ſic legendum, non *felicioris*) *per tot domos ad petendas pœnas vagati, nullo relicto ſonte, tandem quieuerunt.*

Bellum Punicum ſecundum.

CAP. VI.

POſt primum Punicum bellum *vix quadriennii requies*; ecce *alterum bellum*: minus quidem ſpatio (nec enim amplius quam *decem & octo annos* habet) ſed adeo cladium atrocitate terribilius, vt ſi quis conferat damna vtriuſque populi, SIMILIOR *victo ſit populus qui vicit.* VREBAT nobilem populum *ablatum mare*, captæ inſulæ, *dare tributa, quæ jubere conſueuerat. Hinc vltionem* puer *Annibal ad aram patri iurauerat*: nec morabatur. *Igitur in cauſſa belli Saguntus* deleta eſt; *vetus Hiſpaniæ ciuitas* & opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, ſed triſte monumentum.

1 (beside line 1 of the chapter), 2 (beside "VREBAT"), 3 (beside "deleta eſt")

4 tum. quam in libertatem communi fœdere ex-
ceptam, Annibal cauſſas nouorum motuũ quæ-
rens, *& ſuis, & ipſorum manibus* euertit, vt Italiam
5 ſibi rupto fœdere aperiret. SVMMA *fœderum*
Romanis religio eſt: itaque ad auditum ſociæ ciuita-
tis obſidium, memores icti cum Pœnis quoque
fœderis, non ſtatim ad arma procurrunt, dum
6 prius *more legitimo* queri malunt. Interim jam *no-*
uem menſibus feſſi fame, machinis, *ferro, verſa deni-*
que in rabiem fide, immanem in foro excitant ro-
gum: *tum deſuper ſe* ſuoſque cum omnibus opi-
7 bus ſuis ferro & igni corrumpunt. Huius tan-
tæ cladis auctor Annibal poſcitur. Tergiuerſan-
tibus Pœnis, *dux legationis*, *Quæ*, inquit, *mora eſt?*
Fabius. *In hoc ego ſinu bellum pacemque porto: vtrum*
eligitis? Succlamantibus; *Bellum. Bellum igitur*, in-
quit, *accipite: &* excuſſo *in mediam curiam* togæ
gremio, non ſine horrore, quaſi plane ſinu bel-
8 lum ferret, *effudit.* Similis exitus belli initio
fuit. *nam quaſi has inferias* ſibi Saguntinorum vlti-
mæ diræ in illo publico parricidio incendioque
mandaſſent; ita Manibus eorum, vaſtatione Ita-
liæ, captiuitate Africæ, ducum & regum, qui id
9 geſſere bellum, exitio parentatum eſt. Igitur
vbi ſemel ſe in Hiſpania mouit illa grauis & luctu-
oſa Punici belli vis atque *tempeſtas*; deſtinatum-
que Romanis jam diu fulmen, Saguntino igne
conflauit: ſtatim quodam impetu rapta, *medias*
perfregit Alpes; & in Italiam ab illis fabuloſæ alti-
10 tudinis niuibus, velut cœlo miſſa, deſcendit. Ac
primi quidem impetus turbo inter Padum & Ti-
cinum valido ſtatim fragore detonuit. Tunc

Digitized by Google

Scipione duce fuſus exercitus. ſaucius etiam ipſe veniſſet in manus hoſtium imperator, *niſi protectum patrem* prætextatus admodum filius ab ipſa morte rapuiſſet. Hic erit Scipio, qui in exitium 11
Africæ creſcit, nomen ex malis eius habiturus.
Ticino Trebia ſuccedit. hic ſecunda belli Punici 12
procella deſæuit, Sempronio conſule. tunc callidiſſimi hoſtes frigidum & niualem nacti diem, *quum ſe ignibus* prius oleoque fouiſſent (horribile dictu) homines à meridie & ſole venientes noſtra nos hieme vicerunt. *Traſimenus lacus* tertium 13
fulmen Annibalis, imperatore Flaminio. ibi quoque ars noua Punicæ fraudis. quippe nebula lacus paluſtribusque virgultis tectus eques, terga ſubito pugnantium inuaſit. *Nec de diis poſſumus* 14
queri. imminentem quippe temerario duci cladem prædixerant inſidentia ſignis *examina*, & *aquilæ prodire nolentes*, & commiſſam aciem ſequutus *ingens terræ tremor:* niſi illum horrorem ſoli, equitum virorumque diſcurſus, & mota vehementius arma fecerunt. *Quartum*, id eſt, pæne 15
vltimum vulnus imperii Cannæ, *ignobilis Apuliæ vicus*: ſed magnitudine cladis emerſit; & *quadraginta millium cæde* parta nobilitas. Ibi in exitium infelix exercitus, dux, terra, cœlum, dies, tota *denique* rerum natura conſenſit. Siquidem non 16
contentus *ſimulatis transfugis* Annibal, qui mox terga pugnantiũ ceciderunt, inſuper callidiſſimus imperator, parentibus in campis, OBSERVATIO *loci ingenio, quod & Sol ibi acerrimus*, & plurimus puluis, & Eurus ab Oriente ſemper quaſi ad conſtitutum, ita inſtruxit aciem, vt Romanis aduerſus

Digitized by Google

17 uerſus hæc omnia obuerſis, *quaſi ſecundum cœlum*
tenens. vento, puluere, ſole pugnaret. Itaque
duo maximi exercitus cæſi ad hoſtium ſatieta-
tem, donec Annibal diceret militi ſuo; *Parce ferro.*
Ducum effugit alter, alter occiſus eſt: *dubium vter*
maiore animo. Paullum puduit, Varro non de-
18 ſperauit. Documenta cladis, cruentus aliquandiu
Aufidus: pons *de cadaueribus*, iuſſu ducis factus *in*
torrente Vergelli; *modii duo anulorum* Carthaginem
miſſi *dignitaſque equeſtris* taxata menſura. Du-
19 bium *deinde* non *erat*, quin vltimum illum diem
habitura fuerit Roma, quintumque intra diem
epulari Annibal in Capitolio potuerit, ſi (quod
Pœnum illum dixiſſe *Adherbalem* Bomilcaris fe-
runt) *Annibal QVEMADMODVM ſciret vincere, ſic*
20 vti victoria *ſciſſet.* Tum quidem illum, vt dici
vulgo ſolet, aut FATVM vrbis imperaturæ, aut
ipſius MENS mala, & AVERSI à Carthagine
21 dii, in diuerſum abſtulerunt. QVVM victoria
poſſet vti, frui maluit; relictaque Roma, Campa-
niam Tarentumque peragrare: *vbi mox & ipſe, &*
exercitus ardor elanguit; adeo vt verum dictum ſit;
22 CAPVAM Annibali Cannas fuiſſe. Siquidem
inuictum Alpibus, indomitum armis, Campaniæ
(quis crederet?) ſoles, & tepentes fontibus Baiæ,
23 ſubegerunt. Interim reſpirare Romanus, &
quaſi ab inferis emergere. Arma non erant; *de-*
tracta ſunt templis. deerat iuuentus; *in ſacramen-*
24 *tum militiæ liberata ſeruitia.* egebat ærarium;
opes ſuas libens ſenatus in medium protulit; nec præ-
ter quod *in bullis ſinguliſque anulis* erat, quicquam
25 ſibi auri reliquere. *Eques* SEQVVTVS *exemplum*

imitataque equitem tribus. denique vix ſuffecere
tabulæ, *vix ſcribarum manus*, Læuino Marcelloque
conſulibus, quum priuatæ opes in publicum de-
ferrentur. Quid autem *in deligendis magiſtrati-* 26
bus, quæ centuriarum ſapientia, quum IVNIO-
RES à ſenioribus conſilium de creandis conſuli-
bus petiuere? *Quippe* aduerſus hoſtem totiens vi-
ctorem, tam callidum, NON virtute tantum, ſed
ſuis etiam pugnare conſiliis oportebat. *Prima* 27
redeuntis, & vt ſic dixerim, reuiuiſcentis imperii
ſpes Fabius fuit: qui nouam de Annibale victoriam
commentus eſt, *nolle pugnare.* Hinc illi *cogno-*
men nouum, & Reipublicæ ſalutare, *Cunctator.*
Hinc illud ex populo, ut imperii ſcutum vocare-
tur. Itaque per Samnium totum, per Falernos 28
Gauranoſque ſaltus ſic macerauit Annibalem, vt
QVI frangi virtute non poterat, *mora comminuere-*
tur. Inde Claudio Marcello duce etiam congre- 29
di auſus eſt. Cominus venit, & *pepulit in Cam-*
pania ſua, & *ab obſidione Nolæ vrbis* excuſſit. Au- 30
ſus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam ſe-
qui, & premere terga cedentis: quamuis tunc (ô
pudor!) *manu ſeruili* pugnaret. *Nam huc uſque tot*
mala compulerant: ſed libertate donati, fecerant de
ſeruitute Romanos. O HORRIBILEM in tot 31
aduerſis fiduciam! ô ſingularem animum ac ſpi-
ritum populi Romani! tam arctis afflictiſque re-
bus, quum de Italia ſua dubitaret, *auſus eſt tamen*
in diuerſa reſpicere, quumque *hoſtes* in iugulo per 32
Campaniam Apuliamque volitarent, *mediamque*
de Italia Africam facerent; eodem tempore &
hunc ſuſtinebat, & in Siciliam, Sardiniam, Hiſpa-
niam,

Digitized by Google

niam, *diuiſa per terrarum orbem* arma mittebat. *Si-*
33 *cilia mandata Marcello, nec diu reſtitit.* Tota enim
inſula in vna vrbe ſuperata eſt. Grande illud,
& ante id tempus, inuictum caput *Syracuſa,*
QVAMVIS *Archimedis ingenio* defenderentur,
34 aliquando ceſſerunt. Longe illi triplex murus, to-
tidemque arces, portus ille marmoreus, & fons
celebratus Arethuſæ: *niſi quod hactenus* profuere,
35 vt pulchritudini victæ vrbis pareeretur. *Sardi-*
niam Gracchus arripuit. nihil illi gentium feritas,
Inſanorumque (nam ſic vocantur) immanitas
montium profuere. Sæuitum in vrbes, vrbem-
que vrbium Caralim, vt gens contumax, *viliſque*
morti, ſaltem DESIDERIO patrii ſoli domare-
36 tur. In Hiſpaniam miſſi *Cneus & Publius Scipio-*
nes, pæne totam Pœnis eripuerant; ſed inſidiis
Punicæ fraudis oppreſſi rurſus amiſerunt, magnis
quidem illi prœliis, quum Punicas opes cecidiſ-
ſent: ſed Punicæ inſidiæ alterum ferro caſtra me-
tantem, alterum quum euaſiſſet *in turrim*, cin-
37 ctum facibus oppreſſerunt. Igitur in vltionem
patris, ac patrui miſſus cum exercitu *Scipio*, cui
tam grande de Africa nomen fata decreuerant,
38 *bellatricem* illam, viris armiſque nobilem Hiſpa-
niam, illam *ſeminarium* hoſtilis exercitus, illam
Annibalis eruditricem (incredibile dictu) totam
à Pyrenæis montibus in Herculis columnas &
39 Oceanum recuperauit: neſcias citius, an *felicius.*
quam velociter, quatuor anni fatentur: quam fa-
cile, vel vna ciuitas probat. *eodem quippe*, quo ob-
ſeſſa eſt, *die*, capta eſt: omenque Africanæ victo-
riæ fuit, quod tam facile victa eſt Hiſpana Cartha-

go. Certum eſt tamen, AD PROFLIGANDAM prouinciam maxime profeciſſe ſingularem ducis ſanctitatem: quippe qui *captiuos pueros*, *puellaſque* præcipuæ pulchritudinis, barbaris reſtituerit, ne in conſpectum quidem ſuum paſſus adduci; nequid de virginitatis integritate delibaſſe *ſaltem oculis* videretur. Hæc inter diuerſa 41
terrarum populus Romanus: nec ideo tamen Italiæ viſceribus inhærentem ſummouere poterat Annibalem. Pleraque ad hoſtem defecerant: & dux acerrimus CONTRA *Romanos Italicis quoque viribus vtebatur.* Iam tamen eum pleriſ- 42
que oppidis & regionibus excuſſeramus. *Tarentus ad nos redierat*; jam & Capua, ſedes & domus, & *patria altera Annibalis*, tenebatur: cuius amiſſio tantum Pœno duci dolorem dedit, vt inde totis viribus Romam conuerteretur. O *populum* 43
dignum orbis imperio! dignum omnium fauore, & admiratione hominum ac deorum! COMPVLSVS ad *vltimos metus*, ab incepto non deſtitit: & de ſua Vrbe ſollicitus, Capuam tamen non omiſit; ſed parte exercitus ſub Appio conſule relicta, parte Flaccum in vrbem ſequuta, abſens ſimul, præſenſque pugnabat. Quid ergo miramur; mo- 44
uenti caſtra à tertio lapide Annibali, iterum ipſos deos, deos inquam, (*nec fateri pudebit*) reſtitiſſe? Tanta enim ad ſingulos illius motus vis imbrium 45
effuſa, tanta ventorum violentia coorta eſt, vt diuinitus hoſtem ſummoueri; *neque cœlo*, ſed ab Vrbis ipſius mœnibus, & Capitolio ferri videretur. Itaque fugit, & ceſſit, & in vltimum ſe Ita- 46
liæ recepit ſinum, quum Vrbem tantum non *ad-*

oratam

47 *oratam* reliquiſſet. Parua res dictu, ſed ad magna-
nimitatem populi Romani probandam ſatis effi-
cax: quod illis ipſis, quibus obſidebatur diebus,
ager, quem Annibal caſtris inſederat, venalis Romæ
48 fuit, haſtæque ſubjectus, inuenit emptorem. Vo-
luit Annibal contra fiduciam imitari; ſubjecit-
que argentarias Vrbis tabernas: nec ſector in-
49 uentus eſt. vt ſcias, *etiam præſagia ſatis fuiſſe.* Nihil
actum erat, tanta virtute, tanto fauore etiam
deorum. ſiquidem *Asdrubal frater Annibalis*, cum
exercitu nouo, nouis viribus, noua belli mole ve-
50 niebat. Actum erat procul dubio, *ſi vir ille ſe cum
fratre junxiſſet.* ſed hunc quoque caſtrametan-
tem Claudius Nero cum Liuio Saliuatore debel-
51 lat. Nero in vltimo Italiæ angulo ſummouebat
Annibalem. Liuius in diuerſiſſimam partem,
id eſt, in ipſas, naſcentis Italiæ fauces, ſigna, conuer-
52 terat. Tanto, id eſt, omni, qua longiſſima Italia,
ſolo interjacente; quo conſilio, qua celeritate,
conſules caſtra coniunxerint, *inopinanterque* ho-
ſtem collatis ſignis compreſſerint, neque id fieri
53 Annibal ſenſerit, difficile dictu eſt. Certe Anni-
bal re cognita, quum proiectum fratris caput ad
ſua caſtra vidiſſet, *Agnoſco*, inquit, *infelicitatem
Carthaginis.* Hæc fuit illius viri, non ſine præſa-
gio quodam fati imminentis, prima confeſſio.
54 Iam certum erat Annibalem, etiam ipſius confeſ-
ſione, poſſe vinci: ſed tot rerum proſperarum fi-
ducia plenus populus Romanus, magni æſtima-
bat aſperrimum hoſtem in ſua Africa debellare.
55 Duce igitur Scipione, in ipſam Africam tota mo-
le conuerſus, imitari cœpit Annibalem, & Italiæ

ſuæ clades in Africam vindicare. Quas ille (dii 56
boni!) Aſdrubalis copias, quos Syphacis exerci-
tus fudit? quæ quantaque vtriuſque caſtra faci-
bus illatis vna nocte deleuit? denique jam *non à*
tertio lapide, ſed ipſas Carthaginis portas obſidio-
ne quatiebat. *Sic factum eſt*, vt inhærentem at- 57
que incubantem Italiæ extorqueret Annibalem.
Non fuit maior ſub imperio Romano dies, quam 58
ille, quum duo omnium & antea & poſtea du-
cum maximi, ille Italiæ, hic Hiſpaniæ victor, col-
latis cominus ſignis direxere aciem. Sed & col- 59
loquium fuit inter ipſos de legibus pacis. *Stete-*
runt diu mutua admiratione defixi. vbi de pace
non conuenit, ſigna cecinere. Conſtat vtriuſ- 60
que confeſſione, nec melius inſtrui aciem, *nec*
acrius potuiſſe pugnari. Hoc Scipio de Annibalis, An-
nibal de Scipionis exercitu prædicauerunt. Sed 61
tamen Annibal ceſſit; præmiumque victoriæ
Africa fuit, & ſequutus Africam ſtatim terrarum
orbis.

NOTÆ IN CAPVT VI.

Bellum ſecundum Punicum ſcribunt fere omnes, tam Latini quam Græci. Liuius tota decade tertia. Plutarchus in vitis Fabii, Scipionis, Marcelli, Hannibalis, Flaminii. Appianus in Libyco. [Probus in Hannibale] Auctor de vir. illuſt. capp. 42. 43. 45. 48. 49. 50. Polybius. Eutropius in tertio. Oroſius in quarto. Auguſtinus ſæpe, maxime tamen 3, 19. Ciuit. Silius Italicus per totum. Quæ ſparſim ſcribuntur ab aliis, ſuis locis adducentur. Camers.

Num. 1. *vix quadriennii requies*] Recte ſatis putat quatuor fere annos quieuiſſe Romanum, à tempore ſcilicet quo Iani porta ſecundum clauſa eſt, Manlio Torquato, & Atilio Bulbo coſs. anno DXVIIII. etſi interea cum Sardis & Corſis ſit bellatum; alioqui ſi ſupputemus à primo uſque ad ſecundum Punicum bellum, erunt anni intermedii viginti tres. Stadius. Siue potius *duodeuiginti*, vt

Cato

Cato computat Orig. 4. hoc eſt, viginti duo. Vide Nonium in Duodeuiceſimo. Nam antiqui hoc ſenſu vſurpabant, poſtea duodeuiginti dicebantur viginti detractis duobus, hoc eſt, octodecim. quomodo ſæpe Liuius, Tacitus, alii. Hinc corrigendum puto Frontinum de limitibus in princ. & ſcribendum: *Quare Decumanus non a decem potius quam a duobus vocatur; cum omnis ager eo fine in duas diuidatur partes: ſed vt Duopondium & Duodeuiginti, quod dicebant antiqui, nunc dicitur Dupondium & Deuiginti; ſic & Duodecumanus factus eſt Decumanus.*

Ibid. *alterum bellum*] Quod initum eſt anno DXXXV. Solin. cap. 2. Idem fere ſentit Oroſius 4, 14. Camers.

Ibid. *decem & octo annos*] Infra 3, 5, 2. & Oroſius 4, 20. dicit XVII. Eutropius in fine tertii ait hoc bellum finem accepiſſe, poſt annum XVIIII. quam ceperat. Appianus dicit XVI. fere. Camers.

Ibid. *ſimilior victo ſit populus qui vicit*] Idem dicit Liuius 21, 1, 3. Silius 1, 77. &c.

—— propiuſque fuere periclo,
Queis ſuperare datum,

Auguſtin. 3, 19. Ciuitatis. Camers.

2. *Vrebat*] Sic Vinetus edidit, ex mſs. haud dubie, ſic Iordanes ſcripſit, & ex Nazar. reſcripſit Salmaſius. elegantius vtique quam illud alterum *pudebat*, quocunque modo exponatur. Friſingenſ. 2, 36. videtur legiſſe *vrgebat*. potius tamen ille hinc corrigendus eſt.

Ibid. *ablatum mare*] Hoc ad leges pacis à Romanis primo bello Punico datas, referendum eſt: quas ita fere Polyb. 1, 62. refert, *Pœni Sicilia & omnibus inſulis, quæ inter Italiam & Africam ſunt, excedunto: MCC. talenta in annos XX. pendunto: &c.* Liuius itidem lib. 21. Pœni, nauali ad Ægates clade accepta, Sicilia & Sardinia ceſſere, & ſe vectigales ac ſtipendiarios fieri paſſi ſunt. Stadius.

Ibid. *dare tributa, quæ jubere conſueuerat*] Eo pertinet illud Diuiconis reſponſum, apud Cæſ. de bell. Gall. 1, 14. *Ita Heluetios à maioribus ſuis inſtitutos eſſe, vti obſides accipere, non dare conſueuerint.*

Ibid. *Hinc vltionem &c.*] Salmaſius à correctoribus ait eſſe vocem *Hinc*, corruptam ex veterum ſcriptura, *inultionem*, quæ diuidenda fuerat ita, *in vltionem*.

Ibid. *Annibal ad aram patri iurauerat*] Narrat hoc juramentum Silius 1, 77. &c. Camers. De huius geſtis breuem ſynopſin, & verum judicium lege apud Iuuenal. ſat. 10. vbi tamen verſu 150. pro *Rurſus*, ſcribendum aio; *Prorſus*.

3. Igi-

3. *Igitur in cauſſa belli*] Quid ſi eiiceretur illud *in?* Stadius habet *in cauſſam* ſed alterum reſtat in tribus Pall. quorum primus habet *delecta eſt.* Sed tamen cum ſtatim ſequatur: *quam Annibal cauſſas nouorum motuum quærens, &c.* neque ſoleat auctor eandem rem iterare; ſuſpicer locum ita legendum abiectis intermediis: *nec morabatur. Igitur Saguntos delecta eſt, vetus Hiſpaniæ ciuitas &c.* porro illud *vetus* non eſt mutandum, ſed potius Iornandis *velut* reformandum in *vetus.* frequentiſſime enim illa vox alterius vices ſubit, negligentia librariorum. Gruterus. Illud *velut* etiam propter ſequentia, *fideique erga Romanos &c.* locum tueri non poteſt.

Ibid. *Saguntus*] Vrbs Hiſpaniæ Tarraconenſis, à Zazynthiis condita, diſtabat à mari Balearico ſeptem ſtadiis, vt Polybius 3, 17. & Liuius 21, 7, 2. numerant. Stadius. Hodie putatur oppidum, quod *Moruedre* vocatur.

Ibid. *vetus Hiſpaniæ ciuitas*] Quippe CC. ante excidium Troiæ annis condita auctor Plinius 16, 40. alii *vetus* illud in *velut* mutant, de qua re dictum proxime præcedente nota.

4. *& ſuis & ipſorum manibus*] Hæc non intelligebat Iordanes cum reſcriberet: *ſuis & ſuorum manibus.* tam enim ſuis quam Annibalis manibus euerſi ſunt Saguntini, qui ſe ſuaque omnia in pyram coniecerunt, nec arbitrium victoris expectarunt. Hoc voluit Florus, nec intellexit Iordanes. Salmaſius.

5. *Summa fœderum Romanis religio eſt*] Sextus Cæcilius Ictus apud Agell. 20, 1. *Populus Romanus è parua origine ad tanta amplitudinis inſtar emicuit: ſed maxime atque præcipue fidem coluit, ſanctamque habuit, tam priuatim quam publice.*

Ibid. *more legitimo*] Hunc morem lege apud Feneſtellam titulo decimo, vbi plures citauimus. Camers.

6. *nouem menſibus*] *Octavo menſe quam cœptum oppugnari, captum Saguntum,* ait Liuius 21, 15, 2. Polybius 3, 17. Stadius.

Ibid. *ferro, verſa denique &c.*] Sic v.e. ſic tres Pall. abſque *& igne,* quod in vulgatis poſt vocem *ferro.* Gruterus.

Ibid. *tum deſuper ſe &c.*] Saguntinorum cladem præter citatos ſcribit Auguſtinus 3, 20. Ciuit. Val. Max. 6, 6. 1. ext. Signanter Silius libro primo. Camers. Exempla ſimilia complura congeſſimus infra 2, 18, 15.

7. *dux legationis*] Hi autem legati fuerunt Fabius Pamphilus, & Valerius Publicola. Lege Liuium 21, 18. Eleganter hanc legationem canit Silius in principio ſecundi. Camers.

Ibid. *bellum pacemque porto &c.*] Ita reſtituo hunc locum, ſuadente & perſuadente, non tam mea vet. ed. etſi & ea quoque, quam ipſo

ipſo Iornande,& Ms. Vineti & Membranis Palatinis. pluribus eam confirmaui in Suſpicionibus. Gruterus. Eiusdem autem ſententiæ eſt epiſtola Q. Fabii apud Agell. 10, 27. ſimiles quoque Q. Mucii teſſeræ apud Pompon. in l. 2. §. 37. verſ. *deinde.* de O. I. quem quidam *Fabium* pro *Mucio* appellant,& eundem ducem huius legationis Romanæ eſſe putant: ſed nihil temere mutandum cenſet Andreas Alciatus parergon. 4,17. Simile quid refert Herburtus Hiſt. Pol. 4, 4,

Ibid. *&* &c. *effudit*] Duas iſtas voces ſpurius pronuntio.

Ibid. *in mediam curiam*] Pal. pr. *media curia*, ſed & alteri ſcripturæ ſuum robur eſt, ſeruatque eam Pal. ſec. ac ter. Grut.

8. *Nam quaſi has inferias &c.*] Non leue momentum habere putabantur pereuntium imprecationes, aduerſus eos, qui ſalutem eorum, aut impugnauerant iniuſte, aut cum poſſent deberentque, opem ferre neglexerant. Ita & Saguntinis, cum à Pœnis quidem euerſi, à Romanis autem deſtituti eſſent; hinc Italiæ vaſtatione, illinc Africæ captiuitate, ſatisfactum eſt. Similia exempla Druſi apud Tacit. 6,24,5. & 6. Peraitæ Nigri apud Ioſeph. de bello Iudaico 5, 1. Epimenidis Cretenſis apud Iamblichum lib. 1. cap. 32. pag. 188. Sic Eumenes ab exercitu proditus infit, apud Iuſtinum 14, 4, 12. *Vltima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atque inferias dico; vt inopes extorreſque omne æuum in hoc caſtrenſi exilio agatis, &c.* Dum in Iuſtino ſumus, abſonum forte non eſt, monere, in hac ipſa oratione legi: *Ipſum denique Alexandrum, ſi fas fuiſſet eum mortali manu cadere, interrempturi, quod maximum erat, ſeditionibus agitaſtis.* Nemo, opinor, negabit concinnius reſcribi: *quod proximum erat, ſedit. agitaſtis.* Sic apud Liuium 33, 15, 1. *ad rebellandum neque vires neque ducem habebant: proximum bello quod erat, in latrocinium verſi &c.* Idem vitium commiſſum in concil. legum Nicolai de Paſſeribus, pag. 339. p. edit. Colon. vbi lin. 1. habetur *non potuit dolo carere, aut culpa dolo maxima*, pro *proxima.*

9. *tempeſtas*] Eadem ſimilitudo ſupra 1,17,5.

Ibid. *medias perfregit Alpes*] Tranſitum Annibalis per Alpes deſcribit Silius lib. tert. Virg. Æn. 10, 13. Iuuen. Sat. 10, 147. Lege Auguſtin. Seru. Liuium, Plut. in vita Annibalis. Camers. Sic poſt natum Seruatorem anno MCDLXXVII. *Turci per abrupa & inuia Alpium non ſine admiratione eorum, qui poſtea illius itineris veſtigia obſeruarunt, in Germaniam irrupere.* Sabellicus Ennead. 10. lib. 7. Et per easdem Franciſcus I. Gallorum Rex, *inuſitatum iter curulibus tormentis aperuit.* Iouius in Leone X. quo etiam nuper vſus Ludouicus ille Iuſtus Galliæ Rex. Eleganter autem vtitur auctor voce *perfregit*; nam aceto maceratas rupes & igni domitas demum ferramentis amolitus eſt. priore modo (aceto) quidam proditores Eleu-

Digitized by Google

theram Cretæ vrbem Metello expugnabilem reddiderunt. apud Dionem libro 36. pag. 9.

10. *niſi protectum patrem &c.*] Egregio huic facto verſum iſtum Virg. Æn. 10, 800. compoſuiſſe videri poſſit:

Dum genitor nati parma protectus abiret.

Porro fallitur forſan memoria Plinius 16, 4. qui *apud Trebiam* hoc accidiſſe ſcribit. nam pro noſtro auctore eſt & Liuius 21, 39, 10. & ſeqq. capp. Polyb. 3, 64. &c. Silius 17, 318. Variat tamen idem Polyb. 10, 3. vbi *ad Padum* ait hæc eſſe geſta. L. Ampelius *apud Liſternum.* an eſt reponendum *Ticinum?*

Ibid. *quum ſe ignibus*] Heinſium vide in dedicat. Clementis Alexandrini, vbi de Moſco.

13. *Traſimenus lacus*] Lege præter citatos ſupra Cicer. de diuin. 1, 35. Val. Max. 1, 6, 6. Aduertendum quidem, Flaminium ab Annibale ſuperatum IX. Cal. Iul. Ouid. Faſt. 6, 761. Camers.

14. *Nec de diis poſſumus queri*] Sic infra 3, 11, 1. *Nec de fortuna poſſumus queri; caret ſolatio clades.* Tac. 2, 71, 2. *iuſtus mihi dolor etiam aduerſus deos eſſet.*

Ibid. *examina*] adde infra 4, 2, 45.

Ibid. *aquilæ prodire nolentes*] Mali res ominis, quaſi diis expeditionem aſpernantibus. Vide Suet. Claud. 13, 5.

Ibid. *ingens terræ tremor*] Quippe *qui multarum vrbium Italiæ magnas partes proſtrauit, auertitque curſu rapido amnes, mare fluminibus inuexit, montes lapſu ingenti proruit.* Liu. 22, 5, 10. Eum tamen neminem pugnantium ſenſiſſe, teſtatur idem citato loco, & Plinius 2, 84.

15. *Quartum &c.*] Cannenſem cladem ſcribunt late Liuius 22, 45. &c. Polyb. 5, 114. &c. Val. Max. 1, 1, 16. 3, 4. 4. 4, 5, 2. 7, 4, 2. ext. 7, 6, 1. Plin. 15, 18. Lactant. 2, 17. Plura Auguſtin. vbi ſupra. Silius in toto nono. Frontin. 2, 2, 7. Camers.

Ibid. *ignobilis vicus &c.*] Sic infra 3, 19, 8. de Euno, *magnitudo cladium facit vt meminerimus.*

Ibid. *Quadraginta millium clade*] De numero Rom. interfectorum non omnes idem ſentiunt. Lege Plutarch. in Annibale. Camers. *Sexaginta millia* ſunt apud Iornandem. ſed de incertis iſtis numeris monuimus in Eutropium. Vinetus.

Ibid. *denique*] Vox iſta non legitur in optimis libris calamo exaratis, neque in vet. ed. nec Iordanes illud agnoſcit. Scimus tamen eſſe Floro frequentem huius vocis vſum, vt pluribus aliis docuimus. Salmaſ.

16. *Simulatis transfugis*] Simile Stratagema reperies apud Leunclaium annal. Turcic. 148.

Ibid.

Ibid. *obſeruato loci ingenio*] *Bonum ducem conuenit noſſe, magnam partem victoriæ, ipſum locum, in quo dimicandum eſt, poſſidere.* Vegetius 3, 13. Idque multis exemplis comprobat Frontinus toto cap. ſec. lib. ſec. Inde eſt quod Darius ait: *Quod mearum fuit partium, &c. locum in quo acies explicari poſſet, elegi.* apud Curt. 4, 14, 12. & apud Tacit. H. 5, 17, 3. Ciuilis: *Quæ prouideri aſtu ducis oportuerit, prouidiſſe: campos madentes, & ipſis gnaros, paludes hoſtibus noxias.*

Ibid. *quod & ſol ibi acerrimus &c.*] Imitatus hoc poſtea Marius, inſignem ex Cimbris victoriam retulit. infra 3, 3, 27. & apud Plut. in vita, cap. 43. Hinc eſt Vegetii 3, 14. præceptum, *Ordinaturus aciem tria debet ante proſpicere, Solem, puluerem, ventum.* Venti adminiculo etiam Bactrianos vicit Artoxerxes, in excerpt. Perſ. Cteſiæ cap. 31. & Saraceni Banem & Baſiliſcum Conſtantinopolitanos duces in Saracenicis quæ Sylburgius edidit, pag. 72.

Ibid. *quaſi ſecundum cælum*] Ita v. e. nam Vineti, *quaſi ſecum cælum*; etſi non neget alterum fuiſſe in Mſs. ſuis. nec aliter quoque Iornandes, niſi quod ille omiſit particulam, *quaſi*: quæ tamen requiritur maxime, comparetque item in Pall. tribus. dixit autem *ſecundum cælum*, vt infra 3, 20, 1. de ſeruis: *quaſi ſecundum genus hominum*. Gruterus.

17. *parce ferro*] Idem recitat Auguſtinus vbi ſupra. Camers. Lucan. 7, 723. *parcendum ferro.*

Ibid. *dubium vter max. animo*] Confer Frontin. 4, 5, 5. 6. & diſputat. Cleomenis apud Plutarch.

18. *pons de cadaueribus factus*] [Vide Val. Max. 9, 2, 2. Hinc idem apud Lucian. in dial. mort. dial. 12. inquit, *ſe vno die tot Roman. occidiſſe, vt ex cadaueribus eorum pontes fluuiis fecerit.*] Cornelius etiam Lentulus, apud Appianum Carthaginienſibus obiicit; quod captiuos Rom. in foſſas fluuioſque conieciſſent, vt vſum pontium præberent. Stadius. Sic in Mundæ vrbis obſidio, *congeſtis vndique cadaueribus agger effectus eſt, quæ pilis iaculiſque confixa inter ſe tenebantur, fœdum etiam inter barbaros.* infra 4, 2, 85. De Annibale Liu. 23, 5, 9. *pontibus ac molibus ex Mundanorum corporum ſtrue faciendis.*

Ibid. *in torrente Vergelli*] Iordanes *in torrente Vergello*, & ita placuerat docto viro Pighio reponi. ſed nihil neceſſe eſt mutare. *Torrens Vergelli*, idem, quod *Torrens Vergellus*. Apollonio in Argonauticis πόλις ὀρχομένοιο, pro πόλις ὀρχόμενον, ita *herba lapathi*, Horatius Sat. 2, 4, 29. ita *ad montem Soractis* & *in vrbe Caralis* Solino. Salmaſius. Adde eundem in Solinum pag. 373. b. 1. Sic *fons Arethuſa* hoc ipſo cap. num. 34.

Ibid. *modii duo anulorum*] Val. Max. 7, 2, 13. extern. Auguſt. 3, 19. Ciuit. Plin. 33, 1. [& Oroſ. 4, 16.] aſſerunt fuiſſe modios tres. Liuius

nius 23,12,1. recenſet varias ſcriptorum ſententias. Camers. Ideoque apud Lucianum in dial. mort. dial. 12. idem iactat, *ſe vno die tot Rom. interfeciſſe, vt eorum anulos modiis metitus ſit.*

Ibid. *dignitas equeſtris*] Figurate, pro anulis quibus equites vtebantur. vide ſupra 1,5,6. i.

19. *deinde*] An *denique?*

Ibid. *erat*] *Erit* legit Salmaſius ex Iordane & vett. Flori.

Ibid. *Adherbalem*] Ita Mſs. meliores. & v. e. alii editi, *Meherbalem:* ſequuti iudicium Camertis, quod neſcio an probari debeat. nam etſi ita vocet Liuius; at non ideo ſequitur auctorem noſtrum eoſdem ſequutum ſcriptores. certe Meherbal ille, dicitur filius Himilconis, non Bomilcaris, vt heic. Gruterus. Plutarchus in Fabio Maximo *Barcam* appellat. qui illa dixerit. Cato in Orig. rem ita refert; *Igitur Dictatorem Carthaginienſium magiſter equitum monuit. Mane mecum Romam equitatum die quinti in Capitolio tibi cœna cocta erit.* eadem fere Cælius apud Agell. 10, 24. Stadius.

Ibid. *vti victoria*] Simile dictum Cæſaris de Pompeio apud Sueton. in vita 36, 3.

21. *vbi mox & ipſe, & exercitus ardor elanguit*] Vide Strabonem lib. 5. pag. 173. & quæ notamus ſupra 1,16,4. c. Sic apud Curt. 5,1,39. de Babylone. *Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per* 34. *dies ſaginatus ad ea quæ ſequebantur diſcrimina haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet.* licet etiam Cimbros ex Italiæ fuiſſe delitiis domitor Dio refert in Excerpt. Vales. Adde Diod. Sic. 26,8. & apud Vales. pag. 297. Liu. 7,38,4.

23. *Capuam Annibali Cumanas fuiſſe*] Verba ſunt Marcelli apud Liu. 23, 45, 5.

Ibid. *in ſacramentum militiæ liberata ſeruitia*] Liu. 22,57,11. Exemplum infra num. 30. Nam meliori rerum ſtatu ne libertinos quidem militare ſinebant; ſed vbi neceſſitas ingruit, ſpecioſa cedunt vtilibus. Ita poſt Thraſimeni quidem cladem libertinos ſacramento adegerunt, vt Macrob. 1,11. Saturn. auctor eſt; poſt Cannenſem autem cladem etiam ſeruis vti coacti ſunt, niſi perire maluiſſent. Fecerant hoc idem antea Lacædemonii, & poſt ipſos Agathocles apud Iuſtin. 3, 5, 6. & 22, 4, 5. Item Miltiades ante pugnam Marathoniam & eius exemplo Diæus apud. Pauſan. in Achaicis, ſunt etiam huius generis exempla apud Diodor. item apud Natal. Comitem in Hiſtor. pag. 557. Adde infra 2,6,30. q.

Ibid. *detracta ſunt templis*] Sic Animorum feminas Cleomenem rejeciſſe, τὰ ἀπὸ τῶν ἱερῶν καθελοῦσαι ὅπλα, legimus apud Plutarch. in apophth. Lac. cap. 73.

24. *opes ſuas libens ſenatus in medium protulit*] Optimo exemplo, eoque tam priuatim quam publice vtiliſſimo. Quod imitari ſæpius

pius Romanorum qua licet æmuli, Veneti, apud Egnatium 4,8. 8,10. Bembum hiſtor. Venet. lib. 7. & 10. Iuſtinian. hiſt. Ven. lib. 6. Zvving. theatr. p. 1799. p. 2.

Ibid. *in bullis, ſingulisque anulis*] Emendatio eſt à tribus Pall. vt & à veterrima edit. ſequentes enim falſo, *quod in bullis, cingulis, atque anulis erat*, vnde coniecerat Lipſius d. cap. XIX. *ſingulis atque anulis*; vt fuerit loco corrumpendo copulæ tranſpoſitio. ſed noſtra lectio, vt eſt ſimplicior, ita & melior; quaſi nihil ſibi reliquerint Patres præter anulum ſignatorium. Gruterus. Salmaſius mallet; *nec præter quod in bullis, ſingulis, atque anulis erat*, pro; *nec præter quod ſingulis, in bullis atque anulis erat.* Lipſius tamen de Mil. Rom. in analect. ad Dial. tertium eo quo ſcripſimus modo, locum hunc citat. pro *ſingulis*, coniiciebat *ſigillis* Krapfius Vangio.

25. *eques ſecutus exemplum, imitataque equitem tribus*] Hoc quippe proficit dominantium exemplum, vt ſubiecti non grauate ſubſequantur. Ita cum ad ſtipendium militare conferenda eſſet pecunia, *quum ſenatus ſumma fide ex cenſu contuliſſet, certamen conferendi ortum*, apud Liuium 4,60,9. Contra vbi ſuperiores publicas neceſſitates ſubditorum tantum opibus propellunt, ſuas inde eximunt, aut quod iniquius eſt, fieri tamen alibi ſolet, augent: quo putemus animo tolerari aut conferri ſumptus iſtos? Tac. H. 2,84,5. de Muciano vide.

Ibid. *tabulæ, vix ſcribarum manus*] Referebatur enim in tabulas quantum quiſque contuliſſet, vt meliori Reip. ſtatu redderetur. quod etiam finito hoc bello tribus æquis portionibus factum eſt. Stadius, ex Liuio 24,18,14. ſimilis in Cicerone locutio Philipp. 2,7. *quis nomen non dedit? quamquam nec ſcribæ ſufficere, nec tabulæ nomina illorum capere potuerunt.*

26. *in deligendis magiſtratibus*] Tribus prærogatiua, Veturia Iuniorum Coſ. T. Manlium Torquatum anno DXLIIII. declarabat; qui vitio oculorum ſeſe excuſauit, & vt meminiſſent bellum Punicum in Italia, hoſtiumque ducem Annibalem eſſe. Tanti viri auctoritate mota Iuniorum centuria, petiit Veturiam ſeniorum à Coſ. citari; quos poſtquam in Ouili, (erat is locus ſeptus in comitiis, in quem tranſibant per pontem, qui ſuffragii ſui tabellam in ciſtas demiſiſſent) conſuluiſſent: M. Claudium Marcellum & M. Valerium Læuinum vt bello clariſſimos; neque petentes tamen Coſs. renunciarunt; auctoritatemque prærogatiuæ omnes centuriæ ſecutæ ſunt. Ante etiam anno DXXXIX. prærogatiua Iuniorum Coſs. rei gerendæ imperitos deſignauerat, ſed reuocata Fabii Max. auctoritate, mutauit ſententiam; creauitque Coſs. M. Marcellum III. Q. Fab. Max. IV. Stadius. ex Liuio 24,10. & 26,22.

Ibid. *[illegible] &c.*] Breuiter, opus erat, vt *& Romani ſuum Annibalem haberent*, quod poſtea in Fabio Max. aſſecuti ſunt, ipſo Annibale confitente, vt Liuius ſcribit 27,18,9.

K 27. *Primo*

Digitized by Google

27. *Prima ſpes Fab.*] Claudian. de bell. Get. verſ. 138.
Primus fulmineum lento luctamine Pœnum
Compreſſit Fabius. ——

Ibid. *nolle pugnare*] Eadem illi ratio quæ Pompeio infra 4,2,61. *ſimul vt hoſtem interclusum vndique inopia commeatuum tereret, vtque ardentiſſimi ducis conſeneſceret impetus.* Adde infra 3,3,7. Iſtud *nolle pugn.* eſt ex vet. noſtra editione: aliæ ſeruant; *non pugnare.* De Fabii conſilio vide etiam Polyb. fragmentum apud Suidam in ἠλίκιον.

Ibid. *cognomen nouum*] Fabio huic quatuor fuere cognomina; *Maximus, Ouicula, Verrucoſus, Cunctator.* Auctor de vir. illuſtr. cap. 43. Plut. in vita cap. 1. Camers.

Ibid. *imperii ſcutum*] Sicut contra Marcellus *enſis*, quod ex Poſidonio recenſet Plut. in vita Fabii cap. 36. Alia de cauſa (ob crudelitatem nempe) *gladium* appellatum fuiſſe Ochum, idem auctor ſcribit de Iſide cap. 1, 3.

28. *mora comminueretur*] Tac. H. 2,32,4. *Multa bella impetu valida, per tædia & moras euanuiſſe.*

29. *pepulit in Campania ſua*] Libuit arripere ſcripturam Pal. pr. Iordanis. codd. ſcripti; *perpulit in Camp. ſua.* Gruterus. Salmaſius, nihil mutandum cenſet, in vulgatis, vbi eſt, *e Camp. ſua.*

Ibid. *ab obſidione Nolæ vrbis*] Nam Annibal, ſicut apud Liu. 30,20,7. ipſe queritur, cum *cruentum ab Cannenſi victoria militem Romam ducere* debuiſſet, *circa Caſilinum, Cumas, Nolamque conſenuit*; & interea Romanis ex tanta clade reſpirandi tempus conceſſit; ſuorum autem ardorem popinis & comeſſationibus & Campana luxuria deteri paſſus eſt: Itaque cum Nolam obſideret, pulſus eſt à Marcello, & quamuis obſtinate propoſitum vrgeret, infecta re diſceſſit. Vide Liu. 23,14. & deinceps.

30. *o pudor!*] Fuerint enim tum *neceſſaria glorioſis præpoſita*, vt apud Vellei. 2,110,3. & 2,113,3. *vtilia ſpecioſis præferens.*

Ibid. *manu ſeruili*] Liuius 22, 57, 11. *Aliam formam noui delectus inopia liberorum capitum, ac neceſſitas dedit; octo millia iuuenum validorum ex ſeruitiis, prius ſciſcitantes ſingulos vellentne militare, empta publice, armauerunt.* Quos tamen *dominis vltro donantibus* collectos, Appianus in Annibalico ſcribit. De huiuſmodi delectibus vide apud Pauſan. pag. 425. Polyb. apud Vales. pag. 181. & notata ſupra 2,6,23.

Ibid. *Nam hucuſque tot mala compulerant: ſed libertate donati, fecerant de ſeruitute Romanos*] Duodecim iſtas voces, adulterinum quid

quid & barbarum ſapere, diximus in Suſpicionibus; neque nunc aliter ſapit palatum. ſane horum omnium, nec volam nec veſtigium extare in Pal. ſec. iam teſtor. Gruterus. Si tamen retinere libeat, ita commodius ſonent; *ſed libertate donata fecerant de ſeruitute Romanos.* Quomodo Iuſtinus 7,2,11. *Captiuum de Rege facturi.* & noſter mox: *mediamque de Italia Africam facerent.*

31. *O horribilem &c.*] De Agathocle Iuſtinus 22,4,2. *Mira prorſus audacia, vt quibus in ſolo vrbs ſua par non erat, eorum vrbi bellum inferret; & qui ſua tueri non poterat, impugnaret aliena; victuſque victoribus inſultaret.* Conſule etiam notam Berneggeri ad Iuſtinum. Similis locus eſt Eutropii 3,12. Huic autem animo Romanorum prioris etiam belli Punici victoriam acceptam refert Polyb. 1,59.

Ibid. *auſus eſt tamen in diuerſa reſpicere*] Claudianus de laud. Stilicon. 3,145.

> —— *poſt Cannas maior* (Pop. Rom.) *Trebiamque fremebat,*
> *Et cum iam premerent flammæ, murumque feriret*
> *Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos.*

Adde Frontinum. 3,18.

32. *hoſtes*] Cum ſtatim ſequatur; *eodem tempore, & hunc ſuſtinuit,* maluerim cum Iornandeis: *cumque hoſtis &c.* Gruterus.

Ibid. *mediamque de Italia &c.*] Ita Nazar. nam alii; *mediamque iam de Ital. &c.* eodem quidem ſenſu, ſed aſperiore vocum poſitu.

Ibid. *diuiſa per terrarum orbem*] Ita v. e. & confirmaui eam loquutionem in Suſpicionum libellis. vulgatur paſſim *diuerſa,* quod nec malum tamen. immo malum; cum alteri ſcripturæ adhæreant. Pall. o. & Iornandes. Gruterus.

33. *Sicilia mandata Marcello*] Scribuntur hæc à Liuio 25,23.&c Sil. lib. 14. in princip. Camers.

Ibid. *Syracuſæ*] De nobiliſſima hac vrbe ſcitu digniſſima collegit è monumentis veterum doctiſſimus Cluuerius Siciliæ antiquæ 1,12. Vide etiam Cicer. in Verr. 4,53.

Ibid. *Archimedis ingenio*] De quo Claudianus in epigram. ibique Camers. Item Liuius 24,34,1. Plut. in vita Marcelli cap. 20. &c. Silius 14,343.

34. *niſi quod hactenus*] Ita tres Pall. & e.v. Gruterus.

35. *Sardiniam*] De hac inſula quoad eius fieri potuit, accuratiſſime ſcribit modo laudatus Cluuerius in Sardinia ſua antiqua. quo lectorem remiſſum volumus.

Ibid. *Gracchus*] Tib. Sempronio Graccho quicquam hoc Punico bello in Sardinia imperii fuiſſe, haud facile inuenias, cum neque prætura functus ſit, & prætores hoc fere tempore ſolum in eam prouinciam (erat enim in prouinciæ formam ante hoc bellum annis quatuordecim redacta, per M. Mathonem Coſ.) mittebantur. nam hunc Gracchum in ædilitate magiſtrum equitum à M. Iunio Pera dictatore dictum fuiſſe, Liuius 22, 57, 9. teſtatur; inde mox Coſ. deſignatum anno DXXXVIII. iterumque poſt biennium cum Annibale in Italia, idque in Lucania, mandatum fuiſſe, quouſque procos. ipſe anno DXLI. hoſpitis Lucani ſui fraude, inſidiis circumuentus à Magone Pœno interfectus eſt. Sed Conſularis facta eſt, propter belli magnitudinem, Sardinia anno DLXXVI. hoc eſt annis XLI. poſt huius belli initium, eamque tunc ſortitus eſt Sempronius Gracchus Coſ. huius de quo diximus, nepos: deque iis procos. Gracchum triumphaſſe teſtantur triumphi Capitolini. tantumque captiuorum Romam deportaſſe, vt in prouerbium abierit, *Sardi venales*. Quod ſi rem tanto interuallo geſtam cum hoc Punico bello confundit, intolerabilis eſt ἀνιστορησία. Verùm iſto, quo cum Annibale bellatum eſt tempore, rem bene geſtam aduerſus Pœnos & Sardos in Sardinia à T. Manlio prætore, qui Q. Mucio Scæuolæ valetudinario ſucceſſor datus eſt, Liuius 23, 40. teſtatur. vt qui captos à Manlio Aſdrubalem, Magonem, Annonem Pœnorum: Harſicoram & Hioſtum Sardorum duces cæſos eſſe ſcripſerit. *Inſanorum* etiam *montium* Liuius 30, 39, 3. meminit: Ptolem. μαινόμενα ὄρη lib. ſecundo geograph. vocat. Stadius.

Ibid. *viliſque morti*] Sic quidem Pall. tres, non, vt editur, *mortis*. Gruterus. Sic *vilis ſibi iuuentus*, apud Lucan. 4, 516.

36. *Cn. & P. Scipiones*] Hiſtoriam hanc ſcribunt Liuius libris 23. 24. 25. Appianus Libyco. Plut. in vita Scipionis. Valer. Max. 1, 6, 2. 3, 7, 1. Silius 13, 381. & 15, 3. Seruius Æneide 6, 843. Eutropius. Oroſ. 4, 17. Camers. Adde infr. 2, 17, 6.

Ibid. *in turrim*] Dubitat tamen Liuius 25, 36, 11.

37. *Scipio*] Quæ hic ſcribuntur de Scipione ſuperiori, habentur late à Liuio lib. 26. & ſeqq. Plut. in vita Scipionis. Val. Max. 3, 7. 4, 3. 9, 8. & ſæpe alibi. Plura Gell. 4, 18. 6, 8. 12, 8. (Nam reliqua quæ ex hoc auctore citat Camers, ad Æmilianum attinent) Plin. 7, 9. 7, 30. 16, 4. Auguſt. 3, 21. Ciuit. Silius lib. 13. vſque ad finem operis. Virgil. Æn. 6, 842. Claudianus. Camers.

38. *bellatricem*] De bellica veterum Hiſpanorum gloria, pleni ſcriptorum libri, quos hic coaceruare faſtidio ſit. Occurrent aliqua infr. cap. 17. & 18. huius libri.

Ibid. *ſeminarium*] Ita recte per appoſitionem, q. l. *ſeminarium*. quod

quod vix probo. Sic Apuleius in Apologia Herennium Rufinum vocat *omnium malorum ſeminarium.*

Ibid. *totam à Pyren. montibus &c.*] Nam hi ſunt vtrinque eius termini. Iuſtinus 44,1,3. *Hiſpania inter Africam & Galliam poſita Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur.*

39. *felicius*] Sequenda erat turba Mſs. Pall. confirmata inſuper editionibus antiquitatis. Ceterum paullo poſt, retinui *quam facile.* ſuadente maieſtate codicis Naz. neque enim *felicitas* heic aliud quam *facilitas.* itaque, vt ſupra dixerat, *citius*, ac poſtea tamen iterat *velociter*; ita & *felicitatem* mox mutat *facilitate.* Interim non ideo conceſſerim, quod cito fit, etiam facile fieri: immo fere eſt, vt arbitrer potius, heic conuenire, *an facilius.* Gruterus. Similis omnino locus infra 3,6,15. *Quid prius in hac mirere victoria? velocitatem, quod quadrageſimo die parta eſt? an felicitatem, quod ne vnâ quidem nauis amiſſa eſt?*

Ibid. *eodem quippe die*] Vide Liuium 26,42. &c. Eutrop. 3,15. Oroſ. 4,18. Polyb. 10,9. Sil. 15,220. Auctor. de vir. illuſtr. cap. 49. Plut. Scipione (ſi modo is auctor) Plin 26,4. Appian. Hiſpan. & noſtrum infra 2,17,7.

40. *Captiuos pueros, puellasque &c.*] Hiſtoriam hanc habet Liuius 26,49. & 50. Eutrop. 3,5. Plut. in vita. Auctor de vir. illuſtr. cap. 49. Notanter Silius 15, 268. Val. Max. 4,3,1. Camers. Quantæ autem ad conciliandos hoſtium animos efficaciæ ſit iſta continentia & humanitas, patet exemplo Alexandri & Darii apud Curt. 4,10,34. & Plut. Orat. de virtute Alex. cap. 14. Itemque Val. Max. 5,1. toto capite.

Ibid. *ſaltem oculis*] Alii: *ſaltem vel oculis*, ſed iſtud *vel* non habet Iornandes: quod & gloſſarion eſſe ſuſpicor. *Saltem* namque huius *vel* ſignificationem habet tam hoc loco, quam infra 5, 8, 3. vbi *vel* nulla ſubiiciunt exemplaria. Vinetus. Sed exemplar eius Ms. vt & editi ante, *ſaltem vel oculis*, quod etiam totidem literis in Pall. tribus. Gruterus.

41. *contra Romanos Italicis quoque viribus vtebatur*] Nimirum hoc etiam inter cetera habet commodi bellum in hoſtili ſolo. *Quippe* (verbis Agathoclis apud Iuſtin. 22,5,4.) verum eſt, *aliter domi, aliter foris bella tractari: domi ea ſola auxilia eſſe, quæ patria vires ſubminiſtrent; foris hoſtem etiam ſuis viribus vinci, deficientibus ſociis, & odio diuturni imperii externa auxilia circumſpicientibus. &c.* Suadet hoc idem Antiocho expertus Annibal, apud Liuium 34, 59. Vide Ariſtidem orat. 13. pag. 263.

42. *Tarentus*] Sic Pal. ſec. ac tert. Nam in veteribus Nazarii membranis ſcribitur, *idem Tarentinus.* Facilis emendatio, *pridem*

Digitized by Google

Tarentinus. Sic fere ſemper loquitur Florus. *Tarentinus* pro *Tarentini*, *Romanus* pro *Romani*, *Germanus* pro *Germani*, & talia paſſim obuia ſunt multa hunc auctorem peruoluentibus. Salmaſius.

Ibid. *ad nos redierat*] Qua arte Tarentum à Fabio recuperatum, docet Liuius 27, 17. Auguſt. 1, 6. Ciuit. Eleganter Silius 15, 320. Camers. De hac re extat pulcer iocus Fabii apud Plut. apophth. cap. 5. *Cum M. Liuius qui Tarentinam arcem præſidio tutabatur, ſua opera eum Tarento potitum diceret: aliis ridentibus, vera, inquit Fabius, dicis. niſi enim tu vrbem amiſiſſes, nunquam ego recepiſſem.*

42. *patria altera Annibalis*] Silius 11, 425.

Altera iam patria, atque æquo ſub honore vocatur,
Altera Carthago Capua —— Cicero in Verr. 4, 8. *tua te altera patria, quemadmodum dicere ſolebas, Meſſaria circumuenit.*

43. *populum dignum orbis imperio*] Ob virtutem & conſtantiam. Pertinet huc, quod ſupra 1, 13, 3. dixit: *Ea certe fuit vis calamitatis, vt in experimentum illatam putem diuinitus, ſcire volentibus immortalibus diis, an Romana virtus imperium orbis mereretur.*

Ibid. *dignum omnium fauore &c.*] Ita dudum editio accuratiſſima Vineti, quomodo poſtea legendum monuit, ex veteri ſuo codice Lipſius d. cap. 19. nec aliter ſane aut Pall. aut vett. editiones: aliæ; *& adminiſtratione*: ridicule. Ceterum ſciat lector, illa quæ præcedunt, *dignum orbis imperio*, omiſſa in vet. ed. cui anſam dedit repetitio vocis *dignum*. Gruterus.

Ibid. *vltimos metus*] Naz. à manu correctrice habet; *vltimas metas*, metaphora non inepta. ſed vulgatum propugnant ceteræ membranæ, item Fornandei codices Mſs. Gruterus.

44. *nec fateri pudebit*] Adiicit hoc ideo, quod probroſum videretur viris fortibus, deorum potius fauore, quam ſua virtute victoriam conſequi. Quo reſpicit Aiax Sophocleus, v. 775. qui patri monenti: —— τέκνον, δορὶ

Βούλου κρατεῖν μὲν, σὺν θεῷ δ' ἀεὶ κρατεῖν.

Satis ferociter reſpondet:

Πάτερ, θεοῖς μὲν κἂν ὁ μηδὲν ὢν ὁμοῦ,
Κράτος κατακτήσαιτ'· ἐγὼ δὲ καὶ δίχα
Κείνων, πέποιθα τοῦτ' ἐπισπάσειν κλέος.

Sic ille *contemptor ſuperum Mezentius* apud Poëtam 10, 773.

Dextra mihi deus, & telum quod miſſile libro,
Nunc adſint. —— quem locum imitatur, vt ſolet Statius in Capaneo, Theb. 9, 547. —— *Ades ô mihi dextera tantum.*
Tu præſens bellis, & ineuitabile numen:
Te voco, te ſolam, ſuperum contemptor adoro. Eadem

mens

mens erat Auguſto, cum claſſibus tempeſtate perditis, exclamaret; *Etiam inuito Neptuno victoriam ſe adepturum.* Suet. in vit. 16,5.

45. *neque cœlo &c.*] Reduxi lectionem Pall. vtcumque firmatam ab editione primaria. Gruterus. Reſpexit huc Claudianus de bello Getico, verſu 508. cum caneret:

Hanc vrbem inſano nullus qui Marte petiuit,
Lætatus violaſſe redit: nec numina ſedem
Deſtituunt. iactata procul dicuntur in hoſtem
Fulmina, diuinique volant pro mœnibus ignes,
Seu cœlum, ſeu Roma tonat.

46. *adoratam*] Cum fateretur Vinetus ita lectionem concipi in omnib. mss. eam quoque auſus ſum reuocare; rationibus iis motus, quas poſui in Suſpicionum libellis. Vulgo erat *adortam*; quod & in Pal. tert. nam reliqui, vt & membranæ Iorn. ſtabiliunt ſcripturam primam. Gruterus. Idem in paneg. 587. p.

47. *ager quem Annibal caſtris inſederat*] Refert hoc præter ceteros Frontinus 3,18,2. & Plut. in vita Annibalis. Camers. Item Val. Max. 3,7,10. & Zonaras.

48. *etiam præſagia fatis fuiſſe*] Interpretor, fata quæ manſura erant vtrumque (pop. Romanum & Annibalem) his velut ominibus eſſe ſignificata.

49. *Aſdrubal frater Annibalis*] Auctores hiſtoriæ ſunt Liuius 27,38. &c. Valer. Maxim. 3,7,4. 7,4,4. Frontinus 2,3,8. Eleganter Silius 15,494. Idem ſcribunt citati ſuperius. Camers.

50. *ſi vir ille ſe cum fratre iunxiſſet*] Sex. Ampelius: *qui ſeſe cum Annibali iunxiſſet, dubitari non poteſt, paria eis præſtaturum non fuiſſe.* Quæ corrupta ſunt; & leg. *qui ſi ſe cum Annibale iunxiſſet, dubitari non poteſt, parem eis P. R.* (i. e. *populum Romanum*) *futurum non fuiſſe.*

51. *in vltimo Italiæ angulo*] Ita omnino tres Pall. & vett. edd. male Vinetus, qui ſubſtituit; *in vltimos Italiæ angulos.* Gruterus. Infra 3,20,13. eſt *Bruttius angulus.*

Ibid. *id eſt, in ipſa*] Ita recte Stadius, & probant Pall. tres. q. l. *& in ipſa.* perperam. Gruterus.

52. *caſtra coniunxerint*] Vide præter modo citatos egregie reſtitutum à Stevvechio Frontinum 1,2. exemplo vltimo.

Ibid. *inopinanterque*] Ita optimæ membranæ: nam editi; *inopinantemque.* quod, ſi verum licet dicere, vix Latinum cenſeo. Iordanis veteres libri *inopinatumque.* etſi non improbem, malim tamen *inopinatoque*, vel *inopinatim.* gloſſa *inopinanter* ἀπροσδοκήτως. Salmaſius. cuius ſententiam firmat Gruterus auctoritate Palatinorum.

56. *non a tertio lapide*] Comparat Annibalis factum, idque longe poſtponit huic Corneliano. Ille enim Romam non propius quam à tertio lapide vidit (quamuis Plinius 34,6.f. *intra muros* vrbis *haſtam emiſiſſe* dicat) hic autem *ipſis* Carthaginis *portis inhærebat*, vt de Regulo dixit auctor 2, 2, 21. qui locus me mouet vt præ illo quod ſequitur: *portas obſidione quatiebat*, mihi placeat, *portas obſidio quatiebat*. quamuis nihil interſit quoad ſenſum.

57. *ſic factum eſt*] adde Frontin. 1,3,8. de Langaro Supplem. Curt. 1,12,14. de Agathocle Iuſtin. 22,6. Vide Scipionis orationem apud Liu. 28,43.

59. *Steterunt diu &c.*] Quæ hic ſcribuntur, lege apud Liuium 30,30. Plut. Scipione. Silium libro 17. Camers.

60. *nec melius inſtrui aciem &c.*] Pugnam hanc & aciei vltro citroque inſtructionem, præter Liuium, Plutarch. Silium, lege apud Frontin. 2,3,16. Latius Appian. in libro qui Libycus inſcribitur. Camers.

Ibid. *Hoc Scipio de Annibalis &c.*] Si licet à viro magno diſſentire, dicam equidem nec iſta, nec vltima huius capitis verba, ſuppoſititia videri. Nam (hæc poſtrema præſertim) optime cohærent ſeqq. *Poſt Carthaginem vinci neminem puduit.*

Bellum Macedonicum I.

CAPVT VII.

POST Carthaginem vinci neminem puduit. 1
Sequutæ ſunt ſtatim Africam gentes, Macedonia, Græcia, Syria, ceteraque omnia, QVODAM quaſi æſtu, & torrente fortunæ. Sed pri- 2
mi omnium Macedones, affectator *quondam* imperii populus. *itaque quamuis* tunc Philippus regno præſideret, Romani tamen dimicare ſibi cum rege Alexandro videbantur. Macedoni- 3
cum bellum nomine amplius, quam *ſpectatione* gentis fuit. Cauſſa cœpit à fœdere Philippi, quo 4
rex iampridem dominantem in Italia Annibalem ſibi ſociauerat: poſtea creuit, implorantibus Athenis

Athenis auxilium contra regis iniurias, quum
ille VLTRA *ius victoriæ in templa*, aras, & ſepul-
5 cra ipſa ſæuiret. Placuit ſenatui opem tantis
ferre ſupplicibus. *Quippe iam gentium reges*, du-
ces, populi, nationes, præſidia ſibi ab hac vrbe
6 petebant. Primo igitur *Læuino conſule* populus Ro-
manus Ionium mare ingreſſus, tota Græciæ lit-
7 tora veluti triumphanti claſſe peragrauit. Spolia
quippe Siciliæ, Sardiniæ, Hiſpaniæ, *Africæ* præfe-
rebat: & manifeſtam victoriam, nata *in prætoria*
8 *puppe laurus* pollicebatur. Aderat ſponte in
auxilium Attalus rex Pergamenorum. aderant
Rhodii, nauticus populus: *qui nauibus à mari*, conſul
9 à terris, omnia equis viriſque, quatiebat. Bis
victus rex, bis fugatus, bis exutus caſtris: quum
tamen nihil terribilius Macedonibus fuit ipſo
VVLNERVM aſpectu: quæ non ſpiculis, non ſa-
gittis, nec vllo Græculo ferro, ſed *ingentibus pilis*,
nec minoribus adacta gladiis, *vltra mortem* pate-
10 bant. Enimuero Flaminio duce inuios antea
Chaonum montes, *Aoumque* amnem per abru-
pta vadentem, *id eſt*, *ipſa* Macedoniæ clauſtra pe-
11 netrauimus. *Introiſſe*, *victoria fuit.* nam nun-
quam poſtea auſus congredi rex, ad tumulos,
quos *Cynocephalas* vocant, *vno*, *ac ne hoc quidem iuſto*
12 *prælio* opprimitur. Et illi quidem conſul pa-
cem dedit, regnumque conceſſit: mox, ne quid
eſſet hoſtile, Thebas, & Eubœam, & graſſantem
13 ſub Nabide ſuo *Lacedæmona* compeſcuit. *Græciæ
vero veterem ſtatum reddidit*, vt legibus viueret
14 ſuis, & auita libertate frueretur. *Quæ gaudia*,
quæ vociferationes fuerunt, quum hoc forte

Digitized by Google

Nemeæ in theatro, quinquennalibus ludis à præcone caneretur? quo certauere plauſu? *quid florum in conſulem profuderunt?* Et iterum iterumque præconem repetere illam vocem iubebant, qua libertas Achaïæ pronunciabatur: nec aliter illa conſulari ſententia, quam modulatiſſimo aliquo tibiarum, aut fidium cantu fruebantur. 15

NOTÆ IN CAPVT VII.

Ea quæ hoc capite continentur, ſcribunt Liuius libris 31.32.33. 34. Val. Max. 4,8,5.& 5,2,6.Iuſtin. lib.29.& 30. Eutrop.4,1. Oroſ. 4,20. Plut. Flaminio cap. 3. &c. Silius 15,286. Geſtum autem eſt bellum hoc, anno D L I. ab vrbe condita, ſecundum Eutropium, Oroſius dicit anno D L V. Camers.

Num. 2. *quondam*] Retineo, nec otioſum arbitror: immo maximè ἐνεργῆ hoc loco, reſpicit ad tempora Philippi & Alexandri Macedonis, poſt quos reges nulla imperia inueniuntur affectaſſe, vt qui multum à viribus & virtute maiorum excidiſſent. Salmaſius. & firmant Pall. 9. vetus tamen ed. Gruteri vocem iſtam omittit, in cuius fauorem allegari poſſit, quod infra 2,12,2. hos ipſos Macedonas *fortiſſimum populum* vocat. Iuſtino quin etiam teſte 29, 3, 8. *Philippus* hic *ſtudio Alexandri æmulationis incenſus* erat, *promptuſque in bella & induſtrius.* Pro priori tamen opinione faciunt ſequentia.

Ibid. *Itaque quamuis &c.*] Explicationem huius loci pete ex Grutero diſcurſuum in Tacitum ſeptimo. §. 4.

3. *ſpectatione*] Ita ſcripſi volentibus trib. Pall. atque editis vetuſte. nam ſeqq. *exſpectatione*. alterum ipſum Latinum eſſe, oſtendi alibi ad Senecæ animaduerſiones. Gruterus. Ita apud Plinium 37,9. de pæderote gemma; *eſt & ſuum genus expectatione ſua dignum.* vbi mss. *ſpectatione.*

4. *vltra ius victoriæ, in templa &c.*] Conſule ſcriptores iuris bellici, Grotium 3,12,6. & 7. & Gentilem 2,24.

5. *quippe iam gentium reges, &c.*] Clare teſtantur hoc Rhodii apud Liuium 37,54,11. *omne genus humanum veſtrum nomen* (an *numen?*) *imperiumque, iuxta ac Deos immortales iam pridem intuetur.*

6. *Lauino conſule*] Legendum videtur *Lau. prætore*, ex Liuio. 31,3, 2. & 24.

2. [& 24,40.] Iuſtino 29,4,4. Item ex Floro hoc ipſo cap. *manifeſtam* inquit, *victoriam nata in prætoria puppe laurus pollicebatur.* Huius hiſtoriæ meminit Claudian. bello Getico v. 386. Camers. Claudianus tamen eo loco conſulem vocat Læuinum.

7. *Africa*] Annibal tamen adhuc in Italia erat, Africa nondum ſpoliata, & debellata, quum Læuinus illa gerebat. Vinetus.

Ibid. *in prætoria puppe laurus*] T. Liuius paullo aliter refert 32,1,7. Prætoriam puppem non intelligi cum Camerte præced. nota qua prætor vehitur, ſed eam quam Græci ναυαρχίδα, hodie vocant Admiralem, hoc eſt qua dux vehitur, quiſquis ille ſit, & quemcunque magiſtratum gerat. vt *prætorium* dicitur tabernaculum ducis, quod de regum etiam tabernaculis dicunt Curt. 5,2,7. & Iuſtin. 2, 11, 15. Sic poſtea ſub imperatoribus *prætoriani milites* & *præfecti prætorio* dicti. ſed hoc ſatis liquet. De ſinceritate ſcripturæ paullulum addubito, magiſque propendeo, vt pronunciem ſcribendum, *prætoria* (ſcilicet nauis) *puppe.* vt non modo nauis, ſed & locus eius annotetur, & vero in puppi nauis enatam laurum etiam Liuius prodit. Laurum autem victoriæ gloriæque omen fuiſſe, quis ignorat? quale etiam Cæſari obtigit. *Trallibus in templo victoriæ ſub Cæſaris ſtatua palma enata*, vt referunt Cæſar ipſe de B. C. 3, 105. Dio lib. 41. pag. 205. & Obſequens cap. 24. & quidem, vt hic addit, (penes ipſum fides ſit) *magnitudine matura.* Sic enim ibi legendum puto, non *mature*, vt editur. nam & ſic Val. Max. 1, 6, 12. *iuſtæ magnitudinis.* Adde Sueton. Aug. 92,3. Narrat etiam Plutarch. in Sympos. 5, 3. in prætoriæ Antigoni nauis puppi ſponte enatum eſſe apium, quo victores Iſthmiorum ſolebant coronari.

8. *Rhodii nauticus populus*] Scribit Euſebius lib. temporum, Rhodios ſæpe maris imperium obtinuiſſe. Faciunt ad hoc quæ ſcribit Gellius 7, 3. Camers.

Ibid. *qui nauibus à mari*] Puto licere ſubuenire bonis auctoribus etiam ſine libris; quapropter hanc lectionem auſus ſum reſtituere: naues enim viris equiſque opponit, vt conſulem Rhodiis, terram mari. ſimilis antitheſis ſupra 2,2,4. Nec rarum eſt duas voces in vnam coaleſcere, extritis mediis literis. Et ſunt eadem verba apud Liuium 38,32,2. Adde eundem 29,35,6.

9. *ingentibus pilis*] Vide omnino Lipſium de Mil. Romana libro 3. dialogo 4.

Ibid. *vltra mortem*] Ita malui, quam vt edidit Vinetus, Iornandis libros ſequutus, *morem*; tum quod illud *mortem* & defendant aliæ edd. (quæ tamen perperam *potebat*) & Pall. membranæ omnes, & inprimis ratio. de ea loquutionis elegantia, nos alibi in Opinionibus noſtris. Gruterus. Lege quæ notauit iſte doctorum, etiam doctiſſi-

doctiſſimorum confeſſione, princeps Caſaubonus, ad Perſ. 6,41. Confer cum hoc loco Liu. 31,34,4.

10. *Aoum*] Sicut Philippus Beroaldus repererat, ita ſcriptum hic reliquit, *Indum*. ceterum quiſquis locum iſtum fœdius poſtea corrupit, Indum, puto, nullum in Europa eſſe audierat, ſed in illo Europæ tractu, montem, fluuium, vrbem, *Pindum*. *Aoum* autem, non *Indum*, neque *Pindum*, exiſtimauimus legendum. Primum enim T. Liuius 32,5,10. & 32,10,1. vnde hæc fuerunt excerpta, ita fluuium appellat, non procul Apollonia in mare Ionium exeuntem. ad quem Flaminino res primum cum Macedone fuit, non *Pindum*, nec *Indum*. Denique Iornandes, qui hæc tranſcripſit, vti monuimus, *Sauum* hic habet. Cuius vocabuli primam literam S. video ex fine præcedentis vocis, *montes*, huc eſſe adiectam, vt *molientibus ſedem* fuit ſupra 1,7,8. pro *molientibus adem*, poſteaque *o* in *u*, negligentia imperitiaque ſimili mutatam: Vt *Aous*, *Sauus* ſcilicet omnino eſſet: qui infra 4,2,8. memorabitur. Quod autem Plutarchus in Flaminio cap. 4. & 5. *Apſum* nuncupare videtur, quem Liuius *Aoum* (*Apſi* etiam meminit idem Liuius 31,27,1. ſed in rebus Sulpicii Galbæ, prioris anni conſulis) Item Georg. Agricola de natura eorum quæ effluunt ex terra pag. 129. hoc quid ſit, ex Polybio, puto, cognoſci poſſet: ſi extaret integer. Vtriuſque fluminis mentionem facit Strabo lib. 7. pag. 219. facit & Ptolomæus lib. 3. Geograph. ſed apud quem, ſicut & in Strabonis epitome Λῶος ſit, pro Ἀῶος, Λ pro Α. Vinetus. Sic igitur etiam ſcribendum apud Liuium lib. 33. nuper reperto, vbi; *accepta ad Aouum fluuium in anguſtiis cladi*, pro *ad Aoum fluuium*. Nominat etiam Polyb. apud Vales. τὸ Ἀῶον ποταμὸν in rebus Perſei. vbi in ms. Αωτὸν vbi forſan etiam hic fluuius intelligitur.

10. *id eſt, ipſa*] Sic auſus ſum reponere, ex ingenio quidem, ſed iuuantibus aliis locis doctorum virorum Mſs. quæ pares corruptiones eadem medicina ſanant. Vide ſupra 2,6,51. & infra 4,2,15. ſed nemo, puto, dubitabit; nam planiſſima eſt ſententia. Similis locus infra 3,3,6.

11. *Introiſſe, victoria fuit*] Confer, quæ notamus infra 4,2,63. vet. ed. noſtra, *victoria*. non ita bene, nec male tamen.

Ibid. *Cynocephalas*] Vide Liu. 33,1,7.

Ibid. *vno, ac ne hoc quidem juſto prœlio*] Eleganter in hunc ſenſum infra 4,2,63. *vno* (*& vt ſic dixerim*) *non toto prœlio*.

12. *Lacedæmona*] Reſtitui quod erat in binis Pall. nec abibat tert. quam quod is, *Lacedæmonia*, editi *Lacedæmoniam*. Gruterus. Hiſtoriam habes ex Liuio 34,26. &c. Iuſtino 31,3,1. Eutropio & Oroſio vbi ſupra. Camers.

13. *Græciæ*

Digitized by Google

13. *Græcia veterem ſtatum reddidit &c.*] Quantum proſit iſta victoribus clementia, prolixe oſtendit Gruterus diſc. ad Tacitum 27. Grotius de iure pacis & belli 3,15.

14. *Quæ gaudia?*] Nec immerito, vide ſupra 1,9,3.

Ibid. *Nemea*] *Nemea* ſilva, locus, vrbs, ludi. Quatuor Græciæ certamina ſacra fuerunt, quos illi ἀγῶνας dictitabant: *Nemea, Pythia, Iſthmia, Olympia.* Quod ergo auctor hic dicit factum in Nemeis, Liuius 33,18. & 34,40. & Plut. Flaminio cap. 17. id dicunt factum in Iſthmiis primum, deinde in Nemeis, & magis etiam in Iſthmiis. Vinetus.

Ibid. *quid florum in conſulem profuderunt?*] Vide omnino Polyb. excerpt. leg. 9,5. & Appian. Hoc autem fieri ſolitum honoris atque beneuolentiæ cauſa, *diis, hominibuſque* bene meritis. *Diis* vt apud Capitolinum M. Antonino cap. 4. *coronas omnibus in puluinar ex more jacientibus.* *hominibus,* aut *viuis & videntibus,* vt hoc loco: & apud Pauſan. Meſſen. *Ariſtomenem Andaniam reuerſum, acceperunt matronæ, tænias in eum quacunque incederet, & vt anni ferebat tempeſtiuitas flores & fructus jacientes.* Adde Arrian. 3,2,28. & eundem de reb. Ind. 6,15.7,12. Sic apud Herodian. 4,15. Alexandrini *florum ſparſionibus imperatorem* (Caracallum) *honorabant.* aut *mortuis,* idque *in feretro,* dum efferrentur, vt apud Plinium 21,3. cuius locum aliquanto meliorem quam accepi reddam: *Florum quidem Pop. Rom. honorem Scipioni tantum habuit. Serapio cognominabatur, propter ſimilitudinem ſuarii cuiusdam negotiatoris. Obierat* (male lectum hactenus *Ob ierat*) *in Tribunatu plebei admodum gratus, dignuſque Africanorum familia. Nec erat in bonis funeris impenſa. Aſſes ergo contulit populus, ac funus elocauit, quaque proferebatur, flores e proſpectu omni ſparſit.* vel *in ſepulcris,* quem ritum indicant plurimi omnium fere Poëtarum loci. quomodo & Auguſtus *corpus Alexandri floribus aſperſis veneratus eſt.* Sueton. Aug. 18,1. Sed iſta luculenter explicat Kirchmannus de funeribus Romanorum. Denique etiam *imagines* floribus ſparſas legimus apud Tacitum 14,61,1. & H. 2,55,3.

Bellum Syriacum regis Antiochi.

CAPVT VIII.

1 MAcedoniam ſtatim, & regem *Philippum* An-
2 tiochus excepit, *quodam caſu, quaſi induſtria,*
ſic adgubernante fortuna, vt quemadmodum ab

Africa

Africa in Europam, ſic ab Europa in Aſiam, *vltro*
ſe ſuggerentibus cauſis, imperium procederet; &
cum terrarum orbis ſitu, ipſe ordo victoriarum
nauigaret, *Non aliud formidoloſius fama bellum fuit.* 2
quippe quum Perſas, & orientem, *Xerxem*, atque
Darium cogitarent; quando perfoſſi inuii mon-
tes, quando velis opertum mare nunciaretur. ad 3
hoc cæleſtes minæ territabant, *quum humore con-*
tinuo Cumanus Apollo ſudaret. Sed hic fauentis
Aſiæ ſuæ numinis timor erat. Nec ſane viris, opi- 4
bus, armis, quicquam copioſius Syria: SED IN
manus tam ignaui regis inciderat; vt *nihil fuerit in*
Antiocho ſpecioſius, *quam quod à Romanis victus eſt.*
Impulere regem in id bellum, illinc Thoas Æto- 5
liæ princeps, inhonoratam apud Romanos que-
rens aduerſus Macedones militiæ ſuæ ſocieta-
tem: hinc Annibal, qui in Africa victus, profugus,
& pacis impatiens, hoſtem populo Romano toto
orbe quærebat. Et quod illud fuiſſet periculum, 6
ſi ſe conſiliis eius rex tradidiſſet, id eſt, ſi Aſiæ viri-
bus vſus fuiſſet miſer Annibal? Sed rex ſuis opi-
bus, & nomine regio fretus, ſatis habuit bellum
mouere. Europa iam dubio procul iure ad Ro- 7
manos pertinebat. hic Lyſimachiam vrbem, in
littore Thracio *poſitam à maioribus ſuis*, *Antiochus*
vt hæreditario iure repoſcebat. hoc velut ſidere, Aſia- 8
tici belli mota tempeſtas. *Et maximus* regum *con-*
tentus fortiter indixiſſe bellum, quum ingenti ſtrepi-
tu ac tumultu mouiſſet ex Aſia, occupatis ſtatim
inſulis, Græciæque littoribus, otia & luxus tan-
quam victor agitabat. Eubœam inſulam *con-* 9
tinenti adhærentem tenui freto, reciprocantibus æ-

quis

quis Euripus abſcidit. Hic ille poſitis aureis ſericiſque tentoriis, ſub ipſo freti murmure, quum inter fluenta tibiis, fidibuſque concineret, collatis vndique, quamuis *per hiemem, roſis, ne non aliquo ducem genere agere videretur*, virginum, puero-
10 rumque delectus habebat. Talem ergo regem iam SVA luxuria debellatum, populus Romanus Acilio Glabrione conſule, in inſula aggreſſus, ipſo ſtatim aduentus ſui nuncio coëgit ab inſula
11 fugere. *Tum præcipitem apud Thermopylas* aſſequutus, locum trecentorum Laconum ſpecioſa cæde memorandum, *ne ibi quidem fiducia loci* re-
12 ſiſtentem, mari ac terra cedere coëgit. Statim & eueſtigio itur in Syriam. Claſſis regia Polyxenidæ, Annibalique commiſſa. nam rex prælium nec ſpectare poterat. Igitur duce Æmilio Regillo, *adremigantibus* Rhodiis, tota laceratur.
13 Ne ſibi placeant Athenæ; in Antiocho, vicimus Xerxem; in Æmilio, *Themiſtoclem* æquauimus;
14 Epheſiis, Salamina, penſauimus. Tum conſule Scipione, cui frater, ille modo victor Carthaginis Africanus, *voluntaria legatione* aderat,
15 debellari regem placet: & iam toto ceſſerat mari: ſed nos imus vlterius. Mæandrum ad amnem, montemque Sipylum, caſtra ponuntur. Hic rex, incredibile dictu, quibus auxiliis, quibus
16 copiis conſederat. trecenta millia peditum; *equitum, falcatorumque curruum non minor numerus.* Elephantis ad hoc immenſæ magnitudinis, auro, purpura, argento, & ſuo ebore fulgentibus, aciem
17 vtrinque vallauerat. SED HÆC *omnia præpedita magnitudine ſua*; ad hoc imbre, qui ſubito ſuperfu-

perfuſus, mira *felicitate* Perſicos arcus corrupe-
rat: primum trepidatio, mox fuga, dehinc trium-
phus fuerunt. Victo & ſupplici pacem atque 18
partem regni dari placuit, *Eo libentius, quod tam
facile ceſſiſſet.*

NOTÆ IN CAPVT VIII.

Bellum aduerſus Antiochum Regem à Romanis geſtum, ſcribunt Liuius lib.34.& ſeqq. Iuſtinus lib.31. Appianus Syriaco. Val. Max.2,5,1. 3,5,1.4,1,9. ext. 7,3,4. 8,1,1. in damnat. 9,1,4. ext. Gellius 5,5. Plutarchus Scipione [& Cat.mai. cap. 22.] Auctor de vir. illuſtr. cap.34. Eutrop.4,1. Oroſ. 4,20. Frontinus 4, 7, 30. Quo geſtum ſit tempore, docet Euſebius lib. temporum. Camers.

Num. 1. *Macedoniam ſtatim &c.*] Videtur inſerenda vox *Mac. ſtatim Syria, &c.* nam regnum regno, regem opponit regi.

Ibid. *Philippum Antiochus*] L. Ampelius: *per Paulum Conſulem, Perſen in Syria vicit regem Antiochum. Per Scipionem Æmil.* Legas *per Paul. Conſulem, Perſen; in Syria vicit regem Antiochum per Scipionem. Per Scip. Æmil. &c.*

Ibid. *quodam caſu, quaſi induſtria*] Neſcio quomodo minus placet, an aliunde quid acceſſit, & Florus tantum ſcripſit *quadam quaſi induſtria:* ſupra 1,8,1. *quadam fatorum induſtria.* infra 4,2,61. *Plane quaſi de induſtria captante fortuna &c.* Similis obſeruatio in Iuſtino 11,15,2. Curt.6,1,10.8,10,42. Tac. H.2,1,1. Adde Acidal. ad Curt.9,7,2.

Ibid. *vltro ſe ſuggerentibus cauſis*] Hoc etiam felicitatis magnæ eſt acquirere regna aliena iuſto titulo, & abſque noſtra inuidia. Eadem ſententia ſupra 2,2,3. *Sed ecce ceu vltro ipſis viam pandentibus fatis, nec occaſio defuit.* Senſerunt hoc Romani, quantum intereſſet famæ, & per hanc potentiæ, iniqua bella non gerere. Quapropter etiam quos inuiſiſſimos habebant, bello non petebant, niſi cauſſa oblata. Claret hoc loco Iuſtini 30, 3, 1. *Grata legatio* (Alexandrinorum de Philippo querentium) *Romanis fuit, cauſam belli aduerſus Philippum quærentibus.*

Num. 2. *Non aliud formidoloſius fama bellum fuit &c.*] Confer hæc cum ſuperiori cap. num.3. &c.

Ibid. *Xerxem*] De terribili huius apparatu lege Iuſtinum 2, 10. & ſeqq. Ceterum tria iſta verba *Xerxem atque Darium*, non iniuria ſuſpecta habeas gloſſæ.

3. *quum*

Digitized by Google

3. *quum humore continuo Cumanus Apollo ſudaret*] Quod hic ſcribit Florus lege apud Diuum Auguſt. Ciuit. 3, 11. Cicero autem de diuin. lib. 2. docet huius rei cauſam : ſed locum aſſignaſſe ſufficiat. Aduertendum ſimile prodigium ſæpe viſum vt ibidem Auguſt. annotat. Lege Euſebium in præparat. Euangelica. Camers. Meminit huius prodigii Cicero de diuin. 1, 43. f. Aliis etiam temporibus ſudaſſe ſimulacra annotatum eſt, vt eiuſdem *Apollinis* bello ſociali. Obſequens cap. 114. apud eum enim pro *Cuius in arce,* non dubitem legere; *Cumis in arce. Antonii* Albæ ante bellum Actiacum, per multos dies, nec cum abſtergeretur ſudore ceſſante. Plut. Anton. cap. 78. *Calypſus ; ſiue alterius cuiuſdam heroinæ.* Cumis bello Auguſti cum Sex. Pompeio. Dio lib. 48. prope fine. qui naturali cauſſæ videtur id tribuere, quod etiam facit Plutarch. Coriolano cap. 57. *Dei cuiuſdam Siculi*, Adrani. ſub aduentum Timoleontis. Plut. Timol. cap. 17. *Deorum aut herourm quorumcunque*, ante Marſicum. Sisenna ſecundo Hiſtor. *Item* Thebis, ſub aduentum Alexandr. Diod. 17, 10. *Auerni.* Philargyrus ad Virg. Georg. 2, 162. *Eliſæ* Carthagine. Silius 1, 98. *Herculis* Lacedæmone, ante Leuctricam calamitatem. Cicer. de diuin. 1, 34. *Martis* Romæ, inrumpente Italiam Pœno. Liuius 22, 1, 12. iterum C. Antonio Coſ. Obſequens cap. 122. *Mercurii* Arretii, C. Valerio M. Herennio Coſſ. idem Obſequens cap. 111. *Orphei* apud Libethra. Plutarch. Alexandro cap. 23. *Victoria* Capuæ. Cicer. de diuin. 1, 43. *Adferunt præterea, ſæpe ſimulacra ſudaſſe, aliquando gemitus edidiſſe, viſaque etiam aduertiſſe, & nictata eſſe.* Plut. Camillo cap. 10. Sic etiam ante mortem Africani minoris fleuit Apollo per triduum continuum : ſi fides Dioni in Excerpt. Vales. pag. 625. Sic apud noſtratia ſimulacra ante duo tria ſecula adeo hæc omnia in conſuetudinem verterant, vt prope ſæpius quam homines flerent, riderent, loquerentur etiam & ambularent, aliaque peragerent opera, quæ noſtri homines vix credere poſſunt. Idem Apollo Cumanus etiam lacrumaſſe legitur apud Liuium 43, 13, 4. idque triduum ac tres noctes.

Ibid. *Aſia ſua*] Quid ſibi velit hic Florus, intelligas ex Obſequente cap. 87. *Apollinis ſimulacrum lacrumauit per quatriduum. vates portenderunt, Græciæ fore exitium, vnde deductum eſſet.*

4. *ſed in manus tam ignaui regis*] Quantum momenti ſit in bono duce, teſtatur noſter infra 2, 18, 11. vbi vide. De Antiochi vero moribus & indole vide iudicium Polybii in Excerpt. Vales. pag. 66.

Ibid. *nihil ſpecioſius, quam quod à Romanis victus eſt*] Nam (quod alibi vetus Comicus Accius ait) *tropheum ferre me à forti viro pulcrum eſt. Sin autem & vincar, vinci à tali nullum eſt probrum.* Eodem redit iſtud Liuii præf. 4. *Si in tanta ſcriptorum turba mea fama in*

Digitized by Google

obſcuro ſit; nobilitate ac magnitudine eorum, qui nomini officient meo, me conſoler. Hinc illud apud Poëtas. Virg. 10, 829.

Hoc tamen, infelix, miſeram ſolabere mortem,
Æneæ magni dextra cadis.

Ouid. Metam. 12, 80.

Quiſquis es, ò iuuenis, dixit, ſolamen habeto
Mortis, ab Æmonio quod ſis iugulatus Achille.

Stat. Thebaid. 9, 556. *—— non inficiamur honorem*
Mortis, ait, refer huc oculos, ego vulneris auctor:
Lætus abi, multumque aliis iactantior vmbris. Adde Iuſtin. 5, 12, 8.

6. *ſatis habuit bellum mouere*] Tac. H. 4, 69, 1. *ſumi bellum etiam ab ignauis, ſtrenuiſſimi cuiuſque periculo geri.*

7. *poſitam à maioribus ſuis &c. repetebat*] Quam ineptus hic ſit belli titulus, tetigimus ſupra 1, 2, 4. latius exſequitur Gentilis de iure belli 1, 22.

8. *Et maximus*] Malim, *Sed Maximus.*

Ibid. *contentus fortiter indixiſſe bellum*] Reduxi ſcripturam v. c. quomodo pridem etiam legendum coniecerat Lipſius d. c. XIX cum offendiſſet in Ms. ſuo *conuentus fortiter indixiſſe &c.* Gruterus. Confer cum hoc loco Tacit. H. 4, 69, 1.

9. *continenti adhærentem &c. Euripus abſcidit*] Inde Plinius 4, 12. *Eubæa & ipſa auulſa Bœotiæ, tam modico interfluente Euripo, vt ponte iungatur.* Talis Sicilia de qua multa Iuſtinus lib. 4.

Ibid. *reciprocantibus aquis*] *Quorundam æſtuum priuata natura eſt, velut Taurominitani Euripi ſæpius, & in Eubœa ſepties die ac nocte reciprocantis.* Plinius 2, 97.

Ibid. *per hiemen roſis*] Lucian. Nigrino pag. 42. τȣ̃ μέσȣ χειμῶνος ἐμπιπλαμένȣς ῥόδων, καὶ τὸ σπάνιον αὐτῶν, καὶ τὸ παράκαιρον ἀγαπῶντας.

Ibid. *ne non aliquo ducem genere agere videretur.*] Simile dicterium huic eſt illud in Auguſtum, apud Sueton. cap. 70, 7.

Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit,
Vt aliquando vincat, ludit aſſidue aleam.

11. *Tum præcipitem*] Ita v. c. & Pall. tres. Gruterus.

Ibid. *apud Thermopylas*] In hac narratione mendoſus eſt Eutrop. 4, 3. *Habuiſſe fertur armatorum ſexaginta millia, è quibus quadraginta millia cæſa, pluſquam quinque millia fugiſſe referuntur.* Non dubito

Digitized by Google

dubito excidiſſe vocem, & aliam mutaſſe, reſtituendumque; *pluſquam quinque millia capta fuiſſe referuntur.* quis enim non videt, excerpta hæc ex Liuio 36, 19, 3. & quam abſurda ſit recepta lectio?

Ibid. *ne ibi quidem fiducia loci*] Sic de Critolao Pauſanias in Achaicis. pag. 424, 40.

12. *adremigantibus*] Sic repoſui, ſequutus fidem codicis Nazar: vtique cum & Pal. tert. haberet diuiſis vocibus *ad remigantibus.* Gruterus.

13. *Themiſtoclem*] V. e. immo & Pall. tres *Alcibiadem.* non valet animus perpendere, vtra melior lectio; niſi quod cæco appareat, *Themiſtoclem* magis proprie opponi Perſarum regi *Xerxi*, quam Alcibiadem. Gruterus.

14. *voluntaria legatione*] Amore fratris, vtque ei prouincia iſta extra ſortem daretur, vt refert Liuius 37, 1, 10. imitatus hac in re Fabium Maximum, Gurgitis patrem, qui eodem modo obtinuit, ne filius, qui male aduerſus Samnites pugnauerat, ab exercitu remoueretur. apud Epitomatorem Liuii libro 11.

16. *equitum, falcatorumque curruum non minor numerus*] Caue intelligas iſta verba, *non minor numerus*, iuxta proportionem, vt loquuntur Arithmeticam, quæ enim hæc abſurditas? ſed vt ita capias, non minorem equitum curruumque vim adfuiſſe, quam multitudo pedeſtrium copiarum requireret.

17. *Sed hæc omnia præpedita magnitudine ſua*] Scilicet omnibus in rebus ſuus eſſe debet modus. Et bene Tiberius exercitum ſuum, *cum eum maiorem, quam vt temperari poſſet, neque habilem gubernaculis cerneret, dimittere ſtatuit*, vt loquitur Vellei. 2, 113, 4. Sed & legimus Panegyrico dicto Conſtantino Conſtantii filio, cap. 5. *Magnus Alexander, cum præter Macedonas ſuis, cuncta Græcia, vniuerſo Illyrico, innumerabilem dilectum poſſet indicere; nunquam maiores quadraginta millium copias duxit: inhabile regenti ratus, quicquid excederet, & turbam potius quam exercitum.* Verum de hiſce talibus, plura diſſeruimus ad illa Tacit. 14, 36, 3. *Etiam in multis legionibus, paucos eſſe, qui prælia profligarent.* Gruterus. Adde ſupra 2, 2, 34.

Ibid. *felicitate*] Sic omnes Mſs. & noſtri, & aliorum. nam editi *facilitate.* ſimilia exempla vbi humor arcus fundaſque & iaculorum amenta emolliit, victoriamque tradidit aduerſariis, poſuimus libro Liuii 36. cap. 41. Gruterus. Vide etiam Frontinum 4, 7, 30. & Eutrop. 4, 32. Item Leonis Tactica c. 18, 125. & c. 20, 115.

Digitized by Google

18. *eo libentius, quod tam facile ceſsiſſet*] Apud Iuſtinum etiam 1,7,6. *quanto bellum minoris periculi, tanto & mitior victoria fuit.* Liuius 28,20,10. *Mitior ea victoria fuit; nec tantundem noxæ admiſſum erat, & aliquantum iræ lenierat voluntaria deditio.* Adde Polyb. apud Valeſium pag. 189. Liu.45,27,2. Suppl. Curt.1,3,14. Item Sueton. in vita Tiberii, vbi de Batone.

Bellum Ætolicum.

Cap. IX.

S*Yriatico bello* ſucceſſit, vt debebat, Ætolicum. 1
Victo quippe Antiocho, Romanus *faces*
Aſiatici belli perſequebatur. Ergo *Fuluio* No- 2
biliori mandata vltio eſt. Hic protinus *caput*
gentis Ambraciam, *regiam Pyrrhi* machinis qua-
tit. Sequuta deditio eſt. Aderant Ætolorum 3
precibus Attici, Rhodii: & *memineramus auxi-*
lii. ſic placuit ignoſcere. Serpſit tamen latius 4
in proximos bellum, *omnemque late Cephaleniam,*
Zacynthon: & quicquid inſularum in eo mari in-
ter Ceraunios montes iugumque Maleum, Æto-
lici belli acceſſio fuerunt.

Notæ in Caput IX.

Hoc bellum deſcribunt Liuius libro 38. Iuſtinus lib. 32. Appianus Syriaco. Eutropius 4, 1. Auctor de vir. illuſtr. cap. 52. De Ætolia Plinius 4,2. Strabo lib.10. Camers.

Num. 1. *Syriatico bello*] Non temere reperi vllum veterem Codicem, in quo non frequentius *Syriaticum*, quam *Syriacum* ſcriptum occurreret: ita ſcribi in Solini vetuſtis exemplaribus, ita in Iſidori, ita denique in Flori libris ſemper viſus ſum animaduertere, vt hoc loco. ἐθνικὸν τοῦ σύρος, σύριος, συριάτης, inde συριατικὸς. Salmaſius. Gruterus etiam in Pall. o. ita legi atteſtatur.

Ibid. *faces*] Hoc eſt auctores, de quibus ſupra 2, 8, 5. Adde ſupra 1, 19, 1.

Digitized by Google

2. *Fuluio*] Cuius victoriam Q. Ennius amicus eius inſigni laude celebrauit. Camers.

Ibid. *caput gentis*] Quanti momenti ſit, initio belli, ſi fieri poſſit, occupare caput hoſtium, abunde docet Gruterus ad Tacit. diſcurſ. 8, §. 1.

Ibid. *re[illegible]m Pyrrhi*] Sic etiam vocatur à Polyb. in Excerpt. Legat. 28, 2. [illegible] τὸ γεγονέναι βασίλειον Πύῤῥου τὴν Ἀμβρακίαν.

Ibid. *[illegible]neramus*] Quod rarum. Tacitum vide H. 4, 3, 8.

3. *auxilii*] Contra Philippum præſtiti, cui tantum tribuit Annibal apud Liuium 36, 7, 7. & ipſe Liuius lib. 33. recens inuenio, vt ei victoriam Romanorum imputet. Sed & Iulianus de Cæſaribus extollit Ætolos, eoſque *non ſine ingenti diſcrimine* victos à Romanis aſſerit.

4. *omnemque late Cephaleniam, Zacynthon, & quicquid*] Contendo ſcribendum: *Serpſit tamen latius in proximos bellum: omniſque late Cephalenia, Zacynthos & quicquid &c.* Mentio horum locorum eſt, en el viaie de la tierra Santa, del Ceuerio cap. 5. *Paſſamos poila Isla de Chefalonia, y fuimos à dar fondo à la Isla del zante, que fue la antigua zazinto del ſagaz Vliſſes, muy fertil de azeyte, y vino, y eſterie de pan y carne.*

Bellum Hiſtricum.

CAPVT X.

1 HIſtri ſequuntur Ætolos: quippe bellantes
2 eos nuper adiuuerant. & *Initia pugnæ proſpera hoſti fuerunt, eademque exitii cauſſa.* Nam quum Cnæi Manlii caſtra cepiſſent, opimæque *prædæ* incubarent; epulantes, ac ludibundos pleroſque ac *vbi eſſent, præ poculis neſcientes*, Appius
3 Pulcer inuadit. Sic cum ſanguine & ſpiritu male partam reuomuere victoriam. Ipſe rex *Apulo*, equo impoſitus, quum ſubinde *crapula, & capitis errore lapſaret*, captum ſeſe *vix & ægre*, poſtquam experrectus eſt, didicit.

Digitized by Google

NOTÆ IN CAPVT X.

Iſtris, quia maritimos populi Romani agros latrociniis infeſtaſſent, bellum indictum eſt anno DLXXV. quo A. Manlius Vulſo ſine SCto profectus, ad lacum Timaui fontis caſtris incurſu Iſtrorum magna cum militum trepidatione exutus eſt. Iſtri, cum in Quæſtorio omnium rerum apparatum vid[illegible]t expoſitum, ſeſe magna ſecuritate ad epulandum conue[illegible] interim Romanus miles ex fuga collectus, vino epuliſque [illegible]pitos inuadit, ad VIII M. Iſtrorum in caſtris ſunt cæſa. Æpulo rex raptim à ſuis in equum impoſitus, Neſactium fuga elapſus eſt, quem inſecuti Manlius & Iunius Coſs. oppidum vi capiunt: Rex ne viuus in hoſtium poteſtatem veniret, ſeſe gladio traiecit. Iſtria inde duorum adhuc oppidorum excidio pacata eſt. ita fere Liuius libro 41. ita vt antequam C. Claudius Pulcer Cos. in prouinciam cum imperio legitimo veniſſet, bellum ab iſtis Coſs. confectum fuerit: Capitolini tamen triumphi cum Floro conſentiunt, vtpote qui C. Claudium Pulcrum de Iſtris triumphaſſe teſtentur, anno DLXXVI. Iſtria à Carnis ſiue occidente, oppido Tergeſte; ab ortu Arſia amne; à Septemtrione, Alpibus & Iapidibus populis; meridiem claudit Adriaticus ſinus. Iſtam prouinciam fuiſſe factam anno DCXXV. C. Sempronio Tuditano Coſ. & cum Illyrico coniunctam, quouſque Auguſtus illam in decima regione relatam, Italiæ cum Carnis & Venetis, teſtibus Strabone lib. 5. pag. 149. & lib. 7. pag. 217. & Plinio 3,1. coniunxerit, Stadius.

Num. 2. *initia pugnæ proſpera, eademque exitii cauſa*] Nam verbis Liuii 21,61,2. *ferme fit, vt ſecundæ res negligentiam creent.* Ideoque ſæpius accidit aliis, quod hic Iſtris, vt apud Tacit. H.2,15. Inde conſilium Neoptolemi apud Iuſtinum 13,8,5. *læto ex victoria, & ſecuro fuga ſua, Eumeni ſuperueniant.* Quapropter non imprudenter diſputat Appianus Ciuil. 2. *Clade Dyrrachina nihil accidiſſe rebus Cæſaris opportunius: propter eam enim,* inquit, *inflati Pompeiani, contra ſuum imperatorem peruicaces ſunt redditi, & ſine arte ad certamen ferebantur.* Sic Plut. in Craſſo cap. 21. *Hæc victoria, quod nimios ſpiritus feciſſet fugitiuis, perdidit Spartacum.*

Ibid. *prædæ*] Vide Homer. Iliad. 15,346.

Ibid. *vbi eſſent præ poculis neſcientes*] Hoc modo Scythæ etiam perierunt, apud Iuſtinum 1,8,7. & temporibus Longobardicis Franci, qui Perthartum à Grimoaldo pulſum reſtituere ſatagebant, apud Sigon. lib. 2. regni Italici. Nempe, quod Iuuenalis Sat. 15,47. ait:

—— *facilis victoria de madidis &*
Blæſis, atque mero titubantibus.

3. Apulo]

Digitized by Google

3. *Apulo*] Ita v. e. al. *Æpulo*. Lipſius d. cap. XIX. non vult hic vllum regis nomen poſitum à Floro, ſed ſcripſiſſe, *ab epulo*, quod ſcilicet Claudius eum epulantem inuaſiſſet. defendi ego illud *Apulo* in Suſpicionibus meis, quæ videantur, ſi cui tanti. certe illud *Apulo* conſtanter remanet in Pall. tribus, niſi quod tert. *Appulo*. Gruterus.

Ibid. *crapula & capitis errore lapſaret*] Locus vitioſus. nam Pal. pr. habuit à manu priore, *& capitu & iactaret, errore lapſaret*, ſuperſcriptumque deinde: *& capitis iactatus errore lapſaret*: an fuit? *cum ſubinde, è crapula, capitis iactatus errore lapſaret.* Gruterus. Salmaſius coniicit legendum; *cum ſubinde crapula caput iactaret, & errore lapſaret.* proprium enim eſſe eorum, qui crapula laborant, caput iactare & motare. cui conuenienter Grammatici veteres, *κραιπάλην* dictam aiunt, ἀπὸ τοῦ κάρα πάλλειν τοὺς μεθύοντας.

ibid. *vix & ægre*] Similia legas in Hiſt. Scot. Buchanani pag. 211. f. edit. in 8°.

Bellum Gallogræcum.

CAP. XI.

1 GAllogræciam quoque Syriaci belli ruina conuoluit. *fuerant inter auxilia* regis An-
2 tiochi. An fuiſſent, an cupidus triumphi *Manlius* eos viſos ſimulauerit, dubium eſt. Certe *negatus eſt victori triumphus*; quia cauſſam belli
3 *non approbauit.* Ceterum gens Gallogræcorum, ſicut ipſum nomen indicio eſt, *mixta, & adulterata reliquiæ* Gallorum, *qui Brenno* duce vaſtauerant Græciam; mox Orientem ſequuti, in me-
4 dia Aſiæ parte ſederunt. *Itaque vt frugum ſemina* mutato ſolo degenerant, ſic illa genuina feritas
5 eorum, Aſiatica amœnitate mollita eſt. Duobus itaque præliis fuſi fugatique ſunt: quamuis ſub aduentu hoſtis relictis ſedibus, in altiſſimos

Digitized by Google

ſe montes recepiſſent, *quos Toloſtobogi, Tectoſagique iam inſederant.* Vtrique fundis ſagittiſque acti, in perpetuam ſe pacem dediderunt. Sed al- 6
ligati miraculo quodam fuere, *quum catenas morſibus & ore tentaſſent*: quum offocandas inuicem fauces præbuiſſent. Nam *Orgiagontis regis vxor* 7
à centurione ſtuprum paſſa, memorabili exemplo cuſtodiam euaſit, reuulſumque militis caput ad maritum ſuum retulit.

Notæ in Caput XI.

Hoc bellum late ſcribit Liuius lib. 38. meminit Iuſtinus lib. 23. Auctor de vir. illuſtr. cap. 55. Val. Max. 6, 1, 2. ext. Oroſ. 4, 20. Pauca Euſeb. lib. temp. De origine, moribus &c. Gallogræcorum, lege Dionyſ. in 6. Faciunt huc quæ ſcribit Iuſtinus lib. 24. & 25. Camers.

Num. 1. *fuerant inter auxilia*] Ita nulla litera minus v. e. & Pal. tert. niſi quod diſtinctiones eis aliæ: & hanc puto veriſſimam ſcripturam. vt velit eis illatum bellum fuiſſe, quod auxilia tuliſſent Antiocho. illud tamen, inquit auctor, an prætextus fuerit tantum, an veritas ipſa; ambigitur. verum de eo loco nos quoque certiora in Suſpicionibus. Pal. pr. expreſſit: *fuerant inter aux. regis Ant. an fuiſſet cupidus triumphi Manlius, an eos viſos ſimulauerit.* nec aliter Pal. ſec. niſi quod is *cupidior*. Lipſius d. cap. XIX. alia diſtinctione & correctione ſententiam ait expedire: *fuerint inter auxilia regis Antiochi, an fuiſſe, cupidus triumphi Manlius, ac eos viſos ſimulauerit, dubium.* Gruterus. Lipſii emendatio valde probabilis mihi videtur. De eiuſmodi vincendi cupiditate vide infra 3, 7, 1.

2. *Manlius*] Adſcribere libet optimi & clariſſimi viri Iacobi Bongarſii notam ad Iuſtini Prol. 32. Miror, inquit, in hiſtoria miſcella Pauli Diaconi 4, 5. Fuluio hoc tribui, cum Fuluius qui collega erat Manlii, pœne iiſdem diebus cum Ætolis bellum geſſerit, quibus Manlius cum Gallis. Plutarchus de virtut. mul. cap. 43. Γναῖον vocat, quod Manlii prænomen eſt: Interpres noſtras, de Cnæo Scipione Plutarchum loqui arbitratus eſt. Hactenus Bongarſius.

Ibid. *negatus eſt victori triumphus*] Immo decretus, non tamen ſine

ſine controuerſia. Liuius 38, 50. Negatus igitur eſt; non perne-gatus. Quanquam ſane Florum hoc ſenſiſſe, ſequentia ſunt indicio.

Ibid. *non approbauit*] Ita rurſus v.e. ſine dictione ſequenti *non approbauit Senatus.* approbat enim & is, qui cauſam ſuam ita aliis probat, vt eidem acquieſcant & ratam habeant, & vero illud *Senatus* in nullo viſitur Palatinorum. Gruterus.

3. *mixta, & adulterata reliquia*] Et hoc à veteri editione noſtra; aliæ enim *mixta, & adulterata eſt, reliquia &c.* quibus quidem accedit Pal. pr. at enim ſec. ac tert. alteram tuentur; cuius bonitas magis appareret, ſi abiiceretur particula *&*. Gruterus.

Ibid. *qui Brenno*] Non aliter v. e. ſequentes, *quibus Brenno &c.* quomodo & Pal. ſec. ſed tert. ſtat à noſtra ſcriptura. Naz. heic deficit, & annectit alia ex cap. 18. ſcribit, inquam, *reliquia Gallorum. Non temere, ſi fateri &c.* quæ iactura ſane dolenda eſt. Gruterus. De Brenno vero quod hic legitur, contra Iuſtinum eſt, qui ſcribit omnes Gallos qui cum eo fuiſſent internecione cæſos eſſe. Vide etiam Athenæum 6, 6. in fine.

4. *Itaque vt frugum ſemina*] De generatione ſeminum mutato ſolo notanter Liuius 38, 17, 11. Lege dictum Cyri Perſarum regis apud Plut. in Apophth. cap. 3. [itemque Herod. in Calliope, & Xenophontem] lege quæ poſui ſupra 2, 4, 3. Camers. plura in hunc ſenſum ne adiiciamus, vetat clariſs. Gruteri diſcurſ. 45. in Tacitum, vbi pulcerrime more ſuo docet, *Tales eſſe hominum mores, qualis eſt locorum ſitus vbi degunt.* Adde ſupra 2, 4, 2.

5. *quos Toloſtobogi, Tectoſagique iam inſederant*] Mire hic turbant libri, quorum varietatem vide ſuo loco. Iornandei quidem quorum lectionem Gruterus exhibuit propius à vero ſunt. illi enim: *Coleſob egit Olympum tectos agimaguba inſederant.* Totum locum ita conſtituo: *recepiſſent. Toloſtobogii Olympum, Tectoſagi Magaba inſederant: vtrimque Magaba* enim ſiue *Magaua*, quod idem eſt, literis iſtis ſæpiſſime inuicem mutantibus, nomen montis quem inſederunt Tectoſagi. Vide Liuium 38, 19, 1. vbi male recentius impreſſi *Magana.*

6. *quum catenas morſibus & ore tentaſſent*] De feritate Gallorum, plenæ omnes hiſtoriæ, quæ res originem dedit prouerbio, quo Plutarchus de Stoicor. repugn. cap. 52. vtitur, vt *facta Galatica* dicantur pro ſæuis & barbaris.

7. *Orgiagontis regis vxor*] Hiſtoriæ meminerunt Val. Max. 6, 1, 2. ext. Auctor de vir. illuſtr. cap. 55. Liuius autem 38, 24. dicit, non euaſiſſe cuſtodiam, ſed à centurione eductam ad duos neceſſarios mulieris, qui ad flumen eam ſpectabant: à quibus duobus centurio

turio aurum penſans interfectus eſt. Idem ſentit Valerius. [Ego autem eos auctores à noſtro diſcrepare non puto, nam iſtis verbis *cuſtodiam euaſit* non dicit eam euaſiſſe inſcio cuſtode, ſed hanc ipſam technam, quam tanquam notam longius recenſere noluit, præſupponit.] Hæc ex Galatia oriunda fuit, Chiomara nomine, auctor Plutarchus de virtut. mul. cap. 43. Camers.

Bellum Macedonicum ſecundum.

CAPVT XII.

DVm aliæ aliæque gentes, *Syriaci* belli ſe- 1
quuntur ruinam, Macedonia ſe rurſus erexit. Fortiſſimum populum MEMORIA & recor- 2
datio *ſuæ nobilitatis* agitabat: & ſucceſſerat Philippo filius Perſes; qui SEMEL in perpetuum victam eſſe Macedoniam, non putabat ex gentis dignitate. Multo vehementius ſub hoc Macedo- 3
nes, quam ſub patre conſurgunt. quippe Thracas in vires ſuas traxerant: atque ita *Induſtriam Macedonum*, viribus Thracum; *ferociam Thracum*, diſciplina Macedonum temperauerunt. Acceſ- 4
ſit his CONSILIVM ducis, qui ſitum regionum ſuarum *ſummo ſpeculatus Hæmo*, poſitis per abrupta caſtris, ita Macedoniam ſuam armis ferroque vallauerat, vt non reliquiſſe aditum, *niſi à cœlo venturis* hoſtibus videretur. Nam *Marcio* Phil- 5
ippo conſule eam prouinciam ingreſſus populus Romanus, exploratis diligenter acceſſibus, per *Aſtrudem* paludem, per acerbos dubioſque tumulos, illa quæ *volucribus quoque videbantur inuia*, acceſſit: regemque SECVRVM, & nihil tale me- 6
tuentem, ſubita belli irruptione terruit. *Cuius*

tanta

tanta trepidatio fuit, vt pecuniam omnem in mare
iuſſerit mergi, ne periret: claſſem cremari, ne in-
7 cenderetur. Paullo conſule quum maiora &
crebra eſſent impoſita præſidia, per alias vias *Ma-*
cedonia deprenſa eſt; ſumma quidem arte & in-
duſtria ducis, quum *alia minatus*, *alia irrepſiſſet.*
8 Cuius aduentus ipſe adeo terribilis regi fuit, vt
intereſſe non auderet, ſed gerenda ducibus bella
9 mandauerit. Abſens ergo victus, fugit in maria,
inſulamque *Samothracen*, fretus celebri religione,
QVASI templa & aræ poſſent defendere, quem
10 nec montes ſui, nec arma potuiſſent. Nemo re-
gum diutius amiſſæ fortunæ conſcientiam reti-
nuit. *Supplex quum ſcriberet* ad imperatorem ab
illo quo confugerat templo, nomenque epiſtolæ
11 notaret ſuum, regem addidit. Sed nec reueren-
tior captæ maieſtatis alius Paullo fuit. Quum
in conſpectum veniſſet hoſtis, *in templum recepit*,
& conuiuiis adhibuit, *liberoſque admonuit ſuos*, *vt*
12 *Fortunam*, cui tantum liceret, reuererentur. *Inter*
pulcerrimos hunc quoque populus Romanus de Mace-
donia duxit atque vidit triumphum: quippe cuius
13 ſpectaculo triduum impleuerit. Primus dies
ſigna tabulaſque: ſequens arma, pecuniaſque
tranſuexit: tertius captiuos, ipſumque regem, at-
tonitum adhuc, tanquam ſubito malo ſtupen-
14 tem. Sed multo prius gaudium victoriæ popu-
lus Romanus, quam epiſtolis victoris *perceperat*.
quippe *eodem die*, quo victus Perſes in Macedonia,
15 Romæ cognitum eſt. *Duo iuuenes candidis equis*
apud *Iuturnæ lacum* puluerem & cruorem ablue-
16 bant. hi nunciauere. Caſtorem & Pollucem
fuiſſe

fuiſſe creditum vulgo, quod gemini fuiſſent: *interfuiſſe bello*, quod ſanguine maderent: à Macedonia venire, quod adhuc anhelarent.

NOTÆ IN CAPVT XII.

Bellum Macedonicum ſecundum ſcribunt paſſim omnes. Liuius lib. 40. & ſeqq. Iuſtinus lib. 33. Plut. Paullo Æmilio. Auctor de vir. illuſtr. cap. 36. Appianus Mithridatico. Euſeb. lib. tempor. Valer. Max. 2, 1. 2, 2, 1. 4, 3. 8. 5, 1, 8. Eutrop. 4, 1. Oroſ. 4, 20. Meminit Plinius 33, 3. & Gell. 7, 3. Camers.

Num. 1. *Syriaci*] Supra 2, 8. *Syriatici.*

2. *ſuæ nobilitatis*] De vetuſtate & nobilitate Macedonum Solinus cap. 14. Iuſtin. lib. 7. Euſeb. lib. temp. Dionyſ. lib. 1. ab init. Camers. Quos autem ſpiritus faciat populis auita nobilitas, diſce à Grutero, quem citauimus ſupra 2, 7, 14. & à noſtro ſupra 2, 6, 3.

3. *Induſtriam Macedonum &c.*] Ita & Vineti editio, & noſtra, quomodo & monuerat ex Ms. ſuo Lipſius d. cap. XIX. inepte recentiores: *induſtria Macedonum, viribus Thracum, diſciplinam Macedonum temperauere.* neque multo melius Pal. tert. retinet tamen lectionem meliorem Pal. ſec. De ſimili re dixerat auctor & ſupra 1, 8, 4. *Quid ille militiæ artifex Tullus bellatoribus viris quam neceſſarius, vt acueret ratione virtutem.* de hac mixtura artis ac virtutis, multa diximus in Libris Liuii. Gruterus.

Ibid. *ferociam Thracum*] *Illud in confeſſo eſt,* (Verba ſunt Iuſtiniani in pr. Nouellæ XXVI.) *quod ſi quis Thracum regionem nominet, ſtatim vna cum dicto virilitas quædam animum, & militarium copiarum, bellorum ac pugnæ cogitatio ſubeat. Sunt enim iſta ingenita, & quaſi patrio quodam iure huic regioni attributa.*

4. *ſummo ſpeculatus Hæmo*] Hæmus mons qui Thraciam à Myſia diuidit, tantæ altitudinis eſſe putatur, vt ex eius ſummo vertice Adria verſus occaſum, Euxinus verſus ortum cernatur: ita enim Pomp. Mela lib. 2. & apud Strabonem lib. 7. Polybius teſtatur. quod ideo non poſſe fieri Strabo contendit, quia ingens terræ tractus & montoſus viſum abrumpit. bene quidem & recte Strabo: quum namque per Mædicam Thraciæ Philippus cum Perſeo ad Hæmum contenderit, vt ex conſpectis locis de bello conſultaret, quod Liuius lib. 40, 22. narrat, non potuit longus eſſe proſpectus: obſtant enim verſus Adriam Rhodope, Orbelus, Scardus, montes altiſſimi & perpetui. At vt nihil ſit, quod viſum impediat, cum

Hæmus

Hæmus centum Germanicis milliaribus ab Adriatico in ortum diſtet, non attollitur eius perpendiculum ad eam altitudinem, quæ deuexitatem terreni globi tanto interuallo tribus milliaribus Germanicis cum ſextante intumeſcentem, deſpiceret. ſiquidem Plinius 4, 11. Hæmi altitudinem VI. M. paſſuum ſupputat: at in tanta ſpecula opus erat XIII. M. paſſuum altitudine. Iſta paullo latius ſum hoc loco proſecutus, vt lector benignus intelligeret, multam veritatis lucem, apud veteres ex tradentium auctoritate eſſe obſcuratam, quæ Geometriæ beneficio illuſtretur: ita eadem erroris labe Ariſtoteles in meteoris lib. 1. cap. 13. de Caucaſo contaminatur; & Plinius de Caſſio monte, & alii aliter. Quod ad hunc locum attinet, bene Florus conſilium ab ipſo Perſeo inſtitutum narrat, vt aditus obſtrueret commodius Romanis, propter inuios ſaltus & præruptos montes. Stadius.

Ibid. *niſi à cælo venturis*] In eadem opinione erat Arimazes, qui altitudine petræ quam occupauerat fretus, interrogauit, *an Alexander volare poſſit?* Curt. 7, 11, 5.

5. *Marcio*] Male apud L. Ampelium *Marco*.

Ibid. *Aſtrudem*] Liuius 44, 2. & 3. *Aſcuridem*. quam Ortelius putat fuiſſe *Lychnitum* lacum. hodie *Lago di Lochrida*. A qua ſententia non abhorret iter Coſ. ſicut à Liuio deſcribitur, cum tabulis Geographicis collatum. Salmaſius *Biſtonidem* legi vult hoc loco, paludem in illis tractibus notiſſimam ex ſcriptoribus; cum præſertim iſta lectio non longe diſcedat à libris. Valde diſſentit L. Ampelius, qui *Scyriam paludem* præfert.

Ibid. *volucribus inuia*] Similem de altis ac præruptis locis loquendi modum Græcis fuiſſe, teſtimonio eſt Ἄορνος petra quam Alexander cepit, apud Arrian. fin. lib. 4. Curt. 8, 11. Nicephori dictum apud Cedrenum pag. 396. *Nemo noſtrum perniciem euitabit, ne ſi volucres quidem ſiamus.* Iulian. epiſt. ad Maximum philoſ. pag. 277. f. *Vicentio eſt vt in mari rupes excelſa, propemodum ipſis auibus inacceſſa.*

6. *cuius tanta trepidatio fuit, &c.*] Liuius 44, 10. *Perſeus tandem à pauore eo quo attonitus fuerat recepto animo, malle imperiis ſuis non obtemperatum eſſe: quum trepidans gazam in mare deiici Pellæ, Theſſalonicæ naualia iuſſerat incendi. Andronicus Theſſalonicam miſſus traxerat tempus, id ipſum quod accidit, pœnitentiæ relinquens locum: incautior Nicias Pellæ, proiiciendo pecuniæ partem, quod fuerat nactus*: Vbi tamen malim, *quod fugerat*, *nactus* indignationem nempe regis, quem iam pœnitebat conſilii. Quamquam etiam iſta lectio poſſit ferri, præſertim, ſi expuncta voce *partem*; ita legas: *proiiciendo pecuniæ quod fuerat nactus.* Atque ſic mihi ſcripſiſſe videtur ipſe Liuius. De trepidatione vero Regis confer etiam Excerpta Diodori, apud Valeſ. pag. 310. & Appiani, ibid. pag. 561.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *pecuniam mergi, ne periret; claſſem cremari, ne incenderetur*] Videtur alluſum ad illa Martialis 2, 80.

Hoſtem cum fugeret, ſe Fannius ipſe peremit,
Dic rogo, non furor eſt, ne moriare, mori?

Seneca epiſt. 24. *Tantam hominum imprudentiam eſſe, imo dementiam, vt quidam timore mortis, cogantur ad mortem.* Vide eundem ep. 70. & ibi Lipſ. not. 4. Saxo lib. 16. de Sclauo quodam, qui ſuſpendio ſe necauerat ne hoſtium potiretur, loquens; *Sclaui cuiuſdam ridicula formido &c.*

7. *crebra*] Malim *crebriora.*

Ibid. *Macedonia deprenſa eſt*] Hæc vera eſt lectio, nec aliter v. e. nam aliæ *depreſſa.* de voce *deprehenſa eſt*, dictum quoque nobis in Suſpicionibus, exſtatque alioquin etiam in Pal. tertio. Gruterus. Sic & Tacit. Agr. 34, 4.

Ibid. *alia minatus, alia irrepſiſſet*] Duo Pall. & e. v. *alias eminatus, alias irrep.* Plautus vtitur hoc verbo, *eminari.* Captiuis 4, 2, 11. In ſimili autem re deſignanda paullo aliter loquitur Frontinus 1, 4, 4. *reliquit ſuos paucos, qui ſpeciem remanentis exercitus praberent, & ipſe cum cetera manu, qua non expectabatur aditus, intrauit.* Hæc poſtrema varie emendant docti. ego vocem *aditus*, delendam cenſeo omnibus modis, & legendum, *qua non expectabatur, intrauit.* ſic ſupra de Scipione, *qua non expectabatur, irrupit.* Salmaſius. Adde Frontinum dicto loco, 1, 4.

9. *Samothracen*] De ceremoniis & religione huius inſulæ vide latius Diodor. 5, 47. & deinceps. Colligas etiam quædam ex Liuio 45, 5. Sex. Ampelius: *Gemini, qui Samothraces nominantur eſſe, quorum argumentum nefas eſt pronunciare, prater eos qui in his praſto ſunt.*

10. *Supplex cum ſcriberet &c.*] Ita Maroboduus *ſcripſit Tiberio, non vt profugus aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortuna.* Tacitus 2, 63, 2. Quomodo autem exceptæ fuerint eæ literæ à Coſ. lege apud Liuium 45, 4, 3.

11. *in templum recepit*] Non dubito veriſſimam eſſe Salmaſii emendationem, cuius verba adſcribemus. Vnius voculæ deprauatio, ſed in qua tota ſententia, vt in cardine ſuo vertitur, ſatis exercuit huius ætatis doctiſſimos viros. Viderunt omnes mendum tegere vocem hanc *templum*, ſed potuit adhuc nemo id detegere. Si de templo illo Samothraces, ad quod confugerat rex Perſes, & ex quo ad Paullum deductus fuit, aliquis intelligit, is, vt verbo dicam, nugatur: longe enim Samothracia diſtat ab eo loco in quo tum conſtiterat Paullus. ſed verum videamus. ſuſpicor vitioſa illa, & veteri ſcribendi forma ſcriptum fuiſſe, *in temptum recepit*, pro *tentum*, vt *tempto*, pro *tento*, & *contemptus* pro

contentus

contentus non ſemel in antiquis libris repperi: ex illo *temptum* imperiti γραφεῖς *templum* poſuerant, errore facili. *Tentum* vt diximus, vera & ſana lectio. ſi quis ignorat, quid ſit *tentum*, docemus illum, eſſe *tabernaculum* vel *tentorium*. *Tendere* eſt σκηνὴν πήξασθαι, *tentum* eſt σκηνή. Recentiores Latini genus mutarunt, & pro eo *tenta* dixerunt, & corruptius *tenda*. ſic veteribus *ſtrata viarum* dicebantur, at recentibus *ſtrata*. apud Suidam in voce σκηνήν. καὶ σκηνὴν ἐπήξατο, τουτέστι τένδαν κατὰ γλῶσσαν, alibi idem, Τένδα παρ' ἡμῖν οἰκία ἐκ λίνου. gloſſæ Latinæ, quæ penes me ſunt, *tentum tabernaculum*. Hanc vocem vt videtur vetuſtam, vſurpat Florus, quæ neſcio an apud alium temere occurrat. ſed & alias priſcas voces, quæ alibi leguntur nuſquam, in hoc auctore ſuſcitauimus ope præſtantiſſimorum codicum: vt ſunt *immodum* pro *admodum*, *inſemel*, *impes*, *inſimul*, *intermœnia*, & alia quæ non ſuccurrunt, & hoc loco *tentum*. *tentum aliud* eſt in illo verſu Tibulli, *Hunc tu, ſed tento, ſcu, puto, quod ſequitur*. obſcœnum enim eſt. narrat igitur Florus tanta humanitate ſeſe præditum oſtendiſſe circa regem captiuum, vt tabernaculo ſuo receperit, & conuiuiis adhibuerit. non multo aliter apud Plutarch. ſed aliter tamen, quem vide, & diſſenſum inter ſcriptores ſolemnem agnoſce. Hæc Salmaſius. Quem iuuant etiam Imp. Leonis Tactica, in quibus tabernaculum eſt Τέντα, vt cap. 10, 12. Gruterus quidem autumat, retinendam eſſe vocem *templum*, & capiendam pro loco vbi aquilæ eſſent, vbi ſigna, allegatque locum ex Tacito 15, 29, 4. & quæ ad eum notauerit.

Ibid. *liberoſque admonuit ſuos, vt fortunam &c.*] Elegantem in hanc ſententiam locum vide apud Polyb. 2, 4.

12. *inter pulcerrimos hunc quoque &c. triumphum*] Triumphus Paulli *tantum priores exceſſit, vel magnitudine regis Perſei, vel ſpecie ſimulacrorum, vel modo pecuniæ, vt bis millies centies H. S. ærario contulerit, & omnium anteactorum comparationem amplitudine vicerit.* Velleius 1, 9, 4. Effigiem iſtius triumphi exhibet nobis Onuphrius Panuinius.

14. *perceperat*] Ita Pall. tert. Nam ſec. & ed. Vineti *præceperat*, male, vt opinor; primo quod illud *prius præcipere* pleonaſmum ſapiat; inde etiam, quia comparatio inſtituitur, verbum adhibendum fuerit, quod vtrique ſeruiret, & famæ, & epiſtolis Paulli, quo tamen *præcipere* non quadrat.

Ibid. *eodem die*] Vide Liuium 45, 5. Cicer. de natura deorum 2, 2. Plutarchum Æmilio. Plura eiuſmodi exempla collegit Zvvingerus theatri volum. 5. lib. 6. pag. 1380. quibus adde prœlium ad Sagram. Strab. lib. 6. pag. 180. Plinium 7, 22. Victoria Chriſtianorum in Africa, eodem die in Italia nunciata, circa annum

num Chriſti M.XXCVIII. Chronic. Caſinenſe 3,70. Sic eodem die quo Siluanus Agrippinæ diadema ſumſit, innotuit illud factum Mediolani: recenſet neſcio vnde Sigonius lib. 6. Imp. Occid. male intellexit, ſi ex Ammiano 15,11. Ita cum Carolus electus eſſet imp. Francofurti, dicitur vno die nuntius iſtius rei Barchionem veniſſe. Sleidan. lib. 1. Adde infra 3,3,20. Hi ſunt qui *præcipites nuncii* vocantur Tac. H. 2,6,1.

15. *Duo iuuenes &c.*] Huius dæmoniaci miraculi meminerunt Lactantius 2,8. Valer. Max. 1,8,2. Plutarchus Æmilio. Lege quæ notaui 1,11,4. Camers. Adde Plin. 7,20. Suetonius Ner. in pr. *L. Domitio rure quondam reuertenti, iuuenes gemini auguſtiore forma ex occurſu imperaſſe traduntur, nunciaret ſenatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat: atque in fidem maieſtatis, adeo permulſiſſe malas, vt è nigro rutilum æriique aſſimilem capillum redderent &c.* Vide etiam infra 3,3,20.

Ibid. *candidis equis*] Habitum Caſtorum diſce ex Pauſaniæ lib. 4. vbi de Panormo & Gonippo, Dioſcuros mentitis.

Ibid. *Iuturnæ lacum*] De hoc Merula Coſmograph. 2,4,12.

16. *interfuiſſe bello*] ſupra 1,11,4. *Ea denique atrocitas fuit prælii, vt interfuiſſe ſpectaculo deos fama tradiderit, duos in candidis equis; Caſtorem atque Pollucem nemo dubitauit. Itaque & imperator veneratus eſt, pactuſque victoriam templa promiſit, & reddidit ſane quaſi commilitonibus diis ſtipendium.*

Bellum Illyricum.

CAP. XIII.

MAcedonici belli contagio traxit *Illyrios*. Ipſi 1
quidem vt Romanum à tergo diſtringe-
rent, à Perſe rege conducti pecunia militauere.
Sine mora ab Anicio prætore ſubiguntur. *Scor-* 2
dam caput gentis deleſſe ſuffecit. ſtatim ſequuta
deditio eſt. Denique *hoc bellum ante finitum eſt,*
quam geri Romæ nunciaretur.

NOTÆ IN CAPVT XIII.

1 Bellum hoc & eius cauſam deſcribit Appianus Illyrio. Item Plutarchus Æmylio. Meminit Epit. Liu. 43. & 44. & [& ipſe Liuius.]

uius.] Eutrop. 4, 1. Val. Max. 3, 3, 2. Aduertendum, Gentium Illyricorum regem contra quem hoc bellum geſtum eſt, Gentianam herbam inueniſſe, & ex ſuo nomine *Gentianam* dixiſſe. Auctor Plin. 25, 7. Camers. An de eo Ælian. Hiſt. Var. 2, 4, 1, 17. vt pro γενναῖος legatur Γένθιος.

Num. 1. *Illyrios*] Optimæ ſchedæ *illyrros*. Ἰλλυρεῖς Græcis, & Ἰλλυροί. ſic enim Latinis *Illyres* & *Illyri*. Plauto . . . *Illyribus & Megaribus*. ſic *Ligures* & *Liguri*. *Baleares* & *Baleari*. Salluſtius Iugurth. cap. 105. *funditorum Balearorum*. *Balearorum* pro *Baliarum*. vulgo legitur *Baleariorum*. ſcripti codices, vt annotant viri docti, ſcribunt, *Baleatorum*, nos *Balearorum* fecimus. Salmaſius.

2. *ſine mora*] Intra XXX. nimirum dies Liuius 44, 32, 3.

Ibid. *Scordam*] Ita membranæ Vineti. forte *Scodram* melius ſcriberetur. [quomodo legitur apud Liuium lib. 43. 44. 45.] σκόδραν Ptolemæus inter Liburniæ μεσογείους ponit. alia eſt σκύδρα apud Stephanum meum, qui ſcribit σκῦδραν eſſe μακεδονικὴν πόλιν. poſſet tamen eadem eſſe, σκύδρα, & σκόδρα: Vt iidem ſunt σόλκοι & σύλκοι, σκοποὶ & σκυποί. ſed alias hac de re plura Salmaſius. Libenter autem accedo Barletio dicenti *Scodram* hanc eſſe, cuius expugnationem tribus libris nec inelegāter certe conſcripſit.

Ibid. *hoc bellum ante finitum eſt, &c.*] Liuius 44, 32, 4. *Hoc vnum bellum prius perpetratum, quam cœptum, Romæ auditum eſt.*

Bellum Macedonicum tertium.

CAPVT XIV.

1 QVodam fato, quaſi ita conueniſſet inter Pœnos & Macedonas, vt tertio quoque vincerentur, eodem tempore vtrique arma moue-
2 runt: ſed prior iugum excutit Macedo, aliquanto quam ante *Gravior*, *dum contemnitur*.
3 Cauſſa belli prope erubeſcenda. quippe regnum pariter & bellum vir vltimæ ſortis Andriſcus inuaſerat; *dubium liber an ſeruus, mercena-*

rius certe: ſed quia vulgo ex ſimilitudine Philippi, *Pſeudophilippus* vocabatur, regiam formam, regium nomen, *animo* quoque regio impleuit. Igitur dum hæc ipſa contemnit populus Roma- 4
nus, *Iuuentio prætore* contentus, virum non Macedonicis modo, ſed Thraciæ quoque auxiliis ingentibus validum, temere tentauit: *inuictuſque à veris regibus, ab illo* imaginario & ſcenico rege ſuperatur. Sed *conſule Metello*, amiſſum cum le- 5
gione prætorem, pleniſſime vltus eſt. Nam & Macedoniam *ſeruitute multauit*: & ducem belli deditum ab eo ad quem confugerat, Thraciæ regulo, in Vrbem in catenis reduxit, hoc quoque illi in malis indulgente fortuna, *vt de eo populus Romanus quaſi de vero Rege triumpharet.*

NOTÆ IN CAPVT XIV.

De hoc bello ſcribunt Epit. Liu. 50. Val. Max. 7, 5, 4. Auctor de vir. illuſtr. cap. 61. Eutrop, 4, 3. Euſeb. lib. temp. Camers. Adde Velleium Paterculum 1, 11.

Num. 2. *grauior, dum contemnitur*] Scribit de Marſorum vipera Solinus cap. 8. *Breuior hæc ceteris: ac propterea, dum deſpicitur, facilius nocet.* quod & priuatim publiceque quis ſibi quoque haud temere accommodauerit: quippe *citius venit periculum quod contemnitur.* Monitumque Alexandri Magni apud Curtium 6, 3, 11. *Parua ſæpe ſcintilla magnum excitauit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies.* Sed & effatur Annibal apud Liuium 21, 43, 13. *Sæpe contemptus hoſtis cruentum certamen edidit, & incliti populi regeſque perleui momento victi ſunt &c.* Gruterus.

3. *dubium liber an ſeruus, mercenarius certe*] Legerim: *dubium an ſeruus.* Confer Porphyrii locum apud Euſeb. pag. 229.

Ibid. *Pſeudophilippus*] Tacitus 12, 62, 2. *Cui, vt degeneri* [h. e. ſuppoſititio] *Pſeudophilippi nomen impoſitum.* Marcellin. fin. lib. 14. vocat *Adramitenum Andriſcum in fullonio natum.* Huiuſmodi ſubiectitiorum principum exempla aliquam multa lege apud Lipſium

Lipſium monit. & exempl. Polit. 2, 5. Zvving. theatr. hiſtor. Vol. 7. lib. 5. Berneggerum in Iuſtinum 35, 1, 6. Quales fuerunt Pſeudo Agrippa, Tac. 2, 39. Pſeudo Nero, Tac. H. 2, 8, 2. Pſeudo Balduinus, Zvvingeri theatr. 517. in 1. Adde Chronicon Hirſaug. Trithemii in Ann. MCXL. Huius *Pſeudophilippi* meminit & Appianus fine Punicorum, & alterius cuiuſdam Epit. Liu. 53.

Ibid. *animo*] Certa & clara lectio. quanquam Vir quidam Eruditus ſubſtitueret *mimo* h. e. habitu, ſermone, geſtu.

4. *Iuuentio pratore*] Eutrop. 4, 3. nominat prætorem non *Iuuentium*, ſed *P. Panetium*. Camers.

Ibid. *inuictuſque à veris reg. ab illo &c.*] Neminem tam iniquum fore confido ſcriptori tam terſo & florido, vt ægro animo ferat attextas operi gloſſas eiici. ideoque confidenter ita repoſitum iuimus. fuerat: *inuictuſque non a veris regibus, ſed ab illo &c. non* & *ſed* ſciolus aliquis inſeruit textui; abſunt commode; immò incommodiſſime adſunt. Certe enim inuictus non vincitur: aut qui vinci poteſt, inuictus non eſt. ergo etiam apud Rutil. Itin. 1, 64. male cum Vet. *Profuit iniuſtis te dominante capi.* quam cum Caſtal. & Sitzmanno *inuictis*.

[illegible] *conſule Metello*] Aut prætore, ſi Velleio 1, 11, 2. credimus. [illegible]ulem facit & Pauſan. pag. 421.

Ibid. *ſeruitute mulctauit*] Victo enim Perſe libera relicta fuerat, legibuſque optimis, quas Paullus præſcripſerat, vtebantur. vide Liuium 45, 29. &c.

Ibid. *Vt de eo pop. Rom. &c. triumpharet*] Egregium vero ſolatium, quale Antiocho etiam contigit ſupra 2, 8, 4. *quod à Rom. victus eſt.* lis porro *quaſi de vero rege* ſimile exemplum, infra 3, 20, 14. de Spartaco; *quaſi imperator occiſus eſt.*

Bellum Punicum tertium.

CAPVT XV.

1 TErtium cum Africa bellum, & tempore *exiguum* (nam quadriennio patratum eſt) & *in comparatione* priorum minimum *labore*: (*non enim* tam cum viris, quam cum ipſa vrbe pugnatum eſt) ſed plane *maximum euentu*: quippe eo tan-

dem Carthago finita eſt. Atque ſi quis trium tem- 2
porum momenta conſideret, primo commiſſum
bellum, profligatum ſecundo, tertio vero con-
fectum eſt. Sed huius cauſſa belli, quod contra 3
fœderis legem aduerſus Numidas quidem ſemel
paraſſet claſſem, & exercitum, frequens autem
Maſinuiſſæ fines *territabat*. SED huic bono, ſo- 4
cioque regi fauebatur. *Quum bellum ſederet*, de
belli fine tractatum eſt. *Cato* inexpiabili odio
delendam eſſe Carthaginem, *& quum de alio con-
ſuleretur*, pronunciabat: Scipio Naſica ſeruan- 5
dam, *ne metu ablato æmulæ vrbis*, luxuriari felicitas
Vrbis inciperet. Medium ſenatus elegit, vt vrbs
tantum *loco moueretur*. Nihil enim ſpecioſius 6
videbatur quam eſſe Carthaginem, quæ non ti-
meretur. Igitur *Manilio Cenſorinoque conſulibus*, 7
populus Romanus aggreſſus Carthaginem, ſpe
pacis iniecta, traditam à volentibus claſſem, ſub
ipſo ore vrbis incendit. Tum euocatis princi- 8
pibus, *ſi ſalui eſſe vellent*, vt migrarent finibus,
imperatum. QVOD pro rei atrocitate adeo mo-
uit iras, vt extrema mallent. Comploratum igi-
tur publice ſtatim, & pari voce clamatum eſt,
ad arma: ſeditque ſententia, quoquo modo re- 9
bellandum: NON QVIA ſpes vlla iam ſupereſſet,
ſed quia patriam ſuam mallent hoſtium, quam
ſuis manibus euerti. Qui rebellantium fuerit 10
furor, vel hinc intelligi poteſt, quod in vſum no-
uæ claſſis tecta domuſque reſciderunt: in armo-
rum officinis, *aurum & argentum* pro ære ferro-
que conflatum eſt: in tormentorum vincula,
matronæ crines ſuos contulerunt. *Mancino deinde* 11
Conſule,

Digitized by Google

Conſule, terra marique feruebat obſidio. Operis portus nudatus; & primis, & ſequens, iam & tertius murus, quum tamen *Byrſa*, *quod nomen arci*
12 *fuit*, quaſi altera ciuitas reſiſtebat. Quamuis profligato vrbis excidio, tamen *fatale Africæ nomen Scipionum* videbatur. Igitur in alium Scipionem conuerſa Reſpublica, finem belli repoſcebat. *Hunc Paullo Macedonico procreatum*, Africani illius magni filius, in decus gentis aſſumpſerat, hoc ſcilicet fato, vt quam vrbem concuſſerat auus, ne-
13 pos eius euerteret. Sed vt *quam maxime mortiferi* eſſe morſus ſolent morientium beſtiarum; ſic plus negotii fuit cum ſemiruta Carthagine,
14 quam integra. Compulſis in vnam arcem hoſtibus, *portum quoque maris Romanus obſederat.* Illi alterum ibi portum, ab alià vrbis parte foderunt: nec vt fugerent, *ſed quia nemo illos hac euadere* poſſe credebat. Inde *quaſi enata ſubito claſ-*
15 *ſis* erupit: quum interim iam diebus, iam noctibus, noua aliqua moles, noua machina, noua perditorum hominum manus, quaſi ex obruto incendio ſubita de cineribus flamma, prodibat.
16 Deploratis nouiſſime rebus, quadraginta ſe millia virorum dediderunt. *quod minus credas*, duce
17 Adrubale. *Quanto fortius femina, & vxor ducis?* quæ comprehenſis duobus liberis, à culmine ſe domus in medium miſit incendium, imitata regi-
18 nam, quæ Carthaginem condidit. Quanta vrbs deleta ſit, vt de ceteris taceam, vel *ignium mora* probari poteſt. quippe *per continuos decem & ſeptem dies* vix potuit incendium extingui, quod domibus ac templis ſuis *ſponte hoſtes immiſerant:*

dem Carthago finita eſt. Atque ſi quis trium tem- 2
porum momenta conſideret, primo commiſſum
bellum, profligatum ſecundo, tertio vero con-
fectum eſt. Sed huius cauſſa belli, quod contra 3
fœderis legem aduerſus Numidas quidem ſemel
paraſſet claſſem, & exercitum, frequens autem
Maſiniſſæ fines *territabat*. SED huic bono, ſo- 4
cioque regi fauebatur. *Quum bellum ſederet*, de
belli fine tractatum eſt. *Cato* inexpiabili odio
delendam eſſe Carthaginem, *& quum de alio con-*
ſuleretur, pronunciabat: Scipio Naſica ſeruan- 5
dam, *ne metu ablato æmulæ vrbis*, luxuriari felicitas
Vrbis inciperet. Medium ſenatus elegit, vt vrbs
tantum *loco moueretur*. Nihil enim ſpecioſius 6
videbatur quam eſſe Carthaginem, quæ non ti-
meretur. Igitur *Manilio Cenſorinoque conſulibus*, 7
populus Romanus aggreſſus Carthaginem, ſpe
pacis iniecta, traditam à volentibus claſſem, ſub
ipſo ore vrbis incendit. Tum euocatis princi- 8
pibus, *ſi ſalui eſſe vellent*, vt migrarent finibus,
imperatum. QVOD pro rei atrocitate adeo mo-
uit iras, vt extrema mallent. Comploratum igi-
tur publice ſtatim, & pari voce clamatum eſt,
ad arma: ſeditque ſententia, quoquo modo re- 9
bellandum: NON QVIA ſpes vlla iam ſupereſſet,
ſed quia patriam ſuam mallent hoſtium, quam
ſuis manibus euerti. Qui rebellantium fuerit 10
furor, vel hinc intelligi poteſt, quod in vſum no-
uæ claſſis tecta domuſque reſciderunt: in armo-
rum officinis, *aurum & argentum* pro ære ferro-
que conflatum eſt: in tormentorum vincula,
matronæ crines ſuos contulerunt. *Mancino deinde* 11
Conſule,

Digitized by Google

Conſule, terra marique feruebat obſidio. Operis
portus nudatus; & primis, & ſequens, iam &
tertius murus, quum tamen *Byrſa*, *quod nomen arci*
12 *fuit*, quaſi altera ciuitas reſiſtebat. Quamuis pro-
fligato vrbis excidio, tamen *fatale Africæ nomen*
Scipionum videbatur. Igitur in alium Scipionem
conuerſa Reſpublica, finem belli repoſcebat.
Hunc Paullo Macedonico procreatum, Africani illius
magni filius, in decus gentis aſſumpſerat, hoc
ſcilicet fato, vt quam vrbem concuſſerat auus, ne-
13 pos eius euerteret. Sed vt *quam maxime morti-*
feri eſſe morſus ſolent morientium beſtiarum;
ſic plus negotii fuit cum ſemiruta Carthagine,
14 quam integra. Compulſis in vnam arcem ho-
ſtibus, *portum quoque maris Romanus obſederat.* Illi
alterum ibi portum, ab alia vrbis parte fode-
runt: nec vt fugerent, *ſed quia nemo illos hac eua-*
dere poſſe credebat. Inde *quaſi enata ſubito claſ-*
15 *ſis* erupit: quum interim iam diebus, iam noctі-
bus, noua aliqua moles, noua machina, noua
perditorum hominum manus, quaſi ex obruto
incendio ſubita de cineribus flamma, prodibat.
16 Deploratis nouiſſime rebus, quadraginta ſe mil-
lia virorum dediderunt. *quod minus credas*, duce
17 Adrubale. *Quanto fortius femina, & vxor ducis?*
quæ comprehenſis duobus liberis, à culmine ſe
domus in medium miſit incendium, imitata regi-
18 nam, quæ Carthaginem condidit. Quanta vrbs
deleta ſit, vt de ceteris taceam, vel *ignium mora*
probari poteſt. quippe *per continuos decem & ſe-*
ptem dies vix potuit incendium extingui, quod
domibus ac templis ſuis *ſponte hoſtes immiſerant:*

dem Carthago finita eſt. Atque ſi quis trium tem- 2
porum momenta conſideret, primo commiſſum
bellum, profligatum ſecundo, tertio vero con-
fectum eſt. Sed huius cauſſa belli, quod contra 3
fœderis legem aduerſus Numidas quidem ſemel
paraſſet claſſem, & exercitum, frequens autem
Maſiniſſæ fines *territabat.* SED huic bono, ſo- 4
cioque regi fauebatur. *Quum bellum ſederet*, de
belli fine tractatum eſt. *Cato* inexpiabili odio
delendam eſſe Carthaginem, *& quum de alio con-
ſuleretur*, pronunciabat: Scipio Naſica ſeruan- 5
dam, *ne metu ablato æmulæ vrbis*, luxuriari felicitas
Vrbis inciperet. Medium ſenatus elegit, vt vrbs
tantum *loco moueretur.* Nihil enim ſpecioſius 6
videbatur quam eſſe Carthaginem, quæ non ti-
meretur. Igitur *Manilio Cenſorinoque conſulibus*, 7
populus Romanus aggreſſus Carthaginem, ſpe
pacis iniecta, traditam à volentibus claſſem, ſub
ipſo ore vrbis incendit. Tum euocatis princi- 8
pibus, *ſi ſalui eſſe vellent*, vt migrarent finibus,
imperatum. QVOD pro rei atrocitate adeo mo-
uit iras, vt extrema mallent. Comploratum igi-
tur publice ſtatim, & pari voce clamatum eſt,
ad arma: ſeditque ſententia, quoquo modo re- 9
bellandum: NON QVIA ſpes vlla iam ſupereſſet,
ſed quia patriam ſuam mallent hoſtium, quam
ſuis manibus euerti. Qui rebellantium fuerit 10
furor, vel hinc intelligi poteſt, quod in vſum no-
uæ claſſis tecta domuſque reſciderunt: in armo-
rum officinis, *aurum & argentum* pro ære ferro-
que conflatum eſt: in tormentorum vincula,
matronæ crines ſuos contulerunt. *Mancino deinde* 11

Conſule,

Conſule, terra marique feruebat obſidio. Operis portus nudatus; & primis, & ſequens, iam & tertius murus, quum tamen *Byrſa, quod nomen arci*
12 *fuit*, quaſi altera ciuitas reſiſtebat. Quamuis profligato vrbis excidio, tamen *fatale Africæ nomen Scipionum* videbatur. Igitur in alium Scipionem conuerſa Reſpublica, finem belli repoſcebat. *Hunc Paullo Macedonico procreatum*, Africani illius magni filius, in decus gentis aſſumpſerat, hoc ſcilicet fato, vt quam vrbem concuſſerat auus, ne-
13 pos eius euerteret. Sed vt *quam maxime mortiferi* eſſe morſus ſolent morientium beſtiarum; ſic plus negotii fuit cum ſemiruta Carthagine,
14 quam integra. Compulſis in vnam arcem hoſtibus, *portum quoque maris Romanus obſederat.* Illi alterum ibi portum, ab alià vrbis parte foderunt: nec vt fugerent, *ſed quia nemo illos hac euadere* poſſe credebat. Inde *quaſi enata ſubito claſ-*
15 *ſis* erupit: quum interim iam diebus, iam noctibus, noua aliqua moles, noua machina, noua perditorum hominum manus, quaſi ex obruto incendio ſubita de cineribus flamma, prodibat.
16 Deploratis nouiſſime rebus, quadraginta ſe millia virorum dediderunt. *quod minus credas*, duce
17 Adrubale. *Quanto fortius femina, & vxor ducis?* quæ comprehenſis duobus liberis, à culmine ſe domus in medium miſit incendium, imitata regi-
18 nam, quæ Carthaginem condidit. Quanta vrbs deleta ſit, vt de ceteris taceam, vel *ignium mora* probari poteſt. quippe *per continuos decem & ſeptem dies* vix potuit incendium extingui, quod domibus ac templis ſuis *ſponte hoſtes immiſerant:*

Digitized by Google

dem Carthago finita eſt. Atque ſi quis trium tem- 2
porum momenta conſideret, primo commiſſum bellum, profligatum ſecundo, tertio vero confectum eſt. Sed huius cauſſa belli, quod contra 3
fœderis legem aduerſus Numidas quidem ſemel paraſſet claſſem, & exercitum, frequens autem Maſinıſſæ fines *territabat*. SED huic bono, ſo- 4
cioque regi fauebatur. *Quum bellum ſederet*, de belli fine tractatum eſt. *Cato* inexpiabili odio delendam eſſe Carthaginem, *& quum de alio conſuleretur*, pronunciabat: Scipio Naſica ſeruan- 5
dam, *ne metu ablato æmulæ vrbis*, luxuriari felicitas Vrbis inciperet. Medium ſenatus elegit, vt vrbs tantum *loco moueretur*. Nihil enim ſpecioſius 6
videbatur quam eſſe Carthaginem, quæ non timeretur. Igitur *Manilio Cenſorinoque conſulibus*, 7
populus Romanus aggreſſus Carthaginem, ſpe pacis iniecta, traditam à volentibus claſſem, ſub ipſo ore vrbis incendit. Tum euocatis princi- 8
pibus, *ſi ſalui eſſe vellent*, vt migrarent finibus, imperatum. QVOD pro rei atrocitate adeo mouit iras, vt extrema mallent. Comploratum igitur publice ſtatim, & pari voce clamatum eſt, ad arma: ſeditque ſententia, quoquo modo re- 9
bellandum: NON QVIA ſpes vlla iam ſupereſſet, ſed quia patriam ſuam mallent hoſtium, quam ſuis manibus euerti. Qui rebellantium fuerit 10
furor, vel hinc intelligi poteſt, quod in vſum nouæ claſſis tecta domuſque reſciderunt: in armorum officinis, *aurum & argentum* pro ære ferroque conflatum eſt: in tormentorum vincula, *matronæ crines ſuos contulerunt*. *Mancino deinde* 11
Conſule,

Digitized by Google

Conſule, terra marique feruebat obſidio. Operis portus nudatus; & primis, & ſequens, iam & tertius murus, quum tamen *Byrſa*, *quod nomen arci*
12 *fuit*, quaſi altera ciuitas reſiſtebat. Quamuis profligato vrbis excidio, tamen *fatale Africæ nomen Scipionum* videbatur. Igitur in alium Scipionem conuerſa Reſpublica, finem belli repoſcebat. *Hunc Paullo Macedonico procreatum*, Africani illius magni filius, in decus gentis aſſumpſerat, hoc ſcilicet fato, vt quam vrbem concuſſerat auus, ne-
13 pos eius euerteret. Sed vt *quam maxime mortiferi* eſſe morſus ſolent morientium beſtiarum; ſic plus negotii fuit cum ſemiruta Carthagine,
14 quam integra. Compulſis in vnam arcem hoſtibus, *portum quoque maris Romanus obſederat.* Illi alterum ibi portum, ab alia vrbis parte foderunt: nec vt fugerent, *ſed quia nemo illos hac euadere* poſſe credebat. Inde *quaſi enata ſubito claſ-*
15 *ſis* erupit: quum interim iam diebus, iam noctibus, noua aliqua moles, noua machina, noua perditorum hominum manus, quaſi ex obruto incendio ſubita de cineribus flamma, prodibat.
16 Deploratis nouiſſime rebus, quadraginta ſe millia virorum dediderunt. *quod minus credas*, duce
17 Adrubale. *Quanto fortius femina, & vxor ducis?* quæ comprehenſis duobus liberis, à culmine ſe domus in medium miſit incendium, imitata regi-
18 nam, quæ Carthaginem condidit. Quanta vrbs deleta ſit, vt de ceteris taceam, vel *ignium mora* probari poteſt. quippe *per continuos decem & ſeptem dies* vix potuit incendium extingui, quod domibus ac templis ſuis *ſponte hoſtes immiſerant:*

VT quatenus vrbs eripi Romanis non poterat, *triumphus* arderet.

NOTÆ IN CAPVT XV.

Bellum Punicum tertium ſcribunt fere omnes. Epit. Liu. 48. & 49. Appianus Libyco. Aug. Ciuit. 3, 21. Plut. Catone. Eutropius 4, 3. Oroſ. 4, 22. & 23. Auctor de viris illuſtr. cap. 58. Camers. Vide omnino Strabonem lib. 17. pag. 573. Meminit & Themiſtius orat. 10, de pace ad Valentem, & Zonaras Annal. tom. 2.

Num. 1. *exiguum*. Ita v. e. ſine verbo *fuit*: quod ſequebatur in poſtea vulgatis: neque alioqui comparet in Pal. Gruterus.

Ibid. *in comparatione*] Lege *in comparationem*, ſic alibi loquitur vt 4, 10, 4. *nihil acciderat in comparationem &c.* Salmaſius.

Ibid. *labore: non enim*] Ita diſtinxi ſuadente ſententia, & volentibus chirographis Palat. Gruterus. confer infra 4, 2, 6.

Ibid. *maximum euentu*] Hauſi è v. e. id etiam adprobantibus iiſdem Palat. ſententia prorſus volente, vt fuerit ſcilicet, bellum tempore quidem exiguum laboreque; ſed tamen maximum euentu. editi *maximo euentu*. Gruterus.

3. *territabat*] Sic Pall. & editio vetus: nam alii *territarent*, ex quo quidam *tentarent*, quod certe non probo. De re vide Appianum & Epit. Liuii. Cauſam autem belli quod attinet, veriorem eam, meo quidem animo, fatetur Velleius 2, 12, 5. *inuidiam* nimirum *imperij*.

4. *Quum bellum ſederet*] Quidam heic legunt, *quum bellum ſedaret*, quos minime ſequendos puto. contra enim accipiendum eſt, ac illi putant: *quum bellum ſederet*, exponendum, quum bellum decretum eſſet, vt dicimus *ſententiam ſedere*, ſic *bellum ſedere*, eadem imagine & ita accipi poſtulat ſententia. niſi enim bellum decretum fuiſſet, quam ineptum erat dicere, *de fine belli tractatum eſt*. Acumen eſt Annæi, fiduciam virium Romanarum reſpicientis, cum, inquit, vix bellum ſuſcipiendum eſſe decreuiſſent, iam de belli fine tractabant. tota igitur errarunt via, qui *ſedaret* heic legebant, nec mentem horum verborum attenderunt. Salmaſius.

Ibid. *Cato &c.*] Appianus Libyco pag. 3[illegible]. *Fertur, Catonem nunquam non pro ſententia dixiſſe, delendam Carthaginem: et Scipionem Naſicam contra dixiſſe imo ſinendam Carthaginem, vt eius metu diſciplina a maioribus tradita, iam labaſcens, [illegible].* Vide Cicer. de ſe[illegible] [illegible] 6, 8.

nect 6, 8. Qua autem maxime ratione patres mouerit Cato, narrat Plinius 15, 18. & Plutarch. in vita. Eadem hæc pulchre referuntur à Diodoro in Excerpt. Valeſ. pag. 382. Confer etiam L. Ampelium. Perſpexit hoc Lucanus 6, 788.

—— maior Carthaginis hoſtis
Non ſeruituti mœret Cato fata nepotis.

Ibid. *& quum de alio conſuleretur*] *Erat quippe frequens ſenatoribus, ſi quid è rep. crederent, loco ſententiæ promere.* Tacitus 2, 33, 3. & 13, 49, 3. Obſeruauit hoc etiam, vt alia pleraque, celeberrimus merito ſuo Briſſonius lib. 2. formul. pag. 185. & poſt eum Roſinus antiquitatum 7, 7.

5. *ne metu ablato æmulæ vrbis &c.*] Hoc *vrbis* quia mox repetitur, hic omitti poterat. In re ipſa remittimus lectorem ad eos, qui prius hac de re egerunt. videatur Amiratus diſſert. polit. 14, 1. & Gruterus ad Liuium 2, 21, 6. Quibus addatur Cleomenis dictum apud Plut. apophth. Lacon. 76. qui, *dicenti, cur Argiuos deuictos, qui ſæpe bellum contra vos ſuſceperunt, non deleuiſtis? Nequaquam delendi nobis ſunt, reſpondit, ne deſint, qui iuuenes noſtros exerceant.* Eodem lib c, 4. *Cum Lacedæmonii vrbem quandam vi cepiſſent, Ephori dixerunt, periit palæſtra iuuenum non habiturorum concertatores. Aliam vrbem, quæ ſæpe negotium exhibuerat Spartanis, rege ipſorum pollicente, ſe funditus deleturum, non permiſerunt, inquientes: Noli abolere aut delere cotem iuuentutis.* Adde Ælian. Hiſt. Var 14, 25, 2. Sic Epaminondæ *morte etiam Athenienſium virtus intercidit. Siquidem amiſſo, cui æmulari conſueuerant, in ſegnitiam torporemque reſoluti &c.* Iuſtinus 6, 9, 1. Porro in ſcriptura etiam huius loci eſt quod deſiderem. nam vox iſta *vrbis*, cum ſtatim ſequatur conuenientiori ſede, aures hic inamœno ſonore ferit. igitur abiiciendam putem, præſertim cum nihil iuuet ſenſum, ſed inquinet.

6. *loco moueretur*] Situ enim maxime opportuno erat Carthago. vnde præcipua illi opum initia & incrementa, quod etiam tangit Cenſorinus in orat. ad Carthaginienſes, apud Appianum in Punicis. Hac de cauſſa Corinthum alterum oræ maritimæ ocellum, ſuſtulerunt Romani, *opportunitatem loci maxime ſequuti, ne poſſet aliquando ad bellum faciendum locus ipſe adhortari.* Cicero de officiis 1, 11, 4.

7. *Manlio Cenſorinoque Coſſ.*] De nominibus horum Coſſ. non omnes conueniunt. Eutrop. habet *L. Mallio Cenſorino, M. Mallio, Coſſ.* Oroſ. *L. Cenſorino, M. Manlio Coſſ.* Liuius 49. *L. Martio, M. Manlio Coſſ.* Camers. Vtcunque ſe res habeat, in nomine vel prænomine vitium ſit oportet, hoc argumento, quod Manlio Capitolino poſt necem illatam hæc quoque *gentilitia nota* addita eſt; *gentis enim Manliæ decreto cautum eſt, ne quis deinde M. Manlius vocaretur.* apud Liu. 6, 20, 12. Vinetus in ſomnium Scipionis oſtendit horum Coſſ. nomina fuiſſe, *L. Marcius Cenſorinus*, & *Manius Manilius*.

Digitized by Google

8. *vt migarent finibus*] Eandem conditionem Saguntinis etiam obtulit Annibal, quam ipſi non magis acceperunt, quam hoc loco Carthaginienſes. Vide Liuium 21,13,6. De Carthagine confer Excerptum Polybii apud Valeſ. pag.177.

10. *aurum & argentum*] Idem refert Adonis Chronic. anno 4614.

Ibid. *matronæ crines ſuos contulerunt*] Hæc omnia latius videre eſt apud Appianum. Crinium hac in re vſum quod attinet, ſæpius experti ſunt veteres. Vide Veget. 4,9. & quos ibi citat Stevvechius, vt Capitolin. in Maximinis [ſiue Maximo & Balbino, cap. 11. & 16.] Vitru. 10,17. Dion. in Seuero. Cæſar. Bell. Ciuil. 3,9. Appianum de bell. Punic. quibus adde Frontinum 1,7,3. & 4. & Polyænum de Thraſiis. lib. 8.

11. *Mancino deinde Coſ.*] L. Hoſtilium Mancinum hoc bello non fuiſſe Coſ. ſatis certum eſt, ſed proximo anno poſt deuictam Carthaginem, Annales Coſs. & Plinius 35, 4. teſtantur; quia L. Mancinus primum eum exercitu Carthaginem irrupit, & pictam Carthaginem, prœliaque facta, in foro propoſuit: proximis comitiis Coſ. creatus eſt. quare hic aut *legato* aut *claſſis præfecto*, ſcribendum eſt. legatus enim pro collega Sp. Poſtumio Albino datus eſt, Calpurnio Piſoni Cos. & claſſis præfectus fuit, quouſque eum Scipio Aimilianus Romam remiſit. Stadius. Hic eſt ille Mancinus, qui ſicut Africanus prior, vtero matris exciſus eſt, ita enim videtur legendum apud Plinium 7, 9. non vt vulgatur, *Manlius*. & ibidem *Auſpicatius enecta parente gignuntur.* malim legi *exacta*, eadem forma, qua *exciſo vtero edere* dixit Vlpianus l. 141. d. V. S.

Ibid. *Byrſa, quod nomen arci fuit*] Carthaginis ſitum Appianus Lybicis, & Strabo lib. 17. nam apud Liu. lib. 26. deſideratur, deſcribit: ſitam eſſe in peninſula, cuius ceruix in meridiem continenti Africæ trium fere millium latitudine adhæreat, in qua Byrſa & murus ille triplex. Stadius. Vide & Iuſtinum 18,5.

12. *fatale Africæ nomen Scipionum*] Idque ſecutis etiam temporibus creditum: Suetonius Cæſ. 15,4. Cicer. de haruſp. reſp. cap. 4. pr. Videtur huc alludere Virg. Æn. 1, 401.

Ibid. *Hunc Paullo Macedonico procreatum*] *Paullus Æmilius ex quatuor filiis forma inſignis, egregiæ indolis, duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem translatos, ſibi ipſe denegauit, &c.* Val. Max. 5,10,2. Lege Plut. in Æmilio cap. 7. [& Liuium 45,41,10.] In fœdum errorem Appianus Syriac. pag. 105. c. prolapſus eſt, qui hunc Scipionem Æmilianum eum fuiſſe opinatus eſt, qui ab Antiocho puer captus fuit, & P. Scipioni patri reſtitutus. Sed eius oppoſitum Latini omnes aſſerunt. Lege Val. 3,5. Camers. Appiani errorem obſeruauit etiam Bongarſius ad Iuſtin. 31,7,4.

13. Quam

Digitized by Google

13. *Quam maxime mortiſieri*] *In gladiatoribus quoque conditio dura victoris eſt, cum moriente pugnantis. Nullum magis aduerſarium timeas, quam qui viuere non poteſt, occidere poteſt. Concitatiſſima eſt rabies in deſperatione, & morte vltima in furorem animus impellitur.* Seneca controu. epit. 9, 6.

14. *portum quoque maris Romanus obſederat*] Quis iſte portus maris? An portum maris ἀντόκτιστον καὶ αὐτοφυῆ ὅρμον vt Græci dicunt, vt opponatur foſſitio portui. ſequitur enim. *illi alterum ibi portum ab alia vrbis parte foderunt.* legebam aliquando, *portum quoque Mars Romanus obſederat:* Sed adhuc hæreo: cur non ita loquutus eſt, *portum quoque Romanus obſederat,* vt ſexcentis aliis in locis loquitur? nihil tamen video melius illa lectione, quam etiam confirmant libri veteres. Salmaſius.

Ibid. *ſed quia nemo illos hac euad.*] Scripti omnes *nec* pro *hac* retinent. ita igitur hunc locum emendamus, *ſed qua nemo illos nec euad.* manifeſta ſententia. Salmaſius.

Ibid. *quaſi enata ſubito claſſis*] Non abſimilis Curtii 9, 8, 13. locus: Alexander *Validiſſimam* Sabi *regis vrbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum: quippe in media ferme vrbe è terra exiſtebant, nullo ſuffoſſi ſpecus ante veſtigio facto.* Cui loco particulam *id* poſt verbum *cepit* excidiſſe, monendum duxi. aliter enim oratio eſſet ſine calce arena.

16. *quod minus credas*] Acidalius ad Velleium 2, 117, 1. mallet *quoque.* poſſet etiam legi *quodque,* ſed puto retineri poſſe vulgatam.

17. *Quanta fortius femina?*] Hanc hiſtoriam, vt alios ſileam, lege apud Valer. Maxim. 3, 2, 8. extern. Appianus circa fin. Lybici recitat, huius mulieris ad Scipionem & Haſdrubalem verba. Camers.

Ibid. *& vxor ducis*] Illa verba videntur irreptitia. qualis enim antitheſis? quæ ſublatis illis belliſſima eſt. præterquam quod Flori genium non ſapit hæc verboſa narratio, *femina & vxor ducis,* videtur adſcriptum fuiſſe, *id eſt vxor ducis,* à ſtudioſo quodam.

18. *ignium mora*] Nam Carthago incenſa eſt. Horat, Carm. 4, 8, 17. ——*incendia Carthaginis impia*

Et Epodon 7, 5.

Non vt ſuperbas inuida Carthaginis
Romanus arces vreret.

Velleius 1, 12, 6. *dirutam* ait. Modeſtinus in lib. 21. quib. modis vſusfr. amitt. *aratrum paſſam.*

Ibid. *per continuos decem & ſeptem dies*] Quamdiu Romæ incendium durauerit ſub Nerone vid. Tac. 15, 40, 1.

Digitized by Google

Ibid. *ſponte hoſtes immiſerant*] Alia ſimilis deſperationis exempla notauimus infra 2, 18, 15.

Ibid. *triumphus*] Ita Vineti editio, nec aliter vetus, quomodo & fuiſſe in Ms. ſuo prodidit lectiſſimi ingenii Lipſius Elect. 2, 19. in Pall. duobus Gruterus, & in vetere Florentino Acidalius ad Velleium 2, 68, 4. cui tamen in voce *quatenus* nondum omnino adſentior. Vide noſtrum indicem. Similis locutio ſupra 2, 2, 32. *triumphum periiſſe naufragio.*

Bellum Achaicum.

CAP. XVI.

QVaſi ſæculum illud *euerſionibus* curreret, ita 1
Carthaginis ruinam ſtatim *Corinthus* excepit, Achaiæ caput, Græciæ decus, *inter duo maria* Ionium, & Ægæum quaſi ſpectaculo expoſita. Hæc (facinus indignum!) ante oppreſſa eſt, quàm in numerum certorum hoſtium referretur. *Cri-* 2
tolaus cauſſa belli: qui *libertate à Romanis datâ* aduerſus ipſos vſus eſt: *Legatoſque Romanos, dubium an & manu, certe oratione violauit.* Igitur Me- 3
tello, *ordinanti tum maxime Macedoniam*, mandata eſt vltio; & hinc Achaicum bellum, ac primam Critolai manum Metellus *Conſul*, per patentes *Elidis* campos, toto cecîdit Alpheo. Et 4
vno prœlio peractum erat bellum: iam & vrbem ipſam terrebat obſidio: ſed (FATA rerum!) *quum Metellus dimicaſſet, ad victoriam Mummius venit.* Hic alterius ducis *Diæi late* exercitum ſub ipſis 5
Iſthmi faucibus fudit, geminoſque portus ſanguine infecit. Tandem ab incolis deſerta *ciuitas, direpta primum, deinde tuba præcinente, deleta eſt.* Quid ſignorum, quid veſtium, quidue tabu- 6
larum

larum raptum, *incenſum atque proiectum* eſt? *Quantas opes* & abſtulerit & cremauerit, hinc ſcias, quod quicquid *Corinthii æris* toto orbe laudatur,
7 incendio ſuperfuiſſe comperimus. Nam & æris notam preciſiorem ipſa opulentiſſimæ vrbis fecit iniuria; quia incendio *permiſtis* plurimis ſtatuis atque ſimulacris, æris, auri, argentique venæ in commune fluxere.

NOTÆ IN CAPVT XVI.

Hoc bellum ſcribunt Epit. Liu. 51. & 52. Iuſtinus 34, 1. & 2. Val. Max. 7, 5, 4. Auctor de vir illuſtr. cap. 60. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 2. Cicer. pro M. Manil. cap. 5. & offic. 1, 11. Plin. 35, 12. Capta autem Corinthus eſt Olympiadis 156. anno 3. anno V.C. 608. Plin. 34, 2. Camers. Vide etiam Strab. lib. 8. Vellei. 1, 13. Zonar. tom. 2. Pauſan. princ. Corinth. latius in Achaicis. Item Polyb. apud Vales. pag. 181.

Num. 1. *euerſionibus vrbium*] Recte. ad eam formam ſicut Claudianus epigr. de ſene Veronenſi:

Frugibus alternis, non conſule, computat annum.

Alii praue, *euerſionibus vrbium.* Simile eſt quod dicit infra 3, 9, 1. *Adeat fatum inſularum.*

Ibid. *Corinthus*] De hac vrbe vide Strabonem lib. 8. pag. 260. &c.

Ibid. *inter duo maria*] Inde *Bimaris*, ἀμφιθάλασσος dicta Poëtis: Horatio 1. Carm. 8. Ouidio epiſt. 12, 27. Prudent. contra Symmach. 2, 352. Sidonio Carm. 2, 476. & epiſt. 9, 13.

2. *Critolaus cauſſa belli*] Cicero de natura deor. 3, 3, 8. *Critolaus euertit Corinthum: Carthaginem Aſdrubal, Hi duos illos oculos ora maritima effoderunt.*

Ibid. *libertate à Rom data &c.*] Supra 1, 21, 2. *Volſinienſium ſerui libertatem à dominis datam in ipſos erexerant.* Cicer. fam. 11, 12. *Omnino eſt hoc populi, maximeque noſtri, in eo potiſſimum abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit.*

Ibid. *Legatos &c. violauit*] De eorum qui legatos violant pœna, vide ſcriptores quos ſupra 1, 18, 5. citauimus.

3. *Ordinanti tum maxime Macedoniam*] Ita Pal. tert. & o. e. ante Vinetum. Zinzerling. promulſ. Crit. iuuen. legit. *cum maxime*, quod cur non omnino probem, dicam in Indice, voce *Maxime.*

Ibid. *Coſ.*] Aut prætor. vide ſupra 2, 14, 5.

Ibid.

Ibid. *Elidis*] Vetus *Elide*, eſt *Elida*. Sic alibi [4,11,4.] *Leucadam* dixit, vt pluribus ibi diſputamus. Salmaſius. Cur autem Elidem & Alpheum coniungat, intelligas ex Pauſan. pr. tit. 8. Τῆς δὲ γῆς τῆς Ἠλείας κατὰ μὲν ὀλυμπίαν καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τὰς ἐκβολὰς πρὸς τὴν Μεσσηνίαν εἰσὶν ὅροι. τὰ δὲ πρὸς Ἀχαΐαν Δυμαίων εἰσὶν ὅροι. Meminit Eleorum hoc in negotio etiam Polyb. apud Valeſium.

4. *vno prælio*] Metellum cum Achæis Bœotiſque duobus prœliis congreſſum, primo ad Thermopylas, altero in Phocæis viciſſe, auctores habeo Pauſaniam in Achaicis, & Oroſium 5,3. Stadius. Flori locus ſimilis eſt hic apud Tacitum H. 2,38,5. *ſingulis velut ictibus tranſacta ſunt bella.*

Ibid. *quum Met. dimicaſſet, ad victoriam Mummi venit.*] Minime nouum eſſe, vt interuertantur præmia, alterius conſilio periculoque parta; victoriaque iam parata è manibus eripiatur. ſucceſſoris noui ſuperuentu; non exili ſuggeſtu exemplorum probatum nobis ad Tacit. H. 4,85,5. Gruterus. Vnde ſæpius inuidia decedentium, & rerum gerendarum impedimenta. Vide ſupra ad 1, 9, 2. item Polyb. apud Valeſ. pag. 178. Salluſtium Iug. cap. 38. & Val. Max. 9,3,7. De Mummio vide etiam Plin. 35, 12, 1. & Pauſan. lib. 5. pag. 336. pr.

5. *Diæi late*] Hactenus omnes *dignitate* abſurde. Emendatio eſt eruditiſſimi Pighii, quam ob euidentiam ſuam textui inſeruimus. Hoc enim nomen Achaici imperatoris, etiam apud Polyb. in Excerpt. Valeſianis. Vide latius ipſum Pighium in annalibus Romanis, anno V. C. DCVII.

Ibid. *ciuitas &c. deleta eſt*] Iuſtinus 34,2,6. *Vrbs ipſa Corinthus diruitur: populus omnis ſub corona venditur: vt hoc exemplo ceteris ciuitatibus metus nouarum rerum imponeretur.* Cui conſentit Zonaras tomo ſecundo.

Ibid. *tuba pracinente*] Neſcio quid antiqui moris hoc verbo Florus tangit, quod forte (dum certiorem huius loci explicationem comminiſci, aut velint alii, aut nos poſſimus) non inepte referretur ad veterem illum in ciues animaduertendi ritum, quem ad Tac. 2, 32, 8. Lipſius explanat; vt quemadmodum illo caſu, ſic hoc noſtro, tuba cecinerit, quo omnibus innoteſceret, autoritate iuſſuque publico negotium iſtud peragi. Siue potius eo factum, vt eodem modo deſtrueretur, quo condi ſolebant vrbes; niſi quod ibi tibiæ adhibitæ. Vide Pauſan. Meſſen. pag. 268. quemadmodum etiam Athenienſium muros diruit Lyſander, Plut. in vita cap. 28. & Xenoph. Adde Tzetzen Chil. 7. 7, 139. Seru. ad iſta Virgil. in lib. 2. *Exoritur clamorque virum, clangorque tubarum.*
Liu. lib. 1. vbi de Alba diruta: Suppl. Curt. 1, 14, 7.

6. *incenſum atque praiectum*] A militibus nempe precium eorum

rum non æſtimantibus, ſub duce nihilo rerum iſtarum prudentiore. *Mummius enim, vt traditur, magnanimitatis quam artificiorum ſtudioſior* Strabo lib. 8. pag. 263. *& tam rudis fuit, vt cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas, ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, nouas eos reddituros.* Velleius 1, 13, 6.

Ibid. *quantas opes*] Corinthus antiquitus opulentiſſima, qua de cauſa Homerus Il. 2, 570.

——— ἀφνειόντε Κόρινθον.

Ibid. *Corinthii æris*] Toto orbe celeberrimi. Cuius memoria pleni ſcriptorum libri. Vide præcipue Plin. 34, 2. & Muretum Var. lect. 3, 5. Hinc Romanis primum ſigna & tabulæ pictæ in precio & admiratione; vide Plin. 33, 11. quamuis Salluſt. Cat. 11, 8. videatur iſtud Sullæ temporibus tribuere. Huiuſmodi *Corinthia vaſa* cupide corraſit etiam Verres, vide Cic. Verr. 2, 19. & quoniam mentio Verris admonuit, inſignem Plinii locum ne prætereamus. Sic autem ille 34, 8, 1. *Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, vt ſecum circumferant, ſicut Hortenſius Orator Sphingem Verri reo ablatam. Propter quam Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei ſe ænigmata intelligere, reſpondit debere, quoniam Sphingem domi haberet.* Æs tamen Corinthium (ſed non hac mixtura) multis antea ætatibus celebre fuiſſe, certum habemus ex Athenæo 4, 1. Adde Philandri Vitruuium pag. 338.

7. *permiſtis*] *Permiſtis:* aliæ enim fere, *peruſtis* [veſtigio veræ lectionis *permiſtis*] poſtea Vineti ed. omiſerat vocem *vena*, quam reuocaui, ſuaſu ceterorum Impr. item Pall. Gruter.

Res in Hiſpania geſta.

CAPVT XVII.

1 VT Carthaginem Corinthus, ita Corinthum Numantia ſequuta eſt. Nec deinde toto
2 orbe quicquam intactum armis fuit. Poſt illa duo *clariſſima* vrbium incendia, late atque paſſim, nec per vices, ſed ſimul pariter quaſi vnum vndique bellum fuit; PRORSVS vt illæ vrbes, quaſi agitantibus ventis, diffudiſſe quædam belli in-
3 cendia toto orbe viderentur. Hiſpaniæ nunquam animus fuit aduerſus nos vniuerſæ conſurgere: *nunquam conferre vires ſuas libuit*, neque aut imperium

rium experiri, aut libertatem tueri ſuam publice.
alioquin ita vndique *mari Pyrenæoque vallata eſt*,
vt ingenio ſitus *nec adiri* quidem potuerit. Sed 4
ANTEA Romanis obſeſſa eſt, *quam ſe ipſa cogno-*
ſceret; & ſola omnium prouinciarum VIRES
ſuas,poſtquam victa eſt, intellexit. In hac *prope* 5
ducentos per annos dimicatum eſt, à primis Scipio-
nibus in Cæſarem Auguſtum, non continue nec
cohærenter, ſed prout cauſſæ laceſſierant: nec
cum Hiſpanis initio,ſed cum Pœnis in Hiſpania.
inde contagio & ſeries cauſſaque bellorum. Pri- 6
ma per Pyrenæum iugum ſigna Romana Publius
& Cnæus *Scipiones* intulerunt: prœliiſque in-
gentibus Annonem & Aſdrubalem fratrem An-
nibalis ceciderunt: raptaque erat impetu Hiſpa-
nia, niſi fortiſſimi viri, in ipſa ſua victoria, op-
preſſi Punica fraude cecidiſſent, terra marique vi-
ctores. Igitur quaſi nouam integramque pro- 7
uinciam vltor patris & patrui *Scipio* ille, mox A-
fricanus,inuaſit: iſque *ſtatim capta Carthagine*, &
aliis vrbibus, non contentus Pœnos expuliſſe,
ſtipendiariam nobis *prouinciam fecit*: *omnem* ci-
tra vltraque Iberum ſubiecit imperio: primuſ-
que Romanorum ducum, victor ad Gades &
Oceani ora peruenit. *Plus eſt prouinciam retinere*, 8
quam facere: itaque per partes iam huc, iam illuc
miſſi duces, qui ferociſſimas, & ad id temporis
liberas gentes, *Ideo impatientes iugi*, multo labore,
nec incruentis certaminibus ſeruire docuerunt.
Cato ille Cenſorius Celtiberos, id eſt robur Hi- 9
ſpaniæ, aliquot prœliis fregiit. *Gracchus*, pater ille
Gracchorum, eoſdem *centum & quinquaginta vr-*
bium

Digitized by Google

10 *bium euerſione* multauit. *Metellus* ille, *qui ex Ma-*
cedonia cognomen meruit, quum & Contrebiam
memorabili cepiſſet exemplo & Nertobriges,
11 maiori gloria pepercit. *Lucullus* Turdulos, at-
que Vaccæos. de quibus Scipio ille poſterior,
ſingulari certamine, quum *rex fuiſſet prouocatus*,
12 opima retulerat. *Decimus Brutus* aliquanto la-
tius, Celticos Luſitanoſque, & omneis Gallæciæ
populos, *formidatumque militibus flumen Obliuionis*:
peragratoque victor Oceani littore, non prius ſi-
gna conuertit, quam *cadentem in maria ſolem*, ob-
rutumque aquis ignem, *non ſine quodam ſacrilegii*
13 *metu*, & *horrore* deprehendit. Sed tota certami-
num moles cum Luſitanis fuit, & Numantinis,
nec immerito. QVIPPE ſolis gentium Hi-
ſpaniæ *duces* contigerunt. Fuiſſet & cum omni-
bus Celtiberis, NISI dux illius motus, initio
belli oppreſſus eſſet, ſummus vir aſtu & audacia,
14 ſi *res ceſſiſſet*, Salondicus. qui haſtam argenteam
quatiens, *velut cœlo miſſum*, *vaticinanti ſimilis*,
omnium in ſe mentes conuerterat. Sed quum
pari temeritate ſub nocte caſtra conſulis adiiſſet,
iuxta tentorium ipſum pilo vigilis exceptus eſt.
15 Ceterum Luſitanos *Viriatus* erexit, vir calliditatis
acerrimæ: qui *ex venatore latro*, ex latrone ſubi-
to dux atque imperator, &, ſi fortuna *ceſſiſſet*,
Hiſpaniæ Romulus, non contentus libertatem ſuo-
rum defendere, *per quatuordecim annos* omnia ci-
tra vltraque Iberum & Tagum, igni, ferroque po-
16 pulatus; caſtra etiam prætorum, & præſidum ag-
greſſus, *Claudium Vnimanum pæne ad internicionem*
exercitus cecidit, & *inſignia trabeis & faſcibus no-*
ſtris,

Digitized by Google

ſtris, quæ ceperat, in montibus ſuis trophæa fixit: tandem *etiam* Fabius Maximus conſul oppreſſerat: ſed à ſucceſſore Pompilio *violata victoria* eſt. qui conficiendæ rei cupidus, fractum ducem, & extrema deditionis agitantem, per fraudem, & inſidias, & *domeſticos percuſſores* aggreſſus, *Hanc hoſti gloriam dedit, vt videretur aliter vinci non potuiſſe.* 17

NOTÆ IN CAPVT XVII.

Bella quæ poſt deletam Corinthum orta ſunt, lege in Epit. Liu. 51. & 52. Iuſtin. lib. 34. & inde Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 3. Ceteri locis ſuis citabuntur. Camers.

Num. 2. *clariſſima*] Nullus dubito, auctorem ſcripſiſſe, *clariſſimarum*, nec eſſe puto, vt rem tam claram rationibus aut exemplis firmem.

3. *nunquam conferre vires ſuas libuit*] Lege Strabonem lib. 3. pag. 109. Ea peſtis & olim & hodie fortiſſimos florentiſſimoſque populos perdidit. Tacit. Agr. cap. 12. Britanni *in commune non conſulunt: rarus duabus tribuſue ciuitatibus ad propulſandum commune periculum conuentus. ita dum ſinguli pugnant, vniuerſi vincuntur.*

4. *mari Pyrenæoque vallata eſt*] Hiſpaniæ ſitus, laus, &c. habetur ab omnibus. Lege Strab. lib. 3. Plin. 3, 1, 2. & 3. Iuſtin. lib. 44. Solin. c. 36. plura Silius 3, 325. &c. Claudian. de laude Serenæ. Auienus ibi: — *Hic Hiſpanus ager &c.*
Et parum infra locum deprauatum ſic caſtigauimus,

Gens agitat [an *habitat?*] *rupis veſtigia Pyrenææ.*

Camers. Vide præcipue Ludouici Nonii Hiſpaniam, opus accuratum, & multæ eruditionis. Hæc autem ſolida populorum munimenta ſunt, mare & mons. de quibus vtriſque, infinita bonorum auctorum dicta coaceruauimus ad Tacit. 1, 9, 12. item 14, 23. Gruterus.

Ibid. *nec adiri quidem*] Tantum abeſt vt oppugnari. dictum enim eſt, ſicut illud Liuii 44, 6, 7. *Sunt enim Tempe ſaltus, etiam ſi bello non fiat infeſtus, tranſitu difficilis.* Similia paſſim apud auctores.

Ibid. *quam ſe ipſa cognoſceret*] Bene igitur noſter ſupra 1, 8, 6. cenſum Seruii commendat eo quod effecerit, *vt ipſa ſe noſſet reſp.* Pertinet huc adagium noſtratium, quo dicunt, equum, ſi vires ſuas noſſet, homini, quippe debiliori, non ita patienter paſſurum.

Eaque

Eaque de cauſa *ſententia in ſenatu dicta, vt ſeruos à liberis cultus diſtingueret,* improbata eſt, cum appareret periculum, *ſi ſerui dominos numerare,* & inde ſuam multitudinem vireſque æſtimare, *cœpiſſent.* Senec. Clement. 1, 24.

5. *prope ducentos per annos*] Conſentiunt Liuius 28, 12, 10. Vellei. 2, 90, 3. Strabo lib. 3. pag. 109.

6. *Scipiones*] Vide ſupr. 2, 6, 36.

7. *Scipio*] Pro his quæ hic de Scipione ſuperiore narrantur, lege quæ ſupra 2, 6, 37. i. ſunt annotata, quibus adde quæ ſcribit Plut. in Apopth. Camers.

Ibid. *ſtatim capta Carthag.*] Ita coniungo, innuit enim eodem die oppugnatam captamque. Vide ſupra 2, 6, 39.

Ibid. *prouinciam fecit; omnem*] V. e. *vrbem* neque ſecus Pal. tert. vt ſuſpicer locum hunc coinquinatum gloſſis librariorum. nam ſtatim ſequentia, *omnem citra vltraque Iberum ſubiecit imperio,* non ſatis cohærent prædictis. poterat quidem fingi. *& omnia citra vltraque &c.* ſed quis adſtruet ei fidem? Gruterus. Salmaſius *omne* legendum ait, idque probat ad Solin. pag. 1191.

8. *PLVS eſt prouinciam retinere, quam facere*] Eadem ſententia 4, 12, 29. Similis apud Liuium 37, 35, 5. *Parari ſingula adquirendo facilius poſſunt, quam vniuerſa teneri.* Curtium 2, 11, 9. *Facilius eſt quædam vincere, quam tueri.* Quod ipſum quam difficilem, aut debilem faciat vniuerſalis monarchiæ conſtitutionem, feliciter oſtendit, ille, breuiter dicam, literis & armis egregius Marcus à Rechlingen, in diſſertatione ſua de Monarchia Vniuerſali. Cauſſam huius difficultatis tangit etiam Ouid. de Arte 2, 21. noto carmine:

Non minor eſt virtus, quam quærere parta tueri:
Caſus ineſt illis; hic, erit artis opus.

Pertinet huc conſilium Auguſti apud Tac. & Dionem. *de coërcendis intra terminos imperii finibus.* Adrianus apud Spartianum cap. 5. *omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit exemplo, vt dicebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronuntiauit, quia teneri non poterant.*

Ibid. *ideo impatientes iugi*] Tac. H. 4, 17, 8. *Seruirent Syria Aſiaque & Suetus regibus Oriens: multa adhuc in Gallia viuere, ante tributa genitos.*

Ibid. *ſeruire docuerunt*] Claudianus de bello 6. & verſ. 140. *campo poſt auſus aperto Marcellus vinci docuit.*

9. *Cato*] Geſta huius Catonis contra Celtiberos, ſcribit Plut. in vita, & in apophth. Val. Max. 4, 3, 11. Auctor de vir. illuſtr. cap. 47. Frontin. 1, 1, 1. & 4, 7, 31. Multa Cicero in Catone maiore. Plin. 14, 13. *Cato,* inquit, *quum in Hiſpaniam nauigaret, vnde cum trium-*

Digitized by Google

pho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges. Idem Frontin. 4, 3, 1. Lege quæ ſcribit Gellius 13, 18. Camers.

Ibid. *Gracchus*] Quod hic dicitur de Graccho patre habetur cap. 57. Auctoris de vir. illuſtr. De iſto Graccho Val. Maxim. 4, 6, 1. Plinius 7, 13. Cicero de diuin. 1, 18. & alibi. Camers. Adde Liuium 41, 6, 3. Diod. apud Valeſ. 305.

Ibid. *CL. Vrbium euerſione*] Liuius 40, 49, 1. *CIII. oppida intra paucos dies in deditionem accepit.* Polybius auctor eſt, euertiſſe Gracchum CCC. vrbes Celtibericas, quod tamen comice exagitat Poſidonius apud Strab. lib. 3. pag. 211. in Gracchi gratiam inquiens ab eo turribus vrbium nomen inditum, quod noſtro quidem ſæculo non ſemel vidimus, cum effigies ducum paſſim circumferrentur adiunctis imaginibus locorum quæ cepiſſent, inter quæ ſæpius ignobiles vici, aut modica oppidula, ſub ingenti titulo conſpiciebantur.

10. *Metellus*] Metelli geſta in Hiſpania lege in Epit. Liu. 53. Val. Max. 7, 4, 5. & Auct. de vir. illuſtr. cap. 61. Frontin. 1, 1, 12. Camers. Adde Appian. de bello Numant. & Vellei. 2, 5, 2.

Ibid. *qui ex Maced. &c.*] Hæc eſt ed. Vineti; neque ea tamen longe integrior quam aliarum, in quibus: *cui ex Maced. cognomen meruerat Celtibericus fieri, cum & Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, & Nertobrigis &c.* Et vero Pall. duo magis accedunt huic ſcripturæ, quam priori. quippe eſt in ſec. *qui ex Maced. cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cum & Trebiam mem. cep. ex. & Nerſobriis &c.* ac tert. habet; *qui ex Mac. cog. mer. & Celtiberius filius: cum & Contreb. mem. cep. ex. & Herſobrigis &c.* Ego his me non expedio. ſuſpicabar tamen legi poſſe voce vna bis poſita: *qui ex Mac. nomen meruerat, meruerat & Celtibericus fieri, cum & Contreb. mem. cep. ex. & Nertobrigibus maiore gloria pepercisſet.* Certe omnino mihi perſuadeo, illa *mai. glor. pepercit*, minime accommodanda cognomini: ſed vrbi vni cui pepercerat, cum alteram vi captam diripuiſſet. Gruterus. De cognomine ſi accipias; iuuet locus alius infr. 4, 12, 41. *Potuit & ille redire Marmaricus, ſed modeſtior in æſtimanda victoria fuit.* Forte nec abſurde legeretur hoc modo: *cui ex Maced. cognomen meruerat & Celtibericus fieri, cum & Contr. mem. cep. ex. & Nertobrig. mai. glor. pepercisſet.* & ne quem offendat iſta dictio, *Celtibericus fieri*, ea vſus eſt iterum noſter infra 3, 8, 1. Appian. de bellis Hiſpan. pag. 281. *Nergobrigas* appellat. Val. Max. 5, 1, 5. *Centobricenſes.* Vide Ambroſio de Morales lib. 7. cap. 51.

11. *Lucullus*] Luculli geſta in Hiſpania ſcribit Val. Maxim. 3, 2. Epit. Liu. 48. Auctor. de vir. illuſt. cap. 58. Ab his eiſdem habetur, quod hic de Scipione Æmiliano. Camers. Erat enim Scipio corpore valido. Dio apud Vales. pag. 614. Similia de Marcello refert in eius vita Plutarchus cap. 2. Scipionis autem pugnæ meminit

etiam

etiam Plutarch. in præcept. reip. gerendæ cap. 21. Item Plinius 37, 1, 8. aduerſarium eius Intercatienſem fuiſſe ſcribens: & accedit L. Ampelius.

Ibid. *rex fuiſſet prouocatus*] Ita Pall. duo, & e.v. & probauit olim Salmaſius: ad eam formam Varro apud Diomed. lib. 1. *affectatus eſt regnum*, dixit, Liu. 4, 24, 2. *communicati ſunt*. Ouid. de Ponto 1, 3.

Hanc probat, & primus dilectam ſemper ab annis,
Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.

Sueton. Auguſt. 21, 9. *multatus eſt rebellantes*. Apulei. 207, 17. *Punita ſum funeſtum nuptiarum mearum prædonem*. ſicut. Cic. pro Mil. cap. 13. *punitus es inimicum*. Nam apud Val. Max. 5, 1, 3. ext. malim legere *quodam Tarentinorum in conuiuio parum honoratum de ſe ſermonem habitum*. Ne vero quid diſſimulem, videtur mihi Florus aliter ſcripſiſſe. quis enim iſte rex, cuius nec Liuii epit. nec Velleius 1, 12, 4. nec Appian. 284. e. meminerunt? non omiſſuri puto, ſi quid eius rei fuiſſet. quid ergo ſi literas iſtas *Rex* ita ſcriberem. *cum R. ex. fuiſſet prouocatus*, h. e. *Rom. exercitus*, quod aperte Appianus. nec obſtat illud *opima*, quo abuſum opinor auctorem, & hoc nomine decoraſſe inſignia, celebria ſpolia: quod & hoc euincit, quod Scipio tum non imperat, ſed Trib. tantum militum; deinde quod Plut. ſcribit Rom. cap. 27. & Marcello cap. 10. tria tantum ad ſua vſque tempora opima ſpolia fuiſſe. Proprie opima quæ ſint, notum ex Liuio 4, 20, 7. quamuis Varro apud Feſtum in *Opima ſpolia* ea etiam ſic vocari dicat, quæ miles detraxerit, dummodo duci hoſtium. quod ita non obſeruatum fuiſſe, & Liuius indicio eſt, & hoc ipſum Scipionis, parque Licinii Craſſi certamen, qui ſimiliter ducem hoſtium in Thracia, ſed imperatore Auguſto confecit, nec idcirco ſpolia opima more maiorum retulerunt. Vide Val. Max. 3, 2, 6. vbi leg. *quia ſub alienis auſpiciis rem geſſerant*. Eandem ſcripturam *rex* pro *Rom. exerc.* extare in libris Liuii notauit Beatus Rhenanus, ad Liu. 1, 25, 7.

12. *Decimus Brutus*] Quæ de Decio Bruto dicit Florus, ſumpta ſunt ex epit. Liu. 55. & 56. meminit Val. Max. 8, 15. ſi tamen non eſt alius. Camers. *Decimus* autem ſcribendum, non *Decius*, hoc enim proprium nomen eſt, alterum gentilitium. Appian. *Sextum* appellat, Vellei. 2, 5, 1. *Aulum*. *Decimum* autem præter noſtrum Liuii epit. 59, 11. Plutarchus quæſt. Rom. cap. 34. Tabulæ Capitolinæ conſulares & triumphales, Caſſiodorus ac Panuinius, quin & nummus quidam argenteus, denarius, qui D. CALLAIC. habet, quem penes ſe eſſe dicit Franciſcus Fernandius de Cordoua in didaſcalia ſua multiplici, cap. 45. Apud Plinium 36, 5, 21. ſine prænomine eſt *Brutus Callaicus*. L. Ampelius *ſemper decimum*; ſemel atque iterum *Calacium* pro *Callaico* vocat.

Ibid. *formidatum militibus*] Chronicon Hiſpanum Floriani de Ocanpo 3, 37. cum diſſenſum Celticorum & Turdulorum narraſ-

ſet, addit: exinde perſuaſionem fuiſſe apud gentes, eos qui tangerent aquas iſtas, ſui ſuorumque commodorum obliuiſci. ſed verba auctoris ſic ſe habent: *ſignioſe iunto con eſto, quo las gentes comarcanas, y todos los otros eſpannoles, quantos del tuuieron noticia, rehuſauan deſpues deſto muchos ſiglos adelante de tocar en ſus aguas, creyendo ſer de tal propriedad, que ſi lo hizieſſen, perderian la memoria de ſi meſmos y de ſus prouechos, con oluido perpetuo, de quanto los cumplieſſe, como tanbien auian hecho los Galos ſobredichos quando lo paſſaron, la qual ſuperſtition durò por alli caſi todos los tiempos dela gentilidad, haſta que ſus naturales y vezinos reciobieron nueſtra ſanta fè Catholica.* quod equidem ex parte confirmat Epit. Liu. 55.

Ibid. *flumen obliuionis*] *Ferunt inter Celticos & Turdulos, cum feciſſent expeditionem eo, Limao flumine tranſito, ortam ſeditionem: ad quam cum acceſſiſſet ducis obitus, manſiſſe illos ibi diſperſos, indeque Obliuioni fluuio factum nomen.* Strabo lib. 3. pag. 106. Florianus neſcio quem Iulianum Lucam diaconum citat, qui prœlium inter eas gentes commiſſum, & Celticum ducem occubuiſſe narret. Alium fluuium Lethen conſtituit idem Chronicon 2, 34. quod refellitur à Cordoua dicto loco. Alius item eſt hoc nomine, qui circa Syrtes delabitur. ſed de eo non eſt ſermo hoc loco.

Ibid. *cadentem in maria ſolem &c.*] Poëtico more, ſed & ex opinione communi. vide quæ notat Lipſius ad Tacit. de mor. Germ. 45, 2. *ſonum emergentis* (ſolis) *audiri.* & Paneg. Vet. 2, 2. Strabon. pag. 95.

Ibid. *non ſinè quodam ſacrilegii metu*] Diuinus ille Scaliger ad Euſebium pag. 134. putida hæc cenſet & κακόζηλα. & videntur ſane, niſi forte Florum tueatur Tacitus de mor. Germ. 34, 7. vbi dicit *Sanctius ac reuerentius viſum, de actis deorum credere quam ſcire.* ideo ſacrilegium pæne fuiſſe ait Florus, prægrande illud myſterium coram deprehendere. Quo etiam alluſiſſe videtur exquiſitiſſimus adulator L. Vitellius, qui Caio percontanti, *vidiſſetne ſe cum Luna congredi? oculis in terram demiſſis, tremens, velut attonitus, exigua voce: ſolis reſpondit, Domine, vobis diis licet inuicem videre.* Dio lib. 59. fin.

Ibid. *horrore*] Suet. Aug. cap. 6. de loco vbi natus fuit Aug. *concepta opinione veteri, quaſi temere adeuntibus horror quidam & metus obiiciatur.*

13. *duces*] *Tanti eſſe exercitum, quanti imperatorem, vere proditum eſt.* ...ſter infra 2, 18, 15. vbi vide.

Ibid. *res ceſſiſſet*] Sic emendat Vinetus adprobantibus viris doctis. Ita mox *ſi fortuna ceſſiſſet*, & infra 3, 1, 2.

Ibid. *velut cœlo miſſum, vaticinanti ſimilis*] Eiuſmodi ſuperſtitio quantum roboris habeat in animis imperitæ plebis, præter hoc exem-

exemplum etiam teſtimonio ſunt Eunus apud noſtr. infra 3, 19, 4. vbi plura dicemus. Sertorius, qui ceruam quam manſuefecerat, Dianæ mandata ad ſe perferre ſimulabat, apud Plut. in vita cap. 16. Maricus Boius apud Tacit. H.2, 61. Münzerus bello ruſtico. Anabaptiſtæ Monaſterienſes. &c.

15. *Viriatus*] Hiſtoriæ huius auctores ſunt, Epit. Liu. 52. & 54. Cicer. de Offic. 2, 11. Val. Max. 6, 4, 4. Auctor. de vir. illuſtr. cap. 71. Oroſ. 5, 4. Eutrop. 4, 15. Silius 3, 354. Victi autem ſunt à Viriato M. Vetilius prætor, C. Plaucius prætor, Claudius Vnimanus. Auctores qui ſupra. Camers. Frontinus 2, 5, 7. *Celtiberorum ducem* facit, falſo, vt credo. Adde Conſtantin. Porphyrogen. 55.

Ibid. *ex venatore latro*] Sic Antonius Ciceroni Philipp. 3, 22. dicitur; *ex mirmillone dux, ex gladiatore imperator.* Simile infra de Spartaco 3, 20, 8. adde Ammian. 23, 16. Dio apud Vales. 614. Tac. 2, 52, 1.

Ibid. *Hiſpaniæ Romulus*] Hoc eſt fundator & conditor imperii Hiſpani, ſicut Romani fuerat Romulus. Σωτῆρα vocat Diod. apud Vales. pag. 346.

Ibid. *per XIV. annos*] qui plurimum numerarunt, annos fecerunt XIV. belli Viriathini: vt Liuii epitoma 54. & Florus. At Appianus pag. 297. *annis* duntaxat *octo id bellum geſtum* aperte ſcribit. Aperte inquam, atque etiam exacte. Nam ille numerat ab anno DCVI. quo proprie id cœpit: Liuius & Florus ab anno DCI. quo Luſitani rebellarunt, non tamen Viriatho duce: ſed quia connexa bella fuerunt, confundunt. Quorſum hæc? vt præiargum falſumque eſſe Velleianum numerum conſtet, & parte altera truncandum: *Contumelioſo X. annorum bello* legito: & Iuſtinum 44, 2, 7. auctorem habeto. Hæc Lipſius ad Vellei. 2, 90, 4.

16. *Claudium Vnimanum*] De hoc Liuius nullam facit mentionem, ſed auctor de vir. illuſtr. Oroſius, Eutropius idem cum Floro dicunt. Camers. *Vitellium* nominat Diodor. lib. 32. Claudiorum alias cognomen fuit *Contimanus* l. 2. §. 36. de O. I.

Ibid. *pæne ad internec. cecidit & &c. fixit.* Hactenus omnes, *cecidiſſet, & &c. fixiſſet.* nullo ſenſu; quod etiam Vinetus animaduertit, & propterea particulam *quum* inſerendam putauit. Sed hac noſtra emendatione, quam & Berneggerus pro veriſſima habet, res expedita eſt. Cecidit enim prætorem & trophæa illa fixit ſine dubio. ſic Auctor de vir. illuſtr. Oroſ. & Eutrop. ſupra citati. Item Adonis Chronic. ſub anno 4631. Corrupit locum particula *pæne*, quæ correctoribus videbatur aliam conſtructionem requirere: quapropter verborum ſubſequentium caſum mutarunt, cum ea vox cum ſequentibus coniungenda fuerit. Simile corruptionis exemplum oſtendemus in Liuio 4, 31, 8. Loquitur de Mamerco Æmilio quem ob imminutam cenſoriam poteſtatem, nota-

Digitized by Google

tum & ærarium ſfactum, vrgentibus bellis dictatorem dixerant. legitur itaque: *Adeo, ſimul fortuna ciuitatis virtute vera eguit, ut nihil cenſoria animaduerſio effecerit, quo minus regimen rerum ex notata indigne domo peteretur.* Hic particula *adeo*, idem operata eſt quod in noſtro illa altera. ſcripſit enim Liuius *eguit, nihil cenſoria animaduerſio effecit. &c.* præterea non intellexerunt correctores vim vocis *ſimul*, quæ valet *ſimulatque, quam primum*, ſo bald. Ita Salluſtius Cat. 7, 3. *Iuuentus, ſimul* (ſic vetuſtiores edd. non *ſimul ac*) *belli patiens erat, in caſtris per laborem vſu militiam diſcebant.*

Ibid. *cecidit, &*] Duæ voces in vnam coaluerant, librariorumque opera factum erat; *cecidiſſet.* male. Simile mendum in Iuſtino 10, 3, 3, annotauimus, in voce *proceſſiſſet*, pro qua reſcribendum; *proceſſit &.* Item in l. 2. de feriis. vbi legitur, *ceſſantes, excuſationes allegentur*, pro *ceſſ. exc. allegent, vt &c.* Similiter corrigendus Obſequens cap. 122. *Cum in agro Piſtorienſi Catilinam diuiciſſet laureatos &c.* Putem legend. *C. Ant. in 4. P. Cat. deuicit, & laur &c.* Sicut apud Paul. Diac. lib. 15. pr. *Attila dum cum fratre Bleda &c. deuaſtaret &c. peremit &c. compulit.* lego: *Attila d. c. f. Bl. deuaſtat &c. perimit. &c. compellit.*

Ibid. *inſignia*] Sic Fal. & I. Vetus tamen editio *inſignita*, ſed illud alterum præplacet. dictum enim eſt ſicut illud Virg. Æn. 7, 612.

—— *Quirinali trabea, cinctuque Gabino Inſignis.*

Ibid. *in montibus ſuis trophea fixit*] Seruius ad Æn. 11, 6. *Trophea non figebantur niſi in eminentioribus locis, Salluſt. de Pompeio* [*Incert. 5, 7.*] *Deuictis Hiſpanis, trophaa in Pyren. iugis conſtituit. Ex quo more trophaa arcubus exædificatis in vrbibus figuntur.* Scilicet vt magis ſint conſpicua. Sic infra 3, 2, 9. *Domitius Ænobarbus & Fabius Maximus ipſis quibus dimicauerant locis, ſaxeas erexere turres, & deſuper exornata armis hoſtilibus trophaa fixere.* apud Tacit. 2, 18, 4. *Miles* (Germanici) *ſtruxit aggerem, & in modum trophaorum, arma, ſubſcriptis victarum gentium nominibus, impoſuit.* apud Silium 15, 482.

Pyrenes tumulo clipeum cum carmine ſignat,
Haſdrubalis ſpolium, Gradiuo, Scipio victor.

De trophæis Pompeii etiam Dio. lib. 41. pag. 185. Et Plin. 37, 2, 3. *imago quam Pyrenæis montibus impoſuiſti.*

17. *etiam*] Ita v.e. & codd. quidam ſcripti Vineti. vt & Pall. alii editi, *eum.*

Ibid. *Pompilio*] Diodoro lib. 32. eſt Σκηπίων. Forte leg. Κηπίων, & apud Flor. *Seruilio* pro *Pompilio.*

ibid. *violata victoria*] Infra 2, 20. appellat. *violare arma Romana.*

Ibid. *domeſticos percuſſores*] Amicos Viriati, quos pro pace conſequenda miſerat. vide Appian. pag. 296. m. quod item Metellus imitatus

imitatus eſt, apud Salluſt. Iug. 46, 4. & 61, 3. Vergentibus iam populi Romani moribus. Prius enim minime Romana ars putabatur, fraus ac dolus. Hinc cum Q. Marcius gloriaretur decepto per inducias & ſpem pacis Perſe, *veteres, & moris antiqui memores, negabant, ſe in ea legatione Romanas agnoſcere artes.* Liuius 1, 53, 4. & 42, 47, 5. Quamuis ne hoc quidem Seruilii factum probatum, præter cæteros etiam Val. Max. 9, 6, 4. indicet. quæ notauimus ſupra 1, 18, 21. f. Inſidias huiuſmodi *degeneres* vocat Tacitus 11, 19, 4.

Ibid. *hanc hoſti gloriam dedit, vt videretur aliter vinci non potuiſſe*] Plutarchus de Sertorio ſimili fraude cæſo, in Eumene cap. 37. *Neque vero Sertorii vitam dehoneſtauit exitus, cui quæſitum eſt a ſociis, quod hoſtium inferre potuiſſet nullus.* Quo Lucianus reſpexerit, cum in Ioue Tragœdo dixit, *aduerſarium ante pugnam ſublatum, inuictum mori.*

Bellum Numantinum.

CAP. XVIII.

1 NVmantia, QVANTVM Carthaginis, Capuæ, Corinthi opibus inferior; ita virtutis nomine & honore par omnibus, ſummumque, ſi vi-
2 ros æſtimes, Hiſpaniæ decus. quippe quæ *ſine muro*, ſine turribus, modice edito in tumulo *apud flumen Durium ſita, quatuor millibus* Celtiberorum, quadraginta millium exercitum, per annos quatuordecim ſola ſuſtinuit; nec ſuſtinuit modo, ſed ſæuius aliquanto perculit, pudendiſque fœderibus affecit. Nouiſſime quum inuictam eſſe conſtaret, opus quoque eo fuit, qui Carthagi-
3 nem euerterat. Non temere, *ſi fateri licet*, vllius cauſſa belli iniuſtior. *Segulenſes*, *ſocios* & conſanguineos, Romanorum manibus elapſos exceperant. habita pro eis deprecatio nihil va-
4 luit. quum ſe ab omni bellorum contagione re-

mouerent, in legitimi fœderis precium iuſſi *ar-*
ma deponere. Hoc ſic à barbaris acceptum, quaſi ma-
nus abſcinderentur. Itaque ſtatim, *Megara viro*
fortiſſimo duce, ad arma conuerſi, Pompeium
prœlio aggreſſi. fœdus tamen maluerunt, quum
debellare potuiſſent. Hoſtilium deinde Man- 5
cinum. hunc quoque aſſiduis cædibus ita ſube-
gerunt, vt *ne oculos quidem* aut vocem Numan-
tini viri quiſquam ſuſtineret. Tamen cum hoc 6
quoque fœdus maluere, contenti armorum ma-
nubiis, quum *ad internicionem* ſæuire potuiſſent.
Sed non minus Numantini, quam Caudini illius 7
fæderis flagrans ignominia ac pudore populus
Romanus, dedecus quidem præſentis flagitii, *de-*
ditione Mancini expiauit: ceterum duce Scipio- 8
ne *Carthaginis incendiis ad excidia vrbium imbuto*,
tandem etiam in vltionem excanduit. *Sed tunc* 9
acrius in caſtris, quam in campo; noſtro cum mili-
te, quam cum Numantino, præliandum fuit.
Quippe aſſiduis & iniuſtis & *ſeruilibus maxime ope-* 10
ribus attriti, ferre plenius vallum, qui arma neſci-
rent; luto inquinari, qui ſanguine nollent, iube-
bantur. Ad hoc *Scorta*, calones, ſarcinæ niſi ad
vſum neceſſariæ, amputantur. *Tanti eſſe exerci-* 11
tum, quanti imperatorem, vere proditum eſt. Sic
redacto in diſciplinam milite, commiſſa acies:
quodque nemo viſurum ſe vnquam ſperauerat,
factum eſt, vt fugientes Numantinos quiſquam
videret. Dedere etiam ſeſe volebant, Si tole- 12
randa viris imperarentur. Sed quum Scipio *ve-*
ram vellet & ſine exceptione victoriam, eo neceſſita-
tum compulſi; *primum*, vt deſtinata morte in prœ-
lium

Digitized by Google

lium ruerent, quum ſeſe prius *epulis*, *quaſi inferiis*, impleuiſſent, carnis ſemicrudæ, & *celiæ*: ſic vo-
13 cant *indigenam ex frumento* potionem. Intellectum ab imperatore conſilium: itaque *non eſt permiſſa pugna morituris.* Quum foſſa, atque *lorica*, quatuorque caſtris circumdatos, *fames* premeret; ab duce *orantes* prœlium, vt *tanquam viros*
14 occideret, vbi non impetrabant, placuit eruptio. ſic conſerta manu plurimi occiſi: & quum vrgeret fames, aliquantiſper *inde* vixere. nouiſſime conſilium fugæ ſedit: ſed hoc quoque, ruptis equorum cingulis, vxores ademere, ſummo ſcele-
15 re, per amorem. *Itaque de plorato exitu*, in vltimam rabiem furoremque conuerſi, poſtremo mori *hoc genere* deſtinarunt: duces ſuos, ſeque, patriamque, ferro & veneno, ſubiectoque vndi-
16 que igne peremerunt. *Macte fortiſſimam*, & meo iudicio beatiſſimam in ipſis malis ciuitatem! aſſeruit cum fide ſocios, populum orbis terrarum viribus fultum, ſua manu, ætate tam longa, ſuſtinuit. Nouiſſime, maximo duce oppreſſa ciui-
17 tas, nullum de ſe gaudium hoſti reliquit. *Vnus enim vir* Numantinus non fuit, qui in catenis duceretur. Præda, vt de pauperibus nulla: arma ipſi cremauerant. Triumphus fuit tantum de nomine.

NOTÆ IN CAPVT XVIII.

Bellum Numantinum ſcribunt Epit. Liu. 57. & ſeqq. Auctor de vir. illuſtr. cap. 58. & 59. Valer. Maxim. 2,7,1. 3,2,7. ext. 7,6,2. ext. Auguſt. Ciuit. 3.21. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 6. Camers. Adde Strabon. lib. 3. pag. 112. Vellei. 2,4,3. Appian. in Hiſpanicis. Frontin. 4,1,1. Plut. Mario cap. 3. Vegetium 3, 10. Diodorum in Excerpt. Vales. pag. 381.

Num. 2. *ſine muro*] *Nec enim eſt magnus murorum vſus vrbibus cum viris vincendi gnaris.* Plut. Symp. 2, 5. Sic ad hoc quoque caput pertineat quod Strabo lib. 3. pag. 106. ait: *Quoſdam eorum qui ad Durium amnem accolunt, Laconica vti vita ratione.* Nam Sparta ſine muris, ad Antigonum vſque, ſi credimus Iuſtino 14, 5, 6.

Ibid. *apud flumen Durium ſita*] Sic quidem recenter editi, aut *ſituata.* at noſter antiquus tantum habet, *apud flumen ſublata.* & vere: Mſ. Vineti aberat etiam vox *Durium*, eratque in pleriſque. *apud flumen ſilata.* Pal. ſec. præfert, *apud flumen Sytata*: tert. *apud flumen ſituata.* Gruterus. Sueyro in verſione Vellei: *La Numancia ciudad pueſta ſegun Morales en el fin ſeptentrional de los Celtiberos, en los pueblos llamados Areuacos, poco mas de vna legua mas arriba de donde ahora eſtá la ciudad de Soria, á la puente que llaman de Guaray, junto al rio Duero.*

Ibid. *quatuor millibus &c.*] Variat Strabo dicto libro.

3. *ſi fateri licet*] Apud aures inſuetas audire vera. Simili præfatione vtitur infra 3, 7, 1.

Ibid. *Segulenſes ſocios &c.*] Sic Pall. tres. nam nunc iterum in ſcenam redit ille Nazarianus. Gruterus. Hoc autem ipſum cum Thebis dirutis Athenienſes feciſſent, *ita grauiter tulit Alexander, vt ſecunda legatione bellum deprecantibus, ita demum remiſerit, vt oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur.* Iuſtin. 11, 4, 10. vt ita non adeo iniuſta belli cauſſa videatur, receptatores hoſtium inuadere.

4. *hoc ſic à barbaris acceptum &c.*] De Hiſpanis in genere Iuſtinus 44, 2, 5. *plurimis militares equi & arma ſanguine ipſorum cariora*, vbi notam Berneggeri vide. & quæ notamus ſupra 1, 10, 2. & 2, 3, 5. Item Dionyſ. apud Valeſ. 529. & ſuppl. Curt. 1, 13, 6.

Ibid. *Megara viro*] Videtur reſtituendum, *Megarauicto.* nam ſic ſane Pall. tres. niſi quod fere duabus vocibus exararint, *Megari victo.* Gruterus.

5. *ne oculos quidem*] Scio quidem à viris doctiſſimis exponi hæc de ardore vultus & oculorum, de quo ſupra 1, 16, 12. quædam notauimus. ſed hoc loco videntur ſimplicius intelligenda, vt dicat auctor, non auſos appropinquare Numantinis. Sie haben ihnen nicht getrawet vnder die Augen zutretten.

6. *ad internicionem*] Epit. Liu. 55, 5. *quum ſpes nulla ſeruandi exercitus eſſet.*

7. *deditione Mancini*] Adde Vellei, 2, 90, 5. & quæ notamus ſupra 1, 16, 12.

8. *Carthaginis incendiis ad excidia vrbium imbuto*] Nimirum, *Iter eſt, quacunque dat prior veſtigium*: vt loquitur P. Syrus, & vere Paterculus 2, 3, 5. *Non ibi conſiſtunt exempla vnde cœperunt: ſed quamlibet in*

bet in tenuem recepta tramitem, latiſſime euagandi ſibi viam faciunt. de qua re luculentiora promſimus ad Tacit.13,16,5. Gruterus.

10. Diſciplina militaris quibus artibus reuocari poſſit, hoc ipſo aliorumque ducum exemplis docent Veget. 3,11. Frontin.4,1. Val. Max.2,7.

Ibid. *ſeruilibus maxime operibus*] Imitatus hoc eſt Sylla. Vide Plutarch. in vita.

Ibid. *ſcorta*] Polyb. apud Vales. 206. Ὅτι Σκιπίων, ἑταίρας καὶ θύτας καὶ μάντεις ἐξήλαυνε τοῦ στρατοπέδου.

11. *TANTI eſſe exercitum &c.*] Hinc Liuius 2,39,1. *rem Romanam ducibus quam exercitu fortiorem.* & 5,28,5. *multitudinem ſemper ferme regenti eſſe ſimilem.* Antigonus Gonatas fine literarum ad Zenonem, quæ apud Laërtium leguntur: *qualis princeps fuerit, tales quoque illos qui eius imperio parent, plerunque euadere veriſimile eſt.* Claudian. in Eutrop. 2, 415.

Cum duce mutata vires —— & ita plane Liuius 5, 19, 3. Vide omnino Grut. ad Tacit. diſcurſum ſextum, & decimum. Adde ſupra 2,17,13. Plutarch. Lucullo cap.30. Senec. ep.104,40. Iuſtin. 4,4,7. & 6,8,2. Tac. H.2,68. H.2,73,2. Claudian. de laud. Stilic. 1,168. Salluſt. Iug.32. Eccleſiaſt.10,2. Prouerb.29,12.

12. *veram & ſine exceptione victoriam*] Sic legati fatentur; *Iugurtham ſine vlla pactione, ſeſe regnumque ſuum in illius fidem tradere.* Salluſt. Iug. 62,4. de qua deditionis ſpecie abunde diximus ad Liuium 42, 8. Gruterus. Hodie vocant, Sich auff gnad vnd vngnad ergeben.

Ibid. *primum*] Ea vox non ab auctore, nec vlli rei videtur eſſe.

Ibid. *epulis, quaſi inferiis*] Paſſim animaduertas hunc morem apud noſtrum 4, 2, 69. 4, 12, 50. & Tacit. 2, 31. Appian. 1. Ciuil. pag. 379. Oroſ. 5, 18. & alios. rationem reddit Salomon ille ſapientiſſimus prouerb. 31,6. & Liuius 26,14,3. *Vt alienentur mentes ab imminentis ſenſu mali.* Hodie Turcis in prœlium profecturis familiare eſt, ex albo papauere confecti opii eſu, munire pectus aduerſus incerta euentuum, quod *Maslac* vocant, referente Bauhino in Pinace ſuo Medico. Adde Caſaub. ad Baronium 16, 80.

Ibid. *celia*] Cereuiſiæ, vt fere vocatur, genus. Vide late de hac re Hadrianum Iunium animaduerſionum 2, 12. & Lindenbrogium ad Ammian. 26,22. Quibus adde lepidum epigramma Iuliani, ab Eraſmo verſum hoc modo:

Bacche quis? vnde venis? verum tibi deiero Bacchum,
Te haud noui, tantum eſt cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu: dic age num te
E ſpicis finxit Gallia vitis inops.

Non,

Non igitur Bacchum te dixero ſed Cerealem,
Et frumentigenam, nec Bromium, imo Bromum.

Item Plinium 14, 22. in fine.

Ibid. *indigenam*] Sic repoſui volentibus Pall. o. eſt ἐπιχώριον πόμα, vt interpretatur Salmaſius.

Ibid. *ex frumento*] Tac. in Germ. 23, 1. *potui humor, ex hordeo & frumento, in quamdam ſimilitudinem vini corruptus.*

13. *non eſt permiſſa pugna morituris*] Prudenter, cum deſperatis enim pugnare, nihilo ſanioris ſit, quapropter id ſedulo cauerunt maximi duces. Ageſilaus pugnare ob hanc cauſam noluit, cum Meſſeniis, apud Polyæn. lib. 2. Frontin. 2, 1, 10. & cum Thebanis, apud Diodor. 15, 33. Emperamus Spartanus cum Meſſeniis, apud Pauſan. Meſſen. pag. 257. Pelopidas cum Phocenſibus apud eundem Polyænum dicto libro. Omneſque ii quos recenſet Frontinus 2, 6. quibus adde Aribæum apud Polyæn. lib. 7. Syracuſanos apud Thucyd. 7, 15, 10. Locris certe à Crotoniatis pugnare coactis, *non alia cauſa victoriæ fuit, quam quod deſperauerunt.* Iuſtin. 20, 3, 6. Marius *forti deſperatione viam ſpei fecit*, Oroſ. 5, 15. Adde infra 3, 3, 8. Adde Tac. H. 3, 60, 5. Latron. declam. in Catilin. 3, 8. Tac. 12, 31, 8. Iuſtin. 1, 6, 12. Cronic. del Peru 2, 213. Xenoph. pag. 643. vbi Epaminondam Spartæ imminentem à paucis oppidanis pulſum refert; addens: ὡς τοὺς ἀπονενοημένους οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. Inſigne rei huius exemplum apud Fulgoſ. 6, 11. de Candauenſibus. Ii enim à Ludouico Flandriæ Comite obſidio preſſi, cum dedere ſe vellent, ſi toleranda viris imperarentur: ille autem pedibus nudis, abiectis exterioribus indumentis, aperto capite, fune in collum accepto, veniam petere iuberet: indignitate rei ad deſperationem acti, cum quinque millibus eruptione facta, hoſtilem exercitum 30000. ceciderunt.

Ibid. *lorica*] Adde infra 3, 10, 25. Plura in Indice.

Ibid. *fames*] Vide ſupra 1, 10, 2. c. & infr. 3, 22, 9.

Ibid. *orantes*] Scripta lectio *orante*, lego *orant*, ſequitur enim in iiſdem ſcriptis, & vbi hoc non impetrabant. Salmaſius.

Ibid. *tanquam viros*] Nam ille alter pereundi modus, viliſſimos fortiſſimoſque non diſtinguit. Senſerunt hoc Alexandri milites cum *quererentur clariſſimum regem non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentem aqua corpus ereptum eſſe.* Curt. 3, 5, 5. Non pigebit ſubiicere verba Heinſii, quem literarum hac tempeſtate principes inter, conſenſus doctorum numerat, ea ſunt autem in laudatione funebri Principis Mauritii, de obſidione Bredana, *hoſti noua hac obſidionis ratio placere cœpit, qua de fame ac egeſtate militis, non de virtute, triumphatur, qui nihil grauius indigniuſque tulit,*

quam

Digitized by Google

quam quod prælijs ab hoſte interclußus, ad ignauiam redigeretur, expugnatus antequam oppugnaretur.

14. *inde*] Hoc eſt, ex cadaueribus occiſorum. meminit Val. Max. 7, 6, 2. ext. *capta iam vrbe complures inuentos, artus & membra trucidatorum corporum ſinu ſuo geſtantes.* Idem Petronius fine Satyrici: vtrobique ſimilia inuenies exempla. quibus accenſeas & illud Perſarum ſub Cambyſe, apud Senecam de ira 3, 20. Adde quod ex Olympiodoro narrat Photius biblioth. cod. 80. *Dum Vandali Hiſpanias vaſtarent, qui in muratas ſe vrbes Romani receperant, eo inedia adacti ſunt, vt inuicem ſe laniando edere cogerentur. Ibi mulier vna quatuor liberorum mater, omnes deuorauit.* Nota ſunt quæ acciderunt Hieroſolymorum obſidio. Adde Reg. 4, 6, 15. & Tac. Agric. 28, 3. de Vſipiis.

15. *Itaque deplor. exitu*] Sic v. e. & Pall. o. Gruterus.

Ibid. *hoc genere*] Theogenem quendam huius facinoris auctorem facit Val. Max. 3, 2, 7. ext. Vide & Senec. de ira 1, 11. Simili ratione, vel furore potius, à victorum poteſtate ſe ſuaque vindicarunt, *Abideni*, apud Polyb. 16, 16. *Aſtapenſes.* Liu. 28, 22. *Axiothea* Nicoclis apud Polyæn. lib. 8. *Butes* Perſa Plut. Cimone cap. 13. quem *Borgen* vocat Polyæn. lib. 7. *Cantabri*, infra 4, 12, 50. *Cappadoces*, Iuſtin. 13, 6, 2. *Carthaginienſes.* Florus 2, 15, 17. Val. Max. 3, 2, 8. ext. *Cimbrica* feminæ. infra 3, 3, 29. *Gallica quadam gens.* Oroſ. 5, 14. Adonis Chronic. ſub anno 4690. *Iſaurenſes.* Diodor. 18, 22. *Iſtri.* Liuius 41, 11. *Iudæi.* Ioſeph. de bell. Iud. 6, 28. & 7, 18. *Magdaburgenſes*, ſi vera eſt quorundam narratio, nuper. *Marmarenſes.* Diodor. 17, 25. *Metulii.* Appian. Illyrico. *Saguntini* ſupra 2, 6, 4. *Scapula.* Hirtius de B. H. cap. 33. *Sidonii.* Diodor. 16, 45. *Sobii.* Curt. 9, 4, 6. *Taochori.* Xenophon de exped. Cyri lib. 4. *Thalenſes.* Salluſt. Iug. 76, 6. *Theoxena.* Liu. 40, 4. *Turci* in expugnatione Naupacti. Ioui. Hiſt. lib. 31. *Vaccæi.* Liu. epit. 53. *Xanthii.* Plut. Bruto cap. 74. Quibus adſcribam quæ in citato opere de nautis Belgicis ab hoſtibus oppreſſis prædicat Heinſius. *nauibus accenſis, puluere icti, & cum hoſte in aërem eliſi, quia non vincuntur, ex opinione ſua vincunt.*

16. *Macte fortiſſimam &c.*] Ita quidem edendum curaui, ſi cui minus placeat, non impedio quin reſcribat antiquam lectionem, quam in variis inueniet. *macte fortiſſimam ciuitatem*, videtur dixiſſe, ſicut dicitur *bene me, bene te, bene nos &c.* apud Plautum: ſic Tibull. lib. 2. *Sed bene Meſſallam ſua quiſque ad pocula dicat.* hinc *benedicere aliquem.* nam illud *aſſeruit* ad ſequentia pertinet *cum fide ſocios, aſſeruit ſocios cum fide*, h. e. *fideliter, bona fide*, ita loquuntur auctores. ſicut *cum ſummo ſtudio* Salluſt. Cat. 51, 33. *cum cura.* Liuius 3, 4, 4. *cum bona fide & gratia.* qualia loca multa notaui in Indice Taciti. Ceterum hunc μακαρισμὸν, Florus non vt Rom. ſed vt Hiſpanus aut Hiſpanienſis addidit.

17. *Vnus*

17. *Vnus enim vir &c.*] Diſſentit Strabo lib 3. & Appianus pag. 311. ſed à noſtro ſtat. Veget. 3, 10. vbi vulgatum alteri præfero, nec enim tam abſurdus inde enaſcitur ſenſus, vt videbatur viro docto, ſed germanus omnino & probus, *Scipio*, ait, *Africanus ſub aliis imperatoribus Hiſpanienſes exercitus frequenter victos accepit: hos diſciplinæ regula cuſtodita, &c. cum ipſis denique Numantinos capta ciuitate ſic concremauit* (alii, *ſuperauit*) *vt nullus euaderet.* cum ipſis, ſubaudi *exercitibus*. Sic. Tac. 1,25,5. *præcipuam ipſi fortiſſimarum legionum curam, quibuſcum tot bella tolerauiſſet.* De triumpho Scipionis Plin. 33, 11.

CAPVT XIX.

HActenus populus Romanus pulcher, egre- 1
gius, pius, ſanctus, atque magnificus: reli-
qua *ſæculi*, vt grandia æque, ita vel magis turbi-
da & fœda; *Creſcentibus cum ipſa magnitudine im-
perii, vitiis*: adeo vt ſi quis hanc tertiam eius æta- 2
tem tranſmarinam, *quam ducentorum annorum fe-
cimus*, diuidat; centum hos priores, quibus Afri-
cam, Macedoniam, Siciliam, Hiſpaniam domuit,
aureos (ſicut poëtæ canunt) iure meritoque fa-
teatur: centum ſequentes, *ferreos* plane & cruen- 3
tos, & ſi quid immanius: quippe qui Iugurthi-
nis, Cimbricis, Mithridaticis, Parthicis bellis,
Gallicis atque Germanicis, quibus cælum ipſum
gloria aſcendit; Gracchanas, Druſianaſque cæ-
des; ad hoc Seruilia bella miſcuerunt: & ne
quid turpitudini deſit, Gladiatoria. Denique, *in* 4
ſe ipſe conuerſus Marianis, atque Sullanis, nouiſſi-
me Pompeii, & Cæſaris manibus, quaſi per ra-
biem, & furorem, *& nefas*, *ſemet ipſe lacerauit.*
Quæ etſi iuncta inter ſe ſunt omnia atque confuſa: 5
tamen *quo melius appareant*, ſimul & ne ſcelera
virtutibus obſtrepant, ſeparatim proferentur:
priuſ-

6 priuſque, vt cœpimus, iuſta illa, & pia cum exteris gentibus bella, memorabimus, vt magnitudo creſcentis in dies imperii appareat. tum ad illa ciuium ſcelera, turpeſque & impias pugnas reuertemur.

NOTÆ IN CAPVT XIX.

Quæ hoc capite continentur, patent ex antehabitis, & poſthabendis capitibus. Vnde Romam vitia irrepſerint, docet Auguſt. Ciuit. 2, 21. & 3, 21. ſic ad idem: *Tunc primum*, inquit, *per Cn. Manlium procos. de Gallogræcis triumphantem, Aſiatica luxuria Romam omni hoſte peior irrepſit. Tunc enim primum lecti ærati, & pretioſa ſtragula viſa perhibentur: tunc inductæ in conuiuia pſaltriæ, & alia licentioſa nequitia.* Plura Liuius 39, 6. Plinius 33, 11. Notanter Iuſtinus 36, 4, 12. [vbi Berneggerus.] Lege Iuuenalem, Sat. 3, 58. &c. & 6, 298. &c. Camers. Confer cum hoc capite infra 3, 12.

Num. 1. *ſæculi.*] Sic Pall.o. hactenus editi, *ſæcula*: nihilo forte peius, niſi obſiſterent tot membranæ. Gruterus.

Ibid. *creſcentibus cum ipſa magnitudine imperii vitiis*] Ea mente Tacit. H. 2, 38, 1. *Vetus ac iam pridem inſita mortalibus potentiæ cupido, cum* imperii magnitudine adoleuit. &c. Adde infra 3, 12, 11.

2. *quam ducentorum annorum fecimus*] Supra Prologo num. 8. vnde magis apparet, ipſius auctoris eſſe lectionem, quam ibi repoſuimus.

Ibid. *aureos*] De aurea ætate, & aliis, & cur ſic dicta, notaui multa primo in Ruffinum in annotationibus Claudiani. Camers.

4. *in ſe ipſe conuerſus*] Iuſtin. 44, 2, 2. de Hiſpanis: *Si extraneus deeſt, domi hoſtem quærunt.* Vbi vid. not. Berneg.

Ibid. *& nefas*] Non diſplicet ſententia Acidalii, qui ad Vellei. 2, 51, 1. *hei nefas* reſcribendum arbitratur. quamuis etiam abiici poſſit iſtud *&*, vt legatur, (*nefas!*) ſicut infra 2, 20, 7. & 4, 2, 14. & alibi.

Ibid. *ſemetipſe lacerauit*] More furentium ſuos ipſe artus & ſua membra cædens, quod de Macedonibus dixit Iuſtinus 13, 6, 17. Quomodo Sidonius Carm. 5, 511.

—— Pharſalica Cæſar
Arua petens, ſubitas ferro compeſcuit iras,
Sed ſua membra ſecans. ——

Si qua

5. *quæ etſi inter ſe*] Sic. v. e. ac fere Pall. nam Naz. habet, *quæ ſi iuncta*. Gruterus. Acidalius tamen ad Vellei. 2, 99, 4. *ſi* [illegible]et, & per *etſi* explicat.

Ibid. *quo melius appareant &c.*] Recte, nec ſine exemplis optimorum ſcriptorum. Vide Curt. 5, 1, 1. & 2. Tac. 12, 40, 11. & 13, 9, 7. Vellei. 1, 14, 1. Sic Appianus bellum Veriathicum ſeorſim congerit, & ſi quid eodem tempore in Hiſpania geſtum eſt, in alium locum reiicit. Adde infra 3, 12, 14: & Suetonium Auguſto 9, 1. Eodem conſilio Ouid. Faſt. 1, 61:

Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia faſtis;
Ne ſeriem rerum ſcindere cogar, erunt.

Aliter tamen Siſenna apud. Nonium verbo *Saltuatim*.

Bellum Aſiaticum.

CAPVT XX.

VIcta ad Occaſum Hiſpania, populus Roma- 1
nus ad Orientem pacem agebat; nec pacem
modo, ſed inuſitata & incognita quadam felici-
tate, relictæ regiis hereditatibus opes, & tota inſi-
mul regna veniebant. Attalus rex Pergameno- 2
rum, *regis Eumenis filius*, ſocii quondam commili-
toniſque noſtri, teſtamentum reliquit: Populus
Romanus bonorum meorum heres eſto: *in bonis
regis hæc fuerant*. Adita igitur hereditate, prouin- 3
ciam populus Romanus, non quidem bello, nec
armis; ſed, quod eſt æquius, teſtamenti iure re-
tinebat. SED hanc, difficile dictu eſt, vtrum fa- 4
cilius *amiſerit*, *an recuperauerit*. Ariſtonicus *regii
ſanguinis* ferox iuuenis, *vrbes regibus parere conſue-
tas*, *partim facile ſollicitat*: paucas reſiſtentes, 5
Myndum, Samon, Colophonem, vi recepit. *Craſſi
quoque prætoris* cecidit exercitum, *ipſumque cepit*.
ſed ille memor & *familiæ*, & Romani nominis,
cuſtodem ſui barbarum virgula excæcat. *in exi-*

tium

6 *tium ſui quod volebat, ita concitat.* Mox à *Perperna* domitus, & captus, & per deditionem in vinculis habitus.
7 Aquilius Aſiatici belli reliquias confecit, *mixtis (nefas!) veneno fontibus* ad deditionem quarundam vrbium. QVÆ res vt maturam, ita infamem fecit victoriam: quippe quum contra fas deum, moreſque maiorem, medicaminibus impuris, *in id tempus ſacroſancta Romana arma* violaſſet.

NOTÆ IN CAPVT XX.

Vetus e. orditur hinc librum tertium: neque aliter Pall. ter, non male. [immo optime] retinui tamen vulgatam diſtinctionem, ob huius ſuperioriſque ſæculi viros, qui in ſcriptis ſuis cap tum numerum alterum producunt allegantque: tanto quidem magis, quod caput iſtud ſuperioribus adnectant Pal. pr. ac ſec. Gruterus. Quæ hic de Attali regis teſtamento dicuntur, habentur à Plinio 33, 11. Val. Max. 5, 2, 3. ext. Epit. Liu. [58. &] 59, Iuſtin. 36, 4, 5. Strab. lib. [13. pag. 429. &] lib. 14. pag. 444. Euſeb. lib. temp. Auguſt. Ciuit. 13, 11. Appian. Mithridat. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 8. Aduertendum, Aſiam bello captam, Attalo regi muneris loco poſſidendam pop. Rom. tribuiſſe &c. Lege Valer. Max. 4, 8, 4. Attalus enim contra Philippum Maced. regem, & contra Antiochum pro Rom. pugnauerat. Acron. Carm. 2, 18, 5. vult ex Horatii ſententia, Romanos non iure factos Attali heredes. Camers. Adde Vellei. 2, 4. & Sext. Ruffum.

Num. 2. *regis Eumenis filius*] Ita quidem Strabo etiam & Oroſ. 5, 8. ſed Iuſtinus 36, 4, 1, patruum ei facit Eumenem.

Ibid. *in bonis regis hæc fuerant*] Larga quidem & liberali interpretatione Romanorum. nam aliter ſecus videri poſſit; vt priuatum tantum inſtrumentum intellexerit Attalus.. Regna enim niſi quæ aliquis acquiſiuerit armis, regum ita non eſſe [illegible]dentur, vt in externos tranſmitti poſſint, abſque conſenſu popu[illegible]odem tamen modo poſtea Romanis legata dicuntur regn[illegible] *[illegible]gypti.* apud Cicer. de L. Agrar. 1, 1. & 2, 16. *Bithyniæ.* Epit. Liu. 93. Vellei. 2, 4, 1. Cicer. de Agrar. 2, 15. Eutrop. 6, 4. Sex. Ruff. *Cappadociæ.* Iordan. de ſucceſſ. regn. cap. 55. *Cyrenæorum.* Epit. Liu. 70. Appian. fine Mithrid. Iuſtin. 39, 5, 2. Ammianus extremo libro 22. quod male confundunt ad dicta Ciceronis loca, cum Alexan-

Digitized by Google

drino, interpretes. *Paphlagonia.* Iordan. dict. loc. *Thracia*, Dio 47, 4, 9.

4. *amiſerit an recuperauerit*] Sic v. c. nam ſeqq. interſerunt, *amiſerit pop. Rom. an rec.* non neceſſario: cum proxime eædem voces præceſſerint. reſtat tamen vltimum quoque in Pal. pr. ſed non item in ſec. aut tert. Gruterus.

Ibid. *regij ſanguinis*] Quippe filius Eumenis. teſtes Liuius 45, 19, 10. Iuſtinus 36, 4, 6. Eutropius 4, 25. alii. niſi quòd Vellei. 2, 4, 1. *mentitum* ait, *regiæ ſtirpis originem* quo forſan etiam referas hæc, Diodori ex lib. 34. apud Vales. Ἀριστόνικος μὲν ἀντιποιησάμενος τῆς μὴ προσηκούσης βασιλείας. Mithridates apud Salluſt. H. 4, 2, 10. Attali filium facit, ſi quidem vulgatæ lectioni credimus, quam tamen corrigendam putauerim, hoc modo; *Attalum ex rege miſerrimum ſeruorum effecere: ſimulatoque impio teſtamento, filium Eumenis Ariſtonicum, quia patrium regnum petiuerat &c.* hactenus enim legebatur, *filium eius Ariſtonicum.*

Ibid. *vrbes regibus parere conſuetas partim facile ſollicitat*] Tacitus H. 4, 17, 8. *ſuetus regibus Oriens.* Mirum autem non eſt, vrbes iſtas facile præpoſuiſſe regium dominatum Romano, cum eum etiam libertati poſtea ante habuerint Cappadoces, vt referunt Strabo lib. 12. pag. 273. & Iuſtinus 38, 2, 8. Nempe verum eſt illud Mithridatis apud Salluſtium H. 4, 2, 26. *Pauci libertatem, pars magna iuſtos dominos volunt.* Plut. Anton. cap. 113. Orientales vocat *homines ſeruire aſſuetos, & regnari quærentes.*

Ibid. *Myndum &c.*] De his Strabo vbi ſupra. Plinius 2, 28. Camers.

5. *Craſſi quoque prætoris*] Huius tria nomina apud Liuium Epit. 59, 2. & Eutrop. 4, 25. *P. Licinius Craſſus*: quartum *Mucianus* apud Vellei. 2, 4, 2. & A. Gellium. 1, 13. Hunc omnes eſſe putant Craſſum, quem in Chronicis conſulem inuenies ſcriptum anno V.C. DCXXIII. Appellat tamen hic auctor prætorem, & Velleius procos. quem Strabo lib. 14. pag. 445. Liuiana epit. 59. [Cicero Philipp. 11, 8. Frontin. 4, 5, 16.] Iuſtinus 36, 4, 7. & Oroſius 5, 10. conſulem. Craſſus ille qui in Aſiam conſul venerat, fortaſſe in ſequenti anno, qui M. Perpernam habuit conſulem, non iam amplius conſul, ſed procos. aut prætor, cæſus fuit, ante quam Perperna coſ. in Aſiam perueniſſet, ei in illa prouincia ſucceſſurus. Velleius [illegible] quando hunc Craſſum procos. cæſum dicit, addit decede[illegible] ex Aſia. Vinetus.

Ib[illegible] *ipſumque cepit* [illegible] Idem Val. Max. 3, 2, 12. & Frontinus 4, 5, 16. Strabo vbi [illegible]ciſum ſcribit fortiter prœliantem. Vide & Adonis Chro[illegible]no 4655.

Ibid. *familiæ*] Non[illegible]doptiuæ, quam agnatæ, Muciæ nimirum, vnde *Mucianus* appellatus eſt, ſolebant enim Romani adoptantis

optantis quidem adſumere nomen, ſed & ſuæ familiæ retinere, quamuis aliquantum deflexum, quod & Appianus notauit de bel. ciu. lib. 3. pag. 532. cuius verba ita reddiderim; *Mors enim eſt apud Romanos, vt adoptiui adoptantis nomen adiiciant ſuo. hic autem non adiecit ſuo,* [ſed ſolum vſurpauit] *quin ſuum nomen patriſque penitus immutauit, pro Octauio Octauii filio, Cæſar Cæſaris* [Diui] *filius in poſterum appellatus.* ita *Craſſus Mucianus* eſt Craſſus ex familia Mucia, ſicut *Scipio Æmilianus, Fabius Æmilianus, Cotta Meſſallinus, Nero Domitianus, &c.* Hinc Pomponius ICtus in l. 2. §. 40. de O. I. *Lucius Craſſus, frater P. Mutij, qui Mucianus dictus eſt.* Vbi tamen pro *Lucius* omnino reſcribendum *Licinius*; cum prænomen eius non *Lucium*, ſed *Publium* fuiſſe inter omnes conſtet. Vide Cicer. Bruto cap. 26. In Indice quoque ICtorum Digeſtis præfixo pro Μαυκιάνυ videtur leg. Μυκιάνυ.

Ibid. *in exit. ſui quod vol. ita concitat*] Legebam *ira concitat*, nunc nihil muto. præpoſitio *in* abeſt Naz. non male. hoc modo; *exit. ſui quod volebat, ita concitat.* editum tamen prætulerim. Salmaſius.

6. *Perperna*] Marco prænomine, vt appellauimus. Iſtos autem *Perpennas* P E R P E R N A S, R pro priori N inueniſſe ſcriptos in ve[illegible]ſtis marmoribus tradunt antiquarii, & in libris Varronis de lingua Latina. Vinetus meminit huius Perpernæ Val. Max. 3, 4, 5. & Tacit 3, 62, 6. Vide Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν Euſebio ſubiunctam.

7. *mixtis (nefas!) veneno fontibus*] *Cliſthenes Sicyonius ductum aquarum in oppidum Criſeorum ferentem rupit: mox aſſectu ſiti reſtituit aquam elleboro corruptam, qua vſos profluuio ventris decipiens, cepit.* Frontin. 3, 7, 6. cuius lectionem vno loco tueor, altero ſollicito. *Criſeorum* enim vera ſcriptio eſt; nec opus mutatione, nam eadem vrbs *Cirra* & *Criſſa.* Vide Pauſan. in Phocicis pag. 684. Stephanus Criſam vocat. Inde bellum Criſeum in Iuſtini Prologo tertio. Sed quod in fine exempli Frontiniani *decipiens* ſcribitur, corruptionis manifeſtum eſt. ſubſtituti forte poſſit, *deficientes.* Quo verbo vtitur idem auctor 3, 8, 2. De hoc Cliſthene ſcribit etiam Pauſan. pag. 99, 10. Adde Zvving. theatr. 506. f. 1. Buchanan. Hiſt. Scot. pag. 211. in 8. Galfriol. Hiſt. Brit. 8, 24. Hodie quidam retulerunt tot ſæculis inauditum ſcelus, vt vinum infuſo pharmaco corrumperent: ſed non impune tulerunt. Quod enim Baldus 2. Conſ. 188. hoſtem veneno occidere, non illicitum putat, iam dudum meliorum gentium conſenſus abhorret.

Ibid. *in id tempus ſacroſancta Rom[illegible]*] Hoc eſt nullis flagitiis conſcelerata. Supra tamen 2, 17, 1[illegible]e tale quid de Cæpione retulit, vbi notata noſtra vide.

Digitized by Google

LIBER TERTIUS.

Bellum Iugurthinum.

CAPVT I.

HÆc ad Orientem: ſed non ad Meri- 1
dianam plagam eadem quies. Quis
ſperaret poſt Carthaginem aliquod in
Africa bellum? Atqui non leuiter 2
ſe Numidia concuſſit: & fuit in Iugurtha, quod
poſt Annibalem timeretur. Quippe rex calli-
diſſimus populum Romanum armis inclytum,
& inuictum, OPIBVS aggreſſus eſt: & citra ſpem
omnium fortuna ceſſit, vt *rex fraude præcipuus*,
fraude caperetur. Hic auo Maſiniſſa & Micipſa 3
patre per adoptionem, quum *interficere fratres*
ſtatuiſſet, *agitatus regni cupiditate*, nec illos ma-
gis, quàm ſenatum populumq; Romanum, quo-
rum in fide & clientela regnum erat, metueret;
primum ſcelus mandat inſidiis: potituſque 4
Hiempſalis capite, quum ſe in Adherbalem con-
uertiſſet, *iſque Romam profugiſſet*; miſſa per lega-
tos pecunia traxit in ſententiam ſuam Senatum.
Et hæc fuit de nobis eius prima victoria. Miſſos 5
deinde, qui regnum inter illum Adherbalemque
diuiderent, ſimiliter aggreſſus, quum in Scauro
ipſos Romani imperii mores EXPVGNASSET, in-
choatum nefas perfecit audacius. SED *diu non* 6
latent ſcelera. corru[illegible] nefas legationis erupit:
placuitque bello [illegible]equi parricidam. Primus 7
in Numidiam Calpurnius Beſtia Conſul immit-
titur:

titur: ſed rex *peritus*, FORTIVS aduerſus Roma-
8 nos aurum eſſe, quam ferrum, pacem emit. Cuius
flagitii reus, quum interueniente publica fide à
ſenatu accerſeretur, pari audacia & venit, & com-
petitorem imperii Maſiniſſæ Maſſiuam immiſſo
9 percuſſore confecit. Hæc altera contra regem
fuit cauſſa bellandi. igitur ſequens vltio manda-
tur Albino. Sed huius quoque (pro dedecus!)
ita corrupit exercitum, vt voluntaria noſtrorum
fuga vinceret Numida, caſtriſque potiretur. ad-
dito etiam turpi fœdere, in pretium ſalutis, *quod*
10 *prius emerat*, dimiſit exercitum. *Eodem tempore*
in vltionem non tam imperii Romani, quam pu-
doris, Metellus aſſurgit: qui *callidiſſime* hoſtem
nunc precibus, nunc minis, *iam ſimulata*, *iam quaſi*
11 *vera fuga* eludentem, *artibus ſuis aggreſſus eſt*. Agro-
rum atque vicorum *populatione non contentus*, in
ipſa Numidiæ capita impetum fecit, & Zamam
quidem fruſtra diu voluit; ceterum Thalam,
12 grauem armis, *theſauroque* regis, diripuit. Tunc
vrbibus exutum regem, & iam finium ſuorum,
regniq; fugitivum, per Mauros, atque Getuliam
13 ſequebatur. Poſtremo Marius auctis *admodum*
copiis, quum pro obſcuritate generis ſui *capite
cenſos* ſacramento adegiſſet, iam *fuſum*, & ſau-
cium regem adortus, *non facilius tamen vicit*,
14 quam ſi integrum & recentem. Hic vrbem
Herculi conditam Caſpam in media Africa ſitam
anguibus areniſque vallatam, mira quadam felici-
15 tate ſuperauit: & ſaxeo inditam monti *Mulucham
vrbem*, per Ligurem, aditu arduo inacceſſoque,
penetrauit. Mox non ipſum modo, ſed Boc-

Digitized by Google

chum quoque Mauritaniæ regem, *iure ſanguinis*
Numidiam vindicantem, apud oppidum Cirtam
grauiter cecidit. QVI VBI, diffiſus rebus ſuis, 16
aliena cladis acceſſio fieri timet, pretium fœderis,
atque amicitiæ, regem facit. Sic *fraudulentiſſi-* 17
mus regum, *fraude ſoceri ſui in inſidias deductus eſt*,
& Sullæ in manum traditus; tandemque oper-
tum catenis Iugurtham in triumpho populus
Romanus aſpexit: ſed ille quoque, quamuis vi- 18
ctus, & vinctus, *vidit Vrbem*, quam *venalem*, &
quandoque perituram, ſi habuiſſet emptorem,
fruſtra cecinerat. *Tamen vt venalis* fuiſſet, habuit
emptorem: & quum ille non euaſerit, certum
erit eam non eſſe perituram.

NOTÆ IN LIBRVM III. CAPVT I.

De bello contra Iugurtham geſto, extat liber integer Salluſtii. Epit. Liu. 62. & ſeqq. Auctor de vir. illuſtr. cap. 62, 67. & 75. Plutarch. Mario & Sylla cap. 3. Frontin. 1, 8, 9. 2, 1, 13. Eutrop. 4, 3. Oroſ. 5, 15. Meminit Euſebius libro temporum. Camers.

Num. 2. *rex fraude præcipuus*] Vide infra num. 10.

3. *interficere fratres ſtat. agitatus cupidine regni*] Vide quæ notauimus ſupra 1, 3, 9. Vide Tac. Indicem. *Niſi cupido dominandi cunctis affectu flagrantior.*

4. *iſque Romam profugiſſet*] Claudian, de bell. Gild. 408.

Si mœſtas ſqualore comas, lacrymiſque Senatum
In Numidas pulſus ſolio commouit Adherbal.

Camers. Qui tamen non aduertit latens in priori verſu vitium; legendum enim: *Si mœſta ſqualore coma, lacrymiſque &c.* Habitum enim ſupplicantium exprimit, quo ſenatum mouerit. de quo vide Iuſtinum 4, 4, 1. Liuium 27, 36, 4. & quæ notauit ad Iuſtin 36, 4, 2. Berneggerus.

5. *Ipſos Rom. imperii mores*] Quia Scaurus omnium videbatur grauiſſimus & abſtinentiſſimus. ſimili ferme figura Nicolaus Damaſ. apud Vales. pag. 458. συναπόλλυται χρηστῷ πᾶσα ἀνθρώπων εὐσέβεια.

6. diu

6. *diu non latent ſcelera*] Quanquam ſolicite tegantur. Senecam vide epiſt. 79, 12. &c.

7. *peritus*] Reduxi in poſſeſſionem antiquam v. e. lectionem, eo magis, quod & illam inueniſſet in membranis ſuis Vinetus. Vulgabatur antea, *præmonitus*, quod hic non conſiſtit, cum expertus eſſet ipſemet, quid poſſet aurum. notet ergo Criticus *peritum* etiam poni pro experto, pro eo qui didicit, qui periculum fecit. nam & noſter infra 3, 5, 18. *rex callidus, Romanæque auaritia peritus.* Gruterus. *ſe peritum & hoſtium & regionis.* Liu. 25, 18, 9.

9. *quod prius emerat*] Ita v. e. & Vineti. mihi quidem cum Salmaſio, magis placeret Pal. ſec. lectio, *quem primus emerat.* Ita Val. Max. 9, 6, 4. *emere victoriam.* Tacit. 11, 14, 2. *miſsis corruptoribus hoſtes ad exuendam fidem emercari.* Adde Tac. 12, 45, 6.

10. *Eodem tempore*] Puto legendum *Eo demum temp.* h. e. *tum demum*, ſero quidem, at tandem.

Ibid. *callidiſsime*] Malim *callidiſſimum*, hoc enim & ordini elegantiæque verborum magis conuenit, & Floro, quippe qui ita etiam loquitur ſupra 2, 6, 12. & 16.

Ibid. *iam ſimulata, iam quaſi vera fuga*] Repræſentaui editionem Vineti, quam firmant duo Pall. meliores, ad quam proxime adit v. e. nihil enim demutat, niſi quod pro, *iam quaſi*, præferat, *iamque*, quod & in Pal. tert. reliqui editi, *iam quaſi ſimulata vera fuga*, aut *tam ſimulata quaſi vera fuga.* Gruterus.

Ibid. *artibus ſuis aggreſſus eſt*] Hæc ex Salluſt. Iug. 48, 1. Centenius Penula apud Liuium 25, 19, 9. petito à patribus milite promiſit, ſe *quibus artibus ad id locorum Romani & duces & exercitus capti forent, iis aduerſus inuentorem vſurum.* apud eundem 27, 18, 9. Annibal, *eadem qua ceperamus arte, Tarentum amiſimus.* Vocula apud Tacit. H. 4, 56, 6. *optimum ratus* eſt, *mutua diſsimulatione, & iiſdem quibus petebatur, artibus graſſari.* Adde infra 3, 4, 7.

11. *populatione non contentus*] V. e. omiſit negatiuam, *non*; quam neque agnoſcunt Pall. ſed pr. habet *contemptus*, quod heic non male conueniat. Gruterus. forte ex Naz. ſcriptura fieri poſſit, *contemptis*, populatione nimirum agrorum, & populatione vicorum.

Ibid. *theſauroque*] Pall. tres, *theſauroſque*, prætulerim prius. Gruterus. Quæ autem *Zona* apud Dionem lib. 48. pag. 423. & an ibi *Zama*, ſcribendum? Cuius etiam meminit Vitruu. 8, 4.

13. *admodum*] *In modum* germanam Flori ſcripturam eſſe putamus, auctoribus libris. *In modum* idem quod *admodum*, quæ eſt Annæana χρῆσις. Sic *in tempus* pro *ad tempus*: de quibus ſupra diximus. Salmaſius.

Digitized by Google

Ibid. *capite cenſos*] Salluſtius Iug. 86, 2. Val. Max. 2, 3, 1. Agell. 16, 10. Videtur hac de re loqui Caſſius Hemina apud Nonium in voce *Proletarii*. *Tunc Marcus præco primum proletarios armauit*. Videtur inquam legend. *Tum C. Marius PR. CO.* (hoc eſt, *primum Coſ.* aut *primo conſulatu*) *primum proletarios armauit*. qui autem fuerint proletarii iſti, explicat idem Nonius in *proletarii ciues*. Eo vſque enim proletarii & capite cenſi, quos in vnam claſſem congeſſerant, ex inſtituto Seruii Tullii, ſicut aliorum onerum & honorum, ita militiæ expertes erant. Vide Dionyſium. 4, 22. & Agell. 16, 10.

Ibid. *fuſum*] Omnino melius dixiſſet, an dixit? *feſſum*. Ita Tacit. frequenter, vt H. 5, 16, 5. *feſſi bello*. Adde Claudian. de bel. In Get. verſ. 129.

Ibid. *non facilius tamen vicit*] ſupra 2, 15, 13. *quemodo maxime mortiferi morſus eſſe ſolent morientium beſtiarum; ſic plus negotij fuit cum ſemiruta Carthagine, quam cum integra*.

14, *anguibus arenisque vallatam*] Ita eſt; ſolitudo munimenti locum obtinet, dum hoſtis eius aſperitatem ſuperare non poſſe præſumitur. Inde Mithridates apud Iuſtin. 3, 7, 4. *Scythia præter arma, virtutemque animi, locorum quoque ſolitudinibus, vel frigoribus, inſtructa*. Verum de his naturæ propugnaculis alibi plura. Gruterus. Operæ pretium eſt addere, quæ ad Iuſtini locum notauit Berneggerus. Plinius paneg. c. 14. Germaniam veterem *prope infinita vaſtitate interiacentis ſoli muniri dirimique* dicit. Herodianus lib. 2. ſcribit. Imp. Auguſtum muniuiſſe imperium, cum aliis rationibus, tum ἐρήμῳ γῇ ϗ δυσβάτῳ, *terra deſerta & agre peruia*.

15. *Mulucham vrbem*] Fluuius eſt *Mulucha* apud Salluſtium Iug. 92, 6. Melam 1, 5. Plinium 5, 2. Priſcianum libro ſexto. qui Straboni lib. 17. pag. 569. & Ptolomæo dicitur barbare Μολοχὰθ, id eſt, *Molochath*. *Molochat* etiam vrbs apud eundem Ptolemæum, quæ non ſatis mihi liquet, an ſit huius auctoris *Mulucha*. Quem autem locum Marius Liguris opera cepiſſe bello Iugurthino cap. 93. legitur, eum Salluſtius non *Mulucham*, ſed caſtellum appellat non longe à flumine *Mulucha* in monte ſaxeo ſitum. Vinetus.

Ibid. *iure ſanguinis*] Etenim & adfinitatis iure obtineri auxilia, ius & fas ſuadet, Iuſtin. 11, 3, 1. *In tranſitu hortatus Theſſalos fuerat, beneficiorumque Philippi patris, maternaque ſua cum his ſub Æacidarum gente neceſſitatis admonuerat, cupidè hac Theſſalis audientibus*. Hinc intelligenda illa Suetonii Iulio, 1, 1. *Corneliam Cinnæ IV. Coſ. filiam duxit vxorem; ex qua illi mox Iulia nata eſt. neque vt repudiaret illam compelli à dictatore Sulla vllo modo potuit. quare & ſacerdotio, & vxoris dote, & gentilitiis hereditatibus multatus, diuerſarum partium habebatur*.

Scili-

Scilicet quia Cæſar adfinis erat Cinnæ, aduerſario olim Sullæ, putabatur item alienus futurus ab eodem Sulla. Sed de hoc vinculo neceſſitudinis, vberiora promſimus ad Liuium 24,41. Gruterus. Adde ſupra 1,18,6.

Ibid. *Numidiam*] An *Numidam*?

16. *alienæ cladis acceſſio fieri timet*] Ita prorſus v.c. Pall.o. egregia & clara ſententia. Gruterus. Ita plane Minutius Felix Octauio: *Dum fieri malunt alieni erroris acceſſio, quam ſibi credere.*

17. *fraudulentiſſimus regum fraude ſoceri ſui in inſidias deductus eſt*] Iuſto Dei iudicio quandoque euenit, vt vulpes iſtæ ſuis dolis capiantur. Exemplo ſit famoſiſſimus ille Pontifex Alexander Borgia, eiuſque dignus tali patre filius. quorum alterum ferunt nunquam dicere ſolitum quæ facturus eſſet: alterum nunquam facere, quæ dixiſſet: vtrunque vero in idem illud conſenſiſſe; nemini fidem non dare, nemini datam non fallere. Pater enim veneno, quod in amicorum necem confecerat, extinctus eſt: filius eadem fraude, qua hoſtes conſueuerat, à Conſaluo circumuentus. Vide Bodin. Republ. 5, 6. Alia cauſſa Datamis apud Corn. Nepot. qui tamen & ipſe *tam callidus vir extremo tempore captus eſt.*

Ibid. *ſoceri ſui*] *Generi* ſcribendum eſt, quia Bocchus cui Iugurthæ filia nupſerat, (vt Salluſtius cap.80. teſtatur) gener erat Iugurthæ. atque is à Boccho proditus eſt L. Sullæ, tunc Quæſtori Marii conſulis. Stadius. Quid ergo? damnabimus auctorem oſcitantiæ tam ſupinæ, aut, ſi qua poſſumus, ſubueniemus? Extat certe in Iugurth. Salluſt. 80, 6. *Iugurtha filia Bocchi nupſerat.* Sed ea verba corruptioni ſatis opportuna ſunt, noſtri auctoris non item. Poteſt ergo legiſſe Florus in Salluſtio, immo poteſt ita legendum eſſe: *Iugurtha filia Bocchi nupſerat.* præterquam enim quod credibilius eſt maiorem annis inter duos fuiſſe ſocerum, etiam Plut. Mario cap. 12. expreſſe Bocchum Iugurthæ ſocerum facit. Βόκχος ὁ τῶν ἄνω βαρβάρων βασιλεὺς, ἦν πενθερὸς Ιυγούρθα. perperam enim interpres ibi; *gener erat Iugurtha.* πενθερὸν enim Plutarcho ſocerum eſſe, eiuſdem ipſius locus documento eſt, quæſt. Rom. cap. 8. vbi πενθερὸν & γαμβρὸν vt ſocerum & generum diſerte opponit. quomodo etiam vertendum erat in vita Catonis Maioris cap. 39. vnde mihi ſuboritur ſuſpicio, alterum etiam eiuſdem Plutarchi locum Sulla cap. 3. Ὁ δὲ Βόκχος ἐτύγχανε μὲν ἔτιγε πάλαι γαμβρὸν ὄντα μισῶν καὶ φοβούμενος τὸν Ιυγούρθαν. exponendum eſſe Bocchus iampridem *generi* Iugurthæ odio & metu laborabat. Sed interpretes in errorem induxerat, Salluſtiani nominis auctoritas.

18. *vidit vrbem*] Naz. *vt vidit* facile coniicio legend. *ac vidit.* Salmaſius.

ibid. *venalem*] Iſtam Iugurthæ vocem annotarunt etiam Salluſt. Iug. 35, 15. Epit. Liu. 46. Oroſ. 5, 15. & Adonis Chron. ſub. anno 4690. Non valde abſimiliter Tiberius apud Tacit. 3, 65, 3. *quoties curia egrederetur, Græcu verbis in hunc modum eloqui ſolitus eſt; O homines ad ſeruitutem paratos!* Iugurthæ dictum credo in animum fuiſſe Sidonio cum ſcriberet epit. 7, 5. *rem iamdudum in nundinam mitti auctionemque potuiſſe, ſi quam paratus inuenitur emptor, venditor tam deſperatus inueniretur.*

Ibid. *Tamen vt venalis &c.* Salmaſius legit, *iam vt ven. fuiſſet, habuit emptorem, & cum ille non euaſerit, certum erat, eam non eſſe perituram.* Hoc ſenſu; Iugurtha venalem, & quandoque perituram, ſi emptorem nacta eſſet, Romam prædixerat; ſed fruſtra. etiamſi, inquit, venalis fuiſſet Roma, emptorem habuit, Iugurtham: ſed cum ille emptor victus ſit & captus, certum erat, eam non eſſe perituram (quod fruſtra cecinerat Iugurtha) ſublato emptore de medio. Gruterus tamen perſiſtit in ea ſententia, ſpuriam eſſe hanc periodum, inque Suſpicionibus ſuis id demonſtratum ſibi ait.

Bellum Allobrogicum.

CAPVT II.

SIc ad meridem populus Romanus. Multo 1
atrocius, *& multipliciter magis*, *& à Septentrione*
ſæuitum. Nihil hac plaga infeſtius. ATROX cæ- 2
lum, *perinde ingenia.* Omni igitur tractu violentus
hoſtis, à dextris atque læuis, & medio Septentrionis,
erupit. Prima trans Alpes arma no- 3
ſtra ſenſere *Salyi*, quum *de incurſionibus eorum* fidiſſima
atque amiciſſima ciuitas *Maſſilia* quereretur.
Allobroges deinde, & *Aruerni*, quum aduer- 4
ſus eos ſimiles Æduorum querelæ opem & auxilium
noſtrum flagitarent. *Varuſque* victoriæ
teſtis, Iſaraque, & *Vindelicus* amnes, & *impiger fluminum
Rhodanus.* Maximus barbaris terror *ele-* 5
phanti fuere, immanitati gentium pares. Nil

tam

Digitized by Google

tam conſpicuum in triumpho, quam rex ipſe *Bituitus*, diſcoloribus in armis, argenteoque *carpen-*
6 *to*, qualis pugnauerat. Vtriuſque victoriæ quod quantumque gaudium fuerit, vel hinc exiſtimari poteſt, quod & Domitius *Ænobarbus*, & Fabius Maximus, ipſis quibus dimicauerant in locis; *ſaxeas erexere turres*, & deſuper exornata armis hoſtilibus *trophæa* fixere: quum hic mos inuſitatus fuerit noſtris. *Nunquam enim populus Romanus, hoſtibus domitis victoriam ſuam exprobrauit.*

NOTÆ IN CAPVT II.

De hoc bello Liu. Epit. 61. Oroſ. 5, 13. & 14. Vellei. 2, 10, 3. Strabo lib. 4. pag. 132. Val. Max. 9, 6, 3. Sueton. Ner. cap. 2. Cæſ. de bell. Gall. 1, 45.

Num. 1. *& multipliciter magis & à ſeptentrione*] Pall. o. *& mult. & magis à ſept.* qui ordo Grutero non placet. Putem ego abiiciendum alterum *&*, vt legatur; *& multipliciter magis*, clara ſententia ex ſeqq. *omni igitur tractu.*

2. *perinde ingenia*] v. e. *perinde ingenio.* nuperæ enim *peruicaci ingenio.* ſcias non percepiſſe vim vocis *perinde*, quæ item comparet in Pall. o. quorum primus habet etiam à manu ſecunda, *perinde ingenium*, Gruterus. Simile eſt illud Senecæ ad Heluiam cap. 6. *hominum ingenia ad ſimilitudinem cœli ſui rigentia.* Tacit. Germ. 29. 4. *Mattiaci ipſo terra ſua ſolo & cœlo acrius animantur.* Liu. 5, 33, 12. *Rhætos loca ipſa efferarunt.* Alludit autem Florus ad illud quod ait, Curtius 8, 9, 20. *vbique locorum ſitus ingenia hominum format.* relege notata ſupra 2, 11, 4.

3. *Salyi*] Salyi hoc loco & ſupr. 2, 3, 8. etiam *Saluii* & *Saluuii*, perperam ſcripti nonnunquam apud Liuium & alios, Græcis Σάλυες appellantur. gens Galliæ Narbonenſis, cuius vrbes aliquot, quas Strabo, Ptolemæus, aliique memorarunt, adhuc manſerunt, vetus ſuum vocabulum retinentes: atque in iis clariſſimæ, Aquæ Sextiæ & Arelatæ, non procul Maſſilia. Hi igitur primi Gallorum Tranſalpinorum fuere, qui ſenſerint arma Romana: primuſque Roman. M. Fuluius Flaccus Tranſalpinos Ligures bello domuit, vt habet Epit. Liu. 60. & Salyos Gallos [ſic enim ibi legendum arbitror, *Salyos* ſiue *Saluios* pro *Salanios*] miſſus in

auxi-

Digitized by Google

auxilium Maſſilienſibus. De quibus populis triumphaſſe procos. anno V.C. DCXXX. ſcribitur in antiquis marmoribus. Vinetus.

Ibid. *de incurſionibus eorum &c.*] Vicini quippe erant, & præter ſolita inter accolas odia, antiquitus hoſtes. vide Liuium 5, 34, 8. Talibus autem de cauſis Romani pluries bella ſumpſerunt. vide infra 3,10,10. & 14.

Ibid. *Maſſilia*] De hac vrbe lege exactiſſimum Merulam Coſmogr. 2, 3, 39.

4. *Aruerni*] Corrigendus leuiter in hac voce Plinius 7,50. *Q. Fabius Maximus Cos. apud flumen Iſaram prælio commiſſo, aduerſus Allobrogum Auernorumque gentes, ad VI. Idus Auguſtas, CXXX. M. perduellium cæſis, febri quartana liberatus eſt in acie.* Scribendum enim eſt *Aruernorum*, ſicut omnibus, & ipſi Plinio vocantur.

Ibid. *Varuſque*] Ita reſcripſi volentibus membranis & ordine melius cohærente. ita enim v.e. & Pal. tert. alluduntque ceteri.

Ibid. *Vindelicus*] Hodie *Sorga*, Straboni *Sulgas*. Florus appellauit eum ab vrbe propinqua Vindelio, vt Ioſephus Scaliger ad Auſonium, Merula in Coſmogr. & Welſerus in rebus Vindelicis extremo libri primi docent.

Ibid. *impiger fluminum Rhodanus*] Lucanus 1,433.

—— *Qua Rhodanus, raptum velocibus vndis*
In mare fert Ararim —— Plin 3, 4. & 20. Strabo lib. 4. Cæſar de bell. Gall. 1, 1, 2. &c. Varro in tribus primis Europæ fluminibus Rhodanum ponit. Gellius 10, 7. Camers.

5. *elephanti*] Vſus enim elephantis hoc bello Domitius, vnde intelligas illa Suetonii Ner. cap. 2. *Allobrogibus Aruerniſque ſuperatis, elephanto per prouinciam inuectus eſt: turba militum, quaſi inter ſolemnia triumphi, perſequente.* Quando autem primum elephantis vſi Romani, notat Liu. 31,36,3.

Ibid. *Bituitus*] Adonis Chronic. ſub anno 4690. *Bitoitum* vocat. exemplaria Floriana varie, ſicut ſuo loco referemus. Vetus Inſcript. apud Gruter. CCXCVIII. 3. *BETVLTVM.* Athenæus 4, 13. m. Βιτυΐτον. Vide Scalig. ad Euſeb. pag. 136. Appian. fragment. II. (apud Voſſ. de idol. pag. 1058.) Bitultus. Adde Pighii Annal. II. 633.

Ibid. *carpento*] Tale pugnæ genus Britannis inprimis familiare fuit. vide quæ dicemus 3,10,17.

6. *Ænobarbus*] De quo Suet. Ner. 2,1.

Ibid. *ſaxeas erexere turres*] Vide quæ notauimus ſupra 2,17,16. Plutarchus autem quæſt. Rom. 37. *parum laudis adeptos*, ait, *qui primi lapidea aut ænea ſtatuerunt trophæa.* Cui adde locum Diodori 13, 24.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *trophæa*] Ita appellantur ſpolia fixa in ſtipitibus, teſte Nonio. inde etiam monumenta victoriæ erigi cœpta ex marmore ſaxoque, in iugis montium & editioribus locis. eadem cum Floro ſcribit Strabo lib.4.pag.128. erectaque hæc trophæa iuxta Cemmenum montem, ad confluentem Iſaræ & Rhodani. Stadius,

11. *nunquam enim P. R. hoſtibus dom. victoriam ſuam exprobrauit*] Similis & Macedonibus moderatio, Pauſania teſte in Bœoticis, fine libri. Neſcio quid Liuius 8, 30, 10. ſenſerit, cum ſcriberet, Fabium arma Samnitium cremaſſe, metu, *ne ſua gloriæ fructum dictator* [Papirius] *caperet, nomenque ibi ſcriberet*, quod equidem de trophæo intelligendum, erigentium exempla docent, iis enim nomina ſua inſcribere moris erat. quod deinde ſub Cæſaribus factum. Tac. Ann. 2, 22, 1.

Bellum Cimbricum, Theutonicum, ac Tigurinum.

CAPVT III.

1 CImbri, *Theutoni*, atque Tigurini, ab extremis *Galliæ* profugi, quum terras eorum inundaſſet Oceanus, nouas ſedes toto orbe quære-
2 bant: excluſique Gallia & Hiſpania, quum in Italiam *remigarent*, miſere legatos in caſtra Silani; inde ad ſenatum, petentes, *vt Martius populus aliquid ſibi terra daret quaſi ſtipendium: ceterum, vt vel-*
3 *let, manibus atque armis ſuis vteretur.* Sed *quas daret terras* populus Romanus agrariis legibus intra ſe dimicaturus? Repulſi igitur, *quod nequiuerant*
4 *precibus*, armis petere conſtituunt. Sed nec primum quidem impetum barbarorum *Silanus*, nec ſecundum *Manlius*, nec tertium *Cæpio* ſuſtinere
5 potuerunt. omnes fugati, exuti caſtris. Actum erat, *niſi Marius* illi ſæculo contigiſſet. Ille quoque non auſus congredi ſtatim; militem tenuit in ca-

in caſtris, *donec inuicta illa rabies*, & impetus, quem
pro virtute barbari *habent*, conſeneſceret. Re- 6
ceſſere igitur increpantes, & (tanta erat capiendæ
Vrbis fiducia) conſulentes, *ſi quid vxores ſuas man-
darent. Nec ſegnius, quam minati fuerant*, triper-
tito agmine per Alpes, id eſt clauſtra Italiæ, fere-
bantur. Marius mira ſtatim velocitate occupa- 7
tis compendiis, præuenit hoſtem. prioreſque
Theutonos ſub ipſis Alpium radicibus aſſequu-
tus, in locum, quem *Aquas Sextias* vocant, *quo, fi-
dem numinum!* prœlio oppreſſit? Vallem fluui- 8
umq; medium hoſtes tenebant. noſtris aquarum
nulla copia. conſultone id egerit imperator, an *er-
rorem in conſilium verterit*, dubium. certe *neceſſita-
te aucta virtus*, cauſſa victoriæ fuit. Nam flagi-
tante aquam exercitu, Viri, *inquit*, eſtis, *en illic ha-
betis*. Itaque tanto ardore pugnatum eſt, eaque 9
cædes hoſtium fuit, vt victor Romanus de cruen-
to flumine non plus aquæ biberit, quam ſangui-
nis Barbarorum. Certe rex ipſe *Theutobochus qua- 10
ternos ſenoſque equos tranſilire* ſolitus, vix vnum
quum fugeret aſcendit; proximoque in ſaltu
comprehenſus, inſigne ſpectaculum triumphi
fuit. quippe vir *proceritatis eximiæ* ſuper trophæa
ipſa eminebat. Sublatis funditus Theutonis, in 11
Cimbros conuertitur. Hi iam (quis crederet?)
per hiemem, quæ altius Alpes leuat, Tridentinis iugis
in Italiam, *prouoluti ruina* deſcenderant. *Ateſim* 12
flumen non ponte, nec nauibus, ſed *quadam ſtoli-
ditate barbarica* primum corporibus aggreſſi;
poſtquam retinere amnem manibus & clipeis
fruſtra tentauerant, *ingeſta obrutum ſilua* tranſi-
luere:

Digitized by Google

13 luere: &, SI STATIM infeſto agmine Vrbem pe-
tiiſſent, grande diſcrimen eſſet: ſed in Venetia,
quo fere tractu Italia molliſſima eſt, *ipſa ſoli cœli-
que clementia* robur elanguit. ad hoc panis vſu,
carniſque coctæ, & dulcedine vini mitigatos,
14 Marius in tempore aggreſſus eſt. *Iam diem* pugnæ
à noſtro imperatore petierunt, & ſic proximum
dedit. In patentiſſimo, quem *Raudium* vocant,
campo *procurrere. Millia inde ad ſexaginta ceci-
derunt*; *hinc trecentis minus: per omnem diem* con-
15 ciditur barbarus. ISTIC quoque imperator
addiderat virtuti dolum; ſequutus Annibalem,
artemque Cannarum: primum, nebuloſum nactus
diem, vt hoſti inopinatus occurreret; tum ven-
toſum quoque, vt puluis in oculos & ora ferre-
tur; tum acie conuerſa in Orientem, vt, quod
ex captiuis mox cognitum eſt, ex ſplendore ga-
learum, ac repercuſſu, quaſi ardere cælum vide-
16 retur. *Nec minor cum vxoribus eorum pugna*, quam
cum ipſis fuit: quum *obiectis vndique plauſtris*, *atque
carpentis*, altæ deſuper quaſi è turribus, lanceis
contiſque pugnarent. Perinde ſpecioſa mors
17 earum fuit, quam pugna. *Nam quum miſſa* ad
Marium legatione, libertatem ac ſacerdotium
non impetraſſent (nec fas erat) ſuffocatis eliſiſq;
paſſim infantibus ſuis, aut mutuis concidere vul-
neribus aut vinculo è crinibus ſuis facto, ab ar-
boribus, iugiſque plauſtrorum pependerunt.
18 *Boiorix* rex in acie dimicans, impigre *nec inultus* oc-
cubuit. Tertia Tigurinorum manus, quæ quaſi
ſubſidio Noricos inſederat Alpium tumulos, in
diuerſa lapſi, fuga ignobili & latrociniis euanuit.
Hunc

Digitized by Google

Hunc tam lætum, tamque felicem liberatæ Italiæ, 19
aſſertique imperii nuncium, non per homines,
vt ſolebat, populus Romanus accepit; ſed per
ipſos, ſi credere fas eſt, deos. Quippe *eodem die*, 20
quo geſta res eſt, viſi pro æde Caſtoris & Pollucis,
iuuenes *laureati* Prætori literas tradere: frequenſque in ſpectaculo rumor victoriæ Cimbricæ Feliciter, dixit. Quo quid admirabilius; *quid in-* 21
ſignius fieri poteſt? Quippe velut *elata montibus ſuis Roma*, ſpectaculo belli intereſſet, quod in gladiatorio muneri fieri ſolet; vno eodemque momento, quum in acie Cimbri ſuccumberent, populus in vrbe plaudebat.

NOTÆ IN CAPVT III.

De bello Cimbrico Epit. Liu. 67. & 68. Plut. Mario cap. 36. &c. & Parall. cap. 20. Appian. Celtico. Val. Max. 5, 8, 4. Auctor de vir. illuſtr. cap. 67. Plin. 7, 22. 16, 33. 17, 1. 36, 1. Frontin. 1, 3, 6. 1, 5, 3. 2, 2, 8. Eutrop. 5, 1. Oroſ. 5, 16. Euſeb. lib. temp. Camers. [illegible] Vellei 2, 12. Cæſar. de bell. Gall. 1, 33. & 40. 7, 77. Vegetium 3, 10. fin. Val. Max. 6, 9, 14. & præcipue Pontanum princ. hiſtoriæ Danicæ, qui totam hanc hiſtoriam accuratius & copioſius ex ſcriptoribus probatis congeſſit. De Cimbrorum origine vide Dreſſer. Millen. 1. pag. 85.

Num. 1. *Theutoni*] Horum mentionem facit Pytheas apud Plinium 37, 2, 21.

Ibid. *Gallia*] *Germania* legendum docet Cluuer. German. antiq. 1, 10. 2, 4. & 3, 22. qui hac de re copioſiſſime. *Gallia* retinet & explicat B. Rhenanus rer. Germ. lib. 1. pag. 19. f.

2. *remigarent*] Sic Pall. o. & v. e. Salmaſius malebat, *regirarent*, poſſet etiam legi, *demigrarent*.

Ibid. *in caſtra Silani*] *Mallium* ſiue *Manlium* appellat Dionis fragment. apud Vales. pag. 633.

3. *quæ daret terras*] Ammianus 25, 31. obſeruat, *nunquam ab vrbis ortu* ad Iouianum Imp. vſque, *inuenire poſſe, annalibus replicatis, terrarum partes vllas noſtrarum ab Imp. vel. coſ. hoſti conceſſas.* quem

tamen

tamen arguit Caſaub. ad Spartiani Hadrianum cap.5. Friſios quidem eodem modo terram petentes, quam iam occupauerant, *Nero decedere agris iuſſit.* apud Tacit.13,54. vbi plura in hanc rem.

Ibid. *quod nequiuerant precibus*] Ita Carthaginienſium milites in vrbem mandant; *quod precibus nequeant, armis ſe conſecuturos.* Iuſtin. 18,7,3. vbi notata Berneggero vide & Tac.4,46,12.

4. *Silanus*] Omittit ergo cladem Carbonianam, quæ prior Silaniana accidit. item Caſſianam. Liu.Epit. 63. Vellei. 2,12,2. alii. Tacit. Germ.37,8. *Germani Carbone & Caſſio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cepione, M. quoque Manlio. fuſis vel captis, quinque ſimul conſulares exercitus pop.Rom. abſtulerunt.* Cæſar etiam de bell. gall.1,7. & 12. ait: *L. Caſſium Coſ. occiſum, exercitumque eius ab Heluetiis*, & nominatim Tigurinis, *pulſum, & ſub iugum miſſum.* Pugnant igitur inter ſe Cæſar & Tacitus: niſi forte ideo Germanis contribuit Heluetios Tacitus, quod terram Germanam incolerent.

Ibid. *Manlius*] Pall. o. *Manilius*, in prænomine quoque plurimum variant ſcriptores. Pighius in Anno V. C. DCXLVIII. Cn. fuiſſe oſtendit. Liu. Epit. 67, 2. *Caium* appellat. Illud certum eſt, ſicut ſupra 2,15,7. monuimus, *Marci*, prænomen alienum hic eſſe, quod alterius cuiuſdam loci me admonet apud Zoſimum lib. 2. hiſtor. in pr. vbi ludi ſeculares celebrati dicuntur L. Cenſorino, *M. Manlio* Coss. cum tamen conſtet, eo anno, qui fuit V. C. DCIV. L. Marcio Cenſorino collegam fuiſſe *Manium Manilium.* Vide etiam Cæſ. de bell. Gall.3,20.

Ibid. *Capio*] Quantum hoc duce cladis acceptum ſit, vel inde colligi poſſit, quod inter nefaſtos ille dies habitus ſit, vt patet ex Plutarcho Lucull. cap.59. Adde Sidonium Carm.2,227.

5. *niſi Marius*] Salluſt.. fine Iugurthini. *Marius coſ. abſens factus eſt, & ei decreta prouincia Gallia; &c. ex ea tempeſtate ſpes atque opes ciuitatis in illo ſita.* Cicero pro l. Mani. cap.20.

Ibid. *non auſus congredi*] Vide Plutarch. Mario cap. 22.

Ibid. *donec inuicta illa rabies &c.*] Prudens conſilium, quod imitaturus erat Pompeius, ſi licuiſſet. infra 4, 2,42. Adde ſupra 2, 6, 82.

Ibid. *habent*] Hoc eſt, non habent veram virtutem, ſed illius loco rabiem iſtam, quod moneo, ne quis *habere* pro putare vel æſtimare capiat, vt fieri video.

6. *Nec ſegnius quam minati fuerant*] Sic Iuſtin. 2,3,13. *nec dicta res morata* Liuius 30, 15, 5. *nec locuta eſt ferocius quam fecit.* Saxo Sialandicus lib. 4. pag.55. *Nec animoſius locutum eum, quam præliatum expertus eſt.*

P 7. aquam

7. *aquas Sextias*] Vrbem C. Sextio ſitam bello quod ſuperiori capite deſcribitur. Epit. Liu. 61. Strabo lib. 4. pag. 124. f. De hac Sidonius carm. 23, 13.

—— Phocida, Sextiaſque Baias,
Illuſtres titulisque prœliisque
Vrbes, per duo conſulum tropæa:
Nam Martem tulit iſta Iulianum,
Et Bruto duce, nauticum furorem:
Aſt, hæc Teutonicas cruenta pugnas,
Erectum & Marium cadente Cimbro.

Ibid. *quo, fidem numinum! prælio*] Salmaſii correctio iſta, quam in textum recipere cunctatus non ſum, ob euidentiam. ſicut & ſupra 1, 11. 14. fecimus. alii aliter, vt in variis retulimus.

8. *errorem in conſilium verterit*] Liuius 28, 44, 14. *Oblata caſu flectenda conſilium.* Vide infra 4, 2, 84.

Ibid. *neceſſitate aucta virtus*] Vide quæ notamus ſupra 2, 18, 3.

Ibid. *Viri, inquit, eſtis*] Si per alios liceret, interrogationis notam iſtis apponerem, hoc modo: *Viri, inquit, eſtis?* Gruterus. Adde Frontinum 2, 7, 12.

10. *Teutobochus*] Anno Chriſti MDCXIII. monſtrabantur oſſa quædam portentoſæ magnitudinis, quæ Teutobochi huius vulgo credebantur, donec doctorum hominum ſcriptis error iſte detegeretur. Mercurius Gallicus. Vide Scalig. in Euſeb. pag. 138. p. 1. Item Gaſſend. in vita Peireſcii pag. 250.

Ibid. *quaternos ſenoſque equos tranſilire*] Luculentam huius loci explicationem pete ex Salmaſio ad Vopiſci Carinum cap. 19. pag. 505. & ſeq. Vide Liuium 23, 29, 5.

Ibid. *proceritatis eximiæ*] Vide Pontanum lib, 1. hiſt. Danicæ pag. 55.

11. *per hiemem, quæ altius alpes leuat*] Infra 3, 10, 22. *hieme creuerant alpes.*

Ibid. *prouoluti ruina*] Plutarch. Mario cap. 36. Cimbri *per glaciem altamque niuem ad iuga Alpium contenderunt. Inde ſubiicientes corporibus lata ſcuta, ex ſummo ſe confragoſarum rupium in immenſum abruptarum faſtigio demiſerunt.* Seneca de ira 3, 3, 1. *barbari qua dolor traxit ruina modo regionibus incidunt.* Confer Liu. 44, 5, 4. vbi de Elephantis. & verſ. 6. de ipſis militibus.

12. *Ateſim*] Salmaſius ex ſcriptura membranarum effingit *ad Ateſim ἀρχαϊκῶς*, aut *ac Aſitam.* Idem autem etiam *Atiſonem* hic legendum putat, quam opinionem tuetur quoque Merula Coſmogr. 2, 4, 11.

Ibid.

Ibid. *quadam ſtoliditate barbarica*] Idem fere Germanis adfingit Ælianus var. hiſt. 12, 23. ſed libet tamen potius adſcribere imperitiæ; quod nimirum putarent flumina Italiæ ſuis ſimilia. ita ſane eoſdem excuſat Herodian. 8, 4. qui conſulatur. Gruterus.

Ibid. *ingeſta obrutum ſilua*] Quemadmodum flumina, quæ maiora ſunt tranſeantur, docet Vegetius 3, 7. & ad eum Stevvechius.

13. *ipſa ſoli cœlique clementia &c.*] Vide omnino Gruterum ad Tacit. diſcurſu 38. Adde ſupra 2, 6, 22. Et in hac hiſtoria Dionis Excerptum apud Vales. p. 634.

14. *iam diem &c.*] Ante hæc verba pluſcula inſerit codex Naz. hac forma, *aggreſſus eſt; venere illi quam in barbaris multa veſtigia, diem &c.* impendio placet coniectura Salmaſii; *aggreſſus eſt; venere illi: quam metus in barbaris nulla veſtigia? diem &c.* Adde Plut. Mario cap. 40.

Ibid. *Raudium*] Magna varietas in huius campi nomine. Pighius in Hercule Prodicio pag. 291. *Raudium* retinendum cenſet, *raudos* enim locos antiqua voce vocari rudes & aſperos, quales iſti campi. Merula Coſmogr. 2, 4, 7. in fin. *Caudium* legit, quod hodieque campus quidam iis locis *Caudia* dicatur. ſed quis in re tam incerta certi quid pronunciet?

Ibid. *procurrere*] Ita Pall. o. & q. I. al. *concurrere.*

Ibid. *millia inde ſexaginta ceciderunt; hinc trecentis minus*] Recepi lectionem Pal. tert. & v. e. quam Salmaſius ſequitur. præſertim cum abſurda ſit aliarum lectionum ſententia; hæc bona imprimis & vera. idem enim Eutrop. 5, 3. prodidit: *Romani milites ex vtroque exercitu trecenti periere.* quamuis in reliquo numero diſcrepent auctores, quos tamen optime conciliat noſtro Salmaſius, eum numerum prœlio cæſorum eſſe, quod ſuperſit, comprehendi Floro verbis ſequentibus; *per totum diem conciditur barbarus.* Ex Cimbrorum oſſibus ſepes tum eſſe factas à Maſſilienſib. ad vinearum ſuarum cuſtodiam, ſcribit Nicetas fin. lib. I. de Manuele Comneno.

Ibid. *per omnem diem*] *Vincentium ira virtuſque deſæuiit.* Marcellin. 17, 30.

15. *artem Cannarum*] De qua ſupra 2, 6, 16. Frontin. 2, 2, 7. & 8. Nonnulla autem huc facientia lege apud Gruter. in Tacit. diſcurſu 13. §. 6.

16. *nec minor cum vxoribus eorum pugna*] Feminæ Germanorum antiquitus adſuetæ aciebus & pugnis, in quas viros patrio more comitabantur, Tacit. Germ. cap. 7. vt ita mirum non fuerit audacius reſtitiſſe, præterea rabie & deſperatione armatas. Quin & inter viros prœliis ſe miſcuiſſe leguntur variarum nationum

 femi-

Digitized by Google

feminæ, quod de Romanis tamen me legere non memini; nam quod tit. Cod. de vxor. milit. huc trahunt ICti quidam, non de talibus viraginibus, quæ & ipſæ pugnare, & cum Arioſtiana illa Marfiſa dicere poſſit:

So ſcudo & lancia adoperare anch'io.

ſed quæ vergente diſciplina maritos ſuos, vt hodiernis bellis ſolet, ſequebantur.

Ibid. *obiectis vndique plauſtris atque carpentis*] Germanorum aliorumque more, quem vide apud Cæſar. de bellis Gallicis. Veget. 3, 10. *Omnes barbari, carris ſuis in orbem connexis ad ſimilitudinem caſtrorum, ſecuras à ſuperuentibus noctes exigunt.* Id genus munimenti appellabant carraginem. Ammianus 31, 20.

17. *nam cum miſſa &c.*] Præter citatos in hoc capite lege Val. Max. 6, 1. in fin. Camers.

18. *Boiorix*] Secutus ſum iudicium ſummi viri Gruteri. nixum auctoritate Plutarch. Mario cap. 40. Eutropii 5, 3. Oroſ. 5, 16. addo etiam Liuii Epit. 67. nam quod ibi ſcribitur *à Bolo rege*, nullus dubito corruptum eſſe, & legendum *à Boiorige*. Eſt alius hoc nomine apud Liu. lib. 33. Simile mendum eſt in Adonis Chronico ſub anno 4754. ibi enim pro *Orgetorix* male ſcriptum eſt *Orgeta rex*. Sic in Itiner. Antonini *Boloderum* eſt pro *Boioduro*.

Ibid. *nec inultus*] Liuius de Siccio 3, 43, 4. *Haud inultum interfecere.* Magnum id morientis ſolamen, inultum non mori; Hinc illæ adhortationes, miſerationes, querelæ, &c. Virg. Æn. 2, 670.

——*nunquam omnes hodie moriemur inulti.*

Ouid. Metam. 9, 131.

—— *neque enim moriemur inulti.* Liuius 25, 16, 15. *id referre, vtrum præſenti torpore pecorum modo inulti trucidentur.* Curtius 5, 3, 19. *miſerrimum fortibus viris erat, quod inulti ferarum ritu, velut in fouea deprehenſi, caderentur.* Virg. iterum 4, 659.

——*moriemur inultæ?* Vegetius 1, 21. *confidentes ſine caſtris more animalium inulti cadunt.* (Sic emendauit Stevvechius, optime) Marcellinus 14, 6. de Iſauris; *nec exertare lacertos, nec criſpare permiſſi tela, quæ vehunt bina vel terna, pecorum ritu inertium trucidantur.* Affectum hunc ſe vlciſcendi expreſſit graphice in perſona Tydei Statius.

[illegible] *eodem die &c.*] Iuſtinus 20, 3, 9. de prœlio ad Sagram: *eade[illegible]ua in Italia pugnatum eſt, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmo[illegible]ntiata eſt victoria.* Vide ſupra 2, 12, 21. Sed & arte iuuari poteſt adeo famæ celeritas, vt miraculo ſimilis ſit, exempli ergo, per continuos curſores, quam rem Cyrus primum inſtituiſſe legitur apud Xenoph. lib. 8. pag. 232. clamore ab aliis excepto, ſicut Galli. Cæſar de bell. Gall. 7, 3. auibus. Plinius 10, 24. quod hodieque non inſolens nec inauditum eſt. aliiſque multis modis. Inpri-

Digitized by Google

Inprimis autem fidem excedit, quod Herodoto, & Cleomedi in libro de contemplatione orbium cœleſtium memoratur, Xerxem cum in Græcia bellum gereret, à Suſis Athenas vſque diſpoſitas habuiſſe ſtationes, per quas excepta voce, aliiſque tradita, quadraginta octo horarum ſpatio in Perſia ſciri potuerit, quid in Græcia Xerxes gereret. Alterius cuiuſdam modi, per faces incenſas, meminit Apulei. de Mundo pag. 70. Ad quem locum adſcriptam ab Elmenhorſtio Caſauboni epiſt. leg. Adde ſimilia apud Agoſtino de Carate in Hiſt. del Peru 2, 6. Item Cron. del Peru 2, 1, 14. de Barros pag. 78. b. Appian. de bel. Hiſp. pag. 307. f. Ælian. Hiſt. Var. 9, 2, 2. Zonar. in Michaële Theophili F. Pauſan. pag. 130, 40.

Ibid. *laureati*] Diuinabam aliquando *laureatus*. ſed nunc non pertendo, cum non iuuent Mſs. ita tamen concinniorem eſſe periodi ſonum, neque à more Romano abiri, omnes vident. Gruterus.

Ibid. *victoria Cimbrica feliciter*] Diſtinxerim; *victoria Cimbrica, feliciter*. vt videlicet tria iſta verba in theatro ſonuerint. Gruterus. Ita certe apud Sueton. Claud. cap. 7. *feliciter patruo imperatoris, feliciter Germanici fratri*. & Domitio cap. 13. *domino & dominæ feliciter*. quapropter ita diſtinxi, vt Gruterus voluit.

21. *quid inſignius*] Ita Pall. concinnius quam Impr. *quidque*.

Ibid. *elata montibus ſuis Roma*] Sic Cicero: *Mihi ipſa Roma prope ſedibus ſuis conuulſa obuiam procedere viſa eſt*. In Piſon. cap. 22. Sic D. Hieron. epiſt. ad Lætam: *Mouetur vrbs ſedibus ſuis, & inundans populus ante delubra ſemiruta, currit ad martyrum tumulos*.

Bellum Thracium.

CAPVT IV.

1 POſt Macedonas, *ſi diis placet*, Thraces rebellabant, ipſi quondam tributarii Macedonum: nec in proximas modo prouincias contenti incurrere, Theſſaliam, atque Dalmatiam; in Adriaticum mare vſque venerunt, eoque fine contenti, QVASI *interueniente natura*, contorta in
2 ipſas aquas tela miſerunt. Nihil interim per id omne tempus reſiduum *crudelitatis* fuit in captiuos

uos ſæuientibus: *litare diis ſanguinem humanum:*
bibere in oſſibus capitum, & *cuiuſquemodi ludibrio*
fœdare mortem tam igni quam fumo: partus
quoque grauidarum extorquere tormentis.
Sæuiſſimi omnium Thracum *Scordiſci* fuere: ſed 3
calliditas quoque ad robur acceſſerat. Siluarum & 4
montium ſitus cum ingenio conſentiebant. itaque non
fuſus *modo* ab his, aut fugatus, ſed (*ſimile prodigio*) omnino totus interceptus exercitus, quem
duxerat *Cato*. *Didius* vagos, & libera populatione 5
diffuſos, intra ſuam repulit Thraciam. *Druſus*
vlterius egit, & vetuit tranſire Danubium. *Minucius* toto vaſtauit Hebro, multis quidem amiſſis,
dum *per perfidum glacie flumen* equitatur. *Piſo* 6
Rhodopen Caucaſumque penetrauit. *Curio* Dacia tenus venit: ſed tenebras ſaltuum expauit.
Appius in Sarmatas vſque peruenit; *Lucullus* ad *terminum gentium Tanaim*, lacumque Mæotim.
NEC aliter cruentiſſimi hoſtium quam *ſuis mori-* 7
bus domiti. quippe in captiuos igne ferroque ſæuitum eſt. Sed nihil Barbaris atrocius viſum
eſt, quam *quod abſciſſis manibus* relicti, viuere ſuperſtites pœnæ ſuæ iubebantur.

NOTÆ IN CAPVT IV.

Huius belli meminerunt Epit. Liu. 63. Eutrop. [4,33,75,12. &] 6,3. notanter. Plura Sex. Ruffus de reg. poteſt. Meminit Euſeb. lib. temp. Aliqua Appianus in Illyrico. Camers.

Num. I. *ſi diis placet*] Vetuſtæ edd. etiam noſtra, *ſic Diis*; ſed male, quamuis ſic quoque Pal. tert. ſtant enim duo alii à noſtra, quam & tuetur ipſa ratio. Gruterus. Indignantis enim hæc vox eſt, & aſpernantis. Appius apud Liuium 6,40,6. *per perpetuos, ſi Diis placet, tribunos.* Apud eundem 34,2,12. Cato; *Nos ſi diis placet, tam temp.*

remp. etiam capeſſere eas (feminas) *patimur.* & 34, 32, 14. *non ſocietatem modo; ſed ſi diis placet, affinitatem etiam.* Simile porro eſt quod ſupra 3, 1, 1. *Quis ſperaret poſt Carthaginem aliquod in Africa bellum?*

Ibid. *interueniente natura:* Ita ſupra 2, 2, 1.

2. *crudelitatis*] Qua nota infames olim Thraces fuiſſe, vel inde liquet, quod Alexandrum regem ſuum *Thracidam* cognominauere Iudæi, propter crudelitatem, auctor Ioſephus antiquit. 13, 22. Adde Thucydidem 7, 4, 16.

Ibid. *litare diis ſanguinem humanum*] Rem multis nationibus, ipſiſque adeo Romanis vſitatam, vt potuiſſet facere de aliis auctor, quod in ſuam ciuitatem retorqueri poſſet. Tertullianus in Scorp. cap. 9: *Scytharum Dianam, aut Gallorum Mercurium, aut Afrorum Saturnum hominum victima placari, apud ſæculum liquet. Et Latio in hodiernum Ioui, media in vrbe humanus ſanguis inguſtatur.* Adde ſupra 1, 16, 7. & Notas ad Iuſtinum 18, 6, 12.

Ibid. *bibere in oſsibus capitum*] Eo refero verba hæc, vt intelligantur Thraces ex craniis interfectorum feciſſe ſibi pocula more barbarico, quem & Liuius exponit 23, 24, 15. Boii *purgato capite Poſthumii, vt mos iis eſt, calicem auro cælauere. idque ſacrum vas iis erat, quo ſolennibus libarent poculumque idem ſacerdotis eſſe* (quæ vox forte rectius omitteretur) *ac templi antiſtitibus.* & Silius 13, 481. *At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent oſſa (nefas) auro, & menſis ea pocula ſeruant.* de ſimili re, & forte eadem Poſthumii hiſtoria Gellius lib. 30. apud Priſcian. lib. 7. pag. 239. *Caluariaque eius ipſum oſſum expurgauerunt inaurauerúntque.* Plin. 7, 2. *Anthropophagi oſsibus humanorum capitum bibunt.* De Barros 221. b. Rhinoceros. 208 Pertinet huc exemplum Alboini Longobardi, relatum à Paulo Diacono de geſt. Langobard. 2, 28. *Bibere* autem *in oſsibus,* dictum eſt, vt *in auro bibere,* pro ex auro. Seneca Tragœdus Thyeſte verſu 453.

Venenum in auro bibitur. (Maccab. 1, 11, 50.) Virgilius ſine Præpoſitione: *Vt gemma bibat* ——

Ibid. *cuiuſquemodi ludibrio*] Ita Pall. pr. nec recedunt reliqui quam quod ipſi, aut *cuiuſmodi*, aut *eiuſmodi*. Gruterus. Senſus autem verborum videtur, non contentos ſimplici morte, fœdaſſe etiam inſuper ſuppliciis, alioſque igni, fumo alios necaſſe. Sicut Nero ſæuiit ludibriis in Chriſtianos, apud Tacit. 15, 44.

3. *Scordiſci*] Gens originis Gallicæ Epit. Liu. 63. Iuſtin. 23, 3, 5. De ea, quæ ſupra de Thracibus in commune dicuntur, recenſet Marcellin. 28. 7. & alii qui addunt *in oſsibus capitum humanorum, ſanguinem bibere ſolitos.* Meminit huius gentis Dio pag. 622. B. Sueyro in verſione Velleii facit eos *Pueblos de la Pannonia inferior Ca-*

ſtaldo (addit) *les attribue la Raſcia; illa manſe ſegun Dominico Negro, Boſnachi, en Tudeſco Boſſen.*

Ibid. *Calliditas quoque ad robur acceſſerat*] Ita ſupra 1, 3, 4. Horatius ſolus tres Curiatios vicit, *addito ad virtutem dolo,* infra 3, 11, 3. Parthi *præter armorum fiduciam ſimulant trepidationem, & in campos fugam.*

4. *Siluarum & montium ſitus cum ingenio conſentiebant*] ſupra 3, 2, 2. *Atrox cœlum, perinde ingenia.*

Ibid. *modo*] Puto ab aliena manu eſſe: nec enim iuuat ſenſum; ſed aperte turbat.

Ibid. *ſimile prodigio*] Sic editio Stadiana, quemadmodum ante eam viſam legendum coniecerat. Gruterus.

Ibid. *Cato*] Vide Epit. Liu. 63. & Eutrop. 4, 29. Huius aliorumque impp. qui cum Thracibus bellarunt, meminit Ammianus 27, 8. Dio in Excerpt. Vales. pag. 628.

5. *Didius*] vide Ruffum cap. 9. Triumphum inde conſecutum eſſe patet ex Cicer. in Piſon. cap. 25.

Ibid. *Druſus*] Epit. Liu. 63. Ruffus vbi ſupra. Dio apud Vales. pag. 628. Ad hunc pertinet hæc perioche ex Ἀλυμπ. ἀναγρ. ad Ol. 167. Μάρκος Λίβιος τοὺς Σκορδίσκους ἐνίκησε.

Ibid. *Minucius*] Epit. Liu. 65. Eutrop. 4, 33. Ruffus Frontinus 2, 4, 3.

Ibid. *per perfidum glacio flumen*] Ita Naz. alii *perfidum gl. fl. equitatur.* quod eſſet dictum vt illud Horat. 4. Od. 4. *Eurus per Siculas equitauit vndas.* Claudiani de bell. Get. v. 194.

> —— *equitataque ſummi*
> *Culmina Taygeti.* & illud Virg. Æn, 1, 71.
> *Tyrrhenum nauigat æquor.* Nec abſimiliter Gallus 1, 32.
> *Innabam gelidas Tiberini fluminis vndas.*

& Sidonius epiſt. 8, 12. *Si nunc etiam tua naues ſtagna Nilotidis aquæ per indigenas formidata crocodilos transfretarent.* idem Carm 3, 6. *Nam fama pelagus ſidere curro ſuo.* & carm. 9, 13. *Non nos currimus aggerem vetuſtum.* Verum enimuero nec hoc nec illud ſatis placet. ſed omnino ſcriptum fuiſſe videtur; *per inſidum glacie flumen equitatur.* ſic Plin. 36, 15. *ſedere auſo tam inſida inſtabilique ſede.* Niſi quid obſtat Marcellinus, qui & ipſe *perfidas glacie valles* dixit 15, 25.

6. *Piſo*] Quis iſte ſit, quærunt viri docti; quidam eum eſſe putant, qui ſub Auguſto Thraces vicit. De quo Dio 624. B. Sed nimis diſcordat temporum ratio: crediderim fuiſſe eum, in quem acerri-

acerrima Ciceronis extat. Qui imperatorem eum appellatum ait, prælio legatorum ſuorum, cum ipſe longe abeſſet. cap. 25. orat. Piſon. Etiam Iulius Obſequens cap. 103. prodigiis eius anni, quo hic Piſo Macedoniam obtinuit, ſubnectit: *In Macedonia Thraces ſubacti.*

Ibid. *Curio*] Pertinet huc fragmentum illud Salluſtianum. H. 2, 1, 14. *Eodem anno in Macedonia C. Curio, principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam,* & forte illud alterum H. 3, 5, 14. *Atque eum Curio laudatum accenſumque præmiorum ſpe, quibuſcum optauiſſet, ire iubet.* Videndi ſunt Epit. Liu. 92, & 95. Front. 4, 1, 43. Eutrop. 6, 3. Iordan. de regn. ſucceſſ. cap. 50. Ruffus cap. 7. Cicero. in Piſon. cap. 19. etiam hunc triumphaſſe refert. Videtur autem hic poſtponendus Appio, nam ei ſucceſſit.

Ibid. *Appius*] de quo Eutrop. 6, 3.

Ibid. *in Sarmatas*] De his vide Dreſſer. Millen. 1. pag. 88.

Ibid. *Lucullus*] De hoc Cicer. d. cap. 19. Pædianus. Ruffus. Eutrop. Oroſius.

Ibid. *terminum gentium Tanaim*] Non intelligit vltra Tanaim nullas gentes colere; ſed Thraces omnem eum tractum habitare ad vſque Tanaim: Tanais enim *Europam & Aſiam medius interfluit.* Curt. 6, 2, 14.

7. *ſuis moribus*] Adde ſupra 3, 1, 17.

Ibid. *quod abſciſſis manibus &c. iubebantur*] Ita Vineti ed. & placet præ aliorum *videbantur*, quod extat quidem in Pal. tert. non etiam in pr. ac ſec. De re ipſa ſic quoque Zeno in ſermonibus: *Incidantur ab articulis manus, à cruribus pedes: viuum ſe cadauer inſpiciat.* Gruterus. Iſtud autem pœnæ genus apud Perſas olim vſitatum fuiſſe, liquet ex Curtio 5, 5, 6. Eodem Fabius Æmilianus latrones Hiſpanos affecit apud Appian. in Hiſpan. pag. 293. & Ioſephus Clitum quendam tumultuantem. de bell. Iud. 2, 26. Alia exempla vide apud Tac. 12, 14, 8. Marcellin. 29, 26. f. Zonar. tom. 2. pag. 85. Poſſent vero Thracibus iſtis applicari verba Lamachi. apud Apulei. lib. 4. *Cur enim manui quæ rapere & iugulare ſola poſſet, fortem latronem ſuperuiuere?* In eodem Apuleii loco mendum eſt, quod eadem opera tollemus. Legitur; *Vix enim Thebas Heptapylos acceſſimus, quod eſt huic diſciplinæ primarium ſtudium: ſed dum ſedulo fortunas inquirebamus populareis, nec nos denique latuit Chryſeros quidam &c.* ridicule. quaſi ſumma latronum ars eſſet Thebas accedere. malim; *Vix enim Th. Hept. acceſſimus, quum (quod eſt huic diſciplinæ primarium ſtudium) ſedulo fortunas inquirebamus, populareis. nec nos denique latuit Chryſeros quidam &c.* vbi aduerte vocabulum *denique* eodem etiam modo vſurpatum, vt notauimus in Indice.

Ibid. *viuere ſuperſtites*] Vide Sen. in Controu. *Vir fortis non habens manus.*

Bellum Mithridaticum.

CAPVT V.

POnticæ gentes ad Septemtrionem in mare 1 ſiniſtrum iacent, à Pontico cognominatæ mari. Harum gentium atque regionum rex antiquiſſimus *Æetas*: poſt Artabazes, *à ſeptem Perſis oriundus*: inde Mithridates omnium longe maximus; quippe quum quatuor Pyrrho, *decem & ſeptem anni Annibali* ſuffecerint; illle per *quadraginta annos* reſtitit, donec tribus ingentibus bellis ſubactus; felicitate Syllæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeii conſumeretur. Cauſſam quidem illius belli prætenderat apud Caſſium legatum, *attrectari terminos ſuos à Nicomede Bithynico*: ceterum ELATVS animis ingentibus, Aſiæ totius, &c, ſi poſſet, Europæ cupiditate flagrabat. *Spem ac fiduciam dabant noſtra vitia*: quippe quum ciuilibus bellis diſiungeremur, *inuitabat occaſio*: nudumque imperii latus *oſtentabant* procul Marius, Sylla, Sertorius. Inter hæc Reipublicæ vulnera, & hos tumultus, repente, quaſi captato tempore, in laſſos ſimul atque diſtrictos, ſubitus turbo Pontici belli, ab vltima veluti ſpecula Septemtrionis erupit. Primus ſtatim impetus belli Bithyniam rapuit. Aſia deinde pari terrore correpta eſt. Nec cunctanter ad regem ab vrbibus noſtris, populiſque deſcitum eſt. *Aderat*, inſtabat, *ſæuitia quaſi virtute* vtebatur. Nam quid atrocius vno eius *edicto*, quum omnes, qui in Aſia forent, Romanæ ciuitatis homines interſici iuſſit?

iuſſit? Tum quidem domus, *templa* & aræ, hu-
8 mana omnia atque diuina iura violata ſunt. SED
HIC terror Aſiæ, Europam quoque regi aperie-
bat. itaque miſſis Archelao Neoptolemoque
præfectis, excepta *Rhodo, quæ pro nobis ſtetit, cete-*
rum Cyclades, Delos, Eubœa, & ipſum Græciæ
9 decus *Athenæ*, tenebantur. Italiam iam, ipſam-
que vrbem Romam, regius terror afflabat. Itaque
Lucius Sylla feſtinat, *vir armis optimus*: parique
violentia ruentem vlterius hoſtem, quadam quaſi
10 manu, repulit: primumque Athenas vrbem
(quis crederet?) *frugum parentem*, obſidione, ac
fame ad humanos cibos compulit. Mox ſub-
ruto Piræei portu, ſex quoque, & amplius *muris*,
poſtquam domuerat *ingratiſſimos*, vt ipſe dixit, *ho-*
minum, *in honorem tamen mortuorum*, ſacris ſuis fa-
11 mæque donauit. *Mox quum* Eubœa, atque Bœo-
tia, præſidia regis diſpuliſſet, omneis copias, vno
apud Chæroneam, apud Orchomenon altero
bello diſſipauit: ſtatimque in Aſiam tranſgreſſus,
ipſum opprimit. & debellatum foret, niſi de Mi-
thridate triumphare cito, quam vere maluiſſet.
12 At tunc quidem hunc Aſiæ ſtatum Sylla dederat.
Ictum cum Ponticis fœdus. recepit *Bithyniam à*
Rege Nicomede, *ab Ariobarzane Cappadociam*: ac ſic
13 erat Aſia rurſus noſtra, *vt ceperat*: Mithridates
tantum repulſus. itaque non fregit ea res Ponti-
cos, ſed incendit. Quippe rex, Aſia & Europa
quodammodo ineſcatus, NON IAM quaſi alie-
nam, ſed *quia amiſerat*, quaſi raptam belli iure re-
14 petebat. Igitur, vt *extincta parum fideliter incendia*
maiore flamma reuiuiſcunt; ita ille de integro,
auctis

auctis *maiorem in modum* copiis, *tota denique regni ſui mole*, in Aſiam rurſus mari, terra, fluminibuſque veniebat. *Cyzicum* nobilis ciuitas. arce, mœnibus, portu, turribuſque marmoreis, Aſiaticæ plagæ litora illuſtrat. hanc ille quaſi alteram Romam toto inuaſerat bello: ſed fiduciam oppidanis reſiſtendi nuncius fecit, docens aduentare *Lucullum*. qui (horribile dictu!) *vtre ſuſpenſus*, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul quaſi marina *piſtrix* euaſerat. Mox clade conuerſa, quum ex mora *obſidentem regem fames, & ex fame peſtilentia* vrgeret, recedentem Lucullus aſſequitur: adeoque cecidit, vt Granicus & Æſapus amnes, cruenti redderentur. Rex callidus *Romanæque auaritiæ* peritus, *ſpargi à fugientibus* ſarcinas & pecuniam iuſſit, qua ſequentes moraretur. Nec felicior in mari, quàm in terra fuga. quippe centum amplius nauium claſſem, *apparatumque* belli grauem, in Pontico mari aggreſſa tempeſtas, tam fœda ſtrage lacerauit, vt naualis belli inſtar efficeret: plane quaſi Lucullus *quodam cum fluctibus procelliſque commercio*, debellandum tradidiſſe regem ventis videretur. Attritæ iam omnes validiſſimi regni vires erant; ſed *animus malis augebatur*. Itaque conuerſus ad proximas gentes, totum pæne Orientem, ac Septentrionem, ruina ſua inuoluit. Iberi, Caſpii, Albani, & vtræque ſollicitabantur Armeniæ: perque omnia & decus, & nomen, & titulos *Pompeio ſua fortuna* quærebat. Qui vbi nouis motibus ardere Aſiam videt, alioſque ex aliis prodire reges; nihil cunctandum ratus, priuſquam inter ſe gentium robora

bora

bora coirent, ſtatim ponte nauibus facto, omniũ
23 ante ſe primus tranſit Euphratẽ: regemq; fugien-
tem media nactus Armenia (quanta felicitas viri!)
vno prœlio confecit. *Nocturna ea dimicatio* fuit,
& luna in partibus. quippe quaſi commilitans,
quum *à tergo ſe hoſtibus*, *à facie Romanis* præbuiſſet,
per errorem longius cadentes *vmbras ſuas* quaſi
24 hoſtium corpora petebant. Et Mithridates qui-
dem nocte illa debellatus eſt. nihil enim poſtea
valuit; quanquam *omnia expertus*, *more anguium*,
qui obtrito capite, poſtremum cauda minantur.
25 Quippe quum effugiſſet hoſtem Colchos, Siciliæ
quoque litora, & Campaniam noſtram ſubito
aduentu terrere voluit: *Colchis tenus iungere Boſ-*
phoron: inde per Thraciam, Macedoniam & Græ-
ciam tranſilire: ſic *Italiam nec opinatus inuadere*,
26 *tantum* cogitauit. nam per defectionem ciuium,
Pharnaciſque filii ſcelere præuentus, *male tenta-*
27 *tum veneno ſpiritum* ferro expulit. Cnæus interim
Magnus *rebelles* Aſiæ reliquias ſequens, per diuer-
ſa gentium terrarumque volitabat. Nam ſub
Orientem ſequutus Armenios, captis ipſo capite
gentis Artaxatis, ſupplicem iuſſit regnare *Tigra-*
28 *nem*. At in Septentrionem Scythicum, iter, tan-
quam in mari *ſtellas* ſequutus, Colchos cecidit.
ignouit Iberiæ. *pepercit Albanis*. regem Colcho-
rum *Orodem*, poſitis ſub ipſo Caucaſo caſtris, iuſ-
ſit *in plana deſcendere*: Arthocen, qui Iberis impe-
rabat, *& obſides liberos dare*. Orodem etiam re-
muneratus eſt, vltro ab Albania ſua lectulum au-
29 reum, & alia dona mittentem. Nec non & in me-
ridiem verſo agmine, Libanũ Syriæ, Damaſcum-
que

Digitized by Google

que tranſgreſſus, per nemora illa odorata, per tu-
ris & balſami ſiluas, Romana circumtulit ſigna.
Arabes, ſi quid imperaret, præſto fuere. Hiero- 30
ſolymam defendere tentauere Iudæi: verum
hanc quoque intrauit; & vidit illud grande *impiæ*
gentis arcanum patens, *ſub aureo vitem cælo.* diſ-
ſidentibuſque de regno fratribus, arbiter factus,
regnare iuſſit Hircanum. Ariſtobulo, quia
renouabat eam rem, *catenas dedit.* *Sic Pompeio du-* 31
ce populus Romanus totam, qua latiſſima eſt, A-
ſiam peruagatus, *quam extremam* habebat imperii
prouinciam, mediam fecit. Exceptis quippe
Parthis, qui fœdus maluerunt, & Indis, qui ad-
huc nos non nouerant; omnis Aſia inter Ru-
brum mare, & Caſpium, & Oceanum, Pompeia-
nis domita vel oppreſſa ſignis, tenebatur.

NOTÆ IN CAPVT V.

Hoc bellum ſcripſit Liuius à lib. 76. vſque ad 102 ſed temporis iniuria non extant niſi eorum argumenta. Late de hoc bello Appianus. Plura Plut. in vitis Sullæ, L. Luculli, Cn. Pompeii. Multa Auctor de vir. illuſtr. quatuor vltimis capp. Val. Max. 4, 6, 2. ext. 8, 7, 16. ext. 9, 2, 3. ext. Front. 2, 1, 12. & 14. & 2, 2, 4. Aug. Ciuit. 3, 22. Plin. 2, 97. 7, 24. 25, 2. 33, 3. & 12. Plura Cic. pro L. Manil. Iuſtinus lib 37. & 38. Eutrop. 5, 2: Oroſ. 5, 19. &c. Camers. Lege Dionis quæ reſtant. meminit & Athenæus 5, 13.

Num. 1. *Æetas*] Ita videbatur reſcribendum eruditiſſimis viris, non immerito; nec enim præter huius regis ætatem, (Medeæ autem pâtrem aiunt) vlla gentium iſtarum mentio occurrat.

Ibid. *ſeptem Perſis*] Iis nimirum qui cum Dario ad recipiendum à Magis regnum coniurauere. de quibus vide Bongarſium & Berneggerum ad Iuſtin. 1, 9, 9. Item Diodor. lib. 31. Iuſtinus recidit hanc partem ex lib. 37. Trogi, vt Prologus arguit.

Ibid. *oriundus*] Adde Polyb. 5, 43. Ioſeph. vndecimo orig. Iudaic. & Auctor. de vir illuſtr. cap. 76. Vinetus.

Digitized by Google

2. *decem & ſeptem anni Annibali*] vide ſupra 2, 6, 1.

Ibid. *quadraginta annos*] Adonis Chronic. ſub anno 4718. *Quod triginta annis, vel ſicut aliqui ſcribunt, quadraginta geſtum eſt.* Vide Bongarſ. ad Iuſtin. 37, 1, 7. & Plin. 7, 26, 5.

4. *ſpem ac fiduciam dabant noſtra vitia*] *Ciuilis non minus vitiis hoſtium, quam virtute ſuorum fretus.* Tacit. H. 4, 34, 10. & Agr. 32, 2. vbi Galgacus de Rom. *Noſtris illi diſceſſionibus (al. diſſenſionibus) clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ſui vertunt.* h. e. ſuæ virtuti imputant victos hoſtes, cum ipſorum diſſenſionibus debuiſſent. Sic infra 4, 2, 62. huius Mithrid. filius magis diſcordiæ Romanæ *fiducia, quam ſua virtutis*, bellum cœpit. Inde Plinius 7, 27. *bello ciuili, quod omnia externa conciebat.* Liu. 3, 38, 4. *Sabini ſpem in diſcordia Romana ponentes.* Adde infra 4, 12, 1.

Ibid. *inuitabat occaſio*] Terent. Eunucho 3, 5, 57.

—— an ego occaſionem
Mihi oſtentatam tantam, tam breuem, tam optatam, tam inſperatam,
Amitterem? Pertinet huc Germanorum verbum: Gelegenheit macht Diebe. & quod Ariſtot. Rhet. 2. refert, *ἀφορμάς τως δεῖται μόνον ἡ πονηρία.* Suet. Cæſ. 35, 4. *occaſionem temporum bellantem.* Vid. cap. ſeq. in pr.

Ibid. *oſtentabant*] Ita Pal. tert. & v. e. ſequentes, *oſtendebant:* quod minus videbatur efficax. Gruterus.

7. *Aderat*] Hæc vox adeſt quidem editt. quamplurimis, ſed non extat in vetuſtiſſima. male, agnoſcuntque Pall. o. Gruterus.

Ibid. *ſæuitia quaſi virtute*] Sic de Sylla Dio apud Valeſ. pag. 658. *ὥσπερ τινα ἀρετὴν ὄσων, τὸ μηδὲ ἐν τοῖς μιαιφονίαις τινὸς ἡττᾶσθαι.* C. Caſſius in Cic. famil. 15, 19.

Scis Cnaus quam ſit fatuus:
Scis, quomodo crudelitatem virtutem putet.

Ibid. *edicto*] Edictum Mithridatis huiuſmodi erat, vt ad triceſimam diem obſeruationis, omnes pariter Romanos qui apud eos eſſent, & Italos, eorumque mulieres cum pueris & liberis, qui Romani ſanguinis eſſe cenſerentur, interficerent. Auctor Appianus. Interfecta autem ſunt hominum 150000. auctore Plut. Sulla cap. 48. Val. autem Max. 9, 2, 3. ext. dicit 80000 ciuium Rom. Auguſt. vbi ſupra. Camers. Idque eadem die atque hora. Vellei. 2, 18, 2. D. Hieron. de errorib. Orig. *quaſi ad Mithridatis literas, omnis veritas vno die de voluminibus eius raderetur.* Adde Dionem apud Valeſium 657. Eo tempore Coi ciues Rom. templo Æſculapii inductos ſaluos præſtiterunt. Tac. 4, 14, 3. Simile huic edictum fuit, quod Haman aduerſus Iudæos procurauerat. Eſther. 3, 13. Ioſeph. Antiqu. 11, 6. Imitatus videtur Mithridatem Iulius magi-

ſter mi-

Digitized by Google

ſter militiæ trans Taurum, qui Gothos per Thracias diſperſos *datis tectioribus literis ad rectores ciuitatum & caſtrorum, Romanos omnes, vno eodemque die mandauit occidi.* Marcellin. fine hiſtoriar. Diocle t. vno die deſtruxit Eccleſias. Theodoret. Hiſt. Eccleſ. 5, 38. Hunerichus omnes Africæ Eccleſias vno die clauſit. Victor. Vticenſ. lib. 3. Cato multas Hiſpaniæ vrbes vno die muris nudauit. Zvving. 65. m. 2. ex Liuio 34. & Frontino. Pertinent etiam huc Veſperæ Siculæ, nuptiæ Pariſienſes, &c.

Ibid. *templa*] Vid. Appian. Mithrid. pag. 185.

8. *Rhodo, quæ pro nobis ſtetit. ceterum &c.*] Addicentibus omnibus ſcriptis exemplaribus, ſic legimus. Salmaſius. Rhodum eo nomine magnopere commendat Velleius 2, 18, 3.

Ibid. *Athenæ*] Liu. Epit. 78. Hinc Piſo; *hos eſſe Mithridatis aduerſus Sullam ſocios.* apud Tacit. 2, 55, 2. Quos tamen defendit Velle. 2, 23, 5. Multa quæ huc faciunt, petere poſſis ex eruditiſſimo tractatu Ioann. Meurſi de fortuna Athenienſium.

9. *vir armis optimus*] Idemque pace peſſimus. Inde Valer. Max. 9, 2, 1. *L. Sylla, quem neque laudare, neque vituperare quiſquam ſatis digne poteſt, quia dum quærit victorias, Scipionem ſe populo R. dum exercet, Annibalem repræſentauit.* Simile Marii elogium in ep. Liu. 80. *haud facile eſt dictu, vtrum bello melior, an pace pernicioſior fuerit.* & Antonii primi apud Tacit. H. 2, 86, 5. *Pace peſſimus, bello non ſpernendus.* *Sylla* autem cognomentum vnde tranſierit in Cornelios, diſce ex Macrob. Saturn. 1, 17.

10. *frugum parentem*] Ita loquitur propter fruges Athenienſibus primitus inuentas aut inuectas. vide Diodor. 5, 69.

Ibid. *muris, poſtquam*] V. e. auctior, *muris munitum, poſtquam* nec aliter Pall. porro primus hic luxatus eſt, quippe qui ei quod præceſſit. *Mox ſubruto Piræei portu,* adiecerit ſtatim illa quæ habemus poſt medium capitis, *mox ſubruto Pyræei portu Colchis tenus &c.* ceterum intermedia perſequitur ante medium capitis ſexti. Gruterus.

Ibid. *in honorem mortuorum*] Maiorum nempe, rebus pace belloque geſtis, ad hæc artium multarum inuentione cultuque nobiliſſimorum. Ob eandem cauſam poſtea etiam Cæſar his pepercit. Appian. de bell. ciuil. lib. 2. pag. 482. *Athenienſibus quoque ſupplicibus dedit veniam, his verbis: Quoties tandem vox veſtra pte culpa pereuntes ſeruabit maiorum veſtrorum gloria.* Idem Cæſar de Maſſilienſibus in Comm. bell. ciuil. 2, 22. *Cæſar eos magis pro nomine & vetuſtate, quam pro meritis in ſe ciuitatis conſeruans.* Porro maiorum celebritatem delinquentibus ſæpius præſidio eſſe, notauit Berneggerus ad Sueton. Auguſt. 5, 2. m. Ceterum Athenienſes excuſat Vellei. 2, 23, 5.

11. mox

11. *mox cum &c.*] Vide Vellei. 2,23,4.

12. *Bithyniam à rege Nicodeme, ab Ariorbarzane Cappadociam*] Lipſius bene emendat Electorum 2,19. *Nicomedes, Ariorbarzanes Cappadociam.* Gruterus. Vir doctus legit, *Bithyniam regi Nicomedi, Ariobarzani Cappadociam.*

Ibid. *vt cœperat*] Sunt à gloſſa hæc duo verba, meo quidem animo.

13. *quia amiſerat, quaſi raptam*] Ea nimirum humani ingenii conſuetudo eſt, quæ ſemel poſſederunt, iure ſiue iniuria, putare pro ſuis. Cebetis tabula, pag. 53. Quadrat huc Liuii locus 33,32,12. vbi de principibus Carthaginienſibus qui Remp. aliquamdiu peculati, induſtria Annibalis eo compendio exciderant: *Tum vero iſti, quos pauerat per aliquot annos publicus peculatus, velut bonis ereptis, non furto eorum manibus extorto, infenſi & irati &c.* Simile eſt illud Cicer. in Verr. 4,18. *quia non potuerat argentum eripere, ipſe à Diodoro erepta ſibi vaſa optime facta dicebat.* Liuius 34,35,7. *Qui exulum coniuges in matrimonio habebant, aut ex bonis eorum aliquid poſſederant, tanquam amiſſuri, non reddituri, indignabantur.* Meuriſſus de ep. Metens. pag. 308. *veluti de paternis reditibus.* Hieron. ep. 2,17. *Quicquid non tulerint, ſibi ablatum putant.*

14. *extincta parum fideliter incendia*] Eodem ſimili de incendio vtitur auctor ſupra 2,15,15. & infra 4,2,53. Eodem Curtius. 6,3,11. *Parua ſæpe ſcintilla contempta, magnum excitauit incendium.*

Ibid. *maiorem in modum*] Suſpicor illud *maiorem* adiectum à librariis, qui non intelligerent vim vocis *inmodum* quod & poſitum ſupra.

Ibid. *tota denique regni ſui mole*] Ita loquitur Tacitus 6,36,1. *Mox Artabanus tota mole regni vltum iit.*

15. *Cyzicum*] Quæ hic dicuntur, præter alios lege Frontin. 2,1. & 4,5,21. Cicer. vbi ſupra. Plin. 5,32. & 36,15. Plura ad hanc hiſtoriam ſcribit Strabo lib. 12. pag. 396 Camers. Meminit & Tacitus 4,36,3. & Obſequens cap. 121.

16. *Lucullum*] Quem inter ſummos imperatores merito ſuo numerat Iuſtin. 37,1,8. cuiuſque ingentes, ſed veræ laudes apud Cicer. Quæſt. Acad. 4,1.

Ibid. *vtre ſuſpenſus*] Suetonius de Cæſare 57,4. *ſi flumina morarentur, nando traiiciens, vel innixus inflatis vtribus, perſæpe nuncios de ſe præuenit.* Vbi Caſaubonum vide. Hiſtoriam recitant etiam Salluſt. H. 3,3,7. Frontin. 3,13,6. Sidonius carm. 22,167.

Ibid. *piſtrix*] Sic & Pall. duo. idem eſſe quod *priſtis*, dudum monuit Sylburgius. eſt in Naz. *iſtris*, quod eſſe poterit *hiſtrix*. Gruterus.

Digitized by Google

17. *obſidentem regem fames, & ex fame peſtilentia*] Correctio eſt à Salmaſio, proba, niſi me fallunt omnia. prius legebatur: *regem, & ex fame peſt.* male. vt enim duas peſtis cauſſas ſimul proponere voluiſſet Florus, ita certe locutus non eſſet; dixiſſet potius, *ex mora & fame.* Sic ferme apud Curt. 9, 10, 13. *Famem deinde peſtilentia ſequuta eſt.* Pertinent huc verſus Sidonii Apollinaris carm. 2, 513.

Segnis ad inſignem ſedit cum Cyzicon hoſtis;
Qui cogente fame, cognata cadauera mandens
Vixit morte ſua. & carm. 22, 165.
Compulſusque famis diſcrimina ſumma ſubire
Inuidet obſeſſo miles Mithridaticus hoſti.

18. *Romana auaritia*] Adde ſupra 3, 1, 13. Idem crimen Romanis Galgacus obiicit apud Tacit. Agr. 30, 10. *ſi locuples hoſtis eſt, auari ſunt Romani.*

Ibid. *ſpargi à fugientibus &c.*] Idem Triphon Syriæ rex feciſſe dicitur, qui victus per totum iter fugiens pecuniam ſparſit, eaque inſectanda Antiochi equites moratus effugit. Frontin. 2, 13, 2. Idem fecit Alaricus Gothorum rex à Stilicone victus. Lege Claudian. de ſexto conſulatu Honorii. Item de bello Getico verſ. 610. vbi plura dictauimus. Camers. Tribuit hoc etiam Mithridati ſatrapæ Polyænus lib. 7. & Frothoni ſuo Saxo Sialand. primo Hiſt. Dan. pag. 23. Pertinet eo Syrorum exemplum in ſacris literis. 4. Regum 7, 7. Adde Polyb. 18, 5. Willermum Tyrenſ. 18, 9.

Ibid. *apparatumque*] Non dubito legendum *apparatuque.* nam vox *grauis* commodius ad claſſem, quam apparatum referatur. Nec exempla deſunt: ſupra 2, 2, 34. *commeatibus, exercitu, propugnaculis, armis grauis hoſtium claſſis* & 3, 1, 11. *Thalamo grauem armis theſauroque regis.*

19. *quodam cum fluctibus procelliſque commercio &c.*] Ad hanc formam Claudianus.

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſſica venti.

20. *animus malis augebatur*] Vide ſupra 1, 16, 7.

21. *Pomp. ſua fortuna*] Pall. *Pomp. ſuo fortuna.* ſequerer, niſi illud *ſuus* heic vſurparetur, vt apud Curt. 3, 2, 17. *niſi ſuam naturam plerumque fortuna corrumperet.* Gruterus. Idem pluribus hoc demonſtrare ſatagit ad Liuium 5, 21, 13. Mihi videbatur leg. *ſuo.* Sic enim & Lucan. 8, 730. cui vt plurimum eadem cum noſtro verba:

Pompeius, fortuna, tuus ——

De Pompeio ſcripſit etiam L. Ampel. ſi ſic legatur. *ob Lucullum* [illegible]

Digitized by Google

item eoſdem Ponticos & Mithridatem: per Pompeium item eoſdem Ponticos & Mithridatem, item Cilicos piratas.

23. *Nocturna ea dimicatio*] Aqua abhorruiſſe Parthos ſcribit Plut. in Craſſo cap. 57. Contra Βασυλιεῖς vel vt legit Valeſ. Μασυλιεῖς Λίβυες ὅταν πολεμῶσι, τὰς μὲν νύκτας μάχονται, τὰς δ' ἡμέρας εἰρήνην ἄγουσι. Nicol. Damaſc. apud Valeſ. pag. 518.

Ibid. *à tergo hoſtibus, à facie Romanis*] Ita Pall. o. vt videatur ita ſcripſiſſe auctor, cuius equidem ſententiam firmet Plutarchus Nicia cap. 44. *Habebant lunam a tergo, vnde ſemetipſi inumbrantes multitudinem ſuorum & fulgorem inuoluebant armorum. Hoſtes vero clipei obiecta refulgentes luna multo plures repræſentabant & validiores.* Plures tamen, immo ferè omnes corrigendum cenſent, *à facie hoſtibus, à tergo Romanis.* & ſi non ita ſcripſerit auctor, debuiſſe ſcribere, quod & Plutarch. Pomp. cap. 53. Frontinus 2, 1, 12. de hac ipſa hiſtoria; & de ſimili Tacitus Hiſt. 23, 6. vbi Lipſii notam vide.

Ibid. *umbras ſuas*] *Suas* expungit Lipſius citato loco.

24. *omnia expertus*] Quod magnopere laudat, & imitandum bellatoribus cenſet Gruterus ad Tacit. diſcurſu nono. Ex eadem ſchola eſt illud Britannorum apud Tac. Agr. 15, 8. *Virtutes maiorum ſuorum æmularentur, neue prœlii vnius aut alterius euentus pauescerent.* De Romanis vide ſupra 1, 18, 19.

25. *Colchis tenus iungere Boſphorum*] Salmaſio Gruteroque monentibus omiſi iſta verba. *mox ſubruto Pyraei portu*, quæ inferciunt Impr. errore cod. Naz. qui notatus eſt ſupra, num. 9.

Ibid. *Italiam nec opinatus inuadere*] Antea inuitatus ab Italis. Diodor. in Excerpt. lib. 37.

Ibid. *tantum*] Pall. *tamen*. quod forte verum. *Tamen* enim quandoque pro *tantum* ſumitur. vt apud Liuium 29, 35, 12. Vellei. 2, 28, 5. Frontin. 1, 1, 4.

26. *male tentatum veneno ſpiritum*] Hoc eſt, *nequicquam, fruſtra*, Inſidias enim tutorum metuens, *antidota ſæpius bibit, & ita ſe exquiſitis tutioribus* (an *exquiſitioribus?*) *remediis ſtagnauit, vt ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit.* Iuſtin. 37, 2, 6. Plinius 25, 2. & 23, 8. Hinc certum antidoti genus hodieque *Mithridaticum* appellant.

27. *rebelles*] Pall. tres, *rebellis*, ſed primus ſtatim, ab eadem manu emendatus ad faciem alteram: & bene. Gruterus.

Ibid. *Tigranem*] Hunc tertio Punico bello perdomitum ſcribit

L. Ampelius, *Mancino Coſ. & Scipione Æmiliano.* Qui error manaſſe videtur ex corrupta Scriptura auctoris quem ſequutus ſit Ampel. & apud eum *tertium Punicum bellum*, pro *tertio Pontico* legerit.

28. *ſtellis*] Ita & v. e. & Pall. tres. quomodo etiam ediderat Vinetus. al. edd. *ſtellas.* prius è libro ſuo itidem prodidit Lipſius d.c. XIX. & nonnulla ego de eadem re ſuſpicionum lib. 23. cap. 2. Gruterus. Prouerbio Græci dicebant, de iis qui longum iter, & per deſertas terras faciebant, διὰ τῶν ἀστέρων ὑποσημαίνεσθαι τὴν ὁδόν: cuius meminit ſcholiaſtes Æſchyli in Agamemnone. vide etiam Suidam. Salmaſius. Simile eſt illud Luciani pr. Icaro Menippi: ἔπειτα δ' αὖθις, καθάπερ οἱ φοίνικες, ἄστροις ἐπεσημαίνεσθαι τὴν ὁδόν. Lucan. 9, 495. *Sideribus nouere vias* —— Adde Plin. 5, 4, 6. Arrian. 6, 4, 31. Ælian. Hiſt. Anim. 7, 48, 2. Simile quid videtur dicere voluiſſe Arrian. lib. 3. pag. 53. f. quo loco vitium reſidere videtur in οἷς ποιν, pro quo forte legi poſſit, ὥσπερ καὶ, & pro πεκμαίροιντο, πεκμαίρεσθαι.

Ibid. *pepercit Albanis*] Quippe fratribus. Iuſtinus 42, 2, 4.

Ibid. *Orodem*] *Olthacem* vocat Appianus pag. 253. & in triumpho ductum ſcribit.

Ibid. *in plana deſcendere*] Ne videlicet fiducia montium rebellaret, ita factum ſupra 2, 3, 5. & infr. 4, 12, 59. Similia denique exempla paſſim in hiſtoria Romana inuenias. pertinent huc notata ſupr. 2, 15, 6.

Ibid. *& obſides liberos dare*] Putabam excidiſſe aliquid ante has voces: ſed docuit me Berneggerus ſenſum eſſe: Arthocen iuſſum non ſolum in plana deſcendere, ſed etiam obſides liberos dare.

30. *hanc quoque intrauit &c.*] Vide Tacit. H. 5, 9, 1. Auguſtin. de ciuit. Dei. 18, 44. Otton. Friſingenſ. 2, 46. Idacium chronolog. 2, 29. Sulp. Seuerum Hiſtoriæ ſacræ lib. 2. Adonis Chronic. ſub anno 4718.

Ibid. *impiæ gentis*] Confer Tacit. 15, 44.

Ibid. *ſub aureo vitem cælo*] Nihil certius hac coniectura Lipſiana, quam vide Elector. 2, 5. Gruterus. Naz. *vti cælo.* ex quo Salmaſius *vitis cælo.* Quæ porro de Iudæis hic narrantur, recenſet Ioſephus. 14, 5, 6. &c Ariſtobulus Romæ in Capitolio auream vitem dedicauit.

Ibid. *renouabat*] Reſtitui lectionem v. e. nam ſeqq. *renuebat,* quod hic vix toleret Latinæ linguæ peritior; certe hiſtoriæ Iudaicæ & verò priorem firmant Pall. tres. Gruterus.

Ibid.

Ibid. *catenas dedit*] Et in triumpho duxit. Plut. Pompeio cap. 73.

31. Sic *Pompeio duce &c.*] Geſta Pompeii compendioſe habes à Plinio 7, 26. & 37, 2. Val. Max. 8, 15, 8. Auctore de vir. illuſtr. cap. vlt. Geſta Pompeii eleganter ſcribit Lucanus. 2, 576. Camers.

Ibid. *quam extremam &c.* Plinius 7, 26. *Summa ſummarum in illo gloria fuit (ut ipſe in concione dixit, cum de rebus ſuis diſſereret) Aſiam vltimam prouinciarum accepiſſe, eandemque mediam patriæ reddidiſſe.*

Bellum Piraticum.

CAPVT VI.

1 INterim dum populus Romanus per diuerſa terrarum diſtractus eſt, Cilices inuaſerant maria: ſublatiſque commerciis, rupto fœdere generis humani, ſic maria bello, quaſi tempeſtate
2 præcluſerant. Audaciam perditis furioſisque latronibus dabat inquieta Mithridatis præliis Aſia: DVM SVB alieni belli tumultu, exterique re-
3 gis inuidia, impune graſſantur. ac primum duce Iſidoro, contenti proximo mari, Cretam inter atque Cyrenas, Piræeum & Achaiam, ſinumque Maleum, quod à ſpoliis Aureum ipſi vocauere, la-
4 trocinabantur. miſſuſque in eos Publius Seruilius, quamuis leues & fugaces myoparonas graui & Martia claſſe turbaret; non incruenta victoria
5 ſuperat. Sed nec mari ſubmouiſſe contentus, validiſſimas vrbes eorum, & diutina præda abundantes, Phaſelin, & Olympon euertit, Iſaurumque ipſam arcem Ciliciæ: vnde conſcius ſibi ma-
6 gni laboris, Iſaurici cognomen adamauit. Non ideo tamen tot cladibus domiti, terra ſe continere potuerunt: ſed vt quædam animalia, quibus

 aquam

aquam terramque incolendi gemina natura eſt,
ſub ipſo hoſtis receſſu impatientis ſoli, in aquas
ſuas reſiluerunt; & aliquanto latius, quam prius.
Sic ille quoque ante felix, dignus nunc victoria 7
Pompeius viſus eſt; & Mithridaticæ prouinciæ
facta acceſſio. Ille diſperſam toto mari peſtem,
ſemel & in perpetuum volens extinguere, diuino
quodam apparatu aggreſſus eſt. Quippe quum 8
claſſibus ſuis, & ſocialibus Rhodiorum abunda-
ret, pluribus legatis atque præfectis vtraq; Pon-
ti & Oceani ora complexus eſt. Gellius Tuſco
mari impoſitus; Plotius Siculo. Gratilius Ligu- 9
ſticum ſinum, Pompeius Gallicum obſedit, Tor-
quatus Balearicum, Tiberius Nero Gaditanum
fretum, qua primum maris noſtri limen aperitur:
Lentulus Libycum; Marcellinus Ægyptium;
Pompeii iuuenes Adriaticum; Varro Terentius 10
Ægæum, & Ponticum; Pamphylium Metellus;
Aſiaticum Cæpio; ipſas Propontidis fauces Por-
cius Cato ſic obditis nauibus, quaſi portam ob-
ſeruauit. Sic per omnes æquoris portus, ſinus 11
latebras, receſſus, promontoria, freta, pæninſulas,
quicquid piratarum fuit, quadam indagine inclu-
ſum & oppreſſum eſt. Ipſe Pompeius in origi- 12
nem fontemque belli Ciliciam verſus eſt: nec
hoſtes detrectauere certamen, non ex fiducia, ſed
quia *oppreſſi* erant, auſi videbantur. ſed nihil ta-
men amplius, quam vt ad primum ictum concur-
rerent. Mox vbi circumfuſa vndique roſtra vi- 13
derunt, abiectis ſtatim telis, remiſque, plauſu vn-
dique pari, quod ſupplicantium ſignum fuit, vi-
tam petiuerunt. Non alias tam incruenta victo- 14
ria

Digitized by Google

ria vſi vnquam ſumus: ſed nec fidelior in poſterum reperta gens vlla eſt. Idque proſpectum ſingulari CONSILIO ducis, qui maritimum genus à conſpectu longe remouit maris, & mediterraneis agris quaſi obligauit. Eodemque tempore & vſum maris nauibus recuperauit, & terræ homines ſuos reddidit. Quid prius in hac mirere victoria? velocitatem, quod quadrageſimo die parta eſt? an felicitatem, quod ne vna quidem nauis amiſſa eſt? an vero perpetuitatem, quod amplius piratæ non fuerunt?

NOTÆ IN CAPVT VI.

De Piratico bello multa Cicero in oratione, quam habuit de laudibus Magni Pompeii. Liuii Epit. 99. Plura Plutarch. Pompeio cap. 37. Auctor de vir illuſtr. cap. vlt. Val. Max. 8, 15, 8. Camers. Vide Dionem lib. 36. vbi refert, piratas iſtos non alias tantum Italiæ vrbes, ſed & ipſam Hoſtiam intrauiſſe, loco tamen forte corrupto, certe male Latine facto; eſt ἐς αὐτὰ τὰ ἄστια ἐσέπλεον. niſi enim Hoſtia aut Oſtia pluraliter quoque capitur pro colonia Anci regis, legendum eſt ἐς αὐτὴν τὴν ἀστίαν. omnipo autem vertendum *ipſam etiam Hoſtiam*, non vt vulgo. *ipſa etiam oſtia*. Nam Oſtienſe incommodum eſt, de quo Cic. pro L. Manilia cap. 12.

Num. 1. *dum pop. Rom. per diuerſa terrar. diſtractus eſt*] Occaſio illa frequenter cauſſatur bella. Vide Salluſt. Cat. 16, 6. Florum 3, 5, 4. Plura de hac re ad Liuium 10, 45, 3. Hæc Gruterus ad Ammianum 15, 20.

Ibid. *Cilices*] Sic appellati ab auctoribus, & vt ita loqui liceat principalibus, cum plures populi in ſocietate fuerint. vide Appian. Mithrid. pag. 234.

Ibid. *rupto fœdere generis humani*] Ea de cauſa Cicero in Verr. 4, 9. & 5, 29. appellat piratas *communes hoſtes gentium nationumque omnium*. & Plinius 2, 46. *omnium mortalium hoſtes*. Adde Cic. offic. 3, 29. de Il. 3, 29. Buchanan. Hiſt. Scot. pag. 150. m.

2. *exteriique regis inuidia*] Similis ſententia Taciti in cauſſa diſ-

ſimili 3,53,6. *Cum recte factorum ſibi quiſque gratiam trahant, vnius inuidia ab omnibus peccatur.*

3. *Pyraeum & Achaiam*] Non comparet illud *Pyraeum* niſi in Pal. tert. non optimi commatis libro, & vero nihil hic habet quod agat. itaque abiiciatur licet. Gruterus. ſi tamen retinenda ſit iſta vox, omnino certa eſt Salmaſiana correctio, *Epirum*.

4. *Seruilius*] Hiſtoriam præter ſupradictos habent Sex. Ruffus. Valer. Max. 8, 5, 6. Frontin. 3, 7, 1. Claudian. in Eutrop. 1, 2, 17. Eutropius plura 6,1. Camers. Cic. in Verr. 5, 26. *Vnus plureis prædonum duces viuos cepit P. Seruilius, quam omnes antea*, etiam ibidem addit de eius triumpho. Huius filiam an neptem, duxit Auguſtus. Sueton. Aug. 62, 1.

Ibid. *leues & fugaces &c.*] Confer ſupra 2, 2, 12.

Ibid. *non incruenta victoria*] Quod in cauſſa fuiſſe putat magni, nec immerito, nominis politicus, cur Pompeio bellum iſtud decerneretur. falſo. Idem enim Pompeius Lucullo, quo nemo Romam. incruentius vicerat, ſucceſſor miſſus eſt. quid autem Pompeium exciuerit, memorat auctor ſeq. mox numero. 6.

5. *Phaſelin & Olympum*] Vrbes ſunt Lyciæ maritimæ & maximæ, quæ piratarum & prædonum ſemper domicilium & receptaculum fuerunt, & ea de cauſſa hoc bello etiam & à Seruilio expugnatæ & deletæ ſunt. Strabo lib.14. pag. 457. Cicer. in Verrem 4, 16. Stadius. Adde Cic. in Verr. 1,21. & Euſtath. ad Iliad. á. Salluſt. Hiſt. 1.

Ibid. *Iſauros*] Quæ poſtea *Claudiopolis* à Claudio, qui eo coloniam deduxit.

Ibid. *Iſaurici cognomen*] Val. Max. 8,5,6. *maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit.* De cognomentis huiuſmodi dictum aliquid ſupra 1, 11, 9.

6. *quædam animalia*] Facit ad hoc quod ſcribit Plin. 9. Item in libro qui de admirandis in natura inſcribitur, & Ariſtoteli falſo adſcribitur: eſt enim non Ariſt. ſed Theophraſti opus, vt ex citatione Plinii deprehendimus. Plinius enim 9, 57. citat Theophr. in his quæ habentur cap. 61. & ſeqq. in eo libro. Camers. Hanc autem ſimilitudinem elegantiſſime vſurpat Heinſius in laudatione Mauritii. pag. 26.

Ibid. *in aquas ſuas reſiluerunt*] De hac gente Ammianus 14, 2. *Atque (vt Tullius ait) vt etiam feræ monitæ plerunque ad eum locum vbi aliquando paſtæ ſunt, reuertuntur: ita omnes inſtar turbinis digreſſi montibus impeditis & arduis, loca petiuere mari confinia.*

8. *pluribus legatis*] XXV. numerat. nec tamen vltra XV. nominat Appian. pag. 236. vide Vellei. 2, 32, 3.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *fretum, qua primum*] Diſſentit hoc loco Florus à ceteris, non voluntate ſua, ſed vitio librariorum. Diſtinctione res conueniet. Si ita ſcribas; *fretum: qua primum maris noſtri limen aperitur, Lentulus. Libycum Marcellinus. Ægyptium Pompeii iuuenes; Adriaticum Varro Terentius; Ægæum, Ponticum, & Pamphylium Metellus.*

10. *Terentius Ægæum*] Ionium ei tribuit Appianus, cui ſane conſentit Plinius 3, 11. Vt appareat corruptum eſſe hac in parte Florum, quod & Vinetus opinatur. Eidem Varroni Plinius 7, 30. & 16, 4. naualem coronam hoc bello contigiſſe tradit, quod equidem nemo quod ſciam auctorem dicit. Vellei. etiam 2, 81, 3. *corona nauali neminem vnquam Roman.* ante Agrippam, *donatum* expreſſe affirmat. Item Seneca benef. 3, 32. hoc ſenſu videtur appellare coronam naualem, *vnicum inter dona militaria decus.*

Ibid. *quaſi portam obſeruauit*] Ita & v. e. nam Camertis, *portum*; Stadii, *obſerauit.* quomodo & Pal. tert. nam pr. ac ſec. accedunt lectioni primæ. Lipſius d. c. XIX. dicit, legere ſe illuſtri imagine. *quaſi porta obſerauit.* non male. vulgato tamen patrocinatus ſum in ſuſpicionibus lib. 5. cap. 1. neque mutari debet. Gruterus. Salmaſius legebat *quaſi portam obſerauit*, nauibus videlicet obditis quaſi peſſulis.

11. *quadam indagine*] Eadem ſimilitudine vtitur infra 4, 2, 32. & 4, 12, 48.

12. *verſus eſt*] Ignorant has duas voces Pall. o. & e. v. oratio forte pendet à ſuperioribus, & legendum; *ipſe Pompeius originem fontemque belli Ciliciam* λῶν κγινῦ obſedit, occupauit: vel retinendum; *ipſe Pomp. in or. fontemque belli Ciliciam.* vt eleganter ſubintelligatur, vel *impetum fecit*; vel aliud quid. Salmaſius. Huius generis exempla in hoc auctore ſunt infra 3, 10, 18. 4, 2, 64. & 67. ſic apud Virgil.

Ecquis erit mecum, iuuenes, qui primus in hoſtem?

Ibid. *non ex fiducia &c.*] Eodem ſenſu apud Liuium 21, 40, 6. *Nec nunc illi quia audent, ſed quia neceſſe eſt, pugnaturi ſunt.* & Tacitum Agr. 34, 4. *reliquus eſt numerus ignauorum & metuentium, quos quod tandem inueniſtis, non reſtiterunt, ſed deprehenſi ſunt nouiſſimi &c.* An & in Floro legas rectius *deprenſi*, quam *oppreſſi?* certe elegantius.

14. *Non alias tam incr. &c.*] Legeres ex Nazar. ſi velles, *Non alia tam incruenta victoria.* nihil ego mutem. Salmaſius.

Ibid. *ſingulari conſilio ducis*] Simile infra 4, 12, 59.

15. *quid prius miremur*] Similiter locutus Papinius Siluarum 1, 279. —— *locine ingenium, an domini mirer prius?* —— Plinius 36, 15. de

Q 5

15. de theatro Curionis; *Quid enim miretur quiſque in hoc primum, inuentorem, an inuentum? &c.*

Ibid. *quadrageſimo die*] Ita Zonaras ſecundo Annal. *Vnde quinquageſimo* eſt apud Cicer. pro L. Manilia cap. 12. Similem in eodem celeritatem notat. Plutarch. in vita cap. 20. *quadraginta diebus, annum tunc agens quartum & vigeſimum, hoſtes oppreſſit, Africam ſubegit, regna regumque negotia compoſuit.* Celeritatem autem in duce quantiuis pretii eſſe, ſatis indicat Curtius 5, 5. 3. *Nullam virtutem regis iſtius magis quam celeritatem laudauerim.* & magis etiam Dio ſub finem lib. 42. Cæſar *in omnibus negotiis celeritate plurimum conſecutus eſt; neque vlla alia cauſſa fuit, cur omnes ea tempeſtate duces tantum rei bellica gloria præcelleret.*

Bellum Creticum.

CAPVT VII.

CReticum bellum, *ſi vera volumus noſcere, nos* 1
fecimus; ſola vincendi nobilem inſulam cu-
piditate. *fauiſſe Mithridati* videbatur. hoc pla-
cuit armis vindicare. Primus inuaſit inſulam 2
Marcus Antonius, cum ingenti quidem victoriæ
ſpe atque fiducia, adeo, vt *plureis catenas* in naui-
bus, quàm arma portaret. Dedit itaque pœ- 3
nas vecordiæ. Nam pleraſque naues intercepe-
re hoſtes: captiuaque corpora religata velis ac
funib⁹ pependere: ac ſic velificantes triumphan-
tium in modum Cretes portibus ſuis adremiga-
uerunt. Metellus deinde totam inſulam igni 4
ferroque populatus, intra caſtella & vrbes rede-
git, & Cnoſſum, & Erythræam, &, vt Græci dice-
re ſolent, vrbium matrem *Cydoneam*: adeoq; ſæue 5
in captiuos conſulebatur, vt *veneno* ſe plerique
conficerent: alii deditionem ſuam ad Pompe-
ium abſentem mitterent. Et quum ille res in 6
Aſia

Aſia gerens, eo quoque præfectum miſiſſet *Antonium*; in aliena prouincia *inclitus* fuit: eoque infeſtior Metellus in hoſtes ius victoris exercuit: victiſque Laſthene, & Panare Cydoneæ ducibus, victor rediit. nec quicquam amplius tamen de tam famoſa victoria, quam cognomen *Creticum* reportauit.

NOTÆ IN CAPVT VII.

De hoc bello Liu. Epit. 99. Euſeb. lib. temp. Eutrop. 6,4. Val. Max. 7,6,1. ext. Lege quæ de Creta inſula ſcribunt Solinus cap. 6. Plin. 4,12. Diodor. 5,64. &c. Plura Strabo lib. 10. Virgil. Æn. 3,104. Auienus:

nutrix hinc Creta tonantis,
Multa latus glebaque ferax, &c. Sic enim legendum eſt, non *glebam*, Camers.

Num. 1. *ſi vera volumus noſcere*] Sic duo Pall. e. v. Naz. autem, *noſce*, vt videatur fuiſſe, *noſſe*. Verbum tamen *noſcere* eadem ſignificatione reperiri, ſupr. 1, 9, 6. exemplo Taciti demonſtrauimus. Simile autem protulit noſter, ſupra 2,18,3. & infra 3, 18, 1. ita apud Curt. 6,3,61. *verum fateri volumus*. 7,1,28. *ſi verum audire vis.* ita apud Liuium 31, 18, 3. *inſuetus audire vera* Philippus. 34,2,15. *ſi vera dicere volumus.* ita, *ſi verum audire velis*, Apulei. in apolog. *Si diſcuſſa opinionum caligine verum volumus*. Baro und. in Hiſt. Belg. vbi de Hornano iniuria adfecto à Granuellano. Aures quippe hominum ita plerunque formatæ ſunt, vt aſpera quæ vera, nihilque niſi iucundum & adulatorium accipiant. Quo pertinet illud Agathonis, quod refert Athenæus 5, 13.

εἰ μὲν φράσω τἀληθὲς, οὐχί σ' εὐφρανῶ
εἰ δ' εὐφρανῶ τι οὐχὶ τἀληθὲς φράσω. Adde Cic. ad Brutum ep. 15.

Ibid. *nos fecimus*] Similem Roman. iniquitatem arguit infra 3, 9, 2.

Ibid. *fauiſſe Mithridati*] Adde ſupra 2, 11, 2. Bellum vt decerneretur Cretenſibus, iam dudum potentes quoſdam homines Romæ laboraſſe, intelligas ex Cic. Verr. 2, 31.

2. *M. Antonius*] Cuius meminit Cicero in Verrina quarta, & ſcribit Aſconius iſto Cretenſi bello, morbo interiiſſe, nihil meliorem M. Antonio triumuiro, de quo lib. 4. Vinetus. Loquitur de hoc

hoc Vellei. 2,31,3. Plut. Antonio cap.1. qui *Creticum* etiam appellat, quam ob rem, nondum video.

Ibid. *plures catenas &c.*] Adde Tacit. 2, 18, 2. & quæ collegit in obſeruat. ſuis Piccartus lib.10. cap. 6. vbi plura exempla talis vecordiæ. Vide interim Herodot. 1, 66. Ariſtid. Orat. XIII. pag. 211. f. Alex. gen. dier. pag. 471. & ibi Tiraquellum.

4. *Cydoneam*] Sic Pall. o. Græcis eſt *κυδωνία*. Hodie *Canea* vt teſtatur Petrus Bellonius obſeruationum 1, 5.

5. *veneno*] Sic Ptolomæus infra 3,9,3. & Cantabri 4,12,50.

6. *Antonium*] *Octauium* vocat Dio lib. 36.

Ibid. *inclitus*] Eſt à v. e. neque aliter Pal. ſec. aut tert. aliæ enim, *irriſus*. Vineti, *irritus*, quod & in Naz. ſed præter ſententiam auctoris, qui vult Pompeium clarum factum in prouincia non ſua. Gruterus. videatur tamen Naz. Vinetique ſenſum tutari Dio dicto loco, qui non obſtante Pompeii legato, Metellum bellum iſtud nihilominus inuito eo patraſſe ſcribit: quod etiam volunt ſequentia noſtri auctoris; *eoque infeſtior &c.*

Bellum Balearicum.

CAPVT VIII.

QVatenus Metelli Macedonici domus belli- 1
cis nominibus aſſueuerat; *altero ex liberis* eius *Cretico* facto, mora non fuit, quin alter quoque *Balearicus* vocaretur. Baleares per idem 2
tempus *inſulæ* piratica rabie corruperant maria. Homines feros atque ſilueſtres mireris auſos à ſcopulis ſuis ſaltem maria proſpicere. Aſcende- 3
re etiam *inconditas rates*, & prænauigantes ſubinde inopinato impetu terruere. Sed quum ve- 4
nientem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent, prædam putantes, auſi etiam occurrere: & primo impetu, ingenti lapidum ſaxorumq; nimbo claſſem operuerunt. *Tribus quiſque fundis* 5
prœlia-

Digitized by Google

prœliatur. *certos eſſe quis miretur ictus*, quum hæc ſola genti arma ſint; id vnum ab infantiæ ſtudium? *Cibum puer à matre non accipit*, niſi quem
6 ipſa monſtrante percuſſit. Sed non diu lapidatione terruere Romanos. poſtquam cominus ventum eſt, expertique roſtra, & pila venientia, pecudum in morem clamore ſublato, petierunt fuga litora: dilapſique in proximos tumulos, *quærendi fuerunt, vt vincerentur.*

NOTÆ IN CAPVT VIII.

De hoc bello Epit. Liu. 60. De his inſulis lege quæ ſcribunt Plinius 3, 5. & Strabo lib. 3. pag. 115. à Græcis enim *Baleares* dicuntur à fundarum iactu, quibus homines iſti maxime vtebantur. Auctor Dionyſius poëta verſu 457. Alio nomine *Gymneſia* dicuntur, quoniam earum incolæ nudi ſunt: γυμνὸς enim nudus appellatur. Plura ſcribit Diod. 5, 17. &c. Camers.

Num. 1. *altero ex liberis eius &c.*] Magna eſt apud Florum, ἀνιστορησία, quod Balearicum faciat Cretici fratrem, & vtrumque Metelli Macedoniei filium. nam Balearicus fratrem habuit L. Metellum Dalmaticum, à Dalmatia deuicta cognominatum: ita vt funus Macedonici patris à duobus filiis triumphalibus elatum fuerit. ſed Creticum, cuius ſuperiore bello cognomen à Creta deuicta ſumptum eſt, fuiſſe L. Metelli Dalmatici filium, Macedonici nepotem, ex tab. Capitol. veriſimile eſt. ita vt hic ſexaginta annorum interuallo in tempore digerendo ex nominum confuſione aberratum ſit. Auctores Strabo libro tertio. Epit. Liu. 60. Oroſius 5, 13. Plinius 7, 44. Velleius. Valerius Maximus. Hactenus Stadius. Pro Floro dixerim, liberorum appellatione etiam nepotes & pronepotes, ceteroſque deſcendentes contineri. vt in l. 220. de V. S.

2. *inſulæ*] Vox iſta non videtur genuina; ſenſus certe eiecta ea longe fiat venuſtior.

3. *inconditas rates*] Vide Zonar. tom. 2. pag. 92.

5. *tribus fundis*] Quæ tam ad Baleares noſtros, quam alias funditorum nationes attineant, inuenias apud Lipſium Poliorc. 4, 2. & 3.

Ibid. *certos ictus*] Quales Liguſticis funditoribus tribuit Ariſtot. mirab. cap. 77.

Ibid.

Ibid. *Cibum puer à matre non accipit &c.*] Vegetius 1, 16. Lycophron Caſſandra. v. 639.

Οὐγδ᾽ τις αὐτῶν ψίσεσθαι πύρνον γνάθῳ,
Πρὶν ἂν κρατήσει ναστὸν εὐστόχῳ λίθῳ
Ὑπὲρ τράφηκος, σῆμα κείμενον σκοποῦ.

Idem hoc Tartaris adſcribit Bonfinius Decad. 2. lib. 8. & Specula Suecorum cap. 18. Lapponibus autem Damianus à Goës, in deſcriptione Lapponiæ.

6. *quærendi fuerunt vt vincerentur*] Vide ſupra 2, 3, 6.

Expeditio in Cypron.

CAP. IX.

ADerat *fatum inſularum*: igitur & Cypros re- 1
cepta ſine bello. Inſulam veteribus diui- 2
tiis abundantem, *& ob hoc Veneri ſacram*, Prolemæus regebat. Sed *diuitiarum tanta erat fama*, 3
nec falſo, vt victor gentium populus, & *donare regna conſuetus*, Publio Clodio Tribuno duce, ſocii, viuique regis confiſcationem mandauerit. Et ille quidem *ad rei famam veneno fata præ- 4
cepit.* ceterum Porcius Cato *Cyprias opes* libur- 5
nis per Tiberinum oſtium inuexit. quæ res latius ærarium populi Romani, quam vllus triumphus impleuit.

NOTÆ IN CAPVT IX.

Quod hoc capite continetur, habetur abunde à Plut. in vita Catonis iunioris. Meminit abbreuiator Liuii lib. 104. Camers.

Num. 1. *Aderat fatum inſularum*] Eodem redit illud ſupra 2, 16, 1. *Quaſi ſæculum illud euerſionibus urbium curreret.*

2. *& ob hoc Veneri ſacram*] Non video quænam hæc aſſertionis ratio ſit, diues eſt, ergo Veneri ſacra, potius Iunoni fuiſſet. apparet ergo legendum *adhoc*, id eſt inſuper, quo verbo & alias vtitur.

Veneri

Digitized by Google

Veneri vero *ſacram* ſicut & Camers notauit, ideo fuiſſe putant, quod mos eſſe Cypriis virgines ante nuptias proſtituere, vt dotalem pecuniam quærerent. Iuſtin. 18, 5, 4. quem ab ipſa Venere inſtitutum Lactantius 1, 17. aſſerit. Sed hic mos cum & aliis gentibus fuerit, vt citato Iuſtini loco Berneggerus indicat; magis ideo Veneri ſacra dicta fuit hæc inſula, quod ibi præcipuo honore coleretur: quod præter alia notiora, etiam ex Tacito 3, 62, 7. claret. Hinc etiam *Cypris* & *Cypria* creberrime vocatur Poetis. Hoc enim magis crediderim, quam quod Annal. tom.I. Inſulam à Dea nominatam, Zonaras prodit.

3. *diuitiarum tanta erat fama*] Hæc igitur haud dubie cauſſa fuit eius rei, quamuis excuſent alii, & in Ptolemæum Clodiumque reiiciant, vt Strabo extr. lib.14. Vellei.2, 45, 8. Dio lib.38. Sed Clodio eam priuatim fuiſſe cauſſam non negem, populo Rom. quæ alia niſi diuitiarum cupido? nec enim latet Rom. eo tempore auaritia, quam exprimit Galgacus apud Tacit. Agr. 30, 10. *Romani, ſi locuples hoſtis eſt, auari: ſi pauper, ambitioſi.* Improbant certe factum illud ſummopere Cicero pro domo cap.8. Ammianus Marcell.14, 27. Ruffus cap.13.

Ibid. *donare regna conſuetus*] Eius rei non vnum occurrat exemplum in Romana hiſtoria; quæ haud parca manu cumulaui ad illa Tacit. 4, 5, 5. *Mauros Iuba rex acceperat, donum pop. Rom.* quatenus autem donatio iſthæc eis lucroſa fieret, prodidimus large etiam ad eiuſd. Taciti Agric. 14, 2. Gruterus. Adde Manlii verba apud Liu. 38, 47, 13. Porro videatur auctor noſter imitatus Cicer. pro Sextio cap.26. Ille enim ita; *vt ſedens cum purpura & ſceptro, & illis inſignibus regiis, præconi publico ſubiiceretur: & imperante pop. Romano, qui etiam bello victis regibus regna reddere conſueuit, rex amicus, nulla iniuria commemorata, nullis repetitis rebus, cum bonis omnibus publicaretur.*

4. *ad rei famam veneno fata præcepit*] Canidium familiarem ſuum in Cyprum præmiſerat Cato, qui Ptolemæo vt ſponte legi Clodiæ cederet, perſuaderet: daturum ipſi pop. Rom. Veneris Paphiæ ſacerdotium, quod vt opulentiſſimum, ita præcipuæ dignitatis apud Cyprios habebatur. Rex hauſto veneno ab ea contumelia ſeſe liberauit. Stadius ex Plut. Caton. Vtic. cap. 48. &c. Vide etiam Dionem lib.39. & Val. Max. 9, 4. ext.

Ibid. *Cypriæ opes*] Confectam pecuniam 7000. talentorum ſcribit Plut. Cat. cap.54. Lucanus certe inter maximas pop. Rom. opes recenſet 3, 164.

Quod Cato longinqua vexit ſuper æquora Cypro.

Bellum

Bellum Gallicum.

CAPVT X.

ASia Pompeii manibus ſubacta; reliqua quæ 1
reſtabant in Europa, fortuna in Cæſarem
tranſtulit. Reſtabant autem *immaniſſimi gen-* 2
tium Galli, atque Germani: *& quamuis toto orbe*
diuiſa, tamen qui vinceret habuit Britannia. Pri-
mus Galliæ motus ab Heluetiis cœpit: qui Rho-
danum inter & Rhenum ſiti, non ſufficientibus
terris, venere ſedes petitum, incenſis *mœnibus*
ſuis. hoc ſacramentum fuit, ne redirent. Sed 3
petito tempore ad deliberandum, quum inter
moras Cæſar Rhodani ponte reſciſſo, abſtuliſſet
fugam; ſtatim bellicoſiſſimam gentem ſic in ſe-
des ſuas, *quaſi greges in ſtabula paſtor*, deduxit. Se- 4
quens longeque cruentior pugna *Belgarum*;
QVIPPE pro libertate pugnantium. Hic cum
multa Romanorum militum inſignia, tum illud
egregium ipſius ducis, quod nutante in fugam
exercitu, *rapto fugientis è manu ſcuto*, in primam
volitans aciem, manu prœlium reſtituit. Inde 5
cum Venetis etiam nauale bellum: ſed *maior cum*
Oceano, quam cum ipſis nauibus rixa. quippe il-
læ rudes, & informes, & ſtatim naufragæ quum
roſtra ſenſiſſent. ſed hærebat in vadis pugna,
quum æſtibus ſolitis eum ipſo certamine ſubdu-
ctus Oceanus *intercedere bello* videretur. Illæ 6
quoque acceſſere diuerſitates pro gentium loco-
rumque natura. *Aquitani callidum genus*, in ſpelun-
cas ſe recipiebant; *iuſſit includi*: Morini dilabe-
bantur

7 bantur in ſiluas, iuſſit incendi. Nemo tan-
tum feroces dixerit Gallos; fraudibus agunt:
Induciomarus Treuiros, Ambiorix *conuoca-
uit* Eburones. vtrique abſente Cæſare coniu-
8 ratione facta, inuenere legatos. ſed ille forti-
ter à Dolabella ſummotus eſt, relatumque regis
caput. hic inſidiis in valle diſpoſitis, dolo percu-
lit. itaque & caſtra direpta ſunt, & aurum abla-
tum. Cottam cum Titurio Sabino legato ibi
amiſimus. Nec vlla de rege mox vltio; quippe
9 perpetua trans Rhenum fuga latuit. Nec Rhe-
nus ergo immunis. nec enim fas erat, vt liber eſ-
10 ſet *receptator hoſtium* atque defenſor. Sed prima
contra Germanos illius pugna, iuſtiſſimis qui-
dem ex cauſſis. *Hædui* enim de incurſionibus eo-
11 rum querebantur. Quæ *Arioviſti ſuperbia*? Quum
legati dicerent, *Veni ad Cæſarem: Quis eſt autem Cæ-
ſar?* &, *Si vult*, *veniat*, inquit, &, *Quid ad illum*,
quid agat noſtra Germania? num ego me inter-
12 pono Romanis? Itaque tantus gentis nouæ ter-
ror in caſtris, vt *teſtamenta paſſim etiam in princi-
piis* ſcriberentur. Sed illa immania corpora,
quo erant maiora, *eo magis gladiis*, ferroque patue-
13 runt. Qui calor in prœliando militum fuerit,
nullo magis exprimi poteſt, quam quod elatis ſu-
per caput ſcutis, *quum ſe teſtudine barbarus tege-
ret*, ſuper ipſa Romani ſcuta ſalierunt: & inde in
14 iugulos gladiis deſcendebant. Iterum de Ger-
mano Tencteri querebantur. Hic vero iam Cæ-
ſar *vltro Moſulam nauali ponte* tranſgreditur. ipſum-
que Rhenum: & Hercyniis hoſtem quærit in
ſiluis: ſed in ſaltus, & paludes genus omne dif-

fugerat. tantum pauoris incuſſit intra ripam ſubi-
to Romana vis. *Nec ſemel* Rhenus, ſed iterum 15
quoque, & quidem *ponte facto*, penetratus eſt. Sed
maior aliquanto trepidatio: quippe quum Rhe-
num ſuum ſic ponte, quaſi iugo captum viderent,
fuga rurſus in ſiluas ac paludes: &, quod acerbiſ-
ſimum Cæſari fuit, non fuere qui vincerentur.
Omnibus terra marique captis, reſpexit Ocea- 16
num: & quaſi hic *Romanis* orbis non ſufficeret,
alterum cogitauit. Claſſe igitur comparata, *Bri-
tanniam tranſit*, mira celeritate: quippe qui tertia
vigilia *Morino ſoluiſſet à portu*, minus quam medio
die inſulam ingreſſus eſt. Plena erant tumultu 17
hoſtico litora & trepidantia ad conſpectum rei
nouæ *carpenta* volitabant. itaque TREPIDATIO
pro victoria fuit. Arma, & obſides accepit à tre-
pidis: & vlterius iiſſet, niſi improbam claſſem
naufragio caſtigaſſet Oceanus. Reuerſus igitur in 18
Galliam, claſſe maiore, *auctiſque admodum copiis,
in eundem rurſus Oceanum*, eoſdemque rurſus Bri-
tannos, Calidonias ſequutus in ſiluas, vnum quo-
que *è regibus Cauelanis* in vincula dedit. Conten- 19
tus his (*non enim prouinciæ, ſed nomini ſtudebatur*)
cum maiore quam prius præda reuectus eſt; ipſo
quoque Oceano tranquillo magis, & propitio,
quaſi imparem ſe fateretur. Sed maxima omnium 20
eademque nouiſſima coniuratio fuit Galliarum,
quum omnes pariter Aruernos atque Biturigas,
Carnutas ſimul Sequanoſque contraxit, ille cor-
pore, armis, ſpirituq; terribilis, *nomine etiam quaſi
terrore compoſito*, Vercingentorix: ille feſtis die- 21
bus, & *comitialibus*, quum frequentiſſimos in lucis
habe-

haberet; ferocibus dictis ad ius priſtinum liber-
22 tatis erexit. Aberat tunc Cæſar Rauennæ dele-
ctum agens: & *hieme creuerant Alpes*: ſic inter-
cluſum putabant iter. Sed ille *qualis erat, ad nun-
cium rei feliciſſimæ temeritatis*? Per inuios ad id
tempus montium tumulos, per intactas vias, &
niues, expedita manu *emerſus*, occupat Galliam;
& ex diſtantibus hibernis caſtra contraxit; & ante
in media Gallia fuit, quam ab vltima timeretur.
23 Tum ipſa capita belli aggreſſus, vrbes; Auaricum
cum quadraginta millibus propugnantiũ ſuſtu-
lit: *Alexiam* ducentorum quinquaginta millium
24 iuuentute ſubnixam flammis adæquauit. Circa
Gergouiam Aruernorum, tota belli moles fuit:
quippe quum octoginta millia muro, & arce, & ab-
25 ruptis defenderent; maximam ciuitatem, vallo,
ſudibus, & foſſa, inductoque foſſæ flumine, ad
hoc decem & octo caſtellis, ingentique lorica
circumdatam, primum fame domuit: mox au-
dentem eruptiones, in vallo, gladiis, ſudibuſque
26 concidit: nouiſſime in deditionem redegit. Ipſe
ille *rex maximum victoriæ decus*, ſupplex quum in
caſtra veniſſet, *tum & phaleras*, & ſua arma ante
Cæſaris genua proiecit: *Habes*, inquit, *fortem vi-
rum, vir fortiſſime, viciſti.*

NOTÆ IN CAPVT X.

Quæ hoc capite continentur, ſcribit Liuii abbreuiator lib. 103. & ſeqq. Plutarch. Cæſare cap. 26. &c. Sueton. Cæſ. cap. 25. Appianus in Celtico. Lucanus in primo, & latius Cæſar ipſe in ſeptem libris ſuorum commentariorum de bello Gallico. Geſta Cæſaris compendioſe more ſuo lege ex Plin. 7, 25. Non obſcura ſunt quæ Eutropius, Oroſius, ceteri ſcribunt. Camers.

Digitized by Google

Num. I. *immaniſſimi gentium*] Pleni hoc elogio auctorum libri. vnicum adſcribam Egeſippum 2, 9. *Galliarum incolæ populi natura feroces.* & mox, *immanes Germani, qui magnitudine corporum & contemptu mortis ceteris validiores.*

Ibid. *& quamuis toto orbe diuiſa, tamen &c.*] *Finis erat orbis ora Gallici litoris, niſi Britannia inſula non qualibet amplitudine, nomen pæne alterius orbis mereretur.* Solin. cap. 25. Virg. Eclog. 1, 67.

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.

Claudianus de laud. Stilicon. 3, 149.

Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.

Camers. Appianus in Præfatione: *Brit. inſula, quæ præ magnitudine videri poſſit alia terra continens.* Egeſippus loco modo citato: *Britannia extra orbem poſita, ſed Rom. virtute in orbem redacta. Quos ætas ſuperior ignorauit, didicit Rom. victoria.* Ex hac ratione D. Hieron. ad Gerontiam ſub fin. *extremos hominum* vocat *Marinos.* Si tamen Saxoni, & Alberto Cranzio Noruagiæ 1, 28. credimus, diu ante Romanos Britanniam irrupere Dani, aliique Septentrionales. vt Romani eam ſibi primitus cognitam falſo glorientur.

2. *mœnibus ſuis*] Forte ſic leg. in Petronii Carmine de bello ciuili, verſu 282.

3. *quaſi greges in ſtabula paſtor*] Eadem ſimilitudine vtitur Iuſtinus 8, 5, 7.

4. *Belgarum*] Ex verbis Flori hic poſitis, item Cæſ. comment. 2, 17. &c. rurſus ex Val. Max. 3, 2, 19. item ceteris deprehendimus hunc locum inſigniter deprauatum, vt non *Belgarum* legendum ſit, ſed *Neruiorum.* ait enim hic Florus: *In hac pugna multa Rom. inſignia fuiſſe, tum illud egregium ipſius ducis, quod nutante in fugam exercitu &c.* Hoc autem non in pugna cum Belgis, ſed cum Neruiis accidiſſe, ſcribit Cæſar, & Val. Max. Accedit ad hoc, quoniam Belgæ facili pugna à Cæſare ſuperati ſunt. Lege Cæſ. de bell. Gall. 2, 10. &c. & Liuium lib. 104. Camers. Sed videtur oblitus ille Neruios ex Belgis eſſe. Vinetus.

Ibid. *rapto fugientis è manu ſcuto, in primam volitans aciem &c.*] Similia Cæſaris facta, apud Val. Max. 3, 2, 19, Sueton. 62, 1. & noſtrum infra 4, 2, 82.

5. *maior cum Oceano, &c.*] Sic infra 4, 2, 75.

Ibid. *intercedere bello*] Ita ſupra 3, 4, 2.

6. *Aquitani callidum genus*] Abbo de obſidione Leuteriæ lib. 2. *Calliditate venis, acieque Aquitania lingua.*

Ibid. *iuſſit includi &c.*] Diuerſas in tali caſu artes adhibuere diuerſi. ſupra 2, 3, 8. *Bæbius latebras hoſtium ignibus ſepſit.* quemadmodum

Digitized by Google

modum Alex. etiam eos qui cum Satibarzane defecerant, & in præruptam rupem ſe receperant, ignibus & fumo expugnauit Curt. 6, 6, 24. quæ forte hiſtoria eſt, quam tangit Simocatta 9, 7. Sertorius apud Plut. in vita cap. 26. & 27. multo puluere excitato quem ventus in os ſpeluncæ impingeret latentes ad deditionem compulit. Herodes apud Ioſeph. 14, 27. arcis quibuſdam, vbi milites incluſerat, ad oſtia ſpeluncarum alias inacceſſibilia ſuperne demiſſis. Inprimis autem huic ſimilis eſt Taciti locus 14, 23. *Barbari pro ingenio quiſque, alij preces offerre, quidam deſerere vicos, & in auia digredi: ac fuere, qui ſe ſpeluncis ac cariſſima ſecum abderent. Igitur dux Romanus diuerſis artibus, miſericordia aduerſus ſupplices, celeritate aduerſus profugos, immitis iis qui latebras inſederant, ora & exitus ſpecuum ſarmentis virgultiſque completos, igni exurit.*

7. *conuocauit*] Malim *commouit*, aut *concitauit*.

9. *receptator hoſtium*] Receptatores enim perinde puniuntur ac meruerunt ii quos receperunt. l. 1. de recept. in cuius fine leue mendum eſt, ſed quod ſenſum vehementer peruertit; legitur enim: *In pari cauſſa habendi ſunt: quia cum adprehendere latrones poſſent, pecunia accepta, vel ſubreptorum parte, dimiſerunt.* Scribendum enim: *In pari cauſſa habendi ſunt, qui, cum &c.* vt bimembris ſit hæc lex, agatque de receptoribus primo; tum etiam de iis qui non recipiunt quidem latronem, ſed accepta pecunia, cum poſſent adprehendere, dimittunt.

10. *Hadui*] Sic Pal. tert. & alludunt ceteri. Camers ita reſtitutum à Cuſpiniano ſuo ſcribit. Vinetus *Sequani* mallet, ſed illud verum eſt.

11. *Ariouiſti ſuperbia*] Ita v. e. aliæ amplius; *Ariou. regis ſup.* quod cum abſit Pal. ſec, ac tert. hæret tamen in Nazariano. Gruterus.

Ibid. *num ego me interpono Romanis?* Idem reſponſi reddidit iis olim Antiochus apud Liuium 33, 26, 2. & Appian. princ. Syriaci pag. 88. itemque præter Achæorum Lycortas, apud eundem Liuium 39, 37, 7.

Ibid. *ſi vult, veniat*] Auguſtin. ep. 163. Ex Val. Max. *M. Druſus cum à ſenatu vocaretur, ſenatum potius ad ſe venire iuſſit.* Viues ad Auguſt. de Ciu. 3, 26. contra centurio noluit ſeruatorem noſtrum ingredi tectum ſuum, cuius dicti cauſſam hic vides. Simile quid notauit Polyb. in excerpt. apud Vales. pag. 177. de Haſdrubale & Guluſſa: κελεύοντος (Haſdrubal nimirum) τῷ βασιλεῖ (Guluſſæ) προσιέναι πρὸς αὐτὸν καθῆκον γίνεσθαι τοὐναντίον.

12. *teſtamenta paſſim etiam in principiis*] Expreſſit verba Cæſaris de bell. Gal. 1, 39. *Principia* enim hoc loco pars caſtrorum eſt, non

non aciei, vt in Indice latius notabitur. Porro teſtamentorum militarium duo reperiuntur genera, prius ad quod hoc exemplum pertinet, quod pugnam ingreſſuri faciebant; quod etiam *procinctum* §. 1. Inſt. de teſtam. ord. vel *in procinctu* (vide Feſtum) appellatur: Alterum, quod milites in caſtris degentes condebant, de quo tituli Inſt. D. & C. Prioris exemplum eſt apud Vellei. 2, 5, 2. quod ſua iam tum ætate deſiiſſe Cicero de natura deor. 2, 3. queritur. Datur etiam caſus, vbi in medio periculo tale teſtamentum fit, vt apud Ioſeph. de bell. Iud. 7, 6. Simile eſt primo quod apud Iuſtin. 3, 5, 10. de Spartanis refertur: eos prœlium inituros, *teſſeras, inſculptis ſuis & patrum nominibus, dextro brachio deligaſſe, vt ſi omnes aduerſum prælium conſumſiſſet, & temporis ſpatio confuſa corporum lineamenta eſſent, ex indicio titulorum tradi ſepulturæ poſſent.* Quamuis enim ſolius ſepulturæ cauſſa feciſſe Iuſtinus putet: nullus tamen dubito, quin hereditates etiam & legata aliqui eorum eadem ratione reliquerint. Teſtamenta autem & magni timoris erant indicia, nam qui ſe mox perituros exiſtimabant, hoc curabant, vt Sceuinus apud Tac. 15, 54, 2.

Ibid. *eo magis gladiis*] Adde Liu. 38, 22, 8. Tacit. 2, 29, 4.

13. *cum ſe teſtudine barbarus tegeret*] Edit. poſteriores, *veluti eſt.* ſed id vocis non comparet in v. e. aut vllo Pall. Gruterus: De teſtudine vide Lipſium Poliorc. 1, 5.

14. *vltro*] Conieceram ita legendum, & firmant Pal. pr. & tert. item ed. noſtra vetus; quo minus ita reponere dubitaui. Dicit enim Florus, iam ſua ſponte tranſiſſe Cæſarem, non laceſſentibus Germanis. Sic Tacitus 13, 7, 2. *Duoſque veteres reges Agrippam & Iocchum expedire copias, queis Parthorum fines vltro intrarent.* Sic etiam noſter ſæpius.

Ibid. *Moſulam*] Hoc repoſuit Vinetus, cum ſeruarent mſſ. eius, *Maſſiliam*, quod & in v. e. & Pall. tribus; ita tamen, vt reſtet à prima manu in tertio, *Moſellam.* Gruterus. *Moſula* flumen nuſquam lectum mihi, niſi quod Guliel. Brito lib. 10. Philippidos:

Vt miraretur fieri ſe Moſula rubrum
Sanguine ſanctorum.

Totum autem locum ita corrigit doctiſſimus Cluuerius Germ. ant. 2, 14. *infra Moſellam nauali ponte tranſgreditur ipſum Rhenum.* Cuius tamen rationes curatius expendere iam non vacat.

Ibid. *nauali ponte*] Huius pontis ſtructuram vt Cæſar de bell. Gall. 4, 17. elegantiſſime & abſolutiſſime deſcribit, ita eum Iocundus Veronenſis corrupte depingit, Cardanus in ſubtilitate ſua futiliter, Io. Buteo in Geometricis diligenter & fideliter. Stadius. Vide omnino Magium miſcellan. 4, 20.

15. *Nec ſemel. &c.*] Iactat hoc Cæſar apud Iulianum *ſemel ille* (Alexander) *Iſtrum tranſiit; ego bis Rhenum.*

Ibid.

Ibid. *ponte facto*] *Nota atque inſtituta ratione*, ait Cæſ. de bell. Gall. 6, 9. Quomodo autem Romani quam facilime fluuios tranſgredi conſueuerint, refert Suidas in voce ζεῦγμα. De hiſtoria Sueton. Cæſ. 25, 3. *Germanos qui trans Rhenum accolunt, primus Rom. ponte fabricato aggreſſus, maximis cladibus affecit.*

16. *Romanus*] Melius legerim *Romanus* [ex Pal. pr. & ſec] Romanum orbem vocat τὴν οἰκουμένην. nam ita Romanos vocat *gentium dominos, orbis dominos.* Cæſaris ambitionem & φιλαρχίαν tangit; cui exſaturandæ non erat ſatis orbis terrarum, & quicquid parebat Romanis, niſi alterum orbem quæſiſſet. Alterum orbem Britanniam intelligit, de qua in continenti ſequitur, quam nouum orbem & alterum orbem appellant Romani, vt notum eſt. Salmaſius.

Ibid. *Britanniam tranſit*] Sic erat in v. e. reciſis reliquis, aliæ enim, *Britanniam petit. in Britanniam tranſit &c.* quæ ſane ſuperuacua, quamuis item compareant in omnibus Pall. Gruterus. Porro ne quem offendat iſta dictio *Britanniam tranſit*, ita loquuntur optimi auctores, quos modo notauit Berneggerus ad Iuſtin. 14, 5, 9. h. Sic D. Hieron. ad Gerontiam ſub finem; *Annibal Bithynia mortem veneno reperit.* pro *in Bthynia.*

Ibid. *Morino ſoluiſſet à portu*] Apparet hinc iter fuiſſe Britanniam petentibus. quo reſpexerit Virg. Æn. 8, 777. & ex eo D. Hieron. citato ſupra loco. & magis Gratius Cynegetici verſu 174.

Quid freta ſi Morini dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipſos libeat penetrare Britannos?

Ceterum hoc loco quidam pro *Morino* ſubſtituebant *Monino*, quos tamen refutant Caſaub. ad Strabon. pag. 79. & Merula Coſmogr. 2, 3, 20.

17. *carpenta*] Quis ille pugnandi modus ſit, luculenter deſcribitur Cæſari de bell. Gall. 4, 33. adde ſup. 3, 2, 8.

Ibid. *naufragio caſtigaſſet Oceanus*] Eadem phraſis infra 4, 2, 75.

18. *auctiſque admodum copiis*] Illud *admodum* additum à me ex v. e. & Pall. duob. aberat aliis, neque viſitur in Nazario. ſed nouum non eſt negligi voculam præcipitantia librarii. Gruterus.

Ibid. *in eundem rurſus Oceanum*] ſimilis locutio ſupra.

Ibid. *è regibus Cauelanis*] Plurimum variant hoc loco libri: ſed ad Cæſarem ſi reuertamur, ex quo Florum hæc exſcripſiſſe verum ſit, videatur legendum *è regulis Caſſiuelauni.* Nam ita Cæſ. de bell. Gall. 5, 22. *capto nobili duce Lugotorige*, qui erat inter duces Caſſiuelauni. quem κασσόλαυλον vocat Polyænus lib. 8. aut eius librarii.

19. *non enim prouinciæ, ſed nomini ſtudebatur*] Iuſtinus 1,1,7. de Vexore & Tanao: *Longinqua non finitima bella gerebant: nec imperium ſibi, ſed populis ſuis gloriam quærebant.*

20. *nomine etiam quaſi terrore compoſito*] Stadius *terrori.* [ſicut corrigi voluerat Rhenan. in Theſauro locution. Taciti pag. 1. in fin.] V. e. *nomine atque terrore etiam quaſi compoſito.* quomodo & Pal. tert. ſed duo alii adhærent vulgato. Gruterus. Videbatur legendum *ad terrorem.* ſicut in ſimili fere loco Liuii quem citauimus ſupr. 1, 13, 4.

21. *& comitialibus*] V. e. *& conciliabulis*; quod etiam in Pal. pr. ac tert. nam ſec. *& concilialibus*; quod vltimum non diſpliceret; placeret etiam, ſi fulciretur plurium librorum auctoritate. Gruterus. Et videtur certe requiri vocem, quæ præcedent. *diebus* applicari poſſit. Quod tamen etiam poſſunt *comitiales*, quos ſic dixiſſe videtur. Florus more Rom. apud quos *comitiales dies* erant, quibus comitiorum cauſſa populus conueniebat. Vide Roſin. Antiquit. R. 7, 6.

22. *hieme creuerant Alpes*] ſupra 3, 3, 11. *per hiemem, quæ altius Alpes leuat.*

Ibid. *qualis erat, ad nuncium rei feliciſſimæ temeritatis?* Belle quidem Salmaſius locum ſcribit & explicat: *qualis erat, ad nuncium rei feliciſſime per inuios &c.* cum ita legatur in optimo Pall. *qualis erat.* ὡς εἶχεν. quomodo loquitur Appianus de bell. ciu. 3. pag. 568. a. ſiue *feliciſſima temeritate.* Videtur tamen aliud ſentire Florus, & tribuere Cæſari, quod Alexandro Seneca de benefic. 1, 13, 3. *felicem temeritatem.* vt ita ſcribendum ſit; *qualis erat feliciſſimæ temeritatis ad nuncium rei,* hoc eſt *vt erat fel. temer.* fateor quidem non ſuccurrere, vocem *qualis* vſpiam hoc modo vſurpatam: ſed nec iſto altero ſenſu legiſſe me memini (nam etiam apud Papin. Theb. 10, 199. aliter explicari poteſt) verum ſemper, *vt*, vel *ſicut*, Liu. 27, 53, 11. *vinctos vt erant.* Ouid. amor. 2, 5.

Sicut erant, & erant compti, laniare capillos,
Et fuit in teneras, impetus ire genas.

Idem in epiſt. Paridis verſ. 119.

Et ſoror effuſis vt erat Caſſandra capillis,
Quo ruis? exclamat. ——

Curtius 8, 3, 10. *ſicut erat, cruenta veſte.* Sueton. Othone. 8, 5. *ſicut erant cruenti.* Xenoph. ed Steph. pag. 63. C. ὥσπερ εἶχεν & pag. 511. A. Suet. Ner. 28, 1. Thucyd. 8, 7, 11. & 13. Herodot. 6, 19. Porro ne quid deſideret lector, etiam Gruteri coniecturas ſubnectam. arbitrabatur autem legi poſſe: *Sed ille, qualis erat, ad nuncium rei (feliciſſimæ temeritati par) inuios ad id tempus montium tumulos, intactas vias emenſus &c.* vt *per* ſecundum natum fuerit à priori *par*, poſtea degenerante in *per.* ſane *emetiri per tumulos, per vias*, inſolens locutio. Aut

tio. Aud ſi iſtud diſpliceret, forte fuiſſe: *ſed ille, qualis erat, ad nuncium rei feliciſſimæ temeritatis, per inuios ad id tempus tumulos, per intactas vias emerſus:* ſicque plane exhibet Pal. ſec.

Ibid. *emerſus*] Ita Pal. ſec. rectè vt puto, argumento eſt vox *per*, quæ illi *emenſus*, quod alii præferunt, minus congruit. Similis prope locus apud Cicer. pro Sextio cap. 5. *cum è pruina Apennini atque è niuibus illis emerſiſſet.* Ibid. cap. 9. *emerſum ſubito ex tenebris.* Idem de diuini. 2, 68. *ſubito ſum viſus emerſus ex flumine.* Marcellin. 19, 18. *terrigenas illos non ſinibus terræ emerſos.* Val. Max. 1, 4, 1. ext. *ingens auium multitudo proximo lacu emerſa.* Vtitur hac voce Liuius 1, 13, 4. & 8, 7, 22. & Tacitus 1, 65, 3. *paludibus emerſum* dixit. Forſitan & apud eundem Liu. 38, 17, 10. legendum ſit: *per aſperrimam Illyrici oram; Pæoniam inde & Thraciam, pugnando cum ferociſſimis gentibus emerſi.* pro quo vulgo legitur. *emenſi.* Sic apud Frontin. 3, 1, 2. & apud Senec. natur. quæſt. 5, 13. *eruptus.*

Ibid. *& ex diſtantibus*] Vocula *&* inſerta volentibus tribus Pall. Gruterus.

23. *Alexiam*] Meminit præter citatos auctores Polyænus lib. 8. vbi idem hoſtium numerus, qui apud noſtrum, nempe μυριάδες κέ. hoc eſt, ducenta quinquaginta (non vt vulgo editur, quinque) millia.

24. *Quippe cum octoginta millia &c.*] Pal. ſec. ac tert. *defenderit.* at pr. *Quippe cum milite, muro, & arce, & abruptis defenderent maximam ciuitatem.* quæ lectio non inepta. Gruterus. De Gergouia vide etiam Polyænum lib. 8.

25. *ingentique lorica*] Sic Pall. tres & v. e. aliæ enim, *ingenti quaſi lorica.* inepte. Gruterus. De loricis incredibili labore per maximum ſpacium ductis, exempla ſunt in noſtro ſupr. 2, 18, 13. & infr. 4, 2, 39. Vide etiam Veget. 4, 28. & ibi Stevvechium.

2. *rex maximum victoriæ decus*] Ita ſup. 3, 2, 5. 3, 5, 10.

Ibid. *tum & phaleras*] V. e. non habet *tum &*, vt nec Pal. ſec aut tert. nam eſt in pr. *cum & phal.* an fuit, *ſecum & phaleras.* Gruterus.

Bellum Parthicum.

CAPVT XI.

1 DVm Gallos per Cæſarem in Septemtrione debellat, interim ad Orientem graue vul-

nus à Parthis populus Romanus accepit. *Nec* 2
de fortuna queri poſſumus. caret ſolatio clades
ADVERSIS & diis, & hominibus, cupiditas con-
ſulis Craſſi, *dum Parthico inhiat auro*, vndecim
ſtrage legionum, & ipſius capite multata eſt. Et 3
tribunus plebis *Metellus*, exeuntem ducem hoſti-
libus diris deuouerat: & quum Zeugma tranſiſ-
ſet exercitus, *rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit*
Euphrates: *&* quum apud Nicephorum caſtra 4
poſuiſſet, miſſi ab Orode rege legati denunciaue-
re, *percuſſorum cum Pompeio fœderum, Syllaque, me-*
miniſſet. Regiis inhians ille theſauris, nihil, ne 5
imaginario quidem iure; ſed Seleuciæ ſe reſponſu-
rum *eſſe reſpondit.* ITAQVE DII *fœderum vltores*, 6
nec inſidiis, nec virtuti hoſtium defuerunt. Iam 7
primum, qui ſolus *& ſubuehere* commeatus, &
munire poterat à tergo, relictus Euphrates. tum
ſimulato transfugæ cuidam *Mezeræ Syro* creditur,
dum in mediam camporum vaſtitatem eodem
duce ductus exercitus, vndique hoſti exponere-
tur. Itaque vix dum venerat Carras, quum vn- 8
dique præfecti regis, Sillaces & Surenas oſten-
dere *ſigna auro ſericeiſque vexillis vibrantia.* Tum
ſine mora circumfuſi vndique equitatus, in mo-
dum grandinis atque nimborum denſa pariter
tela fuderunt. Sic miſerabili ſtrage deletus exer-
citus. Ipſe *in colloquium ſollicitatus*, ſigno dato, vi- 9
uus in hoſtium manus incidiſſet, niſi tribunis re-
luctantibus, fugam ducis, barbari ferro occupaſ-
ſent. Sic quoque relatum caput ludibrio hoſti
fuit. Filium ducis, pæne in conſpectu patris, 10
eiſdem telis operuere. Reliquiæ infelicis exerci-
tus,

tus, *quo quemque rapuit fuga*, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque diſtractæ, *vix nuncium cladis retulerunt*.

11 Caput eius reciſum cum dextera manu, ad regem reportatum, ludibrio fuit, neque indigno. *Aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt*; VT CVIVS animus arſerat auri cupiditate, eius etiam mortuum & exſangue corpus auro *vreretur*.

NOTÆ IN CAPVT XI.

De hoc bello ſcribunt fere omnes. Epit. Liu. 106. Appianus late libro qui Parthicus inſcribitur Plutarch. in M. Craſſi vita. Iuſtin. 42, 4, 4. Eutrop. 6, 6. Oroſ. 6, 13. Valer. Max. 1, 6, 11. Camers. Tangit etiam Plinius 2, 56. & 5, 24, 6. Lucanus paſſim. Propertius 4, 6, 83.

Num. 2. *Nec de fortuna poſſumus queri*] Supra 2, 6, 14. *nec de diis poſſumus queri.*

Ibid. *dum Parthico inhiat auro*] Plinius 33, 10. *M. Craſſus negabat diuitem eſſe, niſi qui reditu annuo legionem* [*exercitum* habet Cicero Offic. 1, 8. & Plut. Craſſo. cap. 3. vt appareat *legiones* in Plinio reſcribendum] *tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertium MM. poſſedit. Quiritium poſt Syllam ditiſſimus. Nec fuit ſatis niſi totum Parthorum eſuriſſet aurum.* Camers.

3. *Metellus*] reſcribendum *Ateius*, ſi Plutarcho in vita cap. 29. Appiano in Parth. pag. 135. & Dioni lib. 40. credimus. Et certe non difficilis, ex hac voce in notiorem, librariorum lapſus, cum literæ non admodum diſcrepent.

Ibid. *rapta ſubitis ſigna turbinibus hauſit Euphrates*] Obſequens cap. 123. Multa in hac expeditione omina notarunt Cicero de diuin. 2, 40. Plin. 15, 19. quibus Plutarch. cap. 36. Appian. pag. 139. Dio lib. 40. pag. 144. ipſius etiam Craſſi vocem addunt; qua *ſe pontem ideo reſcindere* militibus dixit, *ne quis eorum reuerteretur.* Quæ vox valde terruit animos Rom. Nam antiquitus ex verbis temere prolapſis captabantur omina. vt eius rei exemplum eſt in Valer. Max. 1, 5, 4. & Tac. 15, 74, 3. Quapropter ſedulo dabant operam, ne quid ominoſæ vocis excideret. Sic *abitionem antiqui dicebant mortem.* Feſtus. Hinc vrbium etiam immutata vocabula. *Hirpinorum colonia vna Beneuentum, auſpicatius mutato nomine, quæ quondam,*

quondam appellata Maleuentum. Plinius 3, 11. adde Liuium. 9, 27. *Epidamnum colonia, propter inauſpicatum nomen à Romanis Dyrrachium appellata.* Idem Plinius 3, 23. Adſcribam Helladium in Biblioth. Phocii Cod. 279. pag. 1594. *Antiqui ſolliciti fuerunt, ne male ominoſa dicerent, maxime vero Athenienſes, ideo & δεσμωτήριον, οἴκημα appellabant; δήμιον, κοινὸν vocabant; & ἐριννύας, εὐμενίδας, vel σεμνὰς θεὰς; μῦσος vocabant ἄγος; ὄξος, μέλι nominabant; χολὴν, γλυκεῖαν; βόρβορον, ὀχετὸν,* &c. Cuius originem ad Solonem Plutarchus refert in vita cap. 21. ἃ δ' οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας, ἀστείως ὑποκορίζεσθαι, τὰς μὲν πόρνας, ἑταίρας, τοὺς δὲ φόρους, συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμοτήριον καλοῦντας, πρῶτον Σόλωνος ἦν (ὡς ἔοικε) σόφισμα, τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος. Pertinet eodem hæc Pauſaniæ ex Corinthiacis: ναὸς θεῶν, ἃς Ἀθηναῖοι, σεμνὰς, Σικυώνιοι δὲ Εὐμενίδας ὀνομάζουσι. Huc pertinet quod in religioſis locis dedicandis *fauſta nomina requirebantur.* vide Tacit. H. 4, 53, 3.

4. *&*] malim *ſed.*

5. *imaginario iure*] Sic Antonius infra 4, 10, 2. *neque cauſſa, neque conſilio, ac ne imaginaria quidem belli indictione, in Parthos impetum facit.*

Ibid. *Seleucia ſe reſponſurum*] Ita Dio. Appianus. Plutarchus. *apud Cteſiphontem.* Sextus Ruffus. Vinetus. Similis ſuperbiæ ſimiles euentus habuere Democritus Ætolorum prætor, qui reſpondit Quintio, *decretum reſponſumque breui in Italia, caſtris ſuper ripam Tiberis poſitis, daturum.* Liu. 35, 33, 6. poſtea captus, Idem 36, 25, 4. & ſuamet manu interfectus *in* eadem *ripa Tiberis.* Idem 37, 46, 5. Et Manuel Comnenus Imp. qui Sultano Turcico pacem petenti per legatos, *Iconii ſe reſponſurum* dixerat, ab eodem poſtea maximis cladibus attritus, & ad extrema deductus. Auctor Choniates.

Ibid. *reſpondit*] Abeſſe poterat hæc vox.

6. *dij fœderum vltores*] Pertinet huc Cleomenis exemplum apud Plutarch. apophth. Lacon. cap. 73. Apud Liu. 30, 42, 17. *Quum flecti miſericordia Patres appareret, ſenatorum vnum infeſtum perfidiæ Carthaginenſium ſucclamaſſe ferunt: per quos deos fœdus icturi eſſent, quum eos, per quos ante ictum eſſet, fefelliſſent? Per eoſdem inquit Aſdrubal, qui tam infeſti ſunt fœdera violantibus.*

Ibid. *& ſubuehere*] Hinc fluminum præcipua cura maximis Impp. Exemplum Germanici apud Tac. 2, 5.

Ibid.

Ibid. *munire poterat à tergo*] Ita coniunxi. prius diſtinguebatur; *munire poterat, à tergo relictus Euphrates,* vt ſenſus eſſet Euphratem à tergo relictum: contra hiſtoriam, & mentem Flori. quæ eſt, Euphratem, niſi relictus, & in aliam partem iter verſum eſſet, potuiſſe tutum Præſtare Rom. exercitum à tergo.

Ibid. *Mezgra Syro*] *Agbarum Arabum præfectum* Appian. Parth. pag. 140. a. vocat: *Augarum Oſroenum* Dio lib. 40. pag. 145. *Ariamnem* Plutarch. Craſſo cap. 37. *Marachum* & *Macorum* Sextus Ruffus. Conſtat apud omnes, hunc transfugam, quocunque nomine fuerit, ſubornatum à Perſis fuiſſe, vt Craſſi credulitate in ipſius perniciem abuteretur. Stadius & Vinetus. Et hæc quidem tuta frequenſque via eſt fallendi hoſtem; qua vſi Riſaces Darium, Æthis Lyſimachum, apud Polyæn. lib. 7. Popedius Capionem apud Appian. de bell. Ciu. lib. 1. pag. 377. Perſa quidam Iulianum apud Hieron. in Chron. Euſeb. num. 2379. Damaſcium in bibl. Photii Cod. 242. Iordanem de regn. ſucceſſ. cap. 89. in loca iniqua deductos hoſtibus ſuis cædendos capiendoſque præbuere: Alii vrbes cepere, quos notamus ſupra 1, 7, 5. Alii, (vt Hannibal) per numeroſiores transfugas, ipſos ad quos transfugerant cecidere.

8. *ſigna auro, ſericeiſque vexillis vibrantia*] Vir doctus ad poëtas venaticos cenſet alludi hoc loco morem Romanum. (quos potius à Parthis id deſumpſiſſe credibile fiat. Vide Cedren. pag. 140.) at cur Parthis idem non conueniat, fateor me neſcire. cum enim ſigna vexillaque habuiſſe ratio & ſcriptorum loca dictent, cur eadem auro ſericoque facta fuiſſe non potuerint? apud opulentiſſimam certe gentem, quæque diuitias ſuas, vt Iuſtinus 41, 2, 10. auctor eſt, nuſpiam magis quam in armis oſtentauit. Hinc apud Tac. 15, 29, 4. Parthi repræſentantur *inſignibus patriis fulgentes.*

9. *in colloquium ſollicitatus*] De inſidioſis hoc genus colloquiis dictum ſupra 2, 2, 11.

10. *quo quemque impulit fuga*] Sic apud Curt. 3, 11, 12. *Qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt.*

Ibid. *vix nuncium cladis retulerunt*] Sic olim in clade Cyri à Scythis accepta, *etiam illud memorabile fuit, quod ne nuncius quidem tantæ cladis ſuperfuit.* Iuſtin. 1, 8, 12. Excerptum Vellei ex Gallica hiſtoria, quod Lazius reperit, & genuinum credidit, repugnante Welſero in Vindelicis pag. 147. *Legionem diuinam, vt ne nuncius ſupereſſet, funditus delerunt.* talia quidem paſſim occurrut in auctoribus. Vide Sen. de ira c. 1, 11, 4. Willerm. Tyrenſ. 12, 10. Quanta porro hæc fuerit clades, ſatis explicat Appianus de bell. ciui lib. 2. pag. 438. a. *nam ex centum millibus vix decem millia refugerunt in Syriam.* Adde Hiſt. Miſcell. 4, 5.

11. *aurum*

II. *aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt*] Quod ipſum modò acciderat Aquilio, vt refert Appianus Mithrid. pag. 184. & Plinius 33, 3, 13. qui bellum epiphonema addit: *Hoc parit*, inquit, *habendi cupido*. Simile exemplum in Geſtis DEI per Francos, quæ Bongarſius edidit. part. 2. pag. 238. ni. Videntur autem hi reges à Scytharum Regina docti, quæ *caput Cyri amputatum in vtrem humano ſanguine repletum conijci iuſſit, cum hac exprobratione crudelitatis: Satia te, inquit, ſanguine, quem ſitiſti, cuiuſque inſatiabilis ſemper fuiſti.* Iuſtin. 1, 8, 13. Sic equites Hungari, qui Geyſam & Ladislaum fratres, contra Salomonem Hungariæ regem ſecuti fuerant; cadauer Vidi, qui bellum id conciuerat, mulctarunt. *In patefactum* enim *pectus puluerem obiecerunt, eoque oculos oppleuerunt, exclamantes: Nunquam, Vide, tui oculi honoribus ac donis ſatiari potuere. coniecta nunc terra auidum pectus & lumina exple.* Bonfin. Dec. 2. lib. 3. in fine. Indi ſiue Americani Hiſpanis aurum ſic infuderunt. Benzoni hiſt. del mondo nuouo lib. 1. pag. 49. Item Sigiſmundus Imp. Piſo Florentino. Bonfin. 3, 3. Exemplum auaritiæ poſt mortem alio modo exprobratæ eſt Ruffinus cuius *manum abſciſſam vbique per vrbem circumgeſtarunt, ab occurrentibus petentes, inſatiabili ſtipem darent*, Zoſimus lib. 5. Quod venuſte ſuo more deſcribit Claudianus in Ruffin. 2, 436.

Ibid. *vrceretur*] Ita editio Vineti, neque ſecus antiquiſſima. intermediæ, *vteretur*. Gruterus.

Anacephalæoſis.

CAP. XII.

HÆc eſt illa tertia ætas populi Romani tranſmarina, qua Italia progredi auſus, orbe toto arma circumtulit. Cuius ætatis ſuperiores centum anni, ſancti, pii, & vt diximus, *aurei*, ſine flagitio, ſine ſcelere, DVM SINCERA adhuc & innoxia *paſtoriæ illius ſectæ integritas*, dumque *Pœnorum hoſtium imminens metus* diſciplinam veterem continebat. Poſtremi centum, quos à Carthaginis, Corinthi, Numantiæque excidiis, & Attali regis Aſiatica hereditate deduximus in Cæſarem & Pompeium, ſequutumque hos, de quo dicemus,

1 (beside line 1), 2 (beside line 3), 3 (beside line 9)

mus, Auguſtum, *vt claritate* rerum bellicarum
magnifici, ita domeſticis cladibus miſeri & eru-
4 beſcendi. Quippe ſicut Galliam, Thraciam, Ci-
liciam, Cappadociam, vberrimas validiſſimaſq;
prouincias, Armenios etiam & Britannos, VT
NON in vſum, ita & imperii ſpeciem magna no-
5 mina acquiſiiſſe, pulcrum atque decorum: ita
eodem tempore dimicaſſe domi cum ciuibus, ſo-
ciis, mancipiis, gladiatoribus, totoque inter ſe ſe-
6 natu, turpe atque miſerandum. *Ac neſcio an ſa-*
tius fuerit populo Romano, Sicilia, & Africa con-
tento fuiſſe, aut his etiam ipſis carere, dominanti
in Italia ſua, quam eo magnitudinis creſcere, vt *vi-*
7 *ribus ſuis* conficeretur. QVÆ enim res alia furo-
res ciuiles peperit, quam *nimia felicitas*? *Syria* pri-
ma nos victa corrupit: mox Aſiatica Pergameni
regis hereditas. ILLÆ opes atque diuitiæ afflixe-
re ſæculi mores: *merſamque vitiis ſuis*, quaſi ſenti-
8 na, rempublicam peſſumdedere. Vnde enim
populus Romanus à tribunis agros & cibaria fla-
gitaret, niſi per famem, *quam luxu fecerat*? Hinc
ergo Gracchana, & prima & ſecunda, & illa ter-
9 tia Apuleiana ſeditio. Vnde *regnaret iudiciariis*
legibus diuulſus à ſenatu eques, NISI ex auaritia,
vt vectigalia reipublicæ, atque ipſa iudicia in quæ-
ſtu haberentur? Hinc rurſus & *promiſſa ciuitas La-*
10 *tio*, & per hoc arma ſociorum. Quid autem bel-
la ſeruilia? vnde nobis, NISI ex *abundantia fami-*
liarum? Vnde gladiatorii aduerſus dominos ſuos
exercitus, NISI *ad conciliandum plebis fauorem* ef-
fuſa largitio, quum ſpectaculis *indulget*, *ſupplicia*
11 *quondam hoſtium artem facit*? Iam vt *ſpecioſiora*

vitia

Digitized by Google

vitia tangamus, NONNE *ambitus honorum ab iiſdem diuitiis* incitatus? *Atqui* inde Mariana, inde Syllana tempeſtas. Aut magnificus *apparatus conuiuiorum*, & ſumptuoſa largitio, NONNE ab opulentia, paritura mox egeſtatem? Hæc *Catilinam patriæ ſuæ impegit.* Denique illa ipſa principatus & dominandi cupido, VNDE niſi ex nimis opibus venit? Atqui hæc Cæſarem atque Pompeium, furialibus in exitium reipublicæ facibus armauit. Hos igitur populi Romani omnes domeſticos motus *ſeparatos ab externis iuſtiſque bellis*, ex ordine proſequemur.

12
13
14

NOTÆ IN CAPVT XII.

Peruerterat Florus ante, hiſtoriarum & temporum ordinem, cuius facti cauſſa ſupra 2, 19, 5. & in hac anacephalæoſi rationem aſſignat, vt ſcilicet hos populi Romani omnes motus domeſticos, ſeparatos ab externis iuſtiſque bellis ex ordine proſequatur. Continet autem hoc caput compendioſe materiam 17. capitum immediate præcedentium, & 13. immediate ſequentium. Plura ex his quæ hoc capite continentur, lege apud D. Auguſt. Ciuit. 3, 26. Camers.

Num. 2. *Paſtoriæ illius ſectæ integritas*] Iuſtinus ita de Scythis, 2, 2, 15. *plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his (Græcis) cognitio virtutis.* Tacit. Germ. 26, 1. *Fœnus agitare, & in vſuras extendere ignotum: ideoque magis ſeruatur, quam ſi vetitum eſſet.*

Ibid. *Pœnorum hoſtium imminens metus*] Vide Aldum Manutium de quæſitis per epiſt. 2, 9. cui adde Vellei. 2, 1, 2. Claudian. de bell. Gild. Eleganter Iuuenal. 6, 291.

Nunc patimur longæ pacis mala: ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumque vlciſcitur orbem:

Elucet igitur hinc, quam prudens fuerit Naſicæ conſilium, de quo ſupra 2, 15, 8. i. Scite autem Camers explicat, auctorem dicere mala ſequentia ex ocio accidiſſe Romanis. Appiique Claudii dictum ex Val. Max. 7, 2, 1. citat; *Negotium populi R. melius quam otium committi.* Huc igitur reſpexerit. Catullus Carm. LII. cum cecinit: *Otium reges prius & beatas*
perdidit vrbes.

Non

Non ſunt hinc aliena, quæ notauit Berneggerus ad Iuſtin. 20, 1, 1. b. & 16, 4, 3. d.

5. *vt claritate*] V. e. *& celeritate*, quod & in pal. pr. ſecundus enim, *in claritate.* Gruterus. Haud obſcurum eſt ex priori ſcriptura legendum *celebritate.*

6. *ac neſcio an ſatius &c.*] Vide omnino diſcurſuum Gruteri in Tacitum decimum octauum.

Ibid. *in Italia ſua*] Quidam Impr. *Italia ſua*, non minus bene: niſi fortè melius ſit; *Italia ſua.*

Ibid. *viribus ſuis*] Horat. Epod. 16.

Suis & ipſa Roma viribus ruit. Camers.

7. *nimia felicitas*] Infra 4, 2, 8. *Cauſſa tantæ calamitatis eadem quæ omnium, nimia felicitas.* Seneca epiſt. 91, 14. *Cladis cauſſas, ſi alia deficiunt, nimia ſibi felicitas inuenit.*

Ibid. *Syria &c.*] Vide omnino notas Berneggeri ad Iuſtin. 31, 8, 9, & 36, 4, 12. ipſumque Iuſtinum 2, 14, 9. & Plin. 34, 7, 2. Nec non Piccartum obſeru. hiſtorico-pol. 18, 4.

Ibid. *Illa opes*] Adde Curt. 3, 2, 15. n. Diodor. lib. 36. apud Valeſ. ἐτρόφησαν γὰρ οἱ νέοι μετὰ τὴν ἐκ τῶν πολέμων ἄνεσιν εἰς τρυφὴν καὶ ἀσέλγειαν, χορηγὸν ἔχοντες τὸν πλοῦτον ταῖς ἐπιθυμίαις.

Ibid. *merſamque vitiis ſuis*] Petronius carmine de bello ciuili:

Hoc merſam cæno Romam.

8. *quam luxu fecerat*] Sic edidi, volentibus o. Pall. & ed. vetuſtiſſima. Similis locutio in Liuio 2, 34, 12. *rapiant frumenta ex agris noſtris, quemadmodum tertio anno rapuere: fruantur vtantur annona, quam furore ſuo fecere.* Vbi tamen non dubitem reſcribere, *quam furto ſuam fecere.* Sic Apule. Metamorph. 7. pag. 223. *Piſtor ille, qui me pretio ſuum fecerat.* Prius erat; *quam luxus fecerat.* Adde infra 4, 1, 1.

9. *regnaret*] Appoſite. *nam*, quod Memmius ait, apud Salluſt. Iug. 31, 32. *impune qualibet facere, id eſt regem eſſe.* Iam autem tale erat *iudiciorum* hoc *regnum*, vt iterum appellat noſter 3, 13, 3. *vt ea poteſtate ſubnixi, fata fortunaſque principum haberent in manu.* infra 3, 17, 3. totum autem locum ſic edidimus, vt erat in veteri quodam impreſſo, quem diligenter collatum fuiſſe bonæ notæ Mſs. multis argumentis deprehendimus.

Ibid. *iudiciariis legibus*] de quibus latius Liuius 70, 71, 97. Appianus bell. Ciu. lib. 1. Plut. Gracchis. Aſconius in diuinationem

Digitized by Google

Ciceronis. Suetonius Cæſare 41, 5. [vbi Berneggerus] & noſter mox auctor. Vinetus. Adde Tacit. 11, 22. Plin. 33, 2, 6. Ex quibus auctoribus latius apparet, quantum è rep. petitum ſit iſtis legibus quantumque turbatum ſæpius in vrbe concitauerint. Vide etiam Sigonium de antiquo iure Italiæ 2, 18.

Ibid. *vectigalia reip.*] Infra 3, 17, 3. *Equites Rom. interceptis vectigalibus ſuo iure peculabantur rempublicam.*

Ibid. *promiſſa ciuitas Latio*] Per Druſum infra. 3, 17, 6.

10. *ex abundantia familiarum*] Aliquot exempla huic rei congeſſit Arniſæus de rep. 1, 3, 29. Quibus iunge notam Berneggeri ad Iuſtin. 18, 3, 6. e. & noſtrum ſupra 1, 21. Item Athenæum Caſaub. pag. 264. & 265. Auctori belle accommodes verba Plinii 33, 1. *Hoc profecere mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſeruorum quoque cauſſa nomenclator adhibendus.* Iuuenalis 14, 305. vocat *cohortes.* Seneca pater Controu. 2, 9. & Petronius *greges ſeruorum.* & *ancillarum greges.* idem Sen. pater Epit. Controu. 2, 7. filius de tranq. animi cap. 8. *exercitus* Tacit. 12, 65, 1. *agmina.* & 14, 44, 6. G. 38, 1. *nationes.* Confer Ammianum 17, 27. & Tacitum 4, 27, 4.

Ibid. *ad conciliandum plebis fauorem*] Vide Lipſium Saturnal. 1, 9. Plebs enim Romana talibus ſpectaculis ad furorem vſque dedita fuit; eoque nomine paſſim apud ſcriptores vapulat quos inter inſignis cumprimis locus eſt, quem adſcribimus ex auctore de cauſſis corruptæ eloquentiæ 29, 4. *Propria & peculiaria huius vrbis vitia pæne* (malim *vitia, quæ pæne*) *in vtero matris concipi mihi videntur, histrionalis fauor, & gladiatorum equorumque ſtudia.* Iuuen. Sat. 10. de pop. Romano —— *duas tantum res anxius optat,*

Panem & Circenſes ——

Ibid. *indulget, ſupplicia quondam hoſtium artem facit*] Scripſerim *indulget, & &c.* Ceterum ſimile de coquinaria in Liuio 39, 6, 9. *quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpta.* Quod *ſupplicia* vocat Florus, ea tempora reſpicit, *cum ſontes ferro depugnabant,* vt ait Cic. Tuſc. quæſt. 2, 17. f.

11. *ſpecioſiora vitia tangamus*] Vetus illa, quam laudaui ſæpius, editio. *ſp. vſi ea tang.* vnde legerim *ſpec. vlcera tang.*

Ibid. *ambitus honorum ab iisdem diuitiis*] Salluſt. Catilin. 10, 3. *Primo pecuniæ, dein imperij cupido creuit: ea quaſi materies omnium malorum fuere.* Nam vt ait Tacit. H. 2, 38, 2. *rebus modicis æqualitas facile habebatur.*

Ibid. *atqui* Malim, *atque.*

12. *apparatus conuiuiorum*] Obuia vbiuis exempla, quæ recenſere piget. Vide tamen Lipſium admirand. 4, 7.

Ibid.

Ibid. *Catilinam patriæ ſuæ impegit*] Expunxi vocem quæ erat in aliis ed. ſuaſu Pal. & v.e. nam ante, *Catilinam hoſtem patr. ſ. impe-pegit.* Gruterus.

14. *ſeparatos ab externis iuſtiſque bellis*] Vide ſupra 2, 19.

Seditioſitas tribunitiæ poteſtatis.

CAPVT XIII.

1 SEditionum omnium *cauſſas Tribunicia poteſtas* excitauit: quæ SPECIE quidem plebis tuendæ, cuius in auxilium comparata eſt, re autem dominationem ſibi acquirens, ſtudium populi ac fauorem, agrariis, frumentariis, iudiciariis legibus
2 aucupabatur. INERAT omnibus ſpecies æquitatis. Quid enim tam iuſtum, quam recipere plebem ius ſuum à patribus? *ne populus gentium victor*, orbiſque poſſeſſor, extorris *aris ac focis*
3 *ageret.* Quid tam æquum, quam inopem populum *viuere ex ærario ſuo?* Quid ad ius libertatis æquandæ magis efficax, quam vt ſenatu regente prouincias, ordinis equeſtris auctoritas ſaltem
4 *iudiciorum regno* niteretur? SED HÆC ipſa in perniciem redibant: & miſera reſpublica *in exitium ſuum merces erat.* Nam & à ſenatu in equitem tranſlata iudiciorum poteſtas, *vectigalia*, id eſt, imperii patrimonium, ſupprimebat: & emptio frumenti, ipſos *Reipublicæ neruos*, exhauriebat *æ-*
5 *rarium.* Reduci plebs in agros vnde poterat ſine poſſidentium euerſione? qui ipſi pars populi erant, & tamen relictas ſibi à maioribus ſedes, *ætate, quaſi jure hereditario poſſidebant.*

S 2 NOTÆ

Notæ in Capvt XIII.

De tribunicia poteſtate lege Feneſtellam tit. 25. & quos ibi citauimus. Huc faciunt quæ ſupra 1. cap. 23. annotata ſunt. Gracchanas leges tres fuiſſe conſtat: *Frumentariam*, vt ſcilicet ſemis & triente frumentum plebi daretur: *Agrariam*, vt nemini liceret vltra 50. (imo 500.) telluris iugera poſſidere: *Tertiam* vt equeſter ordo bis tantum virium in ſenatu haberet, quam ſenatores ipſi. Statuerat enim vt 300. ſenatores eſſent, equites 600. Sic enim equeſtrem ordinem cum ſenatu conſentientem, corrumpere nitebantur. Auctores ſunt Liuius 58. & 60. & Appian. bell. Ciu. lib. 1. Agraria lex quando & à quo primum lata, docet Liuius 2,14,4. quam tandem M. Tullius penitus ſuſtulit. Extant plures Cic. orationes. Quæ mala ex agraria lege ſequantur, docet idem Cic. Offic. 2,21. Camers. Hinc autem orditur libr. quartum Pal. tert. & ed. antiquiſſima, nec male. Gruterus.

Num. 1. *cauſſas*] Editio mea vetus *cauſſa*, vnde ſuſpicari licet ita legendum: *Seditionum omnium cauſſa tribunicia poteſtas.* vt illud *excitauit* abiiciatur. quod certe ſtylum auctoris non mediocriter reſipit. Sic enim ille 2, 6, 1. *Poſt primum Punicum bellum vix quadriennii requies.* & 1, 17, 1. *Hactenus P. R. cum ſingulis gentium, mox aceruatim: tamen ſic quoque par omnibus.* amat inquam noſter ellipticas iſtas loquendi formas.

Ibid. *Tribunicia poteſtas*] Idem queruntur Quintius Coſ. apud Liu. 3, 19. Coſſ. apud eundem 4, 2. & Appius Claudius apud eund. 5, 3.

4. *ne pop. gentium victor &c.*] Quibus hæc periodus tota videtur exſecanda, tanquam quæ iiſdem concipiatur verbis cap. ſeq. auctoris partitionem exſecant. pertinet enim hæc ſententia ad ll. agrarias; vt ſequens ad frumentarias; tertia deinde ad iudiciarias: quod ipſum tam clarum eſt, vt pudeat monere. ſequenti cap. iſthæc plane eſſe ſuperuacua, omnia fere vociferantur. Et hæc quidem adhuc mea eſt opinio; eam mutare paratus, vbi rationes audiuero. Gruterus.

Ibid. *aris ac focis*] Ita quidem ſcripſere quibus nefas putabatur iſthæc duo dirimi, quod alias ſolerent coniungi. Sed huic loco nihil cum aris. quin igitur *agris* reſcribendum ſit, non dubito, nec quiſquam, puto, dubitabit.

Ibid. *ageret*] Sic Pal. pr. ac ſec. & tert. *ageretur*, minus recte. Gruterus. Optimum iudicium, non enim hic de conſeruanda in agris plebe, ſed reducenda in eos quæritur: vt oporteat eiectam intelligi. Diuerſum in Sueton. Aug. 12, 3. *Narſinos extorres oppido egit.*

5. *viuere*

5. *viuere ex ærario ſuo*] Nam ex iſto depromebatur pecunia, qua coëmeretur frumentum, quod poſtea viliſſimo pretio vendebatur plebi. Vide de tota hac re, Frumentaria Romanorum largitione, librum Vincentii Contareni.

6. *iudiciorum regno*] Vide ſupra 3, 12, 13.

7. *in exitium ſuum merces erat*] Acute. quomodo etiam Vellei. 2, 22, 7. *vt ſui quiſque periculi merces foret.* Idem 2, 28, 4. *fieretque quiſq. merces mortis ſuæ.* Quintil. declam VI. pag. 18. f. *ciuis Rom. merces fio.* Seneca de benef. l. 9. *qui pretium ſe ſui fecit.* Petron. carmine de bello ciuili verſ. 50. *Roma ipſa ſui merces erat.* Claudian. princ. Paneg. de conſul. Mallii Theodori: *Ipſa quidem virtus pretium ſibi.* Et elegantiſſimus Barclaius de populo ſuo Siculo, *proditor ſui & proditionis merces.* Idem plane cum noſtro dicit Val. Max. 7, 6, 4. *quo tempore non reip. victoria quærebatur, ſed præmium victoriæ res erat publica.*

8. *vectigalia*] Vectigal pecunia erat, quæ vel portus, vel venditionis, vel circumuectionis nomine exigebatur. Hinc nomina *vectigalium, Portorii, Decumarum,* & *Scripturæ,* vel *Salis* & *Macelli,* vel *Viceſimæ* apud ſcriptores obuia ſunt. *Portoria* pecuniæ erant, quæ portitoribus pendebantur, id eſt, iis qui mercedes ex mercibus deuehendis aut traiiciendis exigebant. *Decumas* ſoluebant fructuum, qui agrum publicum arabant. *Scriptura,* erat vectigal, quod ab iis pendebatur, qui ſiluis & paſcuis publicis fruebantur. *Macelli* nomine res omnes quæ ad victum hominum pertinebant, comprehenderunt, ea vectigalia vt ciuibus ditato ærario remiſſa ſunt; ita *Viceſima,* quæ ab iis qui manumittebantur, exigebatur. (de cuius origine Liuius 7, 16, 9.) ſemper remanſit. At vectigalia prouinciis ſunt impoſita, quæ aut certa erant, & *ſtipendia* dicebantur; aut incerta, quæ iis, quæ expoſuimus, nominibus pendebantur, eaque publicani ad haſtam à cenſoribus redimebant, idque quæſtus ſui cauſſa, vt ea à prouincialibus ſuo periculo exigerent, & reip. datis ſponſoribus repræſentarent, atque quum publicani fere equites fuerint, & ad ipſos iudicia lege Gracchi tranſlata eſſent, facile erat ſuæ ſocietati fauendo vel ludificare locationem, vel remittere, vel redemptionis parte releuare: atque tali coitione pecuniam publicam depeculari. Stadius. Vide Excerpta Valeſiana, ex Diodori lib. XXXIV. Porro eleganter vectigalia, *patrimonium imperii* vocat auctor. his enim *Reſp. ſuſtinetur,* vt apud Tacitum 13, 51, 2. Senatores Neroni, abolitionem eorum molienti inculcant. *Nam* (verba Taciti H. 4, 74, 2.) *neque quies gentium ſine armis; neque arma ſine ſtipendiis; neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt.* Igitur augendi potius quam minuendi reditus, ſi tamen honeſte, & abſque ſubditorum incommodo poſſit fieri. Pertinet huc Auguſti factum apud Dion. lib. 56. pag. 674. Adrianus tamen Cæſar SESTERTIVM. NOVIES. MILLIES. CEN-

TENA. MILLIA. fiſco debita remiſit, teſte veteri inſcriptione apud Gruterum pag. 10. num. 6. & Spartiano in vita cap. 7.

Ibid. *Reip. neruos*] Sic in Tac. H. 2, 84, 2. pecuniam *eſſe belli ciuilis neruos dictitat Mucianus*. Adde Thucyd. 2, 2, 4. &c.

9. *ærarium*] Locus erat, in quo pecunia publica in æde Saturni cuſtodiebatur, quod triplex apud ſcriptores obſeruaui. Stadius. Vide latius Demſterum ad Antiquitates Roſini 7, 31.

10. *ætate quaſi hereditario iure poſſidebant*] Lipſius dict. cap. XIX. dicit abeſſe Ms. ſuo dictionem *ætate*, quo duce deinceps coniicit, *hereditario iure poſcebant*, tanquam Florus exponat quid pro eiecta plebe dici poſſet; at ego alibi in ſuſpicionibus lib. 29. cap. 7. defendi lectionem vulgatam; ſubnixam nunc quoque Pall. trium auctoritate. arbitror enim omnino propugnari à Floro poſſeſſores, vtique cum plebis ius ſupra explicuerit, illis, *quid enim tam iuſtum &c.* Gruterus. Cuius opinio vel inde firmatur, quod hac poſteriore capitis parte recenſet incommoda & iniquitatem, quæ ſequerentur leges iſtas, cum prius commoda earum æquitatemque propoſuiſſet. Hoc addo, videri voculam *tamen* traiiciendam, ita; *qui tamen ipſi pars populi erant, & relictas ſibi &c.* Porro ſimiles in ſua Rep. turbas, optimo ſane modo, ſed aliis non ſemper perinde prompto, diſcuſſit Aratus Sicyonius apud Ciceron. de officiis 2, 23.

Seditio Tiberii Gracchi.

CAPVT XIV.

PRimam certaminum facem Tiberius Gracchus accendit, *genere*, *forma*, eloquentia *facile princeps*. Sed hic, ſiue *Mancinianæ deditionis*, quia ſponſor fœderis fuerat, contagium timens, & inde popularis: ſiue æquo, & bono ductus, quia depulſam agris ſuis plebem *miſeratus eſt*, quacunque mente, rem auſus ingentem, poſtquam rogationis dies aderat, *ingenti ſtipatus agmine* Roſtra conſcendit: nec deerat obuia manu tota inde nobilitas, & tribuni in partibus. Sed vbi interce- 1 2 3 4 5

dentem

dentem legibus ſuis *Cnaum Octauium* videt Gracchus, contra fas collegii, ius poteſtatis, iniecta mann depulit Roſtris: adeoq; præſenti *metu mortis exterruit*, vt abdicare ſe magiſtratu cogeretur.
6 Sic *triumuir* creatus diuidendis agris, quum ad perpetranda cœpta, die comitiorum prorogari ſibi vellet imperium, obuia nobilium manu, eorumque quos agris mouerat, cædes à foro cœ-
7 pit. Inde quum in Capitolium profugiſſet, plebemque ad defenſionem ſalutis ſuæ, manu caput tangens, hortaretur, *præbuit ſpeciem regnum* ſibi & diadema poſcentis: atque ita *duce Scipione* Naſica, concitato in arma populo, quaſi iure oppreſſus eſt.

NOTÆ IN CAPVT XIV.

Seditionem Tib. Gracchi ſcribunt Liu. epit. 58. Latius Appianus de bell. ciu. lib. 1. Auctor de vir. illuſtr. cap. 64. Plura Plut. in vita Gracchorum. Auguſt. Ciuit. 3, 24. Val. Max. 1, 4, 2. 3, 2, 17. 4, 7, 1. 7, 2, 6. Oroſ. 5, 7. & 8. Camers.

Num. 1. *genere, forma, eloquentia*] De Gracchis plerique auctores; ſufficiat impræſentiarum breue iudicium Senecæ, ſed ſolidum. is igitur conſol. ad Marciam cap. 16. de illis: *quos etiam qui bonos viros negauerit: magnos fatebitur.* Adde Plutarch. in vita cap. 27. Diodor. apud Vales. pag. 373. p.

Ibid. *facile princeps*] Hoc eſt, egregius, eximius. Hoc enim verbi ciuiliter capiendum eſt, non ita ſtricte, quaſi Florus eum omnibus aliis, ipſique fratri præponat. Quem ei errorem vir doctus ad Velleium impingit. Sic cum aliquem fortiſſimum, doctiſſimum &c. dicimus, non continuo ſequitur, neminem ad idem fortitudinis, doctrinæue perueniſſe. Sic Cicero pro Cluentio cap. 5. *A. Cluentius homo non ſolum municipii Larinatis, ex quo erat, ſed etiam regionis illius, & vicinitatis, virtute, exiſtimatione, nobilitate facile princeps.* Idem Cicero Gracchum hunc *ſummum Oratorem* fuiſſe dicit. Bruto cap. 27.

2. *Mancinianæ deditionis*] Locum hunc tibi Vellei. 2, 2. explicet. Vinetus. Porro cauſſas, quæ non huius modo, ſed ſequentium

tium etiam ſeditionum concitores impulerint, refert Cicero de haruſp. reſponſ cap. 20. Pertinet huc locus ex Marciano Capello lib. V. *Remotio eſt, cum de facto confeſſo culpam in eum qui pertulit* (leg. *perpulit*) *refert: vt Tib. Gracchus in Mancium, qui auctor faciendi fœderis fuit.*

3. *miſeratus eſt.*] Sequebantur quædam ex præcedenti capite repetita; *ne pop. gentium victor, &c.* quæ omiſi, ſecutus iudicium Gruteri, cuius ipſa verba ſubnectam. Miror tot huius auctoris correctores, tot editores, ne ſuſpicatos quidem, & verbulo vno indicaſſe, totam hanc periodum transſcriptam fere verbotenus ex præcedenti capite. ego ſane id iam nunc enuncio, obelo etiam fixurus, niſi feſtinatio iſthæc vetaret. Conſpiciuntur quidem in Pall. ſed quid tum; non hodie & heri primum nata librariorum ſiniſtra liberalitas. hactenus Gruterus.

4. *ingenti ſtipatus agmine*] A Gell. 2, 13. recitans verba Sempronii Aſellionis de Tib. Graccho, *Gracchus*, inquit, *domo cum proficiſceretur, nunquam minus terna aut quaterna millia hominum ſequebantur.* Camers.

5. *Cn. Octauium*] Liuius 58. & Appianus ciuilium I. pag. 356. & Plut. in vita cap. 14. *Marcum* pro *Cn.* vocant hunc Octauium. Trib. pl. erat & hic, atque ita Tib. Gracchi Collega. Tribunorum autem plebis, inquit, in hac hiſtoria Plut. hæc poteſtas erat, vt vno intercedente alii, etiamſi plures eſſent, nihil agerent. Vinetus. Idque ſolum patribus aduerſus vim tribuniciam telum erat; *publicis* [verba ſunt Liuii 6, 35, 9.] *priuatiſque conſiliis nullo remedio alio, præter expertam multis iam ante certaminibus interceſſionem inuento.* Intercedentium ſollemnis vox erat, *veto*, vt colligitur ex eodem Liuii loco. num. 12.

Ibid. *metu mortis exterruit*] Tac. H. 3, 26, 1. *ſc. ſpes vitæ magnos etiam animos infringit.*

Ibid. *triumuir*] Sic Pall. duo meliores. Nam tert. vt & v. e. *triumuiratus.* quod quamuis haud improbem, alteri tamen non præpoſuerim, ob antiquitatem & fidem librorum calamo exaratorum, quibus, vt iam aliquoties dixi, inferior eſt Pall. tert. Gruterus. Diſtinctionem hic loci mutaui, ſenſu ſic exigente.

7. *præbuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis*] Similem ex geſtu errorem prodit Suetonius Cæſ. 33, 2. & 3. vbi Cæſar *exiſtimatur equeſtres cenſus pollicitus ſingulis:* (militibus) *quod accidit opinione falſa. Nam cum in alloquendo exhortandoque ſæpius digitum lauæ manus oſtentans, affirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, anulum quoque æquo animo detractum ſibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro*

dicto

Digitized by Google

dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur; promiſſumque ius anulorum cum millibus quadringenis fama diſtulit.

Ibid. *duce Scipione*] Diodor. apud Valeſ. pag. 382. f. Τιβ. Γεάχον τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντα ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἀπέκτεινε, προηγούμενος τῆς συγκλήτου.

Seditio Caii Gracchi.

Capvt XV.

1 STatim & mortis, & legum fratris ſui vindex
non minore impetu incaluit Caius Gracchus.
2 qui cum *pari tumultu atque terrore* plebem in auitos agros arceſſeret; & recentem Attali heredi-
3 tatem in alimenta populo polliceretur; iamque
nimius, & potens *altero tribunatu*, *ſecunda plebe*
4 *volitaret*: obrogare auſo legibus ſuis Minucio
tribuno, fretus comitum manu, *fatale familiæ ſuæ*
5 *Capitolium* inuaſit. *Inde* proximorum cæde pul-
ſus, quum ſe in Auentinum recepiſſet; inde quo-
que obuia ſenatus manu, *ab Opimio conſule* op-
6 preſſus eſt. Inſultatum quoque mortis *reliquiis*:
& illud *ſacroſanctum caput Tribuni plebis* percuſſori-
bus *auro penſatum eſt.*

Notæ in Capvt XV.

Quæ hic ſcribuntur, habentur latius à Liuio lib. 60. & 61. Appiano de bell. ciu. lib. 1. Plut. in vita Gracchorum, Oroſ. 5, 12. Val. Max. 1, 7, 6. 4, 7, 2. 6, 8, 3. 8, 10, 1. 9, 4, 3. Diſtingue tu hiſtorias prudens lector, quoniam ſtuduimus breuitati, & præcipua in citandis auctoribus noſtra impræſentiarum verſatur intentio, Item Agell. 11, 13. meminit Plin. 33, 2. Auctor. de vir. illuſtr. cap. 65. Auguſt. Ciuit. 3, 24. lege quæ notauimus ſupra 3, 13. Camers.

2. *pari tumultu atque terrore*] Comparatio hic inter Gracchos eſt, non inter tumultum & terrorem. Vide ſupr. 1, 13, 14.

3. *altero tribunatu, plebe ſecunda vol.*] V. c. habet *altero trib. fretus comitum manus &c.* excluſis intermediis, quomodo & Pal. tert. ſeruant tamen duo Pall. reliqui, & recte. Gruterus.

4. *fatale familiæ ſuæ Capitolium*] Sic ſupra 1, 14, 7. *ſollemnem familiæ ſuæ conſecrationem.* & infra 4, 7, 6. *fatalis Cn. Pompeio harena.* Apud Lucan. 7, 591. *fatales Philippos.* apud Sueton. Cæſ. 59, 4. *inuictum in Africa fataliter Scipionum nomen.* Credebant enim veteres, quibusdam gentibus, familiis, hominibus, loca alia aliis feliciora eſſe, aut iniquiora.

5. *Inde*] cum mox ſequatur eadem dictio, κακοφωνίας vitandæ cauſſa, malim hic, *Vnde.*

Ibid. *ab Opimio conſule*] Gracchum ab Socero ſuo D. Bruto Callacio & Opimio Cos. oppreſſum, ſemel atque iterum ait Ampel. Salluſt. Iug. 16, 3. *L. Opimius qui* (Sic forte aptius, quam *quia*) *Cos. C. Graccho & M. Fuluio interfectis acerrime victoriam nobilitatis in plebem exercuerat.* Refert autem Val. Max. 6, 8, 3. à ſeruo ſuo interfectum, ne deueniret in hoſtium poteſtatem. cuius rei exemplum infra 4, 7. de Caſſio & Bruto; & paſſim apud auctores. Auctor de vir. illuſtr. cap. 65. Gracchum *ſua, vel ſerui manu* interfectum ſcribit. vt ita in medio relinquat.

6. *reliquiis*] Schedæ Pall. *reliquis. reliqua* hic auctor non ſemel vſurpauit, ἀντὶ τῶν λειψάνων, Salmaſius.

Ibid. *ſacroſanctum caput Trib. pl.*] Tribuni quippe plebis ἱεροὶ erant καὶ ἄσυλοι, verbis Appiani de bell. ciu. lib. I. pag. 370. Hinc apud Plin. 7, 44. cum Catinius Labeo Trib. pl. ſummum virum & honoratiſſimum Metellum ad Tarpeium præcipitandi cauſſa raperet, *reſiſtendi, ſacroque ſanctum repellendi ius non fuit.* Sic ad Scipionem criminis inſimulatum miſſi tribuni pl. vt eum *comprehendere iuberent, ac iure ſacroſanctæ poteſtatis reducerent.* Liuius 29, 20, 10. De iure ſacrum ſanciendi vide Liu. 3, 55. & auctores quos notauimus ſupra 3, 13. & 1, 23, 1.

Ibid. *Tribuni pl.*] Errat in eo Florus. iam enim tribunatu abierat Gracchus, quare abdicato magiſtratu ſacroſanctus eſſe deſierat. Stadius.

Ibid. *percuſſoribus auro penſatum eſt*] Sicut Appianus lib. IV. apud Valeſ. ſcripſit Syracuſano 5. idem precium in capita Hippocratis & Epicydis conſtituiſſe. Plin. 33, 3. *Septimuleius C. Gracchi familiaris, auro repenſum caput eius exciſum, ad Opimium tulit; plumboque in os addito, parricidio ſuo remp. etiam circumſcripſit.* Diodor apud Valeſ. hæc tradit de L. Vitellio. Sed plus accredam Latinis hiſtoriis. Extat elegans in hunc Septimuleium iocus Scæuolæ apud Cicer. de orat. 2, 67. qui *roganti*, Septimuleio, *vt ſe in Aſiam præfectum duceret,*

Digitized by Google

ceret, Quid tibi vis, inquit, *inſane? tanta malorum eſt multitudo ciuium, vt tibi ego confirmem, ſi Roma manſeris, te paucis annis ad maximas pecunias eſſe venturum.* Non tempero quin adſcribam ſimile huic dicto, quod habet il Cortegiano del Caſtiglione lib. II. pag. 89. *Don Giovanni di Cardona diſſe d' vno, che ſi voleua partir di Roma, Al parer mio coſtui penſa male, perche è tanto ſcelerato, che ſtando in Roma anchor col tempo potria eſſer Cardinale.*

Seditio Apuleiana.

CAPVT XVI.

1 NIhilominus Appuleius Saturninus Gracchanas aſſerere leges non deſtitit. Tantum animorum viro Marius dabat. qui *nobilitati ſemper inimicus*, conſulatu *ſuo* præterea confiſus, occiſo palam comitiis *Annio* competitore Tribunatus, ſubrogare conatus eſt in eius locum *Caium Gracchum*, hominem *ſine tribu*, ſine nomine: ſed ſubdito titulo, in familiam ipſe ſe adoptabat.
2 Quum tot, tantiſque ludibriis exultaret impune, rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, vt Senatum quoque cogeret *in verba iurare*; quum abnuentibus *aqua & igni interdicturum ſe minaretur. Vnus* tamen extitit, qui mallet exilium.
3 Igitur poſt Metelli fugam omni nobilitate percuſſa, *quum iam tertium annum dominaretur*, eo veſaniæ progreſſus eſt, vt conſularia quoque comitia noua cæde turbaret.
4 Quippe *vt ſatellitem furoris ſui Glauciam, conſulem faceret*, Caium Memmium competitorem interfici iuſſit: & in eo tumultu regem *ex ſatellitibus ſuis ſe appellatum, lætus accepit.*
5 Tum vero iam conſpiratione Senatus, *ipſo quoque iam Mario conſule, quia tueri non*

ri non poterat, aduerſo; directæ in foro acies. expulſus *inde*, *Capitolium* inuaſit. Sed quum *abru-* 6
ptis fiſtulis obſideretur, Senatuique *per legatos* pœnitentiæ fidem faceret, ab arce degreſſus, *cum ducibus factionis* receptus *in curiam* aggreſſus eſt. *Ibi* 7
eum facta irruptione, populus fuſtibus ſaxiſque *coopertum* in ipſa quoque morte lacerauit.

NOTÆ IN CAPVT XVI.

De Apuleiana ſeditione ſcribunt Liu. 69. Appian. de bell. ciu. lib. 1. Plut. in Mario. Val. Max. 3, 2, 18. Auctor de vir. illuſtr. cap. 67. & 73. Oroſ. 5, 17. Camers.

Num. 1. *deſtitit Tantum &c.*] In his omnibus non ſatis expeditus eſt ſenſus. cui forſan ita quodammodo ſubueniri poſſit: *deſtitit: Qui (tantum an. viro Mar. dabat, nob. ſ. inim. conſ. ſuo pr. conſiſus) occiſo &c.*

Ibid. *nobilitati inimicus*] Forte ſcripſerit auctor, *inicus*, h. e. *iniquus*. Idem enim mendum in Salluſt. Iug. 54, 6. *inimicum ſibi certamen cum hoſtibus*. vbi patet *iniquum* eſſe legendum. Sicut apud Virg. 10, 889. *pugna congreſſus iniqua*. præterea hoc vocabulo in ea re vti amant ſcriptores. Varro apud Nonium in *Biceps*: *ſenatui iniquus*, vt recte citatur à Stadio infra 3, 17, 3. Tacit. 14, 52, 4. *oblectamentis principis palam iniquum*. Horat. carm. 1, 2, 51. *te noſtris vitiis iniquum*. Sic ex diuerſo, *æquus* apud Tacit. 4, 4, 3. *Druſus æquus adoleſcentibus, aut certe non aduerſus habebatur*. Rem quod attinet, teſtantur id omnes fere. Val. Max. 2, 2, 1. *C. Marius ciuis alioquin magnificus, ſed nouitatis ſuæ conſcientia vetuſtati non ſane propitius*. Tangit Salluſt. Iug. 84, 8. *hortandi cauſſa, ſimul & nobilitatem, vti conſueuerat, exagitandi, concionem populi aduocauit*.

Ibid. *conſulatu ſuo*] Legendum *conſ. ſexto* ex Epit. Liu. niſi forte ſuum vocat, quod emerit, vt eſt. ibidem. qualis locus Cæſaris apud Plutarch. in Sylla cap. 6. in aliquem magiſtratum, qui quum diceret, ſua ſe in eum poteſtate vſurum, recte, inquit, tuum dicis, quod emeris. Sed verius hoc loco puto *ſexto* legere.

Ibid. *Annio*] Aduertendum, plurimum differre ſcriptores in nomine huius. Auctor. de vir. illuſtr. cap. 73. vocat. *A. Mumium*, Liuius epit. 69. *A. Numium*, Val. Max. 9, 7, 3. &] Oroſius 5, 17. Appianus de bell. ciu. lib. 1. pag. 367. c. *Nonium*. Camers. *A. Mumium* vocari etiam Gruterus mallet.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *C. Gracchum*] *Quinctium* quendam, qui ſe Gracchorum fratrem ob oris ſimilitudinem mentiebatur, *Q. Metellus inſiticium cenſu contra vim incitata multitudinis prohibuit*: eum Saturnius, quia populo gratum ob Gracchorum memoriam ſciebat, ſibi collegam, tertio quem ceperat tribunatu, cooptauit: quem primo magiſtratus ſui die periiſſe in ſeditione inuenio. Hæc ex Cicer. pro Sextio cap. 47. Val Max. 9, 7, 2. Appian. de bel. ciu. lib. 1. pag. 369. Stadius. Val. Max. citato loco & 3, 2, 18. & 3, 8, 6. hominem *L. Equitum* appellat: Cicer. pro Sextio cap. 38. *Numerium* & *Quinctium*.

Ibid. *hominem ſine tribu*] Hoc eſt ſeruum, aut vt alii ſcribunt, fugitiuum. Libertini enim tribum habebant Eſquilinam, aut quamcunque Vrbanam, in qua cenſebantur. Stadius. Auct. de Vir. Illuſtr. cap. 12.

2. *in verba iurare*] Sic o. Pall. & e. v. Gruteri, itemque noſtra. aliæ *in verba ſua iurare*.

Ibid. *vnus Metellus Numidicus*] Vide Cicer. pro Sextio cap. 16. Vellei 2, 15, 7. Val. Max. 3, 8, 4. Appia. de bell. ciu. lib. 1. pag. 369. Auct. de Vir. Illuſtr. cap. XII.

3. *quum iam tertium annum dominaretur*] Idem Appius Claudius apud Liuium de tribunis ſæpius refectis, *L. illum Sextium & C. Licinium, perpetuos (ſi Diis placet) tribunos, tantum licentiæ nouem annis, quibus regnant, ſumſiſſe, &c.*

4. *vt Glauciam Coſ. faceret*] Eadem Appianus de bell. ciu. lib. 1. pag. 369. Quod tamen non pertendit Cic. Bruto 62, 8. nec Florus id ait, ſed de conatu tantum teſtatur; ſecus quam locum hunc intellexit vir doctus in animaduerſ. 2, 7. qui fallitur ipſe, dum Florum autumat falli.

Ibid. *regem ex ſatellitibus ſuis ſe appellatum, lætus accipit*] Summum crimen in libera rep. præſertim Romana, quæ nomen hoc abominabatur: quale etiam Cæſarem afflixit; quamuis nec accepto regis nomine, ſed leui quadam ſuſpicione: quaſi oblatum non ſatis bona fide reiiceret. Hinc Cicero Phil. 11, 19, 6. ad Antonium, qui Cæſari Lupercalibus diadema impoſuerat: *Tu, tu, Cæſarem occidiſti Lupercalibus.* Suetonius item in vita 80, 1. huic rei necem Cæſaris maturatam adſcribit. *Quæ cauſſa coniuratis*, inquit, *maturandi fuit deſtinata negotia.*

Ibid. *ipſe quoque iam Mario Coſ. quoniam tueri non poterat, aduerſo*] Eandem Mario culpam impingit Epit. Liuiana 69. loco vulnerato, quem ita conſtituo: *Quibus rebus concitato ſenatu (in cuius cauſſam & C. Marius, homo mutabilis, & varii conſilii, ingeniique ſemper ſecundum fortunam, tranſierat (cum eum tueri minime poſſet) oppreſſus armis &c.*

Digitized by Google

mu, *&c.* de Saturnino loquitur. Reliqui non attingunt hoc vlcus, ſed tantum plenis buccis prædicant Saturninum à Mario euerſum, quos inter Velleius, 2, 12, 6. Val. Max. 8, 6, 2.

5. *inde Capitolium*] Sic. o. Pall. Gruteri & nonnulli Mſs. Vineti. Sed Impr. q. *inde in capit.* quod ſi recipias, *inuaſit* mutandum ſit in *euaſit*. Obſeruandum autem ſollemne fuiſſe hoc refugium ſeditioſis & tumultuantibus. Exempla apud Liu. 3, 15, 7. noſtrum ſupr. 3, 14, 7. Tacit. 3, 69, 7.

6. *abruptis fiſtulis*] Cicer. pro Rabirio fine fragm. Vide Rycquium de Capitolio cap. 37.

Ibid. *per legatos*] An hi vere legati fuerint, diſputat Gentilis de legat. 2, 9.

Ibid. *cum ducibus factionis receptus in curiam aggreſſus eſt*] V. e. *factionis in curiam aggreſſus eſt*: vt forte fuerit, *congreſſus eſt*, vel aliud quid. nam nec Pall. conſpirant. quippe tert. *regreſſus*. ſtant tamen duo alii pro vulgato. Gruterus. Editio noſtra præfert, *receptus in curiam eſt*. non abſurde. præſertim cum illud *aggreſſus*, videatur repetitum ex ſuperiore linea; vbi fuerat *degreſſus* & conſentit hiſtoria. Appian. de bell. ciu. lib. 1. pag. 370. *Conſul in curiam eos* (Apuleium & ſocios) *incluſit, velut legitime ſumpturus de eis ſupplicium.*

Ibid. *in curiam*] *Hoſtiliam*, vt patet ex Vellei. 2, 12, 6. modo citato. De hac aliiſque curiis vide Pomponium Lætum in in opuſculo de antiqu. Rom. 3, 26.

7. *ibi in eum facta irruptione populus &c.*] Appian. de bell. ciu. lib. 1. pag. 370. modo citata: *plebs curiæ tegulas conuulſas iaciebat in incluſos.* Quidam tamen nominatim in Rabirium cædem eius conferunt, vt epit. Liu. 69. ſi modo ſana eius loci lectio; nam in antiquioribus edit. eſt; *bello quodam interfectus eſt*: ex quo Sigonius affinxit à *Rabirio quodam*, quod ceteri deinceps editores receperunt, temere fortaſſis; cum non à Rabirio interemptus ſit, ſi Ciceroni in defenſione eius credimus, ſed Scæua quodam ſeruo: quod equidem magis credibile eſt, quam Rabirium immixtum fuiſſe iſti cætui. putem igitur potius reformandum fuiſſe in epit. Liu. *telo quodam interfectus eſt*.

Druſiana ſeditio.

CAPVT XVII.

POſtremo *Liuius Druſus* non tribunatus modo viribus, ſed ipſius etiam Senatus auctoritate, totius-

totiuſque Italiæ conſenſu, eaſdem leges aſſerere
2 conatus, DVM ALIVD captat ex alio, TANTVM
conflauit incendium, *vt ne prima* illius flamma
poſſet ſuſtineri; & ſubita morte correptus, here-
ditarium in poſteros ſuos bellum propagaret.
3 Iudiciaria lege *Gracchi* diuiſerant populum Ro-
manum, & *bicipitem ex vna fecerant ciuitatem*:
Equites Romani, TANTA poteſtate ſubnixi, vt
qui *fata fortunaſque principum* haberent in ma-
nu, *interceptis vectigalibus*, *peculabantur* ſuo iure
rempublicam: Senatus *exilio Metelli*, damnatione
Rutilii debilitatus, omne decus maieſtatis amiſe-
4 rat. In hoc ſtatu rerum *pares opibus, animis, di-
gnitate*. (VNDE & nata Liuio Druſo æmulatio ac-
ceſſerat) equitem Seruilius Cœpio, Senatum Li-
5 uius Druſus aſſerere. Signa, & aquilæ, & vexilla
aderant; ceterum ſic vrbe in vna, quaſi in binis
caſtris diſſidebatur. Prior Cæpio in ſenatum im-
petu facto, reos ambitus Scaurum & Philippum,
6 principes nobilitatis *elegit*. His motibus, vt re-
ſiſteret Druſus, plebem ad ſe *Gracchanis legibus*,
eiſdem ſocios ad plebem ſpe ciuitatis erexit. *Ex-
tat vox ipſius*, *Nihil ſe ad largitionem vlli reliquiſſe*,
7 *niſi ſi quis aut cœnum diuidere vellet, aut cælum*. Ad-
erat promulgandi dies; quum ſubito tanta vis
hominum vndique apparuit, vt hoſtium aduen-
8 tu obſeſſa ciuitas videretur. Auſus tamen *obro-
gare de legibus* conſul Philippus: *ſed apprehen-
ſum* faucibus *viator* non ante dimiſit, quàm *ſanguis*
9 *in ora & oculos redundaret*. Sic per vim latæ, iuſ-
ſæque leges: ſed pretium rogationis ſtatim ſocii
flagitauere, quum interim imparem Druſum, æ-

grum.

Digitized by Google

grumque rerum temere motarum, ***matura, vt in tali diſcrimine, mors abſtulit.*** nec ideo minus ſocii promiſſa Druſi à populo Romano repoſcere armis deſierunt.

Notæ in Capvt XVII.

Scribunt hoc idem Epit. Liu. 70. & 71. Val. Max. 9,5,2. Auctor de vir. illuſtr. cap. 66. Oroſ. 5,18. Appian. de bell. ciu. lib. 1. pag. 371. & Camers.

Num. 1. *Liuius Druſus*] Senecæ de hoc iudicium vide Conſol. eius ad Marciam 16, 5. Plut. in C. Graccho cap. 11. eſt *ἀνὴρ οὔτε γεγονὼς τινὸς Ῥωμαίων, οὔτε τεθραμμένος χεῖρον.* Similia Dio in Excerpt. apud Valeſ. pag. 638. De hoc Obſequens cap. 114. *Libius Troſo, P. Tarquinius leges ferentes cum bellum Italicum conſurgeret.* vbi forte legend. *Liuio Druſo Pl. tribuno, leges ferente.*

2. *vt ne prima illius flamma*] Sic o. Pall. quod probat Salmaſius.

3. *Gracchi*] Eieci vocem, quam inculcauerant alii. nam omnes quod vidi retinent *Caii Gracchi.* male omnino. quo enim referas illud *diuiſerant?* nempe ad vtrumque Gracchum, non alterutrum, multo minus etiam ad equites Romanos. totum igitur locum alio modo interpunxi. Vide Dionis excerpta apud Valeſ. pag. 625.

Ibid. *bicipitem ex vna fecerant ciuitatem*] Varro apud Nonium in dictione *Biceps,* eisdem fere verbis citatur: *Gracchus ſenatus iniquus, equeſtri ordini iudicia tradidit, ac bicipitem ciuitatem fecit, diſcordiarum ciuilium fontem.* Stadius. *Diductam ciuitatem* nominat Tac. 4, 17, 4.

Ibid. *fata fortunaſque principum*] Sic v. e. ſic Pall. tres. quo quid clarius? & tamen poſterius impr. intruſerant, *patrum, vitaſque. fata fortunaſque patrum vitaſque principum.* Gruterus. Hæc res inter cauſſas belli ſeruilis in Sicilia ponitur in Diod. lib. 34. *ecl.* 2.

Ibid. *interceptis vectigalibus*] Vide ſupra 3, 12, 13.

Ibid. *peculabantur*] Sic reſcript. Pall. o. itemque vet. ed. viriſq; doctis volentibus. Impr. *pecularentur,* male.

Ibid. *exilio Metelli*] De quo ſupra 3, 16, 3.

Ibid. *damnatione Rutilii*] *P. Rutilius Rufus,* qui Coſ. fuerat cum C. Manlio anno DCXLIIX. vir. innocentiſſimus, lege repetunda-

tundarum interrogatus, & conſpiratione equitum qui tunc iudicabant, ex inuidia condemnatus eſt: quod cum Q. Mucio Scævulæ in Aſia legatus fuiſſet, Aſiaticos à publicanorum (qui equites erant) iniuriis defendiſſet: quare omnes ciuitates Aſiæ, legatos, ſeceſſum eius opperientes, & ad ſe vt veniret inuitantes, obuiam miſerunt. à Sulla etiam reuocatus, longius, ne quid contra leges faceret, in exilium receſſit. Smyrnæ eum exulaſſe in Bruto ſcriptum eſt. Stadius ex Vellei. 2, 13, 2. Aſcon. in diuinat. Liu. epit. 70. Seneca de prouid. cap. 3. Val. Max. 6, 4, 4. Cicer. in Bruto. Egregium huius dictum recenſet Senec. de benef. 6, 37. mortem & bona Smyrnæis relicta Tacit. 4, 43, 8. breuem ſed egregiam laudem Cicero pro C. Rabirio Poſthumo cap. 10. de oratore 1, 53. & pro Fonteio cap. 13. Meminit & Dio in Excerpt. apud Vales. pag. 637.

Ibid. *pares opibus, animis, dignitate*] Iuſtin. 16, 3, 1. *inter pares aſſiduum diſcordiæ malum.* adde eundem 13, 2, 3. hinc apud Tacit. 2, 47, 7. cum in Aſiam ad introſpiciendas ſociorum res aliquis mittendus eſſet, *delectus eſt M. Aletus è pratoriis, ne conſulari obtinente Aſiam, æmulatio inter pares, & ex eo impedimentum oriretur.* Idem 14, 46, 2. *æmulū inter ſe per nobilitatem Voluſio atque Africano.* Præter has aliam diſcordiæ Cœpionis cum Druſo cauſſam adfert Plinius 33, 1, 18. cum ait, cœptam *ex anulo in auctione venali.* Vide etiam Dionis excerpt. Vales pag. 638. Liu. Epit. 70, 5.

5. *elegit*] Aliæ edd. aut *eligit*, aut *egit.* vetus vero *abegit*, quod vltimum quoque in Pal. tert. Sed primo loco poſitum adſerunt Pall. duo reliqui. Gruterus. Nimis tamen languere videatur oratio retenta hac voce. quapropter ex ductu literarum reformem *eiecit*, eleganti ſenſu; multo tamen meliore illo, quem ex ſcriptura quam Salmaſius indicat, effingo. Veteres enim illi *delegit* habent. vnde legendum aio, *deiecit*: conſideretur tota loci ſententia, huiuſque etiam verbi proprietas; nemo negabit quin illi alteri præcellat. Vide Aſconium pag. 5. Apud Senec. etiam ad Marcian. cap. 2. malim *iecerat nulli ceſſura ponderi fundamenta*, quam *legerat*.

6. *Gracchanis legibus, eiidem ſocios*] Altera lectio in vno Pal. quam tamen mendoſam cenſeo, hæc eſt: *Gracchanis legibus euocauit, ſocios ad plebem &c.* viderint illi quibus guſtus ſapit, quid ſapiat hæc lectio. nobis religioni eſt vulgatam ſollicitare. Salmaſius. In fine periodi pro *erexit*, commodius videatur *traxit.*

Ibid. *exſtat vox ipſius*] Etiam in Auct. de Vir. Illuſtr. cap. LXVI.

8. *obrogare de legibus*] Inſolens loquendi forma; mihi quidem vſu incognita: ſupra 3, 15, 4. fuit; *obrogare auſo legibus ſuis Minucio tribuno*, quo modo quin hic quoque ſcribatur, non video quid vetet.

Ibid. *Sed apprehenſum &c.*] Nota immanem Tribunorum potentiam, qui ad cos. etiam ſummum honorem gerentem, viatorem audebant mittere. Exempla apud Liu. 2, 56, 15. 4, 26, 9. 5, 9, 5. immo cenſorem in vincula ducere. apud eundem 9, 33, 23. etiam triumphaturos vetare. Sueton. Tib. 2, 14. pertinent huc quæ notaui ſupra. 3, 15, 6.

Ibid. *viator*] Diſſentit expreſſe Val. Max. 9, 5, 2. *obtorta gula, & quidem non per viatorem, ſed clientem ſuum.* locum indicauit Camers.

Ibid. *Sanguis in ora & oculos redundaret*] Sic Pall. o. & v. e. Videatur tamen etiam legi non male poſſe, *in aures*, cur enim *in ora* potius quam *in os* auctor ſcripſerit. Plinius 7, 44. *tanquam parum eſſet, faucium certe intortarum, expreſſiq; per aures ſanguinis pœnam exactam eſſe.* hoc autem erat *obtorto collo duci*. Auctor. de vir. illuſt. cap. 66. de hoc ipſo facto; *conſuli legibus agrariis reſiſtenti, ita collum in comitio obtorſit, vt multus ſanguis efflueret e naribus*, quod alii aliter efferunt. Tacit. 4, 70, 2. *quantum obducta veſte, & adſtrictis faucibus niti poterat.* Cicero in Verr. 4, 10. *quem obtorta gula de conuiuio in vincula atq; in tenebras abripi iuſſit.* Vide comment. ad Iuuenal. 10, 88.

9. *matura vt in tali diſcrimine mors abſtulit*] Similimum illud Liuii 6, 1, 9. de Q. Fabio. *cui iudicio eum mors, adeo opportuna, vt voluntariam magna pars crederet, ſubtraxit.* Idem 23, 30, 9. de Gelone dicit. de Piſone Tac. 4, 21, 9. De ipſo Druſo hoc Seneca de breu. vit, 6, 3. *ſubito vulnere per inguen accepto collapſus eſt: aliquo dubitante, an mors voluntaria eſſet; nullo, an tempeſtiua.* Sic Plinius epiſt. 2, 1. *Honoratum cognitioni Senatus mors opportuna ſubtraxit.* Ante compluresannos de Clariſſimo quodam duumuiro Vindelico ſimilia quædam ferebantur. Ceterum de morte Druſi referunt omnes quos vidi incerto auctore cæſum; præter Cicer. de nat. deor. 3, 33. qui percuſſorem eius nominat. *Summo cruciatu*, inquit, ſupplicioque *C. Varius, homo importuniſſimus, periit: ſed, quia Druſum ferro, Metellum veneno ſuſtulerat, illos conſeruari melius fuit, quam pœnas ſceleris Varium pendere.* in quibus tamen expeditior ſententia fuerit, particula leuiter traiecta, ſic; *periit, quia Dr. fer. Met. ven. ſuſtulerat: ſed illos &c.* Ampelius *per inſidias Philippi Conſ. interfectum* ſcribit.

Bellum Sociale.

CAP. XVIII.

SOciale bellum vocetur licet; vt extenuemus 1
inuidiam: ſi verum tamen volumus, illud ciui-
le bel-

le bellum fuit. quippe quum populus Romanus
Etruſcos, Latinos, Sabinoſq; miſcuerit, & vnum
ex omnibus ſanguinem ducat; corpus fecit ex
2 membris, & ex omnibus vnus eſt. nec minore
flagitio ſocii intra Italiam; quam intra vrbem ci-
3 ues rebellabant. Itaque quum ius ciuitatis, quam
viribus auxerant, ſocii iuſtiſſime poſtularent, ad
quam ſpem eos cupidine dominationis Druſus e-
4 rexerat; poſtquam ille domeſtico ſcelere oppreſ-
ſus eſt, eadem fax, quæ illum cremauit, ſocios in
5 arma, & oppugnationem Vrbis accendit. Quid
hac clade triſtius? quid calamitoſius? quũ omne
Latium, atque Picenum, Etruria omnis, atque
Campania, poſtremo Italia contra matrem ac pa-
6 rentem ſuam Vrbem conſurgeret. quum omne
robur fortiſſimorum fideliſſimorumque ſocio-
rum ſub ſuis quoſque ſignis haberent municipa-
lia illa prodigia: Popedius Marſos, & Latinos A-
franius; Vmbros totus ſenatus, & conſules:
7 Samnium Lucaniamque, Teleſinus: quum re-
gum & gentium arbiter populus, ipſum ſe regere
non poſſet, vt victrix Aſiæ Europæque à Corfi-
8 nio Roma peteretur. Primum fuit belli in Al-
bano monte conſilium, vt feſto die Latinarum
Iulius Cæſar, & Martius Philippus conſules, in-
9 ter ſacra & aras immolarentur. Poſtquam id
nefas proditione diſcuſſum eſt, Aſculo furor
omnis erupit, in ipſa quidem ludorum frequen-
tia trucidatis, qui tum aderant ab Vrbe, legatis.
10 hoc fuit impii *belli ſacramentum.* Inde iam paſ-
ſim ab omni parte Italiæ, duce & auctore belli
diſcurſante Popedio, diuerſa per populos & vr-

bes ſigna cecinere. Nec Annibalis, nec Pyrrhi 11
fuit tanta vaſtatio. Ecce Ocriculum, ecce Gru-
mentum, ecce Feſulæ, ecce Carſeoli; reſeratæ
Nuceria, & Picentia; cædibus, ferro, & igne va-
ſtantur. Fuſæ Rutilii copiæ, fuſæ Cæpionis. 12
Nam ipſe Iulius Cæſar exercitu amiſſo, quum in
Vrbem cruentus referretur, miſerabili funere
mediam etiam Vrbem peruiam fecit. Sed ma- 13
gna populi Romani fortuna, & ſemper in malis
maior, totis denuo viribus inſurrexit: aggreſſiq;
ſinguli populos; Cato diſcutit Etruſcos; Gabinius
Marſos; Carbo Lucanos; Sylla Samnites. Strabo 14
vero Pompeius omnia flammis ferroque popu-
latus, non prius finem cædium fecit, quam Aſculi
euerſione, Manibus tot exercituum conſula-
rium, direptarumque vbium diis, litaretur.

Notæ in Capvt XVIII.

Bellum ſociale ſcribunt Epit. Liu. 71. & ſeqq. Latius Appian. de bel. ciu. lib. 1. pag. 373. &c. Auctor de vir. illuſtr. cap. 63. & 75. Valer. Max. 8, 6, 4. Auguſt. Ciuit. 3, 17. & 26. Plin. 33. 1. Eutrop. 5, 1. Oroſ. 5, 18. Euſeb. lib. temporum. Solin. cap. 2. Plut. Sulla cap. 8. &c. Strabo lib. 5. pag. 166. Camers. Huius belli hiſtoriam Lucullus etiam, celeberrimus ille imperator, Græce compoſuit. Plut. in vita cap. 2. Lucceius Latine. Cic. ep. fam. 5, 12. Adde Diod. lib. 37.

Num. 1. *Sociale bellum &c.*] Ita edd. antiquæ. nam Stadiana & Vineti præponit; *Bellum quod aduerſus ſocios geſtum eſt, ſociale bellum &c.* ſed iis reſectis, ſuus tamen conſtat auctori ſenſus; neque agnoſcunt illas voces Pall. codd. Gruterus.

Ibid. *ſi verum tamen volumus*] De hac loquendi forma vide ſupra 3, 7, 1.

Ibid. *corpus fecit ex membris*] ſupra 1, 1, 9. *ex variis quaſi elementis congregauit corpus vnum.*

3. *itaque quum ius ciuitatis, quam*] Sequor ed. Stadii, manifeſto

& probo

& probo ſenſu. neſcio quid ſibi velint alii, in quibus: *Itaque quum Tuſcia ciuitates, quas.* Vellei. hisdem prope verbis, 2, 15, 4. *Quorum vt fortuna atrox, ita cauſſa fuit iuſtiſſima: petebant enim eam ciuitatem, cuius imperium armis tuebantur.*

4. *eadem fax qua illum cremauit, ſocios &c. accendit*] Sic infra 3, 23, 2. *Fax illius motus ab ipſo Sylla rogo exarſit.* Non abſimilis locutio in Iuſtino 11, 1, 4. *nonnulli facem nuptiis filia accenſam, rogo patris ſubditam dolebant.*

5. *Quid hac clade triſtius? quid calamitoſius*] Plin. 2, 83. *Bellum ſociale, quod haud ſcio, an funeſtius ipſi Italia fuerit, quam ciuilia.* Vellei. 2, 15, 5. *id bellum amplius CCCM iuuentutis Italica abſtulit.*

Ibid. *omne Latium &c.*] Populos qui à Rom. hoc tempore deſciuerunt, recenſet Appianus de bell. ciu. lib. 1. pap. 374.

6. *ſub ſuis quoſque ſignis*] Sic reſcripſi. alii omnes, quantum ſcio, *ſub ſuis quiſque ſignis.* quod ego quidem haud intelligo. Senſus eſt, illa municipalia prodigia (vt vocat duces Italicos) ſocios aduerſus Romanos duxiſſe, *ſub ſuis quoſque ſignis.* ita Curtius 3, 3, 26. *vltimi erant cum ſuis quiſque ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati.*

Ibid. *Popedius*] *Quintum Popedium* vocat Appian. pag. 375. *Pompedium* Strabo lib. 5. pag. 167. in Oroſio tamen 5, 9. eſt *Popedius.* *Silonem* cognomento Vellei. 2, 16, 1. Ep. Liu. 76. Diodor. excerpt. ex lib. 37. qui tamen *Q. Pompedium* vocat. Plut. Mar. cap. 54. vbi tamen editur πόπλιος pro πομπέδιος, & de fort. Roman. cap. 15. Obſequens cap. 116. vbi *Pompeius Sylo*, pro *Popedius Silo.* quod vitium etiam in Diod. lib. 37. ſub fin. excerpti reperias. eſt autem alius Pompeius Silo in editis Senecæ ſuaſoriis. In Plutarchi Cat. Min. cap. 3. eſt Πομπαίδιος Σίλλων ἀνὴρ πολεμικὸς, καὶ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα.

Ibid. *Marſos*] Fortiſſimum populum *de quibus ferunt: ad id temporis nec ſine Marſis, nec de Marſis triumphum viſum.* Appian. pag. 378. & hinc bellum iſtud *Marſicum* appellatum fuit, à præcipua gente.

Ibid. *& Latinos Afranius*] in al. edd. *Pop. Marſos & etiam Latinos, Afranius Vmbros &c.* Vt videantur iſtæ voces *& etiam* abſorpſiſſe nomen alicuius ducis.

Ibid. *Afranius*] *Titus Afranius* eſt apud Appian. pag. 375.

Ibid. *totus ſenatus & conſules*] Vellem iuuiſſent hac in parte qui mſſ. codices poſſident, varietatem lectionum promendo, quam ſæpe magno vſui eſſe, in Saluiani locis aliquot Ritterſhuſius admonuit. Quamuis enim non obſcurum ſit auctorem Senatum conſuleſque quos inſtituerant Itali, dicere; (qua de re Strabo lib.

Digitized by Google

5. pag. 167. & Diodorus lib. 37.) male tamen cohærere ſententiam, nemo paullum attentior, non videt. Porro conſilium eſt omnium ducum, qui memorantur, nomine ſubiungere, ſi quæ forte medela huic auctori inde quæri poſſit. Sunt igitur præter iam nominatos: *Herius Aſinius* Velleio 2,16,1. & Appiano pag. 375. Eutropio lib. 5. *Hierius Aſinius*: eiuſque interpreti Græco Ἱέριος Ἀσιάνιος. pro quo *Hirnus Aſinius* eſt in epit. Liu. 73. vbi *prætor Marrucinorum* vocatur. *Inſteius*, vt Vellei. appellat, vel, *P. Vettius*, vt Appianus, *Cato* qui *P. Vettius Cato*, & in aliis exempl. *Vettius Scato* eſt Ciceroni Philippica 12, 11. *C. Vettius* apud Senec. de benef. 3, 23, 6. vbi *prætor Marſorum* dicitur: *Titius Vettius* Eutropio; & eius interpreti Τίτιος Βήττιος. *C. Pontidius* apud Vellei. *Marius Egnatius* apud Vellei. Appian. & epit. Liu. 75. Pontius Teleſinus. infra 3, 21,22. Vellei. 2,27,1. Plut. Sylla cap. 57. Appian. pag. 405. *C. Papius* apud Appian. cognomento *Mutilus* vt Velleius, & forte Plut. de fort. Roman. cap. 15. nam ibi Μύλιος: vel, vt Oroſ. 5, 18. habet *Mutilus* Samnitium dux. Apud Diodor. Ἀπώνιος, Μέτελλος eſt: item M. Ἀπώνιος. *M. Lamponius* Appian. & noſtro infra 3, 21,22. quem Lucanorum ducem facit Diod. lib. 37. Plut. Sylla cap. 57. & Appian. pag. 405. *P. Ventidius*. Appian. hic videtur pater fuiſſe Ventidii qui Parthos vicit. vide Vellei. 2,66,1. Plin. 7, 43,2. *Gutta Capuanus*. Appian. pag. 405. *C. Iudacilius* Apulorum dux. Apian. vel ſecundum Oroſ. & Eutrop. Picentum. *P. Præſenteius*. App. *C. Apponius Motulus*. Diodor. *Tib. Cleptius*. Diod. de quo idem lib. 36. *Lucanis Cleptius vir ſcientia rei militaris & fortitudine clariſſimus, præerat.* *Agamemnon* archipirata Marſorum dux. Oroſ. & Eutrop. *Francus* Marſorum dux. Oroſ. & Eutrop. *Iuuentius*. Eutrop. 5, 9. *Obſidius* Oroſ. *Titum Herennium*, & *Alum Cluentium* addit Eutropius. Legitur & *Duillius* apud Frontin. 1, 5, 17. Hi ſunt quos reperire licuit, vnde ſi quis auctori lucem fœnerari poſſit, gauderem vtique. nam ego minor ſum.

7. *Corfinio*] Vrbe Peligna, quam communi conſilio muniuerant Itali, *Italicamque* vocauerant. Appian. Diodor.

8. *in Albano monte*] Vbi fieri ſolebat Ioui Latiali feriis Latinis. Liuius 21,63,10. *ne Latinas indiceret, Iouique Latiali ſollemne ſacrum in monte Albano faceret.*

Ibid *inter ſacra & aras immolarentur*] Auct. de Vir. Illuſtr. cap. LXVI. Eoſdem conceptus habuit Val. Max. 9, 7, 2. de Q. Pompeii cos. nece: *ſacrificare incipientem adorti, in modum hoſtiæ necauerunt*. Adde Caſaubonum in notis ad Suetonium Auguſto 15, 2.

9. *Aſculo furor omnis erupit*] Sic etiam Appianus. ſed initium belli à Picentibus ortum eſt in ep. Liu. 72. Appianus idem & Strabo, Marſos defeciſſe primos memorant. Sed poteſt non magno negotio hic nodus diſſolui. Primum enim Aſculum in Piceno

eſt, au-

Digitized by Google

eſt, auctore Plinio 3, 13. neque vllum relinquit dubitandi locum ep. Liu. in qua ſic ſcriptum eſt: *Italici populi defecerunt initio belli à Picentibus orto.* hoc autem initium quale fuerit narrans hæc addit. *Q. Seruilius procos. in oppido Aſculo cum omnibus ciuibus Rom. qui in oppido erant, occiſus eſt.* Deinde Marſi reliquis populis auctores defectionis fuere, Popedius præcipue, quem Romanos imitati cos. crearunt. Florus. Strabo. Diodorus. Eosdem ante alios arma ſumpſiſſe indicare videtur Paterculus. 2, 15, 3. has omnes ob cauſſas bellum Marſicum eſt appellatum, non Samniticum, quamuis ex ea gente alter eſſet cos. creatus. Hæc Vincentius Contarenus variar. lect. initio.

Ibid. *per ludorum frequentiam*] Idem vult Obſequens cap. 114. *Aſculi* (ſic enim malo vel certe *a Silone*, quam quod inibi legitur *A Sylo*) *per ludos Romani trucidati* Appian. pag. 374. *Seruilius propere oppidum ingreſſus, Aſculanoſque, ſollemne patrium celebrantes, minis deterrere conatus, ab eis interficitur &c.*

Ibid. *legatis*] Oroſ. 5, 17. *C. Seruium pretorem legatum ad ſe miſſum apud Aſculum occiderunt; ſtatimque clauſa ciuitate omnes ciues Rom. indicta* (an *indigna?*) *cade iugulauerunt.* At qualis ille legatus? qua de cauſſa miſſus? quo more? an legatus hic eſt pro præſide, quod poſterioribus ſæculis nomen obtinuit: videretur, niſi repugnaret veteris reip. conſtitutio, qua præſides propria habebant auſpicia, propriam iurisdictionem ex lege, non demandatam, vt poſtea Cæſaribus imperantibus. Prope igitur eſt, vt cenſeam, Florum & Oroſium (modo ſic ſcripſerint vterque) lapſos ſui ſæculi conſuetudine, *legatos* appellaſſe qui pro conſulibus, aut pro prætoribus erant. Hoc enim expreſſe Appianus pag. 374. cum imperio fuiſſe in iis regionibus; & ne putes oſcitanter hoc dixiſſe, addit: *apparet enim tunc quoque regiones Italia diſtributas fuiſſe proconſulibus. quem morem imitatus Adrianus imperator, retulit poſt atates aliquot.* Reſtat alia auctorum pugna de nomine & honore cæſorum. Vellei. enim 2, 15, 3. *Seruium pratorem,* vt & modo citatus Oroſius, vocant. epit. Liu. *Q. Seruilium proconſulem*; cui accedit Appianus, qui Fonteium etiam legatum eius cæſum refert, quod & ipſum Velleius: Poſt horum necem omnes qui tum in oppido erant Romanos promiſcua cæde ſtratos, omnes conſentiunt.

Ibid. *belli ſacramentum*] Sic apud Tac. H. 4, 64, 5.

10. *duce & auctore belli Popedio*] conſentiunt epit. Liu. 76. Strabo lib. 5. pag. 167. alii.

11. *Nec Annibalis, nec Pyrrhi fuit tanta vaſtatio*] Rotundius ita: *Non Annib. non Pyrrhi tanta vaſtatio.* Sic ſupra 1, 13, 7 *Non Cremera fœdior clades.* Sic enim, vt iam monui, lubentius ſcripſerim. ad quas rationes accedit Sidonii auctoritas, quem ſic etiam ſenſiſſe apparet ex carm. 9, 239.

Digitized by Google

Tantum dans lacrymas ſuis Philippus,
Vt credat Cremera leuem ruinam,
Infra & cenſeat Alliam dolendam.

Ibid. *reſerata Nuceria*] Nemo vel de mendo admonuit, quod tamen grauiſſimum ſuper hoc loco ſidit. optimus liber, *reſerat nuceria.* in vno Pal. *reſerata.* alter *roſerata.* omnia debet nomen Italicæ vrbis reponi,& niſi fallor ſcribendum, *ecce Carſeoli, Reate, Nuceria &c.* alii melius coniiciant,& viri ſunto. pro *Nuceria* quidam *Luceria :* & Nuceria & Luceria in Italia ſunt. Salmaſius.

12. *Rutilii*] Reponendum hoc nomen Obſequenti cap. 115. loco quem *Lucilius Lupus* obſedit hactenus.

Ibid. *Iulius Cæſar*] Alios eſſe ſecutum annales Florum oportuit, qui ea de L. Iulio Cæſare ſcribit, quæ alii de Rutilio Lupo memoriæ prodiderunt. accedit ad criminationem Flori, quod Annales Coſs. hunc Iulium cenſorem cum Licinio Craſſo in proximum annum nuncupent, & Rutilium Lupum in prœlio occiſum teſtentur. Stadius. Talia conſideranti ſuboritur ſuſpicio, librariis redonandum hunc Iulium Cæſarem, quem forſan ex notis male intellectis affinxerant ; quid enim propius quam ex his litteris *Coſ.* fieri *Caſ.* nec *Iulius* & *Rutilius* ſcriptura multum diſcrepant. præterea quid iſta vox *ipſe ?* cui bono ? aut quis ita loquitur ? cur ergo diffitear, videri legendum ; *nam ipſe Rutilius Coſ.*

Ibid. *peruiam fecit*] Ingenioſe Lipſius dicto cap. XIX. emendabat *permadefecit.* Pall. tres nihil abeunt à vulgato. Gruterus.

13. *& ſemper in malis maior*] Vide ſupra 2, 2, 22.

Ibid. *Etruſcos*] Etruſcorum animos, dum moliuntur bellum, à Senatu Romano in amicitiam ciuitatis donatione fuiſſe præoccupatos alii ſcribunt. (Appianus pag. 379.) ſed L. Porcium Catonem Coſ. rebus proſpere geſtis, fuſiſque aliquoties Marſis, dum caſtra eorum ad Fucinum lacum expugnat, fraude C. Marii, cuius patris victoriam Cimbricam Cato dicteriis extenuauerat, in turba occiſum eſſe, Oroſius 5, 17. ſcribit. Stadius.

Ibid. *Sylla Samnites*] Siſenna apud Cicer. de diuin. 1, 33. *Cum Sylla in agro Nolano immolaret, ante prætorium, ab infima ara, ſubito anguis emerſit, cum quidam C. Poſthumius haruſpex oraret illum, vt in expeditionem exercitum educeret, id cum Sylla feciſſet, tum ante oppidum Nolam florentiſſima Samnitum caſtra cepit.* Idem Val. Max. 1, 6, 4. Plut. Sylla cap. 17. Obſequens cap. 116.

14. *Strabo vero Pompeius &c.*] Velleius 2, 21, 1. *Magni pater, cuius præclara opera bello Marſico, præcipue circa Picenum agrum, vſa erat reſpubl. quique Aſculum ceperat, circa quam vrbem cum in multis aliis regionibus exercitus diſperſi forent, V. & LXX. M. ciuium Rom. amplius LX. M. Italicorum, vna die conflixerant.*

Bellum

Digitized by Google

Bellum ſeruile.

CAPVT XIX.

1 VT cunque, etſi cum ſociis, (nefas!) cum liberis tamen, & ingenuis dimicatum eſt. QVIS æquo animo ferat in principe gentium po-
2 pulo bella ſeruorum? *Primum Seruile bellum* inter initia Vrbis Herdonio Sabino duce in ipſa Vrbe tentatũ eſt: quum occupata tribuniciis ſeditionibus ciuitate, Capitolium obſeſſum eſt, & à conſule captum: ſed hic tumultus magis fuit quam bellum. Mox imperio per diuerſa terrarum occupato, quis crederet Siciliam multo cruentius
3 ſeruili, quam Punico bello eſſe vaſtatam? *Terra frugum ferax*, & quodammodo ſuburbana prouincia, *latifundiis ciuium Romanorum* tenebatur. Hic ad cultum agri, frequentia ergaſtula, *catenatique cultores*, materiam bello præbuere. Syrus
4 quidam nomine *Eunus* (*magnitudo cladium facit, vt meminerimus*) fanatico furore ſimulato, dum *Syriæ deæ comas* iactat, ad libertatem & arma ſeruos,
5 quaſi numinum imperio concitauit; idque vt diuinitus fieri probaret, *in ore abdita nuce*, quam ſulphure, & igne ſtipauerat, leniter inſpirans,
6 flammam inter verba fundebat. *Hoc miraculum* primum duo millia ex obuiis; mox *iure belli refractis* ergaſtulis, *ſexaginta* amplius millium fecit exercitum: *regiiſque*, ne quid malis deeſſet, decoratus inſignibus, caſtella, oppida, vicos, miſera-
7 bili direptione vaſtauit. *Quin illud quoque* (*vltimum belli dedecus*) *capta* ſunt caſtra Prætorum; *nec*

Digitized by Google

nominare ipſos pudebit, caſtra Manilii, Lentuli, Piſonis, Hypſæi, Itaque qui per *fugitiuarios* retrahi debuiſſent, prætorios duces, profugos prœlio, ipſi ſequebantur. Tandem *Perperna* Impe- 8
ratore ſupplicium de eis ſumptum eſt. Hic enim victos, & apud Ennam nouiſſime obſeſſos, quum fame quaſi peſtilentia conſumpſiſſet, reliquias latronum compedibus & catenis religauit, *crucibuſque puniuit*, fuitque de ſeruis *ouatione contentus*, ne dignitatem triumphi ſeruili inſcriptione violaret. Vixdum reſpirauerat inſula, *quum ſtatim ſerui*, & à Syro reditur ad Cilicem. *Athenio pa-* 9
ſtor, interfecto domino, familiam ergaſtulo liberatam ſub ſignis ordinat. Ipſe veſte purpurea, 10
argenteoque baculo, & *regium in morem fronte redimita*, non minorem, quàm ille fanaticus prior, conflat exercitum *acriuſque multo*, quaſi & illum vindicaret, vicos, caſtella, oppida diripiens, in dominos, in ſeruos infeſtius, quaſi in transfugas, ſæuiebat. *Ab hoc quoque* Prætorii exercitus cæſi; 11
capta Seruilii caſtra, capta Luculli. Sed *Aquilius* Perpernæ vſus exemplo, interclusum hoſtem commeatibus ad extrema compulit: communitaſque copias armis, fame facile deleuit: dedidiſſentque ſe, Nisi *ſuppliciorum metu* voluntariam mortem prætuliſſent. Ac ne de duce quidem ſup- 12
plicium exigi potuit, quamuis in manus venerit. quippe *dum circa deprehendendum* eum multitudo contendit, *inter rixantium manus præda lacerata eſt.*

Notæ

Notæ in Capvt XIX.

Seruile bellum, quod in Sicilia geſtum eſt, ſcribunt ep. Liu. 56. Plut. Craſſo cap. 18. Oroſ. 5, 8. Eutrop. 4, 3. Euſeb. lib. temp. Auguſt. Ciu. 3, 26. Animaduertendum, hoc bellum geſtum ante bellum ſociale, vt ex proceſſu ſcriptorum videre licet. Eutrop. præterea dicit geſtum anno DCL. Sociale vero anno DCLXII. ab V. C. Auctor Solin. cap. 2. Tempore igitur ſociale bollum poſterius eſt, ſed dignitate prius. Camers.

Num. 2. *Primum ſeruile bellum*] De quo Liu. 3, 15, 7. Dionyſius 10, 16. Diod. apud Valeſ. pag. 362. Zonaras in conſulatu Poſthumii Comini, & T. Largii.

3. *Terra frugum ferax*] Quo reſpectu *ille M. Cato ſapiens, cellam penariam reip. nutricem plebis Romanæ Siciliam nominauit.* Cic. in Verr. 2, 2. *benigniſſimam vrbis nutricem.* Val. Max. 7, 6, 1. *fiſcalia horrea & vitales portas* Saluian. lib. VI. καὶ δὴ καὶ καλοῦσιν αὐτὴν ταμιεῖον τῆς Ῥώμης, *atque adeo penum vrbis appellant.* Strabo lib. 6. pag. 188. & ſi recte memini, à quodam auctore *horreum pop. Rom.* vocatur. infra 4, 2, 22. *annonæ pignus.* Plura de eius fertilitate Claudian. de raptu Proſerp. lib. 1. Lucretius lib. 1. Silius 14, 23. Diodorus 5, 2. Polybius lib. 1. Solin. cap. 11. Mela lib. 2.

Ibid. *latifundiis*] Mss. Vineti, *late fundiis*, quod & in vet. noſtro, non male, vt opinor, imo optime.

Ibid. *ciuium Romanorum*] Sic mss. Vineti, ſic Pall. ſec. ac. tert. etiam pr. ſed additur *Latinorum.* quod vltimum *Latinorum,* occupauit omnes retro editiones, omiſſo illo *Romanorum.* itaque Lipſius electorum 2, 15. *Latinorum* mutabat in *lautiorum*, admodum dextre. Gruterus.

Ibid. *catenatique cultores*] Vide Lipſium electorum 2, 15. Excerpta Diod. apud Valeſ. pag. 362. & 365.

4. *Eunus*] Huius meminit etiam Marcellinus fine lib. 14. & fuſe Diodorus lib. 34. Eclog. 2.

Ibid. *magnitudo cladium facit, vt meminerimus*] Similis fere ſententia ſupra 2, 6, 25. *Cannæ ignobilis vicus, ſed magnitudine cladis emerſit, X L M. cæde parta nobilitas,* Plutarch. Sylla cap. 72. inter eos Eunum huc numerat, *qui nulla quidem virtute, nobilitati ſunt tamen.*

Ibid. *Syria dea*] De hac vide Salmaſii Plinianas exercitationes in Solinum pag. 574. &c. Eam attingit vetus inſcriptio apud Gruterum pag. 5. num. 1. IOVI. O. M. ET. DEÆ. SVRIÆ.

Ibid. *comas*] Paſſim edd. *ceremonias*, at vetus, *comas*. vtrumque

quomo-

Digitized by Google

quomodo defendatur habet. ſed admiſi illud *comas*, quod ita quoque extaret in mss. Vineti & Palatinis. Gruterus. Pontano autem reſcribendum videtur *comos*. *comus* enim eſt ſaltationis genus, quod tibia & fiſtula in comiſſationibus, cuiuſmodi erant Syriæ iſtius deæ, paſſim agitabatur. Vide Caſaub. ad Baron 14, 9.

5. *in ore abdita nuce &c.*] Idem Diodorus vbi ſupra. Sic *Barchochabas auctor ſeditionis Iudaicæ, ſtupulam in ore ſuccenſam anhelitu ventilabat, vt flammas euomere putaretur.* D. Hieronym. apologia aduerſus Ruffinum. Adde Lucian. de Alexandro Abonotichite tom. I. pag. 868. &c. El Viaie de la tierra ſanta del Ceuerio cap. 13. f.

6. *Hoc miraculum*] Non dubito quin ſcripſerit Florus, *hoc miraculo*. vt ſequentia, *fecit exercitum*, referantur ad Eunum. Sic Salluſtius apud Senec. epiſt. 114. *exercitum argento fecit.* Auctor. de vir. illuſtr. cap. 67. *ruptis ergaſtulis exercitum fecit.*

Ibid. *iure belli*] Quod igitur ius belli ſeruis? aut porro ius belli conſiſtit in refringendis & armandis ergaſtulis? nihil tamen expedio, niſi debiles coniecturas. quid ſi *more belli?* nam hoc ſæpius factum legimus, nullo tamen iure. nec enim continuo mos in ius tranſit. quid ſi *vi rebelli?* quid ſi *vi & bello?* aut inſeramus vocem, vt ſolet Florus, *quaſi iure belli?* elige vel corrige.

Ibid. *refractis erg.*] Hisdem prope verbis Auct. de Vir. Illuſtr. cap. LXVII.

Ibid. *ſexaginta*]. Sic v. e. vulg. *quadraginta*, quod reieci ob mſſ. Vin. qui alterum firmabant. neque ſecus Pall. duo meliores, nam tert. retinet *XL*. Gruterus. Oroſ. 5, 6. LXX. dicit, quin CC Diodorus lib. 34.

Ibid. *Regiiſque &c.*] Inſuper mutato nomine, *Antiochum* ſe vocauit, alios ſeruos ſibi ſubditos *Syros*. Diodorus. Sicut apud eundem alter ſeruorum dux *Thryphonem* ſe dici iuſſit. Nam in hac quoque re nonnihil eſt momenti. tangit Iuſtinus 10, 3, 5. *Codomannus quidam rex à Perſis conſtituitur, Darij nomine, ne quid regiæ maieſtati deeſſet, honoratus.* Tarquinius Collatinus pulſus eſt ob nomen regium. Regillianus quidam Imp. factus, nominis ſuffragio. Blanca præ ſorore Vrraca, Gallorum regis hæ filiæ fuerunt, regias nuptias ſortita eſt, rebus cum omnibus præterquam nominis elegantia vinceretur.

7. *Quin illud quoque (vltimum belli dedecus) capta &c.*] Ita diſtinxi, quod totidem literis verba inueniſſem in vet. ed. Gruterus.

Ibid. *nec nominare*] Contra Tac. 14, 14, 8.

Ibid. *fugitiuarios*] Græci eleganter φυγαδοθήρας. [Plut. Demoſth. cap. 40.] recentior Helleniſmus etiam διωγμίτας. (qui forte fuerint *Diocmitæ* Marcellini 17, 20.) Metaphraſtes in vita S.

Athana-

Athanaſii. *ζημίαν ζωῆς ὑφέξειν τοὺς διωγμίτας, εἰ μὴ τὸν Ἀθανάσιον ζῶντα παραστήσωσι.* Iuſtinianus ἐρευνάδας Græce nominat illos Quæſtores à ſe inſtitutos, quorum officium deſcribit Nouella 80. Hæc Caſaubonus ad Sueton. Cæſ. 1,2. ibi: *ſeque ab inquiſitoribus pecunia redimere.* De *fugitiuariis* porro proprie ſic dictis vide Gothofredi notam ad l. 18. de præſcr. verb. Quod autem ex l. 15. eod. tit. *fugitiuarios* eos etiam quidam faciunt, qui nouerunt vbi deliteat ſeruus, eumque indicant, cauſſam non video. nec enim magis iſti fugitiuarii, quam quiuis alius, qui latentem latronem, aut prædonem quemcunque indicat, quod omnes facere tenentur per l. 1. de receptat.

8. *Perperna*] Florum Romanæ hiſtoriæ callentiſſimum, hæc non de *M. Perperna*, qui paullo poſt cum Ariſtonico debellauit; ſed de *P. Rupilio* ſcripſiſſe mihi perſuadeo, qui omnium auctorum conſenſu hoc bellum ſeruile confecit. Ceterum in Flori vulgatis exemplaribus librariorum culpa lata perperam *Perperna* nomen pro *Rupilio* ibidem irrepſiſſe videtur: ſicut etiam Sigonium, alioſque hiſtoriæ Romanæ peritos opinari intelligo. Hæc Pighius in annalibus Romanis ſub anno DCXXII.

Ibid. *crucibuſque puniuit*] Seruili ſupplicio. Vide Lipſium de Cruce 1, 12.

Ibid. *Ouatione*] Minoris triumphi genus eſt, quod concedebatur imperatoribus, *cum aut bella non rite indicta, neque cum iuſto hoſte geſta eſſent: aut hoſtium nomen humile & non idoneum eſt, vt ſeruorum piratarumque: aut deditione repente facta, impuluere (vt dici ſolet) incruentaque victoria euenit.* Agell. 5, 6. Ouans nec curru vectus, nec trabeam, nec togam pictam indutus, pedibus vrbem exercitu præeunte ingreditur, vt Dionyſius 5, 46. (qui *pedeſtrem triumphum* vocat ouationem, extremo lib. 9.) teſtatur. itidem Maſſurius Sabinus apud Agell. dicto loco prodidit: ſequentibus eos non militibus, ſed vniuerſo ſenatu. Myrtea coronatos fuiſſe, & vſos, qui ouantes ingrederentur, vt qui triumphantes veherentur, laurea Plutarchus Marcello cap. 35. & 36. Plinius 15, 29. Feſtus, Agell. teſtantur. Ouationem Plut. ab oue, quam immolabant ouantes, vt triumphantes in Capitolio taurum, dictam contendit. Stadius. Dionyſius 5, 46. *à Græco* εὐάσμος *vocabulo in obſcuritatem corrupto* deducit. Symmachus ep. 10, 22. Ouantes *equo vectos* ſcribit.

Ibid. *contentus*] Sic Aquilius apud Cicer. de orat. 2, 47. Craſſus apud Plin. 15, 29. ex hac cauſſa ouantes vrbem ingreſſi.

quum ſtatim ſerui] Repræſentaui lectionem Pal. pr. & ſec. itemque mſſ. aliquot Vineti. hactenus impr. *quum ſtatim à ſeruis*, nullo ſenſu.

Ibid.

Digitized by Google

Ibid. *Athenio paſtor*] Nam varia ſeruorum erant officia, quæ copioſe exequuntur Pignorius in tractatu de ſeruis, & Pompa de operis ſeruorum. De hoc vide etiam Dionem apud Valeſ. pag. 637.

10. *regium in morem fronte redimita*] Hoc eſt diademate reuincta. Diadema enim erat faſcia candida, qua frontem circumligabant. Hinc illud Fauonii in Pompeium apud Val. Max. 6, 2. 7. Vide omnino Lipſium ad Tacit. 6, 37, 3. & Briſſonium de regno Perſ. lib. 1. pag. 35. De hac autem hiſtoria lege Diodor 38, 7.

Ibid. *acriuſque multum &c.*] Si mei res ſit arbitrii (quod ſine mſſ. ope non licere noui) conſtituerem periodum hanc hoc modo: *acriuſque multum, quaſi & illum vindicaret, ſæuiit; in ſeruos infeſtius, quaſi transfugas.* Habes auctoris ſtylum, pauculis tranſpoſitis, aliis quæ ex ſuperiore numero 6. attexta videbantur, eliminatis.

Ibid. *Ab hoc quoque*] Diodorus lib. 36. tribuit hæc Saluio cuidam, cui Athenio, velut imperator regi audiens fuerit.

Ibid. *Aquilius*] Quem ab egregia fortitudine laudat Diodorus fine narrationis huius, & Athenionem ſua manu confeciſſe ſcribit. Hic eſt, quem mox Mithridates cepit, necauitque, de quo Athenæus 5, 14. *Manius Aquilius qui conſulatum geſſit, & de Sicilia triumphauit.* Qui capiendus de minori triumpho, hoc eſt, ouatione, quod etiam Caſaubonus monuit. vide ſupra 3, 19, 8.

Ibid. *ſuppliciorum metu*] Sic editio noſtra vetus: bene ſi quid video. quod eo fidentius recepi, quod Salmaſius ita legi vellet; & vero Naz. etiam habeat, niſi quod adnectit; *ſuppliciorum metu ac vol.* ex quo idem Salmaſius *metu acti, vol.* Rem etiam habes in lib. XXXVI. Diodor.

12. *dum circa deprehendendum*] V. e. & aliæ, *dum circa ad depreh.* neque aliter Pall. *deprehendendum* illud, habuerim pro ſcribæ gloſſa. Gruterus.

Ibid. *inter rixantium manus præda lacerata eſt*] Sic infra 3, 21, 26. *Babius inter manus laceratus eſt.* Simile in Plutarcho mihi lectum memini, de quodam formoſo puero, duarum partium manibus, dum vtrinque trahitur, diſtracto. Æteon ei nomen fuit. Vide etiam Maximum Tyrium ſerm. 8. in pr. & Diod. apud Valeſ. pag. 229.

Bellum

Bellum Spartacium.

CAPVT XX.

1 ENimuero ſeruilium armorum dedecus feras.
NAM & ipſi per fortunam in omnia obnoxii,
tamen *quaſi ſecundum* hominum genus ſunt; & in
2 bona libertatis noſtræ adoptantur: bellum Spar-
taco duce concitatum, quo nomine appellem,
neſcio. quippe quum ſerui militauerint, gladia-
tores imperauerint: illi infimæ ſortis homines:
3 *hi peſſimam* auxere ludibrio calamitatem. Spar-
tacus, Crixus, Oenomaus, effracto Lentuli ludo,
cum triginta haud amplius eiusdem fortunæ *viris*
eruperunt Capua, *ſeruiſque ad vexillum vocatis*,
quũ ſtatim decem amplius millia coiſſent homi-
num, NON MODO effugiſſe contenti, *iam vindica-*
4 *ri volebant.* Prima velut *harena* viris mons Ve-
ſuuius placuit. Ibi quum obſiderentur à *Clodio*
Glabro, per fauces caui montis *vitigineis* delapſi
vinculis, ad imas eius deſcendere radices: & *exitu*
inuio, nihil tale opinantis ducis ſubito impetu ca-
5 ſtra rapuere. inde alia *caſtra. Deinceps* Coram,
totamque peruagantur Campaniam. nec villa-
rum atque vicorum vaſtatione contenti, Nolam
atque Nuceriam, Thurios atque Metapontum
6 terribili ſtrage populantur. Affluentibus in
diem copiis, quum iam eſſet iuſtus exercitus; *è vi-*
minibus, pecudumque tegumentis inconditos ſibi
clipeos; è ferro ergaſtulorum recocto, gladios ac
7 tela fecerunt. Ac ne quod decus iuſto deeſſet
exercitui, domitis obuiis gregibus paratur equi-
tatus.

Digitized by Google

tatus. captaque de prætoribus inſignia & faſces
ad ducem detulere. Nec abnuit ille *de ſtipendia-* 8
rio Thrace miles, de milite deſertor, inde latro, de-
inde in honore virium gladiator. qui defuncto- 9
rum quoque prælio ducum funera imperatoriis
celebrauit exequiis, captiuosque *circa rogum* iuſ-
ſit armis depugnare: quaſi plane expiaturus omne
præteritum dedecus, ſi de gladiatore *munerator*
fuiſſet. Inde iam *conſulares* quoque aggreſſus, 10
in Apennino Lentuli exercitum percecidit: apud
Mutinam Caii Caſſii caſtra deleuit. Quibus e- 11
latus victoriis, de inuadenda vrbe Romana (quod
ſatis eſt turpitudini noſtræ) deliberauit. Tandem 12
etiam totis imperii viribus *contra mirmillonem*
conſurgitur: pudoremque Romanum Licinius
Craſſus aſſeruit. à quo pulſi fugatiq; (pudet dice-
re) hoſtes in extrema Italiæ refugerunt. Ibi circa 13
Bruttium angulum cluſi, quum fugam in Siciliam
pararent, neque nauigia ſuppeterent, rateſque *ex
cratibus*, & dolia connexa virgultis in rapidiſſimo
freto fruſtra experirentur; tandem eruptione fa- 14
cta, dignam viris obiere mortem: & quod ſub
gladitore duce oportuit, *ſine miſſione* pugnatum
eſt. Spartacus ipſe in primo agmine fortiſſime
dimicans, *quaſi imperator* occiſus eſt.

NOTÆ IN CAPVT XX.

De bello contra Spartacum geſto ſcribunt ep. Liu. 95. Oroſ. 5, 25. Eutrop. 6, 2. Front. 1, 5, 20 & 21. 1, 7, 5. (2, 5, 34.) Auguſt. Ciu. 3, 26. Copioſe Plut in Craſſo. Appian. de bel. ciu. lib. 1. pag. 423, Claudian. de bello Getico verſ. 155. Lucanus 2, 554. Camers. meminit & l. 3. §. 10. de acquir. poſſeſſ. Item Themiſt. Sermo IX.

Num. I.

Num. 1. *quaſi ſecundum genus hominum ſunt*] Sic ille apud Iuuen. 6, 221. *ô demens, ita ſeruus homo eſt?* Homines autem eos eſſe, parumque diſcriminis inter eos & dominos, pulcre oſtendit Seneca epiſt. 47. Vide Macrob. Saturn. 1, 11.

2. *hi peſſimam*] Quid ſi legas: *illi infima ſortis homines, hi peſſima. nam &c.* &, *auxere ludibrio calamitatem* huc facit, cum enim calamitoſiſſimum ſit ſeruire, miſerius adhuc eſt gladiatorem eſſe: cuius vita, viliſque ſanguis, ludicris & ſpectaculis impenditur.

3. *cum triginta haud amplius*] Ita Mſs. Viheti ac Pall. vt & v. e. ideoque malui, quam quod hactenus cuſi, *cum ſeptuaginta*: etſi ita plerique ſcriptorum. immo adhuc illud *aut* mutarim in *haud* (obſecutus ſum iudicio) vt neget, amplius fuiſſe quam XXX. quem numerum inuenies quoque apud Cicer. lib. 6. epiſt. ad Atticum. Gruterus. Ciceronis ad Atticum 6, 2. verba ſunt hæc: *non amplius, inquis, quinquaginta. Cum Spartaco minus multi primo fuerunt.* De numero porro iſto varietatem auctorum proponere libet. LXXIIX. fuiſſe Plutarchus Craſſo cap. 14. ſcribit: Appianus de bel. ciu. lib. 1. pag 423. LXX. Epit. Liu. 95. Vellei. 2, 30, 6. Eutrop. 6, 2. Oroſ. 5, 25. & Frontin. 1, 5, 21. LXXIIII. Pacatus Paneg. Theod. cap. 23. indefinite; *effracto Cn. Lentuli ludo mirmillonum agmen emicuit.* Idem poſtea accidit imperante Probo, vt effracto ludo LXXX. gladiatores turbas darent. Zoſimus fine primi libri quod extat.

Ibid. *viris*] Ita Pal. prim. ac tert. nam ſec. *ludis*: quod procliue quidem mutare in *ludi n*; ſed an ideo etiam conuenit? mihi non videtur Flori æuo id nomen datum gladiatoribus; etſi negare nolim potuiſſe inualuiſſe ſæculo ſequenti. Haud eis diſconuenire nomen *virorum*, liquet ex ſequentibus, vbi iterum num. 6. iiſdem tribuitur. Gruterus. Sic Plutarcho paſtores, qui poſtea Spartaco aggregati ſunt, appellatum πλῆκται καὶ ποδώκεις ἄνδρες. Sic noſter 2, 14, 4. Andriſcum appellat *virum*. Iulianus autem in Cæſarib. refert τὸν δουλικὸν δ' ἐκεῖνον πόλεμον, οὐδὲ πρὸς ἄνδρας γενόμενον, ἀλλὰ, πρὸς τοὺς χειρίστους τῶν οἰκετῶν.

Ibid. *ſeruiſque ad vexillum vocatis*] Sic omnino legendum fide Palat. ſec. ac tert. Gruterus.

Ibid. *iam vindicari volebant*] Ita Pal. pr. ac ſec. nam tert. editioque princeps, *iam vindicare vol.* ſequentes *iam vindicare etiam volebant.* Pal. pr. habebat à manu recentiori; *quin iam vind.* ſed annon *quin* ſuperfluum? Gruterus. Ceterum ex præcedentibus etiam, *non modo eff. cont.* iſtud *modo* eiecerim. niſi forte, pro non modo non poſitum eſt? cuius rei exempla in Indice Iuſtiniano notauimus. Sed iſto ſenſu non reperi, niſi ſubſequentibus *ſed ne*, aut aliquo ſimili, vt in illo Cicer. in Piſ. cap. 40. *non modo quid*

geſſeris, ſed ne quibus in locis quidem fueris, dicere audes. Similis eſt autem huic loco Lucianus, 24, 29, 10. *nec iam libertate contentos eſſe niſi etiam regnent ac dominentur.*

4. *harena*] Nemo me accuſabit, opinor, ſi veram lectionem reddam auctori, tametſi ſine libris. Igitur eiecta *ara* harenam ſubſtitui. Quid enim cum *ara* gladiatoribus, aut quænam iſta comparatio? non dubito quin ipſa veritas ſit noſtra coniectura. Sic idem ſeq. cap. princ. & 4, 2, 18. cum ciues gladiatorio more concurriſſe ait, *arenam* vocat, iisdem pæne verbis. quantum enim ad gladiatores pertineat harena, vulgo notum eſt.

Ibid. *Clodio Glabro*] In epit. Liu. 95. *Claudius Pulcer* eſt. Appiano *Varinius Glaber.*

Ibid. *vitigineis*] Ita Vineti Mſs. al. *vixineis* aut *vixineu*. putes legendum, *Vimineis*. Frontinus 1, 5, 21. *ex vimine ſilueſtri catenas conſeruit.* Sed quodnam illud *vimen ſilueſtre*, cur ea differentia additur? Plut. Craſſo cap. 15. *è labruſca* contextas fuiſſe catenas iſtas ait. eſſe igitur in Frontino ſcribendum; *ex vite ſilueſtri.*

Ibid. *exitu inuio*] Pall. tres *exitu in vno*, aut *inuno*, quod facile mutetur in *exitu inuiſo*. ſed aliud quid latet, quod coniectura non adſequetur; certe non mea, qui Dauus ſum, non Oedipus. Gruterus. Salmaſius tamen valde probabiliter corrigit, *non vno*; niſi forte obſtet, quod videatur hæc lectio dicere, diſperſos fuiſſe multos in exitus, vt putari queat, non potuiſſe tam facile rurſus coniungi, multo minus propter paucitatem pluribus ex partibus caſtra aggredi. Forte non abſurdum fuerit legere; *exitu in ipſo* vt referatur ad caſtra in ipſo exitu oppoſita. malim *exitu in imo*, niſi modo præceſſiſſet id vocis.

5. *caſtra. Deinceps*] Videtur vtique non expers iniuriæ locus. Ad ſenſum rectius conſtituendum hæc ſcriptura profecerit: *Inde alia caſtra. deinceps Coram. totamque peruagati Campaniam, nec vill. &c.*

6. *è viminibus*] Nota conficiundorum ſcutorum ratio, & vrgente neceſſitate ſæpius vſurpata. Cæſar de bel. Gall. 2, 33. de Atuaticis: *Scutis ex cortice factis, aut viminibus intextis, quæ ſubito (vt temporis exiguitas poſtulabat) pellibus induxerant.* ad talia ſcuta tyrones excercebantur apud antiquos. De Spartaco loquitur Frontinus 1, 7, 6. Salluſtius etiam videtur accipiendus H. 4, 3, 14. *Hi locorum pergnari.* (ſic enim legendum eſt; *non perignari*) *& ſoliti nectere ex viminibus vaſa agreſtia; ibi tum quod inopia ſcutorum fuerat, ad eam artem ſe quiſque in formam parmæ equeſtris armabat.* Adde Tacit. 2, 14, 6.

8. *de ſtipendiario Thrace miles*] Similis climax ſupra de Viriato, 2, 17, 15.

9. qui

Digitized by Google

9. *qui*] Forte rectius, *quin*.

Ibid. *circa rogum*] *Crixi*. Vide Appian. de bell. ciu. lib. 1. pag. 424.

Ibid. *munerator*] Hoc eſt qui præbet ſpectacula, munus, gladiatores. ἀγωνοθέτης eſt Græcis. Auguſtus *munerarium* dixit. Vide latius Lipſium Saturn. 1, 7.

10. *conſulares*] Sidonius carm. 9, 249.

Vel qua Spartace conſulum ſolebas
Victrici gladios fugare ſicam.

Sic enim in Sidonio malim, quam *Vel quos* & *ſica*. ratio correctionis eſt in contextu.

12. *contra mirmillonem*] Species pro genere. Nec enim mirmillo fuit iſte Spartacus, *Thrax* genere, & vt Sidonius modo dicebat, *ſica* armatus, propria Thracibus ornatura. vide Lipſ. Saturn. 2, 9. & 13.

13. *Bruttium angulum*] Adde Suet. Aug. cap. 7. Sic ſupra 2, 6, 51. *Nero in vltimum Italiæ angulum* (iidem Bruttii erant) *ſubmouerat Annibalem*. Liuius etiam fine libri 27. *extremum Italiæ angulum Bruttios* dixit.

Ibid. *clauſi*] Sic Naz. & v. ed. noſtra. aliæ *occluſi*. male. nam & reliqui Palatini, *clauſi*.

Ibid. *ex cratibus*] Ita tamen elephantos traiecit Metellus apud Frontinum 1, 7, 1. Nec multo aliter Annibal Liu. XXI.

14. *ſine miſſione*] Hoc eſt ad necem vſque. Miſſio enim erat gratia deſerendi pugnam, quæ dabatur quandoque victis gladiatoribus: cum autem placeret, vt eouſque pugnaretur, quoad alteruter occumberet, dicebatur pugna *ſine miſſione*. Vide Lipſium Saturn. 2, 21. qui ſicut in aliis multis; ita hic quoque loci, erit inſtar omnium. Hoc addo, quæ reperiuntur apud Apulei. lib. 2. videri ipſiſſima verba, gladiatoribus occini ſolita, ab iis forte, à quibus producebantur: *occide moriturus, pugna hac non habet miſſionem*. Adde Lipſ. ad Senecam de ira 1, 16, 41. Porro *gladiatores ſine miſſione & prohibuit* Auguſtus Suet. in vita 45, 7.

Ibid. *quaſi imperator*] Simile eſt ſupra 2, 14, 9. de Pſeudophilippo; *vt de eo pop. Rom. quaſi de vero rege triumpharet*.

Bellum ciuile Marianum.

CAPVT XXI.

HOc deerat vnum populi Romani malis, 1
iam vt ipſe intra ſe parricidiale *bellum* domi ſtringeret; & in vrbe media ac foro, quaſi harena, ciues cum ciuibus ſuis, gladiatorio more concurrerent. ÆQVIORE animo vtcunque 2
ferrem, ſi plebei duces; aut ſi nobiles, mali ſaltem, ducatum ſceleri præbuiſſent: *quum vero*, pro facinus, qui viri! qui imperatores! decora & ornamenta ſæculi ſui Marius, & Sylla, peſſimo facinori ſuam etiam dignitatem præbuerunt. Tri- 3
bus, vt ſic dixerim, ſideribus agitatum eſt: primo & leui, & modico, *tumultu magis quam bello*, intra ipſos armorum duces ſubſiſtente ſæuitia: mox 4
atrocius, & cruentius, per totius viſcera ſenatus graſſante victoria. vltimum non ciuicam modo, 5
ſed hoſtilem quoque rabiem ſupergreſſum eſt; quum armorum furor totius Italiæ viribus niteretur. eouſque odiis ſæuientibus, donec deeſſent, qui occiderentur. Initium & cauſſa belli, inex- 6
plebilis honorum Marii fames, dum decretam Syllæ prouinciam *Sulpicia lege* ſollicitat. Sed impatiens iniuriæ ſtatim Sylla legiones circumegit: dilatoque Mithridate, Eſquilina, Collinaque porta geminum agmen Vrbi infudit. Vnde 7
quum conſulto Sulpicius, & Albinouanus obieciſſent cateruas, *sudeſque & ſaxa* vndique à mœnibus ac tela iacerentur; ipſe quoque iaculatus incendio viam fecit, arcemque Capitolii, *quæ Pœ-*

nos

nos quoque, Gallos etiam Senones euaſerat, quaſi
8 captiuam victor inſedit. *Tum ex conſulto ſenatus*
aduerſariis hoſtibus iudicatis, in præſentem tri-
bunum, alioſque diuerſæ factionis, iure ſæuitum
eſt. Marium ſeruilis fuga *exemit*; IMMO fortu-
9 na alteri bello reſeruauit. Cornelio Cinna, Cnæo
Octauio conſulibus, MALE obrutum reſurrexit
incendium; & quidem ab ipſorum diſcordia,
quum de reuocandis, quos ſenatus hoſtes iudica-
10 uerat, ad populum referretur. Cincta quidem
gladiis concione, ſed vincentibus quibus pax &
quies potior, profugus patria ſua Cinna confu-
git ad partes. Redit ab Africa Marius, *clade ma-
ior.* ſiquidem CARCER, catenæ, fuga, exilium,
11 *horrificauerant* dignitatem. Itaque ad nomen
tanti viri late concurritur: *ſeruitia* (pro nefas!)
& ergaſtula armantur; & facile inuenit exerci-
12 tum miſer imperator. Itaque VI PATRIAM re-
poſcens, vnde vi fuerat expulſus, poterat videri
iure agere, niſi *cauſſam ſuam* ſæuitia corrumpe-
ret. Sed quum diis hominibuſque infeſtus re-
diret, ſtatim primo impetu cliens & alumna Vr-
13 bis Oſtia, nefanda ſtrage diripitur. mox in vr-
bem *quadruplici agmine* intratur. *diuiſere* copias
Cinna, Marius, Carbo, Sertorius. Hic poſtquam
manus omnis Octauii depulſa Ianiculo eſt, ſta-
tim *ad principum cædem* ſigno dato, aliquanto ſæ-
uius, quam aut in Punica, aut in Cimbrica vrbe
14 ſæuitur. *Octauii* conſulis caput pro Roſtris ex-
ponitur; *Antonii* conſularis in Marii ipſius *men-
ſis: Cæſar, & Fimbria* in penatibus domorum ſua-
rum trucidantur; *Craſſi* pater & filius in mutuo

alter alterius aſpectu: Bæbium atque Numito- 15
rium per medium forum vnci traxere carnifi-
cum: *Catulus* ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium 16
exemit: *Merula* flamen Dialis in Capitolio Iouis
ipſius oculos venarum cruore reſperſit: *Ancha-*
rius ipſo vidente Mario confoſſus eſt, qui fatalem
illam ſcilicet manum non porrexerat ſalutanti.
Hæc tot ſenatus funera *intra calendas & idus* Ia- 17
nuarii menſis, *ſeptima illa Marii purpura* dedit.
Quid futurum fuit, ſi annum *conſularis* impleſ-
ſet? Scipione & *Norbano Quinto* conſulibus, ter- 18
tius ille turbo ciuilis inſaniæ toto furore deto-
nuit. quippe quum *hinc octo legiones*, inde quin-
gentæ cohortes ſtarent in armis, & inde ab Aſia
cum victore exercitu Sylla properaret. Et ſane 19
quũ tam ferus in Syllanos Marius fuiſſet; quan-
ta ſæuitia opus erat, vt Sylla de Mario vindicare-
tur? Primum apud Capuam ſub amne Vultur-
no ſigna concurrunt: & ſtatim Norbani fuſus ex-
ercitus. ſtatim omnes Scipionis copiæ, oſtenta-
ta ſpe pacis, oppreſſæ. Tum *Marius iuuenis*, & 20
Carbo conſules, quaſi deſperata victoria, ne inul-
ti perirent, *in anteceſſum* ſanguine ſenatus ſibi pa-
rentabant. *obſeſſaque curia*, ſic de ſenatu quaſi de
carcere, qui iugularentur, *educti*. Quid fune- 21
rum in foro, in circo, in patentibus templis? *Nam*
Quinctus Mucius Scauola, pontifex *Veſtales amplexus*
aras, tantum non eodem igne ſepelitur. *Lampo-* 22
nius atque Teleſinus Samnitum duces, atrocius *Pyr-*
rho & Annibale Campaniam Etruriamque popu-
lantur: ET SVB ſpecie partium ſe vindicant. *Apud* 23
Sacriportum, Collinamque portam debellatæ o-

mnes

Digitized by Google

mnes hoſtium copiæ. Ibi Marius, hic *Teleſinus* oppreſſi. *Nec idem tamen cadium*, qui belli finis fuit. Stricti enim & in pace gladii: animaduer-
24 ſumque in eos, qui ſe ſponte dediderant. Minus eſt, quod apud Sacriportum, & apud Collinam portam ſeptuaginta amplius millia Sylla concidit. bellum erat. *Quatuor millia* deditorum inermium ciuium *in villa publica* interfici iuſſit.
25 Iſti tot in pace, *non plures ſunt.* quis autem illos poteſt computare, quos in Vrbe paſſim, quiſquis voluit, occidit? donec admonente *Furſidio, Viuere aliquos debere, vt eſſent, quibus imperarent*; propoſita eſt *ingens illa tabula*, & ex ipſo Equeſtris ordinis flore ac ſenatus, duo millia electi, qui mori
26 iuberentur. noui generis edictum. Piget poſt hæc referre, ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani Prætoris, atque Venuleii: Bæbium ſine ferro, ritu ferarum, *inter manus laniatum: Marium ducis ipſius fratrem apud Catuli ſepulchrum, oculis, manibus, cruribuſque defoſſu*, ſeruatum ali-
27 quandiu, vt per ſingula membra moreretur. Poſitis ſingulorum hominum fere pœnis, *municipia Italiæ ſplendidiſſima*, ſub haſta venierunt, Spoletiũ,
28 Interamnium, Præneſte, *Florentia*. Nam *Sulmonem*, vetus oppidum ſocium atque amicum (facinus indignum!) nondum expugnatum, vt obſides iure belli, & modo morte damnati duci iubentur: *ſic damnatam ciuitatem iuſſit Sylla deleri.*

Notæ in Caput XXI.

Bellum Marianum ſcribunt fere omnes. Epit. Liu. 77. & ſeqq. Plutarchus in vitis Marii & Syllæ. Auguſt. Ciuit. 3, 27. & 28. Eu-

trop. lib. 5. per totum. Oroſ. 5, 19. Auctor de vir illuſtr. cap. 67. 68. 69. & 75. Copioſe Appianus de bell. ciu. lib. 1. pag. 383. &c. Val. Max. 1, 5, 5. 2, 3, 1. 6, 8, 2. 6, 9, 14. 9, 2, 2. Solin. cap. 40. Plura Lucanus 2, 67. Camers.

Num. 1. *bellum*] Conuenientius eſſet, *telum*.

2. *quum vero*] Parum congruere periodum iſtam quilibet attentus facile perſpiciet. putem autem concinniorem fore, ſi legatur; *iam vero*.

3. *tumultu magis quam bello*] Ita v. e. nam ſeqq. *tumultu maiore quam bello*. quomodo item tres Pall. at & infra 4, 12, 40. fuit: *ſub meridiano tumultuatum magis quam bellatum eſt*. immo ſupra 3, 19, 2. *ſed hic tumultus magis quam bellum*. Gruterus. Liu. 25, 26, 6. *Tumultum tamen maiorem hoſtes prabuerunt, quam certamen*. Cum hac autem periodo confer, quæ ſcribuntur infra 4, 2, 2. & 3.

6. *Sulpicia lege*] C. Ampel. *Ciuile bellum primum Sulpicius Tribunus excitauit, quod ſubſcriptam prouinciam Mithridaticam Sylla in Marium transferre noluiſſet*. Vbi *ſibi ereptam* leg. *& transferri*.

7. *quum conſulto*] Hæc eſt lectio trium Pall. immo & primogeniæ editionis. male poſteriores, *cum ſubito*. Gruterus.

Ibid. *ſudes & ſaxa*] Tela tumultuaria, quæ mihi quoque coniunxiſſe videtur Virg. in illis, Æn. 1, 154.

Iamque faces & ſaxa volant —— Videtur inquam ſcripſiſſe, *Iamque ſudes*, nam quomodo illud alterum explicari poſſit, nondum video. Sic idem Æn. 7, 506. vbi iterum tumultum depingit: *hic torre armatus obuſto, Stipitis hic grauidi nodis &c.* Sic Statius Thebaid. 5, 352. *ſaxa ſudeſque*. Nunc in Virgilio nihil muto. Sic enim & Tac. 14, 45, 2. *conglobata multitudine* ſaxa ac faces *minitante*.

Ibid. *qua Panos quoque, Gallos etiam*] Pal. tert. *qua Panos, quaque Gallos etiam*. non abſurde. Gruterus.

8. *Tum ex conſulto ſenatus*] Sic tres Pall. niſi quod pr. *Cum ex conſulto ſenatus*. Gruterus. Porro morem *hoſtes iudicandi* multis exemplis illuſtrat Briſſonius formularum lib. 2. pag. 292.

Ibid. *exemit*] Pal. pr. *eximit*, nec male. Gruterus.

10. *clade maior*] Vide ſupra 1, 16, 7.

Ibid. *horrificauerant*] Sic Pal. pr. & tert. & q. L. Pulcra autem eſt huius verbi hoc loco notio. *horrificauerant dignitatem* eſt, quaſi dixiſſet, admirabiliorem fecerant Marium, & quodam quaſi ſacro horrore auxerant, reuerentiamque conciliarant, quod, cum tot periculis appetitus eſſe, non potuerit extingui.

horror

horror enim ad res ſacras refertur, & venerationem. Virgil. Æn. 1, 169. — *horrentique atrum nemus imminet vmbra.* Lucan. 3, 411. *Arboribus ſuus horror ineſt.* Vide Taubmannum ad iſtum ex Virgilio locum, & Berneggerum ad Suet. Aug. 6, 2. g. Diuerſa ſunt ab his quæ apud Tacit. 1, 4, 8. & H. 1, 21, 4. de exilio efferatis leguntur.

11. *ſeruitia armantur*] Non incommode Val. Max. 8, 6, 2.

12. *cauſſam ſuam*] *Cauſſam ſanam* legit Barthius aduerſ. 18, 18. Vt ſit, animaduertendum eſt, bonam quoque comœdiam indecenter agendo corrumpi: quod de Lutheri cauſſa dixiſſe fertur Eraſmus. Plautus Bacchid. 2, 2, 36.

Etiam Epidicum, quam ego fabulam æque ac me ipſum amo,
Nullam æque inuitus ſpecto, cum agit Pellio. Tac. H. 1, 83, 4. *Sæpe honeſtas rerum cauſſas, ni iudicium adhibeas, pernicioſi exitus conſequuntur.* Adde 2. Pet. 1, 5. & 6. & ibi Oſiandrum.

13. *quadruplici agmine*] Κατὰ τέσσαρας ἅμα τὰς πύλας, inquit Dio apud Valeſ. Excerpt. pag. 642. f. Quod ſequitur in Floro, *diuiſere*; forte melius mutes in, *diuiſerant.*

Ibid. *ad principum cædes*] Eleganter & hiſtorica fide Lucanus 2, 99.

14. *Octauii*] Vide Appia. pag. 393. d. Cuius necem præceſſit prodigium, quod referunt Val. Max. 1, 6, 10. Obſequens cap. 117.

Ibid. *Antonii*] Vide Val. Max. 9, 2, 2. Appian. pag. 394. b. Plut. Mar. cap 74. Vellei. 2, 22, 4. Hunc Cicero vt eloquentiſſimum, prudentiſſimum, ſapientiſſimumque virum vbique commendat. vt de orat. 3, 3. Fuit autem auus triumuiri, ſi credimus Plut. in vita Antonii cap. 1.

Ibid. *menſis*] Sic de Antonio triumuiro Seneca fine epiſt. 83.

Ibid. *Cæſar & Fimbria*] Locus varie vexatus, cui tamen nemo melius (meo quidem animo) ſubuenit, quam Andreas Schottus in obſeru. hiſtor. 3, 34. qui legendum cenſet; *Cæſares à Cinna*, aut; *Cæſares fratres*, iuuante etiam Cicerone de orat. 3, 3. & Tuſcul. quæſt. 5, 19. Idem Auguſtinum Ciuit. 3, 27. ita corrigit.

Ibid. *Craſſi*] De horum morte variant ſcriptores: Appianus pag. 394. refert filium ne veniret in poteſtatem perſequentium à patre occiſum. Ep. Liu. 80. filium ab equitibus Fimbriæ interfectum, patrem ſua manu. quod poſtremum etiam Cicero de orat. 3, 3. recenſet, de filio nihil.

15. *Catulus*] Qui cum non incolumnitatem, ſed exilium deprecaretur, ſæua illa Marii voce, *moriatur*, finire vitam coactus eſt. vide Cic. Tuſcul. quæſt. 5, 19. & de orat 3, 3. *Concluſit* autem *ſe loco, nu-*

per calce arenaque perpolito, illatoque igni qui vim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul incluſo ſuo, mortem magis voto quam arbitrio inimicorum obiit. Vellei. 2, 22, 5. Val. Max. 9, 12, 4. Appian. pag. 395. Similem huic vitæ exitum ſortitus, vnus, quod ſciam, legitur Iouianus Imp. apud Marcellin. & Victorem in Epitome.

16. *Merula*] *Inciſis venis, ſuperfuſoque altaribus ſanguine, quos ſæpe pro ſalute reip. flamen Dialis precatus erat deos, eos in execrationem Cinnæ partiumque eius tum precatus, optime de repub. meritum ſpiritum reddidit.* Velle. 2, 22, 3. Val. Max. addit, factum hoc *in Iouis ſacrario*. καὶ οὐδὲν ἦν αὐτοῖς χωρίον, οὐχ ἱερὸν, οὔτ' ἀσφαλὲς, οὔτ' ἄσυλον, inquit Excerpt. Valeſ. 661. f. Porro in nece Merulæ hoc etiam notat Appianus pag. 395. antequam venas ſecaret, ſcripſiſſe in tabella, ſed depoſito apice id feciſſe, quod nefas eſſet flaminem apicatum mori. Notandum præterea, *duobus & ſeptuaginta annis poſt huius cædem neminem flaminem ſuffectum.* Tacit. 3, 58, 5.

Ibid. *Ancharius*] Accedentem ſe ac ſalutantem Marius occidi iuſſit, ſecundum Appian. pag. 394. Plut. Mario cap. 72. addit eam poſtea fuiſſe teſſeram Bardiæorum (ſic vocat ſeruos qui ad Marium transfugerant) vt quem ille non reſalutaret, interficerent. Huc traho Lucan. 2, 126.

Te quoque neglectum violatæ Scæuola dextra. Vbi lege *violenta.* Hoc enim dederat Marius σύνθημα τοῖς στρατιώταις, σφάττειν πάντας ἑξῆς, οἷς ἂν τῶν προσιόντων μὴ ὀρέξῃ τὴν χεῖρα, Dio in Excerpt. Valeſ. pag. 645. m. Hinc Seneca de benef. 5, 16, 3. *trucidationis non tantum dedit ſignum, ſed ipſe ſignum fuit.* vt recte explicat Lipſius. Qui autem iſti Bardiæi ſint, non fruſtra dubitatur, cum eius nominis ratio non appareat, nec ex Græcia peti poſſit, à Mario inditum; proinde mihi in mentem venit ſuſpicari corrupte ſcriptam eam vocem Βαρδιαῖοι, & reponendum Μαριαῖοι, ex more plane Romano, quo ſerui liberi affecti præferebant nomen eius, cuius beneficio ciuitatem nacti fuerant. ſic Sylla X. M. habuit quos *Cornelios* appellauit, apud Appian. pag. 413. nec in ſeruis tantum hoc obſeruatum, ſed aliis peregrinis quibuſcunque. Hinc regnante Claudio multi deferebantur, qui Claudii nomine non vterentur. apud Dion. lib. 60. pag. 778. Exemplum eius rei in Cæſ. de bell. Gall. 1, 47. Cicer. in Verrem, & aliis.

Ibid. *ipſo vidente*] Peior ergo fuit Nerone qui *tamen ſubtraxit oculos, iuſſitque ſcelera, non ſpectauit.* Tac. Agr. 45, 4.

17. *intra calendas & idus*] Nam Marius deceſſit idibus. Ep. Liu. 80. Plut. tamen cap. 80. ſeptimodecimo die defunctum ſcribit, Appian. pag. 396. primo conſulatus ſeptimi menſe. Vellei. 2, 23, 1. *initio ſeptimi conſulatus morbo oppreſſus deceſſit.*

Ibid.

Ibid. *ſeptima illa purpura*] Marius enim primus omnium ſepties Cos. fuit. auctores qui ſupra, & Plin. 11, 45.

Ibid. *conſularis*] Nondum video cur, quod in aliis extare dicitur, *conſulatus*, verior ſcriptura negetur. nam *conſulares* dictos qui conſules eſſent, nuſpiam reperi, quod meminerim.

18. *Norbano Quinto*] Sic edidi volentibus Pall. o. & q. I. non eo ſenſu, quaſi quinquies cos. fuerit Norbanus (nec etiam hoc ita extuliſſet Florus, ſed *quintum*) ſed vt intelligatur Norbano prænomen fuiſſe *Quinto*. nec obſtat quod alii *Caium* vocant. non enim ignota eſt ſcriptorum in nominibus propriis, prænominibus cumprimis, variatio. Porro nec iſta nominum μετάθεσις noua eſt, ſed paſſim nota, multis etiam notata, inter cognomina quidem, & agnomina, ſed memini me huius etiam exempla legere. Vt apud Horat. Carm. 2, 40, 2. *Hirpine Quincti*. & de arte poëtica
—— *nec ſcit quantum Caſcellius Aulus*.

Ibid. *hinc octo legiones, inde quingenta cohortes*] Certum eſt hoc loco de Marianarum partium copiis agi. nam Sylla cum ſuis in Aſia erat, vt ſequitur. Apparet igitur illud *inde* nullius eſſe pretii: quin legimus, *atque quingenta cohortes*. Plut. etiam Mario cap. 51. aſſerit quadringentas & quinquaginta cohortes habuiſſe. Porro cum legiones & cohortes opponuntur vt hoc loco, illæ ad ciues Romanos, hæ ſocios & auxiliares referuntur, ſic apud Sueton. Veſpaſ. 4, 13. *additis ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem*. Sic apud Tacitum ſæpe.

20. *Marius iuuenis*] C. Marius ſupradicti C. Marii ſepties coſ. filius, Liuio, Diodoro, Paterculo, Plutarcho, Auctore de vir illuſtr. hoc Annæo, Eutropio, Auguſtino, omnibus, puto, auctoribus, præter Appianum qui pag. 402. f. eum dicit filium fratris illius ſepties cos. Marii: Ita fratris filium hic fortaſſis adoptauerat. Iuuenem autem Marium, cos. per vim creatum ante XX. ætatis annum, legimus in Ep. Liu. 86. anno ætatis XXV. in viris illuſtribus: XXVI. apud Vellei 2, 26, 1. XXVII. apud Appianum. Vinetus.

Ibid. *in antoceſſum*] Sic omnibus literarum apicibus Pal. tert. nec diſcrepat pr. niſi quod is *in anticeſſum*: nam ſecundus male *in acceſſum*, hactenus abfuit illud edit. noſtris. porro iidem tres mſſ. habent *ſanguinem* pro *ſanguine*. Gruterus. Hanc autem vocum bigam primus reſtituit Lipſius ad Senec. epiſt. 7. in fin. Reſpicit huc Liuius 9, 14, 12, *ne deſperata venia hoſtes cæcos in ſupplicia eorum* (equitum Roman.) *ageret, perdere prius, quam perire optantes*. Adde Silium 5, 208. Huius tamen ſceleris inuidiam vni Damaſippo impingere videtur Vellei. 2, 26, 3. & Val. Max. 9, 2. & fortaſſe Salluſt. Cat. 51, 28. Appian. pag. 403. Marium Bruto prætori vrbano

bano hoc perlitatum imperaſſe ſcribit. *precepta interim vltione*, vt loquitur Tacitus 14, 33, 6.

Ibid. *obſeſſaque curia*] Sic ſub Domitiano memorat Tacit. Agr. 45, 1. *obſeſſam curiam, & clauſum armis ſenatum*.

Ibid. *educti*] Immo in ipſa curia confoſſi, ſi credimus Appiano.

21. *nam Q. Mutius Scæuola*] Sic & Pal. ſec. nam tert. abeſt *Mucius*, forſan non male. at pr. maluit, *nam cum Mucius Scæuola*. vulgatum hactenus, *namque Q. Muc. Sc.* ſono auribus inamœniore. Gruterus.

Ibid. *Veſtales amplexus aras*] Cicero de orat. 3, 3. & de nat. deorum. temperantiæ prudentiæque ſpecimen, ante ſimulacrum deæ Veſtæ trucidatum, quod ſuo etiam ſanguine reſperſerit, eoque æternum illum ignem (quod addit Auguſtinus) virginum curæ commiſſum, prope extinxerit, Vinetus. Diodorus ait per interfectores non ſteriſſe, quo minus ignis iſte perpetua religione ab initio ſeruatus extingueretur iſto ſanguine, apud Valeſ. in Excerpt. pag. 411. f.

22. *Lamponius atque Teleſinus*] De his ſupra 3, 18, 8.

Ibid. *Pyrrho & Annibale*] Eadem comparatio ſupra 3, 18, 11.

23. *Apud Sacriportum*] Pal. pr. *Nec apud Sacrip.* ſec. *ſed apud Sacrip.* tert. adhæret publicatis. media lectio non mala eſt. Gruterus. Porro Velleius 2, 26, 1. & Lucanus, & Auctor. de vir. illuſtr. & Oroſius, ita appellant locum hunc. Appianus vtraque voce integra *ἱερὸν λιμένα*, id eſt, *Sacrum portum*. Vinetus.

Ibid. *Teleſinus*] Memorabili inprimis pugna, quam præ ceteris eleganter deſcribit Vellei. 2, 27.

Ibid. *nec idem tamen cædium &c.*] Salluſt. etiam de Rep. 1, 25. memorat; *Domitium, Carbonem; Brutum, alios item non armatos, neque in prælio belli iure, ſed poſtea ſupplices per ſummum ſcelus interfectos: plebem Romanam in villa publica pecoris modo conſciſſam.* Confer omnino Tacitum principio hiſtoriæ quartæ.

Ibid. *animaduerſumque &c.*] Apud Tacit. 12, 17, 2. *trucidare deditos ſæuum videbatur.* Obiicitur hoc Galbæ, *cum in oculis vrbis decumari deditos iuberet*. Tac. H. 1, 37, 3. Adde Dionis Excerpta Valeſ.

24. *quatuor millia*] Suatim agunt hiſtorici, cum in nominando aut numerando diſcrepant. nil igitur mirum hoc quoque loco exempli ſui tenaces fuiſſe. Conſentiunt autem ſoli omnium cum noſtro Dionyſius 5, 87. & Strabo. Oroſ. minuit numerum III. M. fuiſſe dicens. reliqui augent; & VI. M. quidem habet Plut. Sylla.

Digitized by Google

Sylla cap. 60. VII. M. Seneca de clement. 1, 12, 3. Firmicus lib. 1. cap. 3. Auguſtinus. VIII. M. Epit. Liu. 88. & Appian. pag. 407. IX. M. Auctor. de vir. illuſtr. Alii per legiones componunt. & Panegyriſtes quidem vnam numerat: duas Seneca de benef. 1, 6, 4. IV. autem Val. Max. 9, 2, 1. numero immane aucto.

Ibid. *in villa publica*] Liuius Ep. 88. Valerius 9, 2, 1. Panegyricus Conſtantino dictus cap. 21. Auguſtinus, (Sex. Ampelius] omnes in villa publica. Quid Plutarchus? Sylla cap. 60. ἐν ἱπποδρόμῳ, quod reddunt in *circo maximo*: male, cum ille abiunctus ſit; intelligitque *Circum Flaminium*. Lucanus dicit *in Ouili*, ſiue *in ſeptis*: 2, 97.

—— *& miſera maculauit Ouilia Roma*. alibi. 7, 306.

Septorumque nefas, & clauſi prælia campi.

Hæc Lipſius ad Senec. de clem. 1, 12, 4. in Strabone lib. 5. pag. 172. eſt εἰς τὴν δημοσίαν ἔπαυλιν, quod vertunt, *in Ouile*.

25. *non plures ſunt*] Aperte pugnat hæc lectio cum mente Flori: malim, *num plures ſunt?* quibus egregie reſpondent ſequentia.

Ibid. *quiſquis voluit*] Adde Dionis Excerpta Valeſiana pag. 658.

Ibid. *Furfidio*] Hic eſt *C. Furfidius*, r pro f, quarta nominis litera Oroſio meo; *Aufidius*; in Sylla Plutarchi cap. 62. Alii autem hoc Syllæ tradiderunt dictum à *Caio* quodam *Metello*, alii à quodam *Q. Catulo*. Vinetus. Apud Salluſt. H. 1, 2, 15. legitur *Fuſidius*.

Ibid. *ingens illa tabula*] Non potuit non eſſe magna, quæ duum millium Rom. nomina contineret. Eundem autem numerum habet Auguſtinus. Appian. ciu. 1. pag. 409. XL. ſenatores. & MDC. equites. Val. Max. de eodem: *IV. M. & DCC. diræ proſcriptionis edicto iugulatos, in tabulas publicas retulit.* Vellei. 2, 28, 3. *Primus ille, & vtinam vltimus, exemplum proſcriptionis inuenit.* Vinetus. Nec minor fuit illa triumuiralis, quæ Ciceronem rapuit; de qua infra 4, 6, 3.

26. *inter manus laniatum*] vide ſupra 3, 19, 12.

Ibid. *vt per ſingula membra moreretur*] Ad eandem ſæuitiam ſpectat gloriatio Veiani Nigri, *ſeſquiplaga interfectum à ſe* Subrium Flauium, apud Tac. 15, 67, 5. & Caligulæ præceptum: *Ita feri, vt mori ſe ſentiat*, Suet. cap. 30. item *lenta* illa *ſupplicia*, in Plinii ad Panegyr. 34, 4.

Ibid. *Marium ducis ipſius fratrem*] *M. Marius Gratidianus fuit*, vt patet ex Cicer. de petit. conſul cap. 3. Seneca de ira 3, 18. Cuius autem Marii, ſenioris ne an iuuenis frater fuerit, ambigitur. puto fuiſſe iunioris fratrem, tam ex verbis auctoris, quam aliis argumentis. potuit autem hoc modo factus eſſe frater ipſius, vt quidem Marii ſepties cos. frater ſuſtulerit Marium iuuenem, deinde

Grati-

Gratidium illum de quo iam ſermo eſt; in adoptionem acceperit: ſuum autem filium fratri adoptandum dederit. quod poſtremum vtique vel inde ſatis apparet, quod omnibus præter Appianum auctoribus, Marius iunior, celebris iſtius Marii filius vocetur; ille fratris eius filius, quod hac ratione vtrumque verum ſit. Porro ne quis moueatur eo quod iſte Marii maioris frater habuerit naturales liberos, eoque non putet quendam alienæ familiæ adoptaturum fuiſſe, nouum id Romano more non eſſe, diſcat ex l. 17. §. 3. de adopt. & illuſtri exemplo Claudii, qui Britannico ex ſe genito, fratrem Neronem adoptione iunxit. Tacitus, Suetonius, Dio, alii.

Ibid. *apud Catuli ſepulchrum*] vide infra 4, 6, 6.

Ibid. *oculis, manibus, cruribuſque defoſſis*] Hiatus & defectus, quem ſanaturum ſe promiſerat Lipſius ad Senecam de ira 3, 18, 1. Viueres autem Lipſi, & ſanares! Nam lectio quam Pighius in Annalibus adfert, neſcio quomodo Florum non reſipit. eſt autem iſta; *effoſſis oculis, manibus cruribuſque deſectis.* Malim pro *defoſſis* legere *perfoſſis.* Hanc autem crudelitatem paſſim memorant & deteſtantur. Inprimis Lucanus 2, 174. cui perſimilis eſt illa, quam in Hannonem ciuem ſuum exercuerunt Carthaginienſes. nam ita Iuſtinus 21, 4, 7. *virgis caſis, effoſſis oculis, & manibus cruribusq; fractis, velut à ſingulis membris pœna exigerentur, occiditur.*

27. *municipia Italiæ ſplendidiſſima ſub haſta venierunt*] Tanquam hoſtilia, & bello capta; nam etiam vrbes vt cetera bello capta vendebantur. Huius generis eſt quod Plinius 4, 20. f. ſcribit; *Æmilium Paullum vno die LXXII. Macedoniæ vrbes direptas vendidiſſe.* Sic Veſpaſiani totam Iudæam vendiderunt, auctoribus Ioſepho de bell. Iud. 7, 27. & Zonara ſub finem tomi primi.

Ibid. *Florentia*] Editi *Fluentia*, ſed illud eſt in o. Pal. item mss. Vineti, & quibuſdam impreſſis. eſt autem hodieque nobilis illa *Florentia*, Tuſciæ caput: de qua vide Paullum Merulam Coſmogr. 2, 4, 21.

28. *Sulmonem &c.*] Qui totam hanc periodum leget, ſeriem eius male connexam, hiulcam, & ἀσύςατον nullo negotio deprehendet; cui ſi ordinem ſuum, καὶ σύςασιν reddere voles, ita debebis ſcribere; *nam Sulmone (vetus oppidum ſocium atque amicum,) nondum expugnato, vt obſides iure belli, & mox morte damnati duci iubentur.* partim ingenio, partim ex veteris ſcripturæ veſtigiis hanc lectionem eruimus. Salmaſius. Vt vt ſit, ſenſus certe eſt, deletum oppidum, non obſides necatos; vt videatur Florus comparaſſe Sulmonem hanc cum obſidibus, qui ſi fidem fallant eorum ciues, occidi ſolent. vt videatur propior coniectura, ſi legamus; *iam Sulmonem vet. opp. ſoc. atque amicum, (facinus indignum) nondum*

expugnat

expugnatum, vt obſides rebellium odio, morti, (hoc enim æque bonum quam *morte*, immo melius) *damnati duci iubentur: ſic &c.*

Ibid. *ſic damnatam ciuitatem iuſſit Sylla deleri*] V.C. *ſed damnatam:* ego iſtam periodum habuerim pro ſpuria. Gruterus. Videtur tamen neceſſaria, & ad hoc factum reſpicere Plin. 3, 5. vbi *Sulmonem* hanc inter deletas Latii vrbes recenſet. Diuerſa ab hac eſt *Sulmo* Naſonis patria.

Bellum Sertorianum.

CAPVT XXII.

1 BELLVM Sertorianum quid aliud, quam Syllanæ proſcriptionis hereditas fuit? *hoſtile potius, an ciuile* dixerim, neſcio: quippe quod Lu-
2 ſitani Celtiberique Romano geſſerint duce. Exul & profugus feralis illius tabulæ, vir ſummæ quidem ſed calamitoſæ virtutis, malis ſuis maria terraſque permiſcuit: *& iam Africa, iam Balearibus* inſulis fortunam expertus, *miſſuſque in Oceanum,*
3 Fortunatas inſulas penetrauit: tandem Hiſpaniam armauit. *Viro cum viris* facile conuenit. Nec alias magis apparuit *Hiſpani militis vigor,*
4 quam *Romano duce.* Quanquam ille non contentus Hiſpania, *ad Mithridatem quoque Ponticoſ-*
5 *que* reſpexit, regemque claſſe iuuit. *Et quid futurum fuit?* ſatis tanto hoſti vno imperatore reſiſtere res Romana non potuit. additus Metello Cnæus Pompeius. hi copias viri diu, & ancipiti ſemper acie attriuere: *nec tamen prius* bello, quam
6 ſuorum ſcelere & inſidiis, extinctus eſt. Copias eius prope tota Hiſpania perſequuti, diu & ancipiti ſemper acie *domauerunt.* Prima per legatos certamina habita, quum hinc *Domitius, & Thorius;* *inde*

inde Herculeii proluderent: mox his apud *Sego-* 7
uiam, illis apud Anam flumen oppreſſis; ipſi du-
ces cominus inuicem experti, apud Lauronem,
atque Sucronem æquauere clades. Tum illis ad 8
populationem agrorum, his ad vrbium excidia
conuerſis; *Miſera inter* Romanos duces Hiſpa-
nia diſcordiæ pœnas dabat: donec *oppreſſo dome-* 9
ſtica fraude Sertorio, victo deditoque Perperna,
ipſæ quoque in Romanam fidem venere vrbes,
Oſca, *Termes*, *Tutia*, *Valentia*, Auxima, & in fame
nihil non experta Calaguris. Sic recepta in pa- 10
cem Hiſpania. VICTORES duces externum id
magis quam ciuile bellum videri voluerunt, *vt*
triumpharent.

NOTÆ IN CAPVT XXII.

Quæ hoc capite ſcribit Florus, lege apud Appian. de bell. ciu. 1. pag. 418. Ep. Liu. 90. & ſeqq. Plura Plut. in Vita Sertorii. Valer. Max. 1, 2, 4. 7, 3, 6. Auctor de vir. illuſt. cap. 63. & 67. Eutrop. in princ. ſexti. Hic Sertorius ceruam candidam inſignis formæ per Luſitaniam ducebat, & ab ea quæ agenda aut vitanda eſſent, moneri ſe aſſeuerabat, vt barbari ad omnia tanquam diuinitus imperata obedirent. Frontin 1, 11, 13. 1, 5, 1. 1, 10, 1. 2, 1, 3. 4, 7, 6. Oroſ. 5, 22. Camers. Poſterius hoc recenſent etiam Plin. 8, 32. Plut. Sertor. cap. 16. Val. Max. 1, 2, 4. Agell. 15, 22.

Num. 1. *hoſtile potius an ciuile*] *Ciuile* bellum, quod inter ſe gerunt ciues, & eiusdem loci incolæ: *hoſtile*, quod hoſtes, id eſt, peregrini, & diuerſarum ciuitatum regionumque homines. Ita enim *hoſtes* ſunt dicti prius, qui poſtea peregrini, auctore Cicer. off. 1, 12. & Varrone quarto de lingua Latina. Quod autem *hoſtile* hoc loco appellatur, idem etiam externum bellum dicetur in fine huius capitis, & infra 4, 2, 4. Vinetus.

2. *& iam Africa, iam Balearibus*] Accedo ſententiæ Salmaſii veram lectionem cenſentis: *etiam Africa, etiam Balearibus*.

Ibid. *miſſusque in Oceanum. Fortunatas inſulas penetrauit*] Falſa manifeſto ſcriptura. à quo enim miſſus, iam ſui iuris, & imperator ipſe? Præterea non penetrauit inſulas Fortunatas, ſed meditatus

ditatus eſt tantum id conſilium, non exequutus. teſtor Salluſt. Incert. 9, 22. ab Acrone citatum, qui tradit Sertorium victum voluiſſe fugere ad inſulas fortunatas. Teſtor Plut. Sertor. cap. 13. qui idem voluiſſe tantum ſcribit, efficere non potuiſſe. Quid ergo? ſcribendum, *niſuſque in Oceanum, Fortunataque inſulas penetrare.* eo magis, quod illud *Fortunataque* etiam extet in vet. noſtra editione. Fortunatæ hodie putantur *Iſole di Canaria.* Franc. Lopez di Gomara nell' Hiſt. Gener. delle Indie, cap. 223.

3. *viro cum viris*] Sic v.e. & mſſ. aliquot Vineti, omneſque Pall. aliæ edd. præponunt, *vbi viro &c.* Gruterus. Vulgatiſſimum autem eſt illud ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, *Simile ſimili gaudere*, & exempla diſtaque in hoc genus trita.

Ibid. *Hiſpani militis vigor*] Etiam ſupra 2, 17, 13. dictum eſt, Hiſpanos non tam animis viribuſque, quam ducibus defectos, nihil egregium auſos.

Ibid. *Romano duce*] Non minus in duce, quam exercitu reprehendum, ſupra 2, 18, 11. monuimus.

4. *Ad Mithridatem quoque reſpexit*] Cum Mithridate enim fœdus iunxit: cuius capita in Plutar. Sertor. cap. 40. & Luculli cap.

5. *Et quid futurum fuit?*] Veteres libri ita diſtinguunt; *Et quid futurum fuit ſatis tanto hoſti.* ſed male alii, *Et quid futurum fuit, ſatis?* etiam male Salmaſius. Mihi videntur excidiſſe quædam hoc loco: quomodocunque enim componas reliquias iſtas, parum ſani ſenſus elicias. putem Florum hoc voluiſſe dicere quibus verbis id fecerit; *& quid futurum fuit, ſi tanti duces coniungerentur?* Mithridates nempe & Sertorius. ſic ſupra 2, 8, 7. *Et quod illud fuiſſet periculum, ſi ſe conſiliis eius rex tradidiſſet?*

Ibid. *Nec tamen prius &c.*] Eiicerem quæ præceſſerunt; *hi copias viri diu & ancipiti ſemper acie attriuere.* nam eadem mox ſequuntur conuenientiori ſede.

Ibid. *domauerunt*] Eſt à Pal. pr. nec diuertunt alii duo, quam quod ii *domuerunt.* editi prius, *dimicauerunt.* Gruterus. In noſtra etiam eſt *domauerunt.*

6. *hinc Domitius & Thorius, inde Herculeii*] Secutus ſum editionem Stadii, & Salmaſii iudicium, volentibus veteribus omnibus: in quibus, *& horius,* aut, *Ethorius.* *Thoranius* eſt Plut. Sertorio cap. 18. vt idem Salmaſius notat. *Thorius* aliquis eſt apud Hirtium de B. Alex. cap. 57. Porro Pal. pr. habet *Hirtuleii* quomodo editur in fragm. Salluſt. Hiſt. 2, 2, 9.

7. *Segouiam*] De hac vrbe locisque aliis Hiſpanis, quæ hic memorantur, conſulendus omnino Ludouicus Nonius.

8. *miſera &c.*] Senſus eſt *miſera Hiſpania dabat pœnas diſcordiæ inter Romanos*. Solet autem ita fieri: nec egemus exemplis.

9. *oppreſſo domeſtica fraude Sertorio*] In conuiuio illo quod deſcripſit Salluſt. H. 3, 5, 22.

Ibid. *Oſca, Termes, Tutia*] Sic fere Pall. nempe, *Termeſtudia*, aut *Oſcater Meſtudia*. editi antea, *Terme*. Gruterus. Noſtra vetus *oſtater, meſtudia*.

Ibid. *in fame*] Ita Vineti mſſ. quidam: editi enim omnes, & *infame*, vnica dictione; quomodo fere Pall. quod neque omnino ideo damnauerim. Gruterus. Prior lectio ſtabilitur ſimili loco infra 4, 5, 3. & eo, quod de fame Calaguritana Val. Max. 7, 6, 3. ext. recenſet; Eos *vxores natoſque ad vſum nefariæ dapis vertere, & reliquias ſalire non dubitaſſe*. quod idem firmat Salluſtius H. 3, 1, 10. nam de his ipſis loquitur; eo deueniſſe, vt vxoribus liberiſque mactatis, eorumque *parte conſumpta, reliqua cadauerum ad diuturnitatem vſus ſallerent*. Vide quo ſcelerum homines adigat neceſſitas. Adde quæ notamus ſupra 2, 18, 14. & Berneggerum ad Sueton. Augusto 14, 1.

10. *vt triumpharent*] Nam ex ciuilibus bellis non triumphatur: *quia vt neceſſaria iſta, ita lugubres ſemper exiſtimatæ victoriæ ſunt: vtpote non externo, ſed domeſtico parta cruore*. Val. Max. 2, 8, 7. Adde Paneg. Vet. 12, 6. Hinc Lucanus princ. operis:

Bella geri placuit nullos habitura triumphos. hoc eſt, ciuilia. Sic Cæſar de ciuibus non triumphauit. quo reſpexit noſter, infra 4, 2, 89. *Pharſalia, & Thapſos, & Munda nuſquam. & quanto maiora erant de quibus non triumphabat?* Rationem reddit Appian. de bell. ciu. lib. 2. pag. 491. nec ipſi honeſtum futurum fuiſſe, & ciuibus luctuoſum & infauſtiſſimum. nam ob externas victorias talia fieri ſolita; *domeſtica mala triſtitia operienda*, vt ait Tacit. 3, 18, 3. Cæſar tamen Auguſtus triumphauit ex Actiaca victoria, Ep. Liu. 133. Niſi fortè & ille externum bellum videri voluit iſtud.

Bellum ciuile ſub Lepido.

CAP. XXIII.

MArco Lepido, Quincto Catulo conſulibus, 1
ciuile bellum pæne citius oppreſſum eſt
quam inciperet: *ſed quantum, lateque* fax illius
motus *ab ipſo Syllæ rogo* exarſit! Cupidus namque 2
rerum

Digitized by Google

rerum nouarum per inſolentiam Lepidus, acta tanti viri reſcindere parabat; nec immerito, si tamen poſſet ſine magna clade Reipublicæ.
3 Nam quum iure belli Sylla dictator proſcripſiſſet inimicos: qui ſupererant, reuocante Lepido, quid aliud, quam ad bellum vocabantur? quumque damnatorum ciuium bona, addicente Sylla, *quamuis male capta, iure tamen*, repetitio eorum proculdubio labefactabat compoſitam ciuita-
4 tem. Expediebat ergo quaſi ægræ ſauciæque Reipubliæ requieſcere quomodocumq; *ne vul-*
5 *nera curatione ipſa reſcinderentur.* Ergo quum *turbidis concionibus*, velut claſſico ciuitatem terruiſſet, profectus in Etruriam, arma inde & exer-
6 citum Vrbi admouerat. Sed iam Miluium pontem, collemque Ianiculum Lutatius Catulus, Cnæuſque Pompeius, Syllanæ dominationis du-
7 ces atque ſigniferi, alio exercitu inſederant. A quibus primo ſtatim impetu retro pulſus, hoſtiſque à ſenatu iudicatus, incruenta fuga *Etruriam*, inde Sardiniam receſſit: ibique *morbo & pœnitentia* interiit. Victores, *quod non temere alias* in ciuilibus bellis, *pace contenti fuerunt*.

Notæ in Capvt XXIII.

Scribunt hæc Ep. Liu. 90. Plutarchus Pompeio cap. 25. Appian. de bellis ciu. lib. 1. pag. 416. Val. Max. 2, 3. Lepidus Coſ. fuit anno vrbis DCLXVI. Euſeb. lib. temp. dicit. Olympiade CLVII. hoſtem publice iudicatum. Camers.

Num. 1. *Sed quantum lateque*] Quid ſibi velint hæ quiſquiliæ, non exputo. Iſtud contendere auſim, ſequentia Florum abſque exclamatione, narratiue, vt loquuntur, concepiſſe, hoc modo; *Fax illius motus ab ipſo Sylla rogo exarſit.* Idem luſus ſupra 3, 18, 4.

eadem fax, quæ Druſum cremauit, ſocios in arma & oppugnationem vrbis accendit. Ouid. Faſt. 2.

Conde tuas Hymenæe faces, & ab ignibus atris
Aufer, habent alias mœſta ſepulchra faces.

Ceterum quod de poſitione verborum diximus, multis auctoris locis poſſemus adſtruere. ſic enim ſolet ille primo proponere, quale bellum narraturus ſit: mox cauſſam eius ſubiicere, eo quem dixi modo: demum ipſam hiſtoriam exequi. Sic ſupra 2, 8, 5. 2, 14, 2. 2, 15, 3. 2, 16, 2. 3, 5, 1. 3, 14, 1. &c.

Ibid. *ab ipſo Sylla rogo*] Vere. nam crematus hic primus omnium Corneliorum, cum maiores eius terra conderentur. Aduertit Stadius ex Cicer. de leg. 2, 22. vbi cauſſam eius rei dicit fuiſſe, quod Sylla Marii reliquias diſſipari iuſſerat (quod etiam Val. Max. 9, 2, 1. f. refert) eoque talionem metuebat. Inſignis eſt ſententia apud Saxonem, vt eſt iſte auctor vltra ſæculum ſuum, Hiſt. Dan. lib. 5. pag. 79. *Par eſt, vt alieni corruptor cineris, nullo funeris obſequio donetur, ſortemque proprio referat corpore, quam in alieno perpetrarit.* In hac Hiſt. apud Ampelium, pro *metu Siciliæ*, leg. *metu Syllæ*.

3. *quamuis male capta, iure tamen*] Apparet igitur non idem ius eſſe, & iuſtum. Ius enim poſitivum vt appellant, à iubendo dictum lex eſt, arbitrio imperantis lata. quapropter euenit, vt tales plerumque leges ſint, quales earum auctores. Egregia eſt in hanc rem diſputatio Alcibiadis & Periclis apud Xenophontem memorabilium lib. 1. pag. 718. quam attente legiſſe & conſideraſſe, operæ pretium fuerit. Ideo ſecundum Cicer. de leg. 1, 15. *ſtultiſſimum eſt, exiſtimare omnia iuſta eſſe, quæ ſcita ſint in populorum inſtitutis & legibus.* Quare pulchre in l. 183. de R. I. dictum eſt: *Etſi nihil facile mutandum eſt ex ſolennibus: tamen vbi æquitas euidens poſcit, ſubueniendum eſt.* Hinc intelligitur, quid in animo habuerit Tacit. 3, 27, 2. cum XII. tabulas *finem æqui iuris* diceret. Affine eſt huic quod in l. pen. de iuſt. & iur. ſcribitur, *prætorem ius dicere etiam cum inique decernit.*

4. *ne vulnera curatione ipſa reſcinderentur*] Elegans translatio, & frequens ſcriptoribus. Ad eum ſenſum Senec. in princ. conſol. ad Heluiam: *in moribus nihil eſt pernicioſius, quam immatura medicina.* & de benef. 5, 16. *Ingratus L. Sylla, qui patriam durioribus remediis, quam pericula erant, ſanauit.* Tacit. 3, 28, 1. *Cn. Pompeius grauior remediis quam delicta erant.* & 12, 54, 3. *Felix intempeſtiuis remediis delicta accendebat.* Contra Cic. *Appij vulnera non refricando* ſaluti prouinciæ ſuæ conſulebat, ad Attic. 5, 15. His talibus accidit ſæpe, quod de malis oratoribus eſt apud Cicer. de orat. 2, 75. vt *quæ ſanare non poſſunt, exulcerent.*

5. *turbidis concionibus*] Extat vna concionum eius apud Salluſt. Hiſtor. primo.

7. Etru-

Digitized by Google

7. *Etruriam*] Ita Pall. tres, ita v. e. (etiam noſtra) aliæ, *in Etruriam*. Gruterus. Ad Hiſtoriam pulchre Rutil. Itin. lib. 1. verſ. 295.

Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardoam, Lepido præcipitante, fugam.
Litore namque Coſæ cognatos depulit hoſtes,
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis.

Ibid. *morbo & pœnitentia*] Plinius firmat 7, 53. vbi malim; *quem euenti anxietate didicimus mortuum.* quamuis nec eorum iudicium damnem qui legunt; *quem diuortii anxietate diximus mortuum.* Plut. Pompeio cap. 26. *morbo correptus expirauit, fractus animo, non ob res perditas, (vt autumant) ſed quum eſſet nactus epiſtolium, ex quo ſtuprum vxoris comperit.* Periit igitur incruenta morte; quamuis diuerſum videatur velle Sueton. Cæſ. 5, 2. vbi; *poſt necem conſulis* (Lepidi) Sed aduertendum, necis vocabulum etiam pro morte non violenta ſumi, ſicut ad Iuſtin. 42, 1, 1. notauit Berneggerus.

Ibid. *quod non temere alias in ciuilibus bellis*] Sic v. e. & nouiſſimæ aliquot, item mss. Vineti antea inepte legebatur, *quod non tenuere alias inciuilibus &c.* Gruterus.

Ibid. *pace contenti fuerunt*] Alias enim dominatio, vel ſaltem vindicta peti ſolet.

LIBER QUARTUS.

Bellum Catilinarium.

CAPVT I.

1 CAtilinam luxuria *primum*, *tum hinc* conflata egeſtas rei familiaris, *ſimul occaſio*, quod in extremis finibus mundi arma Romana peregrinabantur; in nefaria
2 conſilia opprimendæ patriæ ſuæ compulere; Senatum confodere, conſules trucidare, diſtringere incendiis Vrbem, diripere ærarium, totam denique rempublicam funditus tollere, & quicquid

X 3

quid nec Annibal *videretur optaſſe, quibus* (ô *nefas*!) *ſocius* aggreſſus eſt? ipſe patricius; ſed hoc minus eſt: Curii, Porcii, Syllæ, Cethegi, *Autronii*, Var- 3
gunteii atque Longini. quæ familiæ? quæ ſenatus inſignia? Lentulus quoque *cum maxime* prætor; hos omnes immaniſſimi facinoris ſatellites habuit. Additum eſt pignus coniurationis, *ſan-* 4
guis humanus: quem circumlatum pateris bibêre: ſummum nefas, niſi amplius eſſet, propter quod biberunt. Actum erat de pulcerrimo imperio, 5
niſi illa coniuratio in *Ciceronem* & *Antonium* conſules incidiſſet: quorum *alter induſtria* rem patefecit, alter manu oppreſſit. Tanti ſceleris in- 6
dicium per Fuluiam emerſit, viliſſimum ſcortum, ſed *parricidii innocens*. *Tum Conſul habito* ſe- 7
natu, in præſentem reum Cicero perorauit: ſed non amplius profectum, quam vt hoſtis euaderet, *ſeque*, palam profeſſo, *incendium ſuum reſtincturum ruina* minaretur. Et ille quidem ad præ- 8
paratum à Manlio in Etruria exercitum proficiſcitur, ſigna illaturus Vrbi. Lentulus deſtinatum familiæ ſuæ Sibyllinis verſibus regnum *ſibi vaticinans*, ad præſtitutum à Catilina diem, vrbe tota viros, faces, tela diſponit. Nec ciuili con- 9
ſpiratione contentus, legatis Allobrogum, qui tum forte aderant, in arma ſollicitatis, iiſſet vltra Alpes furor, niſi *altera proditione* Vulturcii, prætoris literæ tenerentur. Statim Ciceronis imperio iniecta eſt barbaris manus. Palam prætor 10
in ſenatu conuincitur. De ſupplicio agentibus, *Cæſar* parcendum dignitati; Cato animaduertendum pro ſcelere cenſebat. Quam ſententiam ſequu-

ſequutis omnibus, in carcere parricidæ ſtrangu-
10 lantur. *Quamuis* parte coniurationis oppreſſa,
tamen ab incepto Catilina non deſtitit: ſed infe-
ſtis *ab Etruria* ſignis patriam petens, obuio Anto-
11 nii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimi-
catum ſit, exitus docuit. nemo hoſtium bello ſu-
perfuit. *quem quis in pugnando* ceperat locum,
12 eum amiſſa anima corpore tegebat. Catilina lon-
gè à ſuis inter hoſtium cadauera repertus eſt; pul-
cerrima morte, ſi pro patria ſic concidiſſet.

Notæ in Librum IV. Cap. I.

Bellum Catilinarium ſcribunt fere omnes. Ep. Liu. 102 & 103. Item Salluſtius. Appian. de bel. ciu. lib 2. pag. 428. Plutarch. in vitis Syllæ, Ciceronis, Cæſaris. Val. Max. 5, 8, 5. & 5, 1. 5, 11. Auguſt. de ciuit. 1, 5. 2, 23. Oroſ. 6, 6. Extant quatuor Ciceronis inuectiuarum in L. Catilinam libri, quibus rem totam ſimul, & eleganter complexus eſt. Meminit Euſeb. lib. temp. & Plin. 7, 28. Iuuenalis ſat. 10. Geſtum eſt autem bellum hoc anno DCXXCIX. ab V. C. auctore Eutropio 6, 4. Sed videtur legendum *DCXCIX*. Deprauatus eſt numerus annorum apud Oroſium *DCCXCIX*. pro *DCXCIX*. Plinius 9, 33. dicit Ciceronem fuiſſe Cos. anno V. C. DCC. in cuius conſulatu hæc geſta ſunt. Camers. Pighius in Annal. Ciceronis conſulatum refert ad Ann. Vrb. Cond. DCXC.

Num 1. *Catilinam*] Continuat iſta cum præcedentibus v. e. item Pal. tert. recte. neque enim hinc commode liber nouus auſpicandus. Gruterus.

Ibid. *luxuria primum, tum hinc conflata egeſtas*] Plautus in pr. Trinummi fabulæ, facit *luxuriam inopiæ matrem*. Hinc Claudianus in Ruffin. 1, 35.

Et luxus populator opum, cui ſemper adhærens
Infelix humili greſſu comitatur egeſtas. Camers.

Adde ſupra 3, 12, 8. & 3, 12, 12. & omnino Salluſtium huius Catilinariæ libro, loco non vno; ſed nominatim 18, 3. item Heraldum ad Martialem 3, 10, 3.

Ibid. *ſimul occaſio*] Vide ſupra 3, 5, 4. & 3, 6, 1. Idem dicit Salluſt. Cat. 16, 6, *in Italia nullus exercitus: Cn. Pompeius in extremis terris bellum gerebat.* Et hic eſt morbus magnorum imperiorum, vt

late diffuſa non vbique æqualiter regi poſſint. vide quæ notamus infra 4, 12, 29.

2. *videretur optaſſe, quibus (ò nefas!) ſocius*] Sic v.e. ſic Pall.o. & proxime his ſeqq. edd. *quibus id nefas ſocius.* nam Vineti *videtur optaſſe. Quæ omnia quibus (ò nefas!) ſocius.* ſatis licenter, ſi præter libros: Gruterus. Præter iſtos autem ſocios quos numerat Florus, *erant complures paullo occultius conſilii huius participes nobiles; quos magis dominationis ſpes hortabatur, quam inopia, aut alia neceſſitudo.* Salluſt. Cat. 17, 6. vt nominatim *M. Craſſus* eodem loco. item *Cæſar.* Plutarchus Cæſare cap. 11.

3. *Autronii*] Sic clare Pal. pr ac ſec. (& q. mss. Vineti) non vt in hunc diem vulgati, *Antonii*. Gruterus. Vide de hoc Cicer. pro Sylla.

Ibid. *cum maxime*] Sic Naz. *cum maxime autem eſt ὅτι μάλιϛα*, gloſſæ: *cum maxime. αὐτόθεν.* Salmaſius. Sæpius autem occurrunt exempla huius deprauationis, quæ ſollicite collegit Zinzerlingius promulſide critic. iuuen.

4. *ſanguis humanus*] Recenſet hoc Salluſt. Cat. cap. 22. ita, vt propior videatur non credenti. De more hoc ſanguine ſanciendi fœdera & amicitias, vide omnino Lipſium in Tacit. 12, 47, 3. ad cuius exempla adde Plut. Poplicola cap. 6. de Brutis Aquiliis & Vitelliis. *omnibus viſum eſt, hominis iugulati ſanguine libato, & viſceribus tactis, magnum & dirum iusiurandum concipere.* & Saxonem Grammat. Hiſtor. Dan. lib. 1. pag. 11. *Spoliatum nutrice Hadingum grandæuus forte quidam, altero orbus oculo, ſolitarium miſeratus, Liſero cuidam pirata, ſollemni pactionis iure conciliat. Siquidem iſturi fœdus veteres, veſtigia ſua mutui ſanguinis aſperſione perfundere conſueuerant, amicitiarum pignus alterni cruoris commercio firmaturi.* Solin. cap. 25. de Scythis: *Hauſtu mutui ſanguinis fœdus ſanciunt, non ſuo tantum more, ſed Medorum quoque vſitata diſciplina.*

5. *Ciceronem*] Pro Ciceronis geſtis lege quæ ſcribit Plinius 7, 30. Ob id factum Cicero *Pater patriæ* à Catone Vticenſi primum appellatus eſt. Plin. ibid. Plut. Cicer. cap. 31. Iuuenal. 8, 244. Lucan. 7, 62. Camers.

Ibid. *Antonium*] Hic tamen parum ad opprimendum Catilinam contuliſſe legitur. immo pactione prouinciæ vix perſuaſum à Cicerone, vt cum Rep. ſentiret; nec ipſum adeo pugnaſſe in hoſtes, ſed bellum id per Petreium legatum ſuum confeciſſe. Hæc ex Cicerone paſſim, & Salluſtio.

Ibid. *alter induſtria &c.*] Pertinet huc quod ille Cicero dixit Off. 1, 22. *Parui ſunt foris arma, niſi ſit conſilium domi.* qua de re videndus late Lipſius Polit. 3, 3. & 5, 2.

6. *parri-*

Digitized by Google

6. *parricidii innocens*] Lectionem quæ inter omnes ſenſum & explicationem commodiſſimam habebat, iamque pluribus editionibus inſerta erat, amplexus ſum. Nam ex diuerſa ſcriptura, vt amat fieri, diuerſæ etiam coniecturæ natæ ſunt. alii enim, *patriciis innocentius:* alii, *qua patriciis innocens.* alii, *patricius innocius* legunt. quibus omnibus vna hæc ratio facile obſtiterit, quod ipſa Fuluia *nobilis fuerit.* Salluſt. Cat. 23, 3. *Erat ei cum Fuluia, muliere nobili, ſtupri vetus conſuetudo.* Ea autem quam ponimus lectionem ita commode poteſt explicari; vt Fuluia quidem vile ſcortum & infamis vitæ fuerit, innocens tamen parricidii. *Parricidium* enim vocari ſenatus cædem, conſulumque immo ipſius patriæ ſubuerſionem, quæ omnia peracturus erat Catilina, multis auctorum locis adſtrui poſſit: quorum pauca in indicem tranſcripſimus. Neſcio quid ſibi velit noſtra vetus, *patricii nominis.* quæ vtique non contemnenda eſt lectio; valeret enim, ſcortum quidem vulgare fuiſſe, ſed gente patriciam. priori tamen adquieſcimus.

7. *Tum conſul &c.*] Corrupta ſunt & hæc, vt nemo non videt. vetus noſtra editio, *Conſul habito ſenatu in præſentem parricidam reum Cicero perorauit.* ſcripſerim: *habito ſenatu in præſentem parricidam Cicero perorauit.* Nam quæ ſuperſunt, non videntur auctoris. De re, paſſim Cicero,

Ibid. *ſeque palam profeſſo*] Sic omnino diſtinguent, qui ſenſum ſaluum velint. nam illud *ſeque* refertur ad *reſtincturum: profeſſo* ponitur aduerbialiter, quod vſitatiſſimum eſt auctoribus, multa eius generis exempla in indice Taciti notauimus: aliqua etiam in Iuſtiniano, voce *cognito, &c.*

Ibid. *incendium ſuum reſtincturum ruina*] Eadem Salluſt. Cat. 31, 10. Cicero pro Muræna cap. 25. Val. Max. 9, 11, 3. Reſpexit huc vt opinor Senea Tragœdus, cum Medeam ſuam ita faceret loqui in cognomine fabula verſ. 427.

——*ſola eſt quies,*
Mecum ruina cuncta ſi video obruta.

Sic apud Plut. Dione cap. 55. *Dionyſius ruentem tyrannidem intendit in ruinis vrbis funerare.* Pulchre Vellei. 2, 91, 4. *Quippe ita ſe mores habent, vt publica quiſque ruina malit occidere, quam ſua proteri, & idem paſſurus minus conſpici.*

8. *ſibi vaticinans*] Salluſt. Cat. 47, 4. dicebat *ex libris Sibyllinis, regnum Romæ tribus Corneliis portendi: Cinnam atque Syllam antea, ſe tertium eſſe, cui fatum foret vrbis potiri.* Idem Cicero in Catilin. 3, 4. Ceterum multos in præcipitium impulerunt ſimilia vaticiniorum interpretamenta: vt hoc loco tutiſſimum ſit illud: *memento diffidere.* Sic Iudæos apud Tacit. H. 5, 13, 4. decepit illud oraculum, *eo tempore Iudæa profectos rerum potituros.*

9. *altera proditione*] Prius enim patriæ proditor erat, coniuran-

do cum hoſtibus eius; mox ipſorum cum quibus coniurauerat. An *altera proditio* dicitur, quia prior fuerat à Fuluia?

10. *Cæſar*] Eius & Catonis contrariæ orationes extant in Salluſtii Catilinaria, cap. LI. & LII.

11. *quamuis*] Offendit me iſta oppoſitio *quamuis* & *tamen* quorum alterutrum ſæpius intrudi ſolet auctoribus, cum vno poſito vtrumque intelligatur. malim, *parte coniurationis oppreſſa, tamen &c.* magis Floriane.

Ibid. *ab Etruria*] Sic leg. apud L. Ampelium, vbi male: *in Appulia debellatus eſt.*

12. *quem quis in pugnando*] Non aliter v. e. & mſſ. Vineti, editi *quem quiſque in pugn.* quomodo quidem Pal. tert. ſed duo priores alterum tutantur. Ceterum tota iſthæc periodus, vt & pars ſequentis, vel adſuta eſt auctori noſtro ab aliquo ſcriba, aut auctor ipſe eam mutuo ſumpſit à Salluſtio. totidem ſane verbis conſpicitur in eius Catil. cap. 61. quod miror nemini hactenus viſum notatumque. Gruterus. Ad hanc autem formam locutos plures notauit Berneggerus ad Iuſtin. 9, 3, 10. e. quibus adde noſtrum ſupra 1, 18, 17. Curt. 3, 11, 9. Guntherum Ligur. 9, 359. & antiquiſſimum omnium Plautum Amphitr. 1, 1. Arrian. fin. lib. II

Bellum Cæſaris & Pompeii.

CAPVT II.

IAm *pæne toto orbe pacato*, maius erat imperium 1
Romanum, *quam vt illis externis* viribus extingui poſſet. ITAQVE *inuidens fortuna* principi 2
gentium populo, ipſum illum in exitium ſuum armauit. ac Mariana quidem Cinnanaque rabies intra Vrbem *præluſerat*, quaſi experiretur. Syllana tempeſtas latius, intra Italiam tamen, detonuerat. Cæſaris furor atque Pompeii, Vrbem, 3
Italiam, gentes, nationes, totum denique qua patebat imperium, quodam quaſi diluuio *& inflammatione* corripuit: adeo vt non recte tantum *ciui-* 4
le dicatur; ac ne *ſociale* quidem; ſed nec *exter-*

num:

num: ſed potius commune quoddam, *ex omnibus,*
5 *& plus quam bellum.* Quippe ſi duces eius inſpicias; totus ſenatus in partibus. ſi exercitus, hinc *vndecim legiones*, inde decem & octo, flos omnis & robur Italici ſanguinis. ſi auxilia ſociorum; hinc Gallici Germaniq; delectus: inde Deiotarus, Ariobarzanes, *Tarcbondimotus*, Cothus, omne Thraciæ Cappadociæque, Ciliciæ, Macedoniæ, *Græciæ,*
6 *Ætoliæ*, totiuſque robur Orientis. ſi moram belli; *quatuor anni*, & pro clade rerum breue tempus. ſi locum & ſpacium vbi commiſſum eſt, intra Italiam: inde ſe in Galliam Hiſpaniamque deflexit: reuerſumque ab occaſu, totis viribus in Epiro Theſſaliaq; conſedit: hinc in Ægyptum ſubito tranſſiliit: inde reſpexit Aſiam: inde Africæ incubuit: poſtremo in Hiſpaniam *regyrauit*, &
7 ibi aliquando defecit. SED NON & odia partium finita cum bello. Non enim prius quieuere, quam in Vrbe ipſa, medio ſenatu, eorũ qui victi
8 erant odia victoris ſeſe cæde ſatiarent. *Cauſſa tantæ calamitatis* eadem quæ omnium *nimia felicitas.* Siquidem Quincto Metello, Lucio Afranio conſulibus, quum Romana maieſtas toto orbe polleret, recenteſque victorias, Ponticos & Armenios triumphos in Pompeianis theatris Roma cantaret, NIMIA Pompeii potentia apud ocioſos, vt
9 ſolet, ciues *mouit inuidiam.* Metellus *ob imminutum Cretæ triumphum*; Cato aduerſus potentes ſemper obliquus, detrectare Pompeium, actiſque eius obſtrepere. *Hinc dolor* tranſuerſum egit: & ad
10 præſidia dignitati paranda impulit. Forte tunc Craſſus genere, diuitiis, dignitate florebat: vellet tamen

tamen auctiores opes: Caius Cæſar eloquentia,
& ſpiritu, *ecce iam* conſulatu alleuabatur: Pom-
peius tamen ſuper vtrumque eminebat. SIC 11
IGITVR Cæſare dignitatem comparare, Craſſo
augere, Pompeio retinere cupientibus, omni-
buſque pariter potentiæ cupidis, de inuadenda
Republica facile conuenit. Ergo quum mutuis 12
viribus in ſuum quiſque decus niteretur, Galliam
Cæſar inuadit, Craſſus Aſiam, Pompeius *Hiſpa-
niam: tres maximos exercitus*: *& iam ſic* orbis im-
perium ſocietate trium principum occupatur.
Decem annos traxit iſta dominatio. Exinde, 13
quoniam *mutuo metu* tenebantur, Craſſi morte
apud Parthos, & *morte Iuliæ* Cæſaris filiæ, quæ
nupta Pompeio, generi ſocerique concordiam
matrimonii fœdere tenebat, ſtatim æmulatio e-
rupit. Iam Pompeio ſuſpectæ Cæſaris opes, & Cæ- 14
ſari Pompeiana dignitas grauis. *Nec hic ferebat* pa-
rem, *nec ille ſuperiorem*. NEFAS! ſic de princi-
patu laborabant, tanquam duos *tanti imperii for-
tuna* non caperet. Ergo Lentulo Marcelloque 15
conſulibus, rupta prima coniurationis fide, de
ſucceſſione Cæſaris *ſenatus, id eſt Pompeius* agita-
bat: nec ille abnuebat, ſi ratio ſui proximis comi-
tiis haberetur. Conſulatus *abſenti*, quem *decem* 16
tribuni plebis, fauente Pompeio, nuper decreue-
rant, tum diſſimulante eodem negabatur. *Veni-
ret, & peteret maiorum more.* ille contra flagitare 17
decreta: ac *niſi in fide permanerent, non ſe* remit-
tere *exercitum*. Ergo vt in hoſtem decernitur.
His Cæſar agitatus, ſtatuit præmia armorum ar- 1
mis defendere. Prima ciuilis belli harena Ita- 18
lia

Digitized by Google

lia fuit; cuius arces leuibus præſidiis Pompeius
inſederat: ſed omnia ſubito Cæſaris impetu op-
19 preſſa ſunt. Prima Arimino ſigna cecinerunt.
tum pulſus Etruria Libo, *Vmbria Thermus*, Domi-
tius Corfinio. Et *peractum* erat bellum ſine ſan-
guine, ſi Pompeium Brundiſii opprimere potuiſ-
20 ſet. *& ceperat.* ſed ille *per obſeſſi clauſtra portus*,
nocturna fuga euaſit. TVRPE dictu! modo
princeps patrum, pacis bellique moderator, per
triumphatum à ſe mare, lacera & pæne inermi
21 naue fugiebat. *Nec Pompeius* ab Italia, quam ſe-
natus ab Vrbe, fugatur prior. quam pæne va-
cuam metu, Cæſar ingreſſus, *conſulem ſe ipſe* facit.
Ærarium quoque ſanctum, quia tardius aperie-
bant Tribuni, iuſſit effringi: cenſumque & pa-
trimonium populi Romani ante rapuit, quam
22 imperium. Pulſo fugatoque Pompeio, maluit
prius ordinare prouincias, quam ipſum ſequi. Si-
ciliam & Sardiniam, *annonæ pignora*, per legatos
23 *habet.* Nihil hoſtile erat in Gallia: pacem ipſe
fecerat. ſed ad Hiſpanienſes Pompeii exercitus
tranſeunti per eam duci *portas claudere auſa* Maſ-
ſilia eſt. MISERA, dum cupit pacem, belli
metu in bellum incidit: ſed quia tutis muris erat,
24 vinci eam ſibi iuſſit abſenti. Græcula ciuitas,
non pro mollicie nominis, & vallum *rumpere*, & in-
25 cendere machinas auſa, & congredi nauibus: ſed
Brutus, cui mandatum erat bellum, victos terra
marique perdomuit. Mox dedentibus ſeſe ab-
lata omnia præter, QVAM potiorem omnibus
26 habebant, libertatem. Anceps, variumque, *&*
cruentum in Hiſpania bellum cum legatis Cnæi

Pom-

Digitized by Google

Pompeii Petreio & Afranio: quos Ilerdæ caſtra habentes, apud Sicorim amnem obſidere, & ab oppido intercludere aggreditur. Interim *obunda-* 27
tione verni fluminis, commeatibus *prohibetur.* ſic fame caſtra tentata ſunt: obſeſſorque ipſe quaſi obſidebatur. ſed vbi pax fluminis rediit; *popula-* 28
tionibus & pugna campos aperuit: iterum ferox inſtat: & cedentes ad Celtiberiam conſequutus, aggere & vallo, ac per hæc ſiti ad deditionem compulit. Sic citerior Hiſpania recepta eſt; nec 29
vlterior moram fecit. *Quid enim vna poſt quinque legiones?* Itaque vltro cedente Varrone, Gades, fretum, Oceanus, *omnia felicitatem Caſaris ſequebantur.* Aliquid tamen aduerſus abſentem du- 30
cem *auſa fortuna eſt* circa Illyricum & Africam; QVASI de induſtria proſpera eius aduerſis radiarentur. Quippe quum fauces Adriatici maris 31
iuſſi occupare Dolabella & Antonius, ille Illyrico, hic *Curictico litore* caſtra poſuiſſent; iam maria late tenente Pompeio *repente legatus eius* Octauius *& Libo* ingentibus copiis claſſicorum, circumuenit vtrumque. Deditionem fames extorſit An- 32
tonio. Miſſæ quoque *à Baſilo* in auxilium eius rates, quales inopia nauium fecerat, noua *Pompeianorum arte Cilicum, actis ſub* mare funibus, captæ, quaſi per indaginem. Duas tamen æſtus expli- 33
cuit. vna, quæ Opiterginos ferebat, in vadis hæſit, memorandumq; poſteris *exitum* dedit. Quippe vix mille iuuenum manus, circumfuſi vndique exercitus per totum diem tela ſuſtinuit. & quum exitum virtus non haberet, *tamen* ne in deditionem veniret, hortante tribuno Vulteio.

mutuis

34 mutuis ictibus *in ſe concurrit.* In Africa quoque
par & virtus, & calamitas Curionis fuit: qui ad
recipiendam prouinciam miſſus, pulſo fugato-
que Varo iam ſuperbus, ſubitum Iubæ regis ad-
uentum, equitatumq; Maurorum ſuſtinere non
potuit. *Patebat victo fuga*, ſed PVDOR ſuaſit, vt
amiſſum ſua temeritate exercitum, morte ſeque-
35 retur. Sed *iam debitum par fortuna flagitante*, ſe-
dem bello Pompeius Epiron elegerat. nec Cæ-
36 ſar *moratur.* quippe *ordinatis à tergo omnibus*,
quamuis hiems media prohiberet tempeſtate, ad
37 bellum nauigauit. poſitiſque ad Oricum caſtris,
quum pars exercitus ob inopiam nauium cum
Antonio relicta, Brundiſii moram faceret; adeo
impatiens erat, vt ad arceſſendos eos, ardente
ventis mari, nocte concubia, ſpeculatorio naui-
gio, ſolus ire tentauerit. *Extat ad trepidum* tanto diſ-
crimine gubernatorem vox ipſius: *Quid times?*
38 *Cæſarem vehis.* Contractis in vnum *vndique co-
piis*, poſitiſque cominus caſtris, diuerſa erant du-
cum conſilia. Cæſar pro natura ferox, & confi-
ciendæ rei cupidus, oſtentare aciem, prouocare,
39 laceſſere; nunc obſidione caſtrorum, *quæ ſedecim
millium vallo obduxerat*; (ſed quid his obeſſet obſi-
dio, qui patente mari omnibus copiis abunda-
40 rent?) nunc *expugnatione* Dyrrhachii irrita; (quip-
pe quam vel ſitus inexpugnabilem faceret.) ad
hoc aſſiduis *in eruptionem hoſtium prœliis*; (quo
tempore egregia virtus Scæua centurionis emi-
cuit, cuius in ſcuto *centum atque viginti* tela ſede-
41 re.) iam vero direptione vrbium ſociarum quum
Oricũ, & Gomphos, & alia caſtella Theſſaliæ va-
ſtaret.

Digitized by Google

ſtaret. Pompeius aduerſus hæc nectere moras 42
tergiuerſari, SIMVL vt hoſtem interclusum vn-
dique inopia commeatum *tereret*, vtque *arden-*
tiſſimi ducis conſeneſceret impetus. NEC diutius 43
profuit duci ſalutare conſilium. *milites ocium*, ſo-
cii moram, principes *ambitum ducis* increpabant.
SIC præcipitantibus fatis, prœlio ſumpta eſt
Theſſalia & Philippicis campis, *Vrbis, imperii, generis*
humani fata commiſſa ſunt. *Nunquam vllo loco tan-* 44
tum virium populus Romanus, tantum dignitatis for-
tuna vidit. Trecenta amplius millia *hinc vel*
illinc, præter auxilia regum, *& Senatus*. Nunquam 45
imminentis ruinæ manifeſtiora prodigia: *fuga*
victimarum; *examina in ſignis*; *interdiu tenebræ*;
dux ipſe & nocturna imagine, theatri ſui *audiens*
plauſum, in modum planctus circumſonare; &
mane cum pullo (nefas) apud principia *conſpe-*
ctus. Numquam acrior neque alacrior exerci- 46
tus Cæſaris fuit. inde claſſica prius, inde tela. An-
notatum quoque committentis aciem Craſtini
pilum: qui mox adacto in os gladio, ſic inter ca-
dauera repertus, libidinem ac rabiem qua pu-
gnauerat, ipſa nouitate vulneris præferebat. Sed 47
nec minus admirabilior illius exitus belli. Quip-
pe quum Pompeius adeo equitum copia abun-
daret, vt facile circumuenturus ſibi Cæſarem vi-
deretur; circumuentus ipſe eſt. Nam quum diu 48
æquo Marte contenderent, iuſſuque Pompeii fu-
ſus à cornu erupiſſet equitatus; repente hinc ſi-
gno dato, *Germanorum cohortes* tantum in effuſos
equites fecere impetum, vt illi eſſe pedites, hi ve-
nire in equis viderentur. Hanc ſtragem fugien- 49

tis

Digitized by Google

tis equitatus, leuis armaturæ ruina comitata eſt.
Tunc terrore latius dato, turbantibus inuicem
copiis, reliqua ſtrages quaſi vna manu facta eſt.
NEC VLLA res magis exitio fuit, quam ipſa exer-
50 citus magnitudo. MVLTVS in eo prœlio Cæ-
ſar fuit, *mediuſque inter Imperatorem & militem.*
Voces quoque obequitantis exceptæ, altera cru-
enta, ſed docta, & ad victoriam efficax; *Miles fa-
ciem feri*: altera ad iactationem compoſita; *Parce
51 ciuibus*: quum ipſe ſequeretur. FELICEM vtcun-
que in malis Pompeium, ſi eadem ipſum, quæ ex-
ercitum eius fortuna traxiſſet! Superſtes *dignita-
tis ſuæ* vixit, vt cum maiore dedecore per Theſſa-
lica Tempe equo fugeret, *vt vna nauicula Lesbon
applicaretur*: pulſus Hedris in deſerto Ciliciæ ſco-
pulo, fugam in Parthos, Africam, vel Ægyptum
52 agitaret: vt denique in *Peluſio* littore, imperio vi-
liſſimi regis, conſiliis *ſpadonum*, &, ne quid malis
deſit, *Septimii* deſertoris ſui gladio trucidatus, ſub
53 oculis vxoris ſuæ liberorumque moreretur. Quis
non peractum eſſe cum Pompeio crederet bel-
lum? atquin acrius multo atque vehementius
54 Theſſalici *incendii cineres* recaluere. Et in Æ-
gypto quidem aduerſus Cæſarem *ſine partibus* bel-
55 lum. Quippe quum Ptolemæus rex Alexandriæ,
ſummum ciuilis belli ſcelus peregiſſet, fœduſque
amicitiæ cum Cæſare, medio Pompeii capite ſan-
xiſſet; vltionem *tanti viri* Manibus quærente for-
56 tuna, cauſſa non defuit. Cleopatra regis ſoror
affuſa Cæſaris genibus, partem regni repoſcebat.
Aderat puella forma, & quæ duplicaretur ex illo,
57 quod talis paſſa videbatur *iniuriam*: *odium* ipſius

regis, QVI Pompeii cædem, partium fato, non Cæſari dederat; haud dubie idem in ipſum auſurus, ſi expediſſet. Quam vbi Cæſar reſtitui iuſſit 58
in regnum, ſtatim ab eiſdem percuſſoribus Pompeii *obſeſſus in regia*, quamuis exigua manu, ingentis exercitus molem mira virtute ſuſtinuit. Ac 59
primum ædificiorum proximorum, atque naualium *incendio*, infeſtorum hoſtium tela ſubmouit: mox in pæninſulam Pharon ſubitus euaſit: inde *depulſus* in maria, mira felicitate ad proximam claſſem enatauit: relicto quidem in fluctibus paludamento, ſeu fato; ſeu conſilio, vt illud ingruentibus hoſtium telis ſaxiſque peteretur.
Tandem receptus à claſſicis ſuis, vndique ſimul ho- 60
ſtes adortus, *debellata perfida gente*, iuſta generi Manibus dedit. quippe & *Theodotus magiſter*, auctorque totius belli, & *ne virilia quidem portenta* Pothinus atque Ganymedes; *diuerſa per mare & terras fuga* & morte conſumpti. *Regis ipſius* corpus obrutum limo repertum eſt *in aureæ loricæ* honore. *In Aſia* quoque nouus rerum motus à 61
Ponto: PLANE *quaſi de induſtria* captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, vt à Pompeio pater, à Cæſare filius vinceretur. Rex Pharna- 62
ces *magis diſcordiæ noſtræ fiducia*, quam virtutis ſuæ, infeſto in Cappadociam agmine ruebat: ſed 63
hunc Cæſar aggreſſus, *vno*, *&*, *vt ſic dixerim*, *non toto* prœlio, obtriuit; *more fulminis*, quod vno eodemque momento venit, percuſſit, abſceſſit. Nec vana de ſe prædicatio eſt Cæſaris; *ante victum hoſtem eſſe*, quam viſum. Sic cum exteris. at *in Afri-* 64
ca cum ciuibus multo atrocius, quam in Pharſa-

lia. Huc reliquias partium naufragarum qui-
dam furoris æſtus expulerat: nec reliquias dice-
65 res, ſed integrum bellum. *Sparſa magis, quam op-
preſſa vires erant.* Auxerat ſacramentum ipſa cla-
des Imperatoris: nec degenerabat ducum ſucceſ-
ſio. quippe ſatis ample ſonabant in Pompeiani
nominis locum Cato & Scipio. Acceſſit copiis
Mauritaniæ rex Iuba, videlicet vt latius vinceret
66 Cæſar. Nihil ergo inter Pharſaliam, & Thapſon,
niſi quod *amplior, eoque acrior* Cæſarianorum im-
petus fuit, indignantium poſt Pompeium creuiſſe
bellum. Denique, quod alias nunquam ante im-
67 perium ducis, *ſua ſponte ſigna cecinerunt.* Strages à
Iuba cœpit. eius elephanti bellorum rudes, &
nuper à ſilua, conſternati ſubito clangere. ſtatim
& exercitus in fugam, *& duces fortius*, quam vt fu-
gerent, non inconſpicua tamen morte omnium.
68 *Iam Scipio naue fugiebat*: ſed aſſequutis eum ho-
ſtibus, gladium per viſcera exegit: & vbi eſſet
quodam requirente, reſpondit hoc ipſum; *Bene
69 ſe habet imperator.* Iuba quum ſeſe recepiſſet *in
regiam, magnifice epulatus*, poſtero die cum Petre-
io fugæ comite, ſuper menſas & pocula interfi-
ciendum ſe ei præbuit. *ille & regi ſuffecit, & ſibi:*
quum interim ſemeſi in medio cibi, & parentalia
fercula regio ſimul Romanoque ſanguine made-
70 bant. Cato non interfuit bello: poſitiſque apud
Bagradam caſtris, Vticam, velut altera Africæ
clauſtra, ſeruabat. Sed accepta partium clade,
nihil cunctatus, VT SAPIENTE dignum erat,
71 *mortem etiam lætus acciuit.* Nam poſtquam fi-
lium comiteſque ab amplexu dimiſit, in nocte le-

cto ad lucernam Platonis libro, qui immortalitatem animæ docet, paullulum quieuit. tum circa primam vigiliam ſtricto gladio reuelatum manu pectus ſemel iterumque percuſſit. Auſi poſt 72
hoc virum medici *violare fomentis.* ille paſſus dum abſcederent, reſcidit plagas: *ſequutaque vis* ſanguinis moribundas manus in ipſo vulnere reliquit. Quaſi non eſſet vſquam dimicatum, ſic 73
arma rurſus & partes. quantoque Africa ſupra Theſſaliam, tanto Africam ſuperabat *Hiſpania.*
Plurimum quantum fauoris partibus dabat frater- 74
nitas ducum, *& pro vno duos ſtare Pompeios.* Itaque nuſquam atrocius, nec tam ancipiti Marte concurſum eſt. Primum *in ipſo oſtio Oceani* Varus 75
Didiuſque legati conflixere: ſed acrius fuit cum ipſo mari, quam inter ſe nauibus bellũ. ſiquidem velut *furorem ciuicum caſtigaret Oceanus*, vtramque claſſem naufragio cecidit. Quinam ille horror, 76
quum eodem tempore *fluctus, procella, viri, naues, armamenta* confligerent? adde ſitus ipſius formidinem; vergentia in vnum, hinc Hiſpaniæ, inde Mauritaniæ litora; mare & inteſtinum, & externum; imminenteſque Herculis ſpeculas; quum omnia vndique ſimul prœlio, & tempeſtate ſæuirent. Mox circa obſidiones vrbium vtrimque 77
diſcurſum eſt: *quæ miſeræ* INTER hos atque illos duces ſocietatis Romanæ pœnas dabant. Omniũ 78
poſtrema certaminum *Munda.* hic non pro cetera felicitate, ſed anceps, & diu triſte prœlium: VT PLANE videretur neſcio quid *deliberare fortuna.* Sane & ipſe ante aciem mœſtior non ex 79
more Cæſar, SIVE reſpectu fragilitatis humanæ;

ſiue

Digitized by Google

ſiue nimiam proſperorum ſuſpectam habens continuationem; vel eadem timens, *poſtquam*
80 *idem eſſe cœperat*, quod Pompeius. Sed in ipſo prœlio, quod nemo vnquam meminerat, quum diu pari Marte acies nihil aliud quam occiderent, in medio ardore pugnantium ſubito ingens inter vtroſque ſilentium, quaſi conueniſſet. *hic omnium*
81 *ſenſus erat*. Nouiſſime illud inuſitatum Cæſaris oculis *nefas*, poſt quatuordecim annos probata veteranorum manus *gradum retro dedit*. quod etſi nondum fugerat, apparebat tamen *pudore ma-*
82 *gis, quam virtute reſiſtere*. Itaque *ablegato equo*, ſimilis furenti, primam in aciem procurrit. Ibi prenſare fugientes, confirmare; per totum denique agmen oculis, manibus, clamore volitare.
83 Dicitur in illa perturbatione & de extremis agitaſſe ſecum, & ita manifeſto vultu fuiſſe, quaſi occupare manu mortem vellet; niſi cohortes hoſtium quinque per tranſuerſam aciem actæ, quas Labienus periclitantibus caſtris ſubſidio miſerat,
84 *fugæ ſpeciem* præbuiſſent. hoc aut & ipſe credidit, aut dux callidus *arripuit in occaſionem*: & quaſi in fugientem inuectus, ſimul & ſuorum erexit animos, *& hoſtis perculit*. NAM HI *dum ſe putant vincere*, fortius ſequi; Pompeiana dum fugere cre-
85 dunt ſuos, fugere cœperunt. Quanta fuerit hoſtium cædes, ira, rabieſque victoribus, ſic æſtimari poteſt. hoc à prœlio profugi, quum ſe *Mundam* recepiſſent, & Cæſar obſideri ſtatim victos imperaſſet, *ex congeſtis cadaueribus* agger effectus eſt, quæ pilis iaculiſque confixa inter ſe tenebantur.
86 FOEDVM etiam inter barbaros! Sed videli-

Digitized by Google

cet victoriam deſperantibus Pompeii liberis, *Cnæum* prœlio profugum, crure ſaucio deſerta & auia petentem, *Ceſonius* apud Lauronem oppidum conſequutus, pugnantem (*adeo nondum deſperabat*) interfecit. Sextum fortuna in Celtiberiam 87
interim abſcondit; *aliiſque poſt Cæſarem bellis* reſeruauit. Cæſar in patriam victor inuehitur. 88
Primum de Gallia triumphum tranſmiſerat Rhenus, & Rhodanus, & ex auro capitiuus Oceanus: *altera laurus Ægyptia.* tunc in ferculis Nilus, Arſinoë, & ad ſimulacrum ignium ardens Pharus. Tertius de Pharnace currus, & Ponto. Quartus 89
Iubam & Mauros, & *bis ſubactam oſtendebant Hiſpaniam. Pharſalia & Thapſos*, & Munda nuſquam, & *quanto maiora erant*, de quibus non triumphabat! Hic aliquando finis armis fuit. reliqua pax in- 90
cruenta; penſatumque clementia bellum. *Nemo caſus imperio præter* Afranium. *ſatis ignouerat ſemel.* & Fauſtum Syllam. didicerat *generos* timere. *filiamque Pompeii cum patruelibus* ex Sylla. hic poſteris cauebatur. Itaque non ingratis ciui- 91
bus, omnes vnum in principem *congeſti honores: circa templa imagines*, in theatro *diſtincta radiis corona*; *ſuggeſtus in curia*; *faſtigium in domo*; *menſis in cœlo*; ad hoc *pater ipſe patriæ* perpetuuſque dictator: nouiſſime, *dubium an ipſo volente*, oblata pro Roſtris ab Antonio conſule, regni inſignia.
QVÆ OMNIA *velut infulæ in deſtinatam morti victimam* congerebantur. Quippe CLEMENTIAM 92
principis vicit inuidia. *grauiſque erat liberis ipſa beneficiorum potentia.* Nec diutius dilatio donata eſt: ſed Brutus & Caſſius, *aliique patricii* con- 93
ſenſe-

Digitized by Google

ſenſerunt in cædem principis. *Quanta vis fati!* manauerat late coniuratio. *libellus* etiam Cæſari datus eodem die. nec perlitare centum victimis potuerat. venit in curiam tamen, expeditionem Parthicam meditans. ibi in curuli ſedentem eum ſenatus inuaſit: tribuſque & viginti vulneribus ad terram datus eſt. SIC ILLE, qui terrarum orbem ciuili ſanguine impleuerat, tandem ipſe *ſanguine ſuo curiam impleuit.*

NOTÆ IN CAPVT II.

Bellum Ciuile inter Cæſarem & Pompeium ſcribunt inprimis Cæſar ipſe tribus libris. Epit. Liu. 109. & ſeqq. Plut. Cæſare & Pompeio. Appian. de bell. ciu. lib. 2. copioſe Auguſt. Ciuit. 3, 30. Auctor de vir. illuſtr. cap. vlt. Eutrop. 6. Oroſ. 6, 15. &c. Val. Max. 1, 5, 6. 1, 6, 12. & 13. 4, 5, 5. & 6. 4, 6, 4. 5, 1, 10. Agell. 15, 18. Lucanus. Plin. 7, 25. & 26. Camers.

Num. 1. *pæne toto orbe pacato*] Idem Petronius Satyrico, ſed magis poëtice. *Orbem iam totum victor Romanus habebat.*

Ibid. *quam vt vllis externis viribus extingui poſſet*] Sic Petilius apud Tacit. H. 4, 74, 9. de ſui temporis imperio; *Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compages hæc coaluit: quæ conuelli ſine exitio conuellentium non poteſt.* Sed accidit hic quod ſolet magnis imperiis. *Nulla* enim (verba, ſunt Annib. apud Liuium 30, 44, 6.) *magna ciuitas diu quieſcere poteſt: ſi foris hoſtem non habet, domi inuenit.* Sed talia late & eleganter proſequitur in diſputatione de Monarchia Vniuerſali ſupra citatus Marcus à Rechlingen.

Ibid. *inuidens fortuna*] Adde ſupra 1, 13, 1.

2. *præluſerat*] Nihil verius eſt hac lectione, quam pridem excogitauerat vir ſummus, Gruterus noſter. ita omnino ſcripſit Annæus. *experiri, præludere, tentare,* verba ſunt τῶν προχειρῶν αὐλητικῶν aut κιθαρῳδικῶν, à quibus metaphora ducta eſt. Salmaſius. Vtitur hoc verbo noſter ſupra 3, 22, 6. vbi tamen *præluderent.* ſed perinde eſt; eadem enim vtriuſque verbi ſignificatio. Sic apud Virg. Æn. 12, 106. ex Georg. 3, 234. repetitum:

—— *ſparſa ad pugnam proludit arena.* Vbi Seruius, *ad pugnam præludit,* præmeditatur. Rutil. Itiner. 1, 257. *Vt ſolet excuſſis pugnam præludere glebis.* Cicero Diuin. in Q. Cæcil. cap. 14. f. & de

 Orat.

Orat. 2,80. de exordiis: *Eiuſmodi illa proluſio debet eſſe, non vt Samnitum, qui vibrant haſtas ante pugnam, quibus in pugnando nihil vtuntur: ſed vt ipſis ſententiis quibus proluſerunt, vel pugnare poßint. Sin mecum in hac proluſione nihil fueris,* id eſt, præmeditatione certaminis, *quem te in ipſa pugna cum acerrimo aduerſario fore putemus?* Seneca natural. quæſt. 3, 28. ad inundationes transfert. De proluſionibus gladiatoriis quædam annotat Lipſius Saturn. 2,19. quæ ad pleniorem huius loci intellectum faciunt. *Præſudare* legitur apud Statium Princ. lib. VI. Porro cum hoc loco confer quod ſcripſit ſupra 3, 21, 3.

3. *& inflammatione*] Malim *aut inflammat.* nec enim iſta miſcentur. *Nam id quoque inprimis eſt cuſtodiendum, vt quo ex genere cœperis translationis, hoc quoque deſinas. Multi enim cum initium à tempeſtate ſumpſerunt, incendio aut ruina finiunt.* Quintilian. 8,6. pag. 130. k.

4. *ex omnibus, & pluſquam bellum*] Palatinus vetus, *ex omnibus gentibus & pluſquam ciuile bellum. Gentibus* illud falſum eſt. *ciuile* poſſet locum habere, niſi ἐμφατικώτερον eſſet, *& pluſquam bellum.* Salmaſius. Reſpexiſſe videtur auctor, cum hæc ſcriberet, Lucanum princ. Pharſal. qui *pluſquam ciuilia bella* ſe canere dicit. Ex quo, an noſtro, deſumpſit hoc, belloque Artaxerxis & Cyri attribuit, Oroſius 2, 18. & ex eo Adonis Chronic. Sub anno 4486. *Bellum ciuile, & pluſquam ciuile apud Perſas geſtum.*

5. *vndecim legiones*] *Cum Cæſar eſſet decem legionibus pugnaciſſimis ſubnixus.* Senec. ep. 104, 40.

Ibid. *Tarchondimotus*] Lucanus 9, 219. *Cum Tarchon motus linquendi ſigna Catonis Suſtulit.* —— Hic vbi primum ab indocto diuiſus fuit *Tarchondimotus* in *Tarchon* & *dimotus*, ſciolus quiſpiam audaculus ex *dimotus*, quod putauit participium à dimoueor, primam ſyllabam, metri ſcilicet gratia. eraſit: atque ſic facta *Tarchon* & *motus* pro *Tarchondimotus*, aut *Tarcondimotus*, ſicut inuenio ſcriptum apud Dionem lib. 41. & 47. & 50. & 54. Hic autem ſi forte non ſit, qui *Tarcondarius* legitur in Cæſaris commentariis, eſt ſaltem *Tarcondementus* in 14. Strabonis, *Tarcondemus* in Antonio Plutarchi, ſuperioris Ciliciæ regulus, quem Cicero *fideliſſimum ſocium, amiciſſimumque pop. Rom.* appellat, in literis ad S. P. Q. R. ſcriptis: quæ ſunt primæ libri quinctidecimi. Vinetus. Strabo lib. XII. habet *Caſtorem Saocondarium generum Deiotari.* & Cæſar. ciu. 3, 4. *Tarcundarium Caſtorem.*

Ibid. *Græciæ; Ætoliæ*] Ita primus reſtituto, ſuaſu v. c. aliæ namque perperam, *Græciæ, Italiæ*, quam lectionem retinent etiam Pall. tres. Gruterus.

6. *quatuor annis &c.*] Confer ſupra 2, 15, 1. Porro pro *& pro clade*, *hei pro clade* legit Valens Acidalius ad Velleium 2, 59, 5.

Ibid.

Ibid. *regyrauit*] Lectionem hanc ante annos tredecim produximus è cubili editionis principis, non auſi etiam reſtituere dignitati publicæ; quod neſciremus an & agnoſcerent eius ingenuitatem membranæ calamo depictæ. at enim cum modo repererim in Pal. pr. ac tert. quid ni reſtituatur in integrum, ipſique cedat hactenus vulgatum? *remigrauit.* quod ne quidem in Pal. ſec. in quo *regnauit.* Gruterus.

8. *Cauſſa tantæ calamitatis*] Has cauſſas eleganter canit Lucanus 1, 67.

Fert animus cauſſas tantarum expromere rerum. &c. Vnde has aſſignat Lucanus cauſſas: Fatum ipſum: nimiam Rom. potentiam: diſcordem concordiam Pompeii, Craſſi & Cæſaris: Craſſi & Iuliæ mortem: ducum ipſorum ſuperbiam: & tandem publica Romæ paſſim vitia. Lege Cæſarem, Appianum, Suetonium, Plutarchum.

Pulcris ſtare diu Parcarum lege negatur,
Magna repente ruunt, ſumma cadunt ſubito.

Claudianus epigr. 23. & Laberius, *Summum ad gradum*, inquit, *quum claritatis veneris, conſiſtes ægre, ne citius quam deſcendas, decidas.* Lucan. 1, 71. —*ſummiſque negatum Stare diu.* Camers.

Ibid. *nimia felicitas*] Adde ſupra 3, 12, 7. Acute Ennius apud Cicer. de finibus bonorum & malorum 2, 13.

Nimium boni eſt, cui nihil eſt mali. Seneca de prouidentia 4, 18. *Cum omnia quæ modum exceſſerunt, noceant, perículoſiſſima felicitatis intemperantia eſt.* Adde Rittershuſ. in Ligurin 27. pr.

Ibid. *mouit inuidiam*] Inuidia potentiæ comes. Hermocrates Syracuſanus apud Thucyd. 6, 13, 17. *Si quis partim inuidia, partim metu aliquo noſtri tenetur: vtrique enim ſunt obnoxii potentiores.* Salluſt. Cat. 6, 4. coaleſcente re Romana, *ſicuti pleraque mortalium habentur, inuidia ex opulentia orta eſt.*

9. *ob imminutum Cretæ triumphum*] *Non iniuſte querens: quippe ornamentum triumphi eius, captiuos duces Pompeius ſubduxerat* Vellei. 2, 40, 10. Dio lib. 36. à princ. Maximum enim triumphorum decus erant imperatores hoſtium, ſupra 3, 10, 26. adeo vt ne feminæ quidem ſpernerentur, ſicut Auguſtus ducturus fuit Cleopatram, vt infra 4, 11, 10. dicemus, & Aurelianus Zenobiam duxit, apud Vopiſcum in vita cap. 30. Huc reſpexit Liuius 30, 45, 4. *Morte ſubtractus ſpectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriæ Syphax eſt.*

Ibid. *Hinc dolor*] Sic trias Palatinorum noſtrorum. prius legebatur, *Hic dolor.* quantum interſit, expeditius quis ſentiat, quam etiam exprimat. Gruterus.

10. *ecce iam*] Iſtud repono ex Pal. pr. & tert. Salmaſius. vide Indicem. extat etiam in vet. noſtra editione.

 12. *Hiſpa-*

Digitized by Google

12. *Hiſpaniam, tres maximos exercitus: & iam ſic &c.*] Diſtinguo ac lego; *Hiſpaniam, tres maximi exercitus, & iam ſic &c.* aſſentiente Berneggero.

13. *mutuo metu*] Thucydides 3, 2, 12. *Tutiſſimas reddit ſocietates mutuus metus. quippe qui eam violare cupit, dum ambigit, an ſuperior eſſe poſſit, absterretur.* Infra 4, 10, 1. *Expertis inuicem Parthis atque Romanis, cum Craſſus atque Pacorus vtrinque virium mutuarum documenta feciſſent; pari rurſus reuerentia integrata amicitia.* Eleganter Tacitus principio Germaniæ ait Germaniam à Sarmatis Daciſque *mutuo metu* ſeparari. Hoc volunt noſtri vulgari prouerbio **Ein Schwerdt hält das ander in der Schayden.** Sed præcipue vbi tres in partes ſciſſa eſt potentia, durabilior pax eſt; dum etiam qui alterutro ſe potentiorum credit, tertii acceſſionem formidare cogitur. Sic Laurentius Medices inter Ferdinandum & Ludouicum Sfortiam principes ambitione ac potentia propemodum pares, fuit quaſi quoddam *ἀντίρροπον, como vn contrapeſo.* Guicciardinus lib. 1. hiſtoriar.

Ibid. *morte Iuliæ*] Quæ pudore quodam continebat eorum animos, ne ſocer & gener ſceleſtis armis colliderentur. Vellei. 2, 47, 3. *Male cohærentis inter Cn. Pompeium & C. Cæſarem concordiæ pignus, Iulia vxor Magni deceſſit.* Adde Lucan. 1, 111. & Val. Max. 4, 6, 4. Noſtrates, vt fecundi ſunt prouerbiorum, hoc exprimunt ita: **Wann das Kind tod iſt / ſo hat die gevatterſchafft ein ende.** Itaque Cicero pro P. Sextio cap. I. tanquam aliquid non vulgare cum cura recenſet; *Ademit Albino ſoceri nomen mors filiæ, ſed caritatem illius neceſſitudinis & beneuolentiam non ademit.* Porro Iuliæ huic comparari meretur Octauia, quæ itidem inter fratrem & virum concordiæ vinculum fuit, donec inducta Cleopatra repudiaretur Antonio.

14. *nec hic ferebat parem &c.*] Lucanus 1, 125.

Nec quemquam iam ferre poteſt Cæſarue priorem,
Pompeiuſque parem. —— Queritur & ipſe Cæſar belli ciuilis 1, 4. *Pompeius neminem dignitate ſecum exæquari volebat.* Vellei 2, 33, 4. *neque Pompeius, vt primum ad remp. aggreſſus eſt, quemquam animo parem tulit.* Idem 2, 29, 5. *ciuis in toga, niſi cum vereretur, ne quem haberet parem, modeſtiſſimus.* & mox; *indignatus, cum omnes ciues iure haberet pares, quemquam æqualem dignitate conſpicere.* Hæc Acidalius ad Vellei. 2, 33. 4.

Ibid. *nec ille ſuperiorem*] Hunc animum ſuum ipſe Cæſar detexit apud Plut. Apopth. cap. 43. nam *oppidulum in Alpibus tranſiens nullius nominis, amicis dubitantibus an ibi quoque tumultus & contentiones eſſent de principatu? mallem, inquit, hic primus eſſe, quam Romæ ſecundus.*

Ibid. *tanti imperii fortuna*] Sic ed. noſtra vetus. vt olim malebat

bat Salmaſius. Ceterum totidem fere verbis ſententiam hanc expreſſit Lucanus 1, 110.

Qua mare, qua terras, qua totum poßidet orbem,
Non cepit fortuna duos. —— & Minucius Felix; *generi & soceri bella toto orbe diffuſa ſunt; & tam magni imperii duos fortuna non cepit.* Aliud apud Curtium 6, 6, 6. *vt appareret, vnum animum duorum non capere fortunam.*

15. *Senatus, id eſt Pompeius*] Sic nullo apice minus Naz. exemplar. neque abit Pal. alter, niſi quod illud, *id eſt*, vna expreſſerit litera *i*. punctis hinc inde cincta. nam tert. habet; *ſenatus & Pompeius:* publicati prius; *ſenatus, idemque Pompeius*, quod inficetum, præ elegantia ſcripturæ alterius. Gruterus. Vide omnino Cæſarem principio ciuilium.

16. *abſenti*] Quod alias non licebat. & pauca ſunt exempla etiam in aliis magiſtratibus. In ſacerdotiis id licere diſputat Cic. in epiſt. ad Brutum V. m.

17. *decem tribuni plebis*] Lege Cicer. ad Atticum 7, 3. & 8, 3. Vinetus malim præterea abeſſet *plebis*, quod magnopere neceſſarium non eſt, vt videntur hoc velle alii libri, qui tantummodo *tribus* habent.

18. *remittere*] Sic v. e. & Mſs. aliquot Vineti. alii habebant *dimiſſurum*, Pall. accedunt ſcripturæ primæ. Gruterus.

19. *Vmbrio Thermo*] Expreſſa hæc ſunt ex Lucano 2, 462. Vbi etiam:

Iuſque ſuum pulſo iam perdidit Vmbria Thermo.

Quem verſum corrigit Pighius Annal. tom. III. pag. 441. f. *Inguinum pulſo &c.* Sed tamen idem auctor 8, 613. illa phraſi vtitur:

Perdiderat iam iura ſui ——

Ibid. *peractum erat &c. & ceperat*] Hoc eſt *peractum fuiſſet*, & *cepiſſet*, frequens iſta temporum enallage. Sic apud Tacit. 1, 35, 8. *elatumque* (gladium) *deferebat in pectus, ni proximi prenſam dextram vi attinuiſſent.* & 3, 14, 7. *Populus effigies Piſonis traxerat in Gemonias, ni iuſſu principis protecta forent.* & 13, 26, 2. *Nec deerant qui cenſerent, ſed Coſſ. relationem incipere non auſi.* Plin. panegyr. cap. 8. *atque adeo temere fecerat Nerua, ſi adoptaſſet alium.* adde infra 4, 3, 2.

20. *per obſeſſi clauſtra portus*] Vide Frontinum 1, 5, 5.

21. *Nec Pompeius &c.*] Fuit cum coniicerem reſtaurandum: *Nec Pompeii ab Italia, quam Senatus ab Vrbe, fuga turpior.* verum nulli hariolationem iſtam alleuant codices ſcripti. Gruterus.

Ibid. *conſulem ſe ipſe facit*] Immo poſtea hoc fecit, cum ex Hiſpania victor reuerteretur. vide Appian.

Ibid.

Ibid. *Ærarium quoque ſanctum*] In quo pecunia Gallici belli cauſſa ſeruabatur,cum execrationibus publicis, eam motum non iri, niſi Gallicum bellum impenderet. (de quo Liuius 27,12,10.) hoc Cæſar, fruſtra obſiſtente Metello trib. pl. effregit, pecuniamque abſtulit, cauillans populum ea religione ſolutum, quia nihil eſſet quod amplius de Gallis metueretur, quos ipſe perdomuiſſet. Dio lib.41. pag.181. Plut. Cæſ. cap.53. & in apophth. cap.43. Appian.ciuil.2.pag 453. Lucan.3,153. vniuerſum ab eo ærarium expilatum ſcribunt. Plin.33, 3. eum primo introitu in Vrbem XXVI.M. laterum aureorum, & in numerato pondo CCC. M. ex ærario protuliſſe ſcribit. illud ſi lateres aurei librales fuerunt, quinquagies centena & octodecim millia florenorum, iſtud quinquagies quater centena millia numeramus. Oroſius tamen 6,15. ſummam iſtam multo anguſtius contrahit. Stadius. Vide etiam Rubenium electorum 1,24. & Dempſterum ad Antiquitates Roſini 7,31.

22. *annona pignora*] De Siciliæ fertilitate ſupra 3,19,3. De Sardinia vide Cluuerium,& Iuretum ad Symmachum epiſt.9,39.

Ibid. *habet*] Sic O. Pall. non *habuit*, vt antea vulgati. Gruterus.

23. *portas claudere auſa*] Ea propter *fide melior, quam conſilio prudentior* vocatur Velleio 2,50,3. Hiſtoriam autem præter eos qui totum hoc bellum deſcripſere, pete ex Strabone lib.4. pag. 225. Sidonio carm.23,16. Cic. Philipp. 8,16.

24. *non pro mollitie nominis*] Nam Græci lingua quam viribus promptiores habebantur, vide Liuium 8,23,9. Ouidius Faſt.3,102. *Græcia facundum, ſed male forte genus.* Tac. H.2,80,6. *Mucianus Græca facundia decorus.*

Ibid. *rumpere*] Sic Pall. tres, & editio noſtra vetus, aliæ *cadere*: ſed prior lectio præplacet Grutero.

26. *& cruentum*] V. e. *& incruentum*. cui adſentiunt Pal.ſec. ac tert. ſed non pr. Gruterus. Forte rectum eſt,*ſed incruentum*, vt dicat anceps quidem fuiſſe bellum & varium, modo obſeſſore Cæſare,modo ipſo quaſi obſeſſo (vt pergit dicere) ſed non ſtetiſſe multo ſanguine, cum nulla inſignis ibi clades illata vel accepta ſit, verum deditione bellum finitum fuerit.

27. *obundatione*] Pal. pr. *abundatione*. tert. *obundatio*. ſec. *abundatio*. an fuit? *abundatione*; vt *ab* & *ob* mutuas heic quoque ſibi præſtiterint vices? idem tamen Ms. pr. nos legere voluit *ab vndatione*. Gruterus. Conſentit poſtremæ lectioni etiam editio noſtra.

Ibid. *prohibetur*] Sic legendum iam pridem ex ingenio videram; & iam inuenio ſcriptum in veteri editione qua vtor: ideo religioni fuit, auctori ſuum non reſtituere. Modus loquendi, quanquam firmatione non eget, eius tamen exempla adſcribamus,

Digitized by Google

mus, ne quid videamur mutare ſine graui cauſſa. Polyb. 1, 18. *Hanno caſtris hoſtium commeatum, ac quicquid ad neceſſarios vſus requiritur, adimit: vnde euenit, vt Romani pariter & obſiderent, & reapſe obſiderentur.* Dio lib. 49. pag. 466. *Antonius quum videretur alios in obſidione habere; ea patiebatur quæ obſeſſis vſuuenire ſolent.* & lib. 56. pag. 664. *ita vt Tiberius, quam eos in obſidione habere videretur, ipſe obſeſſi mala tulerit.* Capitolinus in Maximinis cap. 23. *deficiebant commeatus &c. effectum denique eſt, vt obſeſſi anguſtias, obſidens ipſe pateretur.* Herbratus H. Polon. 4, 5. *Angebatur ancipiti malo Cæſar obſeſſo quam obſidenti ſimilior.* Adde Dionem lib. XL. pag. 152. E. Diod. apud Valeſ. lib. XXIV. Polyb. 1, 48. Liu. 22, 37, 4.

28. *populationibus & pugna campos aperuit*] Sic argute Nazarianus. non vt vulgo editi, *& pugna aperuit*. Gruterus. Notaueram olim, ſic forte conſtituendum locum; *populationibuſque & pugna*, aut; *vbi pax flumini reddita populationibus & pugna &c.* nam iſtud aſyndeton Salluſtianum minus vſitatum Floro.

29. *quid enim vna poſt quinque legiones?*] Nam dementiæ potius quam virtutis ſit, ei reſiſtere velle, cui fortiores ceſſerint. vide ſupra 1, 19, 2. hinc intelligas illud ſupra 2. 6, 33. *Tota inſula in vna vrbe ſuperata eſt.* & elegans iſtud Liuii 1, 25, 12. *victuſque fratrum ante ſe ſtrage.* Adde 4, 7, 14. Legiones autem duas habuerat Varro, Cæſ. de bel. ciu. 2, 18. & *cohortes alarias*, 2, 30. ſed altera legionum defecit, Ibid. cap. 20.

Ibid. *omnia felicitatem Cæſaris ſequebantur*] Curtius 4, 1, 35. *Eadem illic quoque fortuna partium.* Iuſtinus 22, 7, 3. *Domi foriſque eadem fortuna Carthaginenſium.* Epit. Liu. XXCVII. *eadem vbique fortuna partium*, & Ep. 104, 8.

30. *auſa fortuna eſt*] Hauſit hæc, ſicut alia multa hoc capite, Florus ex Lucano 4, 402.

Non eadem belli totum fortuna per orbem
Conſtitit: in partes aliquid ſed Cæſaris auſa eſt.

Suetonius Cæſare 36, 1. *Omnibus ciuilibus bellis, nullam cladem, niſi per legatos ſuos, paſſus eſt.*

31. *Curictico litore*] Expreſſi, quod erat in Nazar. vtique cum ſic quoque eſſet à ſecunda manu in tertio. qui prius expreſſerat *Curictio*, quod & in mss. Vineti, ſed duplici *rr*. Pal. ſec. retinet *Curritico*: editiones anteriores oggeſſerant nobis *Corcyreo*; quibus tamen nec ſuffragantur antiquitus cuſi. Gruterus. Eſt autem *Curicticum litus* à *Curicta* quæ in faucibus Adriæ maris ſita eſt. Ptolemæo, κύρικτα. Salmaſius. Vidit hoc etiam Rubenius in electis 1, 22. Κυρικτικὴ legitur apud Strabon. lib. VII. pag. 218.

Ibid. *repente legatus eius*] Ita Pal. ita v. e. ſine voce *caſtra*, & *vtrumque* pro *vtrimque* vt antea vulgabatur. Gruterus.

Ibid.

Ceterum ſæpius occurrunt huius generis exempla. ſufficiat indicaſſe vnum Appiani locum huic plane geminum, eſt autem de bel. ciu. lib. 4. pag. 661. Adde Diod. 21, 9.

Ibid. *ambitum ducis*] Qua de cauſſa Domitius Ænobarbus *Agamemnonem* eum appellauit, & *regem regum*. Plut. Pomp. cap. 11. *quod & ille propter bellum imperitaſſet regibus*. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 470. Adde Arrianum 1, 4, 20. Hæc obtrectatio clariſſimorum quorumque imperatorum prouentus ſufflaminauit: vt Metelli apud Salluſt. Iug. 64, 13. & Vellei. 2, 11, 3. & Luculli apud Dion princ. lib. 35. Interdum tamen ea ſuſpicio non vana eſt; ſicut Annibal amicis ſæpius dixiſſe fertur; ideo ſe bellum trahere, ne debellatis Rom. ipſe imperio priuaretur. apud Appian. pag. 336. in fine. Pertinet ad illuſtrandum hunc locum Bruti dictum apud Appian. de bel. ciu. lib. 4. pag. 661. *Videor vt Pompeius Magnus bellum geſturus, non tam imperator, quam imperata faciens.* Nam tot nobiles, qui apud ipſum erant, *ſocios magis imperii, quam miniſtros agebant*, quod de Muciano refert Tacit. H. 2, 83. 1. Vtrum autem moueri debuerit his obiectionibus Pompeius, diſputat Plutarchus in vita cap. 137.

Ibid. *vrbis, imperii, generis humani*] Elegantius multo fuerit, ſi ita legas; *vrbis, imperii, id eſt gen. hum.* nulla litera mutata. nam illud *id eſt*, alias etiam vnica litera. *i.* punctis vtrinque circundata ſcribitur, exemplum ſupra hoc capite verſ. 15. & *imperI* pro *imperii*, notiſſima librariorum conſuetudine. fuerit igitur ſcriptum *imperI. i. generis humani.* Eæ lectioni plane ſimilis in Sueton. Caligula 13, 1. *Pop. Rom. vel vt ita dicam, hominum genus.* adde ſupra præf. 2.

44. *nunquam vllo loco tantum virium populi Romani, tantum &c.*] Sic omnibus literis Pal. pr. ac tert. nam ſec. expreſſit duabus literis P. R. antea legebatur *populus Romanus*. Gruterus.

Ibid. *hinc vel illinc*] Eſt à Pal. ſec. nam pr. *hinc belli illinc* tert. *hinc illic* vulg. *hinc & illic*. Gruterus.

Ibid. *præter auxilia regum & ſenatus*] Sic omnes editi, quos ego quidem vidi, nam qui mſſ. poſſident, nullum ſcripturæ diſſenſum indicant. Nemo tamen non videre poteſt, *Senatus* hac in oratione nullas eſſe partes, quod indicandum videbatur, vt quatenus non minus proficeremus, ſaltem alius mederetur. coniecceram tamen, *regum & nationum*, nempe liberarum quæ regibus non ſuberant. Coniungit eadem Salluſt. de Rep. 1. 31. Romanos *defeſſos & exſangues, regi aut nationi præda futuros.*

45. *fuga victimarum*] Nam & hæc inter prodigia habita. Vide Tacit. 15, 7, 4. Papinium Thebaid. 11, 228. Silium 5, 62. & alibi.

Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exiluit vinclis. Vide Berneggerum ad Sueton. Cæſ. 59, 2.

Videban-

Videbantur enim irati dii & hoſtiam aſpernantes. Sicut è contra argumentum erat inſigniter propitiorum, ſi ſemet obtuliſſet victima, quod factum in obſidione Cyzicena. Plut. Lucullo cap. 20.

Ibid. *examina in ſignis, interdiu*] Ita etiam v.e. & tres Pall. neque aliter ediderat Vinetus; quomodo poſtea ex ms. ſuo legendum oſtendit Lipſius dict. cap. 19. lib. Electorum. antea vulgati, *examina, inſignes interdum tenebræ*. Gruterus. Ceterum hoc ſæpius prodigii loco annotatum eſt, vt ſupra 2, 6, 14. exempla alia plurima collegit Berneggerus in obſeru. miſcellis. *Sedere tamen in caſtris Druſi imperatoris* (& quidem copioſiſſimo examine, vide Obſequentem cap. 131.) *cum proſperrime pugnatum apud Arbalonem eſt, haudquaquam perpetua aruſpicum coniectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſemper.* Plinius 11, 17. Exiſtimabant autem veteres per hoc *diſcrimen magnum portendi, coniectura videlicet tali, quod hæ volucres poſt compoſitas ſedes, opeſque congeſtas fumo pelluntur & turbulento ſonitu cymbalorum*, Ammianus 18, 6.

Ibid. *interdiu tenebræ*] Hoc etiam ſæpius annotatum inter prodigia, vt apud Liuium 37, 4, 4. *cælo ſereno interdiu obſcurata lux eſt.* & 38, 36, 3. & Obſequentem ſæpius. ſicut contra, *nocte inte luxiſſe*, & *inter noctem lux orta*, reſcribendum putem *internoctu luxiſſe*, & *internoctu lux orta*; *internoctu* inuſitatius paullo vocabulum transpoſitum & mutatum eſt ab imperitis. profiteor tamen nuſpiam me vocem iſtam reperiſſe, ſed analogia tam euidens eſt, res autem tam neceſſaria, vt non dubitem quin eloquenda fuerit Romanis, & quidem hoc modo.

Ibid. *audiens plauſum in modum planctus circumſonare*] Pall. tres *circumſonat*, poterat tota vox abeſſe. Vt & mox dictiuncula *eſt*. Gruterus. Somnium hoc Pompeianum refert etiam Plut. Cæſ. cap. 61. & Obſequens, ſed nonnihil corruptus cap. 124. *Ipſe Pompeius pridie pugnæ die viſus in theatro ſuo ingenti plauſu excipi.* vbi putem ſcribendum, *pridie pugnæ ſibi viſus* nempe per ſomnum: ſic Sueton. Cæſ. 81, 8. *ipſe ſibi viſus eſt per quietem &c.*

Ibid. *tum pullo (nefas!) &c.*] Omen præcipue infauſtum, & ferale, præſertim apud Rom. qui pullis non vtebantur, niſi in luctu vel reatu. Idem obtigit M. Craſſo bello Parthico, referente Appiano pag. 142. Quapropter cum Antonius allocuturus milites, quo miſerabilior eſſet, pullam veſtem peteret; amici id non conceſſerunt. eodem Appiani libro pag. 164.

Ibid. *conſpectus*] Sic reſcripſimus monente Salmaſio, & Grutero etiam poſtea probante. prius erat, *conſpectus eſt*. male.

46. *pilum*] Sic Æneid. 12, 460. annotatus eſt.

—— Tolumnius augur

Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.

Z Non

Ibid. *& Libo*] Sequor editionem Stadii, iubente historia, al. *Octauium Libo.* male.

32. *à Baſilo*] Mire nomen iſtud expreſſum Pall. nam pr. *Ablaſio.* ſec. *ab Aſylio.* tert. *ab Baſilio.* Gruterus. Oroſio 6, 15. *Baſillus* vocatus: Sed ſcribendum *Baſilus*, media breui, ex Lucano.

Ibid. *Pompeianorum arte Cilicum actu ſub mare funibus*] Niſi me terreret Lucani 4, 449. auctoritas, vnde multa depromere Florum prædiximus; reſcriberem vtique; *Pompeianorum arte circumactis ſub mari funibus.* ſed enim Lucanus:

At Pompeianus fraudes innectere Ponto

Antiqua parat arte Cilix. Sed adhuc ſuboffendor; malimque; *iactu funibus.* nam *agere funes* hoc quidem ſignificatu, illectum mihi. Ceterum ad hoc forte exemplum poſtea Brutus, quum Xanthum obſediſſet, & aliqui fluuium vrbem prælabentem, ſub aqua tranantes euaderent: *retibus excepit transuerſo alueo in altum demiſſis, quorum in ſummo tintinnabula appenſa illico irretitum nunciabant.* Plutarchus Bruto c. 45.

Ibid. *exitum*] An *exemplum* mox deleto *tamen* inepte intruſum qui ſine ea voce fieri putabat orationem ἀνακόλουθον.

Ibid. *inſe concucurrit*] Ita legendum ex vetuſtiſſimo Nazariano. Cato contra Piſonem: *video hac tempeſtate concucurriſſe omnes aduerſarios.* ſic *excurrit* Cæſari; *præcucurri* Comico, & alia; vide Priſcianum lib. 10. Salmaſius. Vide etiam indicem, ſi lubet.

34. *patebat victo fuga &c.*] Cæſar. de b. ll. ciu. 2, 42. *Curio nunquam amiſſo exercitu, quem à Cæſare fidei ſuæ commiſſum acceperit, ſe in eius conſpectum reuerſurum; confirmat; atque ita prælians interficitur.* Euſebius numero MDCCCCXLIV. *Curio in Africa pudore amiſſi exercitus maluit mori, quam euadere.* Adde Comment. Curt. 7, 2, 38. Salluſt. in Iug. 67, 3. Turpilio exprobrare videtur, quod ſuis militibus interfectis, ſibi ſoli conſuluerit.

35. *iam debitum par fortuna flagitante, ſedem*] Sic omnes quoque noſtri mss. niſi quod Pal. pr. à correctrice manu; *debitam pari fortuna flagitante ſedem.* Scias non percepiſſe elegantiam vulgati, cuius metaphora petita ab athletis aut gladiatoribus. itaque neque eis accedendum qui aliter heic legunt, nulla addita tamen ratione. Gruterus. Sic apud Papinium Thebaid. 11, 125.
Nunc per infandum —— Seneca de prouid. 2, 12. *ecce pare Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compoſitus.* Lucan. 6, 3. Similiter vt Florus, de Pomp. & Cæſare: *Parque ſuum videre dei* ——

Ibid. *moratur*] Sic Palat. trias, & edd. vett.

36. *ordinatis à tergo omnibus*] Vide Comment. Curt. 3, 1, 19.

37. Extat.

37. *Extat ad trepidum &c.*] Nazarianus liber; *Extat trepidum*, & ſupra ἀπὸ παλαιᾶς χειρὸς, *excitat trepidum.* male. Pal. autem vetus amplius legit; *ad gubernatorem Amiclatem.* ita etiam Lucano 5, 531. vocatur, & aliis. ſed *Amicias Amiclantis:* igitur *Amiclantem* non *Amiclatem* legendum eſſet. Salmaſius.

38. *vndique copiis*] Ita Pal. ſec. ac tert. item v. e. aliæ amplius; *vndique omnibus copiis*, quomodo ſolus Nazarianus. Gruterus.

39. *quæ ſedecim millium vallo obduxerat*] Et hoc eſt à Pall. & vet. ed. aliæ quippe, *quæ erant ſedecim mil. val. obducta.* Gruterus. Ceterum de huius valli mirando opere vide Lipſium in Militia Romana 5, 13.

40. *expugnatione*] Scribo, *oppugnatione*, mox enim ſequitur *inexpugnabilem.* Idem mendum in quibusdam codicibus fuit ſupra 3, 18, 4. *Inexpugnabilem* autem fuiſſe etiam Lucan. 6,18. arguit appellans *tutam vel ſolis turribus vrbem.*

Ibid. *in eruptionem hoſtium prælia*] Sic & Pal. ſec. ac tert. ſed enim primus *in eruptione* Gruterus. prius præmalim, *nam in eruptionem hoſtium pugnare*, idem eſt, ac ſi dicas, *in erumpentes hoſtes pugnare.*

Ibid. *centum atque viginti*] Vetera excuſa; *centum atque quadraginta:* quibus non obſequimur, hoc quidem in loco. quantum eſt manu exaratorum librorum, *centum atque viginti* retinent. etſi varient auctores, hunc tamen retinent numerum Val. Max. 3, 2, 23. Sueton. Cæſ. 68, 7. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 465. aliique. in Cæſare de bel. ciu. 3, 35. *centum & triginta*, Salmaſius.

42. *tereret*] Ita malui cum edit. Stadii, quam Vineti, aliorumque, *terreret*; licet ſic quoque Pall. tres. Gruterus. Atque ſic etiam legendum conieceram, priuſquam Stadianam, aut hanc Gruterianam editionem viderem. nam *terere* eſt ſenſim & progreſſu temporis imminuere. *terrere* ſubito metu auertere. facit huc ſimilimus locus ſupra 2, 6, 28. *macerauit Annibalem, vt qui frangi virtute non poterat, mora comminueretur.* Ex diuerſo 3, 5, 25. *Campaniam noſtram ſubito aduentu terrere voluit.* & 3, 8, 3. *prænauigantes ſubinde inopinato impetu terruere.* Quod etiam cauſſæ eſt, cur apud Tacit. 1, 1, 5. malim legis *temporibus Auguſti dicendis non defuere decora ingenia, donec gliſcente adulatione deterrerentur.* non *detererentur.* contra quam doctiſſimis viris viſum eſt. Nam ingenia non deterebantur, ſed manebant eadem quantumuis gliſcente adulatione: deterrebantur autem à ſcribendo, & dicendis temporibus.

Ibid. *vtque ardentiſſimi ducis conſeneſceret impetus*] Prudens conſilium & ſæpius vſitatum. Vide ſupra 2, 6, 28.

43. *milites etiam*] Malim *miles*, vt ſæpius ſolet noſter, & alii.

Ceterum

Digitized by Google

Ceterum ſæpius occurrunt huius generis exempla. ſufficiat indicaſſe vnum Appiani locum huic plane geminum, eſt autem de bel. ciu. lib. 4. pag. 661. Adde Diod. 21, 9.

Ibid. *ambitum ducis*] Qua de cauſſa Domitius Ænobarbus *Agamemnonem* eum appellauit, & *regem regum*. Plut. Pomp. cap. 11. *quod & ille propter bellum imperitaſſet regibus*. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 470. Adde Arrianum 1, 4, 20. Hæc obtrectatio clariſſimorum quorumque imperatorum prouentus ſufflaminauit: vt Metelli apud Salluſt. Iug. 64, 13. & Vellei. 2, 11, 3. & Luculli apud Dion princ. lib. 35. Interdum tamen ea ſuſpicio non vana eſt; ſicut Annibal amicis ſæpius dixiſſe fertur; ideo ſe bellum trahere, ne debellatis Rom. ipſe imperio priuaretur. apud Appian. pag. 336. in fine. Pertinet ad illuſtrandum hunc locum Bruti dictum apud Appian. de bel. ciu. lib. 4. pag. 661. *Videor vt Pompeius Magnus bellum geſturus, non tam imperator, quam imperata faciens.* Nam tot nobiles, qui apud ipſum erant, *ſocios magis imperii, quam miniſtros agebant*, quod de Muciano refert Tacit. H. 2, 83. 1. Vtrum autem moueri debuerit his obiectionibus Pompeius, diſputat Plutarchus in vita cap. 137.

Ibid. *vrbis, imperii, generis humani*] Elegantius multo fuerit, ſi ita legas; *vrbis, imperii, id eſt gen. hum.* nulla litera mutata. nam illud *id eſt*, alias etiam vnica litera. *i.* punctis vtrinque circundata ſcribitur, exemplum ſupra hoc capite verſ. 15. & *imperI* pro *imperii*, notiſſima librariorum conſuetudine. fuerit igitur ſcriptum *imperI. i. generis humani.* Ex lectioni plane ſimilis in Sueton. Caligula 13, 1. *Pop. Rom. vel vt ita dicam, hominum genus.* adde ſupra præf. 2.

44. *nunquam vllo loco tantum virium populi Romani, tantum &c.*] Sic omnibus literis Pal. pr. ac tert. nam ſec. expreſſit duabus literis *P. R.* antea legebatur *populus Romanus*. Gruterus.

Ibid. *hinc vel illinc*] Eſt à Pal. ſec. nam pr. *hinc belli illinc* tert. *hinc illic* vulg. *hinc & illic*. Gruterus.

Ibid. *præter auxilia regum & ſenatus*] Sic omnes editi, quos ego quidem vidi, nam qui mſſ. poſſident, nullum ſcripturæ diſſenſum indicant. Nemo tamen non videre poteſt, *Senatus* hac in oratione nullas eſſe partes, quod indicandum videbatur, vt quatenus non minus proficeremus, ſaltem alius mederetur. conieceram tamen, *regum & nationum*, nempe liberarum quæ regibus non ſuberant. Coniungit eadem Salluſt. de Rep. 1. 31. Romanos *defeſſos & exſangues, regi aut nationi prædæ futuros.*

45. *fuga victimarum*] Nam & hæc inter prodigia habita. Vide Tacit. 15, 7, 4. Papinium Thebaid. 11, 228. Silium 5, 62. & alibi.

Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exiliit vinclis. Vide Berneggerum ad Sueton. Cæſ. 59, 2.

Videban-

videbantur enim irati dii & hoſtiam aſpernantes. Sicut è contra argumentum erat inſigniter propitiorum, ſi ſemet obtuliſſet victima, quod factum in obſidione Cyzicena. Plut. Lucullo cap. 20.

Ibid. *examina in ſignis, interdiu*] Ita etiam v.c. & tres Pall. neque aliter ediderat Vinetus; quomodo poſtea ex ms. ſuo legendum oſtendit Lipſius dict. cap. 19. lib. Electorum. antea vulgati, *examina, inſignes interdum tenebræ*. Gruterus. Ceterum hoc ſæpius prodigii loco annotatum eſt, vt ſupra 2, 6, 14. exempla alia pluríma collegit Berneggerus in obſeru. miſcellis. *Sedere tamen in caſtris Druſi imperatoris* (& quidem copioſiſſimo examine, vide Obſequentem cap. 131.) *cum proſperrime pugnatum apud Arbalonem eſt, haudquaquam perpetua aruſpicum coniectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſemper*. Plinius 11, 17. Exiſtimabant autem veteres per hoc diſcrimen magnum portendi, *coniectura videlicet tali, quod hæ volucres poſt compoſitas ſedes, opeſque congeſtas fumo pelluntur & turbulento ſonitu cymbalorum*, Ammianus 18, 6.

Ibid. *interdiu tenebræ*] Hoc etiam ſæpius annotatum inter prodigia, vt apud Liuium 37, 4, 4. *cælo ſereno interdiu obſcurata lux eſt*. & 38, 36, 3. & Obſequentem ſæpius. ſicut contra, *nocte inte luxiſſe*, & *inter noctem lux orta*, reſcribendum putem *internoctu luxiſſe*, & *internoctu lux orta*; *internoctu* inuſitatius paullo vocabulum tranſpoſitum & mutatum eſt ab imperitis. profiteor tamen nuſpiam me vocem iſtam reperiſſe, ſed analogia tam euidens eſt, res autem tam neceſſaria, vt non dubitem quin eloquenda fuerit Romanis, & quidem hoc modo.

Ibid. *audiens plauſum in modum planctus circumſonare*] Pall. tres *circumſonat*, poterat tota vox abeſſe. vt & mox dictiuncula *eſt*. Gruterus. Somnium hoc Pompeianum refert etiam Plut. Cæſ. cap. 61. & Obſequens, ſed nonnihil corruptus cap. 124. *Ipſe Pompeius pridie pugnæ die viſus in theatro ſuo ingenti plauſu excipi*. vbi putem ſcribendum, *pridie pugnæ ſibi viſus* nempe per ſomnum: ſic Sueton. Cæſ. 81, 8. *ipſe ſibi viſus eſt per quietem* &c.

Ibid. *tum pullo (nefas!)* &c.] Omen præcipue infauſtum, & ferale, præſertim apud Rom. qui pullis non vtebantur, niſi in luctu vel reatu. Idem obtigit M. Craſſo bello Parthico, referente Appiano pag. 142. Quapropter cum Antonius allocuturus milites, quo miſerabilior eſſet, pullam veſtem peteret; amici id non conceſſerunt. eodem Appiani libro pag. 164.

Ibid. *conſpectus*] Sic reſcripſimus monente Salmaſio, & Grutero etiam poſtea probante. prius erat, *conſpectus eſt*. male.

46. *pilum*] Sic Æneid. 12, 460. annotatus eſt.

—— Tolumnius augur

Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.

Digitized by Google

Non autem video quid in hoc ſit dignum hoc verborum apparatu, & hoc loco, vbi prodigia vel omina recenſentur. Conuenientius enim omnino fuerit legi, *dictum*, hoc enim pro omine annotarunt Plutarch. Pompeio cap. 117. Appian. pag. 479. & ipſe Cæſar de bel. ciu. 3, 91. cuius verba, quod & ea Craſtini fuiſſe videntur, adſcribam. *Faciam hodie, imperator, vt aut viuo mihi, aut mortuo gratias agas.* Nam hoc vel præcipue pertinet ad alacritatem, quam modo Cæſaris militibus tribuerat auctor.

48. *Germanorum cohortes*] Magnus ille Lipſius Milit. Rom. 4, 8. miratur Florum *Germanorum cohortes* dicere, quas Cæſar de bel. ciu. 3, 89. oſtendat ex ipſis legionibus detractas. Quod mihi quidem ſecus videtur, nam Cæſar ibi *ex tertia acie ſenas* (ita recte Lipſius, alii *ſingulas*) *cohortes detraxit.* tertiam autem aciem videtur dicere, cuius tertio loco mentionem fecerat, nempe cohortium, apud quas Domitius curabat. in quibus Germanos meruiſſe, nemo dubitat. Si vero cum eodem Lipſio & Plutarcho Cæſ. cap. 64. item Pomp. cap. 115. legere velis; *extrema acie*, idem ſenſus prouenerit: aciem enim abſolute vocat cohortes illas, vt paullo ante etiam fecerat; nam legiones in cornibus conſtituerat; extrema igitur acie, hoc eſt ab auerſa cohortium parte, detraxit quartam iſtam aciem ab auerſa inquam parte, ne videlicet à Pompeianis animaduerti poſſet, eique nodo cuneus aliquis quæri. Hæc igitur tota Cæſaris acies fuerit; Dextrum cornu ipſe cum ſua decima legione tenuit; vt aperte Plutarchus, nam quod in Cæſaris commentariis dextro cornu P. Sulla præficitur, vereor vt ipſius voluntate factum ſit, cum vtique mox ſubiiciat, *ſe contra Pompeium conſtitiſſe*; at Pompeius in cornu ſuo ſiniſtro, ipſo Cæſare teſte: reſtat igitur, vt in dextro Cæſar fuerit. Siniſtrum cornu tenuit Antonius. Media acies ex cohortibus conſtituit, *XXXX.* numero, vt quidem ſenſus poſcit, quamuis *LXXX.* ſcribatur: additur enim effeciſſe *XXII. millia.* vt cohortes fuerint quingenariæ circiter, quod apparet etiam ex Pompeii copiis ſupra apud eundem Cæſarem, quarum *CX.* dicuntur effeciſſe *XLV. millia* aut ſicut in aliis exemplaribus eſt, *LV. millia.* Ex hac igitur tertia ſua acie, hoc eſt, media, Cæſar detraxit ſex cohortes, numero tria millia militum, qui certe cur Germani non eſſe potuerint, non video. Nam cohortes in tota iſta, etiam Pompeianæ aciei, deſcriptione, pro auxiliariis non legionariis accipio. quod latius hoc loco deduci, in[illegible] ratio non patitur. Ceterum Dio etiam lib. 41. pag. 204. ait [illegible] *pedites, qui inter equitatum præliari conſueuerant.* quod certe al[illegible] à Romanis militibus, Germanis tribuit Tacitus Germ. 6, 6. [illegible] *præliantur:* (equites pediteſque) *congruente ad equeſtrem pugnam* [illegible]*citate pedum.* Item Marcellin. 16, 26. exemplum habet. Adde Cæſarem ipſum de bel. ciu. 1, 84. 3, 52. Liu. 44, 26, 3. De Romanis tamen ſimilia legas apud Liu. 26, 4, 4. Cæſ. de bel. Ciu. 3, 84. & de bel. Gal. 1, 48. 8, 36.

49. Ro[illegible]

49. *mediusque inter Imp. & militem*] Sic Catilina *ſtrenui militis & boni Imp. officia ſimul exſequebatur*, Salluſt. Cat. 60, 3. & Veſpaſianus apud Tac. H. 2, 5, 1.

50. *miles faciem feri*] Auctores veteres huius præcepti rationem fingunt eam; in exercitu Pompeiano fuiſſe iuuenes formoſos, quibus præcipua vultus cura, & deformationis metus. Sed eos quidem eleganter refellit Rutgerſius var. lect. 1, 4. quem vide. Nec tamen eius ſententiæ accedimus, qua putat eo factum id eſſe, vt noti vultus turbarentur, neue quis ſuis, ſi agnouiſſet, parceret, eoque pugnandi ardor ſeneſceret, nam illud nihilo ſecius accidere poterat, cum priuſquam ſe mutuo cæderent, in conſpectu eſſent; & ſi maxime deformata facies eſſet, ex ipſis armorum inſignibus, notoque vocis ſono noſci inuicem potuiſſent; ſicut autem *potuerunt*, Dione quidem referente, multos interfectoribus ſuis mandata ad ſuos referenda dediſſe. Reſtat igitur, vt credamus, hanc pugnandi formam, quibuslibet in prœliis efficacem eſſe, cum hoc modo, dum vitantur vulnera, facies auertatur, eoque metus creſcat, & aduerſariis repercutiendi facultas adimatur. quo pertinet oculorum eſſe præcipuam homini curam; quos ideo natura quoque diligentiſſime muniuerit. Aliud etiam Cæſaris propoſitum arguere videtur Lucanus 7, 318. —— *nec cedere quiſquam*

Hoſtis terga velit — quaſi diceret in obſiſtentes tantum pugnandum: quæ res valde vſitata eſt in ſubitis vrbium inuaſionibus, vbi ſolitum proclamari, neminem cædendum niſi armatum. Ideo Tacitus G. 43, 11. *primi in omnibus prœliis oculi vincuntur*. Nec primus Cæſar hoc aduertit, ſed iam ante *Romani non cæſim feriendo, ſed punctim ſubinde rectis gladiis vtendo, qui mucronibus valent, crebro repetitis ictibus pectora & facies hoſtium cædebant*. Auctor Polybius 2, 33. Etiam Germanici præceptum eſt apud Tacit. ann. 2. *mucronibus ora quærerent*.

Ibid. *Parce ciuibus*] Recenſet hoc factum etiam Polyænus lib. 8. & vt opinor, hæc verba: nam quod ibi φείδεσθαι τῶν πολεμίων legitur; neſcio quomodo tolerari poſſit: cum ea vox nihil habeat, quod perſuadere militem ad parcendum poſſit; vt vero efficax eſt vox *ciuium*. putem igitur ibi reſcribendum φείδεσθαι τῶν πολιτῶν, vt hæc ipſa verba exprimantur. ſequentia autem, *quum ipſe ſequeretur*, valent, inſequeretur, perſequeretur. hoc ſenſu ſupra 1, 40, 8.

51. *dignitatis*] Ita Pall. o. & ed. noſtra vetus. Sic Tacit. A. 3, 5. *pauci, & vt ita dixerim, non modo aliorum, ſed etiam noſtri ſuperſtites ſumus*. Argentarius apud Senecam Suaſ. VII. *Non ille te viuere vult, ſed ingenii tui facere ſuperſtitem*.

Ibid. *vt vna nauicula Lesbon applicaretur*} *pulſus Hedris in deſerto*] Reuocandam putaui lectionem primæ editionis, confirmatam & noſtris & mſſ. Vineti. etſi non me expedio illo *Hedris*. quod & in

Pal. pr. ac tert. nam ſec. Heſdris, pro eo cupiebat Vinetus, *Synedriu*. Salmaſius noſter, littera minus, *Syedriu*. neuter male. Gruterus. Salmaſii lectionem veram puto, quam & ipſe firmat latius in Solinum pag. 771. c. Porro etiam pro iſtis *applicaretur pulſus*, reſcribo, *applicaret; pulſus*, niſi quod illud *pulſus* in ſuperiorem potius lineam reiiciendum videtur. *applicare* dictum pro *appellere*, ſicut apud Iuſtinum 2, 4, 21. & 2, 12, 2. ceterum dictio *vt* repetenda eſt, vt apparet ex toto contextu.

52. *Peluſio*] Eſt à tribus Pall. prius publicati, *Peluſiaco*, quod eodem redit: niſi videretur redonanda ſcriptori cuique ſcriptura ſua germana. Gruterus. Sic etiam habebant mſſ. Vineti, & q. editiones.

Ibid. *ſpadonum*] Qui potentes eo in regno plerunque. tangit Seneca de benefic. 5, 16. fine capitis. Idque ex moribus Perſarum, de quibus Curtius 3, 3, 24. *ſpadonumque grex, haud ſane illis gentibus vilis*.

Ibid. *Septimii*] Hic eſt *L. Septimius* apud Cæſarem, de bel. ciu. 3, 104. & Dionem lib. 42. Vinetus. Adde Cic. fam. 8, 8, 12.

53. *incendii cineres*] Eodem ſimili de incendio, vtitur ſuprà 3, 5, 14.

54. *ſine partibus*] Partes enim proprie dicuntur vnius reip. in factiones ſciſſæ ciues; exteri, hoſtes quemadmodum antiqui vocabant peregrinos omnes, auctore Feſto.

55. *ſummum ciuilis belli ſcelus*] Pompeii necem.

Ibid. *tanti viri*] Ita v. e. reliquæ hactenus, *Clariſſimi viri* prorſus præter ſcripturam Pall. in quibus & viſitur altera. Gruterus.

56. *Aderat puella forma*] In qua quantum patrocinii ſit, expreſſit Petronius his verbis; *Iam Gniton mirabili forma exarmauerat nautas, cœperatque etiam ſine voce ſauentes rogare*. Adde Tac. 12, 51, 6.

Ibid. *iniuriam: odium*] Videtur excidiſſe particula *tum*, ſiue *iam*, aut quæ ſimilis. dicit enim Cleopatræ patrocinio fuiſſe formam, iniuriam, tum odium regis. Ad iniuriam quod attinet. eam miſerationem, & inde fauorem conciliare, notat etiam noſter infra 4, 4, 4. *Auguſtum ætate & iniuria fauorabilem*. Sic apud Tacit. 3, 75, 5. *Labeoni commendatio ex iniuria*. Adde Velleium 2, 34, 3.

58. *obſeſſus in regia*] Caſum hunc, totumque iſtud bellum luculenter deſcripſit Cæſar fine bellorum ciuilium, & Hirtius, ſiue quis alius auctor eſt belli Alexandrini.

59. *incendio*] Quo conflagrauit inſtructiſſima Lagidarum bibliotheca. Sed huc neceſſitas adegerat: alias haud dubie peperciſſet.

Digitized by Google

ciſſet, ſicut *Demetrius rex propter Ialyſum Protogenis, ne cremaret tabulas, cum ab ea parte ſola poſſet Rhodum capere, non incendit: parcentemque picturæ fugit occaſio victoriæ* Plinius 35, 10.

Ibid. *depulſus*] Alter Pal. *delapſus*, nihilo deterius.

60. *Tandem*] Tres Pall. volunt legamus, *Tum*. Gruterus; in v. noſtra eſt, *Tamen*.

Ibid. *debellata perfida gente*] Admiſi lectionem v. e. nec non membranarum Vineti. publicabatur paſſim, *de imbelli & perfida gente*, non male; niſi obſtarent mſſ. etiam Pall. quorum etſi duo tuentur prius; primus tamen, qui & melior, adhæret lectioni ſecundæ. ita ſequatur quiſque quod libet. Gruterus.

Ibid. *Theodotus magiſter*] Ptolemæi pueri præceptor. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 480. fuit autem Samius arte rhetor. Idem & Plut. Pomp. cap. 127. Hunc poſtea Brutus cruci affixit. Idem ibid. cap. 133. & in Bruto cap. 48. ſiue Caſſius volente Appiano pag. 484. De notione verbi *magiſter*, in indice.

Ibid. *ne virilia quidem portenta*] *Ambigui mares* vocantur eunuchi Claudiano in Eutrop. 1, 462.

Ibid. *diuerſa per mare & terras fuga & morte*] Eſt à vet. ed. nam vulg. *diuerſi per mare transfugio & morte*; &c. Lipſius dict. cap. 19. emendabat è libro calamo deſcripto, *diuiſa per mare & terras fuga* &c. bene. *diuerſa* tamen reſtabat quoque in mſſ. Vineti, nec non in o. Pall. Gruterus.

Ibid. *Regis*] *Ciuili bello Pontino periiſſe* ait L. Ampel. patet. leg *Pompeiano*.

Ibid. *in aurea lorica honore*] Capitolinus in Maximino iuniore. cap. 3. *vſus eſt aurea lorica exemplo Ptolemæorum*. Vinetus.

61. *In Aſia*] Hanc hiſtoriam ſcribunt Sueton. Cæſ. cap. 35. Plut. Cæſ. cap. 73. Late commentarius de bello Alexandrino. Eutrop. lib. 6. cap. vlt. Epit. Liu. 113. Meminit Plinius 25, 4. & 33, 12. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 484. Frontinus 2, 2, 3. docet quo aſtu à Cæſare victus ſit. Camers.

Ibid. *quaſi de induſtria &c.*] Similis obſeruatio in Iuſtino 11, 15, 2.

62. *magis diſcordia noſtra fiducia*] Hoc vult Suetonius Cæſ. 35, 5. cum inducit Pharnacem *occaſione temporum bellantem*. Vide ſupra 3, 5, 4. Sic legendum in Hirtio de B. Africano cap. XXXIV. Vide Tac. 4, 24, 1. & Germ. 37, 9.

63. *vno, & vt ſic dixerim non toto prælio*] Simile ſupra 2, 7, 11. *vno, ac ne hoc quidem iuſto prælio*.

Ibid. *more fulminis*] Eadem comparatio de Alexandro apud Himerium Sophiſtam de reducendo Æſchine. *Hoſtes confecit inſtar fulminis & tonitrui, quod ſæpe antequam expectetur, procedit.* & de Iuliano apud Marcellin. 17, 17. *ſubito cunctos aggreſſus, tanquam fulminis turbo perculſit.*

Ibid. *ante victum hoſtem eſſe, quam viſum*] Suetonius Cæſ. 37, 4. ita rem narrat: *Pontico triumpho inter Pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, VENI, VIDI, VICI. non acta belli ſignificantem, ſicut ceteris, ſed celeriter confecti notam.* Plut in vita cap. 73. ad Amintium quendam amicum tria iſta verba ſcripſiſſe. Appianus de bell. ciuil. lib. 2 pag. 458. ſimplicius; in vrbem eum ſcripſiſſe. Vide & Dionem lib. 42. pag. 234. Suetonio tamen magis crediderim. Errat vir doctus ad Velleium, dum ſcribit; *Seneca pater imitatione Tuſci hæc tria protuliſſe ſignificat.* cum ibi (locus eſt Suaſor. 1, 2. in fin.) Tuſcum irrideat Seneca, quod accommodet Xerxi, quæ *multos poſt* (Xerxem nempe, non Tuſcum) *annos Diuus Iulius victo Pharnace dixerit.* Nam Tuſcus ille diu poſt Cæſarem vixit. Scaurus enim, quem maieſtatis reum feciſſe ibi dicitur, extinctus eſt anno V. C. DCCLXXXVII. circiter LXXX. annis à morte Cæſaris. Imitatur hoc Sidonius Carm. 5, 366. de ſuo principe:

——— ——— *maximus iſte eſt,*
Non pugnaſſe, labor; terimus cur tempora verbis?
Peruenit & vincit. & fortaſſis ipſe Florus ſupra 2, 7, 11. *Introiſſe victoria fuit.* Pertinet huc (potius quam ad fulgorem oculorum, de quo alias exponitur) illud militum Rom. apud Tacitum 3, 45, 3. *viderent modo aduerſos, & aſpicerentur: id ſatis ad victoriam.* Simile huic exemplum eſt ſupra 2, 2, 6.

64. *in Africa*] Bellum in Africa contra ciues à Cæſare geſtum ſcribunt Hirtius ſingulari commentario. Liu. epit. 113. & 114. Plut. Cæſ. cap. 74. &c. & Caton. min. cap. 82. &c. Copioſe Appianus lib. 2. de bell. ciuil. Camers.

65. *ſparſa magis quam oppreſſa vires erant*] Hæc itidem ex Lucano 8, 273.

——— ——— *ſparſit potius Pharſalia noſtras,*
Quam ſubuertit opes. ——— Ideoque duci ſollicite curandum, vt victis ſemel hoſtibus acriter inſtet, nec vires eorum denuo coaleſcere patiatur. Sic Cæſar harum artium prudentiſſimus, apud Appian. de bell. ciuil. lib. 2. pag. 478. *diſcurrendo per exercitum ſupplex orabat, ne grauarentur tantum laboris inſuper impendere, dum caſtra Pompeii capiant: docens, ſi patiantur denuo coire hoſtiles copias, vnius tantum diei fore victoriam.* Et hoc eſt *ſcire victoria vti,* quod ignoratum, aut neglectum Annibali, Carthaginem perdidit.

66. *amplior eoque acrior*] Hoc eſſet maior, eoque maior, pulcerrimo loquendi modo, & proxime ad auctoris genium! ſi tamen,

vt hoc

Digitized by Google

vt hoc etiam addam, aliquis Latinorum *amplum impetum* dixit, aut dicere potuit. Dubium mihi non eſt, quin poſt illud *amplior* aliquid exciderit, cuius ſenſum certe reponere promptum ſit, eſt autem hic; *amplior hic hoſtium exercitus; eoque acrior* &c. nam hoc clamant ſequentia: *poſt Pompeium creuiſſe bellum.* Aliter iſta comparatio inter Pharſaliam & Thapſon non conſtat.

Ibid. *ſua ſponte ſigna cecinerunt*] *Dubitante Cæſare, atque militum ſtudio cupiditatique reſiſtente, ſibique, eruptione pugnari, non placere clamitante, & etiam atque etiam aciem ſuſtentante, ſubito dextro cornu, iniuſſu Cæſaris, tubicen à militibus coactus canere cœpit.* Ita Hirtius bel. Afric. cap. 82.

67. *& duces fortius quam vt effugerent*] Ita quidem Naz. & Pal. ſec. nec non ed. noſtra vetus, & poſſit explicari, fugiſſe quidem, ſed non vt cuperent effugere, verum vt ſuo arbitratu morerentur. res tamen ipſa, præcedentiumque & ſequentium verborum ſenſus mouet, vt amplectar Salmaſii correctionem, qui pro vulgata lectione, *& duces fortius quam vt fugerent*, reponit; *nec duces fortius quam vt fugerent.* nam hoc dicit Florus, & exercitum fugiſſe, & vero duces ipſos; hos autem fugæ fœditatem emendaſſe decoro exitu: quorſum enim alias illa particula *tamen*; *non inconſpicua tamen morte omnium?* illa particula *nec* in *&* corrupta legitur etiam in Arnobii ſcriptis lib. 3. pag. 133. *Et audetis adſcribere cauſſam nobis offenſionis deorum: cum, ſi iudicatio fiat, certiſſima in vobis reperiatur hæc eſſe, & in contumelia, quam opinamini ſtare.* Senſus enim inibi vult; *nec in contumelia &c.*

68. *Iam Scipio naue fugiebat*] Lego *Nam*, vt cohæreat præcedentibus, & reliquis etiam Iubæ, Petreio, Catoni, poſſit applicari. reſpondet enim præcedenti præpoſitioni; *non inconſpicua tamen morte omnium.* cuius partes hic exſequitur.

Ibid. *bene ſe habet Imperator*] De huius Scipionis interitu præter alios lege Val. Max. 3, 2, 13. & Senec. epiſt. 24. copioſe. Appian. de bel. ciu. lib. 2. pag. 490. & 491. Camers. Senecæ patris locum, quia vulgo corruptus eſt, adſcribam: eſt autem Suaſ. 6. *Scipio, cum gladium ponere iuſſus eſſet; dicitur abdidiſſe in ſe:* (optimam correctionem, neſcio vnde, depromit Aurelianus ad Tacit. pag. 473. m. 1.) *quærentibus, qui in nauem tranſierant, militibus imperatorem; imperator, inquit, bene ſe habet.* Tollamus eadem opera leue mendum, ex auctore non graui, nec inutili tamen. Chronicon Adonis ſub anno 4784. *Scipio, qui* (ſic ſcribo vulgo male *in*) *nauim, qua ad Hiſpaniam fugeret, conſcendens, vento coactus in Africam redierat; ſemet ipſum iugulauit.* Verum autem eſt ſcribendum in eo chronico; *Scipio in naui, qua ad Hiſpanias fugere contendens, vento coactus, in Africam redieret; ſemet ipſe iugulauit.* Nam ſic Oroſius 6, 16. vnde iſta ad verbum exſcripta.

Digitized by Google

69. *in regiam*] Rubenius elect. 1,10. corrigit; *in regnum*, optime nam bellum in prouincia geſtum erat. Illud tamen retinet, etiam L. Ampelius.

Ibid. *magnifice epulatus*] Diximus ſupra 2,18,12.

Ibid. *ille & regi ſuffecit & ſibi*] Conſentit Liuii Epit. 114. *Petreius Iubam, ſeque interemit.* Aliter Dio lib 43. pag. 245. Appianus de bel. ciu. lib. 2. pag. 490. quorum conſenſum cum Seneca de prouid. 2,15. qui *alterum alterius manu caſum ait*, notauit ibi Lipſius. Hirtius de bel. Afric. cap. 94. *firmior imbecilliorem Iuba Petreium* (Siue potius vt Rubenius elect. 1,10. corrigit; *Iubam Petreius*) *facile ferro conſumpſit. deinde ipſe ſibi cum conaretur gladio tranſiicere pectus, nec poſſet; precibus à ſeruo ſuo impetrauit, vt ſe interficeret, idque obtinuit.* Oroſius 6,16. & modo citatum Chronicon Adonis; *Iuba percuſſori iugulum pretio dato prabuit. Petreius eodem gladio ſe perfodit.* quem idem Rubenius egregie emendat; *iugulum Petreio prabuit.* Quæ eadem verba ſunt etiam in Hiſt. Miſc. 6,39.

70. *mortem etiam latus acciuit*] De interitu Catonis præter ſupra dictos lege Gellium 15,18. Lactant. 3,18. Plura Auguſt. 1,23. Ciuit. Val. Max. 3,2,14. Cicero de offic. 1,31. & Tuſc. quæſt. 1,30. & alibi ſæpe Catonem egregie extollit Lucanus, 9,601. Horat. 2,1,24. Liu. lib. 114. Plura Hirtius de bello Afric. cap. 88. Camers. Adde Appian. de bell. ciu. lib. 2. pag. 490. & 491. & Plut. in vita cap. 89. &c. Sæpiſſime meminit eius facti cum eximiis elogiis Seneca. Extant & quædam epigrammata non inerudita in catalectis veterum poëtarum Scaligeriis.

72. *violare fomentis*] *Tam mali exempli eſſe occidere dominum, quam prohibere* (h. e. vtrumque mali exempli eſſe) ait Stoicus quidam apud Senec. epiſt. 77. Alia in hanc ſententiam apud Senec. patrem epit. controuerſ. 3,9. cuius principio ſcribendum: *ecce herus* (non *heres*) *iubet, quod tu vetas.* Lex Cornelia vetat miſceri venenum, id iuſſit herus: legis autem maior poteſtas quam hominis. Ad Flori locum vide Gruterum in notis ad Sueton. Domit. cap. 14.

Ibid. *ſequutaque vi*] Si obſequeretur mſſ. maluiſſem, *ſequutaque vi.* Gruterus. Porro hæc ipſa graphice depingit Seneca de prouident. 2,16, *gladium ſacro pectori infigit, viſcera ſpargit, & illam ſanctiſſimam animam, indignamque qua ferro contaminaretur, manu educit.*

73. *Hiſpania*] Bellum hoc ſcribunt Plutarch. Cæſ. cap. 79. Appian. de bell. ciu. lib. 2. Late Hirtius ſingulari commentario. Val. Max. 7,6,5. Camers.

Ibid. *Plurimum quantum*] Priuſquam vidiſſem ſcriptores codices, particulam *que* tollebam, quæ nihil hic facere videbatur. ſed illi aliter me expedierunt, in quibus (Pal. pr. & ſec. vt & ed. noſtra

vetere)

Digitized by Google

vetere) legitur, vt reſcripſimus, omnino recte. helleniſmus *plurimum quantum*, πλεῖστον ὅσον. ſic *nimium quantum*, *mirum quantum*, *immane quantum*, & ſimilia apud alios vſurpata. in Pal. tert. *plurimum quidem* legitur; ſed ſtandum putamus illis, quæ nobis ἀνεπίληπτα videntur. Salmaſius.

74. *& pro vno*] Fragmentum quod Hiſt. Cæſaris ſubiicitur: *ſic pro vno duos ſubſtituerat fortuna Pompeios.*

75. *in ipſo oſtio Oceani*] Apud *Crantiam*, vt legitur in hiſtoria Dionis lib. 43. pag. 259. ſiue potius *Carteiam*, vt emendat Nonius in Hiſpania cap. 11. ex Hirtio de B. H. cap. XXXII. Sic etiam puto leg. in Nicolao apud Valeſ. pag. 482. Eadem autem verba, quæ hic apud Florum, fortaſſis hinc deſumpta, leguntur in fragmento, quod Cæſaris hiſtoriæ ſubiicitur.

Ibid. *furorem ciuicum*] Eſt à Pal. prim. ac. ſec. Gruterus. Sic etiam habet noſtra vet. editio.

Ibid. *caſtigaret Oceanus*] Eadem ſupra 3, 10, 17.

76. *fluctus, procellæ, armamenta confligerent*] Noſter codex, *procella, viri, naues, ſcementa confligerent*: optime. ſic tamen, vt, *elementa*, reſtituam, pro Spurca ea Scementorum voce. Lipſius Elector. 2, 19. Similia noſtro quæ adnectuntur libro Hirtii de bello Africo.

77. *quæ miſera &c.*] Videntur hæc inſita ab alio; extant ſupra 3, 22. 8. quo refer ea quæ ſcribit ad ſenatum Pompeius apud Salluſt. Hiſt. 3, 2, 11. *Hiſpaniam citeriorem, quæ non ab hoſtibus tenetur, nos aut Sertorius ad internecionem vaſtauimus.*

78. *Munda*] De hac ciuitate, & bello ibi à Cæſare geſto multa Strabo lib. 3. pag. 97. Meminit Lucanus 1, 40.

Vltima funeſta concurrant prælia Munda. Silius 3, 400.
Et Munda Emathios Italis paritura labores. Camers.

Ibid. *deliberare fortuna*] Sic apud Liu. 21, 44, 10. *fortuna dubitat.*

79. *poſtquam idem eſſe cœperat*] Hoc eſt, poſtquam ad idem imperii gloriæque culmen aſcenderat. & ſane timendi cauſſam habuit; *Maximæ* enim *cuique fortunæ minime credendum eſt*, ait Annibal apud Liuium 30, 30, 19. Sic *Camillus precatus, vt ſi cui deorum nimia felicitas populi Rom. videretur; eius inuidia ſuo aliquo incommodo ſatiaretur.* Val. Max. 1, 5, 2. Sic Æmilius Paullus poſt enumeratas res proſperrime geſtas, ſubiungit; *Mihi quoque ipſi nimia iam fortuna mea videri, eoque ſuſpecta eſſe &c.* idem Liu. 41, 45, 6. Sic Alexander *illam ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſpere geſſerat, verebatur.* Curtius 3, 8, 20. quomodo & eius pater, rebus ex voto fluentibus, dicitur veneratus fortunam, vt quam minimo incommodo

Digitized by Google

felicitatem iſtam lueret, Igitur non abſurde Carthaginenſium legati Romanos *per timendam felicibus Nemeſin* deprecantur. apud Appianum, in Punicis. Non abſurde ad idem referas Senecam in Troadibus verſu 242. *Suique victor operis exemplum horruit, Didicitque Achilles & dea natos mori.* Confer quæ notauit Berneggerus ad Iuſtinum 12, 8, 15. *ne fortunam ſuam nimis onerando fatiget.* Adde ſupra 3, 12, 7. & 4, 2, 8.

80. *hic omnium ſenſus erat*] Putida gloſſa, vicem explicatiunculæ ſuſtinens ad verbum *conueniſſet.*

81. *nefas*] In aliis editionibus male concluditur parentheſi. referendum enim eſt ad illud *inuſitatum*, cumque eo conſtruendum; ſic ſupra num. 55. cædem Pompeii *ſummum ciuilis belli ſcelus* appellat, & 3, 1, 5. Iugurthæ conſilium, *inchoatum nefas.* quomodo Tacitus 1, 18, 12. *occiſus dictator Cæſar, aliis peſſimum, aliis pulcerrimum facinus videbatur.* & Seneca Natural. quæſt. 6, 23. de rebus Alexandri; *nihil tam magnum erit, quam ſcelus Calliſthenes.* Hic loquendi modus paullo ignotior librariis, fœde corrupit Liuium 36, 25, 4. de Damocrito; *ob eam ferociam maius victoribus gaudium traditum fuit.* apparet legendum; *traditus*, & de ipſo Damocrito capiendum. Adde ſupra 1,18,22. Curt. 7, 5, 36. *Spitamenes eum* (Beſſum) *tenebat collo inſerta catena, tam Barbaris, quam Macedonibus gratum ſpectaculum.*

Ibid. *gradum retro dedit*] Quidam, *gr. r. fecit.* non male. *gradum facere*, vt *pedem facere*. —— *vna omnes fecere pedem.* Salmaſius. Erat autem id indicium timoris. Curt. 3, 8, 7. *eum qui recedat, fugere credi.*

Ibid. *pudore magis quam virtute reſiſtere*] Videtur viuidior verborum imago, quæ in trib. Pall. *pudorem magis quam virtutem reſiſtere.* Gruterus. De re adde Vellei. 2, 55, 7. Ad ſimiles euentus reſpicit Plinius 36, 15. *Pudor Romani nominis proprius, qui ſæpe res perditas ſeruauit in prœliis.*

82. *ablegato equo*] Marcellin. 16, 29. *relictis equis ſecum oportere verſari regales &c.* Vide Virdung. in Agric. Taciti 35, 6. pag. 194. f.

Ibid. *fugæ ſpeciem*] Adde Ælian. tact. 33, 4. Polyb. 1, 76. Appian. in Libycis, in prœlio Annibalis cum Scipione Diodor. 18, 7.

84. *arripuit*] Pall tres. (vt & noſtra ed. v.) *attribuit*. quod annoto, non quia probem; ſed vt oſtendam, non ſtatim mordicus inuadendum, quicquid reperitur apud veteres. nimirum & vulgatæ plurium annorum lectioni etiam ſua habenda fides immo reuerentia. Gruterus.

Ibid. *arripuit in occaſionem*] Adde Tac. 1, 28, 6. Terent. Adelphis 4, 7, 23. In hunc modum ſe habent omnia exempla quæ refert

Digitized by Google

Frontin. Strateg. 2, 7. Pertinet eo monitum Onoſandri in Strategico cap. 23. vbi demonſtrat; *vtile eſſe in ipſo conflictu imperatorem fauſta & læta militibus inclamare, etſi ea falſa ſunt.* Adde ſupra 3, 3, 8. & Xenophont. pag. 341. E. Similimum in Liuio 2, 64, 7. *Romani, quia paucitas damno ſentiendo propior erat, gradum retuliſſent, ni ſalubri mendacio conſul, fugere hoſtes ab altero cornu clamitans, concitaſſet aciem. impetu facto, dum ſe putant vincere, vicere.* Nam (verba ſunt eiuſdem auctoris 34, 12, 3.) *Sæpe vana pro veris, maxime in bello valuere: & credens ſe aliquid auxilii habere, perinde atque haberet, ipſa fiducia & ſperando atque audendo ſeruatus eſt.* Virgilius Æneid. 5, 231.

Hos ſucceſſus alit; poſſunt quia poſſe videntur. Adde Curt. 9, 9, 13.

Ibid. *& hoſtis perculit*] Sic omnino Pall. tres, firmantque ita veterrimam editionem, nam recentiores; *& hoſtes perculit.* Gruterus.

Ibid. *dum ſe putant vincere*]. *Audacia creſcit acceſſu,* Marcellin. 19, 16. f. Virg. Æn. 5, 220. *At latus Mneſtheus ſucceſſuque acrior ipſo.*

85. *Mundam*] Non aliter Pal. tert. nam pr. ac ſec. (vt & mſſ. Vineti] *Munda.* editi; *Munda.* Gruterus.

Ibid. *ex cong. cadauer.*] Sic ſec. ac tert. verum pr. non agnoſcit illud *ex,* neque admodum requiritur. Gruterus. De re vide Hirt. de bello Hiſpan. cap. XXXII. in pr.

86. *Cnaum*] De quo vide iudicium C. Caſſii ad Cicer. epiſt. famil. 15, 19.

Ibid. *Ceſenius*] Sic præter Pall. o. itemque mſſ. Vineti etiam l. q. quemadmodum & Oroſius. apud Dionem lib. 43. pag. 265. eſt *Ceſennius Lento.* & apud Cicer. Philipp. XII. circa fin. vbi *vnum caput* de hoc Pompeio interpretor.

Ibid. *adeo nondum deſperabat*] Ita omnes Pall. Gruterus. non vt editi, *deſperauerat.*

87. *aliiſque poſt Cæſarem bellis*] Quæ referuntur infra 4, 8.

88. *Altera laurus Ægyptia*] Sic reſtitui, auctoritate membranarum Diui Nazarii (quibus conſentit noſtra vetus editio) nam reliqui duo Pall. *Alterum laur. Æg.* vti & vulgati. Gruterus.

89. *bis ſubactam Hiſpaniam*] Nempe prius legatis Pompeii, iam liberis deuictis. Eam enim expeditionem in Luſitaniam, quam poſt præturam vrbanam ſuſcepit; cum ea totam Hiſpaniam non pacauerit, ſed partem tantum, huc non retulerim.

Ibid. *Pharſalia, & Thapſus, & Munda nuſquam*] Rationem vide ſupra 3, 22, 10.

Ibid.

Ibid. *quanto maiora erant*] Nempe non barbaris artium belli rudibus, aut mollibus Aſiaticis deuictis; ſed ipſis ciuibus, ipſis Romanis. Quæ victoria per ſe ſatis magna, ſplendorem auxit etiam eo, quod non oſtentabatur: quomodo apud Tacitum 3,76, 5. in funere Iuniæ *præfulgebant Caſſius atque Brutus, eo ipſo, quod effigies eorum non viſebantur.* Eodem redit Catonis dictum apud Marcellinum 14,15. *qui interrogatus, quamobrem inter multos nobiles ſtatuam non haberet? Malo, inquit, ambigere bonos, quamobrem id non meruerim; quam, quod eſt grauius, cur impetrauerim muſſitare.* quod & apud Plut. eſt in vita cap. 37. & hæc eſt *commendatio ex iniuria*, vt loquitur Tacitus 3,75,5. vel vt noſter infra 4,4,4. *iniuria fauorabilem* eſſe.

90. *nemo caſu imperio, præter*] Immo *ne hos quidem voluntate ipſius interemptos putant.* Sueton in vita 75,7.

Ibid. *ſatis ignouerat ſemel*] Idem dicit Nicolaus Damaſcenus, niſi quod multos tum interfectos innuit: Καῖσαρ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, σφόδρα ὀλίγους τῶν ἀποπεσόντων αἰχμαλώτων συγγνοὺς, διὰ τὸ τοῖς προτέροις αὐτοὺς μὴ σεσωφρονῆσθαι πολέμοις, apud Valeſium pag. 478. m.

Ibid. *generos*] Agnoſco dictionem Flori, quam conſeruarunt Naz. aliæque edd. vet. quamuis admiſſa altera quoque lectione, habent enim, *generoſum.* ſed haud dubie *generos* ſcripſit, vt tam Pompeium, quam Sullam hoc vocabulo comprehenderet; Pompeium quidem, vt vere & proprie generum, Sullam, vt progenerum (vide Suet. Cæſ. cap. XXVII.) quem tamen & ipſum ſimplici voce generi denotamus. *nurus enim, & generi appellatione, & ſoceri, & ſocrus, & vlteriores, quibus præ præpoſitio ſolet accedere, continentur.* l. 3. §. 2. de poſtul. adde l. 136. de V. S.

Ibid. *filiamque Pompeii cum patruelibus*] in Floro noſtro, aut verbum, *conſeruauit*, in contextu prætermiſſum eſt, aut (quod verius eſt) diuerſus abit ab Hirtio (de bell. Afric. cap. 95.) nam ibi *Pompeia cum Fauſti liberis Cæſar incolumitatem ſuaque omnia conceſſit.* Stadius.

91. *congeſti honores*] Lege Dionem lib. XLIV.

Ibid. *circa templa imagines*] Neſcio quid hæc ſibi velint, niſi forte quod Suetonius in vita 76,3. *ſimulacra iuxta deos.* ſed inſolentior eſt pro hoc ſignificatu oratio. ſuſpicor locum corruptum: & de poſterioribus quidem verbis non dubito, quin recto caſu concepta fuerint; *templa, imagines:* illud *circa* turbat, ita tamen vt appareat loqui de honore qui in circo ei exhibitus, cuiuſque meminit dicto loco Suetonius.

Ibid. *diſtincta radiis corona*] *Effigie numinum*, vt appellat Tacit. 1,10,12.

4, 10, 12. ea enim ita pingebantur, ſicut & noſtrates Sancti. ſplendorem enim, quem emittere credebantur, exemplo Iani apud Ouid. Faſt. 1, 94. per radios iſtos ſignificant, quales iacere ſolet Solis iubar, aut ſtellarum fulgor. Martialis epigr. 1, 71. —— *radiata coloſſi Moles.* Papinius Theb. 1, 27. —— *licet ignipedum frenator equorum Ipſe tuis alte radiantem crinibus arcum imprimat.* —— qui Poëta ſimul reſpicit omen Auguſto oblatum, idque artificioſe ſuo principi accommodat. de Auguſto vide Velleium 2, 59, 7. Plinius panegyr. cap. 52. hoc ſenſu *radiatum caput* profert Lucanus 7, 458.

Fulminibus manes, radiiſque ornabit & aſtris. Vbi Farnabium conſule. Plura vide apud Schegkium in egregiis illis notis ad Vellei. 2, 59, 7.

Ibid. *ſuggeſtus in curia*] Cippus modicæ altitudinis, in quo ſtatueretur ſtella aurea, vt vere putat Caſaubonus ad Suetonium hoc loco. Nam de columna Dionis, cuius ibidem mentio, vix arbitrarer huc trahi poſſe; quamuis & ipſe non videam, quid illa fieri debeat. Apud Dionyſ. tamen 3, 1. eſt columna cum inſcriptione quæ vitutem eius ad poſteros teſtaretur, quæ non quidem regi dicata, ſed tamen regum tempore; vt appareat ipſis quoque hunc honorem haberi ſolitum. Poſſet igitur fortaſſis ita ſe res habere, vt quemadmodum leges, aliaque ad memoriam columnis inſculpebantur, ita clarorum etiam virorum res geſtæ, & præconia.

Ibid. *faſtigium in domo*] Faſtigium quale hoc loco intelligatur, nempe ipſius faſtigii ornamentum, & vt ita dicam profaſtigium, eruditiſſime explicat Salmaſius ad Capitolinum fine Feſcennii. Plutarchus ἀκρωτήριον vocat in vita cap. 91. Meminit eius Iulius Obſequens cap. 126. *Calpurnia vxor ſomniauit, faſtigium domus, quod ſicut erat adiectum, ruiſſe.* Scribe, *quod S C to erat adiectum.* nam ita expreſſe Liuius apud Plutarchum dicto loco.

Ibid. *menſis in cælo*] *Iulius*, qui ante *Quinctilis.* Hoc exemplo Auguſtus menſi nomen dedit, & plures alii, Nero, Commodus &c. quæ tamen appellationes cum auctoribus ſuis extinctæ. Vide Cenſorin. de die natali, cap. XXII. in fine.

Ibid. *pater patriæ*] Qui honos Ciceroni primum obtigit. Plutarch in vita cap. 31. Iuuenalis 8, 244.

Ibid. *dubium an ipſo volente*] Vide Vellei. 2, 56. Dion. lib. 44. pag. 278. c.

92. *velut infula, in deſtinatam morti victimam*] Quæ huc pertinent habes in notis Berneggeri ad Sueton. Aug. 12, 1. e.

Ibid. *grauis erat liberis ipſa beneficiorum potentia*] Latius deducit hoc

Digitized by Google

hoc Seneca de benef. 2, 18. &c. Mitius autem hoc expreſſit auctor, licet idem vellet, quod Curtius 6, 6, 11. Alexander *gratiam liberalitate doniſque recuperare tentabat. ſed, vt opinor, liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt.* & Ælianus var. hiſt. 12, 62. *Homini libero non eſt, meo iudicio, digna merces, quæ cum iniuria tanta comparetur.* Sic antiquior pop. Romanus *nullius acrior cuſtos quam libertatis fuit; nullaque in pretium eius potuit largitione corrumpi.* ſupra 1, 26, 6.

93. *aliique patricii*] Ita & v. c. Lipſius dict. cap. XIX. emendat, *aliique patrum:* quod plerique coniurati è plebeis. & vero *patres* habet Pal. ſec. Gruterus. Sed quo minus Lipſium hoc loco ſequar, eius ipſius ratio facit. nec enim omnes coniurati è patribus. putabam legendum; *parricidæ.* quomodo appellantur etiam infra 4, 7, 1. & Suetonio in vita, & Val. Max. 1, 7, 2. & alibi.

94. *quanta vis fati!*] Nempe *qua fato manent quamuis ſignificata non vitantur.* Vide late Lipſium Polit. 1, 4. ad quem locum ſimilia multa Berneggerus. Adde Tac. H. 1, 18, 2. & H. 2, 82, 8. *nil arduum fatis.* Vellei. 2, 57, 4. *ineluctabilis fatorum vis.*

Ibid. *libellus &c.*] Palat. pr. diſtinguit, *datus. eodem die ne perlit.* quomodo etiam fere tertius, & forte melius eſt. Gruterus.

95. *ſanguine ſuo curiam impleuit*] Adeo vere Iuuenalis 10, 112.

Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.

Cæſar Auguſtus.

CAPVT III.

POpulus Romanus, Cæſare & Pompeio trucidatis, rediſſe in ſtatum priſtinæ libertatis videbatur: ET REDIERAT, niſi aut Pompeius liberos, aut Cæſar heredem reliquiſſet: vel, quod vtroque pernicioſius fuit; ſi non collega quondam, mox æmulus Cæſarianæ potentiæ, fax & turbo ſequentis ſæculi, ſuperfuiſſet *Antonius.* Quippe dum *Sextus* paterna repetit, trepidatum toto mari: dum Octauius mortem patris vlciſcitur, *iterum fuit mouenda Theſſalia*: dum Antonius varius

1 2 3 4

rius *ingenio*, *aut ſucceſſorem* Cæſaris indignatur
Octauium, aut amore Cleopatræ *deſciſcit in regem.*
nam aliter ſaluus eſſe non potuit, *niſi confugiſſet ad*
5 *ſeruitutem.* Gratulandum tamen in tanta per-
turbatione eſt, quod potiſſimum ad Octauium
Cæſarem *Auguſtum* ſumma rerum rediit: qui ſa-
pientia ſua atque ſollertia, perculſum vndique &
6 perturbatum ordinauit imperii corpus: QVOD
ITA haud dubie nunquam coire & conſentire
potuiſſet, niſi *vnius præſidis nutu*, *quaſi anima &*
7 *mente regeretur.* Marco Antonio Publio Dola-
bella conſulibus, imperium Romanum iam ad
Cæſares transferente fortuna, varius & multiplex
8 ciuitatis motus fuit. quodque in annua cæli con-
uerſione fieri ſolet, vt *mota ſidera* tonent, ac ſuos
flexus tempeſtate ſignificent; ſic *cum Romanæ* do-
minationis, *id eſt humani generis* conuerſione, pe-
nitus intremuit, omnique genere diſcriminum,
ciuilibus, terreſtribus, ac naualibus bellis, omne
imperii corpus agitatum eſt.

NOTÆ IN CAPVT III.

Caput iſtud tertium quaſi proœmium eſt ad Cæſaris Auguſti res geſtas: cuius ſi quis in vnum

Tantarum ſperet cumulos aduoluere rerum,
Promptius imponet glaciali Pelion Oſſæ.

Geſta autem Octauii Auguſti ſcribunt Liuius à lib. 116. ad finem vſque operis. Appian. de bel. ciu. lib. 2. 3. 4. & 5. Suetonius in vita. Plut. Cæſare, Cicerone, Antonio, Bruto. Plura compendioſe more ſuo Plinius 7, 45. Solin. cap. 3. Gell. 10, 24. & 15, 7. Macrob. Saturn. 2, 4. Val. Max. 1, 7, 1. & 7, 6, 6. Lactant. 2, 8. Sex. Aurelius. Sextus Ruffus. Seruius ad Æn. 6, 791. Eutrop. lib. 7. Oroſ. lib. 6. Quæ de eo ſcribunt Virgilius, Ouidius, Horatius, ac poëtæ ceteri, ſuis locis adducentur. Camer.

Num. 2.

Num. 2. *Antonius*] Huius elogia præclara & multa lege apud Cicer. in Philippicis.

3. *Sextus*] Antonius vt artibus ſuis Senatum magis deciperet; etſi populum ſeditioſe in percuſſores Cæſaris irritauerat: ad Senatum tamen retulit de Sexto Pompeio, Magni omnibus deſiderati filio, qui cum à Cæſarianis in Bætica oppugnabatur, vtque pro paternis bonis in ærarium relatis darentur ei de publico ſeſtertium bis millies: ad hæc decernerentur ei, ſicut prius patri maris imperium, claſſiſque daretur ad vſus neceſſarios. Patres mirabundi probauerunt omnia, atque ita Sextus in Siciliam S.C.to euocatus eſt; ex qua poſtea Cæſari Auguſto difficilimum bellum mouit. Appianus, Dio, alii. Stadius.

Ibid. *iterum fuit mouenda Theſſalia*] Vide infra 4, 7, 6.

4. *ingenio, aut ſucceſſorem &c.*] Expungebam olim particulam *aut* vtroque loco, eamque emendationem Berneggero probaueram. Et ſane videtur ita ſcripſiſſe Florus. Prius enim cauſſas enumerauit, quapropter libertatem non reciperauerit populus, Pompeiū, Cæſarem, Antonium: nunc ordine proſequitur quid ſinguli motuum excitauerint, quidue in quietem & temp. peccauerint. Et ſane frequenter particulas huiuſmodi inferciunt librarii; quod & factum opinor l. 1. C. de tyronib. lib. 12. vbi ſcripſerim; *aut veteranus cenſibus obnoxius.* quæ enim alias cauſſa veteranos arcendi militia? Sed in Floro reſtat alius mihi ſcrupulus, quem ſequenti mox nota exponam.

Ibid. *deſciſcit in regem*] Elegantiſſime, & plane ex animo veterum Romanorum, quibus adeo exoſum erat nomen regis in ſuis ciuibus, vt hæc præcipua Cæſareanæ necis cauſſa memoretur. Sic Scipio cum ab Hiſpanis *rex* appellaretur, reſpondit; *regium nomen alibi magnum, Romæ intolerandum eſſe.* Liu. 27, 21, 4.

Ibid. *ſaluus eſſe non potuit, niſi confugiſſet ad ſeruitutem*] Similia prope verba in re diuerſa Senecæ de benefic. 5, 16. *Eò redegit pop. Rom. vt ſaluus eſſe non poſſet, niſi beneficio ſeruitutis.* Quanquam, vt quod res eſt, fatear, non putem iſta poſſe dici de Antonio. quomodo enim confugit ad ſeruitutem, ſi rex factus eſt? omnino cenſeo attinere hæc verba pop. Rom. & poſt illud *regem* excidiſſe quædam huc pertinentia. quod ſi foret, vt propemodum ſuſpicor, reiecta correctione mea legendum, & ſupplendum eſſet in hunc ſenſum; *Dum Antonius varius ingenio, aut ſucceſſorem Cæſaris indignatur Octauium; aut amore Cleopatræ deſciſcit in regem: (deſerenda fuit populo libertas) nam aliter ſaluus &c.* Nunc videre videor quid acciderit. iſtud *nam* coaluit ex *p. rom.* i. e. *Populus Romanus aliter ſaluus &c.*

Ibid. *Auguſtum*] Hæc non aperti ...

5. *vnius*

6. *vnius præſidis nutu, quaſi anima & mente regeretur*] Eadem prope verba Taciti 1, 12, 4. *Vnum eſſe reip. corpus, atque vnius animo regendum.* Seneca de clement. 1, 3, 9. *Immenſa multitudo vnius* (malim *vni*) *anima circumdata, illius ſpiritu regitur.* & mox *mens imperii* dicitur imperator, aut rex. Rem quod attinet, ait Tacitus 1, 9, 10. *non aliud diſcordantis patriæ remedium fuiſſe, quam vt ab vno regeretur.* & iterum H. 1, 1, 2. *omnem poteſtatem ad vnum conferri pacis interfuit.* & Annal. 1, 6. *non aliter rationem imperandi conſtare, quam ſi vni reddatur.* Monarchiam porro cum pleriſque politicis, aliis rerump. formis præfert Lipſius politic. 2, 2.

8. *mota ſidera*] Conſule Salmaſium in Solinum pag. 426. A. 1.

Ibid. *cum Romana*] Sic Nazar. probante Salmaſio, itemque vet. ed. noſtra. aliæ, *in Romana.*

Ibid. *id eſt, humani generis*] Vana opinio, ex ignorantia geographiæ nata. deinde pudendis adulationibus alita, Romanorum, ſub imperatoribus præcipue, ſpiritus adeo inflauerat, vt crederent ſe totius orbis dominos, cum ſane modicam eius partem obtinerent. De his dici poſſet illud Senecæ epiſt. 91, 40. *Alexander diſcere Geometriam infelix cœperat, ſciturus quam puſilla terra eſſet, ex qua minimum occupauerat.* Ex his igitur ſomniis profectæ voces iſtæ; quibus præter poëtas, quos elegantiſſime ſimul & veriſſime *libertatis veſpillones* appellat Heinſius in laude Aſini, etiam hiſtorici abuſi. noſter ſupra Præfat. 2. *qui res Rom. legunt, generis humani facta diſcunt.* *Totius orbis ſeruitium.* Tacit. H. 5, 25, 1. *orbis terrarum famulatus.* Idem Agr. 31, 5. Quin & ipſi imperatores, non dicam Iuſtinianum alioſque eius ſimiles, ſed & moderatus ille Antoninus in l. ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος. ad L. Rhod. de iactu. Adde his quæ notat Marcilius ad Sueton. Titum. 6, 2.

Bellum Mutinenſe.

CAPVT IV.

1 PRima ciuilium motuum cauſſa *teſtamentum Cæſaris* fuit, cuius *ſecundus heres Antonius* prælatum ſibi Octauium furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi *iuuenis* ſuſceperat bellum.
2 QVIPPE quum *intra decem & octo annos* tenerum, obnoxium, & opportunum iniuriæ iuuenem *videret*, *ipſe plena ex commilitio Cæſaris dignitatis*, la-

cerare *furtis hereditatem*, ipſum inſectari probris, cunctis artibus cooptationem Iuliæ gentis inhibere non deſineret: denique ad *opprimendum* iu- 3
uenem, palam arma moliri: & iam parato exercitu in Ciſalpina Gallia reſiſtentem motibus ſuis Decimum Brutum obſidebat: Octauius Cæſar 4
ætate, & *iniuria fauorabilis*, & nominis maieſtate, quod ſibi induerat, *reuocatis* ad arma veteranis, priuatus (quis crederet?) *conſulem* aggreditur. *obſidio* Mutinæ liberat Brutum. Antonium exuit caſtris. Tum quidem etiam manu pulcer ap- 5
paruit. nam cruentus & ſaucius *aquilam à moriente ſignifero* traditam, ſuis humeris in caſtra referebat.

NOTÆ IN CAPVT IV.

Bellum Mutinenſe ſcribunt Liuius lib.117.118.119. Appian. de bel.ciu.lib.3.pag.588.Plut. Antonio cap.22. Frontin.1,7,5. 3,13,7. & 8,3,14,3.& 4. Cicero in Philippicis.Sueton. Auguſto 2,10.&c. Meminit Ouid. Metamorph. 15,822. Idem Ouid. Faſt.4,623. canit M. Antonium victum ab Octauio bello Mutinenſi 18. Cal. Maias.

> *Luce ſecutura tutos pete, nauita, portus,*
> *Ventus ab occaſu grandine mixtus erit.*
> *Sit licet, & fuerit, tamen hac, Mutinenſia Cæſar*
> *Grandine, militia, contudit arma ſua.* Camers.

Num. 1. *teſtamentum Cæſaris*] Recitatum ad populum poſtulante L. Piſone ſocero Iulii, fruſtra contra nitente ſenatu. Vide Appian.de bel.ciu.lib.3.pag 513.

Ibid. *ſecundus heres Antonius*] Quod hic de herede M. Antonio dictum, legiſſe ſe alibi negat Camers, id nos legere meminimus apud Dionem lib.44.pag.292. Dicitur autem ſecundus heres, *qui heredi inſtituto ſubſtituitur*: vt definit Seuerinus in ſecundo commentariorum, quæ ſcripſit ad Topica Ciceronis. Vinetus.

Ibid. *iuuenis*] Decreuerat ſenatus, ne quis Auguſtum *puerum* diceret, ne maieſtas tanti imperii deminueretur. Auctor Seruius ad Virg. Eclog. 1,44. Virgilius ſæpe Octauium *iuuenem* nominat, vt dicto

vt dicto loco, *Hic illum vidi iuuenem* ——
& Georg. 1, 500.

Hunc ſaltem euerſo iuuenem ſuccurrere ſæclo
Ne prohibete. Lege Cicer. Philipp. 4. & 5. Camers. Et præcipue notam Caſauboni & Berneggeri ad Sueton. Auguſto 12, 1. *Pueros* tamen vocat Auguſti nepotes Propertius 4, 6. & Ouidius.

2. *intra decem & octo annos*] Parum ad calculum. Velleius Paterc. 2, 61, 1. *C. Cæſar XIX. annum ingreſſus.* vbi vides adulationem hominis: ambitioſe enim vſus eſt voce *ingreſſus.* Melius Auguſtus, (in monumento Ancyrano) *natus*: nam anno qui præceſſit cædem Iulii, nono Kal. Octob. ingreſſus annum XIX. erat, ac iam totum ferme confecerat, quando contra Antonium pro optimatibus bellum primum ſuſcepit. Atque hæc Octauii ætas in equeſtri ſtatua fuerat notata, quam ei ſenatus in roſtris poſuerat, teſte eodem Velleio. Hæc Caſaubonus nota ſecunda ad monumentum Ancyranum. Ceterum quam opportuna turbis & factionibus ſit ætas principum, multis exemplis demonſtrat Gruterus ad Liuium 1, 3, 6.

Ibid. *videret; ipſe plena ex commilitio Cæſaris dignitatis &c.*] Expreſſi bona fide ſcripturam Nazarianam, quæ proxima vero, immo vera omnino, ſi modo abiiciatur litera finalis ab illo *deſineret*: nec multum diuertunt ab hac lectione Pall. reliqui, aut Vineti codices, niſi quod extet in iis, *ſe plene ex commilitio Cæſ. dign.* item, *cum adoptionem Iuliæ gentis.* Sic inquam vterque Pall. niſi quod in tertio videamus adhuc reſtare *ipſe plene.* vulgatam lectionem proferre piget, cum omnibus pateat, & ineptiſſima ſit præ hac noſtra. Gruterus. Cuius iudicium omnino ſecuti ſumus in hac editione: eo magis quod & olim nobis in mentem venerat ita reſcribendum. Infinitum enim pro imperfecto ponit indicatiui, quod frequentiſſimum Salluſtio, Tacito &c. nec officit, quod mox verbi caſum mutat, *palam arma moliri. Et parto &c. obſidebat.* nam ita plane Tacitus 1, 16, 5. *Is imperitos animos impellere paullatim, & deterrimum quemque congregare. poſtremo velut concionabundus interrogabat &c.*

Ibid. *lacerare furtis hereditatem*] Hereditatem enim Cæſaris expilauit: vt Dio lib. 44. in fin. & Appianus de bel. ciu. lib. 3. pag. 536. & alii memoriæ prodiderunt. inter quos Velleius Paterc. 2, 60, 5. ſcribit ſeſtertium ſepties millies depoſitum à Cæſare ad ædem Opis, ab Antonio fuiſſe occupatum. Vinetus.

3. *opprimendum*] Naz. *depremendum*, quomodo & I. q. nempe *deprimendum.* melius. vt puto.

4. *ætate*] Iuuenilis ætas in tantum fauorabilis eſt, vt etiam in delictis mitius puniendis eius habeatur ratio. Vide Berneggerum ad Suetonium Auguſto 5, 2. 1.

Digitized by Google

Ibid. *iniuria fauorabilis*] Supra 4, 2, 89. b.

Ibid. *reuocatis &c.*] Hæc omnia Tacitus 1, 10, 2. *Concitos per largitiones veteranos: paratum ab adoleſcente priuato exercitum: corruptas conſulis legiones.* Quæ poſtrema verba interpretare de legione Martia, & quarta, quæ ab Antonio conſule ſigna ad Auguſtum tranſtulere. videatur Appianus de bel. ciu. lib. 3 pag. 556. non de exercitu Decimi Bruti, vt exponebat magnus ille Lipſius.

Ibid. *conſulem*] Verum quidem hoc Conſulem aggreſſus eſt: ſed poſt conſulatum vicit.

Ibid. *obſidio*] Sic Naz. & noſtra vetus editio. obſidii huius tempore memorabilia ſtratagemata vſurpata, nempe literis columbarum opera tranſmittendis. (Quod ſuperiori ſæculo in obſidio Harlemenſi, neſcio an & Leidano relatum memoratur) aut per natatores milites laminis plumbeis inciſas, aut immittendis copiis & commeatibus, recenſent Plinius 10, 37. & Frontinus 3, 13, 7. & 3, 14, 3.

5. *aquilam ſuis humeris referebat*] Vide Caſaubonum ad Suetonium Auguſto 10, 9. d.

Ibid. *à moriente ſignifero traditam*] Simile exemplum apud Cæſarem de bel. ciu. 3, 64. Ad quorum imitationem hodierni quoque vexillarii, cum ad ſupremum ventum eſt, nec aliter defendi poteſt vexillum, eo inuoluti moriuntur. Sic in pugna ad Atellam repertus eſt Germanus ſignifer amputata dextra manu, & laua fœdo vulnere diſciſſa, vexillum mordicus retinens, ita vt in veſtigio inuicta virtutis expiraſſe videretur.* Iouius hiſtor. lib. 4.

Bellum Peruſinum.

CAPVT V.

ALterum bellum concitauit agrorum diui- 1
ſio, quos Cæſar veteranis in caſtris, pretium
militiæ, perſoluebat. *Semper alias* Antonii *peſſi-* 2
mum ingenium Fuluia gladio cincta virilis mili-
tiæ, *vxor agitabat.* Ergo *depulſos agris colonos* in-
citando, iterum in arma ierat. Hinc vero iam 3
non priuatis, ſed totius ſenatus ſuffragiis iudica-

rum

tum hoſtem Cæſar aggreſſus, intra Peruſiæ muros redegit, compulitque ad extrema deditionis, turpi & nihil non experta *fame*.

NOTÆ IN CAPVT V.

Hoc bellum ſcribunt Liuius lib. 126. (Dio lib. 48.) Sueton. Aug. cap. 14. & 15. Latius Appian. de bel. ciu. lib. 5. pag. 689. Eutrop. 7, 1. Oroſ. 6, 16. Plin. 7, 45. Solin. cap. 3. Bellum Peruſinum, & cetera ab Auguſto geſta bella explicat Propert. 2, 1. & Lucanus 1, 41. Lege quæ de Auguſto ſcribit Virg. Æn. 6, 791. Ex verbis Propertii & Lucani patet ſcriptores non ſemper ſeruare in ſcribendo eundem ordinem, quo res geſtæ ſunt. Quare non mirum eſt, in vetuſtis Flori exemplaribus poſt Mutinenſe bellum, Peruſinum bellum immediate ſequi, niſi hoc poëticæ tribuas licentiæ. Ouid. in fine Metamorph. enumerans ciuilia bella ab Auguſto geſta, Peruſinum prætermiſit. Camers. Camertis autem, Stadii, aliorumque aliquot editiones, caput iſtud ſubiecere capiti, cuius finis *ſcelere aliena vterentur*. at ordo quem ſeruamus, remanet in editione primaria, expreſſitque optimus Vinetus, & propugnant Palatini. Gruterus.

Num. 2. *Semper alias Antonii peſſimum ingenium*] Sic o. Pall. accedit ed. noſtra vetus. nam ea, *aliter Ant.* Aſſentior autem omnino Salmaſio, qui παρέργημα ipſius auctoris hic agnoſcit, quod equidem clare ſatis arguunt iſta verba *vxor agitabat.* quæ quidem in editione modo laudata ſine nomine *Fuluia* leguntur, quod ipſum ſuſpicionem mihi mouet, & illud vocabulum altrinſecus acceſſiſſe. Præterea ſequentia *iterum in arma ierat*, nempe poſt bellum Mutinenſe: &c. *iam non priuatis, ſed totius ſenatus ſuffragiis iudicatum hoſtem*: item ſequenti capite, *Antonium vltiones de iis qui ſe hoſtem iudicaſſent*: omnia, inquam, hæc conuincunt, Floro ſermonem eſſe de M. Antonio, non fratre eius Lucio. quamuis hiſtoriæ omnes fide dignæ poſteriori huic id tribuant. Grutero tamen placebat Florum ſenſiſſe de Lucio; mouebaturque quod M. Antonius non modo peſſimo, ſed ne malo quidem ingenio fuerit, Plutarcho teſte, itemque imperatore Claudio. Sed poſterius teſtimonium, vt domeſticum reiicimus, quamuis nec id quidem obſtet quod magnus appellatur ibi, nam hoc non negat malum etiam fuiſſe, quomodo Val. Max. 5, 6, 2. ext. dicit Annibalem in dubio poſuiſſe, *maior ne an peior vir haberi deberet.* Plutarchum quod attinet, teſtatur ille quidem ingenio fuiſſe natura ſua haud malo, ſed opportuno corruptionibus, quod & noſter vo.. iſſe videri poſſit, dum *varium ingenio* appellat præcedente capite. Sed ingenium

nium eius peſſimum fuiſſe nemo melius exponat Cicerone: quamuis nec ei per omnia credendum eſſe cenſeam, cum interdum *accuſatorie* magis quam *Latine* (ſic enim ipſe in Verrem 4,74. diſtinguit) loquatur.

Ibid. *peſſimum*] Sic omnino legendum eſſe ex mente auctoris ſatis conſtat, non *piiſſimum* vt volebat vir eruditiſſimus. Hic enim eſt Antonius teſtimonio Velleii 2,74,2. *vitiorum fratris conſors, ſed virtutum, quæ interdum in illo erant, expers*. Cui adſtipulantur omnes alii: nemini enim laudatur præter Appianum, & quidem ſuis ipſius verbis.

Ibid. *uxor agitabat*], Viri docti addendum putant, *uxor Antonii agit*. at ego potius adhuc deleuerim vocem *uxor*; tanquam ſatis conſtaret, Fuluiam eſſe M. Antonii, dum dicit *cinctam virilis militiæ gladio*, velitque mutaſſe ſexum cum viro. Gruterus.

Ibid. *depulſos agris colonos*] Qui coacti erant cedere veteranis, quibus agri iſti diſtributi erant. Hinc ſemper materia & vires res nouas cupientibus, & exempla ſuggerunt illorum temporum Hiſtoriæ.

3. *fame*] Vide Berneggerum ad Sueton. Aug. 14, 1. e.

Triumuiratus.

CAP. VI.

QVum ſolus etiam grauis paci, grauis Reipublicæ eſſet Antonius, quaſi ignis incendio Lepidus acceſſit. *Quid contra duos exercitus neceſſe fuit* venire incruentiſſimi fœderis ſocietatem? *Diuerſa omnium nota incendia.* Lepidum diuitiarum cupido, quarum ſpes *ex turbatione Reipublicæ*: Antonium vltiones de his, qui ſe hoſtem iudicaſſent: Cæſarem inultus pater, & *Manibus eius graues* Caſſius & Brutus agitabant. In hoc velut fœdus pax inter tres duces componitur. Apud Confluentes inter Peruſiam & Bononiā iungunt manus, & exercitus conſalutant. 1 2 3

Nullo

Nullo bono more Triumuiratus inuaditur. *oppreſſaque armis* Republica, redit Syllana proſcriptio: cuius atrocitas nihil in ſe minus habet, quam numerum
4 merum *centum quadraginta ſenatorum.* Exitus fœdi, truces, miſerabiles, toto terrarum orbe fugientium. pro quibus *quis pro dignitate rei ingemiſcat*, quum Antonius Lucium Cæſarem *auunculum ſuum*, Lepidus Lucium Paullum ſuum fra-
5 trem proſcripſerit? Romæ capita cæſorum proponere in Roſtris *iam vſitatum erat*: verum ſic quoq; ciuitas lacrymas tenere non potuit, quum reciſum *Ciceronis caput* in illis ſuis Roſtris videretur: nec aliter ad videndum eum, quam ſolebat
6 ad audiendum, concurreretur. Hæc ſcelera in Antonii Lepidique tabulis. Cæſar percuſſoribus patris contentus fuit. HÆC QVOQVE *niſi multa fuiſſet*, etiam iuſta cædes haberetur.

NOTÆ IN CAPVT VI.

Exponunt hoc capite contenta Liuius lib. 119. & 120. Plut. Antonio cap. 24. Bruto cap. 39. Cicerone cap. 67. Appianus de bel. ciu. lib. 3. & 4. Sueton. Aug. cap. 12. 13. & 27. Eutrop. 7, 1. Oroſ. 6, 16. Meminerunt Plinius 7, 45. & Solinus cap. 3. Camers.

Num. 1. *Quid contra duos ex. nec. fuit &c.*] Non intelligo quid ſit contra duos exercitus venire in ſocietatem fœderis. legebam aliquando, *contracto exercitu*, vt voluerit Florus Lepidum nouo exercitu contracto veniſſe in ſocietatem Antonii & Cæſaris. Rutil. in Itin. 1, 301. de Lepido:

Qui libertatem Mutinenſi Marte receptam
Obruit auxiliis, vrbe pauente, nouis. ſed iam damno, non tamen vt ſciam quid in eius locum reponendum ſit, niſi forte *quid* in *cui* reformandum: vt ſenſus ſit duobus ex diuerſa parte exercitibus ſtantibus, neceſſe fuiſſe Lepido, vtpote debiliori, venire in ſocietatem. quo ſenſu Vellei. 2, 66, 1. *repugnante Cæſare, ſed fruſtra aduerſus duos.* aut legendum *contrarios exercitus*, vt indignetur eos qui nuper hoſtes erant, aliter non potuiſſe ſocietatem in-

ire, quam in perniciem ciuium. Iam puto pro *Quid* legendum eſſe *Cæſari*, Nimis hoc violentum videtur? at violentius eſt Cæſaris nomen extrudi, quod equidem in principio capitis huius fuiſſe poſitum ſequentia clamant. Si igitur reponendum fuit: hic certo locus vnus erat, vbi bene reponeretur.

2. *Diuerſa omnium nota incendia*] Pall. tres habent, *vota incendia*. quod ſi admittimus, illud *incendia* erit à gloſſa, legendumque vno ſpiritu: *Quid contra duos exercitus neceſſe fuit venire in cruentiſſimi fœderis ſocietatem diuerſa omnium vota?* Gruterus. Mihi placet minima mutatione locum ita reſtitui: *Diuerſa omnium vota. Incendit Lepidum &c.* Similem autem ſenſum aliter extulit Tacitus H. 2, 7, 4. *Ita boni malique, cauſis diuerſis, ſtudio pari, bellum omnes cupiebant.*

Ibid. *ex turbatione reip.*] Vide Tac. 5, 3, 5. & H. 1, 21, 1.

Ibid. *Manibus eius graues*] Credebantur enim occiſorum Manes vltione placari, quod tangit Iuſtinus 16, 1, 17. Hinc intelligendum illud Virgilii Æn. 10, 519.

——— *inferias quas immolet vmbris.* Ita *Sereni manibus ſatisfactum*, accuſatore eius damnato ſcribit Tac. H. 4, 40, 4. ſic, *non aliter poſſe placari commilitonum manes &c.* Tac. 1, 45, 5. Vide Apocalypſ. 6, 12. &c. Obſeruabant autem imprimis, vt ſi fieri poſſet, ad tumulos ipſos occiſorum mactarentur; quod videlicet nullum gratiorem vmbris liquorem ſpargi poſſe crederent, quam inimicorum ſanguinem. Sic Pyrrhus Polyxenam feꝛit *paterni vertice in buſti*. Seneca in Troadibus verſu 1151. Sic L. Cæſar iugulatus ad buſtum Vari Val. Max. 9, 2, 2. & Marius prætor ad buſtum Catuli ſupra 3, 21, 27. Sic Ariſtomenes Meſſeniorum fortiſſimus ſibi necem intulit ad filiæ, quam prius occiderat, tumulum. Pauſanias in Meſſen. pag. 241. Alludit hunc morem Seneca de beneficiis 5, 16, 2. *Niſi Allobrogum in illam* (patriam) *cohortes immiſerit* (Catilina) *& trans Alpes accitus hoſtis, vetera & ingenita odia ſatiauerit, ac diu debitas inferias Gallicis buſtis duces Romani perſoluerint.* Pertinet eo caput Galbæ, quod à liberto Patrobii, qui punitus à Galba fuerat, ad tumulum Patrobii proiectum eſt. Sueton Galba 20, 5. & Tacit. H. 1, 49, 2. Adde quæ notamus ſupra 2, 5, 5. Item 3, 18, 14. & Stat. Theb. 5, 684.

3. *oppreſſaque &c.*] Vide Dionem 46, 5, 21. & ſeqq.

Ibid. *nullo bono more*] Sic Pall. tres & mſſ. Vineti, quomodo & editio noſtra vetus, quo minus dubitaui lectionem hanc recipere, licet minus placeat quibusdam viris doctis. Salmaſius tamen ita reſtituendum cenſet. Videatur autem alluſum ad exemplum Cæſaris patris, Pompeii & Craſſi, de quibus ſupra 4, 2, 12. Ita Seruius Æn. 8, 635. —— *raptas ſine more Sabinas* interpretatur, *ſine vllo exemplo. Aut vllo bono more.*

Digitized by Google

Ibid. *Centum quadraginta ſenatorum*] Immo ſi Appiano de bel. ciu. lib. 4. pag. 592. credimus *CCC*. fuere.

4. *quis pro dignitate rei ingemiſcat*] Ita v. e. ceteræ omnes; *quis pro indignitate rei non ingemiſcat*. vtrumque habet quo ſe probet: ſed melior tamen prima; vtpote firmata ab tribus Palatinis. Gruterus. Sic Saluianus lib. VII. *Exceſſi pauliſper ceptum ſermonis ordinem, veri indignitate compulſus*. Idem dicit Velleius 2, 67, 1. *Huius totius temporis fortunam ne deflere quidem quiſquam ſatis digne potuit; adeo nemo exprimere verbis poteſt*. Scilicet, *dum atrociora viſuntur, reliqua non æque grauia in leui habentur*. Tac. H. 2, 21, 4.

Ibid. *auunculum ſuum &c.*] *In dotem inuitamentumque ſceleris*, vt eleganter loquitur Vellei. 2, 67, 3. vbi pro *vel in dotem* malim, *velut in dotem*. Et alias ita ſolet fieri, vt principum diſcordiæ, miniſtrorum & amicorum exitio pientur. Cuius rei illuſtre exemplum in Homerica Iunone Iliad. 4. verſ. 50. &c. quæ Troiæ ruinam non dubitat emere à coniuge, cariſſimarum vrbium excidiis. Sic etiam Antonius (apud Plut. in vita) flagellato Cæſaris liberto, ſatis illi facere voluit. Sed ad Florum impenſe pertinet Cornelii Hiſpani figura apud Senec. Suaſor. VI. *Tota tabula tua morti præluditur. alter fratrem proſcribi, alter auunculum patitur. quid habes ſpei? vt Cicero periret tot parricidia facta ſunt*.

5. *iam vſitatum erat*] Lucan. 7, 315. *Et caput hoc poſitum roſtris &c.* Vide ſupra 3, 21, 14.

Ibid. *Ciceronis caput*] De huius interitu præter ſupradictos lege Val. Max. 1, 4, 5. 5, 3, 4. (Iuuenal. ſat. 10, 118.) Auguſt. Ciuit. 3, 30. Camers. Cetera apud Fabricium Marcoduranum fideliſſimum Ciceronis vitæ ſcriptorem leges, & in Sebaſtiani Corradi Quæſtura. Stadius. Extat & elegans fragmentum ea de re Cornelii Seueri apud Scaligerum in catalectis veterum poëtarum pag. 51. Item Liuii & aliorum Hiſtoricorum, apud Senecam Suaſoria VII.

6. *niſi multa fuiſſet*] Nam etiamſi iuſta puniendi cauſſa ſit, præſtat ignoſcere, cum magna delinquentium copia eſt, aut paucorum ſaltem ſupplicio contentum eſſe, quam acrioribus remediis ac ipſa mala ſunt, ciuitatem labefactare. Seneca de ira 2, 10. *In ſingulos ſeueritas imperatoris deſtringitur: ac neceſſaria venia eſt, vbi totus deſeruit (Lipſius mallet deliquit) exercitus*. Vide Gruterum ad Tacit. diſcurſu toto XIX. Ouid. de Ponto 1, 9, 19.

Nec prius abſceſſit merita quam cæde nocentum
Se nimis vlciſcens, extitit ipſe nocens. Adde Cic. pro L. Manil. cap. 7. Tac. H. 1, 84, 6. *Paucorum culpa fuit, duorum pœna erit*. Ioſeph. de bel. Iud. 6, 5. *Placatus eſt Cæſar vtilitate ſimul & precibus, namque vnius hominis animaduerſionem vſque ad factum promouendam putabat, multitudinis verò ad veniam*. Acciderat enim ibi, vt Ioſe-

phus ait ὅλην στρατιὰν λιποτακτεῖν, Lucan. 5, 260. —— *quidquid multis peccatur, inultum eſt.* Tamen in Nepotis Eumene poſt pr. *qui deſeruerant* (multi videlicet) *exercitu ſuffragia ferente, capitis abſentes damnantur.* Carolus M. Saxonum 4500. vna die dicitur affeciſſe ſupplicio. Kemnethus III. Scotiæ rex fures 500. ſuſpendio puniuit, Chronide of. Scotland, pag. 52. Videatur Grotius de iure B. & Pacis. pag. 111. m.

Bellum Caſſii & Bruti.

CAPVT VII.

BRutus & Caſſius ſic Cæſarem, quaſi Tarqui- 1
nium regem, depuliſſe regno videbantur: ſed
libertatem, quam maxime reſtitutam voluerunt,
illo ipſo parricidio perdidere. Igitur cæde per- 2
fecta, quum veteranos Cæſaris, nec immerito, ti-
merent, ſtatim è curia in Capitolium confuge-
runt. Nec illis ad vltionem deerat animus: *ſed
ducem non habebant.* Igitur quum appareret, 3
quæ ſtrages Reipublicæ immineret, *diſplicuit vltio
cum conſulis abolitione decreta.* Ne tamen publi- 4
ci doloris oculos ferrent, in prouincias ab illo
ipſo, quem occiderant, Cæſare datas, Syriam &
Macedoniam, conceſſerunt. Sic vindicta Cæſa-
ris dilata potius quam oppreſſa eſt. Igitur ordina- 5
ta magis vt poterat, quam vt debebat, in Trium-
uiros republica, *relicto ad Vrbis præſidium Lepido*,
Cæſar cum Antonio in Caſſium Brutumque ſuc-
cingitur. Illi comparatis *ingentibus* copiis, *eun-* 6
dem illam, quæ fatalis Cnæo Pompeio fuit, hare-
nam inſederant. Sed nec tum *imminentia cladis*
deſtinatæ ſigna latuere. *Nam & aſſueta* cadaue- 7
rum pabulo volucres, caſtra quaſi iam ſua cir-

cumuo-

cumuolabant: & in aciem prodeuntibus obuius
8 Æthiops nimis aperte ferale ſignum fuit. Ipſi-
que Bruto per noctem, quum illato lumine ex
more aliqua ſecum agitaret, atra quædam imago
ſe obtulit: & quæ eſſet interrogatus; Tuus, in-
quit, malus genius. *Hoc dixit*, & ſub oculis mi-
9 rantis euanuit. Pari in meliora præſagio in Cæ-
ſaris caſtris omnia aues, victimæque promiſerant;
ſed nihil illo præſentius, quod *Cæſaris medicus*
ſomnio admonitus eſt, vt Cæſar caſtris excede-
10 ret, quibus capi imminebat: vt factum eſt. Acie
namque commiſſa, quum pari ardore aliquandiu
dimicatum foret: & quamuis duces non eſſent
præſentes, quorum alterum corporis ægritudo,
illum metus & ignauia ſubduxiſſent; *ſtaret tamen* pro
partibus inuicta fortuna & vltoris, & qui vindi-
cabatur; primum adeo anceps fuit, & par vtrim-
que diſcrimen, vt exitus prœlii docuit. Capta
11 ſunt hinc Cæſaris caſtra, inde Caſſii. Sed QVANTO
efficacior eſt fortuna quam virtus! & quam
verum eſt, *quod moriens*, efflauit, NON in re, ſed in
verbo tantum eſſe virtutem! Victoriam illi prœ-
12 lio error dedit. Caſſius inclinato cornu ſuorum,
quum captis Cæſaris caſtris, rapido impetu reci-
pientes ſe equites videret, fugere arbitratus, eua-
13 dit in tumulum: inde puluere & ſtrepitu, *etiam
nocte* vicina, eximentibus geſtæ rei ſenſum, quum
ſpeculator quoque in id miſſus, tardius renuncia-
ret; tranſactum de partibus ratus, vni de proxi-
14 mis auferendum præbuit caput. Brutus *quum
in Caſſio etiam ſuum animum perdidiſſet*, ne quid ex
conſtituti fide reſignaret (ita enim *par ſupereſſe*

bello

bello conuenerat) ipſe quoque vni comitum ſuorum *confodiendum præbuit latus.* Quis ſapientiſſimos viros non miretur ad vltimum non ſuis manibus vſos? *niſi ſi hoc* quoque ex perſuaſione defuit, ne violarent manus, ſed in abolitione ſanctiſſimarum *piiſſimarumque* animarum, iudicio ſuo, *ſcelere alieno*, vterentur.

NOTÆ IN CAPVT VII.

Bellum Caſſii & Bruti ſcribunt Liuius lib. 121. 122. 123. 124. Plut. Antonio cap. 27. & Bruto cap. 54. Appian. de bel. ciu. lib. 4. Val. Max. 1, 5, 7. & 8. (1, 8, 3, 1.) 3, 2, 4, 6, 5, 5, 1, 11. 6, 2, 5. (6, 4, 4.) 6, 8, 21, 9, 9. Eutrop. 7, 1. Sueton. Aug. cap. 13. Oroſ. 6, 16. Front. 4, 2, 1. Lege quæ ſcribit Lucanus 2, 234. Camers.

Num. 2. *ſed ducem non habebant*] Liuius 33, 15, 1. *ad rebellandum neque vires, neque ducem habebant*, & 26, 22, 14. *magis eis auctor ad ſeditionem, quam animus deerat.* Quomodo intelligendus Sueton. Auguſto 15, 3. *vt occulti aduerſarii, & quos metus magis quam voluntas contineret, facultate ducis* (nam verba *L. Antonii* à gloſſa ſunt) *præbita detegerentur.* Supra 2, 17, 13. *Tota certaminum moles cum Luſitanis fuit & Numantinis, nec immerito; quippe ſolis gentium Hiſpaniæ duces contigerunt.* Ducibus igitur repertis monentur quicunque *non beneuolentia continentur, reſumpturi arma, vbi metus abſceſſerit*, vt eſt apud Tacit. H. 4, 76, 11.

3. *diſplicuit vltio cum conſulis abolitione decreta*] Ego quidem hæc non intelligo. ſuſpicabar aliquando legendum *cum nominis abolitione*; vt nempe more Romano nomina quoque interfectorum Cæſaris abolerentur. quod *faſtis radere* Tacitus 3, 17, 7. & *publicitus eradere* Capitolinus in Gordianis cap. 9. Item paulo alio ſenſu *albo ſenatorio eradere.* Tac. 6, 42, 6. dixere. Sed ad præſens propius abſum ab ea ſententia, vt putem *ἀμνηστίας* Ciceronis ſuaſu decretæ mentionem hic fieri, legendumque; *diſplicuit vltio, Ciceronis conſilio abolitione decreta.* potuit enim nomen illud, vtpote notiſſimum, paucis tantum characteribus notatum fuiſſe, & librarios imperitiores deinceps in errorem induxiſſe. Dio lib. 44. refert orationem illam Ciceronis. Stadii editio præfert, *conſenſu conſulis*, bene.

5. *relicto ad &c.*] Vide Dionem 46, 8, 40.

6. *ingentibus copiis*] Quippe *qui iam decem & ſeptem legionum potentes*

potentes erant. Vellei. 2,65,2. immo *biennio non integro collegerunt pluſquam viginti legiones, & equitum circiter viginti millia.* Plutarchus.

Ibid. *eandem illam &c.*] Virgilius Georg. 2,490. *Romanas acies iterum videre Philippi.* Ouidius Metamorph. 15,824. *Emathiique iterum madefient cæde Philippi.* Petronius in carmine de bello ciuili verſu 110. —— *gemino iam ſtrictos Marte Philippos.* Sed hos erroris arceſſit Lipſius ad Velleium 2,70,3.

7. *imminentia cladu deſtinata ſigna*] Ita Pall. tres, ſed emendatum è veſtigio in Naz. *imminentu cladis deſtinata ſigna.* quod & bonum eſt: ita tamen vt vix alteri cedat, locutioni figuratæ. Gruterus.

Ibid. *nam & aſſueta &c.*] Vultures præcipue, de quorum natura vide Plinium. Sunt & exempla ſimilia in Liuio. Vide Æl. Hiſt. An. 2,46,2. Meminit huius prodigii Obſequens cap. 129. quem eo loco medici egentem, qua poſſum, leuabo. Editur; *Latinis in Albano monte cum ſacrificaretur, ex humo, a pollice Iouis cruor manauit. Per Caſsium & Brutum in prouinciis direptionibus ſociorum bella geſta. Notatum eſt prodigii loco fuiſſe, quod S. Titius prætor propter diſſenſiones collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat neminem qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum vixiſſe. Abrogauerunt autem hi: L. Iunius Brutus conſul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octauio Cacinna: P. Tarquinius, P. Marullo: Tullius, Bruto & Caſsio, pugnam aduerſus Cæſarem & Antonium molientibus. In caſtris Caſsii examen apum conſedit. Locus haruſpicum iuſſu intercluſus, interius ducto vallo. Vulturum, & aliarum alitum, quibus ſtrages cadauerum pabulo eſt, ingens vis exercitum aduolauit.* Qui locus & ſcriptura & diſtinctione diuerſis partibus fœdatus, ita forte reſtitui queat; *Latinis in Albano monte cum ſacrificaretur, ex humero ac pollice Iouis* (ita Dio lib. 47. pag. 400.) *cruor manauit. Per Caſsium & Brutum in prouinciis direptionibus ſociorum bella geſta. Notatum eſt prodigii loco fuiſſe, quod P. Titus prætor propter diſſenſiones, collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus. Conſtat neminem qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum vixiſſe. Abrogauerunt autem hi: L. Iunius Brutus coſ. Tarquinio Collatino.* (ſupra 1,9,3.) *Tib. Gracchus, M. Octauio.* (ſupra 3,14,5.) *Com. Cinna, L. Cornelio Merulæ.* (Appianus de bel. ciu. lib. 1. pag. 392. quamuis & apud Dionem lib. 46. pag. 368. Μέρυλλος eſt pro Μερόλας.) *& Flauio.* (Dio ibid.) *Bruto & Caſsio pugnam aduerſus Cæſarem molientibus, in caſtris Caſsii examen apum conſedit &c.*

8. *hoc dixit*] Nazariano non adeſt, *dixit*: recte. Gruterus.

9. *medicus Cæſaris*] Vide Plut. Ant. cap. 28. Appian. de bel. ciu. lib. 4. pag. 653. Vellei. 2,70,4. Val. Max. 1,7,1. Lactant. 2,8. citatos Bernеggero ad Suetonium Auguſto 13,1. di

10. *illum*

10. *illum metus & ignauia ſubduxiſſent*] Plut. Antonio cap. 28. *Sunt qui ſcripſerunt, non interfuiſſe prælio Antonium, ſed poſt pugnam conſectantibus iam hoſtes ſuis, ſuperueniſſe.* Adde eundem Bruto, cap. 61.

Ibid. *ſtaret tamen &c.*] De auſpiciis imperatorum etiam abſentium, quantumque in eo momenti ſit, vide Gruterum diſcurſu primo in Tacitum. Adde diſceptationem elegantem, eadem ratione finitam apud Val. Max. 2, 8, 2.

11. *quod moriens &c.*] Dio extremo lib. 47. recitaſſe Brutum Herculis quoddam dictum refert, tali ſenſu verborum: *O infelix virtus, itane, cum nihil quam nomen eſſes, ego te tanquam rem aliquam exercui, cum tu fortunæ ſeruieris.* hoc & Alciatus in Emblematis ita expreſſit:

Iamiam ſtricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore ſonos;
Infelix virtus, & ſolis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur ſequeris dominam? Stadius.

Et hic forte ſit verſus, quem Bruto pronunciatum excidiſſe ſibi ait Volumnius apud Plut. Bruto cap. 74. forſan ex Eurip. Reſpexit huc, opinor, Horat. epiſt. 1, 17, 41.

—— *aut virtus nomen inane eſt.*

13. *etiam nocte*] Salmaſius diuidit, *& iam nocte.*

14. *quum in Caſſio etiam ſuum animum perdidiſſet*] Vide Not. ad 4, 2, 29. Sic apud Frontin. 3, 8, 2. *qui obſidebantur, dum in parte iam ſe ſuperatos exiſtimant, defecere.*

Ibid. *par ſupereſſe bello conuenerat*] Apparet corruptum eſſe locum hunc, præſertim diſſentientibus etiam membranis, quarum duæ vocem *par* omnino omittunt, quomodo & e. v. Naz. autem *per ſuper eſſe* præfert. Vnde Salmaſius *præ ſupereſſe*, hoc eſt potius quam ſupereſſe: fortaſſis etiam legi poſſit (*ita enim ſuper iſto bello conuenerat*) Curt. 8, 14, 2. *Abiſarem belli ſocium (& ita conuenerat) aduentare credebat.* Cl. Bœclerus tam ob amicitiam charus nobis, quam ſuſpiciendus per eruditionem coniecerat *pariter* pro *par* legendum: *pariter ſupereſſe bello.* Ne videlicet altero defuncto, alter vita vellet frui. Vide omnino Plut. Bruto cap. 58.

Ibid. *confodiendum præbuit latus*] Sic o. Pall. & impreſſi plerique: paullo ante, *auferendum præbuit caput.*

15. *niſi ſi hoc quoque ex perſuaſione defuit*] Sic prorſus v. e. vt velit hoc defuiſſe ipſis ex ſectæ Stoicæ diſciplina, non quod non auderent. vulgati, *niſi hoc quoque ex perſuaſione non defuit*, quomodo quidem Pal. tert. ſed non prim. ac ſec. Gruterus.

Ibid. *piiſſimarumque*] Alii *pientiſſimarumque*: ſed prius habet

v. e. &

v.e. & nonnullæ aliæ, item duo Pall. quippe Naz. *pietatiſſimarum-que.* Gruterus. Vtrumque *pientiſſimus* & *piiſſimus* recte dici, ex inſcriptionibus vetuſtis oſtendit Vinetus hoc loco.

Ibid. *ſcelere alieno*] Sic Darius apud Curtium 5, 12, 11. *Forſitan mireris quod vitam non finiam: alieno ſcelere quàm meo mori malo.* A qua ſententia non longe diſtat quod de Carthaginienſibus eſt ſupra 2, 15, 9. *Patriam ſuam malebant hoſtium manibus, quam ſuis euerti.*

Bellum cum Sexto Pompeio.

CAPVT VIII.

1 SVblatis percuſſoribus Cæſaris, ſupererat Pompeii domus. *Alter iuuenum* in Hiſpania occiderat, alter fuga euaſerat: contractiſque infelicis belli reliquiis, quum inſuper ergaſtula armaſ-
2 ſet, Siciliam, Sardiniamque habebat. Iam & claſſe medium mare inſederat, ô *quam diuerſus à patre*! Ille Cilicas extinxerat: hic ſecum *piratas*
3 *nauales* agitabat. Tanta mole belli penitus in Siculo freto iuuenis oppreſſus eſt: magnique famam ducis ad inferos ſecum tuliſſet, ſi nihil ten-
4 taſſet vlterius: niſi quod *Magnæ indolis ſignum eſt, ſperare ſemper.* Perditis enim rebus profugit; Aſiamque velis petit, venturus ibi in manus hoſtium, & catenas, & *quod miſerrimum eſt fortibus viris*, ad hoſtium arbitrium ſub percuſſore mori-
5 turus. *Non alia poſt Xerxem* miſerabilior fuga. quippe modo trecentarum quinquaginta nauium dominus, cum ſex ſeptemue fugiebat, extincto *Prætoriæ nauis lumine*, anulis in mare abiectis, pauens atque reſpectans, & tamen non timens, ne periret.

NOTÆ

NOTÆ IN CAPVT VIII.

Quæ hoc capite continentur, ſcribunt Liuius 127.128.129. Sueton. Auguſto capite 16. Copioſius Appianus de bel. ciu. lib. 5. pag. 741. Eutrop. 7,1. Oroſ. 6,16. Plin. 7,45. Solin. cap. 3. Lege carmina quæ cap. 5. adſcripſimus. Hoc bellum canit eleganter Horatius ode nona Epod. Camers.

Num. 1. *alter iuuenum*] Cn. Pompeius. de quo ſupra 4,2,86.

2. *quam diuerſus à patre*] Videntur & hæc mutuo ſumpta à Lucano. ille enim 6, 422.

Polluit æquoreos Siculus pirata triumphos.

Ibid. *piratas nauales*] Qui iſti nauales piratæ: an ſunt aliqui terreſtres piratæ? Nauales piratas vocat claſſem Sexti Pompeii. Cum enim vulgo piratæ myoparonibus tantum aut lenunculis mare infeſtent: illi nauibus & triremibus, vt in magna claſſe infeſtum reddebant. Salmaſius.

3. *magnæ indolis ſignum eſt ſperare ſemper*] Hoc voluit Plotius Firmus præfectus prætorio ſub Othone apud Tacit. H. 2,46,7. *fortes & ſtrenuos etiam contra fortunam inſiſtere ſpei.*

4. *quod miſerrimum eſt fortibus viris &c.*] Vere miſerrimum. cui fœditati vt ſe ſubducant homines, mortem ſibi ipſis inferunt, ſi vllo modo poſſunt; aut adeo confodiuntur ſtrenue pugnantes; quemadmodum exemplorum non contemnenda copia oſtendi ad Tacit. 4,25,7. Vocat hoc ipſum, *ſibi conſulere*. Iuſtinus extremo libro quarto. Gruterus. Confer exitum Annibalis apud Cornel. Nepot. item iudicium Senecæ epiſt. 70,12. de Druſo Libone. Sed hæc non poſſunt efficere, vt αὐτοχειρίαν probemus Chriſtianis.

5. *Non alia poſt Xerxem*] Niſi forte Pompeii patris.

Ibid. *prætoria nauis lumine*] Legitur & *prætorio nauis lumine*. iuſſit autem Pompeius lumen ſuæ nauis extingui, vt ne noctu, quo fugeret, id indicaret. Dio lib. 48. pag. 449. In prætoria Scipionis naue, inſigne nocturnum trium luminum eſt apud Liuium 29, 25, 9. Vinetus. eſt autem lumen iſtud, *ignis quo naues prætoriæ reliquis prælucere ſolent*, nempe vt eundem curſum teneant. Dio citato loco.

Bellum Parthicum duce Ventidio.

CAPVT IX.

QVamuis in Caſſio & Bruto partes ſuſtuliſſet; & in Pompeio totum partium nomen aboleſſet:

ſet: nondum tamen ad pacis ſtabilitatem profecerat Cæſar quum ſcopulus, & nodus, & mora
2 publicæ ſecuritatis ſupereſſet Antonius. NEC ILLE defuit vitiis, quin periret, immo omnia expertus ambitu & luxuria, *primum hoſtes*, *deinde* ciues, tandem etiam *terrore ſui ſæculum* liberauit.
3 Parthi clade Craſſiana altius animos erexerant; CIVILESQVE populi Romani diſcordias læti acceperant: itaque *vt prima adfulſit occaſio*, non dubitauerunt & erumpere, vltro quidem *inuitan-*
4 *te Labieno*. qui miſſus à Caſſio Brutoque (*Quis furor ſcelerum!*) ſollicitauerat hoſtes in auxilium: & illi Pacoro duce, regio iuuene, diſſipant An-
5 toniana præſidia. *Saxa* legatus, ne veniret in poteſtatem, à gladio ſuo impetrauit. Denique ablata Syria, emanabat latius malum, *hoſtibus ſub auxilii ſpecie* ſibi vincentibus; niſi *Ventidius*, & hic legatus Antonii, incredibili felicitate & Labieni copias, ipſumque Pacorum, & omnem Parthicum equitatum, toto inter Orontam & Euphra-
6 tem ſinu late cecidiſſet. Viginti amplius millium fuit. nec ſine conſilio ducis. qui ſimulato metu adeo paſſus eſt hoſtem caſtris ſuccedere, donec *abſumto iactus ſpatio*, adimeret vſum ſagitta-
7 rum. Rex fortiſſime dimicans cecidit. Mox *circumlato eius per vrbes quæ deſciuerant capite*, Syria ſine bello recepta. Sic Craſſianam cladem Pacori cæde penſauimus.

NOTÆ IN CAPVT IX.

Hoc bellum ſcribunt Liuius lib. 127. & 128. Late Plut. Antonio cap. 44. Appianus in eo libro qui Parthicus inſcribitur, copioſe. Iuſtin. 42, 4, 7. Eutropius 7, 2. Oroſius 6, 16. Multa Gellius 15, 4. &

 Val. Max.

Val. Max. 6,9,9. Frontin. 1,1,6. & 2,2,5. docet quo aſtu Parthos ſuperauit Ventidius. hic primus Romanorum Parthos ſuperauit. Auctor. Euſeb. in temporibus. Camers.

Num. 2. *primum hoſtes, deinde*] Talis modus loquendi eſt apud Tacitum 1, 47, 4. *primo prudentes, dein vulgum, diutiſſime prouincias feſellit.*

Ibid. *terrore ſui ſæculum*] Sic editio Stadii, ſenſu commodiſſimo, ceteræ enim *terra ſæculum.*

3. *vt prima adfulſit occaſio, non dubitauerunt & erumpere*] Sic Palat. prim. nam ſec. *fluxit.* tert. *affluxit.* ceterum concorditer ſeruant illud *&*, quod hactenus defuit editis libris, qui iidem; *effulſit.* Gruterus. Noſtra v. e. habet *adfulſit.*

Ibid. *inuitante Labieno*] Lege Dionem lib. 48. pag. 424. Meminit Appianus de bel. Parth. pag. 155. Epit. Liu. 127. & Vellei. 2, 78, 2.

Ibid. *quis furor ſcelerum!*) Alii *qui furor ſcelerum* ſine exclamatione, quam affectat Florus. ita ſupra 1, 7, 7. (*quæ ſuperbia!*) 2, 6, 30. (*ô pudor!*) infra 4, 12, 24. (*ô ſecuritas!*) & alias paſſim.

4. *Saxa*] Sic Pal. pr. ac tert. quomodo & editio Stadiana. Ita vocatur Appiano pr. Parthici & Syriaci pag. 120. Epitomæ Liuianæ 127. *Decidius Saxa.* Velleius nomen non exprimit: præterea interfectum non ſua manu, ſed hoſtili tradit. cui & Dio lib. 48. pag. 425. adſentit.

5. *hoſtibus ſub auxilii ſpecie, ſibi vincentibus*] Belle iſtud ſit. ſic & ſupra habuimus 3, 21, 22. *ſub ſpecie partium ſe vindicant.* nec abludit illud Thucydidis 3, 12, 13. *Et per ſeptem dies quos Eurymedon cum ſexaginta nauibus profectus, manſerat; Corcyræi eos interfecerunt, quos inimicos eſſe ducebant: crimini quidem illis dantes, quod popularem ſtatum euerterent. ſed nonnulli etiam ob inimicitias priuatas, alii etiam propter pecunias, quæ ipſis debebantur, à debitoribus, qui eas acceperant, interfecti fuerunt.* Gruterus. Thucydidæo exemplo ſimilia euenerunt inter proſcriptiones Romanas ſub Sylla, & Triumuiris. Adde Tacit. H. 4, 14, 8.

Ibid. *Ventidius*] Lege Gellium 15, 4. Val. Max. 6, 6, 9 Hic primus Romanorum Parthos ſuperauit. Auctor Euſebius in temporibus. Addit Appianus Parthico pag. 157. *Hic ſolus ad hanc diem de Parthis triumphauit, vir obſcuri generis, ad tantam amplitudinem prouectus per amicitiam Antonii.* Camers. Retulit hunc Plinius 7, 43. inter exempla variantis fortunæ. *quæ triumphare P. Ventidium de Parthis voluit quidem ſolum; ſed eundem in triumpho Aſculano Cn. Pompeii Strabonis duxit puerum: quanquam Maſſurius auctor eſt, bis in triumpho ductum: Cicero mulionem caſtrenſem ſuffarraneum fuiſſe: plurimi iu-*

uentam

uentam inopem in caliga militari toleraſſe. Vide & Velleium 2,65,5. & parodian illam ex Catulli Phaſelo, *Sabinus ille* &c. quæ eſt in appendice Virgiliana, cum eruditiſſimis magni illius Scaligeri notis. Victoriam hanc Parthicam tangit & Tacitus Germ. 37,7. *infra Ventidium deiectus Oriens.* Meminit & Iuſtinus 42,4,6. Horatius Od. 3,6. Plut. Antonio cap. 44. Ioſephus antiq. Iud. 14,24.

6. *abſumpto iactus ſpatio*] Adde Herod. lib. 3. in Μαγοφονία. Arrian. pag. 37. c. Cæſar. de bel. Gall. 152. Indicem Iuſtini voce *Concurrere.*

7. *circumlato eius per vrbes* &c. *capite* &c.] Variis de cauſſis amputata virorum inſignium capita circumlata, aut alio miſſa fuere: præſertim autem in fidem victoriæ, & terrorem hoſtium. Exempla ſunt quam plurima, vt in capite *Aladoli, quod iuſſu Selymi, vt omnibus ludibrio foret, per totam Aſiam circumlatum: ac mox quoque in teſtimonium partæ victoriæ Venetias ad ſenatum fœda oſtentatione tranſmiſſum eſt.* Iouius Hiſt. lib. 17. pag. 780. *M. Antonii* oratoris, quod in Marii menſis expoſitum ſupra 3,21,14. *Asdrubalis*, quod ante Annibalis caſtra proiectum. Liuius 27,53,11. *Erana*, qui Iſaacium Angelum imperio pellere molitus erat, per forum Conſtantinopolitanum traductum. Nicetas de rebus Iſaacii lib. 1. pag. 192. *Decimi Bruti*, quod ad Antonium miſſum eſt. Appianus fine tertii ciuilium. *Caſetii Ruffi*, quod ad Antonium triumuirum delatum eſt. Val. Max. 9,5,4. *Ciceronis*, quod in roſtris expoſitum ſupra 4,6,5. *Clodii Albini*, quod Seuerus exciſum pilo circumtulit, Romamque miſit, literis ad ſenatum datis, quibus inſultabat, quod Albinum tantopere dilexiſſent. Capitolinus Albino. cap. 9. *Conſtantini* vltimi Græcorum imperatoris, quod *Mathomethis iuſſu abſciſſum, per vrbem & tota caſtra eſt ad ludibrium geſtatum.* Sabellicus Ennead. 10. lib. 6. princ. *Craſſi*, quod ad regem Parthorum *reportatum.* ſupra 3,11,11. *Cunimundi, de quo poculum fecit* Alboinus. Paul. Diaconus de geſt. Langob. 2,28. *Curionis*, quod *reſectum ad Iubam perlatum.* App. ciu. 2. p. 456. *Cyri*, quod in *vtrem humano ſanguine repletum conici* Tamyris *iuſſit.* Iuſtin. 1,8,13. *Damaſippi*, quod cum *reliquorum eius ſociorum capitibus Præneſte miſſum patibulo ſuffixit Sylla.* Dio in Excerptis apud Valeſium, pag. 657. m. *Euryali*, quod *arrectis in haſtis præfixere* Rutuli. Virgilius Æn. 9,465. *Galbæ*, quod *per lixas calonesque ſuffixum laceratumque, ante Patrobii tumulum poſtera demum die repertum.* Tacitus H. 1,49,2. *Goliathi*, quod *Dauid attulit in Ieruſalem.* Reg. 1,17,54. C. Gracchi, quod ad cos. relatum *percuſſoribus auro penſatum eſt.* ſupra 3,15,6. *Induciomari*, quod ad Cæſarem relatum. ſupra 3,10,8. *Labieni*, quod ad Cæſarem relatum. Appianus 2. ciuilium pag. 493. *C. Marii iunioris*, quod *ad ſe relatum Sylla* pro roſtris poſuit. Idem 1. ciuilium pag. 408. *Marcii Marii*, quod *Præneſte miſſum.* Idem ibidem. & Hiſt. Miſcella 5,18. *Nicanoris.* quod Iudæi *ſuſpenderunt contra Ieruſalem.* Maccab. 2,7,47. *Nicephori*, quod Bulgarorum rex *Crumus conto præfixit, omnibusque de-*

monſtrauit. Cedrenus pag. 396. *Niſi,* quod *arrectis in haſtis præfixerunt* Rutili. Virgilius Æn. 9, 465. *Octauii cos.* quod *pro roſtris expoſitum.* ſupra 3, 21, 14. *Orebi* principis Madianitæ, quod *portatum ad Gedeonem.* Iudic. 7, 25. *Oloſernis,* quod Iudæi *ſuſpenderunt ſuper muros* Bethuliæ. Iudith. 14, 7. *Philiſti,* quod à Syracuſanis demptum. Plutarchus Dione cap. 45. *Pompeii Magni,* quod *à Ptolemæo Cæſari miſſum.* Dio lib. 42. pag. 212. *Cn. Pompeii filii,* quod Cæſari *allatum, & populo datum eſt in conſpectum.* Hirtius de bello Hiſpan. cap. 39. *Poſthumii,* quod in vſum vaſis vertere Boii. Liuius 23, 24, 15. *Proſcriptorum* Sulla, deinde Triumuiris iubentibus. *Romanorum* in Macedonia, quæ Thraces Perſeo militantes haſtis affixa in caſtra retulerunt. Liuius 42, 60, 2. *Saulis,* quod *miſerunt in terram Philiſtinorum per circuitum.* Regum 1, 31, 9. *Seruilii,* quod *veruto ſuffixum allatum Annibali.* Silius 17, 312. *Stoslai* Moſcorum ducis, *ex quo Cures Pacinacorum princeps poculum fieri curauit.* H. Henninges in Geneal. Moſcorum. *Vari,* quod ad Cæſarem relatum. Appianus ciuilium 2. pag. 439. *Zebi,* quod *portatum ad Gedeonem.* Iudic. 7, 25. Sic apud Virg. Æn. 12, 511.

Turnus equo deiectum Amycum, fratremque Diorem
Congreſſus pedes, hunc venientem, cuſpide longa,
Hunc mucrone ferit. curruque abſciſſa duorum
Suſpendit capita, & rorantia ſanguine portat.

Similis mos Scytharum apud Herod. 4, 54. Gallorum apud Strabon. lib. 4. pag. 136. De Thracibus eſt ſupra 3, 4, 2.

Ibid. *penſauimus*] Eoque magis, ſi, quod ſcribit Eutropius lib. 7. interfectus eſt, *eo ipſo die quo olim Orodes Perſarum rex per ducem Surenam Craſſum occiderat.*

Bellum Parthicum cum Antonio.

CAPVT X.

EXpertis inuicem Parthis atque Romanis, 1
QVVM Craſſus atque Pacorus vtrinque virium mutuarum documenta feciſſent; *pari rurſus* reuerentia *integrata* amicitia: & quidem ab ipſo fœdus Antonio cum rege percuſſum. Sed im- 2
menſa vanitas hominis, DVM *titulorum* cupidine, Araxem & Euphratem ſub imaginibus ſuis *legi* concupiſcit; neq; cauſſa, nec conſilio, ac ne imaginaria quidem belli *indictione,* quaſi hoc quo-

que

que *ex arte ducis eſſet, obrepere*; relicta repente Sy-
3 ria in Parthos impetum facit. *Gens* præter armo-
rum fiduciam callida, *ſimulat trepidationem*, & in
campos fugam: hic ſtatim quaſi victor ſequeba-
tur: quum ſubito nec magna hoſtium manus,
ex improuiſo, & iam in feſſos via, ſub veſpere,
velut nimbus erupit, & miſſis vndique ſagittis
4 duas legiones operuerunt. Nihil acciderat in
comparationem cladis, quæ in poſterum diem
imminebat, niſi interueniſſet deum miſeratio.
Vnus ex clade Craſſiana Parthico habitu caſtris ad-
equitat, & ſalute Latine data, quum fidem ipſo
5 feciſſet, quid immineret edocuit; iam affuturum
cum omnibus copiis regem: irent retro, pete-
rentque montes: ſic quoq; hoſtem fortaſſe non
defore, atque ita ſequuta eſt minor vis hoſtium
6 quam imminebat. Adfuit tamen; deletæque
reliquæ copiæ forent, niſi vrgentibus telis in mo-
dum grandinis, quadam forte, quaſi docti, *procu-
buiſſent in genua* milites, & elatis ſuper capita ſcu-
7 tis, cæſorum ſpeciem præbuiſſent. Tum Parthus
arcus inhibuit. deinde Romani quum ſe rurſus
extuliſſent, adeo res miraculo fuit, vt vnus ex bar-
baris miſerit vocem; ite & bene valete Romani,
merito *vos victores fama gentium loquitur*, qui Par-
8 thorum tela *fugiſtis*. Non minor ex aqua poſtea,
quam ab hoſtibus clades. infeſta primum ſiti re-
gio. tum quibusdam *Salmacidis fluuius* infeſtior.
nouiſſimeque iam ab inualidis & auide haurie-
9 batur: quum noxiæ etiam dulcis fieret. Mox &
ardores per Armeniam; & niues per Cappado-
ciam; & vtriuſque cæli ſubita mutatio pro peſti-

Digitized by Google

lentia fuit. Sic *vix tertia parte* de ſedecim legionibus reliqua, quum *argentum eius paſſim* dolabris concideretur; & ſubinde inter moras mortem *à gladiatore ſuo* efflagitaſſet egregius imperator; tandem *perfugit in Syriam.* IBI incredibili quadam mentis væcordia ferocior aliquanto factus eſt: quaſi viciſſet qui euaſerat.

NOTÆ IN CAPVT X.

Auctores hiſtoriæ ſunt Epit. Liu.130. Plutarchus Antonio cap. 49.&c. Appianus Parthico. Iuſtinus 42,5,3. Eutropius 7, 1. Oroſius 6,16. Frontinus.2,3,15. 2,13,7. Camers.

Num. 1. *pari rurſus reuerentia*] Supra 4, 2, 20.

Ibid. *integrata*] Eſt à v. e. aliæ; *integra.* quomodo tamen nullus Palatinorum. Gruterus.

2. *titulorum*] Tituli adſcribebantur ſtatuis. Vide Ouid. epiſt. 8, 68. Sic Liuius alicubi ex eiuſmodi titulo de rebus nonnullorum diſputat. Adde Marcellin. 242,2. edit. Lindenbrog. Pulchre contra vanitatem titulorum Il Paſtor Fido, act.4. Choro:

Quel ſuon faſtoſo & vano.
Quel inutil ſoggetto
Di luſinghe, di titoli, ed inganno.
Ch' honor dal volgo inſano
Indegnamente e detto.

Ibid. *legi*] Ita Pall. ita v. e. & ſequentes. Vineti, *labi.* quod & ad oram Camertis. vtrumque habeo quomodo defendam, arrideretque magis *labi,* ſi ſtabiliret id aliquis manu ſcriptorum. Gruterus.

Ibid. *indictione*] Sic v. e. ſeqq. omnes *condicione,* quod & in Pal. ſec. ac tert. ſed non etiam primo. Gruterus.

Ibid. *quaſi hoc quoque ex arte ducis eſſet, obrepere,*] Elegans hæc lectio debetur Pal. pr. ac tert. antea impreſſi, *quaſi hoc quoque arte ducis prariperet.* quomodo & Pal. ſec. ſed tamen abſque illis *arte ducis.* Gruterus.

3. *Gens*] Sic o. Pall. & I. quidam. nam vetuſtiſſimus; *Quæ gens,* minus bene.

Ibid. *ſimulat trepidationem, & in campos fugam*] Proprio quodam gentis huius inſtituto. Vide Gebhardum ad illa Propertii 2, 8, 54.

Parthorum aſtuta tela remiſſa fuga.

qui inibi doctiſſime explicatur; ſenſus tamen comptior etiam redderetur mutatis diphthongis in primam literam;

Partho-

Parthorum aſtuta tela remiſſa fuga.

& Berneggerum ad illa Iuſtini 41, 2, 7. *Sæpe etiam fugam ſimulant, vt incautiores aduerſum vulnera inſequentes habeant.* Hinc Virgilius Georg. 3, 30. dixit;

Fidentemque fuga Parthum, verſiſque ſagittis. Sidonius Carm. 7, 85.

Vel cum diffugiunt, fugiendos tum mage Perſas.

4. *Vnus ex clade Craſſiana*] Idem Velleius 2, 82, 4. *Captiui cuiuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide ſeruatus: qui clade Craſſiani exercitus captus, cum fortunam, non animum mutaſſet; acceſſit nocte ad ſtationem Romanam, prædixitque, ne deſtinatum iter peterent, ſed diuerſo ſiluestrique peruaderent.* Plutarchus tamen Antonio cap. 55. & exſcriptor eius, qui Appiani nomine circumfertur, (cum Appianus Plutarchi coætaneus, ne ſi voluiſſet quidem, furta tam inſignia potuiſſet impune facere;) *Mardum* quendam videntur huius conſilii auctorem laudare. ſed videntur. omnino enim reſcribendum pro ἀνὴρ τῷ γένει Μάρδος. ἀνὴρ τῷ γένει Μαρσός. quod & ſequentia firmant; *morum Parthicorum ex diutino vſu peritus.* nam hæc ipſa ſunt indicio loqui Plut. de captiuo Craſſiano, qui inter Parthos conſederit. qua de re Horatius Carm. 3, 5.

Mileſne Craſſi, coniuge barbara
Turpis maritus vixit. & hoſtium
(Pro curia, inuerſique mores!)
Conſenuit ſocerorum in armis,
Sub rege Medo, Marſus, & Appulus.

Nam Parthi ſeruis etiam vtuntur in bellis ſuis. *Denique* (verba Iuſtini 41, 2, 6.) *Antonio bellum Parthis inferenti, cum L. M. equitum occurrerent, ſoli CCCC. liberi fuere.* In eiſdem excerptis Plutarchi, quæ ſub Appiani nomine legi prædiximus, mendum inſigne eſt, in hac ipſa hiſtoria, quod eadem opera tollemus. editur; τὰς δὲ μηχανὰς ἑλόντες οἱ βάρβαροι, διέφθειραν παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ πολέμων ἦν ὁ βασιλεὺς *machinis in poteſtatem ſuam redactis, barbari multos interfecerunt, & in his Polemonem regem.* Sed Polemon captus tantum eſt, non occiſus hoc prœlio, quod & Dio ſcribit lib. 49. ſupplendum igitur ex Plut. Ant. 51. τὰς δὲ μηχανὰς ἑλόντες οἱ βάρβαροι διέφθειραν. εἷλον δὲ παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ πολέμων ἦν ὁ βασιλεύς.

5. *peterentque montes*] Leonis Tactica cap. 20, 189.

6. *procubuiſſent in genua*] Teſtudine facta, quam latius deſcribit Dio lib. 49. pag. 468. Meminit & Frontinus 2, 3, 15. Vide Stevvechii notas ad Vegetium 2, 16.

7. *vos victores fama gentium loquitur*] Haud alio poſitu Pal. prim. & tert. at ſecundus; *victores gentium fama loquitur.* Gruterus.

Digitized by Google

Ibid. *fugiſtis*] Sic omnino Nazarianus ac Pal. tert. (& editio noſtra vetus) nam ſec. *fudiſtis*. inepte vulgo, *fertis*. Gruterus.

8. *quam ab hoſtibus clades*] Sequutus ſum mſſ. Vineti, quibus adſtipulatur Pal. ſec. & eſt hic Flori genius. alii libri *excepta* aut *accepta* inſerunt, male.

Ibid. *ſalmacidis fluuius &c.*] Retinui lectionem vſitatam, falſam tamen. nullum enim fluuium hoc nomine reperias, nam Ortelius qui in theſaurum Geographicum eum retulit, huius loci ſcriptura falſus eſt. Magis etiam illi, qui à fonte Salmacis hoc deductum putant. nam apparet de ſalſis aquis ſimulque acidis loqui auctorem, vnde olim conieceram pro *Salmacidis fluuius* legendum, *ſalſis ac acidis fluuiis*. Iam antem omnino veram eſſe puto Salmaſii correctionem, qui hoc loco, aliorumque auctorum, quibus id vocis reperitur, legit *ſalinacidas*, voce ex ſale & acido compoſita. Vide ipſum in Solinum pag. 115. Diſtinctionem autem & ſenſum totius loci quod attinet, ita ſcriptum velim; *Infeſta primum ſiti regio; tum quibusdam ſalinacidis fluuiis infeſtior: nouiſſime, quum iam ab inualidis & auide hauriebantur, noxia etiam dulces fuere.*

Ibid. *à gladiatore ſuo*] Multi rebus ſuis extremis mortem à ſeruis flagitarunt, vt Albinus apud Capitolin. cap. IX. Caſſius & Brutus ſupra, vbi Vide.

10. *vix tertia parte de XVI. legionibus reliqua*] Nimis exaggerare videtur cladem Antonii. nam Plut. Ant. cap. 66. & exſcriptor eius *viginti millia peditum, & quatuor equitum*. Velleius 2, 82. *haud minus partem quartam militum, calonum, ſeruitiique deſideratum eſſe* ſcribunt. Item XIII. tantum legiones Antonio tribuit, pro noſtro tamen auctore ſtat Iuſtinus 42, 5, 3. *Huic* (Phrahati) *Antonius bellum cum XVI. validiſſimis legionibus intulit.* quin & Plutarchus Antonio peditum Romanorum LX. M. fuiſſe dicit, qui numerus eo ſæculo XVI. circiter legiones expleuerit. Vide Lipſium de militia Romana 2, 5. vt forſan in Velleio reponendum ſit ita *XVI.* pro XIII.

Ibid. *argentum eius paſſim*] Sic mſſ. quanquam hoc non ſolum de argento Antonii factum, ſed quicquid auri, argenti, pretioſi fuit in toto eius exercitu, id omne ab ipſis eius militibus direptum eſt, & conciſum; ipſique interfecti plerique qui haberent: vt Plut. Ant. cap. 64. & Appianus narrat. Vinetus. In quibusdam impreſſis omittitur vocula *eius*.

Ibid. *perfugit in Syriam, ibi*] Eſt à Pal. pr. ac tert. vulgati enim meliores, *profugit in Syriam. ibique*, quæ enclitica ne quidem in ſec. alii editi; *profugit in Syriam, vbi* Gruterus.

Bellum

Bellum cum Antonio & Cleopatra.

CAPVT XI.

1 FVROR Antonii quatenus *per ambitum* non interiret, luxu & libidine extinctus eſt. Quippe poſt Parthos, quum exoſus arma in otio ageret, captus amore Cleopatræ, quaſi bene geſtis rebus,
2 in regio ſe ſinu reficiebat. Hæc mulier Ægyptia, *ab ebrio imperatore*, pretium libidinum *Romanum imperium petit.* Et promiſit Antonius: quaſi fa-
3 cilior eſſet Partho Romanus. Igitur dominationem parare, nec tacite: ſed *patriæ, nominis, togæ, faſcium* oblitus, *totus in monſtrum* illud *vt mente, ita animo quoque, & cultu* deſciuerat. Aureum in manu baculum; ad latus acinaces; purpurea veſtis *ingentibus obſtricta gemmis*; diadema *aderat*, vt re-
4 gina rex ipſe frueretur. Ad primam nouorum motuum famam Cæſar à Brundiſio traiecerat, VT venienti bello occurreret: poſitiſque in Epiro caſtris, *Leucadem* inſulam, montemque Leucaten, & Ambracii ſinus cornua, infeſta claſſe ſuccinxe-
5 rat. Nobis quadringentæ amplius naues; ducentæ non minus hoſtium: ſed numerum magnitudo penſabat. Quippe *à ſenis in nouenos* remorum ordinibus: ad hoc *turribus*, atque tabulatis alleuatæ, caſtellorum, & vrbium ſpecie, non ſine gemitu maris, & labore ventorum fereban-
6 tur. QVÆ quidem *ipſa moles exitio fuit.* Cæſaris naues à triremibus in ſenos, non amplius ordines creuerant. ITAQVE habiles in omnia quæ vſus

poſcebat, ad impetus & recurſus flexuſque capiendos, illas graues, & ad omnia præpeditas, ſingulas plures adortæ, miſſilibus ſimul, tum roſtris, ad hoc ignibus iactis, ad arbitrium diſſipauere.
Nec vlla re magis hoſtilium copiarum apparuit 7
magnitudo, quam poſt victoriam. Quippe immenſa claſſis, naufragio belli facto, toto mari *ferebatur. Arabumque*, & Sabæorum, & mille aliarum gentium Aſiæ ſpolia, purpuram aurumque in ripam aſſidue mota ventis maria reuomebant.
Prima dux fugæ regina, *cum aurea puppe*, veloque 8
purpureo, *ſe in altum dedit.* Mox ſequutus Antonius: SED inſtare veſtigiis Cæſar. Itaque nec 9
præparata in Oceanum fuga; nec munita præſidiis vtraque Ægypti cornua, Paratonium, atque Peluſium profuere. prope manu tenebantur. Prior ferrum occupauit Antonius. Regina ad pedes Cæſaris prouoluta tentauit oculos ducis, fruſtra. Nam pulcritudo *intra pudicitiam principis fuit.* Nec illa de vita quæ offerebatur, ſed de 10
parte regni laborabat. Quod vbi deſperauit à principe, *ſeruarique ſe triumpho vidit*, incautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſoleum ſe (*ſepulcra* regum ſic vocant) *recipit.* ibi *maximos*, *vt ſolebat*, 11
induta cultus, in *differto odoribus ſolio*, iuxta ſuum ſe collocauit Antonium: admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic morte quaſi ſomno ſoluta.

NOTÆ IN CAPVT XI.

Quæ hic ſcribuntur, habentur à Liuio 130. & tribus ſequentibus. Late Plutarch. Antonio. Suetonius Auguſto cap. 17. & 18. Eutrop. 7, 2. Oroſius 6, 17. Val. Max. 3, 8, 8. Auguſt. Ciuit. 3, 30. Lactantius

Digitized by Google

tius 2,8. Lege quæ ſcribit Plinius 9,35. 21,3. 33,3. Macrob. Saturn. 2,13. Camers. Adde Vellei 2,84. & Dion. lib. 50. in fin.

Num. 1. *per ambitum*] Ita v.e. & Pal. pr. quibus concordat & noſtra. pro *interiret*, melius fortaſſe legeretur, *interierat*. pendent hæc omnia ex dictis ſupra 4, 9, 2.

2. *ab ebria imperatore*] Scribit Plinius 14, 22. M. Antonium hominem ebrium fuiſſe, *edito etiam volumine de ſua ebrietate, patrocinari ſibi auſum*. Camers. Ebrioſitas illa celeberrime ei exprobratur à Cicerone. Vide quæ Sauaro notauit ad illa Sidonii Car. 7, 95. —— *profugiſque bibax Antonius armis*. Pulcherrime Seneca epiſt. 83. circa fin. *M. Antonium magnum virum & ingenii nobilis, quã alia res perdidit, & in externos mores ac vitia non Romana traiecit, quam ebrietas, nec minor vino* (malim *vini ac*) *Cleopatra amor*.

Ibid. *Romanum imperium petit*] Ouid. Metamorph. 15, 826.

Romaniq; ducis coniunx Ægyptia, tæda
Non bene fiſa cadet; fruſtraq; erit illa minata,
Seruitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.

Item Faſt. 1, 710. Idem ſcribit Horatius Carm. 1, 37. Propert. 2, 1. latius 4, 6. Meminit Iuuenalis ſatyra 2, 107. Plura Virg. Æn. 8, 675. Camers. Deſumpſiſſe autem videtur Florus ex illo Propertii 3, 9, à Rubenio Electorum 2, 2. correcto:

Coniugii obſcœni pretium Romana popoſcit
Mœnia, & addictos in ſua iura patres.

3. *patriæ, nominis, togæ, faſcium oblitus*] Reſpexit ad illud Horatii Carm. 3, 5.

Anciliumque, nominis & togæ Oblitus, —— Salmaſius. talis Gabinianorum militum deſcriptio apud Cæſarem, *qui iam in conſuetudinem Alexandrinæ vitæ atque licentiæ venerant, & nomen diſciplinamq; populi Rom. dedidicerant*, de Bel. Ciu. 3, 110.

Ibid. *totus in monſtrum illud*] Sic o. Pall. & editio noſtra vetus, niſi quod etiam pro *in* ſeruant *vt*.

Ibid. *vt mente, ita animo quoque & cultu*] Non video cur hoc loco debeat animus & mens opponi. potius legendum fuerit *amictu*. vt ſequentia volunt. *purpurea veſtis ingentibus obſtricta gemmis*. ad cultum refero iſta alia; *Aureum in manu baculum &c.* Vult igitur, eum mentem ſuam, qua patriæ caritatem, mores, diſciplinam pridem exuerat, etiam externis indiciis, amictu nempe cultuq; teſtatum.

Ibid. *ingentibus obſtricta gemmis*] Ex gemmæ in fibulis, vt interpretatur Salmaſius ad Spartianum Hadriano cap. 10. Siue fortaſſis in ipſa purpura, vt hodieque moris eſt: quamuis verbum *obſtricta*, priorem potius interpretationem admittat.

Ibid. *aderat*] Iſta vox omnino diſplicet. nihil tamen expedio. niſi

Digitized by Google

niſi forte legendum ſit; *diadema, adoratio.* quæ à Perſis in Alexandrum, eiuſque ſucceſſores propagata eſt. & hoc verbum præcipue conueniret cultui, cuius modo facta mentio,

4. *Leucadem*] Hic *d* in *t* mutabat vetus codex. Eſt *Leucas*, nomen declinatum vt Pallas, inſula Epiri. Eſt eiusdem inſulæ vrbs *Leucas*. & *Leucas* quoque eiusdem loci promontorium: ſi nihil mendi ſit apud Ptolemæum geographum. *Leucata* vero, & *Leucates* idem illud *Leucadu* inſulæ promontorium, mons, & petra cuius genitiuus caſus eſt Æneidos 3, 374. *Mox & Leucata nimboſa cacumina montis.* ac accuſatiuus Æneidos 8, 677.

Feruere Leucaten, auroque effulgere fluctus. at ablatiuus apud Liuium 26,26,1. *ſuperato Leucate promontorio.* & in Auſonii Cupidine cruci affixo:

Et de nimboſo ſaltum Leucate minatur. Cuius obliqui vltimam vocalem quia corripit poëta, videntur antiqui *Leucates* declinaſſe, non ſolum vt Anchiſes, verum etiam vt vates. Hinc factum, vt hæſitauerim, *Leucaten* ne, an *Leucatem* hoc loco reponerem: quem caſum accuſandi, librarius antiquus compendio vltimæ literæ ſic contraxerat, *Leucatē*. Vinetus. Pall. o. habent *Leucadem*. *Leucada* pro Leucas, vt *Perſida* pro Perſis, *Elida* ſupra pro Elis, *Chalcida* pro Chalcis. Feſtus, *Chalcidicum genus ædificii ab vrbe Chalcida dictum.* Sic *Tritonida Tritonida*, pro Tritonis Tritonidis apud eundem. Salmaſius. Apud Iuuenalem 8,241. ita ſcribitur:

—— quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octauius abſtulit vdo
Cædibus aſſiduis gladio. —— Plinius ita diſtinguit hæc loca: *Egreſſos ſinu Ambracio in Ionium, excipit Leucadium litus, promontorium Leucates. Dein ſinus ac Leucadia ipſa peninſula*, 4, 1, 4. *Leucadis* autem mentio eſt etiam in Indicis Arriani, 7, 7.

5. *amplius*] Ob ſequentia, *ſed numerum magnitudo penſabat*, haud immerito dubites traiecta temere eſſe aduerbia *amplius* & *minus*; ſcribendumque: *Nobis quadringentæ non minus naues: ducentæ, non minus hoſtium.*

Ibid. *à ſenis in nouenos*] Imo à trinis in denos. vt Plutarchus Ant. cap. 83. auctor eſt: aut à quaternis ad denos, vt Dio princ. lib. 51. videtur innuere: vel vt Strabo lib. 8 pag. 225. ab vno ad denos. Porro mirabilis certe earum nauium moles extitit; cum ordines illi ſiue gradus in altitudinem computentur, vt contra Bayſium oſtendit Scaliger ad numerum Euſebianum MCCXXX. Immanis autem illa *nauis quam Ptolemæus Philopator fabricatus eſt, quadraginta ordinum* 280. *cubitorum longitudine; altitudine autem, vſque ad ſummitatem puppis duodequinquaginta: nautis extra remiges quadringentis inſtructum; remigum quatuor millibus. adhac milites armatos capiebat in foris & tabulato paullo minus tria millia.* Plutarchus Demetrio cap. 59. & Athenæus 5, 8. Poſſet autem iſta claſſis Antonianæ de-

Digitized by Google

næ deſcriptio, non etiam abſurde, indui Hiſpanæ illi, quæ in ſpem occupandæ Angliæ comparata fuit ſæculi ſuperioris anno 88.

Ibid. *turribus*] De quibus vide Meurſium in Lycophron. Caſſandram, pag. 341. f. Plin. 32, 1, 2. Salluſt. Incert. 5, 27.

Ibid. *ipſa moles exitio fuit*] Vide ſupra 2, 2, 35. Sic 2, 4, 49. Pompeio *nulla res magis exitio fuit, quam ipſa exercitus magnitudo.* A talibus nauibus quæ propter molem inhabiles ſunt, bellam comparationem mutuatur Curtius in Perſarum oratione ad Alexandrum 4, 11, 8. *Videſne vt nauigia quæ modum excedant, regi nequeant.* Prudenter Apuleii Apologia: *Omnibus ad vitæ munia vtendis, quidquid aptam moderationem ſupergreditur, oneri potius quam vſui exuberat.*

7. *ferebatur Arabumque*] Pal. pr. *ferebat Arabumque*; neque aliter ſec. niſi quod deſtituatur illo *que.* fieret facile, *ferebat Arabumque & Sabæorum, & mille aliarum gentium ſpolia.* ſed res eodem redit. ſcripturaque prior remanſit in Pal. tertio. Gruterus. Quin vlterius opinor, eam ex Pal. pr. ſententiam non quadrare, ſed Florum velle ſpolia iſta non claſſe, ſed illa iam diſſipata, incenſa, merſa, mari fuiſſe lata, idque ea fluctibus iactata velut euomuiſſe. Nam de claſſe non poſſet dici ferre eam ſpolia claſſicorum ſuorum; ſed ea ſunt ſpolia, quibus alios ſpoliauimus, vt hoc loco mare fecerat. Arabes autem & Sabæi erant in claſſe Antoniana. Virgilius Æn. 8, 706.

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

8. *cum aurea puppe*] Appianus in præfatione inter opes Ægyptias fuiſſe dicit *thalamegos auratis puppibus roſtriſque, quas ad oſtentationem in bello ipſi reges conſcendebant* DCCC. Hoc vult Virgilius Æn. 8, 677. his verbis: —— *auroque effulgere fluctus.* & Sidonius Carm. 5, 466. iſtis: —— *fuluas onerata carinas.*

Ibid. *ſe in altum dedit*] *Se* delendum putamus. nobis enim omnino παρέλκειν videtur. *in altum dare* quid ſit, & quam recte dicatur, doctos non docebo. meliores etiam libri (Pal. pr. & Iornandes, Gruterus) illud *ſe* non agnoſcunt. Salmaſius.

9. *præparata*] Sic Pal. prim. & Iornandes, item editio Camertis, aliæque. Pall. reliqui, ſicut & Vineti mſſ. *parata.* Debent autem primo caſu hæc intelligi, referrique ad ſequens illud *profuere*; loquitur enim de machinatione Cleopatræ, quam exponit Plutarchus Anton. cap. 89. Vetus editio Gruteri habebat *aperta.*

Ibid. *intra pudicitiam principis fuit*] Pal. ſec. *intra pud. Cæſaris fuit*, tert. *int. pud. principi fuit.* an forte fuit? *intra pudicitiam fuit*, omiſſa voce intermedia. Gruterus. Vt *intra gloriam*, ſupra 1, 3, 5.

10. *ſeruarique ſe triumpho vidit*] Recte vidit, Cæſar enim omnibus modis id contendebat: eaque re ſollicite cuſtodiri iuſſerat, ne ſibi manus inferret. quin etiam cum illa cuſtodes fefelliſſet,

Pſyllos

Pſyllos admouit, qui venenum ac virus exſugerent. Suetonius Auguſto 17, 10. Pſyllis enim hoc tribuunt auctores. Strabo lib. 17. pag. 560. Tzetzes Chil. 4. verſ. 438. Antigonus mirabil. narrat. 19. Arnobius lib. 1. pag. 83. & quos notauit Berneggerus ad Suetonii locum. In eadem hiſtoria Varronem inſigniter corruptum emendo. locus eſt ex libro primo rerum humanarum citatus à Priſciano lib. 10. *Vt habent farii, qui vocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa Pſylli, quorum ophigeniſtum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe, ſi admoueant, vt pungat colubra, cum pupugerit, ſi de genere ſit viuere; ſi non ſit mori.* Scribo, *vt habent Parii, qui vocantur ὀφιογενεῖς, & in Africa Pſylli: quorum ὀφιογενεῖς cum arbitrantur ſuppoſitum eſſe aliquem in ſtirpe, ſic admoueant, vt pungat, colubram: cum pupugerit, ſi de genere ſit, viuere; ſi non ſit, mori.* Parii ex inſula *Paro*, quomodo apud Plinium 28, 3. eſt in Turnebiano codice; pro quo alii male retinent Cypro. Sed hi etiam *Pharii* ſcribuntur apud aliquos, vt *Phalantus*, & *Palantus*, *Zophyrus*, & *Zopyrus* (vide Bongarſii & Berneggeri notam ad Iuſtin. 1, 10, 15.) vnde alii male *farii*. Strabo non ab inſula *Pharo*, ſed ab vrbe Troadis *Phario* deducit iſtos *Pharios* τοὺς ὀφιογενεῖς, lib. XIII. pag. 405, 1. Vide etiam Zonaram tom. II. pag. 161. p. ex quo firmatur emendatio Varronis.

Ibid. *ſepulcra regum ſic vocant*] Scilicet hoc ignorabatur Floro ſuo; aut ita ſolent hiſtorici verbis ſuis interpretationes addere?

Ibid. *recipit ibi*] Sic Pal. pr. ac ſec. vulgati *recipit vbi*. ſed illud *vbi* reſpuit item v. e. & Pal. tertius. Gruterus. Noſtra vetus editio conſentit cum Palatinis prioribus.

11. *maximos, vt ſolebat, induta cultus*] Hæc etiam verba, *vt ſolebat*, ſuppoſititia cenſeo, inſerta ab aliquo, qui de ſollemni Cleopatræ faſtu inaudiuerat. Sed eiicienda ſunt, vt auctor ſibi conſtet, qui morem potius moriturorum, quam Cleopatræ exprimere voluit. Antiquitus enim ſolatium quoddam mortis habebatur, in pretioſiſſimis veſtibus mori, & ita quaſi ad tumulum componi; quem morem Dominus etiam noſter non damnaſſe videtur. vnctus enim à muliere, diſcipulis indignantibus, inquit; *prævenit vngere corpus meum in ſepulturam.* Apud Ælianum 3, 24. *Xenophonti cura fuit, vt haberet arma pulcra & expolita. Aiebat enim, ſi viciſſet hoſtes, elegantiſſimo quoque ſe ornatu dignum eſſe: & ſi vitam amitteret in prælio, cum quodam decore appariturum in armatura ſplendida. Nam hæc eſſe ſtrenuo & forti viro ornamenta ſepulcralia, quæ verera ipſum ornent.* Adde ſupra 1, 13, 10. Sic etiam Crœſo in pyram impoſito congeſtæ ſunt veſtes pretioſæ &c. Nicolaus Damaſc. in Excerpt. Valeſ. pag. 458. m. Sed profana exempla plura collegerunt Viri Clariſſimi, Kirchmannus de funeribus Romanorum 1, 10. Valens Acidalius ad Curtium 5, 9. & Berneggerus ad Iuſtinum 14, 6, 9. e.

Ibid.

Ibid. *differto odoribus ſolio*] More exterorum regum. Tacitus 16, 6, 3. de Poppæa Neronis: *Corpus non igni abolitum, vt Romanus mos: ſed regum externorum conſuetudine differtum odoribus conditur.* Sic Alexandro mortuo, Ægyptii Chaldæique *purgauere corpus, repletumque eſt odoribus aureum ſolium.* (ſic enim diſtinguendum vel ex Flori loco conſtat) *& capiti adiecta fortuna eius inſignia. Solium* ponitur his locis pro loculo, vbi mortui conduntur. ſicut & apud Plinium 35, 12, 13. in antiquioribus quidem libris; & Curtium 10, 1, 32.

Bella aduerſus gentes exteras.

CAPVT XII.

1 HIc finis armorum ciuilium. reliqua aduerſus exteras gentes: quæ *diſtricto circa mala ſua*
2 *imperio*, diuerſis orbis oris emicabant. *Noua quippe pax:* nec dum aſſuetæ frenis ſeruitutis tumidæ gentium inflatæque ceruices, ab impoſito nuper
3 iugo reſiliebant. Ad Septentrionem conuerſa ferme plaga ferocius agebat; Norici, Illyrii, Pannonii, Dalmatæ, Myſi, Thraces & Daci, Sarmatæ
4 atque Germani. Noricis animos dabant Alpes atque niues, *quo bellum non poſſet aſcendere*: ſed *omnes illius cardinis populos, Brennos, Senones* atque Vindelicos, per priuignum ſuum Claudium Dru-
5 ſum perpacauit. Quæ fuerit *callidarum* gentium feritas, facile vel *mulieres* oſtendere; quæ deficientibus telis, infantes ipſos afflictos humo
6 in ora militum aduerſa miſerunt. Illyrii quoque ſub Alpibus agunt, imaſque valles earum, *ad quædam quaſi clauſtra*, cuſtodiunt, abruptis torrentibus impliciti. in hos expeditionem ipſe
7 ſumpſit; *fierique pontes imperauit.* Hic ſe & aquis & hoſte turbantibus, cunctanti ad aſcenſum mi-
liti ſcu-

Digitized by Google

liti ſcutum de manu rapuit: & in via primus, tunc agmine ſequuto, *quum Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet*, ſaucius manibus ac cruribus, *ſpecioſior ſanguine*. & ipſo periculo auguſtior, terga hoſtium percecidit. Pannonii *duobus ſaltibus,* 8
ac tribus fluuiis, Drauo, Sauo, Hiſtroque vallabantur. populati proximos, intra ripas ſe recipiebant. in hos domandos *Vibium miſit*. cæſi ſunt in vtriſque 9
fluminibus. Arma victorum *non ex more belli cremata*; ſed capta ſunt, & in profluentes data: vt ceteris,qui reſiſtebant,victoria ſic nunciaretur.
Dalmatæ plerumque ſub ſiluis agunt: inde in la- 10
trocinia promptiſſimi. Hos iam quidem *Mar-* 11
cius incenſa vrbe Delminio quaſi detruncauerat. poſtea *Aſinius Pollio* gregibus, armis, agris multauerat (*hic ſecundus orator*) ſed Auguſtus perdoman- 12
dos Vibio mandat: qui efferum genus fodere terras coëgit, aurumq; venis repurgare: quod alioquin gens omnium cupidiſſima,ſtudioſa diligentia anquirit: *vt illud in vſus ſuos ſeruare videatur*.
Myſi quam feri,quam truces fuerint, quam ipſo- 13
rum etiam barbari barbarorum, horribile dictu
eſt. Vnus ducum, ante aciem poſtulato ſilentio, 14
Qui vos,inquit,eſtis? Reſponſum inuicem: Romani gentium domini. Et illi, *Ita,inquiunt,fiet,*
ſi nos viceritis. Accepit omen *Marcus Craſſus*. Illi 15
ſtatim ante aciem immolato *equo* concepere votum, vt cæſorum extis ducum & litarent, & veſcerentur. Deos audiſſe crediderim. nec tubam
ſuſtinere potuerunt. Non minimum terroris 16
incuſſit barbaris Domitius centurio, ſatis barbaræ, EFFICACIS tamen apud pares homines ſtoliditatis

Digitized by Google

t[illegible]tis, qui *foculum gerens ſuper caſſidem*, ſuſcitatam
motu corporis flammam, velut ardenti capite
17 fundebat. *Ante hos*, Thracum maxime populus de-
ſciuerat. *Ille barbarus & ſignis militaribus*, & di-
ſciplina, armis etiam Romanis aſſueuerat: ſed *à*
Piſone perdomiti, in ipſa captiuitate rabiem oſten-
dere. quippe quum catenas morſibus tentarent,
18 feritatem ſuam ipſi puniebant. Daci montibus
inhærent. *Cotiſonis* regis imperio, quotiens con-
cretus gelu Danubius *iunxerat ripas*, *decurrere ſo-*
19 *lebant*, & vicina populari. Viſum eſt Cæſari *Au-*
guſto gentem aditu difficilimam ſubmouere. Miſ-
ſo igitur Lentulo, *vltra vlteriorem repulit ripam.*
citra, præſidia conſtituit. Sic tunc Dacia non
20 victa, ſed ſummota, atque dilata eſt. Sarmatæ *pa-*
tentibus campis inequitant. & hos per eundem Len-
tulum prohibere Danubio ſatis fuit. Nihil præ-
ter niues, raraſque ſiluas habent. TANTA barba-
21 ries eſt, vt pacem non intelligant. *Germaniam*
quoque *vtinam vincere tanti non putaſſet*: magis
22 turpiter amiſſa eſt, quam glorioſe acquiſita: ſed
quatenus ſciebat patrem ſuum Cæſarem, bis tra-
iecto ponte Rheno, quæſiſſe bellum; *in illius hono-*
rem concupiit facere prouinciam. ET FACTVM
erat, *ſi barbari tam vitia noſtra, quam imperia ferre*
23 *potuiſſent.* Miſſus in eam prouinciam *Druſus*, pri-
mos domuit Vſipetes: inde Tenctheros *percucur-*
rit, & Cattos. Nam *Marcomanorum ſpoliis* inſigni-
bus quendam *editum tumulum* in trophæi mo-
24 dum excoluit. Inde validiſſimas nationes, Che-
ruſcos Sueuoſque & Sicambros pariter aggreſſus

Cc eſt:

eſt: qui *viginti centurionibus incrematis*, hoc velut
ſacramento ſumpſerant bellum, *adeo certa victoriæ*
ſpe, vt prædam in anteceſſum pactione diuiſerint.
Cheruſci equos; Sueui aurum & argentum; Si- 25
cambri captiuos elegerant: ſed omnia retrorſum.
Victor namque Druſus equos, pecora, torques
eorum, ipſoſque, præda diuiſit, & vendidit. præ- 26
terea in tutelam prouinciarum, præſidia atque
cuſtodias vbique diſpoſuit; per Moſam flumen;
per Albim; per Viſurgim. Nam *per Rheni quidem*
ripam, quinquaginta amplius caſtella direxit. *Bon-*
nam & Geſoniam cum pontibus iunxit, claſſibuſque
firmauit. *Inuiſum* atque inacceſſum in id tem- 27
pus Hercynium ſaltum patefecit. Ea denique
in Germania pax erat, vt mutati homines, *alia ter-*
ra, cælum ipſum mitius molliuſque ſolito vide-
retur. Denique *non per adulationem*, ſed ex me- 28
ritis, defuncto ibi fortiſſimo iuuene, ipſi *quod nun-*
quam alias, *ſenatus* cognomen *ex prouincia dedit.*
Sed *difficilius eſt prouincias obtinere*, *quam facere.* 29
viribus parantur, iure retinentur. Igitur breue 30
id gaudium. Quippe Germani *victi magis*, *quam*
domiti erant: moreſque noſtros magis, quam ar-
ma ſub imperatore Druſo *ſuſpiciebant*: poſtquam 31
vero ille defunctus, Vari Quinctilii LIBIDINEM
ac *ſuperbiam*, haud ſecus quam ſæuitiam odiſſe
cœperunt. Auſus ille agere conuentum: *& in*
caſtris ius dicebat, quaſi violentiam barbarorum
& lictoris virgis, & præconis voce poſſet inhibe-
re: at illi, qui iam pridem rubigine oblitos en- 32
ſes, inerteſque mærerent equos, vt primum *togas*,

& SÆ-

Digitized by Google

& SÆVIORA armis iura viderunt, duce *Arminio*
33 arma corripiunt. quum interim tanta erat Varo
pacis fiducia, vt ne prædicta quidem, & prodita
per Segeſtem, *vnum principum*, *coniuratione* com-
34 moueretur. Itaque improuidum, & nihil tale
metuentem improuiſo adorti, *quum ille*, (*ô ſecuri-*
tas!) *ad tribunal* citaret; vndique inuadunt, ca-
35 ſtra rapiunt, tres legiones opprimuntur. Varus
perditas res *eodem*, *quo Cannenſem diem Paullus*, &
36 fato eſt, & animo ſequutus. Nihil illa cæde per
paludes, perque ſiluas cruentius: nihil inſultatio-
37 ne barbarorum *intolerantius*, præcipue tamen IN
cauſarum patronos. aliis oculos, aliis manus am-
putabant: vnius os ſutum, *reciſa prius lingua*,
quam in manu tenens barbarus, tandem, inquit,
38 vipera, ſibilare deſiſte. Ipſius quoque *conſulis*
corpus, quod militum pietas humi abdiderat, ef-
foſſum. Signa & aquilas *duas adhuc barbari poſ-*
ſident. tertiam ſignifer prius, quam in manus ho-
ſtium veniret *euulſit*; merſamque intra baltei ſui
39 latebras gerens, in cruenta palude ſic latuit. Hac
clade factum, vt imperium, quod in littore Ocea-
40 ni non ſteterat, *in ripa Rheni fluminis ſtaret*. Hæc
ad Septentrionem. *Sub Meridiano* tumultuatum
magis, quam bellatum eſt. Muſulanios atque Gæ-
tulos accolas Syrtium, *Coſſo duce* compeſcuit: vn-
41 de illi Gætulici nomen. Latius victoria patet.
Marmaridas atque Garamantas *Curinio* ſubigen-
dos dedit. *Potuit & ille* redire Marmaricus; ſed
42 modeſtior in æſtimanda victoria fuit. Ad O-
rientem plus negotii cum Armeniis. huc alte-
rum ex Cæſaribus nepotibus ſuis miſit. Ambo

Digitized by Google

fato breues; ſed alter inglorius. Maſſiliæ quippe
Lucius morbo ſoluitur: *in Syria* Caius ex vulne-
re, quum Armeniam ad Parthos ſe ſubtrahentem
recipit. *Armenios* victo rege Tigrane, in hoc v- 43
num ſeruitutis genus Pompeius aſſueuerat, vt re-
ctores à nobis acciperent. Intermiſſum ergo
ius, per hunc recuperatum, non incruento, nec
inulto tamen certamine. Quippe *Domnes*, quem 44
rex *Artaxatis* præfecerat, ſimulata proditione, ad-
ortus virum *intentum libello*, quem, vt theſauro-
rum rationes continentem, ipſe porrexerat; *ſtri-*
ctus ac recreatus ex vulnere in tempus. Ceterum 45
barbarus vndique infeſto exercitu oppreſſus,
gladio, & pyra, in quam ſe percuſſus immiſit, ſu-
perſtiti etiam num Cæſari ſatisfecit. Sub Occa- 46
ſu pacata fere omnis *Hiſpania*, niſi quam Pyrenæi
deſinentis ſcopulis inhærentem citerior alluebat
Oceanus. Hic *duæ validiſſimæ gentes*, Cantabri &
Aſtures, immunes imperii agitabant. Canta- 47
brorum *& peior*, & altior, & magis pertinax in
rebellando animus fuit; qui NON contenti li-
bertatem ſuam defendere, proximis etiam impe-
ritare tentabant, Vaccæoſque, & *Curgonios, & Au-*
rigonas crebris incurſionibus fatigabant. In hos 48
igitur, QVIA vehementius agere nunciabantur,
non mandata expeditio, ſed ſumpta eſt. *Ipſe ve-*
nit Sageſamam. caſtra poſuit. inde partito exer-
citu totam in *diem* amplexus Cantabriam, efferam
gentem, ritu ferarum quaſi indagine debellabat.
Nec ab Oceano quies, quum infeſta claſſe ipſa 49
quoque terga hoſtium cæderentur. Primum
aduerſus Cantabros *ſub mænibus Belgicæ* prœlia-
tus eſt.

tus eſt. Hinc fuga in eminentiſſimum Vinnium
montem, *quem maria prius Oceani, quam arma Ro-
mana aſcenſura eſſe crediderant.* Tertio Arracil-
lum oppidum magna vi repugnat. Captum ta-
50 men poſtremo fuit. Medulli montis obſidio
(quem *perpetua quindecim millium foſſa* compre-
henſum cinxit, vndique ſimul adeunte Romano)
poſtquam extrema barbari vident; certatim igne,
ferro *inter epulas*, venenoque, quod ibi vulgo *ex
arboribus taxeis* exprimitur, præcepere mortem:
ſeque pars maior à captiuitate, quæ videbatur,
51 vindicauere. Hæc per *Antiſtium*, *Furnium*, *Agrip-
pam* legatos, hibernans in Tarraconis maritimis
52 Cæſar accepit. Ipſe præſens *hos deduxit monti-
bus*: hos obſidibus aſtrinxit: hos ſub corona iure
53 belli venum dedit. Digna res lauro, digna curru
ſenatui viſa eſt: *ſed iam Cæſar* tantus erat, vt poſ-
54 ſet triumphos contemnere. Aſtures per idem
tempus ingenti agmine à montibus ſuis deſcen-
derant. *nec temere ſumptus, vt barbaris impetus*: *ſed*
poſitis caſtris apud *Aſturam* flumen, trifariam di-
uiſo agmine, tria ſimul Romanorum caſtra ag-
55 gredi parant. Fuiſſet & anceps, & cruentum, &
vtinam mutua clade certamen, tunc tam forti-
bus, tam ſubito, tam cum conſilio venientibus;
niſi Trigæcini prodidiſſent. à quibus præmonitus
Cariſius, cum exercitu adueniens oppreſſit conſi-
56 lia. ſic quoque tamen non incruento certamine.
Reliquias fuſi exercitus validiſſima ciuitas Lan-
57 cia excepit. *vbi adeo certatum eſt*, vt quum in captam
vrbem faces poſcerentur, ægre dux *impetrauit* ve-
niam, vt victoriæ Romanæ ſtans potius eſſet,

quam incenſa, monumentum. Hic finis Auguſto 58
bellicorum certaminum fuit; idem rebellandi fi-
nis Hiſpaniæ. *Certa mox fides*, & æterna pax; *cum* 59
ipſorum ingenio, in pacis partes promptiore; tum
conſilio Cæſaris, qui fiduciam montium timens,
in quos ſe recipiebant, caſtra ſua, ſed quæ in pla-
no erant, habitare & incolere iuſſit. Ingentis eſſe
conſilii illud obſeruari cœpit. Natura regionis 60
circa ſe omnis *aurifera*, miniique & chryſocollæ,
& aliorum colorum ferax. Itaque exerceri ſo-
lum iuſſit. Sic Aſtures & latentes in profundo
opes ſuas atque diuitias, dum aliis quærunt, noſſe
cœperunt. Omnibus ad Occaſum & Meridiem 61
pacatis gentibus, ad Septentrionem quoq;, dun-
taxat intra Rhenum atque Danubium; item ad
Orientem *intra Taurum & Euphratem*; ILLI quoq;
reliqui, qui immunes imperii erant, *ſentiebant ta-
men magnitudinem*; & victorem gentium popu-
lum Romanum reuerebantur. *Nam & Scythæ* 62
miſere legatos, & Sarmatæ, amicitiam petentes.
Seres etiam, habitanteſq; ſub ipſo ſole Indi, cum
gemmis, & margaritis, elephantes quoque inter
munera trahentes, nihil magis, quam *longinquita-
tem viæ* imputabant, quam quadriennio impleue-
rant; & tamen ipſe hominum color ab alio *ve-
nire cælo* fatebatur. *Parthi* quoque quaſi victoriæ 63
pœniteret, rapta clade Craſſiana vltro ſigna retu-
lere. Sic vbique *cuncta* atque continua totius 64
generis humani aut pax fuit, aut pactio. Auſuſ-
que tandem [l] Cæſar *Auguſtus ſeptingenteſimo ab Vr-
be condita* anno, *Ianum Geminum cludere*, bis ante
ſe clauſum; ſub Numa rege; & victa primum Car-
thagine,

65 thagine. Hinc conuerſus ad pacem, PRONVM in omnia mala, & in luxuriam fluens ſæculum,
66 grauibus ſeuerisque *legibus multis* coërcuit. Ob hæc tot facta ingentia *Dictator perpetuus*, & *Pater patriæ* dictus. Tractatum etiam in ſenatu, an quia condidiſſet imperium, *Romulus* vocaretur: ſed ſanctius & reuerentius viſum eſt nomen Augusti; vt ſcilicet iam tum, dum colit terras, ipſo nomine & titulo *conſecraretur*.

NOTÆ IN CAPVT XII.

Quæ hoc vltimo capite ſcribit Florus habentur compendioſe à Suetonio Aug. 20. & 21. Liuio lib.132. & ſeqq. Eutrop. 7, 2. & ſeqq. Oroſ. 6, 17. ac deinceps. Quas gentes Auguſtus deuicit, enumerat Virgilius in fine octauæ Æneidis. Item Ouidius Metam.15,129. Lege quæ ſcribit ſecundo triſtium. Horat. Carm. 4, 14. & 15. Appianus in eo libro qui Illyricus inſcribitur, circa medium, enumerat gentes quas Auguſtus ſubegit. Lege Sextum Ruffum. Camers.

Num. 1. *diſtricto circa mala ſua imperio*] Vide ſupra 3,5,4.

2. *noua quippe pax &c.*] *Crudum adhuc ſeruitium* appellat Tacitus 1, 8, 11. Conſimilis eſt huic Alexandri ſententia, apud Curtium 6, 3, 6. *In nouo, & (ſi verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice ſubeuntibus barbaris, tempore opus eſt, dum mitioribus ingeniis imbuantur*, (al. *imbuuntur*, & mox *permulcet*) *& efferatos mollior conſuetudo permulceat.* quæque ibi ſequuntur alia. Tiberius *populum per tot annos molliter habitum, nondum audebat ad duriora vertere.* Tac. H. 1, 54, 4. *Illyriorum nationes, ingenio feroces, & ſeruitutis inſueta, impoſitum nuper iugum excutere tentabant.* Supplem. Curt. 1, 5, 18. Adde Tac. H. 4, 17, 8. & Piccart. Obſeru. Polit. decad. VIII. cap. II. Hinc explices illa Suetonii Veſpaſ. 7, 4. *Auctoritas quadam & maieſtas, velut inopinato & adhuc nouo principi deerat.* Item illud Tacit. Agric. 31, 1. Britanni *domiti vt pareant, nondum vt ſeruiant.*

4. *quo bellum non poſſet adſcendere*] Ita Pal. tert. ita v. e. item Stadiana. Camertis & Vineti *quod bellum.* non placet, etſi ita quoque Pal. ſec. nam pr. neutrum agnoſcit. Gruterus. Hinc Salmaſius ex pr. legendum coniecit: *Noricis animos Alpes dabant, ac ſi in niues bellum non poſſet aſcendere.* nam particulæ *&, ac.* crebro inuicem commutan-

mutantur. Noricos autem quod attinet, cogitandum illis fuit; *nihil tam alte naturam conſtituiſſe, quo virtus non poſſet eniti.* ſicut Alexander ait apud Curtium 7, 11, 10.

Ibid. *omnes illius cardinis populos*] Expeditionis huius meminerunt Velleius 2, 95. Strabo fine libri quarti. Horat. Carm. 4, 4. & 14.

Ibid. *Brennos, Senones*] Pal. tert. *Brennos, Sennos.* ſec. *Berenos, Scennos.* Pr. *Breunos, Scennos.* Gruterus. Eandem in prioris populi nomine diuerſitatem notauit Caſaub. in Suet. Tib. 9, 6.

5. *callidarum*] Vocem illam *callidarum* non immerito ſuſpectam habemus. nihil enim minus conuenit barbaris & feris gentibus, quam calliditas. (Vide tamen Vellei. 2, 118, 1. & noſtrum ſupra 3, 4, 3. & 3, 9, 7.) & ſi maxime conueniret, quorſum eius calliditatis mentio? hoc quidem loco, cum nihil ſequatur, aut callide aut doloſe ab illis factum; ſed meræ feritatis & barbariæ facinus. Suſpicionem noſtram auxit optimus liber, in quo reperi; *Albidarum.* hoc quid ſit equidem neſcio. forte ſcribendum ſit; *Alpicarum.* *Alpicus* autem, & *Ciſalpicus,* & *Tranſalpicus* in notis Tyronis & Senecæ legimus. *b & p* ſæpe inuicem mutant: rurſus *d & c.* Salmaſius. *Alpinarum* legitur in Iordane.

Ibid. *mulieres*] Immane hoc factum, non Alpinis feminis, ſed Cheruſcis, Sueuis, Sicambris tribuit Oroſius 6, 21.

6. *ad quadam quaſi clauſtra*] Sic & Pal. ſec. nam tert. *ad quadam clauſtra,* ſine illo *quaſi.* at prim. *& quadam* (quomodo & editio noſtra vetus) cui vltimo ſuus item ſenſus, niſi fuit potius; *vt quadam,* aut, *& quidem.* Gruterus.

Ibid. *fierique pontes imperauit*] Ita mſſ. Vineti & Pal. pr. at enim vett. edd. attexunt; *fierique pontes & aquis imperauit.* quod & in Pal. ſec. nam tert. *pontem & aquis imperauit.* Gruterus. Ceterum diſſenſum hac de re auctorum, & quomodo conciliari poſſint, diſce à Caſaubono & Berneggero in Sueton. Auguſto 20, 2. f.

7. *quum Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet*] Lectionem hanc quidem firmat Pal. ſec. ſed enim diſerte tert. *cum lubricus multitudine pons ſuccidiſſet,* quæ ſcriptura melior videtur, ſed videtur tantum; forſan non eſt, nam primum, neſcio an *lubricus pons* dici queat qui eſt infirmior & ruinæ proximus; deinde illud pons non extat in Nazariano noſtro, ſed aliud quid, habet enim; *cum lubricus multitudine puti ſuccediſſet,* ſtatimque emendatum *multitudine ſputi ſuccidiſſet.* Iornandes oſtentat; *cum ſubruptus multitudine pons ſuccidiſſet.* quod *ſubruptus,* facile mutetur in *ſubrutus,* ſententia perſpicua, & forſan auctoris genuina. Gruterus.

Ibid. *ſpecioſior ſanguine*] Pal. pr. *ſpecioſior è ſanguine.* neque aliter fere duo reliqui, nempe *ſpecioſiore ſanguine.* Gruterus.

8. duo-

Digitized by Google

8. *duobus ſaltibus, ac tribus fluuiis, Drauo, Sauo, Hiſtroque vallabantur*] Illud *Hiſtro* non agnoſcitur à Pal. pr. aut ſec. habet tamen vterque, *ac tribus fluuiis Drauo Sauoque.* eſt in tert. *ac tribus fluuiis Draneyo Senochiſtio valantur.* & vero *vallantur* extat item in Pal. pr. ac forte reſcribendum, *Pannonii duobus ſaltibus ac fluuiis Drauo Sauoque vallantur.* habet Iornandes: *Pannonii vero duobus acribus fluuiis Drauo Sauoque vallantur.* Gruterus. Certe de duobus tantum fluminibus locutum eſſe Florum ea quoque ratione Salmaſius euincit, quod mox ſequitur *in vtriſque fluminibus*, quæ vox pluribus quam duobus applicari non poteſt.

Ibid. *Vibium*] Pal. pr. *Vinnium.* ſec. *Vimuum.* tert. *Mumium.* ſed paullo poſt expreſſit pr. *Vbio* ſec. *Iubio* nec aliter tertius, vt æſtimare poſſemus lectionem primam ſinceram. nam etſi Iornandes ſeruet, *Duennium*: idem tamen mox diſerte expreſſit *Vibio.* Gruterus. Videatur autem eſſe qui Dioni ſub fin. lib. 49. *Fuſius Geminus.* ſed veriorem omnino puto Pighii coniecturam qui *Tiberium* reſcribendum ait. idque nomen corrupiſſe librarios VIB. pro TIB. ſcribendo. Vide ipſum in Annalibus ab V.C. anno DCCXLIII.

9. *non ex more belli cremata*] Moris huius exempla notauimus ſupra 2, 4, 5. Appianus in Punico de Africano minore: *Scuta, machinas, & naues inutiles, Marti Mineruæque ſacratas accinctus cremauit, more patrio.*

11. *Marcius*] C. Marcius Figulus, qui conſul fuit Anno V.C. DXCVII. collega L. Cornelio Lentulo Lupo. Hic igitur primo pulſus à Dalmatis, poſtea nec opinantes aggreſſus vicit, vrbemque Delminium iniecto ex catapultis igne, magna ex parte concremauit. Hæc fere Pighius in Annalibus ex Liuii Epit. 47. Appiano in Illyricis, Zonara, & Obſequente cap. 75. qui tamen mendoſus eſt, vt puto. legitur; *Dalmatæ Scordiis ſuperati.* forte ſcribendum *Dalmatæ & Scordiſci.* hi enim populi vicini. Vel etiam *Dalmatæ à Scordiſcis*, horum enim opera viciſſe Romanos, & Dio ſcripſit.

Ibid. *Aſinius Pollio*] Conſul cum Cn. Domitio fuit Anno V.C. DCCXIII. & de Parthinis triumphaſſe legitur anno DCCXIV. Parthini ſunt Illyrii populi ſupra Apolloniam & Dyrrachium in Epiro. Aſinium de Dalmatis triumphaſſe Horatius teſtatur, cum ita cecinit: Carm. 1. lib. 2.

Et conſulenti Pollio curiæ,
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Porphyrion ibidem eum Salona Dalmatiæ vrbe maritima capta triumphaſſe, & Seruius in expoſitione Pollionis Vergiliani ſcribit, Aſinium Pollionem ductorem Germanici exercitus, cum poſt captas Salonas Dalmatiæ vrbem, primo meruiſſet lauream, poſtea conſulatum adeptus eſſet, eodem anno ſuſcepiſſe filium, quem à capta ciuitate *Saloninum* vocauit. Stadius.

Ibid. *hic ſecundus orator*] Neſcio quid ſibi velint iſta verba; niſi fortaſſe *ſecundum*, à Cicerone, *Oratorem* faciunt; aut vt equidem legendum crediderim *facundum oratorem*. certe bonus orator fuit, vt Seneca de tranqu. animi 16,11. Plin. 7,30,6. dialogus etiam de oratoribus cap. 17. & alibi teſtatur. ſed quomodocunque ſcribas, dixerim gloſſam eſſe ſtudioſi cuiuſdam, qui ſua cauſſa, vt noſſet hominem, hoc in margine notauerit. Apud Euſeb. *Pollio orator & conſularis, qui de Dalmatiis triumpharat.*

12. *vt illud in vſus ſuos ſeruare videatur*] Non video ſenſum iſtorum, nec veſtigium adeo ſermonis Floriani.

14. *ita inquiunt, fiet, ſi nos viceritis*] Sic Pal. pr. à correctrice manu, & à prima tertius. item editio noſtra vetus. Simile quid eſt apud Liuium, 35,14,6. in colloquio Scipionis & Annib. *Quidnam tu diceres*, inquit *ille, ſi me viciſſes &c.*

Ibid. *M. Craſſus*] M. Licinius Craſſus cos. fuit cum Cæſare tert. anno V. C. DCCXXIX. ipſum de Tracis & Getis triumphaſſe Capitolini triumphi teſtantur, qui in Macedoniam miſſus Myſos bis deuicit. itidem Baſtarnas Scythas, qui Myſiam inuaſerant, ac regem eorum Deldonem interfecit. cetera Dio lib. 51. pag. 527. Myſii ſuperiores cis & vltra Danubium habitabant: inferiores, Macedoniæ à meridie, Danubio à Septentrione & Dacis finitimi erant. Stadius.

15. *ſtatim ante aciem*] Non ergo Romanus tantum hic mos, ſed aliis quoque gentibus communis. Sic Lacedæmonii reges Muſis immolarunt ante prœlium. auctor Plutarchus Lycurgo cap. 39.

Ibid. *equo*] Victimas equinas pluribus gentibus in vſu fuiſſe, dudum notarunt Lipſius aliique ad Tacitum 6,37,2. *Equum immolatum eſſe Cyro* ſcribit Arrian. 6,5,16. *Cyrus* autem cum Perſicè Solem notet, Solique equum immolari ſuetum Iuſtin. 1,10,5. ſcribat, diſpiciendum num aliquis error inter Cyrum Solem, & regem ſit. Vide etiam Feſtum in *October equus*.

16. *foculum gerens ſuper caſsidem*] Sic Homerus Diomedis galeam vocat πῦρ ὀφιέσαν. quod imitatus videtur Virg. VII. Æneid. vbi de Turni galea. *Chonodomarii vertici flammeus foculus aptabatur*, Marcellin. 16,27. Gruterus putat hoc non adeo inuſitatum fuiſſe priſcis ſæculis, vt à Floro Barbaræ ſtoliditati adſcribendum fuerit. Vide ipſum ad Liuium 26,51,3. Vtcunque ſe res habeat, firmatur certe dictum iſtud Parmenionis apud Curt. 4,13,5. *vanis & inanibus militem magis, quam iuſtis formidinis cauſſis moueri.* qua de cauſſa Hunni etiam faciem & comam ad formidinem formabant, vt Marcellinus initio lib. 31. aliique memorant. Sic etiam hodierni Huſſari dicuntur alas tergo capitique aptaſſe viſi, ad incutiendum

dum hoſtibus terrorem. Vide Gruteri diſcurſum ad Tacitum tertium decimum.

17. *ante hos &c.*] Pal. ſec. ac tert. *Apud hos maxime Thracum*, quomodo & e. v. verum pr. habet literis capitalibus, ANTE ASSEREGVM MAXIME DICITVR DESCIVERANT ILLE *Barbarus & ſignis &c.* ex quibus me non expedio. Gruterus.

Ibid. *Ille barbarus & ſignis militaribus &c.*] Ceteræ quoque gentes cum cernerent præcipuas Romanorum vires in ordine diſciplinaque militari conſiſtere; inſtitutum eorum imitatæ ſunt. Exemplum eſt *Syphacis* apud Liuium 24, 48. Sic *Germani* apud Tacit. 2,45,3. *Tacfarinas* apud eundem 2, 52, 4. *Deiotarus* apud Cic. ad Attic. 6, 1. & Philipp. 11, 13. item apud Hirtium Bel. Alex. cap. XXXII. *Scythicæ gentes* in Hiſt. Miſcella, 12, 19. *Tigranes & Mithridates* in Olymp. deſcriptione, ſubiuncta Euſebio Scalig. pag. 340. p. 1.

Ibid. *à Piſone perdomiti*] Meminerunt Dio lib. 54. pag. 624. & Vellei. 2,98. Item Zonaras tom. II. pag. 165.

18. *Cotiſonis*] Et Daciæ regem facit hunc Horatius in carm. octauo libri tertii. ſed ſi quis cognouerit, quæ de Dacis, Getis, Myſis ſcripſerunt Strabo, Plinius, Dio libro extremo quinquageſimo ſecundo, non dubitabit, vt arbitror, quin hic Cotiſo Dacorum, Cotiſo ſit Getarum rex, cui Octauianum Auguſtum filiam ſuam Iuliam deſpondiſſe primum, & eius filiam ſibi quoque inuicem in matrimonium petiiſſe, dicit Marcus Antonius apud Suet. Aug. 63, 5. Vinetus. Forte promiſcue vſurpata fuerint antiquis hæc nomina. *Daci enim quoque ſoboles Getarum ſunt*, inquit Iuſtinus 32, 3, 16.

Ibid. *iunxerat ripas, decurrere ſolebant*] Editio princeps, vt & aliæ aliquot *diſcurrere*; quomodo & Pal. ſec. qui præterea *vinxerat*: quod vltimum quoque in pr. ac tertio. Gruterus.

19. *Auguſto*] Videtur abundare. quemadmodum mox verſ. 64.

Ibid. *vltra vlteriorem ripam*] Eximius amicorum meorum Robertus Robertinus, malebat *in vlteriorem*, nam ſequitur, *citra præſidia conſtituit.* Videatur tamen Florus more ſuo victoriam Romanorum extendere, & non vltra flumen tantum ſubmotos dicere Dacos, ſed ex ſua quoque ripa pulſos.

20. *patentibus campis inequitant*] Sarmatarum gens equeſtris hodieque, pugnis pedeſtribus non perinde idonea. Tacitus H. 1, 79, 4. *Mirum dictu, vt ſit omnis Sarmatarum virtus velut extra ipſos. nihil ad pedeſtrem pugnam tam ignauum; vbi per turmas aduenere, vix vlla acies obſtiterit.*

21. Ger-

21. *Germaniam*] Bella in Germania auſpiciis Auguſti à Druſo geſta ſcribit Liuius libb. quatuor vltimis ab V. C. Strabo lib. 7. in pr. Eutrop. & Oroſ. vbi ſupra Val. Max. 4, 3, 3, & 5, 5, 3. Camers.

Ibid. *vtinam vincere tanti non putaſſet*] Meminiſſe debuerat, quod eſt apud Thucydidem 6, 2, 15. *Stultum eſſe aggredi, quos etiamſi vincas, retinere non poſſis.* Et apud Salluſt. in Iug. XXXI. *maius dedecus eſſe, parta amittere, quam omnino non paraviſſe.*

22. *in illius honorem*] Scilicet, *ne obtrectare parentis gloriæ videretur*, quam etiam cauſſam fuiſſe Neroni, ne ex Britannia deduceret exercitum, refert Suetonius in vita 18, 1. Repræhenſionem ea re incurrit Hadrianus dimiſſis quæ Traianus vicerat. Vide Spartianum.

Ibid. *ſi barbari tam vitia noſtra, quam imperia ferre potuiſſent*] Sic omnino Nazarianum exemplar, ſic Pal. tert. nam ſec. *ſi barbari tam vitia noſtra quam imperia facere maluiſſent*; quod vel cæco pateat, eſſe ſtolidum interpretamentum ſententiæ prioris; meliuſque v. c. *ferre maluiſſent*. ſed nihil mutandum. nam idem dicit quod Tacitus Agr. 13, 1. *Ipſi Britanni delectum ac tributa, & iniuncta imperii munera impigre obeunt, ſi iniuriæ abſint. has ægre tolerant.* quod ibi *iniuriæ*, hoc heic *vitia*; mea quidem opinione. Gruterus. Qui idem hoc dictum multis aliis egregie illuſtrat in diſcurſibus ad Tacitum capite 51. Sic Friſii *pacem exuere, noſtra magis auaritia*, ait Tacitus, *quam obſequii impatientes*, Tac. 4, 72, 1.

23. *Druſus*] De hoc Ouidius ſecundo Triſtium. Virg. in fine octauæ Æneidis. Horatius Carm. 4, 4. Scribunt Porphyrio & Acron, Horatium quartum carminum librum, contra inſtitutum feciſſe, in laudem Druſi Neronis priuigni Auguſti, filii Neronis. Druſi mortem longo ſimul & eleganti carmine deplorat Ouidius ad Liuiam matrem ſcribens. Camers. Druſi geſta præcipua habes apud Dionem, lib. LIV. in A. V. C. DCCXLII.

Ibid. *percucurrit*] *Peracucurrit* in veteribus. vide quæ notauimus ſupra. Salmaſius. Guius fidem hic ſequimur.

Ibid. *Marcomanorum ſpoliis*] Dio pr. libri 55. *Druſus ad Albim vſque perrexit. hunc cum fruſtra conatus eſſet tranſire, trophæis conſtitutis receſſit.* Igitur Marcomani tum temporis ad Albim coluerint. quod & ex Tacito colligas Germ. cap. 42

Ibid. *editum tumulum*] Vide notata ſupra 2, 17, 16.

24. *viginti centurionibus crematis*] Ita capiendus Tacitus de iiſdem gentibus 1, 61, 6. *lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos ac primorum ordinum centuriones mactauerant.* Simile eſt exemplum Tarquinienſium apud Liuium 7, 15, 10.

Ibid. *adeo certa victoriæ ſpe*] Quæ tamen multos fefellit, vide ſupra 3, 7, 3.

26. *per Albim*] Hæc aliaque de Germanicianis rebus, copioſe explicat Cluuerius. Albis porro, terminus erat imperii, aut potius nominis Romani. eum enim id temporis non tranſcenderant. Strabo lib. 7. pag. 203. niſi forte, vt ſtatim retrocederent, quod videtur innuere Tacitus 4, 44, 5. Ceterum retinendis prouinciis firmiſſima vincula ſunt fluuii: quorum commoda tangit & noſter ſupra 3, 11, 7. *Iam primum qui ſolus & ſubuehere commeatus, & munire poterat, a tergo relictus Euphrates.*

Ibid. *per Rheni quidem ripam*] Hæc igitur origo vrbium oppidorumque, quæ hodieque in Gallica eius ripa viſuntur, crebra & præclara. De quibus multa ſcitu digna iucundaque modo laudatus Cluuerius. Cur autem [illegible]rum caſtrorum numerum ibi poſuerit Druſus, rationem hau[illegible] illis Taciti 4, 5, 2. *præcipuum robur Rhenum iuxta, commune in Germanos Galloſque ſubſidium, octo legiones erant.*

Ibid. *Bonnam & Geſoniam cum*] In magna librorum & hominum doctorum de his locis pugna, tutiſſimum videbatur reſcribere, quod pluribus mſſ. firmaretur. Ceterum accedo plane ſententiæ Cluuerii, quam de Germania antiqua 2, 13. & 17. prodit *Bonnam & Magontiacum* legendum hic eſſe. ad dubium enim, quod ex phraſi *ponte iungere*, Vinetus mouet, dixerim, ſeparatim hæc eſſe intelligenda, Bonnam ponte iunxit, & Magontiacum ponte iunxit, h. e. pontem & hic ædificauit & ibi. Sicut *committere*, ſupra 1, 4, 2. vni *Tiberino* tribuitur. Apud Scalig. in Notit. Galliæ, voce *Itius*, legitur *Geſſoriacus* & *Bononia*.

27. *inuiſum*] Non dubitaui admittere ſcripturam veteris noſtræ editionis, cum eam roborarent mſſ. Vineti (habet ita noſtra quoque vetus) *inuiſum* enim etiam id, quod nunquam antea vidimus. vulgabatur prius, *inuium*. quomodo nec vllus Palatinorum. Gruterus.

Ibid. *alia terra*] Tacitus H. 1, 45, 1. *Alium crederes ſenatum, alium populum.*

28. *non per adulationem*] Nondum enim inualuerat iſte morbus, vt qui gentem aliquam non bello modo, ſed ne prœlio quidem vicerat, protinus eam indueret nomini. ſicut poſteriores principes, ex gentium non dico victarum, ſed ne viſarum quidem vocabulis *Parthici, Germanici, Gothici* &c. audiuere: quod ipſum etiam Aureliano fortiſſimo imperatori indignum viſum eſt. propterea *quum illum Carpicum ſenatus abſentem vocaſſet* (quamuis Carpos viciſſet) *mandaſſe illico fertur; Supereſt P. C. vt me etiam Carpiſculum vocetis.* Non abſtineo manum, quin Valerii Maximi verba 2, 8, 5. adſcribam; *Probentur nunc cuiuslibet gloriæ cupidi, qui ex deſertis montibus, myoparonumque piraticis roſtris, laudis inopes, laureæ ramulos feſtinabunda manu decerpſerunt.*

Ibid.

Ibid. *quod nunquam alias, ſenatus*] Ita v. c. nam ſeqq. *quod nunquam alteri.* Vinetus vtrumque admiſit, *quod nunquam alias alteri, ſenatus.* inepte. & alioqui ſtant à prima ſcriptura Pall. tres. Gruterus. Illa verba *quod nunquam alias*, interpretor de cognomine Germanici.

Ibid. *cognomen ex prouincia dedit*] Ouidius Faſt. 1, 597.

Et mortem, & nomen Druſo Germania fecit.

Non autem ipſi tantum, ſed ſimul etiam filiis datum eſt, Dio princ. libri 55. Quemadmodum *Britannici* nomen & Claudio Imp. & eius filio, apud eumdem Dion. lib. LX.

29. *difficilius eſt prouincias obtinere quam facere*] Eadem ſententia ſupra 2, 17, 8. Vide Camerarium in ſubciſiuis 1, 2. & 2, 50. Gruterum diſcurſuum ad Tacitum 18, & 25. Grotium de iure belli & pacis. 3, 15. Notum eſt illud Ouidii: *Non minor eſt virtus &c.*

30. *victi magis quam domiti*] Fabianus apud Senecam Suaſ. I. *Memento, Alexander, matrem in orbe victo adhuc magis, quam pacato relinquis.* Curt. 6, 3, 19. *eodem prælio domitas eſſe* (gentes) *quo victa ſunt.*

Ibid. *Suſpiciebant*] Quidam impreſſi, *ſuſceperant.* Naz. codex, (& q. I.) *ſuſcipiebant:* vt putem omnino legendum, *ſuſpiciebant*, velitque reueritos magis mores bonos Romanorum, quam vires & arma. non negauerim quidem alteri ſcripturæ ſuum eſſe ſenſum: ſed interim non intelligo, quid ſit *ſuſcipere arma*, vixque etiam quid *ſuſcipere mores.* Gruterus. Eius iudicium, quod meam etiam coniecturam (ſic enim ante viſas illius notas ſcribendum putaueram) firmat, ſecutus ſum. ita ſupra 1, 26, 5. *Verum in his ipſis ſeditionibus principem pop. non immerito ſuſpexeris.* Sic etiam puto legend. in Ouid. amor. 3, 8, 1. Auguſtin. in inſcriptione epiſt. LX. & aliis.

31. *ſuperbiam*] Supra 1, 7, 4. *ſuperbia crudelitate grauior eſt bonis.* Pacatus panegyrico cap. 20. *maiores noſtros ita pertæſum eſt arrogantiæ, vt grauiorem ſemper putauerint ſeruitute contemptum, eiuſque impatientia ſint coacti poſt bellatores Tullos, Numaſque ſacrificos, & Romulos conditores, regnum vſque ad nomen odiſſe. Denique ipſum illum Tarquinium execratione poſtrema, hoc damnauerunt maledicto; & hominem libidine præcipitem, auaritia cæcum, immanem crudelitate, furore vecordem, vocauerunt Superbum, & putauerunt ſufficere conuitium.* Seruius ad Æneid. 11, 15. *Apud maiores ſuperbia ingens facinus fuit, adeo vt Tarquinius pro multis ſceleribus Superbi nomen acceperit.* nec illud Senecæ de clement. 1, 10, 4. quamuis ad principes magis, ad ſolos principes pertinet; *contumelia acerbiores ſolent eſſe, quam iniuria.* Ex qua ſententia ſimul intelligere poſſis, quid differant contumelia & iniuria. nam ICti confundunt, & pro iiſdem habent. l. 1. de iniur. *ſpecialiter autem iniuria dicitur contumelia.* Sed Seneca accurate diſtinguit, vt & de conſtant. ſap. 2, 4. *Tutus eſt ſapiens, nec*

vlla

vlla affici aut iniuria, aut contumelia poteſt. Differentiam porro horum explicat idem de conſtant. ſap. vt contumelia ſit eorum *qua non lædunt, ſed offendunt.* quod per exempla quoque explicat in fine dicti libelli. Vide plura in Indice. Contumeliæ vocabulum Germanice reddimus Schimpff / iniuriæ proprium non inuenimus.

Ibid. *& in caſtris ius dicebat*] Sic editio Stadiana, quomodo hæc verba citantur etiam Sigonio de antiquo iure prouinciarum 3, 13. alii habent; *& in caſtris,* (aut *in caſtos*) *ſe direxerat.* nullo ſenſu.

Ibid. *& lictoris virgis.*] Forte *lictoris virgis.* certe *&* illud abundat, quod aliæ editiones in priorem locum reiecerunt; *& barbarorum lictoris.*

32. *mærerent*] Non aliter erat in v.e. niſi quod illa, *mererent.* ceteræ edd. perperam hactenus protulerunt, *cernerent.* medium reſtat quoque in Pal. ſec. ac tert. nam pr. *ererent,* Gruterus. Vetus editio mea *cemerent,* eſſet, *gemerent.*

Ibid. *togas*] Has enim ſumebant in iuriſdictione, ſaltem aduocati, cauſſidici, & id genus. vt notat Lipſius ad illa verba Plinii in paneg. cap. 65. *hoſtilemque terrorem non armorum magis, quam togarum oſtentatione compeſcere.* Hinc tam ſollicitus eſt Quintilianus in oratore ſuo toga decore amiciendo, inſtitut. orat. 11, 3. Hinc Apuleio fine lib. 10. appellantur *togati vulturii. vulturii,* quod litibus immineant, vt aues illæ cadaueribus: *togati,* ab vſu togæ. Veſtim autem hanc valde exoſam fuiſſe Germanis, clamant hæc Armenii in Segeſtum: *hominem Germanos nunquam ſatu excuſaturos, quod inter Albim & Rhenum virgas, & ſecures, & togam viderint,* apud Tacit. 1, 59, 5.

Ibid. *Arminio*] V. e. & mſſ. Vineti *Armenio.* quod cur non reuocamus? ſic ſane etiam Pall. tres. Gruterus.

33. *vnum principum coniuratione*] Ita v. e. nam mſſ. Vineti, *vnum principem, ducum coniuratione.* vulgg. *vnum ducum coniuratione.* omnes male. nam & prima lectio viſitur in omnibus Palatinis. Gruterus. Ex mſſ. legerim; *virum principem, ducum coniuratione.* plures enim duces coniurauerant. Dio lib. 56. pag. 668. *Erant inter eos qui conſpirauerant, ducesque inſidiarum, & belli, quod tum conflabatur, præcipui, Arminius & Segimerus.* hiſtoriam petes ex Tacito 1, 58. Velleio 2, 118. Strabone lib. 7. aliis.

34. *quum ille (ô ſecuritas!) ad tribunal*] V. e. *quum ille ad ſecures & ad tribunal.* non inepta quoque lectio, & præ qua alteram fere habuerim inferiorem, ſi ſic quoque foret in mſſ. ſed non. Palatini certe alterum propugnant. Gruterus. Porro non putem Florum alios annales ſequi, quam reliquos auctores. quod enim non omnes circumſtantias minutim perſequitur, more ſuo & lege compendii facit.

35. *eodem,*

Digitized by Google

35. *eodem, quo Cannenſem diem Paullus &c.*] Id eſt, ſequutus eſt exemplum Paulli, ac ſupereſſe noluit, exercitu occiſione occiſo. inepte alii ex iſto Flori loco eruere volunt diem cladis Varianæ; vti egregie oſtendit cariſſimus animo meo Caſaubonus ad Suetonii Auguſtum cap. 23. Gruterus. Ita ſupra 4, 2, 35. Curioni *pudor ſuaſit, vt amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſequeretur.*

36. *intolerantius*] Ita Naz. & q. I. & alludit Pal. tert. in quo *intoleratius.* alii præferunt, *intolerabilius*, mutarunt, qui illud alterum hoc ſenſu dici non putabant. ſed ita Tacitus 3, 45, 5. *Intolerantior ſeruitus iterum victis.* ſupra quoque 3, 7, 8. Salmaſius in vett. ſuis inuenit *horrentius.* Sic è contra reperias, quæ vim agendi retinent, in terminatione patiendi, ſicut *impetrabilis orator* apud Plautum Moſtell. 5, 2, 40. *impetrabilis efficacia* apud Ammianum 14, 26. *penetrabile telum* apud Virgilium Æn. 10, 581. &c.

37. *reciſa prius lingua*] Simile facinus, niſi quod indignius, in Ciceronem admiſit Fuluia; *eius enim caput arreptum, inſultans amarulentis verbis, & conſpuens, genibus ſuis impoſuit: orique eius aperto, linguam extractam, acubus (quales ſecum comendi capitis cauſſa mulieres ferunt) compunxit, additis crebris ac turpibus opprobriis.* Dio lib. 47. pag. 378.

38. *conſulis*] *Proconſulis* ſcribere debuerat.

Ibid. *duas adhuc barbari poſſident*] Ex hoc loco videtur hauriſſe ſententiam ſuam Cuſpinianus, qui ita de hac reſcribit: *Tres legiones obtruncatæ, ſigna & Aquilæ duæ à Germanis captæ, quas hodie poſſidemus. Non enim biceps eſt Aquila, vt imperitum vulgus credit: ſed duæ ſimul, quarum altera alteram expaſſis alis obtegit. Tertiam ſignifer legionis tertiæ abſtulit, paludeque demerſit, ne in hoſtium manus veniret. Alioquitres haberemus aquilas in inſignibus imperii. Nec vnquam hæ redditæ ſunt imperatoribus Romanis quod Parthi fecerunt, ſed ſemper in hunc vſque diem ſeruatæ.* Et hæc quidem ſpecioſa dicta Cuſpinianus. Ceterum haud paullo melioris eſſe fidei cenſeam Tacitum & Dionem hiſtoricos, qui ambas iſtas aquilas à Romanis recuperatas ſcribunt. ille quidem in annalibus 1, 60, 5. alteram à Stertinio repertam; hic in hiſtoria 60. pag. 770. Gabinium *aquilam, quæ ſola à clade Variana ſupererat, recuperaſſe* tradunt.

Ibid. *euulſit*] Vir doctus malit, *auulſit*: poſſit & fieri *reuulſit*, ſed non opus eſſe putem mutatione. intelligitur enim aquila acumine quodam infixa fuiſſe haſtæ, qua portaretur. Similis autem huic ſiue hiſtoria, ſiue quod magis credam, efficta ad hoc exemplum fabula, eſt apud Silium 6, 34.

—— Vicini de ſtrage cadaueris haſta
Erigitur, ſoloque ingens conamine, late
Stagnantem cæde, & facilem diſcedere terram
Enſe fodit, clauſamque aquilæ infelicis adorans
Effigiem, palmis languentibus aquat arenas.

39. in

39. *in ripa Rheni fluminis ſtaret*] Conſilio Auguſti quod eſt apud Tacitum 1, 11. in fine. Etiam poſterioribus ſæculis. Seneca præfat. naturalium quæſtionum; *Rhenus Germaniæ modum faciat.* quamuis interim ſæpe tranſcenſus ſit Romanis.

40. *ſub meridiano*] Solus Florus & Oroſius 4, 20. quantum memoriæ nunc occurrit, hos ſub meridiano tumultus inter Auguſti geſta enumerant. Sueton. in vita cap. 21. dicit, Auguſtum *alias item nationes male quietas ad obſequium redegiſſe.* Camers.

Ibid. *Coſſo duce*] Cn. Cornelium Lentulum Coſſum, cum L. Calpurnio coſ. fuiſſe anno DCCLII. in Annalibus coſſ. ſcribitur, & poſtea Gætulicum eſſe appellatum, nimirum à deuictis Gætulis. Tacitus etiam 4, 44, 1. eundem triumphalia de Gætulis inſignia accepiſſe teſtatur. de huius belli cauſſa & re geſta, altum apud alios ſilentium eſt: vt etiam bellorum in Africa tempore Auguſti geſtorum: quæ tamen poſt M. Lepidum à Cæſare exercitu & poteſtate exutum, cuius prouincia in triumuiratu fuerat, nunquam quieuiſſe videtur. Statilius enim Taurus à Cæſare in Africam miſſus, de ea triumphauit anno DCCXIX. Iterum L. Autronius procoſ. anno DCCXXIV. tertium triumphum duxit ex Africa L. Sempronius Atratinus anno DCCXXX. Quartus L. Cornelius Balbus de Garamantibus Africæ populis triumphauit anno DCCXXXIV. Stadius. Leguntur tamen horum quædam apud Dionem.

41. *Curinio*] *Ita* v. e. & Pal. ſec. cum mſſ. Vineti. at habet *Quirino* Iornandes, vt & Pal. tert. nam pr. *Quirinio* vulgg. *Turmio.* & vero videtur idem iſte cum illo *P. Quirinio* cuius ſæpius meminit Tacitus 3, 22, 3. 3, 48, 1. Gruterus. Alter etiam ex Lipſii codicibus *Curinio,* alter *Quirino* refert. Putem autem *Curinio* & *Quirinio* tantum ſcriptione differre, non etiam enunciatu, cuius rei præter alia, quæ adduci poſſent, plurima, fidem faciunt *Quirites* à *Curibus* deducti.

Ibid. *potuit & ille &c.*] Facit hic locus, vt omnino putem, ſupra 2, 17, 10. in cauſſa Metelli, verba illa, *maiori gloria pepercit,* applicanda eſſe cognomini. *maiori gloria pepercit.* h. e. ampliorem laudem meruit, dum abſtineret ab iſto cognomine, quod virtute merebatur. Non diſſimile eſt iſtud Plinii 7, 26. de Pompeio. *Excitatis in Pyrenæo trophæis, oppidà DCCCLXXVI. ab Alpibus ad fines Hiſpaniæ vlterioris in ditionem redacta, victoriæ ſuæ adſcripſit, & maiore animo Sertorium tacuit.* Ab hac modeſtia ſocerum ſuum laudat Tacitus Agr. 18, 10. *Nec Agricola proſperitate rerum in vanitatem vſus, expeditionem aut victoriam vocabat, victos contimuiſſe: ne laureatis quidem geſta proſecutus eſt. ſed ipſa diſſimulatione*

tione famæ famam auxit, æſtimantibus quanta futuri ſpe tam magna tacuiſſet.

42. *in Syria*] Clare & diſtincte Velleius 2,102,5. in Lycia obiiſſe Caium vult, vrbe quoque expreſſa. (*in vrbe Lyciæ, Limyram nominant, morbo obiit*) & *Limyrum* quidem fluuium, *Limyram* vrbem, in Lycia Ptolemæus collocat: quæ in Stephano *Lamyra* ſcripta. (Perperam putat vir ſummus *Limyra* Stephano eſſe *Lamyra*. *Lamyra & Limyra* duæ ſunt vrbes Lyciæ diuerſæ: vtramque Stephanus recenſet. Salmaſius.) In eadem cum Velleio ſententia Suetonius (Aug. 65,3.) *Caium & Lucium in duodeuiginti menſium ſpatio amiſit ambos; Caio in Lycia, Lucio Maſſiliæ defunctis.* Etiam Ioh. Zonaras, qui à Dione, vt ſolet (nam ipſe Dio hac parte mutilus) hauſit: *ipſe Caius in Lyciam oneraria naue prouectus eſt, vbi & obiit.* Hoc iſti cenſent, probi, fidi, & talium curioſi ſcriptores. Tamen ecce qui diſſentiunt (miramur in fato illuſtris iuuenis) & in Syria obiiſſe volunt. Grande autem, ne neſcias, inter Lyciam & Syriam interuallum, & Pamphylia ac Cilicia totæ interiectæ. Seneca pater qui ipſe illius æui: *Cum mortuo in Syria C. Cæſare codicillo queſtus eſſet Auguſtus.* Florus pariter: *Maſſilia Lucius morbo ſoluitur: in Syria* (ita omnes ſcripti libri) *Caius ex vulnere.* Etiam Feſtus Rufus: *Caius vulneratus, reuerſus in Syriam obiit.* Quid dicemus? inclinabam ad priores: ſed reuocat Bellonii, viri fidi & induſtrii, vt mihi videtur, obſeruatio. qui narrat libro 2. *Vrbem Hamam eſſe, Arabibus Hamzam, Latinis olim Emeſam vel Emiſſam, iuxta quam ſepulcrum ſit* δίστεγον, *in modum quadrangulæ Pyramidis faſtigiatum, valido cæmento extructum: in quo C. Cæſaris epitaphium Græcis characteribus inſcriptum legatur.* Si ita eſt (& vtinam expreſſiſſet ipſum ſcriptum!) quis ambiget, quin ad hunc C. Cæſarem pertinuerit? atque ita firma probaque ſit altera ſententia: quia Emeſa illa citra controuerſiam Syriæ in Phœnice vrbs eſt. Hæc Lipſius ad Velleium 2,102,5. Lectio porro iſta *Syria* tam in Pall. o. quam Vineti mſſ. & c. v. reperitur. Ceterum *pædagogum miniſtroſque Caii, per occaſionem valetudinis mortiſque eius, ſuperbe auareque in prouincia graſſatos* eſſe diſcimus ex Suet. Aug. cap. LXVII.

43. *Armenios &c.*] Supra 3,5,27. Victor in Cæſaribus cap. vlt. *Conſtantius genti Sarmatarum, magno decore, conſidens apud eos regem dedit; quod Cn. Pompeium in Tigrane reſtituiſſe* (lege *inſtituiſſe*) *vixque paucos maiorum feciſſe comperimus.*

44. *Domnes.*] Hic & *Dones*, & *Donnes* alibi appellatur. apud Paterculum 2,102,3. *Adduus.* apud Zonaram *Addon.* Vinetus.

Ibid. *Artaxatis*] Ita *Artaxatis* hic antiqui codices: alii *Ariaratis, Artaxates, Arſaces.* Artaxata tamen hæc neutrum nomen & plurale, oppidum Armeniæ; quod ſupra 3, 5, 27. caput eius gentis

dictum

dictum eſt, τὰ Ἀρτάγειρα, id eſt *Artagera*, apud Zonaram & Velleium eſſe videntur. Vinetus.

Ibid. *intentum libello*] Sic *Vitalianum* præfectum prætorio Maximini quidam *porrectis epiſtolis, contemplantem ſigna diligentius, prolatis pugionibus confodiunt*, apud Herodianum 7, 14. Sic *Parmenio* interficitur apud Curtium 7, 2. *Domitianus* apud Suetonium in vita cap. 17. *Caſſius Longinus* apud Hirtium de Bel. Alex. cap. LII.

Ibid. *ſtrictus ac recreatus ex vulnere in tempus*] Ita vetus ed. mea, quemadmodum & in Nazariano correctum eſſe Gruterus teſtatur, cum prius fuiſſet; *ſtrictos arrecreatus ex vuln. in temp.* niſi potius legendum ſit, *at recreatus*, quod ad Vineti ſententiam accederet; ille enim ex mſſ. in quibus; *ſtrictus ſerrecreatus, ex vulnere in tempore.* fecit; *ſtrictus ſed recreatus ex vulnere in tempus.* editiones aliæ præferebant; *ſtricto ferro cruentat vulnere in tempus.*

46. *Hiſpania*] Geſta ab Auguſto in Hiſpania ſcribit Liuius lib. 135. Iuſtin. 44, 5. Sueton. in vita capp. 20. & 21. Eutrop. 7, 2. Oroſ. 6, 20. Lege Horat. Carm. (3, 14.) 4, 5, 14. & 15. Camers.

Ibid. *duæ validiſſimæ gentes*] De his late Plinius 3, 3. & Strabo lib. 3. Camers.

47. *& peior*] Sic editio mea vetus. quemadmodum olim conieceram. vide quæ dicta ſunt ſupra 4, 5, 2.

Ibid. *Curgonios & Aurigonas*] Sic diſerte Pal. ſec. at enim pr. *Curmogos & Aurigonas.* tert. *Curmogos &c.* non video cur ſcripturæ primæ debeat moueri controuerſia. Gruterus. *Gurgonios G*, pro *C*, habent antiqui libri & Oroſius. Aurigonas puto eſſe Autrigonas Plinio, & Ptolemæo, à recto, Αὐτρίγων. Vinetus.

48. *ipſe venit Sageſamam. caſtra poſuit*] Eſt hic fortaſſe legendum; *ipſe venit. apud Sageſamam caſtra poſuit:* ſicut apud Oroſium ſcribitur, qui multa eiuſmodi ex hoc auctore ſumpſiſſe videtur. Vinetus.

Ibid. *indiem*] Hoc quid ſit niſi doceat, malim legere; *indidem*, h. e. ex eo loco vbi caſtra poſuerat. Liuius, 39, 8, 7. *venena indidem, inteſtinæque cædes.* Apuleius Metamorph. lib. 2. princ. *lapides de homine duratos, & aues indidem pulmatas:* nec obſtat quod modo vox *inde* præceſſerit; ea enim ad tempus eſt referenda.

49. *Sub mœnibus Belgicæ*] Ita & mſſ. Pall. & Vineti. noſtra editio illa vetus; *ſub hoſtibus mœnibus Belgicæ.* Stadius; *ſub mœnibus Vellicæ.* Gruterus.

Ibid. *quem maria prius &c. adſcenſura eſſe crediderant*] Pal. pr.

quæ maria. item, *crediderat.* ſtant tamen à vulgatis Pall. duo reliqui. Gruterus.

50. *perpetua quindecim millium foſſa*] Opera militaria non imitanda noſtris. quale fuit ſupra 4,2,39.

Ibid. *poſtquam extrema barbari vident*] Exempla propemodum infinita reperias eorum, qui libertatem vita redemerunt. vt merito pudeat eos, qui honeſtis & facilibus remediis eam repetere non ſuſtinent. De Cantabris autem his vide Strabonem lib. 3. pag. 113.

Ibid. *inter epulas*] Supra 2, 18, 12.

Ibid. *ex arboribus taxeis*] Ita mſſ. Vineti, nec non Pall. & v. e. aliæ tamen *taxis.* Gruterus. Taxus autem arbor venenata (Vide Ariſtot. περὶ θαυμασ. ἀκουσμάτων, cap. LXXIII.) *Letale quippe baccis, in Hiſpania præcipue, venenum ineſt. Vaſa etiam viatoria* (legerim *vietoria*) *ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc Sextius ſmilacem à Græcis vocari dixit: & eſſe in Arcadia tam præſentis veneni, vt qui obdormiant ſub ea, cibumue capiant, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus.* Plinius 16,10. f. Hoc veneni genere periit quoque Catiuulcus Eburonum rex, apud Cæſ. de bel. Gall. 6,31.

Ibid. *quæ videbatur*] Non enim erat. Sic apud Marcellin. aliquis *malis ſe quæ ſuſpicabatur exemit.* ſortem ſuam emendaturi erant Hiſpani, ſi voluiſſent ſub Auguſto viuere: ſed hoc putabant eſſe ſeruitutem vt Canchorum *miſera gens*, vt apud Plinium deſcribitur, lib. XVI. cap. I. *Et hæ gentes*, addit ille, *ſi vincantur hodie à Pop. Rom. ſeruire ſe dicunt. Ita eſt profecto, multis fortuna parcit in pœnam.* Vt contra in Rutilii itinerario, 1, 64. *Profuit iniuſtis te dominante capi.*

51. *Antiſtium*] Dio lib. 53. pag. 589. & Velleius 2,90,7.

Ibid. *Furnium*] Dio lib. 54. pag. 599.

Ibid. *Agrippam*] M. Vipſanium, quem ſibi propemodum æquauerat poteſtate Cæſar. hic igitur bellum contra rebelles Cantabros geſſit. Vide Dionem lib. 54. pag. 604.

52. *præſens*] Sic Agathias lib. II.

Ibid. *hos deduxit montibus*] Vide ſupra 3, 5, 28.

53. *ſed iam Cæſar*] Sic plane vet. ed. male vulgg. & Pall. *& iam Cæſar.* Gruterus.

54. *nec temere ſumptus, vt barbaris, impes: ſed*] Reſtituo antiquam ſcriptu-

ſcripturam, & poſt longum tandem exilium, in ſuas ſedes reuoco. Sic enim Naz. & Pal. ſec. item e. v. ne putes antiquiorem vocem eſſe *impes*, quam vt à Floro vſurpari debuerit. quem ſcimus hoc affectaſſe: quod nemo non poteſt ſcire, qui noſtras notas legerit. Salmaſius.

Ibid. *vt barbaris*] Hoc eſt, vt ſolent barbari, qui, vt eſt ſupra 3, 3, 5. *impetum pro virtute habent.* Similis locutio apud Liuium 27, 19, 10. *Indibilis pro vtroque locutus: haudquaquam, vt barbarus, ſtolide incauteque; ſed potius cum verecunda grauitate.*

Ibid. *Aſturam*] Vnde nomen populo. Iſidorus Etymol. 9, 2.

55. *Cariſius*] De hoc vide Dionem lib. 54. pag. 599.

57. *vbi adeo certatum eſt*] Placet lectio veteris meæ; *vbi loci adeo c. e.* quam iuuat Naz.. niſi quod ille verbo locupletior; *vbi eum loci &c.*

Ibid. *impetrauit*] Veteres *impetrauerat*, ſcribendum *impetrauerit. vt quum in captam vrbem faces poſcerentur; ægre dux impetrauerit veniam.* facile paret ita legendum. Salmaſius. Cum hoc Flori loco confer Foliet. Hiſt. Gen. pag. 290. f. Pertinet huc Naſicæ ſententia de Carthagine non delenda: οὐκ ἐκ τῆς ἄλλων ἀσθενείας δεῖν θεωρεῖσθαι τὴν τῆς Ῥώμης ἰσχὺν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φαίνεσθαι τῶν μεγάλων μείζονα, Diodor. in Excerpt. Vales. pag. 382. Timoleon apud Corn. Nepotem, *eam præclaram victoriam ducebat, in qua plus eſſet clementiæ quam crudelitatis.* Conſultationem de Thebis delendis habes in capp. I. m. Curt. 1, 14, 4. de Capua in Liu. 26, 16, 7.

59. *Certa mox fides*] Velleius 2, 90, 7. Hiſpanias *tam diffuſas, tam frequentes, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L. perduxit Cæſar Auguſtus; vt quæ maximis bellis nunquam vacauerant, eæ ſub C. Antiſtio, ac deinde P. Silio legato, ceteriſque, poſtea etiam latrociniis vacarent.*

Ibid. *cum ipſorum ingenio &c.*] Hoc loco non Florus, ſed correctores loquuntur, qui ſtatim quæ non intelligunt, mutant. vetus lectio habet; *ingentis eſſe conſilium illud obſeruari caput conſilio.* quam diuerſa ab editis; præterea non *ingentis*, ſed *bigentis* ſcriptum in optimis Nazarii membranis. quid voluerit Florus video; verba ipſa Flori an exhibere poſſim neſcio. & videamus an ita debeat legi; *Certa mox fides cum ipſorum ingenio in pacis partes promptiore, tum conſilio Cæſaris: qui fiduciam montium timens, in quos ſe reciperent, caſtra ſua, ſed quæ in plano erant, habitare iuſſit: vim gentis eſſe conſilium illud obſeruari: caput conſilio natura regionis circa, & omnis aurifera &c.* Cæſar hoc conſilium excogitauerat, vt in plana de-

 duceret

duceret monticolam illam gentem, & montium in quos ſe recipiebant, fidentem præſidio. vt hoc perſuaderet facilius, ipſius gentis bono hoc cedere conſilium propter naturam regionis (quod conſilio caput fuit) auriferam atque aliorum metallorum feracem. neſcio an ipſiſſima verba Flori auctoris poſuerim: ſcio me ſententiam recte concepiſſe, atque optimam adhibuiſſe diſtinctionem. qui meliorem & veriorem lectionem diuinauerit, & magis ad mentem ſcriptoris facientem, is erit mihi magnus Apollo. Salmaſius.

60. *aurifera*] Vide Nonium in Hiſpania cap. 43. de *minio*, Plin. 33, 7. de *chryſocolla*, Plin. 35, 6, 30.

61. *intra Taurum & Euphratem*] V. e. *intra Tigrim.* Pal. pr. & tert. intra *Ecyrum.* ſecun. intra *Scirum.* Gruterus. Ex veſtigiis harum lectionum *Cyrum legit* eamque lectionem confirmat ad Solinum pag. 621. A. 2. Salmaſius. Ceterum hoc ex loco intelligas verba Taciti, 19, 5. vbi ab Auguſto *omnibus longinquis clauſum imperium* legimus.

Ibid. *ſentiebant tamen magnitudinem*] Iam tum Cicero: *Nulla gens eſt, quæ non aut ita ſubacta ſit, vt vix extet; aut ita domita, vt quieſcat; aut ita pacata, vt victoria noſtra, imperioque lætetur.*

62. *nam & Scythæ &c.*] Vide Sueton. Auguſto cap. 21. Liuium lib. 139. Eutropium & Oroſium vbi ſupra. Hos legatos apud Tarraconem citerioris Hiſpaniæ vrbem, Auguſtum Cæſarem inueniſſe ſcribit Oroſius. Lege ipſum in fine ſexti. quoniam hanc ceteris copioſius narrat hiſtoriam. Camers. Vide finem libelli de progenie Auguſti. Ad hunc locum pertinet etiam quod Strabo lib. 4. pag. 138. recenſet. *Noſtra ætate regulorum quidam Britannicorum, legationibus & officiis amicitiam Auguſti Cæſaris conſecuti, donaria in Capitolio dedicarunt; familiaremque Romanis totam pæne inſulam redegerunt.* Confer cum hoc loco Iuſtinum 12, 13. de Alexandro.

Ibid. *Seres*] Adde Marcellin. 22, 10. f quo loco *Serindos* putem eſſe Seres hos ipſos. De Indorum legatione ſcribit etiam Nicolaus Damaſc. cuius fragmentum habes apud Valeſium, pag. 506.

Ibid. *longinquitatem viæ*] Diſtantiam à Gaditano freto, quo legati ad Auguſtum venerunt, ad Orientem, Indos, Scythas, atque Seres, ponit Plinius 6, 33. Ab ortu ad occaſum, hoc eſt, ab ipſius Indiæ extremitate vſque ad Herculis columnas, Gadibus ſacratas, octuagies quinquies centena, ſeptuaginta octo millia ſunt. lege Martianum Capellam 6, 5, 6. & 7. Camers.

Ibid. *venire cælo*] Ita v. e. aliæ, *ſole.* Pal. tert. *ab illo venire ſole* (poſſit fieri, *ab ipſo*) faciunt tamen duo reliqui pro ſcriptura primo poſita loco. Gruterus.

63. Pa-

Digitized by Google

63. *Parthi*] Tacitus 2,1,4. *Phrahates, quanquam depuliſſet exercitus duceſque Romanos, cuncta venerantium officia ad Auguſtum verteret.* intelligit inter alia quoque remiſſa ſigna. de quibus Iuſtinus 42,5,11. Strabo eorum temporum æqualis lib 16. pag. 515: *Phraates tantum Cæſaris Auguſti amicitia ſtuduit, vt etiam illi trophæa remitteret, quæ Parthi de Romanis erexerant.* Ne quis autem aliud loqui Strabonem exiſtimet, trophæa capiat Romanorum ſpoliis, ipſis etiam aquilis, exornata. facit huc ſupra 2,17,16. Viriatus *inſignia trabeis & faſcibus noſtris, quæ ceperat, in montibus ſuis trophæa fixit.* Quo enim maioris dignationis ſpolia trophæis adduntur, eo quoque ipſa ornatiora ſunt & magnificentiora. Phrahatem autem hoc non Auguſti reuerentia, vt noſter, aliique volunt; ſed vt filium reciperet, ex pacto feciſſe indicat Dio fine libri 53. Tacitus vbi ſupra, non metu Romanorum, ſed ſuis diffiſum, omnia Auguſto officia exhibuiſſe. Ceterum iſta ſigna Craſſiana repetere ſua expeditione ſtuduerat Antonius, ſed infelici conatu. Vid. Appian. in Parthicis.

64. *cuncta*] Forte *certa*. vt ſupra 59. ſic Velleius 2,38,4. *Sardinia certum recepit imperii iugum.*

Ibid. *Auguſtus*] Neſcio quid abſoni hoc loco ſonet vox iſta; nec enim tum Auguſtus, Cæſar. anticipatio permitteretur quidem alibi; non autem hic, vbi continua ſerie Cæſaris geſta deducens, id ipſum tandem adiicit appellatum eſſe *Auguſtum.*

Ibid. *ſeptingenteſimo ab V. C. anno*] Ita hic reperitur in hiſtoriæ principio propoſitus annorum numerus, à Romulo in Cæſarem Auguſtum. Hic autem homo non ſolum tempora, & rerum geſtarum ordinem crebro perturbat; verum etiam ſicubi annos numerat, eorum ſubtilem computationem non facit, quemadmodum ab initio monuimus. Qui ſubtilius ergo computant, annum Vrbis DCC. numerant, quum erant coſs. Domitius Ahenobarbus & Appius Claudius, viuente adhuc C. Iulio Cæſare, anno nono ætatis Cæſaris Octauiani Auguſti; ſiquidem verum, quod Velleius 2,36,1. Suetonius & alii auctores ſunt, natum eum fuiſſe M. Cicerone & C. Antonio coſs. Vinetus.

Ibid. *Ianum Geminum cludere*] Vide omnino commentatores ad Suetonium Auguſto cap. 22. Item ſupra 2,3,1.

Ibid. *legibus multis*] De quibus exacte Dio. meminit & Tacitus 3,55,4.

66. *dictator perpetuus*] Auguſtum dictatoris nomen nunquam tuliſſe, in annalibus veterum teſtatiſſimum eſt: vel vt inuidiam nominis deuitaret; vel quia dictatoria poteſtas Antonia lege abrogata erat. Dictaturam namque, quam pertinaciter ei pop.

Digitized by Google

R. anno DCCXXXI. offerebat, tam conſtanter repulit, vt cum populus eam magna vi etiam offerret; ipſe genu nixus, deiecta ab humero toga, nudo pectore deprecatus ſit. Velleius Paterculus, Suetonius, Dio, Faſti Capitolini, alii. nam ipſe longe maiorem poteſtatem exercebat ſub Imperatoris prænomine, & tribuniciæ poteſtatis titulo, quem dictatura perpetua abdicata, ex a. d. V. Kal. Iul. accepit; ſapienterque inuidiam nominis exoſi & tyrannici declinauit. Stadius.

Ibid. *pater patriæ*] Qua de cauſſa ſic appellauerint principes, ſupra 1, 1, 15. ex Seneca notauimus. Sic poëtis Iupiter eſt ---- *diuum pater, atque hominum Rex*, quod hoſce ſeueriori contineat imperio, mitius præſit illis. Eleganter igitur Ouidius Triſtium 2, 35. ad Auguſtum:

Iure igitur genitorque deum, rectorque vocatur:
Iure capax mundus nil Ioue maius habet:
Tu quoque cum patriæ rector dicare, paterque:
Vtere more dei nomen habentis idem. Et mox verſu 181.
Parce pater patriæ: nec nominis immemor huius
Olim placandi ſpem mihi tolle tui. Item Faſtorum 2, 127.

Ad hanc appellationem, eiuſque explicationem pertinet locus Liuii 4, 60, 1. vbi plebs beneficio Senatus delinita, lætabunda iactat; *Patres vere appellatos.*

Ibid. *Romulus*] Sic Camillus apud Liuium 5, 49, 8. *Romulus, ac parens patriæ, conditorque alter vrbis, haud vanis laudibus appellatur.* Vide omnino Berneggerum ad Suetonium Auguſto 7, 4. Vbi omnia iſta reperies. etiam cur & quando nomen illud *Auguſti* inuenerit. *Condere* vero *imperium* non vno ſenſu accipi, potes intelligere ex iis quæ notantur ſupra, 1, 3, 1.

Ibid. *conſecraretur*] Sic Tacitus fine Annal. XV. ſcribit *Cerialem Anicium conſulem deſignatum pro ſententia dixiſſe, vt templum diuo Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tanquam mortale faſtigium egreſſo, & venerationem hominum merito.*

EXCER-

EXCERPTIONES CHRONOLOGICÆ AD FLORVM.

Anni ante natum Chriſtum.	*Italiæ cultores primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus: poſt hunc tertio loco Faunus, ſub quo*	Anni ante Vrbem Conditam.	
1230.	*Euander in Italiam venit.* 1, 1, 9.	480.	*Gedeon Iſraelis iudex moritur.*
1221.		471.	*Æetas Ponticis gentibus imperat.* 3, 5, 1.
1181.		431.	*Troia capta.*
1179.	*Æneas in Italiam venit.* 1, 1, 9. *Lauinium conditur.* 1, 1, 4.	429.	*Agamemnon occiditur. Ieptha. Ebzan. Elon. Abdon. Iſraëlem iudicant.*
1149.	*Alba condita.* 1, 1, 4.	399.	
882.		132.	*Dido Carthaginem condit.* 2, 15, 17.
793.	*Amulius Numitorem regno pellit.* 1, 1, 4.	43.	
776.	*Romulus naſcitur.* 1, 1, 1.	26.	*Vſias rex Iudæ. Zacharias. Sallum. Menahem reges Iſraëlis.*
752.	*Amulium deturbat.* 1, 1, 5.	2.	*Ezechias rex naſcitur.*
750.	*Roma condita.* 1, 1, 7. *cuius ita primus rex* ROMVLVS *regnat per annos* XXXVII.	Anni ab Vrbe condita.	*Micha Propheta.*

Anni ante N.C.		Anni ab V.C.	
747.	*Raptus Sabinarum.* I, I, 10.	3.	
746.	*Spolia opima prima.* I, I, II.	4.	
743.	*Sabini ex hoſtibus Romæ, ciues fiunt.* I, I, 14.	7.	*Pekah rex Iſraëlis, incurrit in Iudæam.* *Hieroſolyma obſidetur.*
721.	*Romulus Veientes vincit.* I, I, II.	29.	*Salmanaſſar expugnat Samariam.*
713.	*Romulus moritur.* I, I, 16.	37.	
712.	*NVMA POMPILIVS ſecundus rex Romanorum, pacifice regnat per annos XLIII.* I, 2.	38.	*Nahum Propheta.* *Ezechias. Manaſſes reges Iudæ.*
669.	*TVLLVS HOSTILIVS tertius rex Romanorum regnat per annos XXXII.* I, 3.	81.	
664.	*Pugna Tergeminorum.* I, 3, 3.	86.	
662.	*Alba diruta.* I, 3, 9.	88.	
		106.	*Tarentus conditur.* I, 18, 2.
644.			*Ammon rex Iudæ.*
637.	*ANCVS MARCIVS quartus rex Romanorum regnat per annos XXIV.*	113.	
624.	*Oſtia condita.*	126.	
			Ioſias rex Iudæ.
613.	*TARQVINIVS PRISCVS quintus rex Romanorum regnat per annos XXXVIII.*	137.	*Ioſias moritur, ſuccedunt filij.* *Nebucadnezar Hieroſolymam venit.*

599. Tu-

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
599.	*Tuſci vincuntur.* 1, 5, 5.	151.	*Daniel interpretatur Nebucadnezaris ſomnium.* *Ieremias vaticinatur.*
588.		162.	*Galli in Italiam veniunt.* 1, 13, 5.
575.	*SERVIVS TVLLIVS ſextus rex Romanorum regnat per annos XLIV.* 1, 6.	175.	*Ezechiel vaticinatur.*
563.	*Cenſus inſtituitur.* 1, 6, 3.	187.	*Iechonias olim rex Iudæ carcere liberatur.*
531.	*TARQVINIVS SVPERBVS rex Romanorum vltimus regnat per annos XXV.* 1, 7.	219.	*Cyrus Iudæos reſtituit.* *Templum reficitur.*
524.	*Sueſſa Pometia capitur.* 1, 7, 5.	226.	
519.		231.	*Septem Perſæ regnum Magis eripiunt.* 3, 5, 1.
515.	*Gabij vrbs capitur.* 1, 7, 7.	235.	*Darius rex Perſarum.*
514.	*Capitolium conditum.* 1, 7, 8.		*Haggæus & Sacharias vaticinantur.*
506.	*Imperium regibus abrogatur, quum duraſſet annos CCXLIV.* *Conſulatus origo* 1, 9, 1. *Brutus filios ſecuri percutit.* 1, 9, 5. *Porſena Romam obſidet.* 1, 10, 1.	236.	*Babylon opera Zopyri capitur.*
		244.	*Bellum Ionicum geritur.*

Horatius,

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	Horatius, Mucius, Clœlia clarent. 1, 10, 3. *Brutus & Aruns Tarquinius mutuis vulneribus cadunt.* 1, 10, 8.		*Pythagoras moritur.*
493.	*Poſthumius dictator Latinos vincit.* 1, 11.	257.	
491.	*Plebs ſecedit in ſacrum montem.* 1, 23, 1.	259.	
490.	*Corioli capiuntur. vnde Coriolanus.* 1, 11, 9.	260.	
489.		261.	*Darius exercitum mittit contra Athenienſes.* 2, 8, 2.
488.	*Coriolanus exulat.* 1, 22, 3.	262.	
482.	*Spurius Caſſius interficitur ob affectatum regnum.* 1, 26, 4.	268.	
481.		269.	*Xerxes montem Athon perfodit.* 2, 8, 2.
476.	*Fabii priuatum bellum cum Veientibus gerunt.* 1, 12, 1.	274.	
470.	*Volerone duce fracti Coſ. faſces.* 1, 22, 2.	280.	
468.	*Appii exercitus non vult vincere.* 1, 22, 2.	282.	*Artaxerxes rex Perſarum. Eſras Hieroſolymam venit.*
448.	*Decemuiri creantur.* 1, 24, 1.	302.	
446.	*Decemuiratus tollitur.* 1, 24, 3.	304.	*Nehemias Hieroſolymam venit.*

425. Spe-

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
			Herodotus hiſtoriam ſcribit.
425.	*Spolia opima ſecunda.* 1, 12, 9.	325.	*Thucydides hiſtoriam ſcribit.*
410.	*P. Poſthumius Albus trib. mil. conſulari poteſtate, lapidatur à militibus.* 1, 22, 2.	340.	*Bellum Siculum cum Athenienſibus.* *Dionyſius maior Siciliæ tyrannus.*
401.	*Veii obſeſſi.* 1, 12, 8. *Stipendia incipiunt. Ibidem.*	349.	
399.	*Hiematur ſub pellibus. Ibidem.*	351.	*Artaxerxes Mnemon rex Perſarum.*
392.	*Faliſci Camillo ſe dedunt.* 1, 12, 3. *Fidenæ conflagrant. Ibidem.*	358.	
391.	*Veii capti.* 1, 12, 9.	359.	*Plato philoſophatur.*
386.	*Camillus exulat.* 1, 22, 4.	364.	
385.	*Roma* CAPTA. 1, 13, 14.	365.	*Pax tota Græcia.*
384.	*Camillus finitimos vincit.* 1, 13, 19.	366.	*Xenophon hiſtoriam ſcribit.*
379.	*M. Manlius de ſaxo Tarpeio deiicitur.* 1, 26, 8.	371.	*Ariſtoteles naſcitur.*
362.	*C. Licinius Stolo, ſenatui conſortium conſulatus extorquet.* 1, 26, 4.	388.	
355.	*Galli vincuntur ad Anienem.* 1, 13, 20. *inde Torquatus.*	395.	*Philippus M. rex Macedoniæ.*
343.	*Galli vincuntur in agro Pomptino. Ibid. inde Corvini.*	407.	*Templum Dianæ Epheſi conflagrat, dum Alexander naſcitur.*

Cam-

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
			Dionyſius Corinthi.
337.	*Campani concedunt in ditionem Romanorum.* 1, 16, 2. *Vnde natum bellum Samniticum, quod durauit annis circiter L.*	413.	
334.	*Manlius filium contra imperium pugnantem occidit.* 1, 14, 2.	416.	*Alexander M. rex Macedoniæ.*
332.	*Roſtra nomen accipiunt ex ſpoliis Antiatibus.* 1, 11, 10.	418.	*Darius Perſarum rex interficitur.* *Hieroſolyma capitur à Ptolemæo.* *Agathocles Siciliæ tyrannus.*
317.	*Clades Caudina.* 1, 16, 9.	433.	*Theophraſtus Philoſophatur.*
316.	*Papirius Samnitibus iugum reponit.* 1, 16, 12.	434.	
307.		443.	*Lyſimachia condita.* 2, 8, 7.
305.	*Saltus Ciminius penetratus* 1, 17, 4.	445.	*Demetrius Poliorcetes rex Aſiæ.*
293.	*Decius Mus ſe deuouet.* 1, 17, 7.	457.	*Demetrius Poliorcetes rex Macedoniæ.*
288.	*Curius Sabinos vincit.* 1, 15, 2. *Hoc anno bello Samnitico finis impoſitus, cum duraſ-*	462.	*Pyrrhus rex Macedo-*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	ſex annis L. 1,16,8.		*cedoniæ.*
284.	*Plebs ſecedit in Ianiculum.* 1,25.	466.	*Ptolemæus Philadelphus rex Ægypti.*
281.	*Dolabella Gallos vincit.* 1,13,21.	469.	*Regnum Tuſcorum finitum.*
279.	*Bellum Tarentinum.* 1,18.	471.	
278.	*Pyrrhus Tarentinis auxilio venit.* 1,18,6. *Pugnat cum Romanis ad Heracleam.* 1,18,7.	472.	*Ptolemæus Ceraunius rex Macedoniæ.*
276.	*Iterum ad Aſculum.* 1,18,9.	474.	*Galli in Aſiam veniunt, vnde Gallogræcia.* 2,11,3.
273.	*Poſtremo in Aruſinis campis.* 1,18,11. *Fabricius cenſor Rufinum notat.* 1,18,22.	477.	*Aratus Phænomena ſcribit.* *Sacra Biblia tranſlata per LXX. interpretes.*
266.	*Picentes vincuntur.* 1,19.	484.	
264.	*Sallentini vincuntur.* 1,20.	486.	
263.	*Volſinienſium ſerui puniuntur.* 1,21,3. *Hoc modo Italia facta Romanorum.* 2,1,2.	487.	
262.	*Romani in Siciliam nauigant.* 2,2,5. *Vnde natum bellum Punicum primum quod durauit annis circiter* XXIV.	488.	*Antigonus rex Macedoniæ Gallos vincit.* *Nicomedia conditur.* *Zeno Stoicus moritur*

258. C.

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
258.	*C. Duillius Nepos Cos. Pœnos nauali prælio ſuperat.* 2, 2, 7. *Cn. Cornelius Scipio Aſina cos. capitur à Pœnis.* 2, 2, 11.	492.	*Antiochus Theos rex Syriæ.*
257.	*L. Cornelius Scipio Cos. in Sardinia & Corſica Pœnos vincit.* 2, 2, 15.	493.	*Ptolemæus Philadelphus cum Antiocho bellum gerit.*
256.	*A. Atilius Calatinus cos. in Sicilia Pœnos vincit.* 2, 2, 12.	494.	
254.	*M. Atilius Regulus cos. bellum in Africam transfert.* 2, 2, 17.	496.	
253.	*Xanthippus Regulum vincit.* 2, 2, 23.	497.	*Antigonus Athenas capit.*
248.	*L. Cæcilius Metellus procos. Pœnos cædit.* 2, 2, 27.	502.	*Aratus Sicyonius dux Achæorum.*
	Regulus pacem cum Pœnis diſſuadet. 2, 2, 24.	503.	
247.	*P. Claudius Pulcer, Cos. claſſem amittit.* 2, 2, 29.		*Ptolemæus Euergetes rex Ægypti.*
243.	*M. Fabius Buteo Cos. Pœnos cædit.* 2, 2, 30.	507.	
239.	*C. Lutatius Catulus Cos. primo bello Punico finem imponit.* 2, 2, 33. *Durauit autem annis* XXIV.	511.	*Attalus Pergamenum regnum conſtituit.* *Arſaces Parthorum regnum conſtituit.*
235.	*Q. Fuluius Flaccus Cos. Ligures vincit.* 2, 3, 5.	515.	

Annibal

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
235.		515.	*Annibal patri iurat ad aram, ſe hoſtem pop. Rom. futurũ. 2,6,2.*
233.	*Ianus clauſus.* 2,3,1.	517.	
232.	*Ligures Romanis bellum faciunt.* 2,3,2.	518.	
228.	*Teutana legationem Rom. violat.* 2,5,3.	522.	
227.	*Illyrii vincuntur.* 2,5,4.	523.	*Demetrius rex Macedoniæ, Philippi pater, moritur.*
226.		524.	*Carthago Hiſpana conditur, de qua* 2,6,39.
225.	*Saguntus fœdere Romanorum & Pœnorum in libertatem excipitur.* 2,6,4.	525.	
223.	*L. Æmilius Pappus cos. Gallos vincit.* 2,4,3.	527.	*Seleucus & Antiochus fratres, Syriæ reges, moriuntur.*
221.	*C. Flaminius Nepos cos. Gallos vincit.* 2,4,4.	529.	*Antigonus Tutor Macedoniæ rex, Spartam occupat.*
220.	*M. Claudius Marcellus cos. de Viridomaro Gallo opima refert.* 2,4,5.	530.	*Philippus rex Macedoniæ penultimus.*
217.	*Saguntus deleta.* 2,6,12. *Romani legatione Carthaginem miſſa, dedi poſtulant Annibalem.* 2,6,7.	533.	*Philippus cum Ætolis bellum gerit. Antiochus cum Ptolemæo. Philippus Peloponneſum occupat.*
216.	*Annibal Alpes tranſit.* 2,6,9. *vnde bellum Punicum ſecundum, quod dura-*	534.	*Attalus cum Gallis contra Achæum pugnat. Carthaginienſium*

Ex claſſis

Digitized by Google

Anni ante N. C.

uit annis circiter XVI.

Cn. Scipio in Hiſpaniam mittitur. 2, 6, 36. 2, 17, 6.

P. Cornelius Scipio, poſt Africanus, prætextatus adhuc patrem ſeruat. 2, 6, 10.

215. *Annibal Sempronium vincit.* 2, 6, 12.

Et C. Flaminium Nepotem cos. II. 2, 6, 13.

P. Scipio procos. in Hiſpaniam venit. 2, 6, 36. 2, 17, 6.

Q. Fabius Maximus dictator Annibalem cunctando macerat. 2, 6, 27.

214. *Clades Cannenſis.* 2, 6, 15.

Annibal Capuam occupat. 2, 6, 21.

Ad Nolam vincitur à Marcello. 2, 6, 29.

213. *Iterum.*

Sardi vincuntur à T. Manlio, vt alij, ſiue vt noſter, à Graccho 2, 6, 35.

Anni ab V. C.

claſſis ad reciperandam Siciliam miſſa, vincitur.

Hiero rex Syracuſanus Romanos iuuat.

535. *Cn. Scipio in Hiſpania claſſem Carthaginienſium capit. & Mandonium Hiſpaniæ regulum vincit.*

Antiochus vincitur à Ptolemæo.

Philippus vrbes aliquot Pæonum occupat & cum Illyriis bellum gerit.

536. *Antiochus Achæum bello perſequitur.*

Aſdrubal in Hiſpania Carpeſios vincit.

Pruſias rex Bithyniæ Gallos cædit.

537. *Antiochus Achæum Sardibus obſidet.*

Hiero rex Siciliæ moritur.

Hiero-

Digitized by Google

Anni ante N. C.

Philippus legatos de ſocietate mittit ad Annibalem. 2, 7, 4.

Scipiones Aſdrubalem vincunt. 2, 17, 7.

212. *Tib. Sempronius Gracchus procos. Pœnos in Lucania cædit.* 2, 6, 30.

Marcellus Annibalem ad Nolam tertio vincit. 2, 6, 29.

Marcellus in Siciliam mittitur. 2, 6, 33.

210. *Syracuſæ captæ.* 2, 6, 33.

Scipiones cæſi. 2, 6, 36.

209. *Annibal cum exercitu Romam contendit.* 2, 6, 42.

Capua recipitur. Ibidem.

P. Cornelius Scipio, mox Africanus, cum proconſulari imperio in Hiſpaniam mittitur. 2, 6, 37.

208. *Ærario deficiente priuati opes ſuas reip. conferunt.* 2, 6, 24.

Anni ab V. C.

Hieronymus rex Siciliæ cum Carthaginienſibus fœdus init.

538. *Hieronymus rex Siciliæ interficitur. Saguntus reſtituitur.*

Philippus Aratum veneno tollit.

Achæus occiditur ab Antiocho.

540. *Annibal Tarentum occupat. Centenium & Fuluium vincit.*

541. *Antiochus Ptolemæi præfectos ex Syria pellit.*

Valerius Læuinus contra Philippum res gerit. 2, 7, 6.

542. *Læuinus cos. Siciliam prouinciam facit.*

Scipio Carthaginem nouam vna die expugnat. 2, 6, 39. 2, 17, 7.

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
207.	*Fabius Tarentum recipit.* 2, 6, 42.	543.	*Philippus cum Romanis varia fortuna bellum gerit.*
206.	*Attalus cum Romanis contra Philippum bellum gerit.* 2, 7, 8.	544.	*Marcellus cos. inſidiis Annibalis interficitur.* *Philopœmen Machanidam Lacedæmoniorum tyrannum occidit.*
205.	*Aſdrubal occiditur.* 2, 6, 49.	545.	*Scipio Hannonem Pœnorum ducem capit.*
202.	*Scipio in Africam traiicit.* 2, 6, 55.	548.	*Ptolemæus Epiphanes rex Ægypti.* *Scipio Syphacis caſtra incendit.*
200.	*Annibal Italia decedit.* 2, 6, 56. *Vincitur à Scipione.* 2, 6, 61. *& ita finitur bellum Punicum ſecundum, poſtquam durauerat annis circiter XVI.*	550.	*Vermina Syphacis filius vincitur.* *Carthaginienſes pacem petunt, & impetrant à Scipione.*
199.	*Scipio vocatur Africanus.* 2, 6, 11. & 37. *Athenienſes à Romanis auxilium petunt aduerſus Philippum.* 2, 7, 4.	551.	*Philippus nauali prœlio vincitur ab Attalo & Rhodiis.* 2, 7, 8.
198.	*Philippus in ſepulcra & templa Athenienſium ſæuit. Ibidem.*	552.	*Plautus poëta moritur.*
196.	*T. Quinctius Flamininus cos. Aoum*	554.	*Cato prætor ſortitus prouinciam Sardiniam,*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	penetrat. 2, 7, 10.		*diniam, ab Ennio ibidem Græcis literis inſtituitur.*
195.	*Philippus vincitur ad Cynocephalas.* 2, 7, 11.	555.	*Attalus rex Pergamenus moritur. Succedit Eumenes.*
194.	*Quinctius Bæotos compeſcit.* 2, 7, 12.	556.	*Antiochus Lyſimachiam inſtaurat.*
193.	*M. Porcius Cato Celtiberos vincit.* 2, 17, 9.	557.	*Annibal ad Antiochum venit.* 2, 8, 5.
	Quinctius Nabin vincit. 2, 7, 12.		*Græcorum libertas in Nemeis proclamatur.* 2, 7, 14.
190.	*Antiochus in Græciam traiicit.* 2, 8, 8.	560.	*Philopæmen cum Nabide bellum gerit.*
189.	*Man. Acilius Glabrio cos. Antiochum pellit.* 2, 8, 12.	561.	*P. Cornelius Scipio Naſica cos. Boios vincit.*
188.	*Æmilius Regillus prætor claſſem Antiochi vincit.* 2, 8, 12.	562.	*Antiochus vincitur à Scipione.* 2, 8, 14.
187.	*M. Fuluius Nobilior cos. Ambraciam obſidet.* 1, 9, 2.	563.	*Cn. Manlius Vulſo cos. Gallo græcos vincit.* 2, 11.
			Bononia colonia deducta.
185.	*Cn. Manlio negatur triumphus.* 2, 11, 2.	565.	*Africanus accuſatur Romæ.*
			Antiochus occiditur. Succedit Seleucus.
179.	*Perſeus cum Philippo patre in Hæmum montem aſcendit.* 2, 12, 4.	571.	*Fuluius Flaccus prætor Celtiberos vincit.*
178.	*A. Poſthumius Al-*	572.	*Ptolemæus Epi-*

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	binus. cos. Ligures exarmat. 2,3,5.		phanes moritur. Succedit Ptolemæus Philometor.
177.	Tib. Sempronius Gracchus Celtiberos vincit. 2,17,9.	573.	Philippus rex Macedoniæ moritur. Succedit Perſes.
176.	M. Manlius Vulſo cos, Caſtris exuitur ab Hiſtris 2,10,2.	574.	Veſtæ ignis extinctus.
175.	C. Claudius Pulcer cos. rem gerit contra Hiſtros. 2,10,4.	575.	Gracchus Sardos vincit. Seleucus moritur. Succedit Antiochus Epiphanes.
168.	Africani filius Africanum minorem adoptat. 2,15,12.	582.	Salondicus belli Hiſpanici concitor opprimitur. 2,17,13.
			Antiochus Ægypto inhiat.
167.	Q. Marcius Philippus cos. II. Macedoniam irrumpit. 2,12,5.	583.	Ennius poëta moritur.
			Antiochus Alexandriam obſidet.
166.	Anicius prætor Gentium vincit. 2,13.	584.	Popilius legatus ad Antiochum.
	L. Æmilius Paullus cos. II. Perſen vincit. 2,12,7.		Antiochus Hieroſolymam occupat.
			Polybius in Italiam venit.
164.	L. Æmilius Perſen in triumpho ducit. 2,12,12.	586.	Iudas Maccabæus legem defendit.
			Antiochus moritur. Succedit Antiochus eius filius tutore Lyſia.
157.	M. Fuluius Nobilior procos. Ligures domat. 2,3,5.	593.	Terentius poëta moritur.
			Iudas Maccabæus inter-

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
			interficitur. Succedit Ionathas.
154.	*C. Marcius Figulus cos. II. Dalmatas vincit*, 4, 12, 11.	596.	*Ionathas & Simeon Amaræos per inſidias cædunt.* *Ionathas pacem facit cum Bacchide.*
150.	*Carthaginienſes exercitum contra fœdus comparant.* 2, 15, 3.	600.	*Demetrius occiditur. Succedit victor Alexander.* *Andriſcus Pſeudophilippus captus Romam deducitur.*
149.	*L. Licinius Lucullus cos. in Hiſpania res gerit.* 2, 17, 11.	601.	*P. Cornelius Scipio Æmilianus ſingulari certamine hoſtem ſuperat.* 2, 27, 11.
147.	*Bellum Punicum tertium incipit.* 2, 15. *Carthago obſidetur.* 2, 15, 11.	603.	*Andriſcus cuſtodiam elapſus occupat Macedoniam.* *Cato Cenſorius moritur.*
146.	*Q. Cæcilius Metellus Andriſcum vincit.* 2, 14, 5.	604.	*Pruſias Bithyniæ rex à filio Nicomede interficitur.* *Maſiniſſa moritur.*
145.	*Scipio contra ll. cos. factus, obſidionem Carthaginis vrget.* 2, 15, 12.	605.	*Critolaus legatos Romanorum violat.* 2, 16, 2.
144.	*Metellus Achæos vincit.* 2, 16, 3. *Triumphat de Andriſco.* 2, 14, 5. *Carthago diruitur.* 2, 15, 16.	606.	*Metellus appellatur Macedonicus.* 2, 17, 10. *Viriatus in Luſitania duces Romanos cædit.* 2, 17, 15. *Alexander Syriæ rex interficitur. Suc-*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	Corinthus diruitur. 2,16,5.		*cedit ei Demetrius. Ptolemæus Philometor moritur ex vulnere. Succedit Ptolemæus Phyſcon.*
143.	*Q. Fabius Maximus Æmilianus cos. contra Viriatum mittitur.* 2,17,17.	607.	*Ionathas Demetrio auxilium mittit contra Antiochenos.* *Tryphon Demetrium pellit.* *Ionathas occiditur. Succedit Simon. Simon cum Demetrio fœdus init.*
141.	*Q. Cæcilius Metellus Macedonicus res in Hiſpania gerit.* 2,17,10.	609.	*Simon arcem Sionis capit.*
139.	*Q. Pompeius Rufus cos. turpe fœdus cum Numantinis icit.* 2,18,4.	611.	*Tryphon Antiocho pupillo necato, Syriæ regnum inuadit.*
138.	*Viriatus à ſuis interficitur.* 2,17,17.	612.	*Antiochus Sedetes eiecto Tryphone Syriam occupat.*
136.	*Dec. Iunius Brutus cos. in Hiſpania res gerit.* 2,17,12.	614.	*Tryphon interficitur.*
135.	*C. Hoſtilius Mancinus cos. turpe fœdus cum Numantinis icit.* 2,18,6.	615.	*Ioannes Hyrcanus Simonis filius Cendebeum vincit.* *Brutus Gallæcos vincit.* 2,17,12.
133.	*Eunus ſeruile bellum concitat.* 3,19,4. *Hypſæus prætor à ſeruis vincitur.* 3,19,7.	617.	*Simon Ethnarches Iudæorum occiditur.* *Antiochus Hieroſolymam obſidet.*
132.	*P. Cornelius Scipio*	618.	*C. Fuluius Flaccus*

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	Africanus cos. II. contra Numantinos mittitur. 2,18,8.		*cos. contra ſeruos in Siciliam mittitur.*
131.	*Tib. Sempronius Gracchus II. ſeditioſas promulgat.* 3,14.	619.	*L. Calpurnius Piſo frugi ſeruos vincit.*
130.	*Numantia diruitur.* 2,18,14. *M. Perperna prætor ouans de ſeruis Vrbem ingreditur.* 3,19,8.	620.	*P. Cornelius Scipio Africanus triumphat de Numantinis.* 2,18,17.
129.	*Ariſtonicus Aſiam occupat.* 2,20,4. *P. Licinius Craſſus Mucianus cos. ab Ariſtonico capitur.* 2,20,5. *M. Perperna cos. Ariſtonicum vincit capitque.* 2,20,6.	621.	*Cenſus actus Romæ. cenſa ciuium Romanorum* 313823. *præter pupillos & viduas.* *Antiochus Sedetes occiditur.*
127.	*Man. Aquilius cos. reliquias Aſiatici belli conficit.* 2,20,7.	623.	*Ptolemæus ſorori filium, quem ex ea ſuſtulerat, membratim conciſum mittit.* *Alexander Zebina Syriæ regnum inuadit.*
123.	*Maſſilienſes queruntur de Salyis.* 3,2,3. *M. Fuluius Flaccus cos. contra Salyos proficiſcitur.* 2,3,5.	627.	*Antiochus Gryphus regnum Syriæ vindicat.* *Alexander Zebina interficitur.* *Polybius moritur.*
121.	*C. Gracchus ſeditioſas leges fert.* 3,15. *Q. Cæcilius Metellus cos. aduerſus Baleares mittitur.* 3,8.	629.	*Aquæ Sextiæ, quarum mentio* 3,3,7. *conditæ.* *Carthago coloniæ dedu-*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
			deducta.
119.	Cn. Domitius Ahenobarbus procos. Allobroges vincit. 3, 2, 4.	631.	C. Gracchus interficitur. 3, 15, 5.
118.	Q. Fabius Maximus Æmilianus procos. Bituitum vincit. 3, 2, 5.	632.	Antiochus Cyzicenus fratri de regno controuerſiam mouet. Ptolemæus Phyſcon moritur.
113.	Iugurtha fratribus inſidias ſtruit. 3, 1, 3.	637.	M. Æmilius Scaurus cos. Ligures vincit.
112.	C. Porcius Cato cos. vincitur à Scordiſcis. 3, 4, 4.	638.	Antiochus Cyzicenus à fratre Grypo vincitur.
111.	Didius Thraces vincit. 3, 4, 5.	639.	Cimbri vagantur. 3, 3, 1.
110.	Iugurtha fratrem Adherbalem necat. 3, 1, 5. M. Liuius Druſus cos. Scordiſcos vincit. 3, 4, 5.	640.	Antiochus Cyzicenus exercitu reparato Grypum vincit.
109.	L. Calpurnius Beſtia cos. contra Iugurtham mittitur. 3, 1, 7.	641.	Magna pars Vrbis conflagrat, vna cum æde Magnæ Matris.
108.	Iugurtha Romam venit. 3, 1, 8. A. Poſthumii Albini exercitus corrumpitur à Iugurtha. 3, 1, 9.	642.	M. Minucius cos. in Thracia res gerit. 3, 4, 5. Samaria exſcinditur à Ioanne Hyrcano.
107.	Q. Cæcilius Metellus cos. contra Iugur-	643.	M. Iunius Silanus cos. vincitur à Cimbris.

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	tham proficiſcitur. 3, 1, 10.		*bris.* 3, 3, 4.
106.	*Metellus Thalam capit.* 3, 1, 11.	644.	
105.	*C. Marius cos. Capſam capit.* 3, 1, 14. *Iugurtham & Bocchum reges vincit.* 3, 1, 15.	645.	*Metellus triumphat ex Numidia, & appellatur Numidicus.* *L. Caſſius Longinus cos. vincitur & occiditur à Cimbris.* *Pompeius Magnus naſcitur.*
103.	*Bocchus Iugurtham Syllæ tradit.* 3, 1, 17. *Marius Iugurtham in triumpho ducit.* 3, 1, 17.	647.	*Cn. Mallius cos. & Q. Seruilius Cæpio procos. vincuntur à Cimbris.* 3, 3, 4. *Ioannes Hyrcanus pontifex moritur. Succedit Ariſtobulus qui pontificatum in regnum commutat.*
102.	*C. Marius cos. II. aduerſus Cimbros mouet.* 3, 3, 5.	648.	*Ariſtobulus Iudæorum rex moritur. Succedit Alexander.*
101.	*Lucius Licinius Lucullus caſtris exuitur à ſeruis.* 3, 19, 11.	649.	*C. Lucilius Satyrarum ſcriptor moritur.*
100.	*C. Marius cos. IV. Theutonos cædit.* 3, 3, 7.	650.	*Archias poëta Romam venit.*
99.	*Man. Aquilius cos. cum ſeruis debellat.* 3, 19, 11. *C. Marius cos. V. Cimbros cædit.* 3, 3, 14.		
98.	*C. Marius cos. VI. Saturninum fouet.* 3,	652.	*Saturninus occiditur.* 3, 16, 7. *C. Iu-*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	16, 2.		C. Iulius Cæſar naſcitur.
	Metellus Numidicus exulat. 3, 16, 2.		*Ptolemæus Lathurus à matre regno pellitur.*
			Alexandrum Iudæum vincit.
92.	*P. Rutilius damnatur repetundarum.* 3, 17, 3.	658.	*Antiochus Cyziceni filius Seleucum regno Syriæ exuit.*
			Antiochus Seleuci frater occiditur.
90.	*M. Liuius Druſus ll. fert.* 3, 17.	660.	*Alexander rex Iudæorum, VI. M. eorumdem occidit.*
89.	*Interficitur.* 3, 17, 9.	661.	*Alexander rex Iudæorum L. M. eorumdem occidit.*
88.	*Bellum Sociale exoritur.* 3, 18.	662.	*Alexander rex Ægypti matrem occidit.*
	P. Rutilius Lupus cos. vincitur ab Italis. 3, 28, 12.		*Alexander rex Iudæorum, Phariſæorum ſeditionibus premitur.*
87.	*L. Sylla vincit Samnites.* 3, 18, 14.	663.	*Demetrius Eucærus capitur à Parthis.*
86.	*Bellum ciuile Marianum oritur.* 3, 21.	664.	*Ciues Romani in Aſia iuſſu Mithridatis occiduntur.* 3, 5, 7.
85.	*L. Cornelius Cinna cos. Vrbe pellitur.* 3, 21, 9.	665.	*C. Marius cos. VII. moritur.* 3, 21, 17.
	Marius & ſocii Vrbem occupant. 3, 21, 13.		*Cicero Moloni Rhodio rhetori dat operam.*

Athe-

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
84.	*Sylla Mithridaticos vincit.* 3, 5, 11.	666.	*Athenæ captæ.* 3, 5, 10. *C. Salluſtius Criſpus Hiſtoriæ Romanæ princeps naſcitur.*
81.	*Sylla redit in Italiam contra Marianos.* 3, 5, 11. 3, 21, 18.	669.	*Templum Delphicum incenditur à Thracibus.* *Capitolium conflagrat.*
80.	*C. Marius Marii filius cos. opprimitur.* 3, 21, 23. *Pontius Teleſinus opprimitur. Ibidem.*	670.	*L. Licinius Murena bellum Mithridaticum renouat.* *Sylla Tribunorum poteſtatem minuit.* *Ptolemæus Lathurus moritur. Succedit Ptolemæus Auletes.*
77.	*Ap. Claudius Pulcer cos. in Thracia res gerit.* 3, 4, 6. *P. Seruilius Vatia cos. Iſauros vincit.* 3, 6, 4.	673.	*Cicero Athenas nauigat Antiocho philoſopho operam daturus.* *Sylla ſponte dictaturam deponit.*
76.	*M. Æmilius Lepidus cos. ciuile bellum mouet.* 3, 23.	674.	*Alexander rex Iudæorum moritur. Succedit vxor Alexandra.*
75.	*Cn. Pompeius contra Sertorium mittitur.* 3, 22, 5.	675.	*Cicero è Græcia Romam redit.*
74.	*C. Scribonius Curio cos. in Thracia res gerit.* 3, 4, 6.	676.	*Capitolium reſtituitur.* *Cicero Quæſturam petit.* *Nicomedes Bithyniæ rex moritur, herede*

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
52.	*M. Craſſus in Parthos mouet.* 3, 11, 3. *Cæſar iterum in Britanniam traiicit.* 3, 10, 18.	698.	*Gabinius Nabathæos vincit. Romam reuerſus accuſatur primum à Cicerone, mox defenditur. damnatur tamen.*
51.	*M. Craſſus interficitur.* 3, 11, 9. *Iulia Pompeii coniux moritur.* 4, 2, 13. *Cæſar ponte facto Rhenum penetrat.* 3, 10, 15.	699.	*Caſſius ſuperſtites cladis Craſſianæ in Syria colligit.* 3, 11, 11. *Labienus Cæſaris legatus Treuiros vincit. Cicero creatur Augur. Clodius occiditur à Milone.*
50.	*Cæſar media hieme in Galliam redit.* 3, 10, 22. *Cæſari conceditur abſenti petere conſulatum.* 4, 2, 16.	700.	*Lucretius poëta per furorem manus ſibi infert. Cicero libros ſcribit de finibus.*
49.	*Cæſar conſulatum more maiorum petere iubetur. Ibidem.*	701.	*Cicero in prouinciam Ciliciam proficiſcitur. Cenſa ciuium capita* 320000.
47.	*Cæſar Brundiſii Pompeium obſidet.* 4, 2, 19.	703.	*Scribonius Curio Siciliam occupat pro Cæſare.* 4, 2, 22. *Occiditur in Africa.* 4, 2, 34.
46.	*Cæſar Pompeium vincit.*	704.	*M. Cælius & Milo occiduntur.*
45.	*Et Ægyptios.* 4, 2, 60.	705.	*Cicero Cæſari obuiam progreditur. Cicero orationes habet*
44.	*Item Iubam regem*		

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	& Scipionem 4, 2, 65. *Cæſar triumphat.* 4, 2, 88. *Creatur dictator perpetuus.* 4, 2, 91.		*habet ad Cæſarem pro M. Marcello, & Q. Ligario.* *Herodes Galilææ præficitur ab Antipatro patre.*
43.	*Cæſar ad Mundam Pompeii liberos vincit.* 4, 2, 78.	707.	*C. Caninius in paucas horas coſ. fit.*
42.	*Interficitur.* 4, 2, 95. *Amneſtia decernitur.* 4, 7, 3.	708.	*Octauius Romam venit.* *Sex. Pompeius bona paterna repetit.* 4, 3, 3.
41.	*Brutus & Caſſius in prouincias ſuas abeunt.* 4, 7, 4. *Cæſar Octauianus Antonium ab obſidione Mutinæ repellit.* 4, 4, 5. *Triumuiratus Cæſaris, Antonij & Lepidi.* 4, 6. *Cicero occiditur.* 4, 6, 5.	709.	*C. Trebonius vnus ex percuſſoribus Cæſaris à Dolabella interficitur.* *Caſſius Iudæam ſpoliat.* *Ouidius naſcitur.* *Antipater Herodis pater interficitur.*
40.	*Caſſius & Brutus pereunt.* 4, 7, 13. & 14.	710.	*Sextus Pompeius Siciliam occupat.* 4, 8, 1.
39.	*L. Antonius coſ. obſidetur ab Auguſto Peruſiæ.* 4, 5, 4.	711.	*Pacorus Hieroſolymam occupat.* *Antigonus patruo Hyrcano auriculas præcidit, ne receptum haberet ad pontificatum.*
36.	*Ventidius Pacorum occidit.* 4, 9, 6.	714.	*Aſinius Pollio Dalmatas vincit.* 4, 12, 11.

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
			rede relicto pop. Romano.
72.	*M. Antonius vincitur à Cretenſibus.* 3, 7, 3.	678.	*Sertorius cum Mithridate fœdus init.* 3, 22, 4.
71.	*C. Licinius Lucullus Mithridatem vincit ad Cyzicum.* 3, 5, 16.	679.	*Ariouiſtus Germanorum rex in Galliam tranſit.*
	Spartacus cum gladiatoribus bellum pop. Romano facit. 3, 20.		*Pompeius proſpere res gerit contra Sertorium.* 3, 22.
70.	*Cn. Cornelius Lentulus Clodianus cos. vincitur à Spartaco.* 3, 20, 10.	680.	*Lucullus Mithridatem in Pontum fugat.*
69.	*Sertorius interficitur à ſuis.* 3, 22, 9.	681.	*Mithridates in Armeniam fugit.*
	C. Caſſius Varus procos. vincitur à Spartaco. 3, 20, 10.		*Virgilius naſcitur.*
			Alexandra Iudæorum regina moritur. filius eius minor Ariſtobulus fratre deiecto ſuccedit.
66.	*Q. Cæcilius Metellus in Cretam mittitur.* 3, 7, 4.	684.	*Lucullus Niſibin capit.*
			Triarius Mithridatem vincit.
65.	*Pompeio bellum Piraticum decernitur.* 3, 6, 7.	685.	*Mithridates Triarium ingenti clade afficit.*
			Cicero preturam petit.
64.	*Pompeius contra Mithridatem proficiſcitur.* 3, 5, 21.	686.	*Pompeius Mithridatem nocturno prælio vincit.* 3, 5, 23.
	M. Terentius Var-		*Lucullus ob magnificen-*

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	ro Triumphat de Thracibus. 3, 4, 6.		ficentiam & luxuriam Xerxes togatus appellatur.
63.	Pompeius in Iberos, Albanos &c. mouet. 3, 5, 28.	687.	Hyrcanus Ariſtobulum fratrem obſidet Hieroſolymis.
62.	Proficiſcitur in Syriam. 3, 5, 29.	688.	Cicero conſulatum petit.
61.	Pompeius Hieroſolymitanum templum intrat. 3, 5, 30. Catilinæ coniuratio diſcutitur. 4, 1.	689.	Mithridates moritur. 3, 5, 26. Auguſtus Cæſar naſcitur. Iulius Cæſar fit Pontifex Maximus. Lucullus triumphat.
60.	Metellus Creticus appellatur. 3, 7, 6.	690.	P. Clodius vxorem Cæſaris violat. Heluetii de inuadenda Gallia deliberant. 3, 10, 2.
57.	Iulia Cæſaris filia Pompeio nubit. 4, 2, 13.	693.	Meſſalla Corninus orator naſcitur. Titus Liuius naſcitur.
56.	Cæſar Heluetios, & Ariouiſtum vincit. 3, 10, 2. & 11.	694.	Cicero exulat. Clodius Pompeium inſidiis petit.
55.	Item Belgas. 3, 10, 4.	695.	Cicero redit.
54.	Et Venetos. 3, 10, 5.	696.	Orationem habet pro Sextio &c.
53.	Rhenum tranſit. 3, 10, 14. In Britanniam traiicit. 3, 10, 16.	697.	Gabinius Ptolemæum regno pulſum reſtituit. Alexander Ariſtobuli filius Iudæam ſubigere tentat fruſtra.

Gabi-

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
52.	*M. Craſſus in Parthos mouet.* 3, 11, 3. *Cæſar iterum in Britanniam traiicit.* 3, 10, 18.	698.	*Gabinius Nabathæos vincit.* *Romam reuerſus accuſatur primum à Cicerone, mox defenditur. damnatur tamen.*
51.	*M. Craſſus interficitur.* 3, 11, 9. *Iulia Pompeii coniux moritur.* 4, 2, 13. *Cæſar ponte facto Rhenum penetrat.* 3, 10, 15.	699.	*Caſſius ſuperſtites cladis Craſſianæ in Syria colligit.* 3, 11, 11. *Labienus Cæſaris legatus Treuiros vincit.* *Cicero creatur Augur.* *Clodius occiditur à Milone.*
50.	*Cæſar media hieme in Galliam redit.* 3, 10, 22. *Cæſari conceditur abſenti petere conſulatum.* 4, 2, 16.	700.	*Lucretius poëta per furorem manus ſibi infert.* *Cicero libros ſcribit de finibus.*
49.	*Cæſar conſulatum more maiorum petere iubetur. Ibidem.*	701.	*Cicero in prouinciam Ciliciam proficiſcitur.* *Cenſa ciuium capita* 320000.
47.	*Cæſar Brundiſii Pompeium obſidet.* 4, 2, 19.	703.	*Scribonius Curio Siciliam occupat pro Cæſare.* 4, 2, 22. *Occiditur in Africa.* 4, 2, 34.
46.	*Cæſar Pompeium vincit.*	704.	*M. Cælius & Milo occiduntur.*
45.	*Et Ægyptios.* 4, 2, 60.	705.	*Cicero Cæſari obuiam progreditur.* *Cicero orationes habet*
44.	*Item Iubam regem*		

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	& Scipionem 4, 2, 65. Cæſar triumphat. 4, 2, 88. Creatur dictator perpetuus. 4, 2, 91.		habet ad Cæſarem pro M. Marcello, & Q. Ligario. Herodes Galilææ præficitur ab Antipatro patre.
43.	Cæſar ad Mundam Pompeii liberos vincit. 4, 2, 78.	707.	C. Caninius in paucas horas cos. fit.
42.	Interficitur. 4, 2, 95. Amneſtia decernitur. 4, 7, 3.	708.	Octauius Romam venit. Sex. Pompeius bona paterna repetit. 4, 3, 3.
41.	Brutus & Caſſius in prouincias ſuas abeunt. 4, 7, 4. Cæſar Octauianus Antonium ab obſidione Mutinæ repellit. 4, 4, 5. Triumuiratus Cæſaris, Antonij & Lepidi. 4, 6. Cicero occiditur. 4, 6, 5.	709.	C. Trebonius vnus ex percuſſoribus Cæſaris à Dolabella interficitur. Caſſius Iudæam ſpoliat. Ouidius naſcitur. Antipater Herodis pater interficitur.
40.	Caſſius & Brutus pereunt. 4, 7, 13. & 14.	710.	Sextus Pompeius Siciliam occupat. 4, 8, 1.
39.	L. Antonius cos. obſidetur ab Auguſto Peruſiæ. 4, 5, 4.	711.	Pacorus Hieroſolymam occupat. Antigonus patruo Hyrcano auriculas præcidit, ne receptum haberet ad pontificatum.
36.	Ventidius Pacorum occidit. 4, 9, 6.	714.	Aſinius Pollio Dalmatas vincit. 4, 12, 11.

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	Bellum cum Sex. Pompeio exoritur. 4, 8.		*Auguſtus Liuiam ducit.* *Herodes Hieroſolymam capit.* *M. Vipſanius Agrippa Gallos vincit.*
34.	*Pompeius Sicilia pellitur.* 4, 8, 4. *Antonius rem male gerit in Parthis.* 4, 10, 3.	716.	*Lepidus triumuir ab Auguſto omni potentia exuitur.* *Hyrcanus qui hactenus apud Parthos commoratus erat, ad Herodem venit.*
33.	*Sex. Pompeius occiditur.* 4, 8, 5.	717.	*Pannonii vincuntur.* 4, 12, 8.
32.	*Octauius vulneratur in Illyriis.* 4, 12, 7.	718.	*Antonius Artauaſdem Armeniæ regem dolo irretitum capit.* *Salluſtius moritur.*
30.	*Bellum ciuile inter Cæſarem & Antonium.* 4, 11.	720.	*Herodes cum Arabibus bellum gerit.* *Atticus amicus Ciceronis moritur.*
29.	*Pugna Actiaca.* 4, 11, 6.	721.	*Agrippa Bogudem Mauritaniæ regem occidit.*
28.	*Antonius & Cleopatra ſe perimunt.* 3, 11, 9. & 11.	722.	*Catullus poëta moritur.* *Ægyptus prouincia facta per Equites Rom. adminiſtratur.*
27.	*M. Craſſus Myſos vincit.* 3, 12, 14.	723.	*Auguſtus triumphat.* *Senatum purgat.*
25.	*Octauius appellatur Auguſtus.* 3, 12, 66.	725.	*Herodes Mariamnem coniugem ſuam occidit.*
24.	*Auguſtus Canta-*	726.	*Cornelius Gallus poëta*

Digitized by Google

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	bros bello petit. 4, 12, 48. His poſt quinquennium perdomitis, tota denique pacatur Hiſpania, cum in ea dimicatum eſſet Romanis per annos CC. circiter 2, 17, 5.		poëta, præſes Ægypti mortem ſibi conſciſcit. Herodes Alexandram ſocrum interficit.
23.	C. Antiſtius Cantabros vincit. 4, 12, 51. Templum Iani clauditur. 4, 12, 64.	727.	Terentius Varro Salaſſos vincit. M. Vinicius Germanos ſuperat.
20.	Cantabri ſemet ipſos perimunt. 4, 12, 50.	730.	Pantheon ab Agrippa ædificatur. Virgilius moritur.
17.	Indorum legatio ad Auguſtum venit. 4, 12, 62. Parthi ſigna reddunt. 4, 12, 63.	733.	Herodes templum inſtaurat. Auguſtus Caium & Lucium nepotes adoptat. Horatius carmen ſeculare ſcribit.
13.	Druſus Rhætos vincit. 4, 12, 4.	737.	Cyzicenis libertas redditur. Druſus Friſios ſubigit.
9.	L. Piſo Thracas vincit. 4, 12, 17.	741.	Druſus Rheno & Lupia tranſmiſſis, ad Viſurgim vſque procedit.
8.	Druſus Cattos & Sicambros ſuperat. 4, 12, 24.	742.	Claudius imperator naſcitur. Tiberius Iuliam Auguſti filiam vxorem ducit.
7.	Druſus mortuus Germanici cognomi	743.	Tiberius Dalmatas & Pannonias

Anni ante N. C.		Anni ab V. C.	
	ne honeſtatur. 4, 12, 28.		*ſubigit.*
			Herodes filios ſuos interficit.
Anni poſt N. C.		750.	*IESVS CHRISTVS naſcitur. Herodes moritur.*
2.	*C. Iulius Cæſar coſ. vulneratur in Armenia.* 4, 12, 44.	752.	*Tiberius ex ſeceſſu Rhodienſi Romam redit.*
3.	*Lucius Cæſar moritur.* 4, 12, 42.	753.	*Aſconius Pedianus floret.*
	Cn. Cornelius Lentulus Coſſus Gætulos vincit. 4, 12, 40.		*Athenodorus philoſophus Stoicus floret.*
			Tiberius in Germania res gerit.
10.	*Quinctilius Varus occiditur à Germanis.* 4, 12, 31.	760.	*Pannonij rebellant ducibus Batonibus.*

Atque hæc Chronologica ex accuratiſſimis temporum & annalium ſcriptoribus adiecimus, vt eſſent vnde quæ prius, quæue poſterius eorum quæ ab hoc auctore memorantur, geſta ſint, citra laborem cognoſceres. Addidimus autem ex alienis quoque hiſtoriis, ſacris præcipue, notiſſima quæque, vt ad aliquod inſtar ſynchroniſmi memoria certius confirmaretur. Ea quidem quæ eodem tempore euenerunt, ſtatim è numerorum ſuorum regione, alia inter id ſpatium, quo geſta ſunt, annorum numero non accurate ſignato. Tempora autem ipſa, ad annos ante natum Saluatorem, item ab Vrbe condita retulimus: qui tamen aliquot fere menſibus diſcrepant, quin & ipſe conditæ Vrbis annus controuertitur. Sed hæc non vtique magnum, in hoc propoſito, quo rerum apices non exquirimus, impedimentum adferent. Sicut nec iſtud quod æra Chriſtiana non plane reſpondet receptæ conſuetudini.

VARIA-

VARIARVM LECTIONVM AD FLORVM LIBELLVS.

Collectus ex notis Gruteri, Salmaſii, Vineti, & editionibus.

Naz. Nazarianus Codex qui &
Pal. pr. Palatinus primus Manuſcriptus.
Pal. ſec. Palatinus ſecundus Manuſcriptus.
Pal. tert. Palatinus tertius Manuſcriptus.
Pall. Palatini.
Mſ. Manuſcriptus.
Mſſ. Manuſcripti.
O. Omnes.
Iorn. Iornandes, & eius Manuſcripti.
I. Impreſſi.
e. v. aut v. e. Editio vetus. vetus Editio, qua vſus eſt Gruterus.
q. I. quidam Impreſſi.
al. alii.

PRÆFATIO.

1. *In Cæſ. v. e.* vſque Cæſ.
2. *Ita late Pal. ſec.* ita enim vbique *tert. & e. v.* ita enim late vbique nam tot labor. *Naz.* quod in labor. *videantur Pall.* viderentur.
3. *quum prae. hoc quoque ſicut cetera opera Naz.* quum ſi præc. hoc quoque operæ
abrumpit Mſ. obrumpit.
ad admirationem q. I. in admirationem *al.* admirationum
5. *ipſam matrem ſuam Naz.* ipſam, ann ipſa
ducentos quinquaginta Naz. & alter Pal. CCCC. *alter* CC.
6. *ducentos quinquaginta. alter Pal.* CL.
hoc v.e. huic
7. *Iuuenta Naz.* iuuentas *Pal. ſec.* iuuentus
& quadam Pal. tert. & *omittit.*
8. *haud multo v. e.* haud non multo *al.* aut non multo *al.* ſunt non multo
mouet Naz. mouit

LIB. I. CAP. I.

1. *Marte. q. I.* à Marte
2. *hoc de ſe ſac. grau. conf. eſt q. I.* veſte ſac. grau. hoc conf. eſt.
Tiberinus q. I. Tyberius
amnem Pal. agmen
ſequuta vagitum vber admouit I. vag. ſeq. vbera adm.

4. *iam bis ſeptima v.e.* iam ſeptimus Pal. & *Mſ. o.* iam ſeptima
6. *Palatinum Mſ.* Palatium.
prior Iorn. prius
videt q.I. vidit
7. *ſanguine & præda q.I.* ſanguini & prædæ
9. *Tuſcique Pal.* Tuſcorumque
quid etiam tranſm. q. I. quid tranſm. *al.* quid & tranſm.
10. *præda Naz.* prædæ.
& hac ſtatim Pal. ſec. ac tert. & ſtatim
12. *quam q. I.* quæ
13. *fore Pal. ſec. & q.I.* aditu
vt fœdam Pall. vt *omittunt*
hinc templum & St. q. I. heic templum eſto, inquit, & St. *al.* hic templum eſt St.
15. *iuuentus q.I.* vt iuuentus
diuiſa Mſ. diſperſa
& armis q. I. & in armis
ad ſubita Naz. vt ad ſubita
belli Pal. ſec. ac tert. & q. I. bella
16. *repente Pall. o.* quum rep.
Capreæ Pal. pr. & ſec. Capræ
18. *cui mox Iulius q. I.* cui rei mox Iul. *al.* cui Iul. mox
Quirinum in cœlo vocari placitum diu, ita gentium R.P. q. I. gentium imperio R. *v.e.* Quir. cœlo vocari, placitum diis ita &c. *Pal. pr.* vocari: placitum deſiſtat gent. &c. *ſec.* placitum, & omnium gent. &c. *tert.* Quir. cœlo voc. placitum, & vt gent.

LIB. I. CAP. 2.

1. *ſuccedit q. I.* ſucceſſit
2. *ceteroſque per ſac. Naz.* ceteraque per ſac. *v. e.* ceteraque ſac.
3. *ſimulacrum q. I.* ſimilitudinem

LIB. I. CAP. 3.

2. *exercita q. I.* exercitata.
3. *Curatiiſque Naz.* Curiatiſque *Pal. ſec. & tert. & q. I.* Curiatiiſque
permiſſa I. o. commiſſa
4. *virtutem Pal.* virtutes
5. *ſic (rarum alias decus) vnius v. e.* ſic rerum vnius *al.* ſic earum) vnius
6. *miſſi in aux. ex fœd. Naz. & Iorn.* miſit in aux. & fœd.
in fide Albanus Pal. ſec. & q. I. in fide manſit Alb.
7. *inclinare ſocios Naz.* ſubinclin. ſoc. *Pal.* incl. ſe ſoc. *al.* inclin. ſe ſuos
8. *Fufetium Pal. ſec. ac tert. & q. I.* Suffetium *al.* Suffectum
currus Pal. currus, funes *al.* funus.
diſtrahit Pal. diſtrahitur *q. I.* diſtraxit
9. *quum prius v. e.* prius cum
Romam Naz. Romanum.

LIB. I. CAP. 4.

1. *nepos q. I.* nepos ex filia
interfluentem Iorn. influentem

LIB. I. CAP. 5.

1. *accipit Naz. & Iorn.* accepit
oriundus q. I. oriundum
2. *quatenus q. I.* quamuis
Nauius Pall. o. Næuius
prohibebat, vir. Naz. prohibebatur *q. I.* prohiberet *abſque illo* vir
4. *auguratus v. e.* auguriatus
6. *inde quod Pal. ſec. ac tert. & q. I.* indeque
inde quod a. c. q. e. triumphatur, toga p. t. palmata q. I. indeque a. c. quattuor equis togæ pictæ tunicæque palmatem

LIB.

LIB. I. CAP. 6.

1. *nam ex Pal. tert. & q. I.* nam ob ex.
2. *quaſi ad tempus Naz.* qu. tempus *Iorn.* qua ſi non temp. *al.* quaſi in tempus
3. *curiis Iorn.* decuriis
in tabulas q.I. in tabulis
ac ſic I.o. ac ſi

LIB. I. CAP. 7.

3. *ſæuitiam Naz.* ſæuiti iam *q. I.* ſæuitiam iam
ſup. qua crud. grau. eſt bonis q.I. ſup. quam crud. grau. eſt bonos
6. *Gabiis Naz.* Gabios *Pal. ſec.* à Gabiis
recepto Naz. receptos
excutiens q.I. decuſſit
(quæ ſuperbia!) ſic reſpondit. Tamen Iorn. ea ſuperbia ſic reſpondit vt ſenſerat. Tamen
Tamen v. e. Tum
8. *horrendum Pall.* horrentius *Iorn.* horrendius
pulcerrimum Iorn. pulcerrimam
adem q.I. ſedem

LIB. I. CAP. 8.

2. *ita res q.I.* talem res
6. *noſſet Pal. ſec. ac tert.* noſcet *q.I.* noſceret.

LIB. I. CAP. 9.

4. *Valerius Naz. & Iorn.* Horatius
ex ſummo Iorn & q. I. ſummo
pro concione Pal. tert. & q. I. pro libera conc. *q. mſ.* pro concione plana
5. *populum Pal. tert. & q. I.* pop. Rom.
6. *tum gloria q. I.* tum pro gl.
7. *quippe cui q. I.* quippe cum
gleba nulla, ſed Naz. gl. nulla, ſit *q. I.* gl. n. eſſet, ſed
hoſtile q. I. omittunt
8. *correptis q. I* corruptis
redegerunt q. I. redigeret.

LIB. I. CAP. 10.

3. *qua niſi Naz.* qui niſi
forent Pal. foret
5. *fruſtrato c. p. e. ictu tenetur q. I.* fruſtratum c. p. e. ictum tuetur
iniicit Pall. inicit
geminat Pal. ingeminat
6. *virum q. I.* vix
7. *viri Iorn.* in viris
ſed ne quis ſexus Naz. ſed ne quid ſexus *Iorn.* Sed ne ſexus alter *al.* & ne ſexus alter
8. *expirauit Iorn.* expiauit

LIB. I. CAP. II.

2. *ſignum Pall. o.* dignum
4. *Ea denique Pal. tert.* eademque *q. I.* ea demum
dubitauit q. I. dubitarit
plane q. I. ſane
6. *Algidum Iorn.* Alſium
Verulis q. I. Veiis
ſed tr. q. I. ſi tr.
8. *Carra q. I.* Capreæ *al.* Taphræ
9. *nomini induerit q. I.* nomen ind. *Naz.* nomini induceret
10. *Mænius q. I.* mœnibus
fuere roſtr. Naz. fuere ſolæ roſtr.
bellum Mſ. omittit
12. *L. Quinct. Pall. & e. v.* T. Quinct.
Minutii Mſ. Manlii *al.* Manilii *al.* Mamili *al.* Mamilii *al.* Manulii *Iorn.* Mallii.
14. *Fidem num. Pal. pr. ac ſec.* fide num. *tert.* fides num.

LIB. I. CAP. 12.

1. *ab Etr. Vei. Naz.* ab Etr. fuere Vei

Digitized by Google

2. *trecent.q.I.* trecenti & ſex
ſignata Pal. ſec.ac tert. & q. I. ſignatur *v.e.*ſignatum
6. *Eam namque vir q.I.* ea namq; Furius Camillus vir
ſciebat vict. q.I. ſciebat eſſe vict.
pareretur q. I. pararetur *al.* paretur.
8. *Veientium Naz.* Vel
vrbe remearet I. vrbe non remeare.
10. *cuius I. o.* vt eius
11. *tunc Veientes fuere : nunc Naz.* tunc vel fuere ; nunc *Pal. ſec.* tunc, nunc

LIB. I. CAP. 13.

2. *virtutum Naz. & q. I.* virtutis *Pal. ſec.* virtus
3. *illatam Pal. ſec. omittit. Naz.* illatumam
4. *adhoc Pal. tert. & e. v.* adhæc *q. I.* obhoc
perinde armis Pal. tert. & q. I. perinde ac arm.
5. *& cingente omnia Oc. q. I.* cum cingerentur omn. Oc.
6. *Cluſium obſid. q. I.* Cluſium oppidum obſ. *al.* Cluſium Tuſciæ vrbem obſ.
exinde Pal. tert. & q. I. mouent exinde
7. *temere Pal. tert. & q. I.* Cremeræ
8. *Tum igitur, aut nunquam Pal. ſec.* tunc ig. haud vnquam
9. *Iamprimum q. I.* Iampridem *al.* Quamprimum
11. *religioſiſſimi Pal. ſec. & tert. & e. v.* religioſiſſimum
terra Pal. ſec. terra *tert:* tecta
12. *Albinius Pal. ſec. ac tert.* Albinus *q. I.* Lucius Albinus
13. *Iouem Naz. omittit.*
14. *ſuis q. I.* ſellis
totam vrbem v.e. totam denique vrb.
manib⁹ exæquãt q. I man. ſolo ex.
15. *Tandem Naz. & q. I* Tamen
17. *receſſum Pal. ſec. & e. v.* reditum
victis q. I. victos
18. *ipſo q. I.* pro ipſo
& luſtrata v. e. ſed luſtr. *al.* & illuſtrata
20. *Pomptino q. I.* in Pontino
inſidente galea ſacra alite Pal. ſec. & inſ. inſequente Gallo ſacro *al. q. I.* inſidente galeæ ſatyria alite
21. *Tandem Pal. ſec. ac tert.* Tamen *Iorn. & q. I.* Nec non tandem *Pal. pr.* nec non tamen
qua I. o. qui

LIB. I. CAP. 14.

1. *Mure Pal. ſec. & tert. & e. v.* Murena
imperii infeſtos Pal. tert. & q. I. imperii & magiſtratuum infenſos.
atque iam amplius Pal. pr. aput quam ampl.

LIB. I. CAP. 16.

1. *ſed quod eſt ſp. Pal. pr.* ſed eo ſp.
3. *Cereriſque Mſ.* Veneriſque *q. I.* çeteriſque
4. *otia Iorn. & q. I.* oſtia
amict. Iorn. amici
omnium Iorn. cunctorum
Veſuuius v. e. Veſeuus
6. *numerata Iorn.* numeranda
7. *his region. Iorn.* & his reg. *q. I.* eis reg.
quæris Naz. & Iorn. quæras
arg. armis diſcol. v. eſt. v. a. a. armatam Naz. arg. armatam miſit diſc. veſt. v. a. ambitum.
ſi fallac. q. I. ſi inſidiarum fall.
vrbium Ms. montium
8. *ipſa Samnio q. I.* ipſo Samnio

9. *furcu*

9. *furculas I.o.* furcas
10. *Clauſo Naz.* Clauſo enim
12. *ſtrictu q.I.* ſubiectis
*fuit Pal.*agit *al.*adiit *q.I.*furit

LIB. I. CAP. 17.

1. *populus R. cum Naz.* populo R. cum *Pal. ſec.* P.R. bellum cum *tert.* P.Ro. bellum cum
omnibus q.I. omn.fuit
2. *late per Ethruriam infeſta Naz.* A latere Ethr. infeſtam *Pal. ſec. & tert. & q. I.* A latere Ethruria infeſta
Ciminius Naz.& Pal.tert. & v.e. Geminius *ſec.* Geminus *q. I.* Ceminus
4. *refert totum iter Naz. & Pal. tert. & e.v.* ref. tum iter *ſec. & q.I.*refert. Tum ſic Fabius *Iorn.* præfert tutum iter
5. *ſuo iure Pal.ſec. ac tert. & Mſ. & q.I.* ſuo more
6. *mitterentur Naz. & Iorn.*iacerentur

LIB. I. CAP. 18.

2. *Tarentus q.I.* Tar. iam *al.* Tarentum etiam
*mirabili Mſ.*mirabilis
3. *Hadriatici Pal.ſec.*Adriaci *tert.* Adriatici
dimittit Pal. ſec. ac tert. & e. v. mittit
maius q. I. vrbis
4. *ad remigantem litori Romanam claſſem inde vident Naz.* ad remigantes litore Romanas claſſes vid. *Pal. ſec.* cum nauigantes litore Romanas claſſes vident *Pal. tert.* quum adremigantes litore Romanas claſſes videt
enim I.o. autem
Romani? nec ſatis.aderat.I.o. Romani, nec ſatis norant. Adera
5. *ex hinc Naz. & Iorn.* & hinc

7. *Frentana Mſ.* Ferentaneæ
Obſidius Mſ. Opſidius *q. I. omittunt*
8. *Actum q. I.* Factum
odore q.I. colore
9. *Minucius Ms.* Numicius
proboſcide abſciſſa q.I. promuſcide abſciſa
10. *nec ante Naz.& e.v.* nec alius
*cladi Pal.ſec.*cladis
humero ſaucius in armis ſuis Naz. vmeros augius ſin arm. ſuis *Pal. ſec.* humero ſaucius inermis ſuis *tert.*in caſtris ſuis
11. *ſed tunc q.I.* & tunc
ad totam victoriam Naz. tota victoria *Pal.ſec.* in totam victoriam
12. *percurrens v.e.* currens
*vindicaret q.I.*vindicatura
15. *deinde Naz.* dein
annixus Naz. adniſus *Pal. tert.* amiſſus
*vt in amic. recip. Pal. tert.*vt facto fœdere in amic. populi Romani recip.
16. *adprobauit q.I.* probauit
alia q.I. alias
17. *obtritos Pal.ſec. & q. I.* obrutos *Mſ.* obruptos
20. *Qui autem q. I.* Quis autem
regum confeſſum Pal. ſec. & q. I. regnum eſſe confeſſum *al.* regnum Deum confiterentur
21. *quum Pall.o.& e.v.* quod
offerentem Pal. tert. aſſerentem *I.o.* afferentem
23. *virtute I.militia Naz.*virtutem illi tum *ſtatimque mutatum* virtutem *in* virtutum *Pal. tert. & e.v.* virtute militum
*ditionem Pal. ſec.ac tert.*deditionem *q.I.*dedicationem
25. *ſed tanta de op.q.I.* & tanta de op.*al.* & tanta adeo de op.
26. *enim temere vllus q. I.* enim

vllus *al.* enim alius
niſi pedora Naz. niſi quaſi pecora

LIB. I. CAP. 19.

1. *Qui enim q.I.* quid enim

LIB. I. CAP. 20.

1. *regionu Pal. pr. ac tert.* regionibus
incluto q.I. inclyto *al.* cũ inclito
M. Atiliq Naz. Maſilio *al.* Artilio *al.* Attilio *Iorn.* Vatilio

LIB. I. CAP. 22.

1. *ac ferbuit Naz.* & adferbuit *v. e.* ac viruit *al.* ac fremuit
Ita qua inerat, quadam q.I. Itaq; inerat quædam *al.* Itaque quædam
2. *Volerone Mſ.* Val. Nerone *al.* Valerio Nerone
3. *agros Pal.* hortos
4. *in capta vrbe conſenuit q.I.* obſeſſis in c. v. conſuluit
5. *aquo q.I.* de æquo

LIB. I. CAP. 24.

1. *Secundam in Vrbe med. dec. q. I.* Secundum in Vrbe dec.

LIB. I. CAP. 25.

1. *excitauit q. I.* incitauit
dignitas Pal. ſec. q. I. indignitas
plebeii Naz. plebes *Pal. ſec. & tert.* plebs

LIB. I. CAP. 26.

1. *vt plebeii quaque mag. Pal. pr. ac ſec.* vt plebes quoque mag. *v. e.* vt plebis q. m. *al.* vt plebeii mag.
2. *Stoloni. hac quidam q.I.* Stolo quodam

3. *ſonum, ignotum p. ſ. e. à ſ. ſ. i. irriſa q.I.* ſonum irriſa *intermedio omiſſo.*
5. *tum natalium Pal. tert.* natal. *v. e.* nunc natal.
7. *Sp. Caſſium, agraria lege, Malium largitione ſuſpectum q. I.* Caſſium largitione agraria lege ſuſpectum
Spurio quidem ſuppl. v. e. Mælio ſuppl.
Ahala q.I. Hala

LIB. 2. CAP. I.

1. *iuuentas q.I.* iuuenta *al.* iuuentus
2. *Ita q. I.* Itaque
bellis victoriiſque q. I. bellum victoriſque

LIB. 2. CAP. 2.

1. *populus quum Pall. o.* populus Rom. quum
2. *abſciſam q.I.* abſciſſam
mole Naz. mare & nec mole *Pal. ſec. & tert. & Mſſ. & q. I.* mare
iungenda Naz. iungendum *Pal.* iungendam
iung. & ad q.I. iung. ad
cont. ſuum q. I. cont. ſuam *vt & Pal. tert. cui tamen ſuperſcriptum* ſuum
3. *autem q.I.* enim
4. *terreſter q.I.* terreſtris
5. *fretum q.I.* fretum tum
8. *forma Pall. o. & q.I.* fama
illis nautica artes q. I. illis plus nauticæ artis
9. *alia Iorn.* validæ
& fug. Iorn. aut fug.
11. *Pra q. I.* Pro
tanta vict. Pall. o. tanta huius vict.
Aſina Corn. q.I. Corn. Aſina
12. *Drepanis. Iorn. & q.I.* Drepano

Eryce Naz. Eryco *Pal.* Eryca
13. *Camerinenſium Mſ.* Camerinienſ.
15. *Sardiniam q. I.* in Sard.
Corſicam q. Mſ. Choſſuram
16. *vbi & ſic Carala Naz.* Olbiæ hic Baleriæ *Pal. ſec.* vbi & hic Baleriæ *tert. & v. e.* vbi & hic halenæ *q. I.* vbi & hic Caralæ *Iorn.* Olbiam. ibinteriæ *Mſ.* Balariæ *al.* Baleariæ
17. *Punici Pal. tert. & v. e.* Punico.
Mannio Naz. Nautrio *Pall. & q. Mſ.* Naurio *Iorn.* Natio *q. Mſ.* Nannio
18. *Max ventis* Mox dein deuentis *ſuperſcriptumq.* Denique *Pal. ſec. ac tert. & q. I.* mox de uentis
20. *hominibus, ſed q. I.* hominibus, modo ſed
21. *cecidiſſet Mſ. o. & Iorn.* cepiſſet
obſidio q. I. obſidione
22. *eſſent q. I.* deeſſent
23. *calamitatis* Pal. *tert. & q. I.* calamitati
24. *ne commut.* Naz. *& Iorn.* nec commut.
27. *vt nec amplius eam inſulam concitarent.* Naz. vt ne a. e. i. concitarent *ſuperſcriptumq.* vo *tanquam vo'uiſſet legi* vocitarent *q. I.* vt ne amplius ea inſula concitaretur *al.* vt ne amplius ea in inſula concitaretur
28. *ſi gregem* Naz. *(ſed à ſecunda manu) item reliqui Pall. & v. e.* ac ſi gregem
29. *Appio q. I.* Publio
31. *Quantus ô tunc q. I.* Quamuis Octauo
32. *interceptam t. victoriam* Naz. *& q. I.* intercepta t. victoria
promontoriis q. I. omittunt.
fruſtrarentur Naz. fruſtarentur *q. I. omittunt. al. eius loco praferunt* alliſa
& ſic q. I. omittunt.
33. *Lutatio q. I. omittunt.*
Ægates q. I. Egates
35. *caſtrenſis q. I.* caſtrenſi.

LIB. 2. CAP. 3.

1. *Bellum Liguſticum* Naz. Bel. Liguricum *Pal. ſec. ac tert.* de bello Ligurico
2. *nec non & Illyrii Mſ.* nec non Ill. *q. I.* nec non & Illyrici
3. *vtrique q. I.* ita *al.* itaque
4. *Tuti q. I.* Tutum
5. *eluderent Salyi, Deceates, Oxybii, Euburiates, Ingauni, tandem* Naz. eluderet ſaltus, deciateſexubile buriatas incognitas tandem *v. e.* eluderet ſaltus deſrate. buriates ſexule. incognitas tandem *q. I.* eluderet ſaltus deciates moxubii, euburiates incognitas tand. *al.* eluderent Salyi, Deceates, Oxybii, Euburiates: incognitas t. *Mſ.* eluderet ſaltus buriates deciale loxubile incognitas t. *Iorn.* eluderent ſaltu, viis, latebris Deceates, Oxybii, Euburiates, Inganni tandem

LIB. 2. CAP. 4.

1. *experimento Iorn.* experimentū
ſimile niuibus Mſ. & q. I. ſimile cum niuibus
eunt q. Mſ. exeunt
3. *Britomaro q. Mſ.* Britanico
baltea q. Mſ. balteo
4. *Arioniſto Pal. pr.* Ariouito *ſec.* Arnouito *tert. & e. v.* Arioiuſto *Iorn.* Ariobiſto *q. I.* Aſtrionico *Mſ.* Ariouico
5. *Viridomaro Mſ.* Virdomaro
arma Iorn. opima

Digitized by Google

LIB. 2. CAP. 5.

1. *Titiumque Mſ.* Ticinumque *Adriani I. o.* Adriatici
2. *Teutana q. I.* Teuta *al.* Teuca
3. *nec gladio* Pal. *pr. & ſec. & e. v.* ne gladio

LIB. 2. CAP. 6.

1. *quadriennii Iorn.* quadriennium *ſit populus qui vicit* Pal. *tert. & e. v.* ſit victor populus
2. *Vrebat, I. o.* Pudebat. *al.* at vrebat *al.* Aut pudebat *ablatum mare, capta inſula v. e.* ablato mare c. i. *q. I.* ablatum mare, raptæ inſ. *al.* ablato mari, raptis inſulis *vltionem Pal. ſec. ac tert. & e. v.* in vltionem *morabatur Pal. tert. & q. I.* remorabatur
3. *in cauſſa q. I.* in cauſſam *deleta Naz.* delecta
6. *ferro, verſa. q. I.* ferro & igne, verſa
7. *bellum pacemque porto: vtrum eligitis? Succlamantibus; bellum. Bellum igitur Mſ. Lipſii* b. p. p. v. e. cumque ſucclamatum eſſet, vtrum vellet daret, bellum igitur *q. I.* bellum affero & pacem, vtrum eligitis? cumque ſucclamatum eſſet, vtrum vellet, daret, Bellum igitur. *al.* bellum affero & pacem, vtrum eligitis, vtrum placet, ſumite. Quumq; ſucclamatũ eſſet &c. *mediam curiam Naz.* media curia
9. *Romanis Pal. ſec. & mſ. omittunt.* *Saguntino igne Naz.* ſagu in igne *moxque emendatum* Saguntinum igne
15. *quadraginta Iorn.* ſexaginta *denique Pall. o. & e. v. omittunt.*
16. *quaſi Iorn. omittit.* *ſecundum q. I.* ſecum
18. *torrente Vergelli Iorn. & q. I.* torrente Vergello *al.* torrente Vergilii *al.* terrore Vergelii
19. *Adherbalem Mſ.* Adarbalem *q. I.* Maharbalem
22. *crederet v. e.* credet
24. *in bullis ſingulisque anulis q. I.* in bullis cingulis atque annulis
26. *in deligendis q. I.* intelligendis
29. *pepulit in Campania Pal. ſec.* repulit à Camp. *tert.* pepulit à Camp. *Iorn.* perpulit in Camp. *q. I.* pepulit, & Camp. *al.* pepulit è Camp.
30. *Nam hucuſque tot. m. c. ſ. l. d. ſ. d. ſ. R. Pal. ſec. hæc omnia omittit.*
32. *hoſtes Iorn.* hoſtis *volitarent &c. facerent Iorn.* volitaret &c. faceret *diuiſa q. I.* diuerſa
34. *niſi quod hactenus &c. parceretur. q. I.* quid niſi hactenus &c. parceretur?
35. *illi Naz.* illic *morti q. I.* mortis
36. *pæne totam q. I.* ſpem pæne tot. *al.* ſpem tot
39. *felicius q. I.* facilius
40. *ſaltem oculis Pall. o. mſ. & q. I.* ſaltem vel oculis
42. *Tarentus Naz.* Idem Tarentinus *q. I.* Tarentinus *inde Pall. o.* ille *Romam q. I.* in Romam
43. *admiratione q. I.* adminiſtratione *vltimos metus Naz. à manu correctrice* vltimas metas
45. *neque cælo, ſed ab Vrbis ipſius mœnibus & Capitolio ferri videretur, Iorn. & q. I.* non à cœlo, ſed ab vrbis mœ. & Cap. vider.

ad

adoratam Pal. tert. & q. I. adortam *al.* adhortam *Iorn.* adornatam

47. *inſederat q. Mſ.* inſiderat

48. *ſector q. I.* emptor

49. *Aſdrubal. Pall. o.* ab Hiſpania Aſdr.

51. *vltimo It. angulo q. I.* vltimos It. angulos

id eſt in ipſas q. I. & in ipſas

52. *Tanto, id eſt omni, qua q. I.* tanto qua

inopinanterque Iorn. inopinatumque *q. I.* inopinantemque

57. *incubantem v. e.* incumbentem

58. *ducum maximi Naz.* duc. max. duces *Pal. ſec. ac tert. & e. v.* ducum clariſſimi duces

60. *potuiſſe q. I.* poſſe

LIB. 2 CAP. 7.

1. *Syria q. Mſ.* Aſia
2. *quondam v. e. omittit.*
3. *ſpectatione q. I.* exſpectatione
8. *qui nauibus à mari I. o.* quibus à mari
9. *mortem Iorn & q. I.* morem
10. *Chaonum Pall. & v. e.* Achaonum

Aoumque amnem Pal. pr. Dumique omnem *ſec. ac tert. & q. I.* Indumque amnem *v. e.* Nidumque amnem *al.* Pindumque amnem *Iorn.* Sauum amnem *id eſt, ipſa I. o.* & ipſa

11. *auſus v. e. omittit.*
12. *Lacedamona Pal. tert.* Lacedæmonia *q. I.* Lacedæmoniam

LIB. 2. CAP. 8.

5. *illinc Pal. ſec. & tert. & e. v. omittunt.*
6. *id eſt, ſi Aſia Ms.* id eſt, ſi ſe Aſiæ *q. I.* Aſiæ
8. *maximus regum, contentus fortiter indixiſſe bellum Ms. Lipſ.* m. r. conuentus f. i. b. *q. I.* in m. regum conuentus: Fortiter indicto bello
10. *nuncio q. I.* initio
11. *Tum q. I.* Tam
12. *Statim & è veſtigio q. Mſ.* ſt. & ex veſt. *q. I.* ſtatim è veſt. *al.* ſtatim & eveſtigio

Regillo Ms. Regillio

adremigantibus Pal. tert. & q. I. ad remigantibus *al.* à remig.

13. *Themiſtoclem Pall. o. & v. e. ac q. I.* Alcibiadem
15. *conſederat q. Mſ.* conſiderat
17. *felicitate q. I.* facilitate

LIB. 2. CAP. 9.

1. *Syriatico I. o.* Syriaco

vt debebat Pal. pr. & ſec. & debebat

LIB. 2. CAP. 10.

2. *& initia Pal. ſec. ac tert. & e. v. omittunt* &
3. *Apulo Pal. tert.* Appulo *q. I.* Æpulo

& capitis errore lapſaret Naz. & cap. & iactaret errore lapſaret *ſuperſcriptumque deinde* & cap. iactatus errore lapſaret

LIB. 2. CAP. 11.

1. *Syriatici I. o.* Syriaci
2. *An fuiſſent, an cupidus triumphi Manlius eos Naz.* an fuiſſet cupidus tr. M. an eos *Pal. ſec.* an fuiſſet cupidior tr. M. an eos

non approbauit q. I. non approbauit Senatus

3. *mixta, & adulterata rel. Naz. & q. I.* mixta & adulterata eſt, rel.

qui

qui Pal. ſec. & q. I. quibus

5. *quos Toloſtobogi Tectoſagique iam inſederant* Pal. ſec. Solos Tologiorum tectos ſagatiam inſiderant *tert.* ſoloſtogiorum tecto ſagacia inſederant. *v. e.* ſolo ſtologiorum recto ſagaciani inſederant *q. I.* ſoloſtologiorum tectoſagiam inſederant *Iorn.* Coloſob egit Olympum tectos agimagaba inſederant

Vtrique Iorn & q. I. vtrinque

6. *offocandas* Pal. ſec. & q. I. effocandas *Iorn.* offucandas

7. *Orgiagontis regis vxor Iorn.* Orgiacontis Vxor

LIB. 2. CAP. 12.

3. *Vir. Thracum; ferociam Thracum diſciplina Macedonum temperauerunt q. I.* viribus Thracum, diſciplinam Mac. temp. *al.* tentauere

4. *ſummo q. I.* de ſummo

5. *Aſtrudem Pal. ſec. ac tert.* Aſtumidam *Mſ.* Aſtundem *v. e.* Aſtundam

inuia, acceſſit; regemque Pal. ſec. inuia via acceſſit : regemque *q. I.* inuia, acceſſit via : regemque

7. *deprenſa q. I.* depreſſa

alia minatus, alia irr. Pal. ſec. ac *tert. & e. v.* alias eminatus, alias irr. *al.* alias minatus, alias irr.

8. *adeo q. I.* eo

11. *recepit Mſ. Lipſii* receperat

conuiuiis q. I. in conuiuiis

14. *perceperat Pal. ſec. & q. I.* præceperat

LIB. 2. CAP. 13.

2. *Scordam Pal. tert. & v. e.* Leſcordam *al.* Loſcordam

LIB. 2. CAP. 14.

5. *in malis Pal. ſec. & I. q.* in malis ſuis

LIB. 2. CAP. 15.

1. *exiguum I. q.* exig. fuit

patratum Pal. ſec. paratum *tert. & e. v.* peractum

maximum eu. q. I. maximo eu.

3. *territaret Pal. ſec. ac tert. & e. v.* territabat

10. *officinis Pal. ſec. ac tert.* officinas

18. *vrbs Mſ. omittunt.*

triumphus. q. I. triumphis.

LIB. 2. CAP. 16.

3. *tum maxime q. I,* cui tum maxime

Macedoniam Pal. ſec. & q. I. Macedoniæ

4. (*fata rerum!*) *Pal. ſec. & tert.* ô fata rerum ! *q. I.* fato rerum

7. *permiſtis q. Mſ.* miſtis *q. I.* peruſtis.

vena q. I. omittunt.

LIB 2. CAP. 17.

7. *prouinciam v. e.* vrbem

ora q. I. oram

10. *qui ex Macedonia cognomen meruit, cum & Contrebiam memorabili cepiſſet exemplo, & Nertobriges, mai.* Pal. ſec. qui ex Macedonia cognomen meruerat, & Celtibericus fieri, cum & Trebiam mem. cep. exemplo, & Nerſobriis mai. *tert.* qui ex Mac. cogn. meruerat, & Celtiberius filius : cum Celtiberiam mem. cep. ex. & Nertobrigibus mai. *q. I.* cui ex. Mac. cognomen, meruerat Celtibericus fieri, cum & Contrebiam mem. cep. ex. & Nertobrigis mai. *al.* qui-

qui ex Mac. cogn. meruerat & celtibericus fieri, cum & Contr. mem. cep. ex. & verſobrigis mai.

11. *quum rex fuiſſet l.o.* quum à rege fuiſſet

12. *Decimus q. l.* Decius

13. *res ceſſiſſet Pal. ſec. & tert. & q. l.* rec eſſiſſet *al.* re ceſſiſſet *Salondicus Mſ.* Solondicus

16. *internitionem q. l.* internecionem *inſignia v. e.* inſignita

17. *etiam q. l.* eum *Pompilio Pal. ſec. & e. v.* Popilio *Pal. tert.* cæpione *q. l.* Seruilio.

LIB. 2. CAP. 18.

2. *flumen Durium ſita Pal. ſec.* flumen Sylata *tert. & Mſ.* flumen ſituata *v. e.* flumen ſublata *al.* flumen Durium ſituata

3. *Segulenſes q. Mſ. & l.* Sedigenſes *al.* Segidenſes

4. *acceptum Naz.* receptum *Megara viro Pall. o.* Megari victo

5. *Mancinum. hunc q. l.* Mancinum aggreſſi ſunt. hunc

12. *celia q. Mſ. & l.* cæliæ *al.* cœliæ *indigenam Pal. tert.* indigeneam *q. Mſ.* indigena *al. & l. o.* indigenæ

13. *orantes Naz.* orante occideret. vbi *Pal. ſec.* occideret. & vbi *tert.* occideret. Sed vbi

15. *Itaque deplorato exitu q. l.* Itaque etiam ex. depl.

16. *Maſte fortiſſimam Pall. & l. o.* Macte eſſe fort. *ciuitatem! aſſeruit cum Pall. & l. o.* ciuitatem aſſeruit, quum

LIB. 2. CAP. 19.

1. *ſaeculi q. l.* ſæcula

4. *manibus v. e.* omittit.

5. *Quæ etſi iuncta inter Naz.* quæ ſi i. i. *q. l.* quæ etſi inuoluta inter

6. *priuſque, vt cœpimus, iuſta illa, & pia cum exteris gentibus bella, memorabimus; vt magn. q. l.* Priuſque, vt c. i. illa memorabimus, & pia cum e. g. b. vt magn. *al.* priuſquam vt cœp. iuſta illa memorabimus ut & pia cum ex. gen. bella magn.

LIB. 2. CAP. 20.

1. *inſimul Naz.* inſemel

4. *amiſerit, an Naz. & q. l.* amiſerit pop. Romanus, an

5. *recidit ex. Pall. o. & e. v.* cæde ex. *q. l.* cadit ex. *in exitium Naz.* exitium *Pal. tert.* in exitum

LIB. 3. CAP. 1.

2. *Numidia q. l.* Numida *fuit in Iug. q. l.* fuit Iug. *citra q. l.* contra

7. *Numidiam q. l.* Numidam *immittitur q. l.* mittitur *peritus q. l.* præmonitus

8. *Maſſiuam Mſ.* Maſſilinam *q. l.* Maſiniſſam

9. *quod prius Naz.* quod primus *Pal. ſec.* quem prius *q. l.* quem quod prius

10. *iam ſimulata, iam quaſi vera fuga Pal. tert. & e. v.* iamque quaſi v. f. *q. l.* iam quaſi ſimulata vera fuga *al.* tam ſimulata quam v. f.

11. *popul. non contentus Pal. pr.* popul. contemptus *ſec. & tert.* itemque *v. e.* popul. contentus *theſauroque Pall. o.* theſauroſque

15. *inditam q. l.* editam

16. *acceſſio fieri timet q. l* acceſſionem

nem timet *al.* acceſſione fieret timet *al.* acceſſionem fieri timet

18. *vidit Naz.* vt vidit

LIB. 3. CAP. 2.

1. *ſauitum Pall. o. & e. v.* venientem
2. *perinde q. I.* peruicaci
ingenia Pal. pr. & tert. itemque v. e. & q. l. ingenio *Pal. ſec.* ingenium.
4. *Varuſque vict. Naz.* & *q. I.* Variuſque vict. *Pal. ſec.* Varus quoque vict. *l. q.* Varus vict.
teſtis Pal. tert. teſtis eſt
Iſaraque Pal. pr. & ſec. & q. l. Iſaura *Pal. tert.* Iſata *v. e.* Iſauria
Vindelicus Pal. tert. Vendelicus
amnes q. l. amnis
5. *Bituitus Pal. p.* Biſuiſus *ſec. ac. tert.* bis victus *q. l.* bis viſus
6. *erexere q. l.* extruxere

LIB. 3. CAP. 3.

2. *remigarent q. l.* remigrarent.
4. *Silanus q. l.* Syllanus
5. *Marius Pall. ſec.* M. Marius
illi q. l. illo
7. *quo, fidem numinum! Pall. o. & e. v. aliaque* qua, fide numinum *Pal. pr.* quaſi denuminum
8. *aucta q. l.* acta
10. *Teutobocchus Pall.* Teutobocus
tranſilire q. l. tranſire
ſuper Pal. ſec. & tert. & e. v. inter
ipſa Pall. o. & e. v. ſua
12. *Ateſim Pal. pr. ac tert.* Ad hoſtes in *Pal. ſec.* At hoſtes in
13. *eſt. Iam diem Naz.* eſt; venere illi quam & in barbaris multa veſtigia, diem

14. *Raudium Pal. tert.* Kandium *q. l.* Claudium
procurrere q. l. concurrere
millia inde ad ſexaginta ceciderunt; hinc trecentis minus Pal. pr. ad oram vt & Mſ. pro ſexaginta *habent XL. Pal. tert.* hinc tercentis minus *v. e.* mil. inde LX. cæciderunt. hinc trecenti minus *al.* mill. inde ad ſex. ceciderunt: hinc tertio minus
17. *perinde ſpecioſa Pal. tert. & e. v.* perinde ſpecioſior *q. l.* perinde plus ſpecioſa
18. *Boiorix Pal. pr. ac ſec. & Mſ.* Beleris *l. o.* Beleus
ſubſidio Naz. & q. l. in ſubſid.
21. *quid inſignius q. l.* quidque inſign.

LIB. 3. CAP. 4.

1. *ſi diis Pal. tert. & q. l.* ſic diis
2. *ſanguinem humanum q. l.* ſanguine humano
cuiuſquemodi q. l. cuiuſmodi *al.* eiuſmodi *al.* & huiuſmodi
4. *(ſimile prodigio) Pall. & l. o.* ſimili prodigio.
5. *per perfidum Pal. ſec. ac tert. & q. l.* perfidum *al.* per perſtrictum

LIB. 3. CAP. 5.

1. *Ætas Pal. pr.* Actas *ſec. ac. tert. item Ms. Bongarſii & e. v.* Ethas *Mſ.* Etbas *q. l.* Atheas
2. *decem & ſeptem Pall. o. Mſ. & e. v.* quatuordecim
3. *animu q. l.* animus
4. *oſtentabant q. l.* oſtendebant
6. *deinde Naz.* inde
cunctanter q. l. conſtanter
7. *edicto, quum omnes Naz. al.* vt o
8. *pro nobis ſtetit, ceterum q. l.* pro nob.

nob. firmius ſtetit ceteris *al.* pro nob. firmius ſtetit. Ceterum

10. *compulit. Mox. q. l.* compulit, ſic illos quoque ante, mox
ſubruto q.l. ſubrupto
muris, poſtquam Pall. o. & e.v. muris munitum, poſtquam

11. *ipſum Naz.* ipſam
debellatum Naz. debellata *q.l.* debellatum etiam

13. *raptam q.l.* captam

16. *piſtrix Naz.* Iſtrix

17. *regem fames, & ex fame Naz.* regem ex fame *Al. o. Mſſ. & l.* regem, & ex fame
Æſapus q.l. Eſopus *al.* Aſopus

18. *moraretur Pall.o.& e.v.* morarentur
felicior q.l. infelicior

20. *malis Pal.* magis
augebatur q. l. angebatur

23. *quanta felicitas Pal.ſec.& tert.* quantas felicitates

25. *Siciliæ q. l.* Ciliciæ
mox ſubruto Pyraei portu Mſſ. omittunt
tantum Pall. tamen

27. *rebelles Pall.o.* rebellis
ipſo q.l. in ipſo

28. *ſtellis q.l.* ſtellas
Arthocen Pal. pr. & ſec. Adartocen *tert. Mſſ.& e.v.* Adarthocem

29. *quid Naz.* quod

30. *Hieroſolymam q. l.* Hieroſolyma
vitem cælo Naz. vti ſcœlo *al. o.* vti cœlo
quia Pal.ſec. qui
renouabat q. l. renuebat

LIB. 3. CAP. 6.

3. *Pyraeum & Mſſ.& Pall.o.prater tert. omittunt.*
quod q.l. quem

4. *myoparonas q. l.* & myoparonas

7. *ille quoque ante felix, dignus nunc vict. q. l.* ſic felix ille & dign. vict.
factus Pal.ſec.& q.l. factus

8. *Gratilius q. l.* Gratillius
Liguſticum Mſſ. Liguſtinum

10. *Ponticum; Pamphylium Metellus; Aſiat. Pall.* Ponticum & Pamphylium: Metellus Aſiat.
portam q.l. portum
obſeruauit Pal. tert. & q. l. obſerauit

12. *ad primum l. q.* primum

14. *alias Naz.* alia
idque proſpectum Pal. ſec. idque repertum *tertio ſuperſcriptum* idque re perſpectum
agris Pal. tert. agris quaſi aquis *v.e.* aquis

15. *mirere Pall. o.* mirer

LIB. 3. CAP. 7.

4. *Cydoneam l. o.* Cydonam

6. *inclitus Naz.& q. l.* irritus *al.* irriſus
victiſque &c. Pal. tert. & e. v. totam iſtam periodum omittunt.
& Panare Cydonea Pal. Panace. Cydoce *l.o.*& Panare Cydonæ

LIB. 3. CAP. 9.

2. *regebat. Sed Naz.& q. l.* regebat: &

LIB. 3. CAP. 10.

1. *reliqua Pal.ſec.& e.v.* reliquias *Pal.tert.* reliquas

2. *ſedes Pall.o. & e.v.* ſedem.

3. *paſtor q.l.* paſtorum

4. *longeque Pal.ſec.ac tert.& Mſſ. & q.l.* longe
in fugam q.l. in fuga

 6. *Meri-*

6. *Morini Mſ.& q.I.* mora
7. *Induciomarus Mſ.* Inductiomarus *q. I.* Indutiomarus
8. *Cottam Pal.* Lucium Cottam
10. *Hedui Pal. pr.* Hæcaui *ſec.* Heccani *q. Mſ.* eccani *al.* heccaui *al.* hæc aui *q. I.* ſequani *al.* hæc auide
11. *Ariouiſti ſup. Naz. & I.* Ariouiſti regis ſup.
12. *in principiis v. e.* principibus
13. *teſtudine q.I.* veluti teſt.
14. *Tencteri q.I.* Centenari *al.* centenarii
vltro q.I. vltra
Moſulam Pall. o. & Mſ. & e. v. Maſſiliam *ſed Pal. tert. à prima manu* Moſellam
16. *hic Romanus Pal.tert.* Rom.hic *pr.& ſec.* hic Romanus
Britanniam tranſit Pall. o. & I. Britanniam petit.in Brit.tranſit
qui q.I. quum
18. *admodum Naz.&. q.I. omittunt.*
eoſdemque q.I. eos denique
ſequutus in ſiluas Pal.ſec. & e. v. ſequutus inſulas *Pal.tert.* ſecutus ſiluas
Cauelanis Pall.o. & q. Mſ. Caueliānis *Mſ.* Callidonianis *al.* Cauelianum *al.* Caſſiuellaunum
20. *Biturigas. Mſ.* Bituricas *q. I.* byturigas
Carnutas Ms. Carnuitas
etiam quaſi terrore Pal.tert. & e. v. nomine atque terrore etiam quaſi *q. I.* nomine & quaſi terrore *al.* terrori
Vercingentorix q. Mſ. Vergitgentoris *al.* Vergingetorix *q.I.* Vergingetoris
21. *comitialibus Pal.pr. & tert. & e.v.* conciliabulis *Pal. ſec.* conciliabulis
22. *feliciſſima Pal.pr.* feliciſſi *temeritatis? Pall.o.* temeritat *imerſus I.o.* emenſus *& ex q.I.* ex
23 *Auaricum Mſ.o.* Altiaricu
24. *octoginta millia muro* N cum milite, muro *defenderent Pal.ſec. ac tert.* defenderit
25. *ingentique l. q.I.* ingenti quaſi l.
26. *tum & phaleras Naz.* cum & ph. *Pal.ſec.& tert. omittunt* tum &

LIB. 3. CAP. 11.

2. *Aduerſis q.I.* Aduerſa
4. *fœderum, Syllaque q. I.* fœd. cum Syllaque
5. *Regiis q.I.* Regis
7. *Mezera Pall. & Mſ.o.* Mazarœ
8. *ſericeiſque q.I.* ſericiſque
11. *vreretur q.I.* vteretur

LIB. 3. CAP. 12.

3. *vt claritate Pal. pr. & e.v.* & celeritate *Pal. ſec.* in claritate
6. *in Italia ſua q.I.* Italia ſua
8. *luxu I.q.* luxus
9. *Vnde regnaret i. l. diuulſus Pal. ſec.ac tert. & q. I.* Vnde regnare i. l. iuſſus *Naz.* Vnde i.l. diuulſus *vb. illud* vnde *à recentiori manu eſt*
11. *vitia q.I.* vſi ea
tempeſtas q. I. poteſtas
12. *Catil.patria q.I.* Cat. hoſtem patr.

LIB. 3. CAP. 13.

1. *cauſſas q. I.* cauſſa
2. *ageret Pal.ſec. & tert.* ageretur

4. in

in exitium ſuum merces erat q. l. exitium ſuum receſſerat
ætate Lipſii Ms. omittit.

LIB. 3. CAP. 14.

miſeratus eſt Mſ. & 1. o. addunt ne pop. Rom. gentium victor, orbiſque poſſeſſor, laribus ac focis ſuis exularet.
triumuir Pal. tert. & e. v. triumuiratus

LIB. 3. CAP. 15.

tribunatu, plebe ſecunda volitaret: obrog. a. l. ſuis Min. tribuno, fretus Pal. tert. & e. v. tribunatu fretus *omiſſis intermediis*
1. *obrogare q. l.* abrogare
pulſus Pal. pr. a ſecunda manu item tert. & e. v. depulſus

LIB. 3. CAP. 16.

1. *Annio Naz.* Anio
adoptabat q. l. adoptat
2. *ver. iur. q. l.* ver. ſua iur.
5. *inde Capitolium q. l.* inde in Cap.
6. *degreſſus q. l.* digreſſus
fact. [illegible] *in curiam aggreſſus eſt Pal. te*[illegible] fact. rec. i. cur. regreſſus eſt *v. e.* fact. in curiam aggreſſus eſt *al.* fact. receptus in curiam eſt.

LIB. 3. CAP. 17.

2. *ne l.* nec
illius e. v. illa
3. *Gracchi al. o.* Caii Gracchi
fortunaſque principum q. l. fortunaſque patrum, vitaſque princ.
peculabantur l. pecularentur
5. *elegit Pal. tert. & e. v.* abegit *al.* eligit *al.* egit *Pal.* delegit
8. *in ora q. l.* & in ora

LIB. 3. CAP. 18.

1. *Sociale q. l.* Bellum quod aduerſus ſocios geſtum eſt; ſociale
3. *ius ciuitatis, quam q. l.* Tuſciæ ciuitates, quas
6. *Popedius Marſos, & Latinos Afranius; Vmbros totus Senatus & conſules; Samnium Lucaniamque q. l.* Pop. Marſos & etiam Latinos. Afranius Vmbros, tot ſen. & conſules Samnium, Lucan
7. *Corfinio q. Mſ.* confinio
11. *reſerata Pal. pr.* reſerat *ſec.* Roſerata *tert.* Reſerata *Mſ.* re ſerat à
Nuceria Pal. tert. Luceria
Picentia q. l. Pimentia *al.* Picentii
cædibus, ferro Mſ. cædibuſque ferro

LIB. 3. CAP. 19.

3. *latifundiis Mſ. & q. l.* late fundis
ciu. Romanorum Naz. ciu. Romanorum Latinorum *l.* ciu. Latinorum
4. *Coma q. l.* ceremonias
6. *ſexaginta Pal. tert. & q. l.* quadraginta
7. *Quin illud quoque (vltimum belli dedecus) capta q. l.* Illud quoque in vlt. bel. dedecus, capta *al.* Quin illud q. in vlt. bel. dedecus caſtra
fugitiuarios retrahi q. l. fugitiuos diſtrahi
9. *ſerui q. l.* à ſeruis
11. *metu, voluntariam Naz.* metu ac voluntariam *extrema litera punctis notata, quaſi delenda Pal. ſec. ac tert. & q. l.* metui voluntariam
12. *circa depreh. Pall. e. item v. e. & al.* circa ad depre.

Digitized by Google

LIB. 3. CAP. 20.

3. *triginta q.I.* ſeptuaginta
haud al.o. aut
viris Pal.ſec. ludis
ad vexillum vocatis Naz. ad vexillum, ad auxilium voc. *v. e.* ad aux. voc. *al.* ad vex. & ad aux. voc.
iam vindicari vol. Pal. pr. à recentiori manu quin iam vind. *v. e.* iam vindicare vol. *al.* iam vindicari etiam vol.
4. *harena al.o.* ára
vitigineis Mſ. vitineis *Pal.* vixinis *al.* vixineis
Inuio Pall. & q.I. in vno
5. *Coram Ms.* Choram *q.I.* Thoram
8. *ille de v.e.* ille ſed de
10. *percecidit q.I.* cecidit
13. *Bruttium Naz.* Brittium
cluſi Pal. ſec. ac tert. clauſi *q. I.* occlúſi

LIB. 3. CAP. 21.

1. *iam vt ipſe q.I.* vt iam ipſe
3. *magis q.I.* maiore
6. *infudit Pal. pr. & ſec.* infundit
7. *conſulto q.I.* ſubito
Pœnos quoque, Gallos Pal. tert. Pœnos, quæque Gallos
8. *Tum Pal. pr. & q.I.* Cum
exemit Naz. eximit
10. *horrificauerant Pal. ſec. Mſ. & I.* honorificauerant
13. *ad principum q. I.* in princ.
14. *Cæſar & Fimbria Pal. ſec.* Cæſi à funebria *tert.* Cæſi à Fimbria
trucidantur Pal. tert. truc datur
16. *Ancharius q.I.* Arcarius
18. *& Norbano Quinto I. o.* Norbanoque
19. *& ſtatim q.I.* & ibi ſtatim
21. *Nam Q. Mucius Scau. Pal. pr. & q. I.* nam cum Muc. Sc. *P ſec.* nam Q. Sc. *q. I.* namq Q. Muc. Sc.
23. *nec idem tamen cadsuum quibloſinis Pal. ſec.* nec id. tam. quidem cæd. finis fuit *q. I.* nec i. c.q. belli finis
24. *apud Sacr. Pal. pr.* Nec apud Sacr. *ſec.* ſed apud Sacr.
26. *pratoris, atque Venuleii Pal. pr. & tert.* Prætorios atque Venuleios. *ſec.* Prætoris atque Venuleios
laniatum Pall. o. lancinatum
28. *Florentia q.I.* Fluentia
29. *ſic v. e.* ſed

LIB. 3. CAP. 22.

2. *& iam Africa, iam Bal. q.I.* & in Africa iam & Bal.
3. *viro q. I.* vbi viro
6. *domauerunt Pal. ſec. ac tert.* domuerunt *q.I.* dimicauerunt
& Thorius Mſ. & Pall. o. item t. v. ethoríus *q.I.* & cohortes
Herculeii Pal. pr. Hirtuleii
9. *Oſca, Termes, Tutia Pall.* Oſca, Termeſtudia *aut* Oſcater Meſtudia *q.I.* oſtatermeſtudia

LIB. 3. CAP. 23.

6. *inſederant q.I.* conſederant
7. *Etruriam q. I.* in Etr.
temere aliis q.I. tenuere aliis

LIB. 4. CAP. 1.

2. *videretur optaſſe quibus (o nefas!) ſociis q. I.* vid. opt. quibus nefas ſociis *al.* videtur optaſſe. Quæ omnia quibus (ô nefas!) ſoc.
3. *Autronii q. I.* Antonii
cum maxime I. tunc maxime
6. *parricidii innocens v.e. & al.* in patriciis inn. *al.* patricii nominis

minis *Pall. o.* patriciis innocens, *Naz. ab eadem manu correctu* patricius innocens
in praeſ. reum q. I. in præſ. parricidam in pr. reum *al.* in præſ. parricidam reum
Vulturcii q. Mſ. Volturcii *I.* Vulturii
:. *quem quis Pal. tert. & q. I.* iem quiſque

LIB. 4. CAP. 2.

praeluſerat Pal. ſec. ac tert. & e. v. ſe præcluſerat *q. I.* præcluſa erat. *al.* præcluſerat
& inflamm. q. I. & cum inflamm.
Tarchondimotus, Cothus Mſ. Tarchon, Dimotus, Corinthus. *q. I.* Tarchon, dimotus Corinthius
;. *regyrauit Pal. ſec.* regnauit *q. I.* remigrauit
;. *calamitatis v. e.* neceſſitatis
eadem qua omnium, nimia fel. Naz. eademque omnium, fel. *q. I.* eademque om. nimia fel.
9. *Hinc q. I.* Hic
10. *auctiores Pal. ſec. ac tert. & q. Mſ.* altiores *q. I.* authores
ecce iam I. & iam
14. *tanti I.* tanta
15. *id eſt, Pompeius Pal. ſec.* i. Pomp. *tert. & q. I.* idemque Pomp.
16. *tribuni plebis Pall. o. & q. I.* tribus
17. *remittere q. Mſ. & I.* dimiſſurum
19. *erat bellum ſine ſanguine Pal. ſec.* erat ſine ſang. *tert.* erat ſine ſanguine bellum
potuiſſet. & ceperat q. I. vt cœperat, potuiſſet
21. *quia Pall. o. & q. I.* quod quia
22. *habet I.* habuit
24. *rumpere q. I.* cædere

27. *prohibetur q. I.* prohibet
28. *pugna q. I.* pugna
31. *Curiſtico Pal. ſec.* Curritico *Mſ.* curriſtio *Pal. tert.* curiſtio *q. I.* Corcyræo *al.* Cretico *al.* Eriſtico
repente legatus q. I. repente caſtra leg.
& Libo q. I. & *omittunt.*
vtrumque q. I. vtrinque
32. *à Baſilo Pal. pr.* Ablaſio *ſec.* ab Aſylio *tert.* ab Baſilio *q. I.* à Baſilio *al.* à Baſillo
34. *Varo q. I.* Varrone
35. *debitum par fortuna flagitante, ſedem Naz. à correctrice manu* debitam pari fortuna flagitante ſedem
moratur q. I. moratus
37. *Extat ad trep. Naz.* extat trep. *& ab eadem manu ſuperſcriptum* excitat trep.
gubernat Pal. gubernat. Amiclatem
38. *vndique copiis Naz. & q. I.* vndique omnibus cop.
39. *qua ſed. mil. val. obduxerat q. I.* quæ erant ſed. mil. val. obducta
40. *eruptionem Naz.* eruptione
viginti v. e. quadraginta
ſcuto Naz. ſcutum
42. *tereret Pal. o. & q. I.* terreret
44. *populi Romani Pal. ſec.* P. R. *q. I.* populus Romanus
hinc vel illinc q. I. hinc & illinc *Pal. pr.* hinc belli illinc *tert.* hinc illic
45. *examina in ſignis, interdiu q. I.* examina, inſignes interdum
circumſonare Pall. o. circumſonat
pullo q. I. pullo amiculo
conſpectus I. conſpectus eſt
46. *repertus Pal.* repens
47. *equitum Pal.* equitatuum

Digitized by Google

48. *contenderent Naz. & q.I.* contenderet
51. *dignitatis q. I.* dignitati
fugeret; vt una nauicula Lesbon applicaretur. pulſus Hedris in deſerto q. I. fugeret pulſus Lariſſa: in deſ. *al.* fugeret, pulſus Hearis in deſ. *al.* fugeret pulſus, in deſ. *pro* Hedris *in Pal. ſec. eſt* Hesdris
52. *Peluſio q.I.* Peluſiaco
53. *atquin (ſic Mß. nam) I.* atqui
55. *tanti viri q. I.* clariſſimi viri
59. *depulſus Pal.* delapſus
60. *Tandem Pall. e.* Tum *q.I.* Tamen
debellata perf. Pal. ſec. ac tert. & q.I. de imbelli ac perf.
diuerſa per mare & terras fuga q. I. diuerſi per mare transfugio
69. *poſtero q.I.* poſtremo
ſuper menſas Pal. & q. I. ſuperque menſas
70. *Vticam q. I.* vti cauſa
73. *Theſſaliam, tanto I.* Theſſaliam fuit, tanto
75. *ciuicum q.I.* ciuium
76. *vergentia q.I.* vrgentia
77. *inter hos q.I.* in hos
78. *Munda in q. vett. correctum* Numidia
79. *reſpectu Naz.* reſpectus *Pal.* reſpectum
continuationem Pal. coniurationem
80. *ingens v.e. omittit.*
conueniſſet q.I. conueniſſent
81. *quod etſi nondum Pal.* quod ſi nondum
83. *agitaſſe Pal. & Mß.* cogitaſſe
niſi cohortes Pal. pr. & ſec. item e.v. & al. niſi quod coh.
ſpeciem q.I. ſpem
84. *in fug. q. I.* in *omittunt.*
hoſtis q I. hoſtes
85. *Mundam Mß.* Munda *q. I.* Mundæ
ex congeſtis Naz. ex *omittit.*
86. *Victoriam q. I. omittunt.*
Ceſonius I. Cenonius
pugnantem (adeo nondum deſperabat) q. I. pugnantem nondum deſperantem
interfecit Pall. & q.I. interficit
88. *Altera Pal. ſec. ac tert. & q.I.* Alterum
89. *Pharnace q. Mß.* Pharnacis
& bis ſubactam Naz. & q. I. & his ſub. *Pal. ſec. ac tert.* & his bis ſub. *q.I.* & hic ſub.
Thapſos q.I. tharſos
90. *reliqua (Quæ ſequuntur in hoc cap. deſunt Mß.)*
generos Naz. & q.I. generoſum *al.* generum

LIB. 4. CAP. 3.

2. *quod q. I. omittunt.*
ſæculi q.I. ſecundi
3. *dum q. I.* dux.
7. *conſulibus, imperium Romanum q. I.* communes, imperator Rom.

LIB. 4. CAP. 4.

2. *videret, ipſe plena ex commilitio Caſaris dignitatis; lacerare furiis hereditatem, ipſum inſectari probris, cunctis artibus cooptationem Iulia gentis inhibere non deſineret: denique Pal. ſec. & Mß.* videret ſe pleno ex q. C. dignitatis. lac. furiis hereditatem, i.i. probris. & cunctis art. qui adoptionem Iul. g. i. n. deſineret. deniq; *& ita q.I.* niſi quod quum inh. n. deſineret: denique *al.* videret, ipſe plenæ ex c. C. dignitatem laceraret furiis hæreditatem, i.i. probris, & c.a. coopt. I. g. cumiqh. n. deſineret. Denique
3. *opprimendum Naz.* deprimendum *q.I.* deprim.

Deci-

Decimum *q. I*, Dæcium *al.* Decium

LIB. 4. CAP. 5.

In q. I. eſt CAP. VIII.

1. *alias Antonii q. I.* alias L. Ant. *al.* aliter Ant.
ingenium, Fuluia q. I. omittunt.
. *iam non priuatu q. I.* iam priuatus

LIB. 4. CAP. 6.

2. *nota Pall. o.* vota
3. *bono q. I. omittunt.*
ſenatorum. Exitus q. I. ſenatorum exitus
4. *fugientium. pro quibus quis pro dignitate rei ingemiſcat, quum Ant. L. Caſ. auunc. ſuum Lep. L. Paul. fratrem ſuum proſcripſ. q. I.* fugientium pro indignitatem rei: immiſcatur Cæſarem au. ſuum &c. *al.* fug. pro q. quis non pro ind. r. ing. Cum &c. *al.* quis pro ind. rei non ing. *al.* fugientium: *&c.* quum Antonius concedente Cæſare au. ſuum &c.

LIB. 4. CAP. 7.

2. *confugerunt Pall. o. & q. I.* confugerant
4. *conceſſerunt Pall. o. & q. I.* conceſſerant
rep. Pall. reſp.
6. *inſederant q. I.* inſiderant
7. *imminentia cladu deſtinata emendatum in Naz.* eminentis cl. deſtinata
8. *hoc dixit, & Naz.* hoc, & *q. I.* ohe dixit, &
11. *quod moriens efflauit, non in re ſed in verbo q. I.* vbi oriens afflauit non reſidet in verbo *Pal.* ſed & in verbo
12. *euadit al.* euaſit
13. *renunciaret Naz.* enuntiaret
14. *confodiendum v. e. omittit.*
15. *piiſſimarumq. Naz.* pietatiſſimarumque *Mſ. & q. I.* pientiſſimarumque

LIB. 4. CAP. 8.

2. *hic ſecum piratas nauales agitabat Naz.* hic ſe pirata naualis agitaret *ſtatimque emendatum* agitarat *Pal. ſec.* hic cum ſe pyrrhatas naualis agitaret *tert.* hic cum pyrrhatas nauales agitaret *q. I.* hic ſe cum pyratas nauales agitarat
4. *uelu v. e. omittit.*
petit Pal. ſec. petens
percuſſore Pal. ſec. & tert. percuſſoribus

LIB. 4. CAP. 9.

1. *nondum q. I.* nonum
mora q. I. in ora
2. *vitiu Pal.* vnus
terrore ſui ſaculum q. I. terræ ſæc.
3. *adfulſit Pal. ſec.* fluxit *tert.* affluxit *q. I.* effulſit *al.* affulſit
dub. & erump. q. I. & *omittunt.*
(quis furor ſcelerum!) q. I. qui furor ſcelerum
diſſipant Naz. diſputant
4. *Pacoro q. I.* pacato
Saxa Pal. ſec. & Mſ. Xaxa *q. I.* Caſca
5. *ſpecie q. I.* ſpem
equitatum, toto inter Or. & Euphr. ſinu Pal. ſec. & e. v. equitatum inter Or. & Euphr. ſinu *Pal. tert.* æquitatum toto inter Or. & Euphr. ſitum
6. *abſumpto q. I.* aſſumpto
7. *penſauimus Pal.* piauimus

LIB. 4. CAP. 10.

1. *integrata q. I.* integra
2. *legi q. I.* labi
indictione Pal. ſec. & tert. & q. I. condicione

Digitized by Google

quoque ex arte ducis eſſet, obrepere *Pal. ſec.* quoque præriperet *q. I.* quoque arte ducis præriperet

3. *Gens e. v. & q. al.* Quæ gens
5. *ſequuta Pal.* facta
6. *forte q. Mß. & I.* ſorte
7. *fama gentium Pal. ſec.* gentium fama
8. *hoſtibus clades e. v.* hoſtibus excepta cl. *q. I.* hoſt. accepta cl. *tum quibuſd. Naz. & q. I.* cum quib.
iam ab q. I. quum iam ab
hauriebatur: quum noxia etiam dulcis fieret Naz. hauriebatur noxiæ & dulces fiere *Mß.* hauriebatur. quum noxiæ etiam dulcis fieret
9. *ſubita v. e. omittit.*
10. *eius q. I. omittunt.*
perfugit in Syriam. ibi q. I. profugit in Syriam. ibique *al.* profugit in Syriam, vbi

LIB. 4. CAP. II.

1. *per ambitum q. I.* ambitu
luxu q. I. & luxu
& libid. Naz. vel libid.
3. *faſcium q. I.* facium
in monſtrum illud Pall. o. & q. I. vt monſtrum illud *al.* in monſtrum iſtud
acinaces Naz. & q. I. ac in acie *al.* & in acie. *Mß. & q. I.* acinace
4. *Leucaten Pall. o.* Leucadam *Ms. & q. I.* Leucatē *al.* Leucatē
6. *ſimul, tum roſtris q. I.* ſimul cum roſtris
7. *ferebatur. Arabumque Naz.* ferebat Arabumque *Pal. ſec.* ferebat Arabum
8. *ſe Naz. & Iorn. omittunt.*
9. *preparata Pal. ſec. & tert. & Mß.* parata *v. e.* aperta

principis Pal. ſec. Cæſaris *tert.* principi
10. *recipit. ibi Pal. tert. & v. e.* recepit. ibi *al.* recepit. vbi
11. *cultus q. I.* cultu
ſoluta q. I. ſoluta eſt

LIB. 4. CAP. 12.

1. *diuerſis q. I.* diuerſi
3. *Norici Naz.* Noricis
Myſi Naz. Myſis *& correctum* Mœſis
Sarmata Naz. Sarmates
4. *Noricis animos dabant Alpes atque niues Naz.* Noricos animos, Alpes & in niues
quo Pal. ſec. & q. I. quod
Brennos, Senones Naz. Breunos, Scennos *Pal. ſec.* Berenos, Scennos *tert.* Brennos, Sennos *Mß.* Brennones, Sceni *&* Scenni
5. *callidarum Naz.* Albidarum.
humo Naz. humano
6. *ad quadam quaſi clauſtra Naz. & q. I.* & q. q. cl. *tert.* ad quædam clauſtra.
pontes imperauit Pal. ſec. & add. vett. pontes & aquis imp. *tert.* pontem & aquis imp. *q. I.* pontem imp.
7. *Illyricus multitudine pontem ſuccidiſſet Naz.* lubricus multitudine puti ſuccediſſet *ſtatimque emendatum* multitudine ſputi ſuccidiſſet *Pal. ſec.* lubr. mult. pons ſuccidiſſet *Iornandes* ſubruptus mult. pons ſuccidiſſet
ſpecioſior ſangu. Pal. pr. ſpecie ſangu. *ſec. & tert.* ſpecioſus ſangu.
8. *duobus ſaltibus, ac tribus [illegible] Drauo, Sauo, Hiſtroque [illegible] tur Pal. pr. & ſec.* d. ſ. a. t. [illegible] Sauoque vallantur *tert.* d. [illegible] t. f. Dranoyo Sauochiſtio [illegible]

Digitized by Google

lantur *Iorn.* duobus acribus fluuiis Drao Sauoque vallantur
Vibium Pall. pr. & q. Mſs. Vinnium *ſec.* Vimuum *tert.* Mumium *Iorn.* Duennium *q. Mſs. & I.* Vrbium
1. *Marcius q. Mſs. & I.* Martius *al.* Marius
quaſi v. e. omittit
2. *Vibio Pal. pr.* Vbio *ſec. & tert.* Iubio
repurgare q. I. repugnare
anquirit Naz. adquirit *q. I.* acquirit
13. *Myſi q. I.* Miſii *in Naz. correctum* Mœſi
14. *inquiunt, fiet ſi Pal. pr. à manu prima* inquiet, fiet, ſi *ſec. & q. I.* inquiunt, ſi
16. *Domitius Pal. pr. ac ſec. & q. I.* Chonidius *tert.* Conidius *Mſs.* Domidius *al.* Donidius *v. e.* Canidius
foculum q. I. poculum
17. *Ante hos Thracum maxime populus deſciuerat.* ille Barb. *q. I.* A. h. T. maximus p. d. *Naz.* ANTEASSE REGVM MAXIME DICITVR DESCIVERANT ILLE Barb. *Pal. ſec. & tert.* Apud hos maxime Thracum &c.
18. *iunxerat Pall. o.* vinxerat
decurrere Pal. ſec. e. v. & al. diſcurrere
22. *traiecto ponte Rheno Pal. pr. & q. I.* tranſuectum pontem Rheno *ſec.* tranſuecto ponte Rheno *tert.* tranſacto ponte Rheno *q. I.* traiecto ponte Rheni
23. *Tenchtheros q. I.* cæteros
percucurrit I. percurrit
Cattos q. I. tactos
24. *in anteceſſum pactione diuiſerint Naz.* in anticeſſum pact. diu. *q. I.* in anteceſſus pact. diu. *al.* in anteceſſum pact. diuiderent
26. *Viſurgim q. I.* inſurgiam
Nam per Rheni quidem ripam Pal. pr. ac tert. nam in Rh. q. ripa *q. I.* nam *omittunt.*
Bonnam & Geſoniam cum Pal. pr. Bonam & Geſoriacum *ſec. ac tert.* Bonam & Geſoniam cum *Mſs. & e. v.* Bonnam & Genoſiam cum *al.* Bonam & Genoſiam cum *al.* Bonnam & Geldubam cum *al.* Bononiam & Geſoriacum
27. *Inuiſum q. I.* inuium
Hercynium q. I. hircinum
28. *alias, ſenatus q. I.* alteri ſen. *al.* aliter ſen. *al.* alias alteri ſen.
30. *gaudium q. I.* gaudium fuit.
ſuſpiciebant Naz. & q. I. ſuſcipiebant *al.* ſuſceperant
31. *in caſtris ius dicebat Naz.* in caſtos ſe direxerat *q. I.* in caſtris ſe direxerat
barbarorum, & lictoris q. I. & barbarorum lictoris
32. *oblitos Pal.* obſitos
mærerent Naz. ererent *Pal. ſec. ac tert. & e. v.* mererent *q. I.* cernerent *al.* cemerent
Arminio Pall. o. & Mſs. item v. e. Armenio
33. *vnum principum, coniuratione Mſs.* vnum principem, ducum coniur. *q. I.* vnum ducũ coniur.
34. *ille (ô ſecuritas!) ad v. e.* ille ad ſecures & ad
35. *Cannenſem q. I.* canenſem
36. *intolerantius I.* intolerabilius
38. *humi Naz.* humani
40. *Muſulanios Mſs.* Muſulanos *al.* Miſulamos
nomen q. I. cognomen
41. *Curinio Naz.* Quirinio *Pal. tert. item Mſs. Lipſii & Iorn.* Quirino *q. I.* Turmio *al.* Furnio
42. *Maſilia Naz. & e. v.* Maſſime *Pal. ſec. & tert.* maxime

Digitized by Google

Syria q.l. Lyciæ
43. *inulto q.l.* multo
44. *Domnes Mſ.* Donnes *al.* Dones *q. l.* dominationis
Artaxatis Mſ. Ariaratis *al.* Artaxates *al.* Arſaces *q. l.* Ariaratis
ſtrictus ac recreatus ex vulnere in tempus Naz. ſtrictos atrecreatus ex v.i. t. *Pal.ſec. ac tert.* ſtricto inde recreatur ex v. i. tempore *Mſ.* ſtrictus ſerrecreatus ex v.i. tempore *v.e.* ſtrictoſarre cruentus ex v. i. timpore *al.* ſtricto ferro cruentat v.i. tempus *al.* ſtricto ferro cruentus ex v. i. tempus
45. *immiſit ſuperſtiti etiamnum Cæſ. Mſ.* imm. ſup. etiamnon Cæſ. *q.l.* imm. etiam Cæſ.
46. *pacata q.l.* pacata erat
47. *peior q. l.* prior
altior q.l. alterior
Curgonios Naz. Curmogos *Pal. tert.* Curinogos *Mſ.* Gurgonios
48. *Ipſe venit Sageſamam. castra poſuit Naz.* ipſe venit, ſegis ſamam caſtra inpoſuit *ſed illud in mox punctis ſubnotatum. Pal. ſec.* Ipſe venit. ſecus Annam caſtra poſuit *tert.* Ipſe venit, ſecus Aniam caſtra poſuit
in diem q.l. indiam
49. *ſub man. Belgicæ q. l.* ſub mœn. Vellicæ *al.* ſub hoſtibus mœn. Belgicæ
quem Naz. qua *crediderant Naz.* crediderat
Arracillum Mſ. Aracillum *al.* Arachillum *q.l.* attracillum
50. *taxeis q.l.* taxis
præcepere Naz. præcipere *Pal. ſec.* præripuere *tert. & q.l.* percepere *Mſ.* præripere
51. *Antiſtium Mſ.* Anteſtium
52. *Sed iam Cæſar. Pall. o. & q. l.* & iam Cæſar *al.* & Cæſar

54. *Nec temere ſumptus, vt barbarus, impes: ſed Pal. tert. & Ms. Lipſii* nec temere ſumpta, vt barbaris ſpes: ſed *q. l.* nec tenuere ſuos vt barbaris impares: ſed *al.* nec timuere ſumptus vt barbaris impares: & *al.* nec temere ſubtus, vt barbaris impares: & *al.* nec temere ſumptus vt barbaris impare & *Mſ.* nec timere ſumptus vt barbaris impares
Aſturam. Pal.pr. Mſ. & e.v. Scuram *ſec. & tert.* ſcurram *q.l.* Sturam
55. *Trigacini Mſ. & q.l.* Drigecini *Pal.pr. & ſec.* Drigæcini *tert.* Drieginici
oppreſſit Naz. oppreſſi ſed *q. l.* oppreſſiſſet
56. *Lancia Pal. tert.* Lautia
vbi adeo Naz. vbi tum loci adeo *q.l.* vbi loci adeo
59. *promptiore; tum q. l.* promptiore & cum *al.* promptior & cum
ingentis eſſe conſilii illud obſeruari cœpit: natura Naz. Bigentis eſſe conſilium illud obſeruari caput conſilio. natura *q. l.* ingentis eſſe conſilium *i. o.* caput. Natura
60. *Chryſocollæ Mſ.* Chruſocollæ *q.l.* Chryſocolæ
61. *Taurum Naz. & Pal. tert.* Ecyrum *ſec.* Sciruni *v. e.* Tigrim *al.* eurum
illi q.l. nili
victorem gentium populum R. q. l. victoriam gentium populi R.
reuerebantur q. l. reuerrebantur
62. *ab alio ven. cælo Pal. tert.* ab illo v.c. *q.l.* ab alio v. ſole
64. *Cæſar. q.l.* Caius
ſeclusum Mſ. reclusum *q. l.* ſeclauium.

INDEX

INDEX
IN FLORVM,

in quo

Primus numerus librum, ſecundus caput cuiusque libri, tertius tmematia ſeu ſectiunculas aut verſiculos capitum denotat.

A Brundiſio traiicit Cæſar *von Brundiſio auß*. 4, 11, 4.

A Corfinio Roma petitur 3, 18, 7. *Sic, opinor, legendum in Cicerone Philipp.* 5, 8. *Infeſta patria ſigna* à Brunduſio *inferebat*. à dextris, à læuis. 3, 2, 2. à tergo 3, 11, 7. 4, 2, 36. à Ponto. 4, 2, 61. à Punico littore tanquam ſpecula procurrit Clypea 2, 2, 19. à prœlio profugus. 4, 2, 85. elephanti nuper A ſilua 4, 2, 67.

Ab Ænea decimusquartus Amulius 1, 1, 4. ab aratro dictator. 1, 11, 12. ab arboribus pendere 3, 3, 17. ab Etruria 4. 12, 1. ab Etr. Roma petitur. 4, 1, 11.

Abdere humi, *pro ſepelire*. 4, 12, 31.

Abhorrere moribus, *pro à moribus*. 1, 7, 3.

Ablatus è conſpectu Romulus. 1, 1, 16.

Ablegare equum. 4, 2, 82.

Abnuere, *pro recuſare*. 3, 16, 2.

Abolere, *pro delere, extinguere*. 4, 9, 1.

Abolitio, *pro* ἀμνηστία, *oblivione actorum*. 4, 7, 3. Sic apud Suet. Tib. 4, 3. Eſt & tit. C. *de abolitionibus*. abolitio animarum, *pro morte quaſita* 4, 7, 15.

Abrogare, *proprie eſt per rogationem, h. e. legem ad populum latam adimere. ſic* abrogati faſces Collatino. 1, 9, 3. abrogatum imperium regibus. 1, 7, 10.

ABRVMPIT aciem intentionis rerum diuerſitas. *Præfat*. 3. interuentu fluminis ignis abrumpitur. 2, 2, 1.

Abrupta, *pro præcipitibus*. 2, 12, 4. abrupti torrentes 4, 12, 6.

Abſcidere, *de aquis dictum terras dirimentibus*. 2, 2, 2. 2, 8, 9.

Abſcondere. fortuna Pompeium abſcondit. 4, 2, 87.

Abſens victus Perſes. 2, 12, 9. Abſenti negatur conſulatus. 4, 2, 24.

Abundare diuitiis 3, 9, 2. equitum copia. 4, 2, 47.

ABVNDANTIA ſeruorum pernicioſa. 3, 12, 10.

Accendere facem certaminum, *hoc eſt, cauſſam præbere ſeditionibus*. 3, 14, 1. fax quæ Druſum

ſum cremauit, ſocios in arma accendit. 3,18,4.

Acceſſio, *pro additamento, auctario, quod accedit principi cauſſa. Sic* acceſſio belli. 2,9,4. cladis 3,1,16. prouinciæ. 3,6,7. *Ita Plinius* 29,1,17. *ne videatur* Acceſſio *alterius*. Seneca, *parua ruina ingentis acceſſio* fui. Conſol. ad Mar.

Acceſſus, *h.e. aditus, tranſitus,* die Päſſe. 1,17,4. *alibi vocat* Clauſtra.

Accius. *Vide* Attius.

Accipere, *pro interpretari, intelligere.* Verſtehen / auffnehmen. 2,18,4. accipere, *pro ſuſcipere non reſpuere.* 1,2,5. accipere regnum. *pro conſequi.* 1,5,1. omen. *h.e. in omen, loco ominis,* 4,12,14. *Sic apud Ciceronem diuin.* 1,46. *Æmilius;* Accipio omen, *mea filia. Tacitus H.* 1,62,6. *Vt haud dubium magna & proſpera rei* omen acciperetur. Adde Tac. 2,13,4. Liu. 1,7,12.

Accire mortem. 4,2,70.

Accuſatorie loqui, *h.e. omnia ad inuidiam rei coaceruare, etiam falſa.* 4,5,2.

Acerbiſſimum, *quod maximum dolorem inurit.* 3,10,15.

Acerrimus iuuenis. 4,4,1.

Acerrima calliditas. 2,17,15. *Sic* Acerrima *mens diui Auguſti apud Tacitum H.* 2,76,6. *h.e. acutiſſima, ſollertiſſima.*

Aceruatim. 1,17,1.

Achaia. 1,18,3. 3,6,3. liberata. 2,7,15.

Achaicum bellum. 2,16,3.

Acies, *pro prælio.* 3,22,5. Acies prima, *pro parte aciei quæ proxime hoſtem eſt.* 4,2,82. Aciem committere, *h.e. confligere* 4,7,10. dirigere, *pro inſtruere, ordinare.* 3,16,5.

Acies intentionis. *Præfat.* 3.

Acilius Glabrio cos. 2,8,10.

Acinaces 4,11,3.

Acrior, *h.e. vehementior,* 2,2,26.

Actius, *pro vehementius, maiori vi & impetu.* 1,11,3. 1,13,19.

Actum eſt de illo, *h. e. periit: S' en eſt fait.* 1,18,8. 2,6,50. 3,3,4 3,3,5. 4,1,5. nihil Actum eſt, *h.e. nihil profectum eſt.* 2,6,49.

Acta Pompeii. 4,2,9. Syllæ reſcindere 3,23,2.

ACVIT virtutem ratio 1,8,4.

Ad arma, *Itali* à Parme, *vnde Gallorum vox alarme, & noſtras* Lärmen. 2,15,14. Ad famam rei, *h.e. cum nunciaretur ea res.* 3,9,4. Ad id tempus, *pro eouſque.* 3,10,22. Ad id temporis. 2,17,8. Ad mare, *pro iuxta mare.* 1,16,6. Ad ſimilitudinem, *h.e. ad exemplum, exemplo, more.* 1,2,3. Ad tempus 1,6,2. *Sic Marcellinus* 14,10. Ad vltimum; *pro poſtremò,* 4,7,15. *Niſi forte* vltimum *pro morte ponatur hoc loco.* Ad ambitum vſque armari. 1,16,7. Ad iniqua pondera gladium addere. 1,13,17. Ad virtutem dolum addere. 1,3,4. 3,3,15. Ad ſonum virgæ expaueſcere. 1,26,3.

Adæquare famam alicuius. 2,2,14. vrbem flammis. 3,19,23. Auf dem boden hinweg brennen.

Addere dignitatem, *non tam eſt augere, quam facere.* 1,8,5. *Ita Salluſtius Cat.* 22,14. *de Catone: huic ſeueritas* dignitatem addiderat. Addere licentiæ ſcelus. 2,5,2. Virtuti dolum. 1,3,4. 3,3,15.

Addicere, *verbum prætoriæ iuriſdictionis, pro adiudicare,* zuerkennen / zuſprechen. 3,23,3. *Videtur hoc coniunxiſſe Liuius* 6,14,10. *Ne quem veſtrum, Quirites, donec quicquam in re mea ſupererit, adiudicatum (ſic velim, non vt editur, iudicatum) addictumue duci patiar. Pro vulgari tamen lectione eſt Plautus in* Nonio:

Nonio : vbi ſic legi velim : IVDICATVM *adiudicatum atque addictum.*

Adeo terribilius. 2,6,1.

Adequitare caſtris. 4,10,4.

Adeſſe, *pro vrgere, inſtare.* 3,5,6. *Hoc ſenſu Seneca epiſt.* 53,9. *Domina eſt,* adeſt *& iubet.* Adeſſe precibus alicuius. *h.e. patrocinari, ſiue, vt in L.6.§.1.de poſtul. exponitur, aduocationem praſtare. vel, vt apud Senec. de breu. vita cap.2. aduocare.* 2,9,3. Aderat puellæ forma, *h.e. patrocinabatur ei, cauſſam illius agebat.* 4,2,56. *Nam* adeſſe *dicebantur cauſſarũ patroni. vt in l.*19.§.1.*de donat. & apud Tacitum* 3,11,2. *Pisoni patronos petenti, M. Lepidus, & L. Piſo, & Liuneius Regulus* adſuere. Sic adeſſe dolori, *Seneca conſol. ad Helu. cap.*2. Ouid. de arte 3, 531. —— *ius qui profitebitur adſit.* Vide Liuineium ad Paneg. Plin. cap. 78 pag. 301. f.

Adgubernare. 2,8,1. iter, *h.e. regere.* 3,5,16.

Adherbal Bomilcaris. 2,6,19.

Adherbal Numida. 3,1,4.

Adhoc *pro inſuper.* 2,8,17. 3,9,2. 3,10,25. 4,2,91.

Adhuc, *pro inſuper.* 1,13,17.

Adigere gladium. 4, 2, 46. Adig. ſacramento, *h.e. adſtringere, obſtringere.* 3, 1, 13. *Valet autem hoc loco, militem facere.*

Adire hereditatem, *h.e. pro herede ſe gerere, vt explicatur in Nouel.1. cap.1. §.4. verſ. in omnibus.* 2. 20, 3.

Admirabilior. 4,2,47. Admirabilius. 3,3,21.

Admittere hoſtes, *h. e. aditum præbere.* 1,1,13.

Admodum. *h.e. omnino, non amplius. ſicut apud Iuſtinum* 17, 2, 4. *poſt menſes* admodum *ſeptem.* & 24,1,6. *congregati* admodum *quingenti. Sic* in noſtro. 2,6,10. prætextatus admodum filius, *h.e. non amplius adhuc quam prætextatus, impubes etiamnum. intendit enim rem hæc particula, & admirationem auget.*

Admouere arma. 3,23,5. ſigna commilitonum, *h. e. adducere.* 1. 24,3. vbera, *pro præbere.* 1,1,3.

Adoleſcentia populi Romani. *Præfat.* 6.1,22.

Adoptare in locum liberorum. 1,9,5. ſerui in bona libertatis noſtræ adoptantur, *h.e. per manumiſſionem, quaſi adoptionem, libertatem conſequuntur.* 3,20,1.

Adoptati nomen familiæ ſuæ retinent. 2,20,5.

Adoptio Auguſti. 4,4,1.

Adorata vrbs. 2, 4, 46. *Non liquent mihi Gruteri rationes, quas vna cum Suſpicionibus hauddum editis aliena manus abſtulit. Putem autem* Adorare vrbem *explicari poſſe, non in conſpectum eius modo, ſed ita prope accedere, vt & colloqui cum ciuibus poſſit.* an ſic *adoratur penna,* Lucan. 4,478. Statius Theb. 6, 664. —— *adorato*] *redit illa ingloria diſco. Apud Apuleium Metamorph.*2. & 3. adorare populum *eſt verba ad populum facere.*

Adorta vrbs, *quam quis adortus eſt.* 4,2,46.

Adortus, *h.e. aggreſſus.* 1,3,4. 3,1, 13. 4,12,44.

Adprobare ſe, *h. e. probum ſe oſtendere.* 1, 18, 16. *ſic* Adprobare cauſſam belli. 2,11,2. Latro apud Senecam controu. 5, 32. in Diuiſ. *Mores tuos patri debes approbare.* Tacitus 1,75,6. *probare cauſſam ſenatui iuſſit.*

Adremigare. 2, 8, 12. litori. 1, 18,4. portibus. 3,7,3.

Adri-

Digitized by Google

Adrianum mare.2,5,1.
Adriaticum mare. 3,4,1. 3,6,9. 4, 2, 31.
Aduerſari voluntati alicuius. 1, 22, 3.
Adulteratæ reliquiæ 2,1[illegible]. Adulteratum *dicitur quicquid aliena ſpecie in deterius mixtum eſt. Sic* adulterata moneta, nummi, rationes &c. apud ICtos.
Ædes, *pro templo.* 1, 7, 8.
Ædificator, *qui libenter ædificat.* 1, 8, 4.
Ædui. 3, 2, 4.
Æetas Ponticus. 3, 5, 1.
Ægates inſulæ. 2,2,32.
Ægeum mare. 2,16,1. 3.6,9.
Æger rerum temere motarum. 3,17,9. *Sic* Æger conſilii. Salluſt. H. 4, 3, 17. Ægra animi. *Liuius* 1, 58, 6. *Huius generis exempla complura notat Rhenanus in locutionibus Taciti.* ÆGRÆ reip. requieſcere quomodocunque expedit. 3, 23, 4.
Ægimurus. 2, 2, 30.
Ægritudo corporis, *pro morbo.* 4, 7, 10. *Vtitur hac phraſi Curtius.* 3,4,10.
Ægyptius triumphus Cæſaris. 4,2,88. Ægyptium mare. 3,6,9.
Ægyptus. 4, 2, 6. Ægypti cornua. 4, 11, 9. fugam in Ægyptum agitat Pompeius. 4,2,51. in Ægypto bellum cum Cæſare. 4,2,53.
Æmilius Inſubres vincit. 2,4,3.
Æmilius Paullus cos. 2, 12, 17. *Vide etiam* Paullus.
Æmilius Regillus. 2,8.12.
Æmulus Cæſarianæ potentiæ Antonius 4,3.2. Æmula Romæ Alba, 1,3,9. ÆMVLARVM metu ablato luxuriantur vrbes. 2, 15, 5.
Æmulatio imperii inter Latinos & Romanos. 1,11,1. 1,14,1.
ÆMVLATIO inter pares. 3, 17, 4. ÆMVLATIO metu remoto erumpit. 4,2,13.
Æneas. 1,1,4. in Italiam venit 1, 1, 9.
Æqui. 1, 11, 11.
Æquitatis ſpecies in ſeditionibus tribuniciis 3,13,2.
Æquo Marte contendere, *ut nemo ſit ſuperior.* 4,2.48.
Æquum & bonū. 1,22, 5. 3,14,3.
Ærarium 3, 9, 5. reip. neruus. 3,13,4. ſanctum. 4,2,21.
Æs Corinthium. 2.16,6.
Æſapus *fl.* 3, 5, 17.
Æſtimare victoriam modeſte 4, 12, 41.
Æſtiuæ deliciæ, *pro loco in quem æſtate ſecedimus.* 1, 11, 7. *Huc referenda illa Curtii.* 5, 8, 1. *Vrbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æſtiua agentibus ſedes eſt. quod ipſum* Æſtiuare *dicitur Suetonio Galb.* 4. 8. & *Veſp.* 24, 1.
Æſtus Oceani. 3, 10, 5. *Sic per tranſlationem* Æſtus fortunæ. 2, 7, 1. furoris. 4,2.64.
Ætas iuuenilis fauorabilis. 4, 4,4. Ætas populi Romani prima: *Præfat.* 5.1,8,1. ſecunda *Præfat.* 6.1, 22,1. tertia. *Præfat.* 7.2,1,1. 2,19, 2.3,12,1. Ætatis diſcrimina in tabulis. 1,6,3. Ætate poſſidere. *h. e. longo tempore.* 3,1[illegible],5.
Æthiops in aciem prodeuntibus obuius ferale ſignum. 4,7,7.
Ætnæus ignis 1,16,5.
Ætoli. 2, 9. in partibus Pompeii. 4, 2, 5.
Ætolia. 2,8,5.
Affectare Siciliam. 2,2,3.
Affectator imperii populus. 2, 7, 2.
Afficere pudendis fœderibus. 2, 18, 2.
Affectus, *pro liberis & uxoribus.* 1,13,12.

Afflat vrbem terror regius, *h. e. am prope eſt, vt quaſi ſpiritu contingere poſſit.* 3,5,9. *Ad hunc modum videtur dictum illud Virgilii Georg.* 1,250. *Noſque vbi primus equis Oriens* afflauit *anhelis.* & *Æneid.* 5,739. *Et me ſæuus equis Oriens* afflauit *anhelis. Sic* fulmine afflari *dicuntur, qui non prorſus feriuntur, ſed eius feruore & halitu perſtringuntur, apud eundem Æn.* 2,649. *Plin. paneg. cap.* 90. *Spartian. Adriano cap.* 14. Ouid. Pont. 3,6,17. Sic apud Statium Theb. 10,323. *Afflatuſque fugit curru maiore Bootes.* Ariſtides Orat. XIII. pag. 214. κἀὶ ταῖς μεσεύλαις μὲν ἂν ἔτι τῆς πορείας πϱοσέβαλλεν, ὥσπεϱ πνεῦμα ἀπὸ θαλάττης: vbi bene interpres vſus verbo *afflauit.* Val. Flaccus —— *vtique* [illegible]*m galeis afflauit adactis.* Barth. aduerſ. 1091. m.

Affligere humo, *pro illidere.* 4,12,5.

Afflictus, *pro perdito, proſtrato. ſic* Afflicti mores. 3,12,7. Afflictæ res. 2,6,31.

Affluunt copiæ. 3,20,6.

Afranius dux Italus. 3,18,6.

L. Afranius cos. 4,2,8. Pompeii legatus. 4,2,26. occiditur. 4,2,90.

Africa Romanis cedit. 2,6,61. nomini induitur. 1,11,9. Africæ captiuitas. 2,6,8. in Africam fugam agitat Pompeius. 4,2,51. in Africam nauigatur à Tarento. 1,18,3. Africa contenti debuerant eſſe Romani. 3,12,6. in Africa bellū ciuile geritur. 4,2,6.30. & 64.

Africanus ille magnus. 2,15,12. *vide* Scipio.

Africum mare. 2,2,30.

Agamemnon cur vocatus, Pompeius. 4,2,43. N.

Ager quem Annibal caſtris inſederat, Romæ venditus. 2,6,47.

Agrorum diuiſio bellum concitat. 4,5,1. Agris diuidendis creati triumuiri. 3,14,6. Agros à tribunis flagitat populus. 3,12,8. Agris multati hoſtes. 4,12,11.

Agere, *pro degere, verſari, habitare.* 1,2,1.2,5,1. 4,12,10. *ſic* Agere extorrem. 3,13,2. immunem. 1,23,2. *pro adminiſtrare, ſic* Agere ducem. 2,8,9. poteſtatem. 1,7,2. regnum. 1,6,2. *ita non ſemel Tacitus, vt in Indice eius notamus.* & *Liuius* 1,32,3. Agere, *pro abigere, exigere, deturbare.* 2,11,5. *pro celebrare, ſic* Agere cenſum 1,8,6. conuentū. 4,2,46. *Sic Iuſtinus* 12,13,3. *Cicero* forū agere *dixit ad Atticum* 5,16. *forum indicere Virgilius Æn.* 5,758. *vbi & explicat, iura dare.* delectum. 3,10,22. triumphum. 2,2,9. Agere, *pro pellere.* 3,4,5. *pro impellere. ſic* Agere tranſuerſum. 4,2,9. *pro repellere.* 3,4,5. Agere equos. 1,7,3. naues remis. 2,2,35. Agere *pro efficere, proficere.* 1,13,18. Agere gratias. *Ibidem.* funes ſub mari. 4,2,32.

Agger effectus ex congeſtis cadaueribus. 4,2,85. Aggere cinctæ ciuitates obſeſſæ. 4,2,28.

Agitare, *pro habitare.* 4,12,46. *pro cogitare.* 1,5,4. *pro impellere, inſtigare.* 1,16,7. 2,12,2. 3,1,3. 4,15,2.4,6,2. *ſic* agitatus iniuriis populus. 1,8,7. *pro quo tamen forte rectius* fatigatus *legeres. Iuſtinus tamen* 14,4,12. *hoc ferme modo* ſeditionibus agitare *dicit.* Agitatum ſideribus bellum. 3,21,3. *pro deliberare. ſic* Agitare extrema deditionis. 2,17,17. fugam. 4,2,51. imperium. 2,2,3. mœnia. 1,1,5. ſecum aliqua. 4,7,8. ſecū de extremis. 4,2,85. *pro mouere, concutere.* 4,3,8. *pro agere. ſic* Agitare otia, luxus. 2,8,8.

Agmen, *pro exercitu.* 3,5,29. 3,21,6. 4,2,62.

Agra-

Agrariæ leges. *vide* Leges.

Agricola triumphalis. 1,11,14.

Agriculturæ neglectæ cauſſa. 1, 22, 3.

Agrigentum. 2,2,12.

Agrippa. 4,12,51.

Alba. 1, 1, 4.

Albanus, *pro Albani*. 1,3,6. *Vide* ſingularis pro plurali.

Albanus mons 3,18,8.

Albani *Aſia pop.* 3,5,21. & 28.

L. Albinius. 1, 13, 12.

Albinouanus. 3, 21, 7.

Albinus. A. Poſthumius. 3,1,9.

Alexander Macedo. 2,7,2.

Alexandria. 4, 2, 55.

Alexia *vrbs*. 3, 10, 23.

Algidum *vrbs*. 1, 11, 6.

ALIA minari, alia irrepere. 2, 12, 7.

Alienum bellum, *quod non à nobis geritur*. 3, 6, 2.

Aliquando, *pro tandem*. 4,2,11.

Aliquo, *h. e. aliqua in re, aliquatenus Florus ſæpe* Salmaſ. Pall. Tertull. 222. ni forte ſic ſit in Mss. quos ille viderit.

Alii ex aliis reges prodeunt. 3, 5, 22. *vult dicere, quibusdam debellatis, nihilo ſegnius alios arma mouiſſe.* Alia terra, mutati homines *quædam quaſi prouerbialis locutio, de mutatione morũ* 4,12,27. ſic apud Liu. 25,1,5. *tanta religio, & ea magna ex parte externa, ciuitatem inceſſit, vt aut homines, aut dij repente alij viderentur facti.* Aliud ex alio captare. 3, 17, 2.

Alleuari, *pro niti, fretum eſſe, ſubleuari*. 4,2,10.

Allia *fl.* 1, 13, 7.

Allobroges. 3,2,4. in arma ſollicitantur à Catilinianis. 4,1,9.

Alluere *dicitur Oceanus aut fluuius terras pone iacentes*. 4,12,46.

Alpes. 1, 13, 5. 1,26,9. clauſtra Italiæ. 3,3,6. hieme creſcunt. 3,16, 22. tranſcenduntur ab Annibale. 2,6, 9. à Romanis. 3, 2, 3. Alpes Noricæ. 3,3,18. 4,12,4.

Alpheus *fl.* 2,16,3.

Alpinorum corporum vitia. 2, 4, 2.

Altera patria 2,6,42. Roma. 3, 5, 15.

Altus animus, *pro magno, & vt Salluſtio Cat. cap. 5. dicitur, vaſto.* 4, 12, 47. Noſtrates hoc exprimunt Hoher Sinne/hoher Muth. Altum *ſubaudi mare* 3, 8, 4. 4,11, 8. *Sic apud Virgil. Æn.* 1,7. *& terris iactatus, & alto.* Altum *autem* mare *eſt medium, cum longius à terra receditur: ibi enim aquæ conglobantur, & in conuexi ſpeciem tumeſcunt.* vide Plinium 2, 65.

Alumna vrbis oſtia, *h. e. quæ alit vrbem nempe commeatibus ex aliis regionibus eo conuectis: quod tangit* 1,4,3. *ſupra* 3. 21,12. Alumnus *enim non is modò dicitur, qui alitur, ſed & qui alit. vt* eloquentia alumna licentiæ *vocatur apud Auctorẽ de cauſſis corruptæ eloquentiæ cap.* 40. *& alibi, quos citat Becmannus in Originibus linguæ Latinæ. contrario ſenſu* alumnus vrbis *eſt apud Tacitum* 12, 11, 3.

Ambiorix Gallus. 3,10,7.

Ambitus, *pro ambitione*. 4. 9,2. 4, 11, 1. Ambitus ducum in retinendis imperiis. 4, 2, 43. Ambitus honorum, *cum magiſtratus illicitis mediis, vt pecunia, aliiſque lenociniis, ambiuntur.* 3,12,11. *hoc ſenſu.* Ambitus rei. 3,17,5. vſque ad Ambitum armati Samnites, *h. e. ambitioſe, vt non vſum magis armorum reſpicerent, quam ornamenta.* 1,16,7. *quo fere ſenſu* ambitioſas copias *dixit Ammianus* 24. 19. *ita magnas, vt ad oſtentationem potius.*

tius, quam vſum comparata fuiſſe videantur.

Ambracia. 2,9,2.

Ambracius ſinus. 4,11,4.

Amicitia, *pro fœdere.* 4,10,1.

Amicti vitibus montes. 1, 16, 5. *Sic alii terram* veſtitam *vitibus, gramine, &c. dicunt. vide Taubmanum ad Virg. Geog.* 2.38. Corippus lib. IV. —— *& amicta vitibus vlmi.*

Amici vitibus montes. 1, 16, 5. N.

AMISSA quaſi rapta repetimus. 3,5,13.

AMOENITATE Aſiatica mollita Gallorum feritas. 2, 11, 5.

Amor immaturus, *h.e. intempeſtiuus.* 1,3,5.

Amplius *h.e. maius. ſic* Amplius bellum. 2,7,3. nefas. 4,1,4.

Ample ſonare, *amplum & magnum nomen habere.* 4, 2, 65. Amplius, *h.e. plus, magis. ſic* Amplius audere quam congredi. 1,14,1. Amplius ſuſpicari aliquem quam ſit. 1, 18, 8. nihil Amplius quam, *h. e. tantum. Sic Sueton. Claud. Cap.* 16. *Galba cap.* 19. *Tito cap.* 9. *Tacitus* 13, 40, 6.

Amplexus amicorum. 4, 2, 71.

Amputare ſarcinas, *h. e. adimere.* 2, 18, 10. *Idem fecit Alexander apud Curtium* 6,6,14.

Amulius. 1,1,4.

An. dubium an. *vide* D.

Ana *fl.* 3,22,7.

Anceps acies. 3,22,5. bellum. 4, 2,26. contentio. 1,3,4. prœlium. 4,2,78.

Ancharius. 3,21,16.

Ancilia. 1,2,3.

Ancus Marcius. 1,4.

Andriſcus. 2,14,3.

Anguis Lernæus. 1, 18, 19. Angues obtrito capite, poſtremum cauda minantu 3,5,24.

Angulus Bruttius. 3,20,13. Italiæ vltimus. 2,6,51.

Anicius prætor. 2,13.

ANIMA imperii imperator. 4,3,6. Animæ immortalitas. 4,2,71. Anima amiſſa corpore locum regere. 4,1,12.

Animaduertere, *pro punire.* 4,1,10. in aliquem. 3,21,23.

Animalia quædam aquam & terram incolunt. 3,6,6.

Animoſior cladibus Samnitium gens. 1,16,7.

Animus Mithridatis malis auctus. 3,5,20. Animo præſagire aliquid, *h.e. mente prauidere.* 4,1,3. Animi ferarum Inſubribus. 2,4,1. Animi mobiles facinore obligantur. 1, 9, 1. Animus, *pro prudentia, recto conſilio.* 2,17,3. *Sic* Mens *eſt apud Liuium,* 26,11,4. *pro fiducia, audacia.* ANIMVM noſtrum in ſociis perdimus. 4,2,29. 4, 7,14. Animi, *pro ſpiritu, ſuperbia. ſic* tantum animorum. 3,16,1. Animos tollere, *vtrumque ſignificat, & audaciam alteri facere, vt* 1,3,7. *apud Virg. Æn.* 9,127. *&* 10,278. *& ipſum capere, vt* 1,11,1. & *apud Liuium* 1,32,3. *quod* 4,9,3. Animos erigere *dixit*, & 3,5,3. Animis ingentibus efferri.

Annales. 1,10,3. 1,12,11.

Annibal. 2,6. vincitur ab Æmilio. 2,8,12. à Scipione. 2,6,61. fœdus cum Philippo percutit. 2,7,4. Romanis hoſtem toto orbe quærit. 2,8,5. cum iis 17. annis bellauit. 3,5,2. minus vaſtauit Italiam quàm ſocii. 3,18,11. 3,21,21. non videtur optaſſe quod Catilina. 4,1,1.

Anniti, *valde niti. nam* ad *particula ſignificationem verbi auget, vt videre eſt ex illis Seneca ep.* 71,7. *Si virtutem adamaueris, amare enim*

Digitized by Google

parum eſt. ſic Annitente regina. 1, 6, 2. Annixus ex ſummo ſtudio. 1,9,4. omni modo.1,18,15.

Anniuerſarii Romanorum hoſtes Veientes. 1,12,1. *h.e. qui ſingulis annis, velut ſtato tempore, eos laceſſerent. Sic apud Liuium* 4, 45, 4. *Æquorum iam velut* anniuerſariis armis *aſſueuerat ciuitas.*

Annius.3,16,1.

Anno Pœnus. 2,17,7.

Annonæ pignora.4,2,22.

Anni bellorum Annibalis, Pyrrhi, Mithridatis. 3,5,2.

Annus à Numa in menſes deſcriptus. 1, 2, 2. Anni ſancti, pii, aurei. 3, 12, 2. per Annos ducentos in Hiſpania dimicatum. 2, 17, 5. Annis L. cum Samnitibus bellatum. 1,16,8. Annis CC. Africa, Europa, &c. à Rom. ſubactæ. 2, 1, 2.

Annua cæli conuerſio.4,3,8.

Anquirere, *pro inquirere.* 4, 12, 12. *etiam extra iudicium.*

Anſer Capitolium ſeruat. 1, 13, 15.

Ante ducis imperium ſigna canunt, *h.e. priusquam dux id imperaret.* 4, 2, 66. Ante finitum bellum, quam geri nunciaretur. 2, 13, 2. Ante in media Gallia fuit Cæſar, quam ab vltima timeretur. 3, 10, 22. Ante victus hoſtis, quam viſus.4,2,63.

Antecellere, *praualere, plus poſſe.* 1,13,12.

in Anteceſſum prædam diuidere.4,12,24. ſibi parentare.3,21,20. *h.e. ante iuſtum tempus.*

Antiochus *Magnus.* 2,8.

Antiſtius. 4,12,15.

Antium *vrbs.* 1,11,10.

Antonius Pompeii legatus. 3, 7, 6.

C. Antonius cos. cum Cicerone. 4,1,5.

C. Antonius triumuiri frater. 4, 2, 31.

L. Antonius triumuiri frater. 4,5,2. N.

M. Antonius triumuiri auus. 3,21,14.

M. Antonius triumuiri pater. 3, 7, 2.

M. Antonius.4,2,37. cos.4,3, 7. inſignia regni offert Cæſari. 4, 2, 91. fax & turbo ſæculi. 4,3,2. grauis reip. 4, 6, 1. auunculum proſcribit.4,6,4. ſcopulus ſecuritatis publicæ.4,9,1. bello Mutinenſi vincitur. 4,4. proficiſcitur contra Caſſium & Brutum. 4, 7, 5. vincitur à Parthis. 4, 10. ab Auguſto.4, 11. ſemet interficit. 4,11, 9. Antonii metus & ignauia. 4, 7, 10. ingenium peſſimum.4,5,2.

Anuli. 1, 5, 6. ſenatorum. 2,6, 24. Anulorum modii Carthaginem miſſi.2,6,18. Anulos in mare abiicit Sex. Pompeius.4,8,5.

Apenninus *mons.*3,10,10.

Aperire, *h.e. viam facere, ſic* Aperire Europam.3,5,8. Italiam. 2,6, 4. *ita Curtius* 7, 1, 3. *primus* Aſiam aperuerat *regi. &* 5,3,22. mari quoque nouum iter aperuerat. Aperire iter ad victoriam.1,14,4. qua maris noſtri limen aperitur, *h. e. vbi incipit mare.* 3,6,9. *ſic* aperta Oceani *dicit Tacitus* 2,23,5. *pro medio mari.*

Apes in ſignis malum omen. 2, 6,14. 4,2,45.

Apollo Cumanus. 2, 8, 3. Pythius. 1,12,10.

Apparatus conuiuiorum magnificus.3,12,12.

Appiani nomine falſa forte ſcripta circumferuntur.4,10,4. N.

Appius. *vide* Claudius.

Applicare, *pro appellere.* Italiam. 4,2,51.

Appro-

Approbare, *vide* Adprobare.
Appropinquare. 1,13,8.
Appuleiana ſeditio. 3,1,16. eius origo. 3,12,8.
Appuleius Saturninus. 3,16,1.
Apulo Hiſter. 2,10,3.
Apuli. 1,18,1.
Aqua & igni interdicere. 3, 16, 2. *Æquiualet hodierna pœna Banni.*
Aquæ Sextiæ. 3,3,7.
Aquila, *ſignum Romanæ legionis* ſeruata à ſignifero intra baltei latebras. 4, 12, 38. Aquilam in caſtra refert Auguſtus. 4,4,5. Aquilæ prodire nolentes, *h. e. non cedentes, cum reuellerentur humo*, 2, 6, 14. Aquilæ Romanæ captæ à Parthis. 3, 11. remittuntur. 4, 12, 63. duæ penes Germanos. 4,12,38.
Aquilius reliquias Aſiatici belli conficit. 2, 20, 7.
Manius Aquilius ſeruos vincit. 3, 19, 11.
Aquitani. 3,10,6.
ad Aram iuratum. 2, 6, 2. *Vide Berneggerum ad Iuſtinum* 24,2,8 c.
Aras amplecti inter necem. 3, 21, 21. *Hoc autem factum, ſeu præſidii cauſſa, vt ad aras, tanquam aſylum confugerent, quemadmodum Ioabus Reg.* 3, 2, 28. *& Priamus apud Pauſan.pag.*129.*&c. ſeu vt exſecrarentur homicidas, & quaſi à præſentibus diis vltionem peterent. vide Velleium* 2, 22, 3.
Arabes. 3, 5, 29. in claſſe Cleopatræ. 4,11,7.
ab Aratro dictator. 1,11,12.
Araxis *fl.* 4,10,2.
Arbiter inter reges Iudæos Pompeius. 3,5,30. regum & gentium pop. Romanus. 3,18,7.
ad ARBITRIVM hoſtium mori, fortibus viris miſerrimum. 4, 8, 4.
Arbores taxei. 4,12,50.
Arcades. 1,1,9.
Arcanum gentis Iudaicæ. 3, 5, 3. *Claudianus de bel. Get. verſ.* 103. arcanum tanti *deprendere* regni. *Iisdem & verbis, & ſenſu.*
Arceſſere, *pro vocare.* 3,15,2.
Archelaus. 3,5,8.
Archimedes. 2,6,33.
Arctæ res. 2,6,31. *Liuio aliquoties* accisæ res *ſunt. Sic Iuuenali* 3, 165. *dicitur,* Res anguſta *domi.*
Arcus Perſici. 2,8,17.
Ardentes oculi. 1, 16, 12. N. ardentibus focis manum iniicit Scæuola. 1, 10, 5. Ardentiſſimus dux, *h. e. animoſus, omnia audens.* 4,2,42. *Sic* quid Romulo ardentius? 1,8,2.
Ardere cupiditate *auri. h. e. vehementiſſime cupere.* 3,11,11. *Sic Virgil. Æn.* 11,782. *ſpoliorum ardebat amore.* Ardet mare ventis, *h. e. turbatur, exagitatur.* 4, 2, 37. nouis motibus Aſia. 3,5,22.
Ardor pugnantium. 4, 2, 80.
Ardores *pro æſtibus.* 4,10,9.
Arena. *vide* Harena.
Arethuſæ fons. 2,6,34.
Argentariæ tabernæ. 2, 6, 48. *Vide titulum ff. de edendo.*
Argentea arma Samnitum. 1, 16, 7. haſta Salondici. 12, 17, 14. Argenteum carpentum Bituiti. 3, 2, 5.
Argentum Antonii dolabris conciſum. 4,10,10. Arg. in vſum armorum pro ferro conflatum. 2, 15, 10. Argenti 10. pondo pro luxuria habita. 1, 18, 22. Argento fulgentes elephanti. 2,8,16.
Argumentum (*h. e. ſignum*) pacis, clauſus Ianus. 1,2,2.
Aricinum *vrbs.* 1,11,8.
Ariminum *vrbs.* 4,2,19.
Ariobarzanes Cappadox. 3, 5,

12. in partibus Pompeii. 4, 2, 5.
Ariouiſtus Germanus. 3, 10, 11.
Ariouiſtus Inſuber. 2,4,4.
Ariſtobulus Iudæus. 3,5,30.
Ariſtonicus Pergamenus. 2, 20, 4.
Arma adempta victis. *Vide* Ferrum victis ablatum. Arma argentea & aurea in vſu,& quare. 1, 16,7.N.*Adde Curtium* 8, 8, 16. *vbi Alexander: An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro argentoque adornaſſe? aſſuetus nihil vilius hac materia videri volui. Polyænus* 8,22,20. *Cæſar militibus præcepit, vt arma haberent auro argentoque ornata; maxime quidem ornamenti cauſſa: ſed ideo etiam, vt milites res precioſas acrius defendendas ac propugnandas exiſtimarent.* Arma cremata à dominis. 2,18,17. à victoribus. 4,12,9. data in profluentes. *Ibidem. Confer Appianum ciuil.*1.*pag.*376.detracta templis.2,6,23. diſcoloria. 3,2,5. promiſſa Vulcano. 2, 4, 5. Romana peregrinantur. 4,1,1. Rom. ſacroſancta violantur ab Aquilio. 2, 20, 7. rubiginem ac ſitum ſentiunt. 2,3,2. Armorum manubiæ. 2, 18, 6. ARMORVM præmia armis defendere. 4, 2, 17. Arma circumferre. *Præfat.* 2. toto orbe. 3,12,1. corripere,*pro ſumere.* 1,9,6. 1,10, 1. 4, 12, 32. deponere. 2, 18, 4. Armis aſſueſcere. 4, 12, 17. incitatiſſimum tempus. *Præfat.* 6. iniuriam vindicare. 1,22,3. multare victos. 4,12,11. ARMIS petere, quod negatum precibus. 3, 3, 3. vrgere. 1,10,2.
Arma, *pro bellis,* 3,12,9. 3,21,3. 4, 2, 73.
Armamenta *nauium.* 4, 2, 76. *Vide Bernæggerum ad Suetonium Aug.* 17, 7.
Armare, *pro inſtruere. ſic* cupido dominandi Cæſ. & Pomp. furialibus in exitium reip. facibus armauit. 3,12,13. *pro in arma concitare. ſic* fortuna pop. Romanum. 4, 1,1. Sex. Pompeius ergaſtula. 4, 8, 1. Sertorius Hiſpaniam, armauit. 3, 23, 3.
Armatura leuis, *pro leuiter armatis.* 4,2,49.
Armenia. 3,11,10. æſtuoſa. 4,10, 9. recipitur à C. Cæſare. 4,12,42.
Armeniæ vtraque, *h.e. maior & minor.* 3,5,21.
Armenii. 3, 12, 4. triumphi. 4, 2, 8.
Arminius Germanus. 4, 12, 32.
Arracillum *vrbs.* 4,12,49.
Arripere in occaſionem. 4,2,84.
Ars bellandi. 1,3,2. Cilicum. 4,2,32. ducis. 4,10,2. Artem facere, h. e. nomen & auctoritatem artis indere. 3, 12, 10. *Sic Plinius* 20, 17. *in. aniſum appetentiam ciborum præſtat: quando id quoque inter artificia delicia fecere, ex quo labor deſiit cibos poſcere.* Artes, *pro inſtitutis, moribus.* 1, 5, 2. *pro genere & modo viuendi.* 1, 6, 3. *pro fraudibus, inuentis callidis.* 4, 4, 2. ARTIBVS ſuis hoſtem aggredi. 3, 1, 10.
Arſia *fl.* 2,5,1.
Artabazes Ponticus. 3,5,1.
Artaxata. 4,12, 44. caput Armeniæ. 3,5,27.
Arthoces Iberus. 3,5,28.
Artus humani diſſidentes. 1, 23, 2.
Aruerni. 3,2,4. 3,10,20.
Aruns Tarquinius. 1,10,8.
Aruſini campi. 1,18,11.
Arx, *pro Capitolio.* 1,26,8. 3,16,6. Arx Capitolii. 3, 21, 7. Capitolini montis. 1,13,13. Præneſtina. 1,18, 24. Arx, *pro munimento, præſidio. ſic*

Digitized by Google

Arx Ciliciæ Hautus. 3,6,5. Arx & ſpecula Africæ Clypea. 2,2,19. *Sic apud Liu. de Ætolis*, 34,24,2. ſi in media Peloponneſo arcem ſibi fecerint. *ſic* arx ſpei, *apud eundem* 7,34,3.

Arces tres Syracuſis. 2,6,34.

As, *terminatio Antiquorum in accuſatiuis tertiæ declinationis. vt Samnitas, Acarnanas, &c.* 1,16,1. N.

Aſcendit bellum montes. 4,12, 4. & 49.

Aſculum. 3, 18, 9. euertitur. 3, 18, 4.

Aſdrubal Carthaginienſium dux vltimus. 2, 15, 16.

Aſdrubal frater Annibalis. 2, 6, 49. vincitur à Scipionibus. 2, 17, 6.

Aſia. 3, 5, 6. à Pompeio perdomita. 3, 5, 31. 3, 10, 1. prouincia Craſſi. 4,2,12.

Aſiatica amœnitas. 2,11,4. hereditas Attali regis. 3,12,3. Romanos corrumpit. 3,12,7. Aſiaticum mare. 3, 6, 50.

Aſinius Pollio. 4,12,11.

Aſſerere, *pro defendere, vindicare, liberare. ſic* Aſſerti à Latinis Tarquinii. 1, 11, 1. à Manlio vrbs. 1, 13, 19, ab Appuleio leges Gracchanæ. 1, 16, 1. atque Liuio Druſo. 3,17, 1. à Licinio Craſſo pudor Romanus. 3,20,12. *ſic* aſſerere ſocios. 2, 18,6. imperium. 3,3,19. Senatum. 3, 17, 4. *Sic* aſſertores *dicuntur Suet. Cæſ. cap.* 80. *liberatores populi, vindices libertatis.*

Aſſueſcere, *pro aſſuefacere.* 4,12, 43. Sueſcere *hoc modo vſurpat Tacitus.* 2,52,4.

Aſſuetus *cum ablatiuo.* 1,1,7,4, 12,17. *ſic* Aſſuetus immoderata licentia militari. *Iuſtinus* 31,1,8.

Aſtringere obſidibus. 4,12,52.

Aſtrudes palus. 2,12,5.

Aſtura *fl.* 4, 12, 54.

Aſtures. 4,12,46. vincuntur à Cariſio. 4,12,54.

Aſſumere in decus gentis, *pro adſciſcere in nomen gentis, adoptare.* 2, 15, 12. in decus *enim* gentis, *hic interpretor, non,* vt eſſet decus gentis, *ſed* vt frueretur decore, honore, gloria huius familiæ.

Aſſurgere in vltionem, *h. e. capeſſere vltionem, accingi vltioni.* 3, 1, 10. *alibi dicit* Conſurgere, *cuius contrarium eſt* ſedere, *h. e. otioſum eſſe, quieſcere, apud Senec. in Troad. verſ.* 214. *Varronem de re ruſtica* 1, 2. *Liu.* 2,12, 1. *Iuuen.* 10,93. *Senec. de otio ſap.* 31,4.

Aſylum Romuli. 1,1,9.

Atra imago Bruto ſe offert. 4, 7, 8.

Ateſis *fl.* 3,3,12.

Athenæ. 3, 5, 8.

Athenio, 3,19,9.

Atquin *pro atqui.* 4,2, 53.

Attalus Pergamenus. 2,7,8.

Attalus prioris nepos. 2,20,2. 3,12,3. Attali hereditas. *Vide* H.

Atterere hoſtem, *ſenſim debilitare, & conſumere,* 3,22,5. *Sic* Att. patrimonium *eſt in Suet. Aug.* 40. 2. Atteri operibus. 2,18,10.

Attici. 2,9,3.

M. Attilius Regulus. 2,2,17.

Attius Nauius. 1,5,2.

Attonitus. 2, 12, 13. *Explicat vim hujus verbi Seneca Nat. quæſt.* 2, 27. *quo (tonitru) edito concidunt homines & exanimantur: quidam vero viui ſtupent, & in totum ſibi excidunt, quos vocamus* attonitos, *quorum mentes ſonus ille cæleſtis loco pepulit.* Ouidius de Ponto. 1, 7, 12. *Nam fuit attonito mens mihi nulla diu.*

Attrectare terminos alienos. 3, 5, 3.

Digitized by Google

12. in partibus Pompeii. 4, 2, 5.
Ariouiſtus Germanus. 3, 10, 11.
Ar.ouiſtus Inſuber. 2,4,4.
Ariſtobulus Iudæus. 3,5,30.
Ariſtonicus Pergamenus. 2, 20, 4.
Arma adempta victis. *Vide* Ferrum victis ablatum. Arma argentea & aurea in vſu,& quare. 1, 16,7.N. *Adde Curtium* 8, 8, 16. *vbi Alexander: An me luxuriæ indulgentem putatis* arma veſtra auro argentoque adornaſſe? *aſſuetis nihil vilius hac materia videri volui. Polyænus* 8,22,20. *Cæſar militibus præcepit, vt arma haberent auro argentoque ornata; maxime quidem ornamenti cauſſa: ſed ideo etiam, vt milites res precioſas acrius defendendas ac propugnandas exiſtimarent.* Arma cremata à dominis. 2,18,17. à victoribus. 4,12,9. data in profluentes. *Ibidem. Confer Appianum ciuil.*1.*pag.*376. detracta templis.2,6,23. diſcoloria. 3,2,5. promiſſa Vulcano. 2, 4, 5. Romana peregrinantur. 4,1,1. Rom. ſacroſancta violantur ab Aquilio. 2, 20, 7. rubiginem ac ſitum ſentiunt. 2,3,2. Armorum manubiæ. 2, 18, 6. ARMORVM præmia armis defendere. 4, 2, 17. Arma circumferre. *Præfat.* 2. toto orbe. 3,12,1. corripere,*pro ſumere.* 1,9,6. 1,10,1. 4,12,32. deponere. 2, 18, 4. Armis aſſueſcere. 4, 12, 17. incitatiſſimum tempus. *Præfat.* 6. iniuriam vindicare. 1,22,3. multare victos. 4,12,11. ARMIS petere, quod negatum precibus. 3. 3, 3. vrgere. 1,10,2.
Arma, *pro bellis,* 3,12,9. 3,21,3. 4,2, 73.
Armamenta *nauium.* 4, 2, 76. *Vide Berneggerum ad Suetonium Aug.* 17, 7.
Armare, *pro inſtruere. ſic* cupido dominandi Cæſ. & Pomp. furialibus in exitium reip. facibus armauit. 3,12,13. *pro in arma concitare. ſic* fortuna pop. Romanum. 4. 1,1. Sex. Pompeius ergaſtula. 4, 8, 1. Sertorius Hiſpaniam, armauit. 3, 23, 3.
Armatura leuis, *pro leuiter armatis.* 4,2,49.
Armenia. 3,11,10. æſtuoſa. 4,10, 9. recipitur à C. Cæſare. 4,12,42.
Armeniæ vtræque, *h.e. maior & minor.* 3,5,21.
Armenii. 3, 12, 4. triumphi. 4, 2, 8.
Arminius Germanus. 4, 12, 32.
Arracillum *vrbs.* 4,12,49.
Arripere in occaſionem. 4,2,84.
Ars bellandi. 1,3,2. Cilicum. 4,2,32. ducis. 4,10,2. Artem facere, h. e. nomen & auctoritatem artis indere. 3, 12, 10. *Sic Plinius* 20, 17. in. *aniſum appetentiam ciborum præſtat: quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor deſiit cibos poſcere.* Artes, *pro inſtitutis, moribus.* 1, 5, 2. *pro genere & modo viuendi.* 1, 6, 3. *pro fraudibus, inuentis callidis.* 4, 4, 2. ARTIBVS ſuis hoſtem aggredi. 3, 1, 10.
Arſia *fl.* 2,5,1.
Artabazes Ponticus. 3,5,1.
Artaxata. 4, 12, 44. caput Armeniæ. 3,5,27.
Arthoces Iberus. 3,5,28.
Artus humani diffidentes. 1, 23, 2.
Aruerni. 3,2,4. 3,10,20.
Aruns Tarquinius. 1,10,8.
Aruſini campi. 1,18,11.
Arx, *pro Capitolio.* 1,26,8. 3,16,6. Arx Capitolii. 3, 21, 7. Capitolini montis. 1,13,13. Præneſtina. 1,18, 24. Arx, *pro munimento, præſidio. ſic*

Digitized by Google

Arx Ciliciæ Hautus. 3,6,5. Arx & ſpecula Africæ Clypea. 2,2,19. *Sic apud Liu. de Ætolis*, 34,24,2. ſi in media Peloponneſo arcem ſibi fecerint. *ſic* arx ſpei, *apud eundem* 7,34,3.

Arces tres Syracuſis. 2,6,34.

As, *terminatio Antiquorum in accuſatiuis tertiæ declinationis. vt Samnitas, Acarnanas, &c.* 1,16,1. N.

Aſcendit bellum montes. 4,12, 4. & 49.

Aſculum. 3, 18, 9. euertitur. 3, 18, 4.

Aſdrubal Carthaginienſium dux vltimus. 2, 15, 16.

Aſdrubal frater Annibalis. 2, 6, 49. vincitur à Scipionibus. 2, 17, 6.

Aſia. 3, 5, 6. à Pompeio perdomita. 3, 5, 31. 3, 10, 1. prouincia Craſſi. 4,2,12.

Aſiatica amœnitas. 2,11,4. hereditas Attali regis. 3,12,3. Romanos corrumpit. 3,12,7. Aſiaticum mare. 3, 6, 50.

Aſinius Pollio. 4,12,11.

Aſſerere, *pro defendere, vindicare, liberare. ſic* Aſſerti à Latinis Tarquinii. 1, 11, 1. à Manlio vrbs. 1, 13, 19, ab Appuleio leges Gracchanæ. 1, 16, 1. atque Liuio Druſo. 3, 17, 1. à Licinio Craſſo pudor Romanus. 3,20,12. *ſic* aſſerere ſocios. 2, 18, 6. imperium. 3,3,19. Senatum. 3, 17, 4. *Sic* aſſertores *dicuntur Suet. Cæſ. cap.* 80. *liberatores populi, vindices libertatis.*

Aſſueſcere, *pro aſſuefacere.* 4,12, 43. Sueſcere *hoc modo vſurpat Tacitus.* 2,52,4.

Aſſuetus *cum ablatiuo.* 1,1,7,4, 12,17. *ſic* Aſſuetus immoderata licentia militari. *Iuſtinus* 31,1,8.

Aſtringere obſidibus. 4,12,52.

Aſtrudes palus. 2,12,5.

Aſtura *fl.* 4, 12, 54.

Aſtures. 4,12,46. vincuntur à Cariſio. 4,12,54.

Aſſumere in decus gentis, *pro adſciſcere in nomen gentis, adoptare.* 2, 15, 12. in decus *enim* gentis, *hic interpretor, non,* vt eſſet decus gentis, *ſed* vt frueretur decore, honore, gloria huius familiæ.

Aſſurgere in vltionem, *h. e. capeſſere vltionem, accingi vltioni.* 3, 1, 10. *alibi dicit* Conſurgere, *cuius contrarium eſt* ſedere, *h. e. otioſum eſſe, quieſcere, apud Senec. in Troad. verſ.* 214. *Varronem de re ruſtica* 1, 2. *Liu.* 2,12, 1. *Iuuen.* 10,93. *Senec. de otio ſap.* 31,4.

Aſylum Romuli. 1,1,9.

Atra imago Bruto ſe offert. 4, 7, 8.

Ateſis *fl.* 3,3,12.

Athenæ. 3, 5, 8.

Athenio, 3,19,9.

Atquin *pro atqui.* 4,2, 53.

Attalus Pergamenus. 2,7,8.

Attalus prioris nepos. 2,20,2. 3,12,3. Attali hereditas. *Vide* H.

Atterere hoſtem, *ſenſim debilitare, & conſumere,* 3,22,5. *Sic* Att. patrimonium *eſt in Suet. Aug.* 40. 2. Atteri operibus. 2,18,10.

Attici. 2,9,3.

M. Attilius Regulus. 2,2,17.

Attius Nauius. 1,5,2.

Attonitus. 2, 12, 13. *Explicat vim hujus verbi Seneca Nat. quæſt.* 2, 27. *quo (tonitru) edito concidunt homines & exanimantur: quidam vero viui ſtupent, & in totum ſibi excidunt, quos vocamus* attonitos, *quorum mentes ſonus ille cæleſtis loco pepulit.* Ouidius de Ponto. 1, 7, 12. *Nam fuit attonito mens mihi nulla diu.*

Attrectare terminos alienos. 3, 5, 3.

Auaricum *vrbs*. 3,10,23.

Auaritia Romana. 3,5,18. Rom. equitum. 3,5,9.

Auctor belli, *pro ſuaſore*. 4,2,60. 1,9,1. *pro cauſſa, ſic* Auctor cladis. 2,6,7. *pro eo qui aliquid dicit, narrat*. 1,16,12.

Auctoritas Menenii. 1,23,1. Senatus. 1,1,15. *minus eſt, quam poteſtas*. Curtius 6,8,25. *Nihil poteſtas regum valebat, niſi prius valuiſſet auctoritas, h. e. perſuadere prius debebant populo, iuſte puniri reum; tum exercere poteſtatem ſuam. Non abſimiliter Sulpicius Seuerus lib. 2. hiſtoria ſacra*: poteſtate *regis vſuri, vbi* auctoritate *ſua parum* valuiſſent. *Sic Cicero offic.* 3,27. *Cuius cum* valuiſſet auctoritas.

Auctiores opes. 4,2,10.

Aucupari fauorem, *pro captare, quomodo & venari dicunt*. 3,13,1.

Audentior. 1,8,2. N.

Audere eruptiones. 3,10,25. *Ita ſæpiſſime Tacitus*. Audet aliquid fortuna contra Cæſarem. 4,2,30.

Auentinus *mons*. 1,1,6. 1,24,3. 3,15,5.

Aues ſanguine aſſuetæ, *h. e. vultures*. 1,1,7.

Aues victoriam promittunt. 4,7,9.

Auferre caput, *pro demere, abſcindere*. 4,7,13. fugam, *pro impedire, obſtruere*. 3,10,3. in diuerſum, *h. e. aliud perſuadere, alio impellere*. 2,6,20. Auferre *pro eximere, ſubducere. ſic* matura mors Druſum, 3,17,9. virtus Horatium abſtulit. 1,3,5. *h. e. eripuit, pœna parricidii liberauit*.

Aufidus [illegible] 2,6,18.

Auguratus ſacer Romanis. 1,5,4. N. *Val. Max.* 3,2,1. *Apud antiquos non ſolum publice, ſed & priuatim, nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto*.

Augurio experiri aliquid. *h. e. ea de re aues conſulere*. 1,3,3. Aug. ſummus, *h. e. præſtantiſſimus augur*. 1,3,2. victor, *pro eo, qui melius auſpicium nactus eſt*. 1,1,17.

Augures. 1,2,2.

Auguſtus. *Præfat*. 1. & 7. 3,12,3. mortem patris [*adoptiui, nempe Cæſaris*] vlciſcitur. 4,2,3. Hiſpaniam perdomat. 2,17,5. ordinat imperii corpus. 4,3,5. vincit Antonium ad Mutinam. 4,4,4. ad Peruſiam, 4,5,3. ad Actium. 4,11. Cantabros. 4,12,48. contra Caſſium & Brutum proficiſcitur. 4,7,5. triumphum contemnit. 4,12,53. Ianum claudit. 4,12,64. Auguſti caſtra capta. 4,7,10. nomen quid ſignificet. 4,12,66. N. *Auſonius in gratiarum actione. Gratianus virtute victor*; Auguſtus ſanctitate *&c. Græcis eſt* σεβαστὸς, *h. e. ſanctus, & numinis inſtar colendus*. Pauſanias in Laconicis. Αὔγουστος κατὰ γλῶτταν δύναται τὴν Ἑλλήνων, Σεβαστός.

AVGVSTIOR periculo imperator. 4,12,7. Auguſtiore forma viſus Romulus. 1,1,18.

Aureus currus triumphantium. 1,5,6. lectulus. 3,5,28. torques. 1,13,20. Aurei anni. 2,19,2. 3,12,2. Aurea effigies Oceani in triumpho Cæſaris. 4,2,88. lorica Ptolemæi. 4,2,60. puppis Cleopatræ. 4,11,8. Aureum baculum. 4,11,3. cœlum. 3,5,30. mare. 3,6,30. trophæum. 2,4,4. Aurea arma. 1,16,7. tentoria. 2,8,9.

Aurum in vſum armorum conflatum. 2,15,10. auaris in os infuſum. 3,11,11. N. in ſignis Parthorum, 3,11,8. Aurum priuatum in medium collatum. 2,6,24. AVRVM quam ferrum fortius. 3,1,7. Aurum Parthicum. 3,11,2. Aurum ex

Digitized by Google

rum ex præda eligunt Sueui. 4,12, 24. Aurum venis repurgare, 4,12, 12. Auro fulgentes elephanti. 2,8, 16. penſatum caput Gracchi. 3, 15, 6.

Aurifera regio. 4,12,60.

Aurigonæ. 4, 12, 47.

Auſpicari, (*pro inchoare*) tranſmarinos triumphos. 1,18,1. vrbem. 1,1,6. *vide Indicem Iuſtinianum.*

Auſpicium, *pro omine.* 2,2,7.

Auſpicia contemnit Claudius, non impune. 2,2,29.

Autronii. 4,1,3.

Auxilia, *pro propriis viribus.* 2,8, 15. *Sic & Iuſtinus. & Cæſ. de B. Ciu.* 3,106. Auxilii quondam præſtiti memoria, delinquentibus ignoſcitur. 2,9,3. in auxilium mittere. 1,3,6.

Auxima *vrbs.* 3,22,9.

B.

BAeulum. 4,11,3. & Baculus, *pro ſceptro, geſtamine regio.* 3, 19,10.

M. Bæbius Tamphilus Ligures vincit. 2,3,5.

M. Bæbius, *Appiano* Βέβιος, vncis trahitur. 3,21,15.

Bæbius ritu ferarum inter manus laceratus. 3,21,26.

Bagrada *fl.* 4,2,70. *alibi eſt* Bragada.

Baiæ *vrbs.* 1,16,4. 2,6,22.

Baleares *vnde dicti.* 3,8. *in notis.* Bal. inſulæ. 3,22,2. vincuntur. 3,8.

Balearicus *Metelli cognomen à victis Balear.* 3,8,1.

Balearicum bellum. 3,8. fretum. 3,6,9.

Balſami ſiluæ. 3,5,29.

in Baltei latebris aquilam abſcondit ſignifer. 4,12,38.

Baltea non ſoluere, votum. 2, 4,3.

Barbaries Sarmatarũ. 4,12,20.

Barbari barbarorum Myſi. 4, 12,13. Barb. iure non agunt. 1,13, 6. Barbaris ſolita temeritas. 4, 12,54. Barbari Romani. 1,2,4. N. Barbari *dicebantur Græcis omnes aliæ gentes, etiamſi moribus legibuſque cultiſſima. Vide Strabonem ſine lib. 1. & med. lib. 14. Cato apud Plinium* 29,1. *Nos quoque Græci* Barbaros *dictitant.*

Baſilus. 4,2,32.

Belgæ. 3,10,4.

Belgica *vrbs.* 4,12,49.

Bellatrix Hiſpania. 2,6,38.

Bellica nomina, *h. e. bello quæſita.* 3,8,1.

Bellua, *pro elephanto.* 1,18,10. *Vide Ind. Curt.*

Bellum Latinum, Gallicum, & *ſimilia, Vide ſuis quæque locis.* Bellum hereditarium: *quod à viuente conflatum, poſt mortem eius, velut hereditate relictum, geritur.* 3,17,2. hoſtile, *quod opponitur* ciuili. 3,22,1. nauale, 1,11,10. 3,10,5. priuatum *quod priuatis copiis geritur.* 1,12,1. pluſquam Bellum. 4,2,4. Bellum ante finitum, quam geri nunciaretur. 2,13,2. Bellum aſcendit montes. 4,12,4. & 49. creſcit. 4, 2,66. nauigat. 2,2,17. *Sic Cicero pro L. Manilia cap.* 12. *quam celeriter Cn. Pompeio duce* belli impetus nauigauit? *Saluianus lib.* 6. *pag.* 196. *nauigare per fluctus bella cœperunt.* ſerpit in proximos. 2,9,4. Belli ars. 1,3,2. contagium. 1,9,8. 1,15,1. 2,13,1. 2,18,5. fons. 3,6,12. impetus. 3,5,6 incendia. 2,17,2. 3,5,13. ruina. 2,11,1. 2,12,1. ſpectaculum 1,11,4. 1,18,8. ſubita. 1,1,15. turbo *vide* T. Belli metu in bellum incidere. 4,2,23. Bello venienti occurrere. 4,11,4. Bellum committere, profligare, conficere, *quid differant.*

ferant. 2, 15, 2. in compendium mittere. 1,3,3. patrare, *h. e. conficere.* 2, 15,1. Bello quaſi tempeſtate præcluſum mare. 3, 6, 1. Bello promptus. 1,5,5. Bello quidam boni, pace mali. 3, 5, 9. N. Bella externa, & motus domeſticos ſeparatim perſequitur Florus. 3,12,14.
Bellum, *pro prælio.* 4,2,47. 1, 18, 8.
Belli cauſſæ *Vide* C.
Beneficiorum quoque potentia grauis liberis. 4,2,92.
Beſtiarum morientium morſus quam maxime mortiferi. 2,15,13.
Bibere in oſſibus capitum. 3, 4, 2. N.
Biceps ciuitas. 3,17,3.
Bithynia. 3,5,6. recipitur à Nicomede. 3, 5, 12.
Bithynicus. 3,5,3.
Bituitus *Gallus.* 3, 2, 5.
Bituriges. 3,10,20.
Bocchus *Maurus.* 3,1,15.
Bœotia. 3, 5, 11.
Boiorix *Cimber.* 3, 3, 18. *Hoc nomen reperitur etiam apud Liuium* 34, 45, 4. *de regulo Boio.*
Bomilcaris Adherbal, *ſubaudi filius.* 2, 6, 19. *Græciſmi huius, etiam noſtratibus vſitati, compluria apud Latinos exempla.*
BONIS grauior crudelitate ſuperbia. 1,7,4. Bona fide, *h. e. omnino, exacte,* 2, 2, 1. *ita* bona fide quieſcunt arma. 2, 3, 1. *male explicat Alb. Gentilis de arm. Rom.* 2,11. *ſic noſter vtitur vocabulo* fideliter. 3, 5, 14. *Ita Seneca epiſt.* 85. *Nunquam bona fide manſueſcunt vitia.* Bona regia diripiunt Romani. 1, 9, 1. Bonorum meorum h[illegible]es eſto, *formula inſtitutionis.* 2, 20, 2.
Bonna. 4, 12, 26.
Bononia. 4,6,3.
ad Boues redire, *h. e. agriculturam.* 1, 11,14.
Boſphorus. 3,5,25.
Bouillæ. 1,11,6.
Bragada *fl.* 2, 2,20. *alibi eſt* Bagrada.
Brennus. 2, 11, 3.
Brenni *pop.* 4,12,4.
Breſlaviæ. 1, 16, 1. N.
Britannia. 3,10,2. ante Romanos aliis gentibus cognita. 3, 10. 1. N.
Britanni. 3,12,4. vincuntur à Cæſare. 3,10,16. *&c.*
Britomarus Inſuber. 3,4,3.
Brundiſium. 4, 2,37. *Sallentinorum* caput. 1,20,1. obſidetur à Cæſare. 4, 2, 19. à Brundiſio traiectus in Græciam. 4,11,4.
Bruttius, *h. e. Bruttii. Vide* Singularis pro plurali. Bruttius angulus. 3,20,13.
Brutus *Decimus Iunius* Hiſpanos vincit. 2,17,12.
Brutus *Decimus Iunius* obſidetur ab Antonio. 4,4,3.
Brutus *Decimus Iunius* Maſſiliam capit. 4,2,5.
Brutus *L. Iunius* cos. *Præfat.* 6. 1,9,1. liberos punit. 1,9,5. occumbit. 1, 10, 8. Bruti nomen vnde. 1, 9, 1. N.
Brutus *M. Iunius* Cæſarem interficit. 4, 2, 92. Bruti mors. 4, 7, 14.
Bullæ ſenatorum. 2,6,24. bulliæ puerorum, *ſunt apud Plinium,* 33,1,4.
Byrſa arx Carthaginis. 2,15,11.

C.

ex CAdaueribus agger effectus. 4,2,85 pons factus. 2,6,18. victitatum in fame. 2,18,14. 2.
Cadere aliorſum, *h. e. alium exitum nanciſci.* 2,4,7.

CÆ-

CÆDES etiam iuſta, non debet eſſe multa. 4,6,6.

Cælum quaſi ardere viſum ex ſplendore galearum. 3,3,15. Cæli annua conuerſio. 4,3,8. Cælum ipſum aſcendere gloria. 2,19,3. *Sic Daphnis Virgilianus* vſque ad ſidera notus. *ec.* 5,43. Cœlo miſſa haſta. 2,17,14. à Cœlo venientes hoſtes. 2,12,4. menſis in Cœlo. 4,2,91. Cælum, *pro temperie, aëre. ſic* Cælum atrox. 3,2,2. molle. 1,16, 4. 4,12,27. CÆLI ſoliq; clementia robur elanguet. 3,9,13. Cæli ſubita mutatio pro peſtilentia. 4, 10,9. ab alio venire Cælo. 4,12,62.

Cælum aureum. 3,5,30.

Cæleſtes minæ, *h. e. prodigia in cælo viſa.* 2,8,3.

Cæninenſes. 1,1,11.

Cæpio *Q. Seruilius* vincitur à Cimbris. 3,3,4.

Cæpio *Q. Seruilius* vincitur à ſociis. 3,18,12.

Cæpio Pompeii legatus. 3,6,10.

Cæremoniæ Deorum. 1,2,2. Syriæ deæ. 3,19,4. N.

Cæſar *C. Iulius.* 3,12,13. vincit Britannos. 3,10,16. Gallos 3,10, 2. & 20. Germanos. 3,10,10. Pompeium. 4,2,47. Ægyptiós. 4,2,60. Pharnacem. 4,2,63. Scipionem & Iubam. 4,2,67. Pompeii filium 4,2,78. Rhenum bis traiicit. 3, 10,15. 4,12,22. triumphat. 4,2,88. occiditur. 4,2,95. quaſi Tarquinius regno depulſus. 4,7,1. Cæſaris animus & eloquentia. 4,2,10. ſententia de Catilinæ ſociis. 4,1, 10. cum Pompeio & Craſſo triumuiratus. 4,2,10. vox ad gubernatoré. 4,2,37. ad milites. 4,2,50.

Cæſar Octauianus. *Vide* Auguſtus.

C. & L. Cæſares fratres occiduntur. 3,21,14. N.

C. & L. Cæſares Auguſti nepotes. 4,12,42.

Cæſar. *L. Iulius* cos. 3,18,4. vincitur à ſociis. 3,18,12.

L. Cæſar auunculus Antonii proſcribitur. 4,6,4.

ad Cæſares imperium Romanum transfert fortuna. 4,3,7.

Caieta *portus.* 1,16,4.

Calabria. 1,18,2.

Calaguris *vrbs.* 3,22,9.

CALAMITAS augetur ludibrio. 3,20,2. in experimentum illata diuinitus. 1,13,3. CALAMITATIBVS magnitudo virtutis approbatur. 1,13,8. N. 2,2,22.

Calatinus *A. Attilius* dictator. 2,2,12. *A* Calatia, *quæ hodie* Galazzo, Sueyro in verſione Velleii.

Calendis Ianuariis conſulatus initus. 3,21,17.

Calidonius ſaltus. 1,17,3. Calidoniæ ſiluæ. 3,10,18.

Calliditas Thracum. 3,4,3.

Callidus *pro prudente, ſollerte.* 1,3, 7. 4,2,84. *Sic apud Salluſt. de Rep.* 2,1. *Neque de futuro quiſquam ſatis* callidus, *ſatiſque* prudens *ſit.* & ibid. num. 61. *magis malus, quam* callidus, *ingenio. & num.* 72. *patres conſilio valere decet: populo ſuperuacanea eſt* calliditas. Callidum genus Aquitani. 3,10,6. Callidiſſimus rex Iugurtha. 3,1,2.

Calones ab exercitu remoti. 2, 18,10.

Calor militum in prœliando. 3,10,13.

Calpurnius Beſtia cos. 3,1,7.

Calpurnius Flamma. 2,2,13. *eius hiſtoriam ita ſcribi velim*: occupauit: adeoque moratus hoſtem, dum exercitus omnis euaderet, pulcerrimo exitu *&c.*

Camerinenſes. 2,2,13.

Camillus *M. Furius.* 1,22,4.

Galles cædit. 1,13,17. eius factum egregium. 1,12,5.
Campania. 1,16,3. occupatur ab Annibale. 2,6,21. & 29. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5. vaſtatur à gladiatoribus. 3,19,5. à Lamponio & Teleſino. 3 21,22.
Campani. 1,16,2.
Campus Martius. 1,9,1. Raudius. 3,3,14. Campi Aruſini. 1,18,11. Philippici. 4,2,43.
Cannæ. 2,6,15. Annibalis, Capua. 2,6,21.
Cannenſis dies. 4,12,35.
Canere dicuntur poëtæ. 2,19,2. præcones. 2,7,14. Clamare *vocat Plautus prol. Pænuli.* ſigna. *forte quia tuba & litui, quibus canitur claſſicum, ad ſigna erant. Vide Lipſium de M. R.* 4,3. *ſic* cecinerunt ſigna. 3,18,10. 4,2,66. *ita finit epigramma Auguſti, quod ſolum ſupereſt;* ſigna canant. *Virg. Æn.* 10,310. Signa canunt —— *Liuius* 7,40,9. *Iſthinc* ſigna canent.
Cantabri. 4,12,46.
Cantabria. 4,12,48.
Cantus modulatiſſimus. 2,7,15.
Canuleius *C.* trib. pl. 1,25.
Capere, *pro occupare. ſic* Capere caſtra. 1,11,12. claſſem. 1,11,10. locum. 4,1,12. oppidum. 1,11,9. *pro comprehendendæ continendæque rei ſufficere.* faſſen. *ita* non Capere fidem alicuius rei, *vix poſſe credere.* 1,9,3. *quomodo Liuius* 9,9,15. Somnio lætiore quam quod mentes eorum capere poſſent. *&* 33,18,5. *Maius* gaudium *fuit, quam quod vniuerſum homines* caperent. *Apuleius lib.* 11. *animo meo tam repentinum, tamque magnum non* capiente gaudium. *Marcellinus* 17,2. *vix* indignationem capientibus *animis.* quaſi fortuna tanti imperii non caperet duos. 4,2,14. *h. e. quaſi non ſufficeret duobus.* Capere impetus, recurſus, *pro facere, peragere.* 4,11,6. Ceperat, *pro* cepiſſet. 4,2,20.
Capitolium ſedes Iouis. 1,13,3. 3,21,16. perfugium ſeditioſorum, *vt* Apuleii. 3,16,5. Gracchorum. 3,14,7. 3,15,4. Marianorum. 3,21,7. percuſſorum Cæſaris. 4,7,2. ſeruorum. 3,19,2. dictum à capite Toli. 1,7,8. N. *Sic apud Strabonem lib.* 8. *pag.* 260. *locus eſt ab Euryſthei capite* Εὐρυσθέως κεφαλή.
Cappadocia. 3,5,12. acquiſita. 3,12,4. in partibus Pompeii. 4,2,5. Cappadociæ niues. 4,10,9.
Capreæ palus. 1,1,16. Capra & Caprea idem 1,1,16. N.
Capſa *vrbs.* 3,1,14.
Captare, *per illecebras aliaſue artes aliquid venari, ſeu petere.* 4,2,61.
Captare aliud ex alio. 3,17,2.
Captiuitas Africæ. 2,6,8. Captiuitatis ſenſus elephantis. 1,18,28.
Captiuus Oceanus. 4,2,88. Captiui ſine pretio reſtituti. 1,18,15. N. Sic *aſtutus ille Annibal ſocios Rom. captos dimiſit, vt ſibi ciuitates ſuas populoſque conciliarent. quod & poſtea in Hiſpania imitatus eſt Scipio & Nicomede victo Mithridates.* Captiuos ex præda eligunt Sicambri. 4,12,24.
Captus ponte, quaſi iugo Rhenus. 3,10,15.
Caput Antonii in Marii menſis expoſitum. 3,21,14. Aſdrubalis ante Annibalis caſtra proiectum. 2,6,53. Ciceronis in roſtris poſitum. 4,6,5. Craſſi ad regem Parthorum relatum. 3,11,11. C. Gracchi percuſſoribus auro penſatum. 3,15,6. humanum in fundamentis Capitolii inuentū. 1,7,8. Pacori circumlatum. 4,9,7. Exempla ſimilia vide apud Elmacin.

Elmacin. pag. 256. 262. & paſſim. Appian. in XII. pag. 101. 105. Hiſt. Arab. Toletani cap. XVIII. cap. XXXV. Ioſeph. 13,8. Pauſan. pag. 128, 50. Item de capite *Maxentij* in Zoſimo lib. II. *Auidii Caſſii*, apud Vulcat. Gallic. cap. VIII. Caput auferendum præbet Caſſius. 4,7,13. *fortaſſis ne in agnitum cadauer contumelioſius conſuleretur: qua mente Antonius etiam Rhamnum libertum iuramento adegit, vt ad primum iuſſum ſuum caput ſibi adimeret. Apud Appian. in Parth. pag.* 167. *Adde Othonis exemplum apud Tacit. H.* 2,49,8. Caput manu tangens, ſpeciem diadema poſcentis præbet. 3,16,7. circa Caput Seruii flamma viſa. 1,6,2. Capite velato Manibus ſe deuouet Decius. 1,14,2. Capite obtrito cauda minantur angues. 3,5,24. Capita hoſtium ad imperatorem relata aut alias circumlata. 4,9,7. N. proſcriptorum pro roſtris expoſita. 3,21,14. 4,6,5. in Capitum oſſibus bibere. 3,4,2. N. De inimiciſſimorum capitibus hoc faciunt Scythæ; vt quiſque illud quod eſt infra ſupercilia reciſum prorſus excutiat: & crudo tantum bouis corio, ſi pauper ſit; ſin diues, non modo exterius inducat bouino corio, verum etiam interius inauret, & ſic vterque pro poculo vtatur. *Herodotus*. 4,65. *Sic capite Nicephori potitus, os cranii nudatum, argento Crumus incluſit, iuſſitque principes Bulgarorum ex eo bibere. Cedrenus. pag.* 396. *exemplum Stoslai, quod &* 4,9,7. N. *perſuimus, paullo aliter recenſet Camerarius ſubciſiu.* 2, 50.

Caput, *pro eo quod eminet, principem locum tenet. ſic inter vrbes eſt metropolis, vt* Caput Achaiæ Corinthus. 2, 16, 1. Armeniæ Artaxata. 3,5,27. Campaniæ Capua. 1, 16, 6. Latii Alba. 1, 1, 4. Numidiæ Zama, Thala *&c.* 3,1,11. Picentium Aſculum 1, 19, 2. Siciliæ Syracuſæ. 2, 2, 33. terrarum Roma. 1, 7, 8. *Idem eſt dicere* Caput gentis. *vt* 2,13,2. Caput belli, *pro loco vnde bellum incœpit, & inſtauratur.* 1, 18, 1. 2,2,21. 3,10,23. *Plurima hoc genus exempla occurrunt paſſim apud auctores.* Caput, *pro vita. ſic* deuotum Manibus Caput Decii. 1, 17, 7. Capita papauerum, *pro illorum calicibus, quod formam capitis & ſitu & rotunditate referant.* 1, 7, 7. *quamuis & aliis in rebus Caput pro extremitate rei ponatur. vt* Capita arborum. *Cæſar de bel. ciu.* 2,9. capita tignorum. *Seneca Troad.* Caput vitis. *Columella.* 3, 10. molis. *Curtius.* 4, 2, 23. Capita loramentorum. *Iuſtinus.* 11, 7, 16.

Capite cenſi. 3,1,13. *Hi quod infima ſortis eſſent,* Capite cenſos *eos vocat omnes homines Arnobius lib.* 2. *pag.* 80. *quod nempe ad diuinam naturam, vt ordines primos, collati, nihil omnino valeant, & viliſſimi ſint.*

Capua, *vrbs.* 1, 16. 6. 3, 20, 3. 3, 21, 19. Annibalis Cannæ, 2, 6, 21. recipitur à Romanis. 2, 6, 42. Capuæ opes. 2,18,1.

Carala *vrbs.* 2, 2, 16. *quæ &* Caralis. 2,6,35.

Carbo Lucanos vincit. 3, 18, 13.

Carbo *Cn. Papirius* Marianarũ partium dux. 3,21,13. cos. 3,21,20. occiditur. 3,21,26.

Carceris ſupplicium. 2,2,25. in Carcere ſtrangulati Catilinæ ſocii. 4,1,10.

Cardo, *Iuſtinus.* 42,3,2. plagam cæli *vocat.* 4,12,4.

Digitized by Google

Cariſius. 4,12,55.
Carnutes. 3,10,20.
Carnis vſus ignotus Cimbris. 3,3,13. Carne ſemicruda veſcuntur Numantini. 2,18,12.
Carpentum Bituiti argenteum. 3,2,5. Carpento vecta Tullia. 1,7,3. Carpenta Britannorum. 3,10,17. Cimbrorum. 3,3,16. Gallorum. 1,18,26.
Carræ *vrbs*. 1,11,8. 3,11,8.
Carrago munimentum ex plauſtris. 3,3,16. N.
Carſeoli *vrbs*. 3,18,11.
Carthaginienſis. 2,2,13. N.
Carthago. 1,16,6. obſidetur à Regulo. 2,2,21. à Scipione. 2,6,56. deletur. 2,15. à regina condita. 2,15,17. Carthaginis excidium. 3,12,3. incendia. 2,15,18. opes. 2,18,1.
Caſa paſtoria. 1,1,3. Caſæ paſtorum in veteri Roma. 1,13,18.
Caſpii *pop*. 3,5,21.
Caſſius *L.* legatus contra Mithridatem. 3,5,3.
C. Caſſius vincitur à Spartaco. 3,20,10.
Caſſius C. Cæſarem interficit. 4,2,93. Caſſii caſtra capta. 4,7,10. mors. 4,7,13. Caſſius & Brutus Parthos in auxilium ſollicitant. 4,9,3.
Caſtella 18. à Cæſare extructa in obſidione Gergouiæ. 3,10,25. L. à Druſo ad fluuios Germaniæ. 4,12,26. Caſtellorum ſpecie naues. 4,11,5.
Caſtigat furorem ciuium Oceanus. 4,2,75. *Sic Liuius*. 39,25,11. *equum tenacem frenis aſperioribus caſtigare*.
Caſtigata naufragio claſſis. 3,10,17.
Caſtores viſi. 1,11,4. 2,12,16. 3,3,20.
Caſtra capta vltimum belli decus. 3,19,7. Caſtra hoſtium combuſta. 2,6,56. direpta. 3,10,8. Caſtris aliquem exuere. 2,7,9. 3,3,4.
Caſtrenſis claſſis. 2,2,35.
Caſus dat exitum, quem datura virtus fuit. 1,18,11. quodam caſu, quaſi induſtria. 2,8,1.
Catenas plures quam arma in nauibus portat Antonius. 3,7,2. Catenas alicui dare, *pro in catenas aliquem dare*. 3,5,30. Catenas morſu tentant Gallogræci. 2,11,6. Thraces. 4,12,17. Catenis religare. 3,19,8. in Catenis ducere. 2,18,17.
Catenati cultores agrorum, *h. e. ſerui ergaſtularii*. 3,19,3.
Catilina. 3,12,12. interficitur. 4,1,12.
Catilinarium bellum. 4,1.
Cato Cenſorius Celtiberos vincit. 2,17,9. excidium Carthaginis vrget. 2,15,4.
Cato *C. Porcius* vincitur à Thracibus. 3,4,4.
Cato vincit Etruſcos. 3,18,13.
Cato *Vticenſis*. 4,1,10. aduerſus potentes ſemper obliquus. 4,2,9. Pompeianarum partium dux. 4,2,65. mortem ſibi conſciſcit. 4,2,70.
Catti. 4,12,23.
Catulus *Q. Lutatius* ignis hauſtu moritur. 3,21,15.
Catuli luporum. 1,1,3. *Sic in eadem hiſtoria Iuſtinus* 43,2,5.
Caucaſus *mons*. 3,4,6. 3,5,28.
Caudex cognomen Claudiorum. 2,2,5.
Caudinæ furculæ. 1,16,9. Caudinum fœdus. 2,18,7.
Cauelani reges. 3,10,18.
Cauſſa belli Achaici. 2,16,2. Allobrogici. 3,2,2. Ægyptii. 4,2,55. Æto-

55. Ætolici. 2,9,1. Armenii. 3,5,21. 4,12,42. Aſiatici. 2,20,4. Balearici. 3,8,2. Britannici. 3,10,16,& 19. Cæninenſis. 1,1,11. Cantabrici. 4,12,47. Catilinarii. 4,1,1. Cimbrici. 3,3,1. Ciuilis Mariani. 3,21,6. Æmiliani. 3,23,1. Cæſariani. 4,2,8. Mutinenſis. 4,4,1. Peruſini. 4,5,1. cum Sex. Pompeio. 4,3,1. Actiaci. 4,3,4. 4,11,2. Cretici. 3,7,1. Cypricæ expeditionis. 3,9,3. Dacici. 4,12,18. Etruſci. 1,17,1. cum Exteris gentibus. 4,12,2. Gallici. 1,13,6. Gallogræci. 2,11,1. Germanici. 3,10,10, & 14. 4,12,22. & 31. Gladiatorii. 3,20,3. Heluetici. 3,10,2. Hiſpani. 2,17,5. Hiſtrici. 2,10,1. Illyrici. 2,5,2. 2,13,1. Inſubrici. 2,3,2. Iugurthini. 3,1,6. & 9. Latini. 1,11,1. 1,14,1. Liguſtici. 2,3,2. Macedonici primi. 2,7,4. ſecundi. 2,12,2 tertii. 2,14,3. Maſſilienſis. 4,2,23. Mithridatici. 3,5,3. Numantini. 2,18,3. Parthici cum Craſſo. 3,11,2. cum Antonio. 4,10,2. cum Ventidio. 4,9,3. Pergameni. 3,20,4. Picentis. 1,19,1. Piratici. 3,6,1. Pontici cum Mithridate. 3,5,3. cum Pharnace. 4,2,61. belli cum Porſena. 1,10,1. Punici primi. 2,2,3. ſecundi. 2,6,2. tertii. 2,15,3. Sabini. 1,1,11. 1,15,1. Samnitici. 1,16,1. Sertoriani. 3,22,1. Seruilis. 3,19,3. Socialis. 3,18,3. Syriatici. 2,8,5. Tarentini. 1,18,5. Thracici. 3,4,1. 4,12,17. Veientis. 1,1,11. Vmbri. 1,17,1. Volſinienſis. 1,21,1. Cauſſæ bellorum plerumq; occultæ. 1,11,1. N. Cauſſas motuum quærere. 2,6,4. Cauſſis vltro ſe ſuggerentibus imperium procedit. 2,8,1.

Cauſſæ, *forenſe vocabulum, pro actionibus, litibus*, Rechtshändel. 4,12,37.

Cedere *pro obuenire alicui*, Einem zu theil werden. *Sic* Carthago ceſſit. 2,2,25. Syracuſæ ceſſerunt. 2,6,33. *Ita Tacit. pr. Ann. Antonii arma in Auguſtum* ceſſere. Cedere *pro ſuccedere. ſic* res ceſſit. 2,17,13. fortuna ceſſit. 3,1,2. *pro vinci. ſic* PARS regni Antiocho data, eo libentius, quod tam facile Ceſſerat. 2,8,18.

Celeritas in duce quantiuis pretii. 3,6,15. N.

Celia cereuiſiæ genus. 2,18,12.

Celtiberia. 4,2,28. 4,2,87.

Celtiberi. 2,17,13. vincuntur à Catone. 2,17,9. militant Sertorio. 3,22,1.

Celtici. 2,17,12.

Cenſoria grauitas. 1,18,22.

Cenſorinus *L. Marcius* cos. 2,15,7.

Cenſus apud Rom. origo, 1,6,3. Vtilitas. 1,8,6. Cenſus pop. Rom. *pro bonis, reditibus*. 4,2,21. *ſic elegantiſſime Plinius* 36,15. *Curio nihil* in cenſu habuit *præter diſcordiam principum. Ouidius* —— *dat* cenſus *honores*.

Centuriæ. 1,5,2. Centuriarum in deligendis magiſtratibus ſapiéntia. 2,6,26.

Centurionis Domitii ſtoliditas. 4,12,16. Centuriones viginti incremati. 4,12,24.

Cephalenia *inſ.* 2,9,4.

Ceraunii montes. 2,9,4.

Cereris Liberique certamen Campania. 1,16,4.

Certamen ſingulare Manlii cum Gallo. 1,13,20. Valerii. *Ibidem*. Scipionis. 2,17,11.

Certare plauſu. 2,7,14.

Certa fides. 4,12,59.

Ceruices gentium tumidæ inflatæque reſiliunt à iugo. 4,12,2.

Ceſonius. 4,2,86.

Ceſſa-

Digitized by Google

Ceſſare à laude. 1,10,7. ab imitatione. 1,11,13.
Cæterum, *pro ſed.* 2,18,8. 3,5,3. Sic Tacito. 1,44,6. &c.
Cethegi. 4,1,3.
Chæronea. 3,5,11.
Chaonum montes. 2,7,10.
Cheruſci. 4,12,24.
Chryſocolla. 4,12,60.
Cibaria à tribunis flagitat populus. 3,12,7.
Cibum niſi prius fundâ percuſſum, non accipit puer Balearis. 3,8,5.
Cicero cos. Catilinæ coniurationem patefacit. 4,1,5. Ciceronis caput in roſtris expoſitum. 4,6,5.
Cilicia. 3,11,10. acquiſita 3,12,4. in partibus Pompeii. 4,2,5.
Cilix ſeruus bellum concitat. 3,19,9. Cilices piratæ. 3,6,1. extincti à Pompeio. 4,8,2. Cilices Pompeiani actis ſub mari funibus, ratem hoſtilem capiunt. 4,2,32.
Cimbri. 3,3,1. cæduntur à Mario. 3,3,14. Cimbrorum vxores, & earum ferocia. 3,3,16.
Ciminius ſaltus. 1,17,3.
de Cineribus obrutis ſubita flamma. 2,15,15.
Cingula equorum. 2,18,14.
Cinnana rabies. 4,2,2.
Circa obſidiones vrbium diſcurſum. 4,2,77. Circa vnum montem 6. menſibus pendent Galli. 1,13,15.
Circumagere legiones, *pro reducere*, das Volck zurück führen. 3,21,6. *alibi* conuertere ſigna *appellat*.
Circumacta fortuna, *pro verſa, mutata*. 2,2,22.
Circumferre arma. *Præfat*. 2. 3,12,1. *Tacitus* 1,56,9. huc illuc ferre arma; *&* 13,37,2. circumferre bellum *dicit*; *noſter* Circumferre ſigna. 3,5,29. *ita* terrorem nominis. 2,2,21. *quomodo iterum Tacitus*. 2,52,4. Circumferre ſanguinem. 4,1,4.
Circumfundere, *pro circumdare, circumcingere. ita* Circumfuſi equitatus. 3,11,8. exercitus. 4,2,33. Circumfuſa roſtra. 3,6,13. *ſic apud Liuium* 2,65,4. circumfuſi ducibus equites. *& apud Tacit*. 3,5,3. circumfuſæ lecto imagines. *Nihil igitur mutandum erat Loccenio in illu Curtii* 4,13,6. tantam multitudinem circumfundi paucioribus poſſe: *vbi & ſequentia hanc lectionem poſtulant. Vtitur idem auctor hoc ſignificatu* 3,9,12. *Sic apud Iuſtinum* 4,4,5. circumdatæ munitiones, *quod pluribus exemplis firmat Berneggerus in omiſſis ad eum locum*.
Cirta *vrbs*. 3,1,15. *Auguſtin. ep.* CXXX.
Ciſalpinus. 4,4,3.
Citare ad tribunal. 4,12,34.
Citerior Hiſpania, *h. e. propior nobis*. 4,2,29. Oceanus. 4,12,46.
CITO quam vere triumphare malle, non expedit. 3,5,11.
Citra ſpem. 3,1,2.
Ciuicus furor. 4,2,72. Ciuica rabies. 3,21,5. *pro bellis ciuilibus. ita Horatius od.* 3,24. *&* rabiem tollere ciuicam.
Ciuilis conſpiratio, *h. e. cum ciuibus inita*. 4,1,9. inſania, *pro bello ciu.* 3,21,18. Ciuile tantum bellum non recte dicitur Cæſ. & Pompeii. 4,2,4. CIVILES diſcordias hoſtes læti accipiunt. 4,9,3. ex Ciuilibus bellis non triumphatum. 3,22,10. N. in CIVILIBVS bellis, non temere pace contenti victores. 3,23,7.
CIVES vrbem faciunt, non ædificia. 1,1,9. N. *Adde orationem Pompeii apud Appianum ciuil.* 2.

Digitized by Google

*pag.*459. *Alcæo primitus tribuit dictum hoc Ariſtides tom.*3.*orat.*2. Ciuium fauori velificari.1,9,5.

Ciuitas, *pro iure ciuitatis.* 3,12,9. Ciuitatis ius poſcunt Latini. 1,14, 1. Socii. 3, 18, 3. Ciuitatem beneficio alicuius nacti, nomen eius accipiebant 3,21,16.N. *Talis M. Claudius apud Liu.* 3,44,6.

Clades fœda.2,2,23.idonea.*h.e. non modica, ſicut noſtrates dicunt* ziemlich.1,12,1.illuſtris,*pro nota, memorabili.* 1,16,9. Clades rerum. 4, 2,6.Clades domus, *pro exitio ſamiliæ.* 1,9,5. Clade maior Marius. 3, 21, 10. *ita* Cladibus animoſior Samnitum gens. 1,16,7. Cladium atrocitas. 2,6,1.

Clamor in pecudum morem ſublatus. 3,8,6.

Clangor anſeris.1,13,15. Clangore, (*ſc. tubarum*) conſternati elephanti. 4,2,67.

Clariſſimi principes exulatione multati. 1,22,3.

Claſſicum, *ſignum ineundæ pugnæ, tuba datum.* 3,23,5. 4,2,46.

Claſſici, *ſubaudi milites, qui in nauibus merent, ſocii nauales alias,* 4,2,60.

Claſſis Cæſaris naufragio caſtigata. 3,10,17. Carthaginienſium incenſa. 2, 15, 7. Claſſis cremata, ne incenderetur. 2, 12, 6. triumphans. 2, 7, 6, ſex roſtratarum. 1, 11, 10. grauis & Martia. 3, 6, 4. Claſſes naufragio cæſæ.4,2,75. celeriter comparatæ. 2, 2, 7.N. Claſſes Druſi ad Bonnam & Geſoniam. 4,12,26.

Appius Claudius Cæcus. 1, 18, 20.

Appius Claudius militibus ſuis inuiſus. 1,22,2.

Appius Claudius decemuir. 1, 24, 2.

Appius *Claudius Caudex* cos. primus in Siciliam cum claſſe traiicit.2,2,5.

Appius *alii P.* Claudius cos. vincitur à Pœnis.2,2,29.

Appius Claudius *Pulcer* cos. *Præf.*6. Capuam obſidet. 2,6,43.

Appius *Claudius* Pulcer Hiſtros vincit.2,10,2.

Appius *Claudius* Thraces vincit.3,4,6.

Claudius Druſus *Nero priuignus Augusti.*4,12,4. Germanos vincit. 4,12,23. moritur. 4,12,28. ex prouincia cognomen accipit *Germanici. Ibidem.*

Claudius Nero C. debellat Aſdrubalem.2,6,50.

Claudius Vnimanus prætor vincitur à Viriato. 2,17,16.

Clauſtra, *pro anguſtiis, per quas in regionem aliquam iter eſt,* die Päſſe. *Sic* Clauſtra Africæ.4,2,70. Alpium.4,2,17. Italiæ. 3,3,6. Macedoniæ.2,7,10. portus. 4,2,20.

Clementia Cæſaris. 4, 2, 90. eam vincit inuidia. 4, 2, 92. Clementia ſoli, cæli, *pro miti temperie.* 3, 3, 13.

Cleopàtra Ægyptia.4,2,56. amica Antonii. 4, 3, 4. vincitur & perit. 4, 11.

Cliens Vrbis Oſtia.3,21,12.

Clientela, *pro tutela.* 3,1,3. *Sic explicat Liuius* 25,29,5.

Clipeis obruta virgo.1,1,12. Clipei ex viminibus. 3,20,6. N.

P. Clodius trib.pl. 3,9,3.

Clodius Glaber vincitur à Spartaco. 3,20,4.

Clœlia. 1,10,7.

Cludere pro *Claudere.* 4,12,64. 3,20,13.

Cluſium *vrbs.* 1,13,6.

Clypea *vrbs.* 2,2,19.

Cnoſſus *vrbs.* 3,7,4.

Cocli-

Digitized by Google

Coclites. 1,10,4.
Cœlum *Vide* Cælum.
Cœnum diuidere. 3,17,6.
Cogitare Orientem, Xerxem, Darium, *h. e. hæc omnia in animo habere & perpendere, quid virium habeant, habuerintue.* 2,8,2.
Cognomen ex moribus. 1,7,1. ex prouincia. 4,12,28. Cognomen præpoſitum. 2,2,11. Cognomentorum origo apud Romanos. 1,15,2. *Large videtur falli Appianus in præf. dum ait: Nomen olim cuique Romano vnum erat, vt cæteris omnibus: poſt acceſſit alterum:* nec ita dudum etiam tertium cœptum eſt addi quibusdam, quo magis agnoſcerentur, ex aliqua nota corporis, aut virtute animi. *Nam vt notum eſt, fere ab ipſis Vrbis initiis, certe ſub Regibus, mos iſte iam obtinuit.*
Cognoſcere ſe ipſum. 2,17,4.
Cohærenter, *pro continue.* 2,17,5.
Colchi. 3,5,25. vincuntur à Pompeio. 3,5,28.
Collatinus cos. *Præfat.* 6. vrbe dimittitur. 1,9,3.
Collegium tribunicium. 3,14,5.
Collina porta. 3,21,6. & 23.
Collis Ianiculus. 3,23,6.
Collocare. 4,11,11. *De induſtria vtitur funebri hoc verbo: quo de vide Kirchman. de funer. Rom.* 1,12.
Colloquium Scipionis & Annibalis. 2,6,59. Colloquia ſimulata. 2,2,11. 3,11,9.
Colonia Oſtia. 1,4,2. Colonia extendere Vrbem. 1,8,4.
Colores, *pro ipſis pigmentis, quibus colores inducuntur.* 4,12,60. *Sic* Odores *infra.*
Columnæ Herculis. 2,6,38.
Comæ Syriæ deæ. 3,19,4. Comis laceris pugnantibus interueniunt feminæ. 1,1,14.
Combuſti præfecti nauium. 3,5,3.
Cominus venire, *h. e. audere congredi,* vnder die Augen tretten. 2,6,29.
Comitia conſularia. 3,16,3.
Comitiales dies. 3,10,21.
Commeatus & opes totius mundi Oſtia recepti. 1,4,3. *Ob commeatus hos* Oſtia alumna Vrbis *dicitur auctori, ſicut Ciceroni pro L. Manilia cap.* 12. *numeratur inter* eos portus, quibus vitam & ſpiritum ducerent Romani.
Commentum, *pro ſtrategemate.* 1,11,2. *Ita ſæpe Iuſtinus.*
Commercium, *pro pacto, fœdere.* 3,5,19. Commercia fœdus generis humani. 3,6,1.
Commilitans Luna. 3,5,23.
Commilitium. 4,4,2. *Ita Iuſtinus.* 5,10,3. & 11,5,3. *Marcellin. pag.* 396.11. *edit. Lindenbrog. L. Ampelius, vbi de Maſiniſſa. Vide Sauaronem ad concionem Sidonii.*
Commilito Romanorum Eumenes. 2,20,2. Commilitones dei. 1,11,4.
Comminiſci, *pro inuenire, excogitare.* 2,6,27.
Comminuere hoſtem, *pro frangere, & debilitare.* 1,3,3. 2,6,28.
Commiſſa eſt acies, *h. e. prœliatum eſt.* 2,18,11. Commiſſa acie, *h. e. cœpto prœlio.* 4,7,10.
Committere aciem, *pro initium pugnandi facere.* 4,2,46. *ita* Committere bellum, *pro incipere.* 2,15,1. *Sic Liuius* 3,28,1. *& eodem ſenſu* Committere ludos *Idem* 2,37,2. *& Virg. Æn.* 5,113. *Sic* commiſſa proſcriptio, *&* finita, *opponuntur apud Vellei.* 2,64,4. Committere bellum, *non de initio modo, ſed tota eius duratione dictum* 4,2,6. Committere, *pro coniungere, vnde* Commiſſura.

miſſura. *Sic* Committere ponte Tiberinum. 1,4,2.
in Commune, *h. e. in vnum*, **vnbereinander**. 2,16,7.
Communitus armis, *h. e. probe inſtructus*. 3,19,11.
Comparatio belli cum Contagione. 1,9,18. 1,15,1. belli Syriatici & Perſici. 2,8,13. Cæſaris cum fulmine. 4,2,63. cum Tarquinio. 4,7,1. Ciuitatis cum domo priuata. 1,6,3. Fabii cum Ioue. 1,17,5. Imperii creſcentis cum adulto. 1,11,8. 1,17,3. Paulli & Varronis. 2,6,17. Populi R. cum homine. *Præfat*. 4. cum igne. 2,2,1. Pyrrhi cum Hercule. 1,18,19. *Plures vide in locis notatis ad vocem* Quaſi. in Comparationem, *h. e. ſi Comparetur, à prix dicunt Galli. Noſtrates*, **dargegen**. 4,10,4.
Compedes. 3,19,8.
in Compendium miſſum bellum. 1,3,3.
Compendia, *pro breuioribus viis*. 3,3,7. *Plin. fin. Paneg. Quæ ad honores* Compendia *paterent*.
Competitor. 3,16,1. & 4. Competitor imperii, *pro æmulo*. 3,1,8.
Complorare, *verbum funebre apte hoc loco vſurpatum*. 2,15,8. *Videtur autem* Comploratio *iſta ſecuta, cum* Conclamatio *iam fidem feciſſet, actum eſſe.* Liuius. 25,26,12. *Vt non modo lacrymis* iuſtoque Comploratu *proſequerentur mortuos; ſed ne efferrent quidem. Iterum.* 5,39,6. Comploratis *omnibus pariter, viuis mortuiſque*. Cicero pro domo cap. 37. *nondum* morte Complorata *petere arbitria funeris. Et hac cæremonia cum de morte alicuius innotuiſſet, dicebatur* palam fieri. *Liuius*. 1,41,11. *Tum demum palam factum ex* Comploratione *in regia orta. Ad quem locum Gruteri notam conſule. Alia tamen Liuii editiones præferunt.* Tum demum palam facta &c. *Vnde ſuſpicabar ita concipiendum locum iſtum:* Tum demum palam facta, ex comploratione in regia, morte, Seruius *&c. Nullibi certe* palam fieri *reperias abſolute poſitum, ſed adiectum vbique rei verbiue caſum. Sic apud Sueton. Tib.* 22,1. Exceſſum Auguſti palam fecit. *Sed & aliis de rebus vſurpatur* palam facere. *Probus de fuga Annibalis ex patria:* Hac re palam facta. *Porro* Complorationis *vox ab hac ſignificatione transfertur etiam ad eos, qui imminens exitium velut in anteceſſum deplorant, vt hoc loco, & apud Iuſtinum* 11,9,13. Conſpectis armatis inuicem ſe amplexæ, velut ſtatim morituræ, complorationem ediderunt. *Pertinet huc Liu.* 4,40,3. *&* 41,11,5. *Item Seneca ad Polyb.* 3,8,3.
Compoſita ciuitas, *h. e. tranquilla, & quieta*. 3,23,3.
Computare, *rationem ſubducere, colligere*. **Außrechnen**. 3,21,25.
Conciliare fauorem plebis. 3,12,10.
Concio, *pro multitudine, quæ concionantem audit*. 3,21,10. *pro ſermone. ita* Conciones turbidæ. 3,23,4. Concionem habere. 1,1,16.
Concipere mente. 1,5,3. votum. 4,12,15. Concipere *explicamus* **faſſen**.
Concitare, *pro excitare*. 4,5,1.
Concretus gelu Danubius iungit ripas. 4,12,18.
Concubia nox. 4,2,37.
Concurrere. 3,21,19. *De hac voce dictum in Indice Iuſtiniano. Cui adde Cæſ. de bel. Gall.* 1,52. *& Silium* 4,29. Concucurrit. 4,2,33. *ſic* adcucurrit *Tacitus H.* 3,22,6. *& Apuleius*

leius Metam. 1. decucurrit. *Caſar. de bel. Gal.* 2,19. *&* 21. excucurriſſet. *Suetonius Galba* 18,6. præcucurriſti. *Plautus Menachm.* 5, 9, 81. Procucurriſſent. *Liuius* 25,11,3. *&* 40, 30,5. *Caſar de bel. ciu.* 3,93.

Concutere ſe, *pro commoueri, tumultuari.* 3,1,2. vrbem. 2,15,12.

Condere, *pro perpolire, in talem ſplendorem producere, vt pro nouo haberi poßit.* 1,3,1. N. *ſic* Auguſtus condidit imperium. 4,12,66. *Vide & Iuſtinianum Indicem.*

Conditor artis militaris Tullus. 1,3,1. imperii Romulus. 1,1,1. Conditores Tarenti Lacedæmones. 1,18,2. *&* 6.

Conferre, *pro comparare, contendere. Præfat.* 1. 1, 18, 24. *pro congregare, vnire.* 2,17,3. Conferre ad admirationem, *h. e. addere ad adm. Præfat.* 3.

Confertiſſima tela, *denſiſſima.* 1, 14, 4.

Conficere bellum, *pro patrare, finire.* 2,15,2. hoſtem, *pro debellare.* 3,5,23. *ſic* 3,12,6. ſacrum, *pro ſacrificare.* 1,13,16. *pro interficere.* 3, 1, 8. *ſic* Conficere ſe veneno. 3,7,5.

Confinium maris & fluminis, *pro confluente, oſtio.* 1,4,2.

Confirmare fugientes, hortari, **ein Hertz zuſprechen.** 4, 2, 82.

Confiſcatio ſocii ac viui regis. 3,9,8. *Sic Sueton. Calig. cap.* 41. confiſcare equites. *h. e. bona eorum in fiſcum redigere.*

Conflare, *habet vim conficiendi, excitandi. Sic dicit* Conflare diſcordiam. 1, 24, 1. egeſtatem. 4, 1, 1. exercitum, 3,19,10. fulmen, 2,6, 9. incendium. 3,17,2. ſeditionem. 1,24,1.

Confluentes. 4,6,3.

Congerere pila, *h. e. confertim iacere, conicere.* 1,18,10.

Congregare corpus vnum ex variis elementis. 1,1,9.

Coniuratio Galliarum maxima. 3,10,20. Coniuratio, *pro factione.* 4,2,15.

Conſalutant exercitus. 4, 6, 3. *Adde Tacitum H.* 2,42,3. *Liuium* 7,42,5.

Conſanguinea ciuitas. 1, 3, 9. Conſanguinitas impetrat auxilia. 1,18,6. N. 3,1,15. N.

Conſcientia amiſſæ fortunæ, *pro memoria.* 2,12,10.

Conſecrare, *ſacrum ſancire, ſacroſanctum facere. ſic* Remus Vrbem ſanguine ſuo conſecrat. *h. e. ſanctam facit, & inuiolabilem.* 1, 1, 8. *Sic Marcianus l. 8. de diuiſ. rer. definit:* Sanctum eſt, quod ab iniuria hominum defenſum atque munitum eſt. Conſecrare *autem duplicem vim habet: ſicut &* ſacro ſanctum facere. *nam & is, qui ob delictum aliamue cauſſam diis deuouetur,* ſacroſanctus *dicitur. Vide Liuium* 3,55,6. *Sic igitur* Conſecrare ſe Manibus *dicitur* ſenatus. 1,13,9. *&* Decius. 1, 17, 7. *quod de patre eius* deuouere dixerat. 1, 13, 3. *Ita Plinius paneg. cap.* 64. caput ſuum deorum iræ conſecrare. *Sic* Marti Conſecratus ager regius. 1,9,1. *Quomodo* equos conſecrare *Sueton. Caſ. cap.* 81.

Conſecratio Romuli. 1,1,17. *h. e.* ἀποθέωσις.

Conſeneſcere, *h. e. euaneſcere, deficere tempore. ita* Conſeneſcit imperium. *Præfat.* 8. impetus. 3,3, 5. 4, 2, 42. *Poſuit hoc verbum Liuius* 9. 19. 6. *de* exercitu. *&* 25, 12, 3.

Conſerere manum, *pro confligere.* 2,18,14.

Conſilium Auguſti ſuper Hiſpanis. 4,12,59. Pompeii ſuper piratis,

ratis. 3,6,14. Conſilium Reip. penes ſenes. 1,1,15. CONSILIVM à ſenioribus petitum. 2,6,26. in CONS. vertendus error. 3,3,8. Conſiliis alicuius ſe tradere, *eſt ſinere ſe regi conſiliis eius*. 2,8,6. Conſilia Cæſaris & Pompeii diuerſa. 4,2,38. CONSILIIS quoque dimicatum. 1,18,14. CONS. ſuis vincendus hoſtis. 2,6,26. Conſilium *autem dictum putem à* Conſo, *quem arcanorum conſiliorum præſidem vocat Dionyſius* 2,31. *quemadmodum &* Conſentes deos *vocatos putem, quod (vt eſt apud Auguſtinum Ciuit.* 4,23.) *in conſilium Iouis adhibeantur.*

Conſortium honorum. 1,26,4.

Conſpiratio, *in bonam partem, pro conſenſu, coniunctione*. 3,16,5. *Sic etiam Iuſtinus*. Conſpiratio ciuilis, *h. e. coniuratio inter ciues tantum inita*. 4,1,9.

Conſtat, *h. e. certum eſt*. 2,6,60. 2,18,2.

Conſternati equi. 1,7,3. 1,18,8. elephanti. 4,2,67.

Conſtitutum, *pro pacto*. das abgeredt iſt. 4,7,14. ad conſtitutum. *pro ad ſcopum*. 2,6,16.

Conſulum origo & etymologia. 1,9,2. Conſulem ſe ipſe facit Cæſar. 4,2,21. Conſules ſociorum ad ſimilitudinem Romanorum. 3,18,6. N.

Conſulatus Calendis Ianuariis initus. 3,21,17. negatus abſenti. 4, 2,24.

Conſulere aliquem, *pro conſilium petere*. 1,16,10. *pro interrogare*. 1,7,7. Conſulere alicui, *h. e. adeſſe ei ope, conſilio*. 1,9,2. *Sic apud Tacit.* 11,36,2. Conſulere in aliquem ſæue, *pro ſtatuere*. grawſam mit einem verfahren. 3,7,5. *ita Iuſtinus* 42,5,4. crudeliter conſulere. *Liu.* 45,8,6. In ſecundis rebus nil in quemquam ſuperbe ac violenter conſulere decet. Conſulere. *pro quærere, etiam per iocum, aut ſuperbiam*. 3,3,6. *ſic apud Tacitum* 1, 10,10. Conſulti *per ludibrium pontifices*.

Conſumere, *ſenſim abſumere, & atterere*. 3,5,2. 3,19,8.

Conſummare Italiam, *h. e. integram ſub ſe redigere*. 1,18,1. Conſummare *enim eſt totam ſummam colligere*.

Conſurgere, *pro bellum capeſſere*. 2,12,3. 2,17,3. *Affini ſignificatu dicimus* Auffſtehen/ ein Aufſtand: *ſicut* Alzarſe *Hiſpani*. Conſurgere contra aliquem. 3,18,5. 3,20,12. *Vide etiam* Aſſurgere.

Contagio. *morbus ſerpens, à contingendo transfertur deinde ad alias quoque res, vt* Contagio bellorum. 1,9,8. 2,13,1. 2,17,8. 2,18,4. *eodem modo*

Contagium belli. 1,15,1. deditionis. 1,14,2.

Contemptus vrbis incenſæ. 1, 14,1.

CONTEMPTVS hoſtis grauior. 2,14,2.

Contendere. *pro certare*. *Præf.* 2. *ſic* Contentio, *pro certamine, pugna*. 1,3,4.

Contis pugnatum. 3,3,16.

Continua pax, *h. e. continuata per totum orbem, nuſquam interrupta*. 4,12,64.

Contrahere, *pro adunare*. 3,8,20. & 22. 4,2,38.

Contrebia vrbs. 2,17,10.

ſine Controuerſia victoria, *h. e. (verba ſunt Agellii. 5,6.) impulueread, vt dici ſolet, incruentaque*. 1,18,13.

Contumacia numinum. 1,7,8.

Contumelia & iniuria differunt. 4,12,30. N. *Sic Iuſtin.* 12,12,6.

Suppliciis ſuis potius ſaturet ſe, quam contumeliis *apud Liu.* 8,23,5. contumeliam iniuriamque ſe depulſuros *eſſe dicunt Samnites. Liu.* 1,40,4. *&* 5. Ferro eam arcere contumeliam ſtatuunt. Sed & iniuriæ dolor in Tarquinium ipſum magis quam in Seruium eas ſtimulabat. *Auguſtin. in Confeſſ.* 3, 8. *m.* vbi libido eſt nocendi, ſiue per contumeliam, ſiue per iniuriam. *Liu.* 26,29,7. quanto maior iniuria, imo contumelia eſt. *Confer Tacit.* 14,31,1. *&* 3.

Conuenire, *pro complacere ex pacto.* 4,2,80. 4,7,14. *vnde* pacta conuenta *dicimus.* Quaſi ita conueniſſet inter Pœnos & Mac. 2,14,1.

Conuentum agere. *Vide* A.

Conuerſio Rom. dominationis. 4,3,8. *Ad eum locum confer Tacit.* H. 1,16,8.

Conuerſi à Cluſio Galli. 1,13,7. ad externa auxilia Pœni. 2,2,23. in ſpectaculum belli elephanti. 1, 18,8. Conuerſa ad Septentrionem plaga. 4,12,3. in Orientem acies. 3,3,15. Conuerſa clade, *h. e. mutata belli fortuna.* 3,5,17.

Conuertere mentes hominum in ſe. 2,17,14. ſe in aliquem. 3,1, 4. 3,3,11. Conuerti ad arma. 2,18, 4. populationes. 3,22,8. in rabiem, furorem. 2,18,15. in ſe. 2, 19,4.

Conuiuiorum magnificus apparatus. 3,12,12.

Conuoluere. 2,11,1. *Vide* Inuoluere, *&* Trahere.

Cooptatio, *pro adoptione.* 4,4,2.

Coortus. 2,6,45.

Cora *vrbs.* 3,20,5.

Corfinium *vrbs.* 3,18,7. 4,2,19.

Corinthium æs. 2,16,6.

Corinthus euerſa. 2,16. Corinthi excidium. 3,12,3. opes. 2, 18,1.

Coriolanus. 1,11,9. *vbi tamen hac vox videtur expungenda. Vide* Marcius.

Corioli *vrbs.* 1,11,9.

Cornelius Aſina cos. 2,2,6. & 11. Corn. Cinna cos. 3,21,9. L. Corn. Scipio Corſicam & Sardiniam inuadit. 2,2,15. *alios Scipiones quære in* S.

Corniculum *vrbs.* 1,11,6.

Cornu, *pro parte aciei.* 4,2,48.

Cornua, *pro extremitatibus, ita* Cornua ſinus. 4,11,4. *Sic* vtrumque portus cornu. *Cæſar apud Cicer. ad Atticum* 9,17. Ægypti. 4,11,9. *quæ* Clauſtra Ægypti *vocant Tacitus H.* 2,82,7. & *Sueton. Veſp.* 7,1. *Ita* Cornu tribunalis. *Tacit.* 1,75. *Vide Seru. ad Virg. Æn.* 5,832. *Liu.* 25,3,12. Cornua comitii. *Plinius* 34,6,6.

Corona radiis diſtincta. 4,2, 91. ſub Corona vendere. 4,12,52. Corona enim qua induebantur, ſignum erat captiuorum venalium, *inquit Pontan. progymn.* 4,24. *Vide Agellium.*

Corpora pluſquam humana Inſubribus. 2,4,1. Corpora magna ferro magis patent. 3,10,13. Corporum temperies à ſolo natali. 2,4,2. N. Corpus, *pro cadauere.* 4, 2,60. effoſſum. 4,17,38. *Sic* corpus mortuum & exſangue. 3,11,11. *pro qualibet collectione, quolibet toto. ſic* Corpus imperii. 4,3,5. & 8. Romani corpus fecere ex membris. 3,18,1. Romulus ex variis quaſi elementis congregauit corpus vnum. 1,1,9. in ſuum Corpus redit conſanguinea ciuitas. 1,3,9. *ſic Iuſtinus.* 5,10,10. 7,1,1. 34,1,3. *&* 5. *Sic Liuius* 6,34,4. *Frontinus* 4,2,8. *Iuſtinus* 14,2,11. *&* Corpus patrimonii.

Digitized by Google

monii. l. 9. §. 5. *de iur.& fact. ignor.* & Corpus iuris Romani, *Liu.* 3,34,5.

Corripere arma. *h. e. capere. Vide* A. imperium. 4,2,3. proxima quæque. 1,9,8. Corripi morte. 3,17,2.

Corſica occupatur à Romanis. 2,2,15.

Coruinus, an Coruus, Valeriorum cognomen. 1,13,20. N.

Corrumpere maria, *infeſta & intuta facere.* 3,8,2.

Cos Romanæ virtutis Alpinæ gentes. 2,3,5. *Sic Ephori Spartani inimicam vrbem vocauerunt ἀκόνην τῶν νέων. Plut. apophth. Lacon. anonym. cap.* 4.

Coſſus *A. Cornelius* magiſter equitum. 1,11,3.

Coſſus *Cn. Cornelius Lentulus* Gætulicus. 4,12,40.

Cothus *Thrax.* 4,2,5.

Cotidiani hoſtes. 1,11,1. 2,3,3.

Cotiſo *Dacus.* 4,12,18.

Cotta L. *Aurunculeius* legatus Cæſaris. 3,10,8.

Craſſiana clades Pacori cæde penſata. 4,9,7. Craſſiana cæde capta ſigna remittuntur. 4,12,63. capti milites Parthis militant. 4,10,4. N.

Craſſus *M. Licinius* triumuir. 4,2,10. vincitur à Parthis. 3,11,interficitur. 3,11,9. 4,2,13.

M. Craſſus Myſos vincit. 4,12,14.

Craſſi pater & filius trucidantur. 3,21,14.

Cremati mortui. 1,18,15.

Cremera *fl.* 1,12,2. Cremeræ clades cum Alliana comparata. 1,13,7. N. 3,18,11. N.

Creſcere *dicitur* bellum. 4,2,66. cauſſa belli. 2,7,4. naues in ſenos ordines creuerant. *h. e. extructa erant.* 4,11,6. hieme creuerant Alpes, *altiores facta erant denſa niue & glacie,* 3,20,22.

Creta. 3,6,3.

Creticus cognomen Metelli. 3,7,6. 3,8,1. Creticum bellum. 3,7.

Crines matronarum in tormentorum vincula collati. 2,15,10. N. è Crinibus ſuis pendent Cimbræ. 3,3,17.

Critolaus *Achæus.* 2,16,2.

Crixus *gladiator.* 3,20,2.

Crudelitas Thracum. 3,4,2. Crudelitas ſuperbia tolerabilior. 1,7,4. 4,12,31. N.

Cruentus, *pro ſanguine ſuo infecto.* 1,7,3. Cruenta pugna, *quæ multo ſanguine conſtat.* 3,10,4. Cruentus, *pro crudeli.* 1,7,6. Cruenta cædibus flumina. *Vide* F.

Crux ſeruile ſupplicium. 3,19,8.

Cultores catenati. 3,19,3.

Cultus, *pro habitu.* 1,13,10. *pro reuerentia quadam, & veneratione.* 4,11,3. N. *ſicut* cultus deorum. 1,2,2.

Cum fide, *h. e. ſumma fide, fideliter.* 2,18,16. *ita Liuius* 26,20,1. *ſocioſque* cum fide *tutati. &* 31,4,4. cum ſumma fide & gratia. *Sic Salluſtium* cum cura *dixiſſe, obſeruat Seneca benef.* 4,1. *quod tamen & apud alios authores. vt Liu.* 39,2,3. cum intentiore cura. Cum *emiſſum vbi videbatur requiri:* aderat ingentibus copiis. 1,10,1.

Cum maxime. *Vide* Maxime.

Cumæ *vrbs.* 1,16,6.

Cunctanter. 3,5,6.

Cunctator Fabii cognomen. 2,6,27.

Cuniculi. Minen. 1,12,9.

Cupiditas, *pro auaritia.* 3,11,2. Cupiditate alicuius rei exardere. 2,2,2. flagrare. 3,5,3. incendi. 1,8,7. Cupiditate regni

ſtatres interficit Iugurtha. 3,1,3.
Cupido diuitiarum Lepidum in factioſa conſilia impellit. 4,6,2. honorum ſeditiones excitat. 1,26,1. principatus vnde orta, & quid effecerit. 3,12,13.
CVRATIONE ipſa vulnera quandoque reſcinduntur. 3,13,4.
Cures *vrbs*. 1,2,1.
Curgonii *pop*. 4,12,47.
Curiarum apud Rom. origo. 1,6,3. in Curia ſuggeſtus Cæſaris. 4,2,91. in Curia occiſus Cæſar. 4,2,95. 4,7,2.
Curicticum litus. 4,2,31.
Curinius. 4,12,41.
Curio *C. Scribonius*. 3,4,6.
Curio *C. Scribonius* dux Cæſarianus. 4,2,34.
Curius Dentatus *Manius* Sabinos vincit. 1,15,2. & Pyrrhum. 1,18,9. eius medicum proditorem remittit. 1,18,21. fictilia ſua præfert auro. 1,18,22.
Curii. 4,1,3.
Currus triumphalis. 1,5,6. Currus, *pro triumpho*. 4,2,89. 4,12,53. *Ex hac notione Plinium* 5,5 *optime reſtituit Salmaſius ille ad Solinum pag*. 383. a. inter duos Currus diſcerpti. 1,3,8. N. *Ita punita Brunichildis regina Galliæ. Adonis Chronicon ſub anno Chriſti* 583.
Curulis, *ſubaudi, ſella*. 1,5,6. 4,2,95. Curules ſellæ. 1,13,10.
Cuſtodia, *pro cuſtodibus*. 4,11,10. Cuſtodiam elabitur Clœlia. 1,10,7. Cuſtodiæ, *pro ſtationibus, ſentinelle*. 1,13,16. pro *præſidiis, caſtellis*. 4,12,26.
Cuſtodiunt imas valles Alpium Illyrici. 4,11,6.
Cuſtos imperii flamma Veſtalis. 1,2,3. *putabant enim hanc eſſe inter fata imperii*. libertatis pop. Romanus. 1,26,6. Cuſtodem ſuum excæcat Craſſus. 2,10,5.
Cyclades inſulæ. 3,5,8.
Cydonea *vrbs*. 3,7,4.
Cynocephalæ tumuli. 2,7,11.
Cypriæ opes ærarium latius replent, quam vllus triumphus. 3,9,5.
Cypros Romanorum facta. 3,9.
Cyrenæ *vrbs*. 3,6,3.
Cyzicum *vrbs*. 3,5,15.

D.

D. Et T. inuicem mutantur. 1,18,11. N.
Dacia. 3,4,6.
Daci. 4,12,3. vincuntur. 4,12,19.
Dalmatæ. 4,12,3. vincuntur. 4,12,12.
Dalmatia. 3,4,1.
Damaſcus *vrbs*. 3,5,29.
Damnatus faſtis dies. *h. e. relatus inter atros & nefaſtos*. 1,13,7. *Lucan*. 7,409. Et damnata diu Romanis Allia faſtis.
Danubius *fl*. 3,4,5. 4,12,18. imperii terminus. 4,12,61.
Dare animos. 4,12,4. audaciam. 3,6,2. catenas. 3,5,30. exitum. 4,2,32. *niſi forte* exemplum *legendum*. exitum ad victoriam. 1,18,11. fauorem. 4,2,74. finem. 1,16,12. fugam, *pro facere*. 1,18,8. funera. 3,21,17. gradum retro. 4,2,81. *Sic Statius Thebaid*. 8,688. —— retroque datum Thebana tegebant Arma ducem —— iuſta Manibus. 4,2,60. pacem. 2,7,12. 2,8,18. pœnas. 1,21,3. 3,7,3. 3,22,8. 4,2,77. ſalutem, *pro ſalutare*. 4,20,4. ſpem. 3,5,4. ſtatum. 3,5,12. ſtragem. 1,18,8. terrorem. 4,2,49. tributa. 2,6,2. Dare fato partium, *h. e. facere propter fatum partium*. 4,2,57. Dare, *pro conſucere*.

Digitized by Google

dicere. ſic Dare in profluentes. 4, 12,9. in vincula. 3,10,18. *quomodo* dare in opus publicum *l.* 4. *§.* 1. *de incend. ruina, naufr. & alibi.* Dare ſe in altum, *pro dare vela in altum.* 4,11,8.

Darius. 2,8,2.

De cineribus, *pro ex cin.* 2,15,15. de gladiatore munerator. *h. e. ex glad. cum prius gladiator fuiſſet.* 3, 20,9. *ſic* De ſeruitute Romani. 2, 6,30. *Varro.* De ſilueſtribus *ſatiua redigens deus.* De Italia Africam faciunt hoſtes. 2,6,32. De flumine bibere. 3,3,9. De manu ſcutum rapere, 4,12,7. De ſanguine renaſci. 1,18,19. De Gallia triumphus. 4,2,88. De finibus, *h. e. pro fin. propter fines.* 1,11,5. De integro, auff das newe: *ſicut de nouo, aut contracte denuo.* 3,5,14.

Debitores à Manlio liberati. 1, 26,8.

Deceates *pop.* 2,3,5.

Decemuiratus. 1,24.

Decennis obſidio Veiorum. 1, 12,8.

Decimæ prædæ Apollini miſſæ. 1,12,10.

Decimus prænomen. 2,17,12. N.

Decius Mus cos. ſe diis Manibus deuouet. 1,14,3. Item eius filius. 1,17,7.

Decoquere, *neutraliter. Præfat.* 8. N. *Ad hunc modum Liuius* 40,37, 4. ſuſpicio inſinuauerat animis. *Plinius* 36,15. f. ad infinitum auxere numerum. *Symmachus epiſt.* 7,15. munus inchoat. *Ambroſius lib.* 2. *contra Symmachum.* mundi primæua mutarunt.

Decretum fatorum. 2,6,37.

Decus, *pro re per ſe decora. ſic* decus gentis. 2,15,12. libertatis, pudicitiæ. 1,9,1. *pro ornamento rei, qui acceſſit. ſic* Decus Græciæ Athenæ. 3,5,8. Hiſpaniæ Numantia. 2, 18,1. victoriæ Gallicanæ Vercingentorix, 3,10,26. Decora quibus imperii dignitas eminet. 1,5,6. Decora & ornamenta ſæculi ſui Marius & Sylla. 3,21,2. Decus, *pro gloria.* 3,5,21.

Decurrere, *de Dacis Danubium tranſeuntibus.* 4,12,18. *Videtur expreſſum ex illo Virgilij Georg.* 2,497. *Aut coniurato* deſcendens *Dacus ab Iſtro. Ad quem locum male Seruius* coniurationem Barbarorum *comminiſcitur. Cum accipiendum eſſet de quadam quaſi colluſione Danubii cum Dacis. Sicut apud Claudianum* coniurati venti *dicuntur. Statius Theb.* 1,20. Et coniurato deiectos vertice Dacos. *Quod tamen aliter longe exponit Geuartius ibidem.*

Deditio Campanorum, 1,16,2. Mancini. 2,18,7. 3,14,2. Poſthumii & Veturii. 1,16,12. Deditiones eiuſmodi non acceptæ. 1,16, 12. N. Deditionis extrema. 2,17, 27. Deditio, *pro tabula aut nuncio deditionis, ſic* Deditionem ſuam ad Pompeium mittunt Cretes. 3,7,5.

Dediti interfecti. 3,21,24.

Deducere montibus. 4,12,52.

Deeſſe, pro non adeſſe, non iuuare. 3,11,6. 4,9,2. *pro abeſſe, non eſſe.* hoc deerat vnum malis. 3,21. 1. Ne quid mali *deeſſet. Vide* Ne. ſæuitum, donec Deeſſent qui occiderentur. 3,21,5.

Defectio Solis. 1,1,17.

Deficit bellum, *pro deſinit, finit.* 4,2,6. Deficiunt quidam. 2,2,17, *h. e. linquuntur animo, ſeu vt Varro lib.* 4. *de vita P. R. loquitur, metu debilitantur.*

Defixus admiratione. 2,6,59. *Quod in vehementi admiratione ſtu-*

Digitized by Google

per quidam oriatur, quo in vnum quem locum defiguntur oculi. Sic Defixus ob metum. *Tacitus.* 1,68,3. Extremo metu corpora defixere in his veſtigiis. *Idem Agr.* 4,4.

Deformata maieſtas, *polluta, inquinata.* 2,2,25.

Degredi ab arce. 3,16,6. *Nam particula De in compoſitionibus fere denotat motum ad inferiorem locum*

Delibare, *leuiter deguſtare.* 2, 6, 40.

Delos *inſ.* 3,5,8.

Dehinc. *Præfat.* 7. 2, 8, 17. *ſicut* Deinde.

Deiotarus *Gallogræcus.* 4,2,5.

Delectus Gallici, Germanici, *pro ipſis militibus, ex iis delectibus.* 4, 2,5. Delectum agere. *h.e. deligere milites, antiquo more.* 3, 10, 22. Delectus puerorum, virginum. 2, 8, 9.

Deliciæ æſtiuæ, *h. e. locus, vbi per æſtatem delectamur.* 1,11,7. Deliciæ Tarentinæ. 1,18,27.

Delminium *vrbs.* 4,12,11.

Denique, eleganter vſurpatum. 1,16,3. N. *ſic apud Caſ. de bell. Gall.* 2,33. *& Hirtium de bel. Alex. cap. XXXV.*

Deploratus, *pro deſperato, ſic* deplorato exitu. 2,18,15. deploratis rebus. 2,15,16.

Deprehendere aliquem, *pro capere, prehendere.* 3, 19, 12. Deprehendere experimento. erfahren/ durch die Erfahrung lernen. 3, 4, 1. *Sic Quintilianus Inſtit. Orat.* 1, 12. *Mirum ſit forſitan, ſed* experimentis deprehendas. Deprehendere *pro incauto & nec-opinanti imminere, & eum opprimere.* übereilen/ überfallen. *ſurprendre.* 2, 12, 7. 2,17,12. *Hoc ſenſu Liuius* 38, 21, 8. *Tacitus* 3,53,2. *& Agr.* 34,4. *Plinius epiſt.* 3, 12. *Seneca rhetor lib.* 3. *controu. à princ. Seneca epiſt.* 43. *Curtius* 5,3,22. *Hinc*

Deprenſus. 2,12,7. *quomodo putem legendum etiam* 3,6,12. Putares non ab illis Catonem, ſed illos à Catone deprehenſos, *Plinius epiſt. lib. III. ad C. Attil. Seuerum.*

Deſæuire. *pro ſæuire, ſæuitiem ſuam exercere.* 2,6,12.

Deſcendere gladiis in iugulos. 3,10,3. *Liu. lib.* 2 *de Tarquinio caſu* Ferrum non alte deſcendiſſe in corpus.

Deſciſcere in regem, *h. e. regem fieri ex imperatore Romano.* 4, 3, 4. in monſtrum. 4,11,3. *vſurpatur autem ita verbum hoc, cum aliquis in peius mutatur, vt degenerare.*

Deſcitum eſt. 3,3,6.

Deſcribere annum in menſes, *pro definire, partiri.* 1,2,2.

Deſertor Pompeii *pro deſertus ex exercitu Pompeii.* 4,2,52.

Deſinens Pyræneus, *h. e. extremus, finis Pyrenei.* 4,12,46.

Deſperare armis. 1, 18, 14. victoriam. 4, 2,86. *ſic* deſper. oppido, *Cic. in Piſon. cap. XXXIV. f.* cum Deſperatis non pugnandum. 2, 18, 13. N.

Deſtinata mors. *h. e. præconcepta & propoſita.* 2,18,12.

Deſtituit regem ſuum pop. Romanus. 1,9,1. *h.e. ei parere non vult amplius.*

Deſub Alpibus. 2, 3, 2. *h. e. ex eo loco, qui eſt ſub Alpibus, ſicut* Dehinc &

Deſuper. 3,2,6. 3,3,16. *ſic Tacitus.* 2,16,4. *Vide Taubman. ad Virgil. Æn.* 7, 289. *& omnino Salmaſium ad Capitolini Macrinum cap.* 11.

Dergere remos. 2, 2, 8. N. *ita Liuius* 28,30,10. 36,44,6. 37,24,1. 37, 30, 9. *&* detergere pinnas. 38,5,

3. *ſic*

3. *ſic Curtius* 9,9,16. abſtergerique inuicem remi. *Apud Diodorum* 11,18.*in fine* eſt; τὰς ταρσοὺς παραστύρειν. *ubi interpretes bene*; remorum alas detergere. *Cæſar de Bel. Ciu.* 1, 58. remos (transcurrentes) detergere. *Adde Hiſt. de Bel. Alexand. cap. XV.*

Detonare. *ſic* detonat tempeſtas Syllana intra Italiam. 4, 2, 2. turbo ciuilis inſaniæ. 3,21,18. turbo primi impetus. 2, 6, 10. Detonare in ſubiectos hoſtes. 1,17,9.

Detrahere arma. 2, 6, 23. præſidia. 2,2,12. torquem. 1,13,20. aliquem in carcerem. 1,24,3.

Detrectare, *pro recuſare.* 1,22,2. *Sic legendum putem apud Liuium* 3, 49,2. detrectantem, *pro* retractantem. Detrectare aliquem, *pro vituperare*, verkleinern. *ita aliquoties Tacitus. Salluſtius Iug.* 53,10. *Aduerſa res etiam bonos* detrectant. *h. e. aduerſa etiam fortium exiſtimationem imminuunt.*

Detruncare populum, *appoſite poſuit hoc auctor de Dalmatis. quibus Delminium eorum caput ereptum erat.* 4, 12, 11. *Sic apud Paul. Diac. lib. XVI.* detruncatus Oreſtes. *Hieronymus in Prophetam Abacuc, cap. III.* cum Tyrannus detruncatur, imagines quoque eius deponuntur & ſtatuæ.

Deuouere aliquem 1, 13, 9. hoſtilibus diris. 3, 11, 3. ſe Manibus. 1,14,3. 1,17,7. *Idem multis poſt ſæculis fecit Claudius Imp. apud Victorem de Cæſaribus cap.* 34. *Vide Dreſſerum in Millen. IV. pag.* 450.

Deus, Dea. vide Dii.

à Dextris. 3,2,2.

Diadema. 4, 11, 3.

Diæus *Achæus.* 2, 16, 5.

Dictator ab aratro. 1,11,12. perpetuus, Cæſar. 4,2,91. Auguſtus. 4,12,66.

Dictu difficile. 2,6,52. horribile. 1,16,12. 2,6,12. 4,12,13. incredibile. 2, 1, 2. ſparua res. 2, 6, 47. turpe. 4,2,20. turpis contumelia. 1, 18, 5.

Didius *M.* Thraces vincit. 3,4,5.

Didius Cæſaris legatus. 4,2,75.

Dies *Allienſis* pugnæ faſtis damnatus. 1, 13,8. Dies ſtati ſacrificiorum. 1, 13,16. frigidus & niualis. 2,6,12. nebuloſus, ventoſus. 3, 3, 15. Die, *pro diei*. 2,2,10. N. Diem pugnæ ab hoſte petere. 3, 3, 14. Dies feſti, comitiales. 3, 10, 21. Dies *pro clade, aut pugna decretoria, Gallis Iournee.* 4, 12, 35. *Ita Cicero pro Sextio cap.* 36. Cinnano atque Octauiano die. *Non abit illud Taciti Agr.* 34,5. imponite quinquaginta annis magnum diem. Non fuit maior ſub imperio Romano dies &c. 2,6,58. *Sic* dies ille Sullanus, *Cic. ad Attic.* 10,6. *Vetus Poeta in catalectis Scaligeri pag.* 233. Quis fuit ille dies, *Quo Marium vidit ſupra Carthago iacentem? Quo loco legerim* iuxta. *Vide Vellei.* 2,19, 6. *unde verſum hunc expreſſum putes.*

Differre. *Vide* Dilatus.

Differtus *pro referto, repleto.* 4, 11, 11. *Vide Cælium Rhodiginum Var. lect.* 9,10.

Difficilis aditu gens, *quæ difficulter adiri poteſt.* 4,12,19.

Dignitas, *pro exiſtimatione, reputation. Cicero de inuent.* 2,55. *ita definit:* Dignitas eſt alicuius honeſta, & cultu, & honore, & verecundia digna auctoritas. *ſic* DIGNITATIS ſuæ ſuperſtitem viuere, miſerum eſt. 4, 2, 51. integra DIGNITATE paranda victoria. 1, 12, 6. *pro honoribus. Ita* DIGNITATI paranda præſidia. 4,2,9. Dignitatis diſcrimina in tabulis. 1,6,3. DIGNITATI reo-

ſum parcendum. 4,1,10. *pro inſignibus honorum.* 1,13,10. *ſic* Dignitas equeſtris *pro anulis.* 2,6,18. &, in dignitate ſua mori volunt Romani ſenes. 1,13,10. *pro reuerentia, maieſtate: ſic* dignitas imperii. 1,5,6. pop. Romani. 1,8,5. Dignitas, *pro decore, ſic* Dignitas matrimoniorum. 1,25,1. natalium. 1,26,5. triumphi. 3,29,8.

Digerere in claſſes, *pro diſtinguere, diuidere, deſcribere.* 1,6,4.

Dii Manes. 1,14,3. 1,17,7. Dii vrbium. 3,18,14. Dii à Carthagine auerſi. 2,6,20. Annibali reſiſtunt. 2,6,44. Deorum cultus ex inſtituto Numæ. 1,2,2. Deorum inſtinctu Romani contra Reges conſurgunt. 1,9,1. Deum miſeratio Antonii legiones ſeruat. 4,10,4. Diis commilitonibus quaſi ſtipendium redditum. 1,11,4. Diis hominibusque aduerſa cupiditas Craſſi. 3,11,2. Diis hominibusque infeſtus Marius. 3,21,12. Deis ceteris cedentibus, Iuuentas & Terminus reſtant. 1,7,7. de diis queri. 2,6,14. Dea Egeria. 1,2,4. Syria. 3,19,4. Deo quodam aſſidue incitante. 2,3,2.

Dilatio donata. 4,2,93.

Dilatus hoſtis, *h.e. repreſſus, ſubmotus.* 3,21,6. 4,12,19. Dilata potius quam oppreſſa vindicta Cæſaris. 4,7,4. ita Iuſtinus.

Diligentia minimæ domus, maxima ciuitas continetur. 1,6,3.

quodam quaſi Diluuio correptum imperium. 4,2,3.

Dimicare, *pro bellum gerere.* 1,10,8. 2,7,2. 2,17,5. *pro prælium facere.* 1,11,2.

Dimittere, *pro emittere, de porta dictum.* 1,12,3. Dimittere arma, *pro relinquere.* 1,10,4. Dimittere vela, *huc illuc mittere.* 1,18,3. Dimittere vrbe *paullo mitius, quam pellere, exigere.* 1,9,3. *Sic fere* vxorem repudio dimittere. *Iuſtinus* 11,11,5. *Quomodo ſæpe Suetonius.*

Diocmitæ. 3,19,7. N.

Diræ, *pro execrationibus, imprecationibus.* 2,6,18. 3,11,3. *Eumenes apud Iuſtinum.* 4,14,13. has vobis diras atque inferias dico.

Dirigere aciem, *pro inſtruere.* 2,6,58. 3,16,5. *pro diſponere.* 4,12,26. *Sic fere Arnobius lib. 1. ſtatim poſt princ. per diuerſas artium diſciplinarumque rationes ingenia* dirigunt.

Direptio Veiorum. 1,12,10. Regiorum bonorum. 1,9,1.

Diruere ipſas ruinas vrbium, *eſt ſæpius diruere, donec vix veſtigium reſtet.* 1,16,8.

Diſcere, *pro intelligere.* 2,10,3.

Diſcerptus à ſenatu Romulus. 1,1,17.

Diſcingere, *cinctu ſoluere, balteo adimere.* 2,4,3. *hinc intelligas quid ſit* accinctus, diſcinctus: *inprimis illud Taciti H. 2,88,3. Incurioſos milites vernacula vrbanitate quidam ſpoliauere, abſciſſo furtim balteo,* an accincti forent, rogitantes.

Diſciplina militaris. 1,3,2. CONTINETVR metu hoſtis. 3,12,2. FEROCIAM temperat. 2,12,3. eius neceſſitas. 1,14,2. N. in Diſciplinam quomodo redacti milites à Scipione. 2,18,10. Diſciplina Romana aſſueti Thraces. 4,12,17.

Diſcolor veſtis Samnitum. 1,16,7. Diſcolores vittæ Fidenatium. 1,12,7. Diſcoloria arma Bituiti. 3,2,5.

DISCORDIÆ Romanæ pœnas dat Hiſpania. 3,22,8. DISCORDIÆ magis Romanæ fiducia, quam virtutis ſuæ, bellum mouet Pharnaces. 4,2,62. DISCOR-

Digitized by Google

CORDIAS ciuiles læti accipiunt hoſtes. 4,9,3.

Diſcrimina patrimoniorum, dignitatis, ætatis in tabulis. 1, 6, 3.

Diſcuſſum nefas, *h. e, oppreſſum & impeditum*. 3,18,9. Diſcuſſi hoſtes. 1,18,13. *Ita fere* audacia periculum diſcutere, rem diſcutere. *eſt apud Liuium*. 2,52,6. 39,10,3. & 42,12,4. diſcutere conſilia *Iuſtinus*. bellum ſepultum atque diſcuſſum, *Vellei*. 2,75,1.

Diſpellere, *pro pellere, expellere, diſſipare*. 3,5,11.

Diſponere inſidias. 3,10,8.

Diſſipare præſidia, *pro diſpellere*. 4,9,4.

Diſtincta radiis corona. 4,2,91.

Diſtrahere hoſtem. 1,3,4. pop. Romanus per diuerſa terrarum Diſtrahitur. 3,6,1. Fufetius inter duos currus Diſtrahitur. *h. e. diſcerpitur, dilaceratur*. 1,3,8.

Diſtributus curiis atque collegiis, *pro in curias, per curias*. 1,6,3.

Diſtringere, *pro ſtringere*. 2,2,17. *ſic Tacitus* 12,51,4. diſtringit acinacem. *Cæſar de bell. Gall.* 1,25. diſtrictis gladiis. *Ita* diſtricte *pro ſtricte, in l.15. de recept. arb.* Diſtringere, *pro diſtrahere, diſtinere*. 2,13,1. *Sic* vrbem incendiis diſtringere. 4,1,2. *Plinius paneg. cap. penult.* Non te diſtringimus votis. *h. e. pluribus & diuerſis votis animum tuum diſtrahimus. hinc* Diſtricti. 3,5,5. Diſtrictum circa mala ſua imperium. 4,12,1. *ſic* diſtrictio *in l.16. §. arbiter. de recept. arb. in qua & illa verba*, cum poteſt proferre, *ex incuria librariorum, aut marginali nota putem irrepſiſſe, nihil enim clarius hac ſententia:* quod ſi poteſt; quare non cogat eum, quod ſine vlla diſtrictione eius interdum futurum eſt? *vbi & illud* interdum *pro interim acceperim*.

DIV non latent ſcelera. 3,1,6. Diu & ancipiti ſemper acie, cum Sertorio dimicatum. 3,22,6. Diu triſte prœlium. 4,2,78.

DIVERSITAS rerum aciem intentionis abrumpit. *Præfat.* 3. DIVERSITATES pro gentium locorumque natura. 3,10,6.

Diuerſus à patre Pompeius. 4,8,2. Diuerſa fuga & morte conſumpti. 4,2,60. Diuerſa gentium terrarumque, *h. e. diuerſæ gentes, terræque*. 3,5,27. 2,6,41. 3,6,1. 3,19,2. *Sic* profunda camporum, prærupta collium, ardua montium: *Iuſtinus* 41,1,11. opportuna locorum. *Tacitus* 4,24,2. opaca locorum. *Virg. Æn.* 2,725, opaca viarum. *Idem Æn.* 6,633. quia itinerum. *Velleius* 2,75,4. edita montium, *Curtius*. 6,6,25. Diuerſa, *pro contrariis*. 2,2,24. *Sic* diuerſum iter *apud Senecam epiſt*. 83. *poſt princ.* Diuerſiſſima pars, *quam longiſſime ab altera ſemota*. 2,6,51.

Diuidere cœlum, cœnum. 3,17,6. Diuidendis agris creati triumuiri. 3,14,5. *Ita* conſtituendæ reip. rei gerendæ, *quibus apud auctorum libros ſæpius additum inuenias, vocem* cauſſa, *dubium an ab ipſis*.

Diuinus apparatus, *pro maxime admirabili*. 3,6,7. *quo nomine honeſtarunt omnia quæ communem humanitatis infirmitatem videbantur excedere: vt & voce* cæleſtis.

Diuiſio agrorum belli cauſſa. 4,5,1.

Diuiſa toto orbe Britannia. 3,10,2.

DIVITIÆ ambitionem pariunt. 3,12,11. AFFLIGVNT populi mores. 3,12,7. Veteres. 3,9,2. Ta-

Digitized by Google

9,2. *Tacito* 14,31,1. *eſt* longa opulentia. Diuitiarum cauſſa bella gerunt Romani. 3,9,3. CVPIDO turbat remp. 4,6,2.

Διωγμῖται. 3,19,7. N.

Docere ſeruire. 2,17,8. *Sic Claudianus de Bel. Get. verſ.* 140. Pœnum Marcellus vinci docuit ——

Docti, *pro monitis, iuſſis.* 4,10,8. *ſic* docta conſilia, docta dicta, docti doli. *frequenter apud Comicos.*

Documentum, *pro exemplo.* 2.2,11. Documenta cladis, pro *argumentis, ſignis.* 2,6,18.

Dolabella *P. Cornelius* Gallos Senones vincit. 1,13,21.

Dolabella *P. Cornelius* Treuiros vincit. 3,10,7. vincitur à Pompeianis. 4,2,31.

P. Cornel. Dolabella cos. 4,3,7.

Dolabris argentum *Antonii* conciditur. 4,10,10.

Dolia connexa virgultis ad traiiciendum fretum. 3,20,13.

DOLVS additus virtuti. 1,3,4. 3,3,15. DOLO geminatus terror. 1,10,5. partum regnum. 1,6,2. Doli ſubterranei, *pro cuniculis.* Minen. 1,12,9.

Domeſticus *frequenter pro ciuili ponitur, quod ciues vnius ciuitatis, quaſi eiuſdem domus incolæ ſint. ſic* Domeſtico ſcelere oppreſſus Druſus. 3,18,14. Domeſticos motus ab externis bellis ſeparat Florus. 3,12,13. *aliquando pro familiari. ſic* Domeſtica fraude oppreſſus Sertorius. 3,22,9. Domeſtici percuſſores. 2,17,17. *aliquando pro vicino. ſic* Domeſtici quaſi hoſtes. 2,3,3.

Dominans in Italia Annibal. Iſt Meiſter in Italien. 2,7,4. Dominandi cupido vnde. 3,12,13.

Dominatio, *pro imperio. ſic* Dominatio Romana, id eſt humani generis. 4,3,8. *pro tyrannide. ſic* Dominatio Syllana. 3,23,6. *Ita Salluſt. Cat.* 6,10. regium imperium in ſuperbiam dominationemque conuertit. *Sic* Domini *pro tyrannis apud Iuſtin.* 5,12,2. & 22,3,3. DOMINATIO importuna populum cupiditate libertatis incendit. 1,8,7. Dominationis regiæ ſuſpecti morte multantur. 1,26,7. Dominatio, *pro dominis.* 1,10,1. N. 1,24,3. *ita* Dimicatio *pro dimicantibus, eſt apud Plinium* 8,11. Amicitiæ & Familiaritates, *pro amicis & familiaribus, apud Suetonium Tib. cap.* 51. Matrimonia, *pro vxoribus, habet Iuſtinus & Tacitus* 2,13,5. Conſilium *pro conſiliariis Cicero in Verrem* 2,30. *Sueton. Tib. cap.* 18. *Frontinus* 1,8,8. *Sic &* Conſentium deorum *accipio pro conſilio Conſentium iſtorum. vetus inſcriptio apud Gruterum pag.* 3. *num.* 1. CONSENTIO. DEORVM.

Domini gentium Romani. 4,12,14.

Domitius Ænobarbus *Cn.* Allobroges vincit. 3,2,6.

Domitius legatus Metelli, an Pompeii. 3,22,6.

Domitius *L. Ænobarbus* à Cæſare Corfinio pellitur. 4,2,19.

Domitius centurio. 4,12,16.

Domnes *Armenus.* 4,12,44.

Domus & lecta in vſum claſſis reſciſſa. 2,15,10. Domus minimæ diligentia maxima ciuitas continetur. 1,6,3. Domus, *pro familia.* 3,8,1. 4,8,1.

Donare ſacris, famæ. 3,5,10. *Sic Iuſtin.* 38,6,6. 38,9,9. *Suet. Aug.* 5,2. *Liu. Epit.* 122.

Donare regna conſuetus pop. Romanus. 3,9,3. Donata dilatio, *pro data.* 4,2,93.

Dos. 1,1,14.

Draunus *fl.* 4,12,8.

Dra-

Drepanæ *vrbs.* 2,2,12.

Druſiana ſeditio.3,17.

Druſus *M. Liuius* Thraces vincit.3,4,5.

Druſus *M.Liuius* Trib.pl. 3,17. dominandi cupidus. 3,18,3.

Druſus Auguſti priuignus. *Vide* Claudius Druſus.

non Dubitat fama de origine Romuli. 1, 1,2. *alii dicerent, Conſtans fama eſt.* non Dubitant cuncti, caput inuentum imperii ſedem promittere. 1,7,8. non Dubitat verberare filium Tarquinius. *h.e. non veretur.* 1,7,6.

Dubii tumuli, *pro periculoſis. non exploratis.* 2,12,5.

Dubium clipeos an armillas. 1, 1, 12. *Cum duo contraria, quorum vno propoſito, alterum non poteſt ignorari, eloqui volumus; hac phraſi ita vtimur, vt alterutrum tantum exprimamus. ſic* occiſus Remus, Dubium an iuſſu fratris. 1, 1, 8. oblata Cæſari regni inſignia, Dubium an ipſo volente. 2,4,91. *Sic apud Tacitum* 1, 5, 5. extincto Dubium an quæſita morte. *&* 5, 1, 3 Cæſar Liuiam aufert marito, incertum an inuitam. *Sic* matre humili, incertum an ingenui. *Sueton. Oth.* 1,2. incertum ſponte an euocatus. *Suet. Veſp.* 1,2, incertum an offenſus. *Tacit.*6,50,7. incertum an metu. *Tac. H.* 1,75,3. conſcios non edidit incertum an occultans. *Tac.* 11, 22, 1. *&* 15, 64, 2. incertum an ignaræ. *vt ita clare ſatis appareat, non aliter ſcripſiſſe auctorem noſtrum* 2,14,3. *quam*, Dubium an ſeruus. *Idem obueniſſe Suetonio vereor Aug.* 22,2. *ſcripſerat forte:* in retinenda *rep.* perſeuerauerit, Dubium an voluntate, *qui minus perſpiciebant ſenſum, de ſuo largiebantur:* Dubium euentu meliore, an voluntate. *Sic in epiſt. Alex. ad Ariſtot. cuius interpres Cornelius Nepos creditur:* Scarpiones ad caſtra innumeri confluxere. tumultu acciti noto an ſiti incertum erat. *Scribe,* incertum *deleto,* erat. *Certe plus opinor in bonos auctores peccatum eſſe à ſciolis iſtis addendo & intercalando, quam expungendo. Cuius rei multa hinc inde notaui exempla. Sic apud Agellium* 10,15. *verba Varronis referuntur:* quod Ioui immolata hoſtia albato fieri oporteat. *vix dubito fuiſſe:* quod Ioui hoſtia albata fieri oporteat. *Sic ex Liuii contextu* 3,48,9. *particula* eo,43, 7, 7. *vocula* ſe, 43,11,10. *forte iſta quoque:* patres acceperunt, *certe duæ voces* qui *&* referebant *eliminandæ ſunt. Sic in* §. 3. *Inſt. de adopt. inſititia vox eſt* pater. *& in* §. 6. *eo* alienum.

Ducatum ſceleri præbere, *h.e. ducem eſſe ſceleri.* 3,21,2.

Ducere ſanguinem, *ſicut trahere originem* 3, 18, 1. Duci iubere 3, 21, 27. *nempe ad ſupplicium. ſollemnis formula. Seneca epiſt.*4. At ſi forte in manus hoſtium incideris, victor te duci iubebit. Vide eundem de ira 1,16,20, 22. & 24. *item* 2,33,3. *& alibi.*

Duillius *C.* cos.2,2,7.& 10.

Duntaxat, *pro ſaltem.*4,12,61.

Duodeuiginti. 2,6,1.N.

Durius *fl.* 2,18,2.

Ducis artes. 4,10,2. DVCIS inopia intercidunt conſilia. 4,7,2.N. DVCI ſæpe cum ſuo milite, quam hoſte acrius prœliandum. 2, 18, 9. ſub bono DVCE magis apparet boni militis vigor. 3, 22, 3. Ducum bonorum effectus. 2, 17, 13. Ducũ maximi Scipio & Annibal. 2,6,58. Duces *pro auctoribus, concitoribus.* 1, 9, 1. *ſic* Duces factionis.

die Redlinsführer. 3,6,6. *pro principibus, primariis. ſic* Dux legationis. 2,6,7. quod aliis eſt *caput*, aut *princeps*. Vide Liu. 34,56,6. 42,6,4. Sall. Iug. cap. XVI. Dux *in feminino genere*, Dux fugæ regina. 4,11,8. *Sic apud Cicer. de nat. deorum* 2,41. dux nocturna. *apud Liuium* Cœlia dux agminis virginum, *lib. II. apud Ouid. in epiſt. Paridis verſu* 114. ſponſor dea. *apud Iuſtinum* auctor vrbs, *&* capra. *Sic lego apud Senecam Medea verſu* 979. —— Vt ipſam ſceleris auctorem horridi Capiamus ——

Dyrrachium *vrbs*. 4,2,40.

E.

EBurones *pop*. 3,10,7.

Ebur curule. 1,5,5. N.

Ectrapeli. *Præfat*. 1. N.

Ecce iam. 4,2,10. *Videtur æquiualere Gallico Voire. Sic apud Auctorem dialogi de oratoribus* 4,3. circa Medeam, ecce nunc circa Thyeſtem. *Sic apud Plautum eſt* eccere *Menæchm*. 2,3,50. *&* *Trinummo*. 2,2,115.

Edicta crudeliſſima, Mithridatis. 3,5,7. Syllæ. 3,21,25.

Efferre ſe, *pro ſurgere, ſe erigere.* ſich auffrichten. Efferre ſe altius & inciuilius. 1,26,8. *Tacito* 1,12,6. *eſt* pluſquam ciuilia agitare.

Efferus, *admodum ferus*. 4,12,12. Effera gens. 4,12,48.

Efficax ad concordiam. 1,23,2. ad victoriam. 4,2,50. EFFICAX apud pares ſtoliditas. 4,12,16. EFFICACIOR fortuna quam virtus. 4,7,11.

Effectus eſt agger, *pro confectus eſt, extructus eſt*. 4,2,85.

Efflagitare mortem ab aliquo. 4,10,10.

Efflare, quod moriens efflauit. 4,7,11. *Videtur ſingulariter vſus hoc verbo auctor, quaſi voluiſſet dicere, ſimul cum anima vocem hanc exſpiraſſe Brutum. Ferme vt ille apud Papinium* Theb. 5,558. Implorantem animam dominis aſſibilat aris.

EGESTAS ex opulētia. 3,12,12.

Elanguet robur, *h. e. languendo euaneſcit*. 3,3,11.

Elapſa cuſtodiam. 1,10,7. *Sic Tacitus* 6,61,7. pugnam & vincula elapſi. *Sueton. ms. Torrentii, Auguſto* 15,4. qui oppidum eruperant.

Elata montibus ſuis Roma. 3,3,21.

Elegantia Tarquinii. 1,5,1. *De hoc vocabulo diſputat Agellius.*

Elephanti. 1,18,6. dubium auxilii genus. 1,18,13. N. auro, purpura, argento ornati. 2,8,16. gentibus tranſalpinis maximus terror. 3,2,5. ſubito clangore conſternati. 4,2,67. ab Indis Auguſto oblati. 4,12,62. Elephanti & militis pugna. 1,18,9. N. Elephantorum captorum ingens numerus. 2,2,28.

ex Elementis variis vnum corpus. 1,1,9.

Elidere infantes, *pro enecare*. 3,3,17.

Elis *vrbs*. 2,16,3.

Eloquentia alleuatur Cæſar. 4,2,10. *Lege Dialogum de Oratoribus.*

Emanabat, *pro emanaſſet*. 1,9,5. *Sic alibi* erat *pro eſſet*, redierat, *pro rediiſſet.*

Emere exercitum, *h. e. pecunia corrumpere*. 3,1,9. N. Emere pacem. 3,1,7.

Emergit indicium ſceleris. es kompt auß. 4,1,6.

Emerſus per inuios tumulos. 3,10,22

Emicare, *ſubito exoriri, cum impetu excurrere*. 1,18,4. *pro effulgere, excellere*. 4,2,40.

Emi-

Digitized by Google

Eminari.2,12,7. N.

Eminentiſſimus mons, *pro altiſſimo*. 4,12,49. Eminentes ædes, *h.e. excelſo loco poſitæ*. 1, 9, 4. Eminentia papauerum capita decutit Tarquinius.1,7,6.N. *Simili allegoria Apollonius apud Philoſtratum lib. 5. ad Veſpaſianum:* Eminentiores ſpicas non amputato: iniuſta enim eſt in hoc Ariſtotelis ratio.

Enata quaſi claſſis, *de inexſpectata, & quæ vnde tam ſubito prodiret, ignorabatur*.2,15,14.

Enimuero,*pro ſed*.2,7,10.

Enna *vrbs*. 3,19,8.

Eo inſolentiæ.1,24,3. neceſſitatum. 2,18,12. veſaniæ.3,16,3.

Epheſii.2,8,13.

Epirus.1,18,3.ſedes belli ciuilis. 4,2,6. & 35.in Epiro caſtra Augusti. 4,11,4.

Epiſtolæ notare nomen, *ſubſcribere nomen epiſtolæ*. vnderſchreiben. 2,12,10.

Epulis explentur morituri. 2, 18,12. 4,2,69. 4,12,50.

Equeſtris dignitas.*Vide* D.ordo. 3,13,3. Equeſtris prælii more. *Vide* Naues equi marini.

Eques, *pro equitibus*. 2,6,13. *Vide* Singularis pro plurali. Equites frenos exuunt, vt acrius incurrant.1,11,3. iudicia penes Equites. 3,12,9. 3,13,4. 3,17,3.

Equitare flumen. 3,4,5. N. per flumen.3,4,5.

Equitatus Maurorum. 4, 2, 34. Parthicus.4,9,5.

Equitat⁹ plurali numero.3,11,8.

Equum ablegat Cæſar. 4,2,82. Equi immolati. 4,12,15.N. triumphantium albi. 1,5,6.N. *Sic intelligo Plautum Aſin. 2,2,13. legoque;* quadrigas albas *certe ante triumphi mentionem fecit; & perſtat in eadem allegoria à re bellica petita:* Herum in obſidione linquet &c. *Minus igitur recte Godeleuaus Liuium 5, 28,1. explicat quaſi vitio datum fuerit Camillo, quod albis equis vectus ſit in triumpho. nam mens eſt Liuio, non detrectare triumphum eius, ſed comparare gloriam eam, quam in Faliſcis tanta fide & iuſtitia pepererat, cum triumpho, quem alibi fortibus factis: Nihil igitur aliud eſt,* quam cum triumphantem alibi per vrbem vexerant equi; *ac ſi dixiſſet,* quam cum triumphauit. *Sic enim circumloquuntur triumphum & alii. Poetæ inprimis. Ouidius de arte, 1, 213. Statius Thebaid. 12,542. Vide Seruium ad Virg. Æn. 4, 543. Pro Godeleuai tamen expoſitione diſerte faciunt Auct. de Vir. Illuſtrib. & Dio lib. LII. pag. 541. A. Vt ita videatur in Camillo tamquam noua res inuidiam; in ceteris, tamquam illuſtri iam exemplo introducta, veniam habuiſſe.* Equos ex præda eligunt Cheruſci. 4,12,25. Equos inertes mœrent Germani. 4, 12, 32. Equos quaternos ſenoſque tranſilire.3,3,15.

Ergaſtula. 3, 19, 3. è ferro Ergaſtulorum recocto gladii fabricati. 3,20,6. Ergaſtulis effractis exercitum comparat Athenio. 3,19, 9. Eunus. 3,19,6. Sex. Pompeius. 4,8,1. Ergaſtula, *pro ſeruis ergaſtulariis. Ibidem.*

Erigere, *pro animare* ein hertz machen. *Sic* Erigere ad ius priſtinum libertatis. 3, 10, 21. ad ſpem, 3,18,3. animos ſuorum. 4,2,84. Erigere ad ſe, ad plebem, *ſibi, plebi, fauentes reddere*. 3, 17, 6. Erigere libertatem in dominos. 1, 21, 2. *alibi*, 2,16,2. *reddit;* libertate ab aliquo data aduerſus ipſum vti. *Eadem forma apud Senec. de benef. 5. 15, 6.* Accepti ab illa (patria) exerci-

exercitus, in illam conuertuntur.
Error victoriam dat. 4,7,11.
ERROR vertendus in conſilium. 3,3,8.
Erubeſcendi anni.3,12,3.Erubeſcenda cauſſa belli. 2,14,3. *Sic* erubeſcenda ſentina. *Val. Max.* 2, 7, 1.
Eruditrix.2,6,38.
Erumpit furor.3,18,9. hoſtis. 3, 2,2. nefas. 3,1,6. turbo belli.3,5,5.
Eruptio hoſtium, *pro erumpentibus hoſtibus*. 4,2,40. Eruptiones audere.3,10,25.
Eruptus.3,10,22.N. *Sic in Ætna, carmine Cornelii Seueri, verſu primo legerim*; eruptique cauis fornacibus ignes. *nam præterquam quòd vox ipſa proba eſt & opportuna, colliſio illa decus addit verſui, & rem quaſi ob oculos ponit. Sic Petronius in carmine de bello ciuili verſu* 282. voces erumpere. *Geſta Dei per Francos pag.* 66. *verſ.*38. Tempus quo tellus abſconditos latices erumpit. *& pag.* 79,23. Infernus ruptus eſt. & populus iſte eruptus eſt. *Caſ. de bel. ciu.* 2,14. portis ſe foras erumpunt.
Erythræa *vrbs*. 3,7,4.
Eryx *vrbs*. 2,2,12.
Eſquilina porta.3.21,6.
Eſſe exitio. 2, 2, 34. 4,2,49. in trabeis, *h.e. amictum trabea*. 1, 13, 10. manifeſto vultu, *pro aperte præ ſe ferre*. 4,2,87. miraculo. 4,10,7. præda. 1, 1, 10. prædæ. 1, 1, 10.N. ſtrictis enſibus. 1,16,12. *h. e. habere ſtrictos enſes.* Sic eſſe gradibus grandibus: celeri curriculo fui. *Plautus Epidico* 1, 1, 11. *& Sticho* 2, 2, 13. *Quo tamen loco ſuboritur ſuſpicio* fui *poſitum pro* ius: *ſicut hodieque ſolent Hiſpani, qui multa veteris Latini ſermonis veſtigia conſeruare videntur.* Eſſe tutis muris. 4, 2. 23. *Huc pertinent exempla quæ refert Agellius* 5, 8. *in quibus* eſſe *licet non exprimatur, hoc tamen ſenſu intelligitur.* Eſſe *cum duobus vtrinque datiuis.* Satius fuiſſet populo Romano, Eſſe contento.3,12,6. Erat, *pro fuiſſet*. 4,2,19. *Sic Virg. Æn.* 4, 603. anceps belli fuerat fortuna. *Curtius* 5,11,9. egregiam conſeruati regis gloriam tulerat. *Sic* penetrarat, *in Ammiano Lindenbrogij pag.* 211, 7. *& alia ſimilia pag.* 153, 32. *& pag.* 342, 33. *Item in Liuio* 34,29,8.
Etruria.4,2,19. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5. vaſtatur à Lamponio & Teleſino. 3, 21, 22. ex Etruria admotus Vrbi exercitus, Lepidi.3,23,5. Catilinæ.4,1,11.
Etruſci vincuntur à Romanis. 1, 17. 3, 18, 13. mixti Romanis. 3, 18, 1.
Euander *Arcas*. 1,1,9.
Euaneſcit exercitus fuga, latrociniis, Wird zu nichts / verlaufft ſich. 3,3,18.
Euaſiſſe & viciſſe longe diuerſa. 4,10,11.
Eubœa *inſ.* 2,7,12. occupatur à Mithridate. 3,5,8. recipitur à Sylla.3,5,11. eius deſcriptio. 2,8,9.
Euburiates *pop*.2,3,5.
Euerſio Fidenarum, *pro excidio*. 1,12,7. Euerſionibus vrbium currens ſæculum.2,16,1.
Eumenes *Pergamenus*.2,20,2.
Eunus *Syrus*. 3,19,4.
Euphrates *fl.* 1, 11, 8. 3, 5, 22. 3, 11, 3. *&* 7. imperii terminus. 4, 12,61.
Euripus *fretum*. 2,8,9.
Europa. 3, 10, 1. facta Romanorum.2,8,7.
Eurus *ventus*. 2,6,16.
Ex aqua clades. 4,10,8. Ex fœdere, *pro iuxta fœdus, iuxta fœderis leges*. 1,3,6. *Sic* Ex meritis. 4,12,28.

Ex more. 4,2,79. 4,7,8. 4,12,9. Ex moribus. 1,7,1. Ex malis Africæ nomen habet Scipio. 2,6,11. Ex perpetuo imperio annuum placet. *h.e. pro perp.* 1,9,2. Ex populo cognomen, *h.e. quod populus impoſuit.* 2,6,27. Ex vulnere mori. 4,12,42. Ex ſummo ſtudio anniti, *pro ſummo ſtud. ann.* 1,9,4. *Græcanica eſt phraſis,* ἐκ πολλῆς σπουδῆς. *Salmaſius. Sic Iuſtini Aſſ.* 6,3,2. ex magna cura ordinat ſuos. *Apuleius in Apologia.* ſtudiis literarum ex ſummis viribus deditus. *& Metamorph. lib.* 7 ex ſummo ſtudio fugiens immanem vrſam. *Iterum:* negotium iſtud mihi ex ſummis viribus conflauit. *Plaut. Merc.* 1,2,1. Ex ſummis opibus viribuſque.

Examina *ſcilicet apium.* 2,6,14. 4,2,45. *Nam alias transfertur ad quamlibet multitudinem. Sic apud Arnobium princ. operis;* examina mœrorum mortalium. *& lib.* 2. *pag.* 58. malorum examina. *Liuius* examina auium. *Adde Iuſtinum.* 25,2,8. *Delectatur hoc genere Hieron. in epiſtolis. vt* 2,8. cunctaque Orientis examina. 2,14. examina Monachorum. 2,16. ex. coturnicum. 3,5. examina pauperum ac debilium. 3,8. pſalmorum linguis diuerſis examina concrepabant. 3,13.

Exarmare, *pro mitigare, placare.* 1,22,3. *Petronius:* Giton mirabili forma exarmauerat nautas.

Excæcare aliquem. 2,20,5.

Excandeſcere in vltionem. 2,18,8. ſine exceptione victoria, *h.e. ſine conditione.* 2,18,12. *Hodie vocant* Auff genad vnd vngenad ſich ergeben.

Excidium. 1,17,2.

Excipere aliquem pilo. 2,17,14. *ſic Curt.* 9,8,21. temerarium regem excipi poſſe. *Vide Suet. Aug.* 16,7,*e.* Horat. 3 od. 12. Hirt. de bel. Afr. cap. XXIV. communi fœdere in libertatem excepta Saguntus, *h. e. libera relicta partium conſenſu.* 2,6,4. Excipit Numam Hoſtilius, *h.e. ſequitur, ſuccedit ei.* 1,3,1.

Excubare. iuuentus ad ſubita belli excubat. 1,1,15. *Apuleius de habitud. doct. Plat.* excubitorum loco militet iuuentus pro vtilitate cunctorum.

Excutere, *pro expellere. Sic* ab obſidione. 2,6,29. oppidis, regionibus. 2,6,42. Excutere iugum, *pro abiicere, exuere.* 2,14,2.

Exequiæ. 3,20,9.

Exercere ius victoris, *h.e. vti iure vict.* 3,7,6. *Sic* exercere victoriam *Salluſtius. Iug.* 16,3. *& Liuius.* exercita poteſtas. *Tacitus.* 4,6,4.

Exercita iuuentus. 1,3,2. *Sic* exercitum corpus. *Salluſt. Iug.* 71,1. exercitus militia. *Tacitus.* 3,20,2.

EXERCITVS tanti eſt, quanti Imperator. 2,18,11. Exercitus magnitudo pernicioſa. 4,2,49. Exercitus Craſſi miſerabili ſtrage deletus. 3,11,18. Poſthumii imperatorem lapidat. 1,22,2. Exercitus patricius, *h. e. conſtans ex patriciis.* 1,12,2. Exercitus gladiatorii. 3,12,10.

Exigere, *pro agere, adigere.* 4,2,68. ſupplicium, *pro ſumere.* 3,19,12.

Eximere, *pro eripere, ſeruare.* 3,21,8. *Sic titulus ff. Ne quis eum qui in ius vocatus eſt,* vi eximat. Eximere ſe ludibrio hoſtium 3,21,15. Eximere ſenſum geſtæ rei, *pro impedire, adimere.* 4,7,13.

Exinde certamen. 1,1,14. N. 1,13,6.

Digitized by Google

Exiſtimare, *pro aſtimare*. 3,2,6.
in Exitium ſui concitare aliquem. 2,20,5. in Exitium ſui merces eſt reſp. 3,13,4. Exitio eſſe. *Vide* Eſſe.
Exoſus arma. 4,11,1.
Expaueſcere aliquid. *pro metuere*. 3,4,6. *pro conſternari, metu ſubito corripi*, erſchrecken. 1,26,3.
Expellere ſpiritum, *pro ſe interficere*. 3,5,2.
Experimentum. 1,13,3. Experimento deprehendere. *Vide* D.
Experiri fortunam. 3,22,2. imperium. 1,17,3. *h. e. tentare an poſſu potiri rerum*. omnia. 3,5,24. augurio. 1,5,3. Experiri, *pro praludere, tentare vires*. 4,2,2. cominus inuicem Experti duces. 3,22,7. haben ſich aneinander verſucht. Expertis inuicem Parthis & Romanis. 4,10,1.
Expiare, *verbum ſacerdotale ad alia translatum*, *vt* Expiare cladem. 1,12,3. flagitium. 2,18,7.
Explicare, *pro expedire. extricare*. 1,17,5. 4,2,33.
Exponere hoſti exercitum, *h. e. prabere opportunum hoſti*. 3,11,7.
Exprobrare victoriam hoſtibus domitis. 3,2,6. *nempe tropheæ erigendo. ſic apud Tacitum* 15,16,4. non eam ſpeciem inſignium & armorum prætulit, vt diuerſitatem exprobraret. *Seneca Conſol. ad Heluiam* 16,5. Nunquam te fœcunditatis tuæ, quaſi exprobraret ætatem, puduit.
Expugnati Pœni toto mari. 2,2,16. *h. e. victi. Sic Iuſtinus* 3,5,1. Meſſenii per inſidias expugnantur. *&* 3,4,11. expugnatis veteribus incolis. *Curtius* 6,6,25. ad expugnandos eos, qui edita montium occupauerant. *Epit. Liu*.62. Q. Marcius cos. Stœnos gentem Alpinam expugnauit. ipſos imperii mores in Scauro Expugnat Iugurtha. 3,1,5.
Extis cæſorum litare & veſci. 4,12,15.
Externum bellum, *alias* hoſtile *dicit*. 4,2,4. mare. *Vide* M.
Extorquere, *eſt aliquamdiu renitenti per vim eripere. Sic* Extorquere conſortium honorum. 1,26,4. deditionem. 4,2,32. *h. e. eo adigere aliquem, vt deditionem faciat*. incubantem hoſtem, *pro expellere, extrahere*, herauß bringen. 2,6,57.
EXTINCTA parum fideliter incendia, maiori flamma reuiuiſcunt. 3,5,14.
Extorris agris & focis. 3,13,2. N.
Extremi fines. 4,1,11. Extrema Galliæ. 3,3,1. Italiæ. 3,20,12. Extrema, *pro nece*. 4,2,83. *pro vltima neceſſitate*. 4,12,50. Extrema deditionis. 2,13,17. 4,5,3.
Exuere caſtris aliquem, *h. e. caſtra eius occupare*. 2,7,9. 3,3,4. 4,4,4. vrbibus. 3,1,12.
Exul feralis tabulæ. 3,22,2.
Exulatio *pro exilio*. 1,22,3.

F.

FAbia gens priuatum bellum gerit cum Veientibus. 1,12,1.
Fabius cos. vincitur à Gallis. 1,13,7.
Fabius legatus ad Carthaginienſes. 2,6,7.
Fabius C. Pontifex per medios hoſtes it, reditque. 1,13,10.
Fabius Ambuſtus *M*. 1,26,2.
M. Fabius Buteo Pœnos vincit. 2,2,30. *Hunc primum ita cognominatum putem ex Plinio* 10,8.
Fabius Gurges Q. Volſinorum ſeruos vincit. 1,21,3.

Digitized by Google

Fabius Maximus *Q. Rutilianus* Vmbros vincit. 1,17,5.

Fabius *Maximus Q. Verrucoſus Ouicula* Cunctator. 2,6,27.

Fabius Maximus *Q. Æmilianus* cos. Viriatum vincit. 2,17,17. Allobroges. 3,2,6.

Fabii Samnitum domitores 1,8,6.

Fabula de membris diſſidentibus. 1,23,2.

Fabuloſæ altitudinis niues. 2,6,9. Fabuloſa monſtra freti Siculi. 2,2,5.

Facere artem. *Vide* A. *Sic* facere cibum. quicquid neceſſitas ciuium fecerat. Seneca de ira 3, c. 4. *Suidas in* Ἄβαμις. περὶ ἃ ἱερὰν ποιήσασθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. audaciam. 1,2,17. bellum, *pro conciture, mouere*. 3,7,1. coniurationem, *pro inire*. 3,10,7. conſulem. 3,16,7. *Sic facere regem, eum, Curtius* 8,5,18. documenta, *pro dare, docere* 4,10,1. eruptionem *pro erumpere*. 3,20,4 exercitum, *pro comparare*. 3,19,6. *Sic Velleius* 2,109,4. famem. 3,12,8. fidem, *h. e. efficere vt credatur*. 1,1,18. 3,16,6. fiduciam, *h. e. addere animum*. 3,15,6. finem, *pro deſinere*. 3,18,14. impetum, *pro dare impetum, irruere*. 3,11. 3,17,5. 4,10,2. latrocinia magis quam bella, *pro exercere*. 2,3,4. lucum aſylum, *pro ex luco aſylum*. 1,1,9. moram, *pro morari*. 4,2,29. *&* 7. pacem. 1,1,14. 4,2,23. pontem 10,15. populum. 1,1,9. pretium fœderis regem, *h. e. fœdus tradito rege velut emere*. 3,1,16. prouinciam, *h. e. regionem aliquam perdomare, vt recipiat iugum*. 2,17,8. 4,2,29. *Liuius paſſim* conficere. Romanos de ſeruitute. 2,6,30. *Sic Iuuenalis* 6,185. *de Tuſca Græcula facta eſt. Vide etiam* De ſeruitute.

Facere, *pro reficere*. 1,3,1. N.

Facilis, *pro eo qui facile poteſt vinci*. 4,11,2. FACILE cedenti pars regni data. 2,8,18.

Factio, *pro partibus*. 3,21,8.

Facta pop. Romani. *Præfat.* 2. Galatica. 2,11,6. N.

Factus Creticus, Metellus. 3,8,1.

Fæſulæ *vrbs*. 1,11,8.

Falernus *mons*. 1,16,5. Falernus *adiectiue poſitum, ſic* Falerni ſaltus. 2,6,28.

Faliſci. 1,12,4. *vbi malim legere*; Faliſcis, quum obſiderentur *&c.*

Fallacia inſidiarum. 1,16,7. N. *ſic Iuſtinus* 29,1,5. *crimen facinoris.*

Fama loquitur, *h. e. fama fert, fama eſt*. 4,10,7. non dubitat, *h. e. conſtans fama eſt*. 1,1,2. Famæ celeritas arte adiuta. 3,3,20. N. Famam Leonidæ adæquat Calpurnius. 2,2,14. Fama quam re maiora bella. 2,7,2. 2,8,2.

FAMES ex luxu. 3,12,8. FAMES expugnat inuictiſſima. 1,10,2. N. deditionem extorquet. 4,2,32. Fames Athenienſis. 3,5,10. Calaguritana. 3,22,9. Numantina. 2,18,13. Romana. 1,10,2. 1,13,16. Saguntina. 2,6,6. turpis. *Vide* T. Fame quaſi peſtilentia abſumpti ſerui. 3,19,8. Fame premi, vrgeri. *Vide* P. V.

Familia, *pro domo, genere*. 3,15,4. 3,16,1. *pro ſeruis*. 3,12,10. 3,19,9.

Fanaticus. 3,19,10. furor. 3,19,4.

Fas collegii. 3,14,5. deum. 2,20,7.

Faſces vnde Romanis. 1,5,6. Faſces cos. fracti. 1,22,2. prætorii relati ad Spartacum. 3,20,7. Faſces ſubmittere. 1,9,4. Faſces, *pro poteſtate, cuius ſunt inſignia*

ſic Faſces abrogati. 1,9,3. retenti. 1,24,2.

Faſtis damnati dies. *h. e. inter atros relati.* 1,13,7.

Faſtigium in domo Cæſaris. 4, 2, 91.

Fatalis manus, *qua fata vitaſque hominum in poteſtate habet.* 3,21, 16. Fatale, *quod exitio alicuius deſtinatum eſt. ſic* Fatalis arena Pompeio, & Bruto Caſſioque. 4, 7, 6. Fatale Capitolium Gracchis. 3, 15, 4. nomen Scipionum Africæ. 2,15,12. *Sic* fatalis locus *extat apud Iuſtinum.*

Fatigare ſæuitiam. 1, 7, 4. crebris incurſionibus hoſtem. 4, 12, 47.

Fatum, *poteſtas illa, qua res humanas ineuitabili ſorte diſpoſuit, ſic dicitur* Fati vis. 4,2,94. Fatorum decretum. 2,6,37. induſtria. 1,8,1. Fatis præcipitantibus. 4,2,43. Fatum, *pro fortuna illa quà fati decreto deſtinata eſt. Sic* Fatum inſularum. 3,9,1. partium. 4,2,57. vrbis imperaturæ. 2,6,20. Fata generis humani. 4,2,43. patrum. 3, 17, 3. populorum. 1,3,3. rerum. 2,16,4. Fatorum præſagia. 2, 6, 48. *&* 53. Fata, *pro morte.* 3,9,4.

Fauces offocandas inuicem præbent Gallogræci. 2, 11, 6. Faucibus apprehendit conſulem viator. 3,17,8. Fauces, *pro anguſtiis. ſic* Fauces Iſthmi. 2,16,5. Italiæ. 2,3,2. 2,6,51. maris. 1,18,3. 4,2,31. montis. 3,20,7. Propontidis. 3,6,10. Vrbis. 1,10,2. *quamuis & ibi poſſit accipi,* ipſis Vrbis faucibus incubare. *ſicut dicitur imminere ceruicibus. ad Fauces portus.* Cæſ. de bel. ciu. 3, 24.

Fauor ex ætate. 4,4,4. ex iniuria. 4,2,56. N. 4, 4, 4. Fauori ciuium velificari. 1, 9, 5. Fauorem populi aucupari. 3, 13, 1. ad Fauorem plebis conciliandum effuſa largitio. 3,12,10.

Fautores hoſtium bello perſequi. 3,7,1.

Fax Faces iniectæ tectis Vrbis. 1,13,14. vibratæ in turres elephantorum. 1, 18, 6. Facibus armati Fidenates. 1, 12, 7. Fax iuuentæ, *pro ardore iuuenili.* 1,1,5. *Vide Barthium Aduerſar.* 7, 19. & 47, 10. Fax, *pro cauſſa & initio motus, ſicut pro ipſo motu incendium ponitur. ſic* Fax certaminum. 3,14,1. motus. 3, 23,1. Fax eadem quæ Druſum cremauit, ſocios in arma accendit. 3,18,4. *Hoc loco fax & propria ſignificatione, & translata ſumitur: ſicut & fere* 3, 23, 1. *ita Catilina* ex rogo filii maritalem facem accendit. Val. Max. 9,1,9. Faces *Furiis tribuuntur, quod illa turbarum incentrices crederentur. hinc* Facibus Furialibus in exitium reip. armati Cæſar & Pompeius. 4, 2, 13. Fax ſæculi, *pro magno turbone.* 4, 3, 2. Faces belli, *pro auctoribus.* 2, 9, 1. *Sic Velleius* 2, 25, 3. vocat Sertorium, proh quanti mox belli facem. *Plin. ep.* Ruſo ſucceſſit Theophanes, vnus ex legatis, princeps fax accuſationis & origo. *Latro in Catil.* 6,3. *de L. Sidicino,* ea fax incendii rurſum benignitate deorum immort. ſummaque virtute conſulum extincta eſt. *Alludit Tacit. H.* 2, 86, 7. acerrimam bello facem prætulit.

Felicitas nimia furores ciuiles peperit. 3,12,7. 4,2,7 Felicitas, Syllæ. 3,5,2. Pompeii. 3,6,15. Felicitatem Cæſaris omnia ſequuntur. 4,2,29.

Feliciter, *vox vſitata lætis acclamationibus.* 3, 3, 20. N. *Vide Gruter. Suſpic.* 6,10.

Femi-

Feminæ Germanorum pugnaces. 3, 3, 16. N. Feminæ inter obſides. 1,10,7. N.
Feræ in aciem productæ. 1, 18, 13. N. Ferarum ritu debellati Cantabri. 4,12,48. à Feris nutriti. 1,1, 3. N. *Adde Ælianum Hiſt. An.* 11, 21,7. *item* 12,42. *&* 13,1. *Tum Pauſan. lib. VIII. pag.* 533,10. de Telepho. *& lib. II. pag.* 133. de Æſculapio. *& lib. X pag.* 637,40. de Phylacide & Philandro.
Feralis habitus, *h. e. funeſtus, exitialis*. 1,12,7. tabula. 3,22,2. Ferale ſignum. 4,7,7.
Fercula triumphi. 4,2, 88. *h. e. ſimulacra victarum vrbium, fluniorum, montium &c. quæ ferebantur in triumpho. Sic Suetonius Caſ. cap.* 37. Ferre *de triumpho ſemper fere dicitur apud veteres.*
Feretrius Iupiter. 1,1,11. 1,12,9. 2,4,5. Tropæophorum *vocat Apuleius de Mundo in fine.*
Ferire fœdera. 1,10,3.
Feritas ex paſtoribus. 1,22,1. Feritas Gallorum Aſiatica amœnitate mollita. 2,11,4.
Ferocia, pro fortitudine. 2,12,3. *Sic Liuius* 35,49,1. *Ouid. in Ponto*, 2, 9,45. Sed quam Marte ferox ——
Ferox *pro indomito, fero*, pop. Romanus. 1, 2, 4. deorum metu mitigatur. 1, 8, 3. ferox natura gens Senonum. 1, 13, 4. Ferocia dicta, *pro fortibus*. 3, 10,21. *Sic* ferociter, *pro fortiter Liuius*. 3,47,2.
Ferociſſimæ gentes Hiſpanæ. 2,17,8.
Ferre, *pro pati*. 4,12,22. parem, ſuperiorem. 4, 2, 14. *pro ſuſtinere, ſic* Romani ferunt tela Parthorum. 4, 10,7. N. Ferre leges, *pro rogare, promulgare*. 3,17,8. vallum. *Vide* V. Ferri, *pro proficiſci*. 3,3,6. puluis Fertur in oculos. gehet in die Augen 3,3,15.
Ferrei anni. 2, 19,3. Ferreæ manus. 2,2,9.
Ferrum victis ablatum. 2,3,5. N. Ferro ergaſtulorum recocto fabricati gladii. 3,20,6. Ferrum *pro gladio, cultro, pugione &c.* 1,3,5. 1,7,10. 3,5,26. 3,11,9. *pro armis*. 1,12,7.
Feruet obſidio. *h. e. ſtrenue procedit, vrgetur*. 2,15,11. de damnatione feruenter loqui cœptum eſt, *Cælius in Cic. ep. fam.* 8,8,4.
Ferus pro ſæuo, atroce. 3,21,19.
Feri homines, *pro agreſtibus, ſiluestribus*, wilde Leute. 3,8,2.
Feſſus, *h. e fractus & fatigatus*. 3, 1, 13. N. Feſſi fame Saguntini. 2, 6, 6. *Claudian. de B. Get. verſ.* 129. Et quamuis gemina feſſum iam clade fugarit. *Oratio C. Cottæ inſ. apud. Salluſt. Incert.* 3, 12. cum omnes prouinciæ, regna, maria terræque aſpera aut feſſa bellis ſint.
Feſtinat ad relictum opus Quinctius. 1,11,15.
Feſtinatio Romanorum in reparando exercitu. 1,18,19.
Feſtum Latinarum. 3,18,8.
Feſulæ *vrbs*. 3,18,11.
Fictilia. 1, 18, 22. *Vide Tibullum* 1,1,38.
Fidenæ *vrbs*. 1,12,4. *&* 7.
Fides annalium. 1,12,11. Camilli. 1,12,5. publica. 3, 1, 8. vt Fides ei eſſet, *h. e. vt ei crederetur*. 1,7,6. Fides pacis ac belli Ianus, *h. e. ſignum quod indicat pacemne habeant, an bellum Romani*. 1,2,3. Fidei magnum, ſed triſte, monumentum. 2, 6,3. Fidem numinum! *bone Deus*! behüte GOTT. 1,11,15. 3,3,7. Fidem capere. *Vide* C. facere. 1, 1,18. 3,16,6. 4,10,4. rumpere. 4, 2, 15. ſoluere. 1, 1, 12. ſuperare. 1,18,24. in Fidem venire. 3,

ae. 3,22,9. Fide bona, *h.e. probe, exacte, perfecte.* *Sic Ouidius Ponti* 3, 7,24. vera fide periſſe. *Plinius* 3,3, 3. inaurato fortunæ ſimulacro fideliſſime. *Vide etiam* Bona fide.

FIDE ſalua paranda victoria. 1, 12, 6. ex Fide conſtituti aliquid reſignare. 4,7,14. in Fide manere. 1,21,1. manere *ſubauditur* 1,3,6. in Fide permanere. 4,2,17.

FIDVCIA in virtute. 2,2,4. ad ſpeciem Fiduciæ panes ab arce iaculantur Romani. 3,13,16. Pharnaces magis diſcordiæ Romanæ Fiducia, quam ſuæ virtutis, bellum mouet. 4,2,62.

Fieri Celtibericus. 2,17,10. N. *Vide etiam* Factus.

Figere trophæa, *pro erigere.* 2,17, 16. 3,2,6.

Filium ſuum interficit Caſſius. 1,26,7. Manlius. 1,14,2. Filiam Virginius. 1,14,3.

Fimbria. 3,21,14.

Finire, *pro tollere, delere. ſic* Finita Carthago. 2,14,1. *Hoc ſenſu Ouidius: Sunt aliquid manes, lethum non omnia* finit. PARTIVM odia non finita cum bello. 4,2,7.

Finis datus cædibus. 1,16,12. impoſitus bello. 2,2,33. Fines, *pro ditione, territorio. ſic* Fines alicuius territare. 2,15,3. Finibus migrare. 2,15,8. de Finibus pugnare. 1,11,5. pro Finibus arma corripere. 1,9,6. Fines mundi extremi. 4,1,1.

Fiſtulæ in Capitolio, *quibus aqua deducitur.* 3,16,6.

Flaccus *Q. Fuluius* cos. 2,6,43.

Flagitans vltionem miles. 1,16, 12. *Suſpicor fuiſſe*; Flagrans vltione miles. Flagitare decreta. 4,2,17.

Flagitium *impoſiti iugi.* 1,16,11. non minore Flagitio ſocii rebellant, quam ciues. 3,18,2.

Flagrare cupiditate. 3,5,3. ignominia. pudore. 2,18,7. vltione. *Vide* Flagitans.

Flamen Dialis. 3,21,16. Flamines. 1,2,2. N. 1,13,11.

Flaminius *C.* vincitur ab Annibale. 2,6,13.

Flaminius *T. Quinctius* Philippum vincit. 2,7,10.

Flamma circa caput viſa. 1,6, 1. N. *Adde exemplum Saluidieni apud Dionem lib.* 48. *pag.* 430. *& Lauiniæ apud Virgilium* 7,73. Flamma ſubita de cineribus obrutis. 2,15, 15. Veſtalis. 1,2,3. Flammam inter verba fundere. 3,19,5. fundere, velut ardenti capite. 4,12,16.

Flexus ſiderum, *pro reuolutionibus.* 4,3,8.

Florentia *urbs.* 3,21,27.

Flori hiſtorici ætas. *Præfat.* 8. N. nomen varie lectum. *princ. notarum.*

Flores in bene meritos profuſi. 2,7,14. N. Floribus bis vernat Campania. 1,16,3. Flos, *pro excellentiſſimo in quoque genere. ſic* Flos iuuentæ. *Præfat.* 4. ordinis equeſtris. 3,21,25. ſanguinis Italici. 4, 2,5. ſenatus. 3,21,25. virtutis. 1, 22,1. *ſic* Floſculus Iuuentiorum, *apud Catullum carmine* 21.

Fluens in luxuriam ſæculum. 4,12,65.

Flumen inducere foſſæ. 3,10, 25. manibus & clipeis retinere. 3,3,12. per Flumen glacie perfidum equitare. 3,4,5. Fluminis obundatio. 4,2,27.

Flumen obliuionis. 2,17,12.

Fluuii. Æſapus. Albis. Allia. Alpheus. Ana. Anienis. Aous. Araxes. Arſia. Aſtura. Ateſis. Bagrada. Cremera. Danubius. Dranus. Durius. Euphrates. Granicus. Hebrus. Hiſter. Iberus. Iſara. Liris. Macra. Mæander. Moſa. Mo-

ſula

Digitized by Google

Nar. Nilus. Obliuionis. O-
es. Padus. Rhenus. Rhodanus.
is. Sicoris. Tagus. Tanais. Ti-
nus, *ſeu* Tiberis. Ticinus. Ti-
. Trebia. Varus. Vindelicus.
rgis. Vulturnus. *Quare ſuu*
nq; locis. Fluuii cædibus cruen-
. 2, 6, 18. 3, 3, 9. 3, 5, 17. Fluuii
ore mixti. *Marcellin*. 16, 32. *f.*
30. *f. Plut. Æmil. cap. XXXVI.*
dor. 2, 26. *Herodian.* 3, 13. *Philo-*
. pag. 663. *C. ſic Nilus in Cara-*
o Suida. Geſta DEI per Fran-
, pag. 72, 58. *&* 50, 49. *Paulus*
ac. lib. XV. vbi de Attilæ prœlio.
can. 8, 34. Emathia iam clade
ens exibat in æquor. *Hieron.*
. 2, 22. quantæ fluuiorum aquæ
mano cruore mutatæ ſunt.
ronicon Reginonis: Per idem tem-
s bellum inter Clotharium &
heodericum oritur ſuper flu-
um Aroadi, tantaque cædes de
roque populo facta eſt, vt ipſe
ueus de cadaueribus repletus
agis cruorem, quam aquam
ndere videretur.

Fœdare victoriam parricidio. 1,
, 5. mortem ludibriis. 3, 4, 2.

Fœdus Albini cum Iugurtha.
, 1, 9. Antonii cum Parthis. 4,
0, 1. Caudinum. 1, 16, 12. 2, 18, 7.
Mancinianum. 2, 18, 6. 3, 14, 2. Phi-
lippi cum Annibale. 2, 7, 4. Syllæ
cum Mithridate. 3, 5, 12. Romano-
rum cum Boccho. 3, 1, 16. cum
Campanis. 1, 16, 2. cum Parthis. 3,
5, 31. 5, 11, 4. cum Pœnis. 2, 6, 5. 2, 15,
3. cum Porſena. 1, 10, 2. cum Sa-
mnitibus. 1, 16, 2. Fœderis ſpon-
ſores. 3, 14, 2. ex Fœdere. *Vide* E. Fœ-
derum religio ſumma Romanis.
2, 6, 5. FOED. vltores dii. 3, 11, 6.
Fœdus rumpere. 2, 6, 4. Fœdera
ferire. 1, 10, 2. percutere. 3, 11, 4.
4, 10, 1. Fœdus humani generis,
commercia. 3, 6, 1. Fœdus amici-
tiæ. 1, 10, 2. 4, 2, 55. matrimonii.
4, 2, 13.

Fœdi exitus proſcriptorum, *h. e. miſerabiles, atroces, ſæui.* 4, 6, 4. Fœ-
da clades, *magna ſimul & turpis.* 2,
2, 23. fuga, *turpis & effuſa.* 1, 1, 13.
ſic Liuius. 30, 6, 5. *Salluſt. Iug.* 4, 3, 1.
ſtrages. 3, 5, 18.

Foculus ſuper caſſidem. 4,
12, 16.

Fœneratorum impotentia. 1,
23, 1.

Fomenta. 4, 2, 72. *medicamenta vulnerum dolorem mitigantia. vtuntur eo ſenſu Liuius & Tacitus.*

Fons Arethuſæ. 2, 6, 34. *Vide* Torrens Vergelli. Fontes veneno
miſcere. 2, 20, 7. Fons & origo
belli. 3, 6, 12.

Forma patrocinatur Cleopatræ.
4, 2, 56. *Adde Iuſtinum* 12, 7, 9. *Tacitum* 12, 51, 6. de Forma *vide Diog. Laert. in vita Ariſtotelis vbi dicta eius recenſentur.* Forma auguſtiore
viſus Romulus. 1, 1, 18. Forma
prœlii. 2, 2, 8.

Formiæ *vrbs.* 1, 16, 6.

Formidatum militibus flumen, *h. e. quod formidant milites.* 2,
17, 12.

Formidoloſius, *pro terribilius.* 2,
8, 2. *ſic* Formidoloſus hoſtis, *apud Salluſt. Cat.* 7, 6. Formidoloſa potentia. *Ibidem* 19, 2.

Fortiſſimi fideliſſimique ſocii.
1, 18, 6. *Sæpius ita coniunctim hæc reperias apud ſcriptores. vt apud Catonem in Agellio* 3, 7. *ſic* firma ac
fidelia ſubſidia. *Liuius* 31, 9, 3.
Fortis fideliſque opera. *Liu.* 28, 9,
13. 40, 46, 4. ſatis conſtat ſeruos
(*Ciceronis periclitantis*) fortiter fideliterque paratos fuiſſe ad dimicandum. *Liuius apud Senecam Suaſor. VII. vbi de morte Ciceronis. Hirtius*

Digitized by Google

de B. Alex. cap. XLIII. Salonam ciues Romani fortiſſimi fideliſſimique incolebant.

Fortius, *ſubaudi egit, aut egerunt.* 2, 15, 17. 4, 2, 67.

Fortitudo pop. Romani qua re maxime oſtenſa. 1, 18, 16.

FORTVNA & virtus ad conſtituendum pop. Rom. contendunt. *Præfat.* 2. quaſi de induſtria aliqua agit. 2, 8, 1. 4, 2, 61. videtur deliberare neſcio quid. 4, 2, 78. Marium alteri bello reſeruat. 3, 21, 8. Sex. Pompeium aliis poſt Caſarem bellis reſeruat. 4, 2, 87. Romanum imperium ad Cæſares transfert. 4, 3, 7. *Sic Seneca epiſt.* 51, 13. efficacior quam virtus. 4, 7, 11. audet aliquid aduerſus abſentem Cæſarem. 4, 2, 30. inuidet pop. Romano. 4, 2, 1. *Lege Petronii carmen de bello ciuili.* Fortuna Cæſarum inuicta. 4, 7, 10. pop. Romani ſemper in malis maior. 3, 18, 13. imperatoris etiam abſentis militat pro partibus. 4, 7, 10. Fortuna ſua Pompeio titulos quærit. 3, 5, 21 Fortunæ æſtus, torrens. 2, 7, 1. amiſſa conſcientiam retinere. 2, 12, 10. Fortunæ multi plus debent, quam virtuti. *Præfat.* 2. N. Fortunam expectare. 1, 3, 6. FORTVNAM, cui tantum licet, reuereri. 2, 12, 11. Fortuna hoc ei in malis indulgente. 2, 14, 5.

Fortunatæ inſulæ. 3, 22, 2.

Foſſa circumdata obſeſſis. 2, 18, 13. 3, 10, 25. 4, 12, 50.

Fractus, *pro debilitato, feſſo.* 2, 17, 17 Fracti cos. faſces. 1, 22, 2.

Fragilitas humana. 4, 2, 79.

Frangere, *pro vincendo debilitare.* 2, 17, 9. 3, 5, 13. qui virtute Frangi non poteſt, mora comminuendus, 2, 6, 28. *Claudianus de bello Getico verſu* 149. —— fregitque furentem Cunctando ——

Fratres interficit Iugurtha. 3, 1, 3.

Fraternitas, 4, 2, 74.

FRAVDVLENTISSIMVS regum fraude in inſidias deductus. 3, 1, 17.

Fraus Punica. 2, 6, 13. & 36. 2, 17, 6. per Fraudem aliquem aggredi. 2, 17, 7. Fraude domeſtica oppreſſus Sertorius. 3, 22, 9. Fraude montium graſſantur Samnites. 1, 16, 7. FRAVDE præcipuus rex, fraude capitur. 3, 1, 2.

Fregellæ *vrbs.* 1, 11, 8. 1, 18, 24.

Frentani *pop.* 1, 18, 7.

Frena ſeruitutis. 4, 12, 2.

Fretum adoleſcentiæ. 1, 26, 9.

Fretum, *abſolute de freto Siculo,* 2, 2, 1. & 5. Balearicum, Gaditanum. 3, 6, 9. Siculum. 4, 8, 3. eius traiectio fruſtra tentata. 3, 20, 13.

Fretus opibus & regio nomine. 2, 8, 6. religione. 2, 12, 9.

Frugum parens Athenæ. 3, 5, 10.

Frugum ſemina mutato ſolo degenerant. 2, 11, 4.

Frui cantu, ſich beluſtigen. 2, 7, 15. Frui & vti differunt. 2, 6, 21. *Vide Vallam eleg.* 5, 5. *& Lipſium ad Senecam de vita beata cap.* 10. *Auguſtin. de Ciu.* 11, 25.

Frumentariæ leges. 3, 13, 1.

ex Frumento potio. 2, 18, 12.

Fruſtari, *pro comminui, in fruſta redigi.* 2, 2, 32. N.

Fruſtrari. 2, 2, 32. Fruſtrato ictu tenetur Scæuola. 1, 10, 5.

Fuga fœda. 1, 1, 13. ſimulata. 1, 3, 4. 3, 1, 10. 4, 10, 3. Fuga Marii. 3, 21, 8. Pompeii. 4, 2, 20. & 51. Scipionis. 4, 2, 68. Fuga Rom. voluntaria. 3, 1, 9. Fuga ſtragesque. 1, 18, 8. *Hæc ſæpius iuncta reperias,*

vi

vt apud Liuium 26,4,8. 30,6,5. Fugam auferre 3, 10, 3. *Vide A.* Fugam Craſſi occupant Parthi. 3, 11, 9. *Vide* O. Fugam ſiſtere. 1,1,13. in Fugam nutare. 3,10,4. Fuga, *pro exilio.* 3,16,3. *Sic Tacitus & Iuſtinus. Hinc Ouidio Triſt.* 2,193. fugare, *eſt in exilium mittere.*

Fugare, *pro in fugam conijcere.* 1, 1, 11.

Fugere non vult Curio cum poſſet. 4, 2, 34. Fugiendo pecuniam ſpargere. 3,5,18.

Fugitiuarii. 3, 19, 7.

Fugitiuus finium ſuorum, regnique. 3,1,12. *Sic Seneca controu.* 6, 2. Accuſator ciuium me fecit exulem, filius etiam meorum. *Quomodo* ſoli & cæli ſui profugi, *Cyprian.* 177. *p.* Profugus feralis tabulæ. *infra.*

Fulmen Annibalis, *pro clade qua attriuit Romanos.* 2, 6, 13. *ſic fere* Fulmen Romanis deſtinatum, Saguntino igne conflatur. 2, 6, 9. Fulminis inſtar Pharnacem obtriuit Cæſar. 4, 2, 63. Dionyſium fortuna velut fulmen aliquod otio ac tranquillitati iniecit. *Val. Max.* 1,7,6. *ext.*

Fuluius *Q. Flaccus* Ligures vincit. 2,3,5.

Q. Fuluius *Flaccus* cos. *Præfat.* 6. 2,6,43.

Cn. Fuluius Centimalus Liburnos vincit. 2,5,4.

Fuluius Nobilior *M.* Ætolos vincit. 2,9,2.

Fuluia ſcortum coniurationem Catilinariam patefacit. 4, 1, 6.

Fuluia vxor Antonii. 4, 5, 2.

Funalia. 2,2,10.

Fundæ Balearium. 3,8,5.

Funditus. 3,5,11. 4,1,2.

Fungi opere. 1,23,2.

Funibus ſub mari actis captæ rates. 4,2,32.

Furit Antonius Octauium ſibi prælatum, *h. e. ſupra modum excandeſcit, Galli exprimunt il ſ'enrage.* 4, 4, 1. Furenti ſimilis in primam aciem procurrit Cæſar. 4,2,82.

Furfidius. 3,21,25.

Furialem in modum amicti Fidenates. 1, 12, 7. Furialibus in exitium Reip. facibus armati Cæſar & Pompeius. 3,12,13.

Furioſi latrones, *pro perditiſſimis.* 3, 6, 2.

Furnius. 4,12,51.

Furor Antonii. 4, 11, 1. Cæſaris & Pompeii. 4,2,3 Catilinæ. 4,1,9. ciuium. 4,2,75. fanaticus. 3,19,4. Numantinorum. 2, 18, 15. Samnitium. 1, 16, 7. ſociorum. 3,18,9. Furoris æſtus. 4,2,64. turbo ciuilis inſaniæ toto Furore detonat. 3, 21, 18. Furore regio traditos faſces retinent decemuiri. 1,24,2. Furores ciuiles, *pro bellis ciuilibus.* 3, 12, 7.

Furtis lacerare hereditatem. 4, 4, 2.

Fuſus à cornu equitatus, *h. e. effuſus, emiſſus.* 4,2,84.

G.

GAbinius *A.* Marſos vincit. 3, 18, 13.

Gades. 2, 17, 7. occupantur à Cæſare. 4,2,29.

Gaditanum fretum. 3,6,9. 4, 2, 29.

Gætuli *pop.* 4,12,41.

Gætulicus Coſſi cognomen. 4, 12, 40.

Galatica facta. 2, 11, 6. N.

Gallæcia. 2,17,5.

Gallia acquiſita. 3,12,4. Cæſaris prouincia. 4, 2, 12. in Galliam deflectit bellum ciuile. 4, 2, 6.

Digitized by Google

Gallia Ciſalpina. 4,4,3. Galliæ. 3, 10,20. domitæ. 3,10.
Gallicus ſinus. 3,7,8. triumphus Cæſaris. 4,2,88. Gallica bella duce Cæſare. 3,10.
Gallogræcia. 2,11.
Galli immaniſſimi gentium. 3, 10, 2. non feroces tantum, ſed & callidi. 3, 10, 7. triumphi de Gallis. 1, 18, 26. Galli Senones. 1, 13, 1. *&c.*
Ganymedes. 4,2,60.
Garamantæ *pop.* 4,12,41.
Gaudium libertatis nouæ. 1, 9, 3. primi maritimi triumphi. 2, 2, 10. victoriæ ex tranſalpinis gentibus. 3,2,6.
Gaurani ſaltus. 2,6,28.
Gaurus mons. 1,16,5.
Gellius legatus Pompeii. 3,6,8.
Geminus Ianus. 1,2,3. Gemini Romulus & Remus. 1,1,6.
Gemitus maris. 4,11,5. Statius Thebaid. 3,595. *Quantus Tyrrheni gemitus ſalis* ——
Gemmæ ab Indis Auguſto oblatæ. 4, 12, 62. gemmis obſtricta veſtis. 4,11,3.
Generi appellatione etiam progener comprehenditur 4, 2, 90. N.
Genius malus. 4,7,8. velut Genios venerantur Galli ſenes Romanos. 1,13,14.
Gens bellicoſiſſima Heluetii. 3, 10,3. Gentes auxilia petunt à Romanis. 2, 7, 5. Gentium potitur Roma. 1, 1, 18. Gentium princeps populus, Romani. 4, 2, 2. victor populus. 3,9,3. 3,13,2. ſic apud Senec. de benef. 5, 15. f. *ille victor pacatorque gentium populus.* Gens, *pro familia.* 1,12,1. 4,4,2.
Genuina feritas, *h. e. ingenita.* 2,11,4.
Genus hominum quaſi ſecundum ſerui. 3,20,1. Generis humani facta diſcunt, qui res P. Romani legunt. *Præfat.* 2. Gen. hum. fœdus tollunt piratæ. 3, 6, 1. dominatio Romana, id eſt, generis humani. 4, 3, 8. *Vide etiam* Humanum. Genus, *pro gente.* 2, 3, 4. 3, 10, 14.
Genitus Marte. 1,1,1.
Gerere bellum. 1,16,2. multum operum. *Præfat.* 1. ſe matrem, *h. e. facere officium matris.* 1, 1, 3. *Apud Sulpicium Seuerum Hiſt. ſacræ lib.* 2. *eſt* gerebant ſe Catholicos, *eodem verborum poſitu, ſenſu diſpari.*
Gergouia *vrbs.* 3,10,24.
Germani immaniſſimi gentium. 3,10,2. vincuntur à Cæſare. 3, 10, 10. *&c.* in partibus Cæſaris. 4, 2, 5. Pompeianos equites pellunt. 4,2,48. vincuntur à Druſo. 4,12,23. Quinctilium Varum occidunt. 4,12,31.
Geſonia *vrbs.* 4,12,26.
Geſoriacum vrbs. 1,11,8. 4, 12, 26. N.
Getulia. 3,1,12.
Glacie perfidum flumen. 3,4,5.
Gladiatores bellum concitant. 3,12,3.
Gladiatorio more concurrunt Romani. 3,21,1. Gladiatorii exercitus vnde. 3, 12,10. Gladiatorium munus. 3,3,21.
Gladium ad iniqua pondera addunt Galli. 3, 13, 17. Gladio, quam ſecuri percuti, honeſtius. 3, 5,3. N. Gladii Romanorum. 2,7,9. gladiis cincta concio. 3,21,10. Fuluia. 4,5,2.
Glaucias. 3,16,4.
pro Gloria arma corripit *pop. Romanus.* 1,9,6. gloriari. 1,13,21.
Gomphi *vrbs.* 4,2,41.
Gracchanæ leges. 3,16,1. ſeditiones vnde. 3,12,8.

Grac-

Gracchus Tib. *Sempronius* Sardiniam recipit. 2, 6, 35. *Vide etiam* Sempronius.

Gracchus *Tib. Sempronius* Celtiberos vincit. 2,17,9.

C. Gracchus ſuppoſititius. 3, 16, 1.

Tib. Gracchi ſeditio. 3, 14. C. Gracchi ſeditio. 3,15.

Gradum retro dare, *pro retro cedere*. 4,2,31.

Græcia in partibus Pompeii. 4, 2, 5. Græciæ vetus ſtatus redditur. 2,7,13.

Græcum ingenium Italicis artibus mixtum. 1,5,1.

Græcula ciuitas. 4,2,24. Græculum ferrum. 2,7,9. *per contemptum ita diminuerunt vocem Graeci. ſic* Græculus *eſt apud Cicer. in Piſonem cap.* 29. *Macrobium* 2,4. *Plinium paneg. cap.*13. *Iuuenal.* 6, 185. *Ita milites irati Iulianum appellarunt* Græculum. *Marcellin.* 17, 14. *Adde Barthium aduerſ.* 11, 19. Sic γραικύλος in Orat. Caleni apud Dion. 46,2,29.

Graſſari, *pro turbare, turbas dare*. 2,7,12. 3,6,2. Graſſari cædibus, ſuperbia. 1,7,4. fraude montium. 1,16,7.

Grauidarum partus extorti. 3, 4, 2.

Grauis claſſis apparatu belli. 3,5,18. N. commeatibus, exercitu, propugnaculis. 2,2,34. triumpho. 2,2,21. Grauis vrbs armis theſauroque. 3,1,11.

Grauitas cenſoria. 1,18,22.

Grex, *de elephantis dictum*. 2, 2, 28. Greges equorum. 3,20,7. Sic grex miniſtrorum *Hieronym. epiſt.* 3, 5.

Gubernacula vrbis inuadere. 1,6,1.

H.

H in F. mutatum. 1,12,5. N.

Habere certamina, *pro confligere*. 3, 22, 6. concionem *h. e. verba facere ad populum*. 1,1,16. deprecationem, *pro deprecari*. 2,18,3. in quæſtu. *h. e. rem inde facere*. 3, 12, 9. in vinculis. *h. e. detinere captiuum*. 2,2,21. 2,20,6. indulgenter, *pro tractare*. 1, 18, 15. pacem. 1, 19, 1. *ſic habere bellum, ſeditionem. Prologus Trogi* 38. pro virtute. 3,3, 5. N. *hoc ſenſu Seneca de beneſ.* 1, 13, 3. *cui pro virtute fuit felix temeritas.* prouinciam, *pro poſſidere, retinere*. 4, 2, 22. 4,8,1. *Ita Salluſt. Cat.* 6,1. *&* Rep. 2, 64. *Tacit.* 1, 1, 1. 4, 5, 3. *Curt.* 8,8,12. rationem alicuius in comitiis. *h. e. vt liceat ei profiteri, & honores petere*. 4, 2, 15. Se bene. *h. e. eſſe incolumem & ſaluum*. 4, 2, 68. Senatum, *valet conueniſſe ſenatores, & conſultare de republica*. 4,1, 7. ſiluas, *pro habitare*. 4,12,20. ſuſpectum, *pro diffidere, ſuſpectare*. 4, 2,79. Habes, *in verbis Vercingentorigis*. 3,10,26. *Videtur ſingulari quadam ſignificatione poſitum, quemodo & alias* Habendi *verbo peculiariter vſi ſunt: vt in ludis gladiatoriis. qua de re Lipſius Saturn.* 2,21. *& in funeribus. Ita fortaſſis hoc loco deditionis formula eſt.*

Habitus Fidenatium feralis. 1, 12, 7. ex Habitu dignitas addita. 1, 8, 5.

Hadriaticum mare. 1,15, 2. 1, 18, 3.

Hædui *pop.* 3,10,10.

Hæmus mons. 2,12,4.

Hæret in vadis pugna. 3,10,5.

Harena gladiatorum. 3,20,4. 3, 21,1. ciuilis belli, *pro loco vbi committitur*. 4,2,18. 4,7,6.

Harpagines. 2,2,9. N.

Haſta

Haſta Salondici argentea. 2,17, 14. Haſtæ ſubiicere. 2, 6, 47. *Vide Berneggerum ad Suet. Aug.* 24,3. N. ſub Haſta venire. 3, 21, 27.
Haurire, *de fluuio dictum, pro abſorbere.* 3,11,3.
Hebrus *fl.* 3,4,5.
Hedri *vrbs.* 4, 2, 51.
Heluetii. 3,10,2.
Heraclea *vrbs.* 1,18,7.
Herculaneum *vrbs.* 1,16,6.
Herculeii legati Sertorii. 3, 9, 2.
Herculeus & Herculaneus idem. 1,16,6. N.
Herculis ſidus. 1, 16, 19. columnæ. 2, 6,38. ſpeculas *vocat.* 4,2, 76. Herculi *pro ab Hercule* condita Capſa. 3, 1, 14.
Hercynius ſaltus. 1, 11, 8. 1,17, 3. 4, 12, 24. Hercyniæ ſiluæ. 3, 10,14.
Herdonius Sabinus. 3,19,2.
Hereditarium bellum. 3, 17,2. *Vide* B. ius. 2,8,7. 3,13,5.
Hereditas Attali. 3,12,3. Romanos corrumpit. 3, 12,7. in alimenta promittitur plebi. 3, 15, 2. Hereditas Syllanæ proſcriptionis bellum Sertorianum. 3, 22, 1. Hereditatem adire. 2, 20,3. *Vide* A. lacerare furtis. 4,4,2. Hereditates regiæ. 2,20, 1.
Heres ſecundus, *h. e. ſubſtitutus.* 4,4,1.
Herennius *Samnis.* 1,16,10.
Hibernare. 4, 12,51.
Hiberna ſtipendio taxata. 1, 12, 8.
Hic. Hos, Hos, *pro alios, alios.* 4, 12,52.
Hiemare ſub pellibus. 1, 12,8.
Hiempſal *Numida.* 3,1,4.
Hiems altius leuat Alpes, *nimirum mole niuium, quæ per hiemem frequentes, in immenſam altitudinem excreſcunt.* 3, 3, 11. *Sic* Hieme creſcunt Alpes. 3,10,22. *ita Petronius de bel. ciu. verſ.* 146. *hunc (locum in Alpibus) niue dura Claudit hiems canoque ad ſidera vertice tollit.* Hieme nauigat Cæſar. 4,2,36. per Hiemem collatæ roſæ. 2,8,10.
Hiero *Syracuſanus.* 2,2,6.
Hieroſolyma. 3,5,30.
Hinc templum. 1,1,14.
Hircanus *Iudæus.* 3,5,30.
Hiſpania citerior, vlterior. 4,2, 29. Hiſpania Sertorio militat. 3, 22,2. perdomita. 4, 12, 58. Hiſpaniæ bella. 2,17,3. &c. laus. 2,6,38. Hiſpaniæ & Mauritaniæ litora in vnum vergentia. 4,2,76. in Hiſpania bellum ciuile. 4, 2, 6. *&* 73. cum Pœnis. 2,6,3. *&* 36. de Hiſpania triumphus Cæſaris. 4,2,89.
Hiſpanienſis. 4,2,23. *qui non quidem Hiſpanus eſt, ſed moratur in Hiſpania. Vide Lipſium ad Vellei.* 2, 51, 4.
Hiſtoriam per ſpecies quam tempora conſcribere. 2,19,5 N.
Hiſter *fl.* 4, 12, 8.
Hiſtri *pop.* 2,10,1.
Hiſtria. 1, 18, 3.
Hominis & imperii comparatio. *Præfat.* 4. *ſic* l. 76. *de iudic. homo cum populo comparatur.* Homines mutati. 4, 12,27. Hominum ingratiſſimi Athenienſes. 3,5,10. quaſi ſecundum Hominum genus, ſerui. 3,20,1.
Honerare, *ſic forte reponendum in Lucano dixi* 4,2,91. N. *eſt autem verbum aliis quoque ſcriptoribus vſurpatum. Vide Acidalium ad Vellei.* 2, 124, 5. *Etiam in Var. Lect. Curt.* 7,2,17. *& Iuſtini* 5,4,13. Honerare, *pro* onerare *reperias. Sic poſſis legere apud Petron. in carmine de bel. ciu. verſ.* 156. *Eiuſdem notionis eſt* Honuſtus. *de quo Seruius ad Virg. Æn.* 1,293.

Digitized by Google

1,293. *quo vſum eſſe crederem Apuleium de Mundo, non longe à principio; vbi vulgo;* Cœlum quod quidem diuinis corporibus onuſtum videmus.

Honorem ſuo arbitrio ſibi ſumere. 2, 2, 10. in Honorem mortuorum parcitur Athenienſibus. 3,5,10. in Hon. patris Germaniam prouinciam facere vult Auguſtus. 4,12,22. in Hon. virtutis regnum datur Tullo. 1, 3, 1. Ptolemæi corpus repertum in aureæ loricæ Honore. 4,2,60. *h. e. decore, ornamento.* Honores in Cæſarem congeſti. 4,2,91. Honorum *h. e. magiſtratuum* cupido ſeditionē concitat. 1,26,1.

Horatius. 1,10,4.

Horatiorum cum Curiatiis certamen. 1,3,3.

Horrendum, *pro ſtupendo.* 1,7,11. *ita etiam.*

Horribilis fiducia. 2,6,31. Horribile dictu. 1,16,12. 2,6,12. 3,5,16. 4,12,13.

Horrificare. 3,21,10. N.

Horror, *pro veneratione cum metu iuncta, quæ ex religione incutitur.* 2,17,12. 3,21,10. N. 4,2,76.

Hoſpitale mare, *h. e. placidum & portuoſum.* 1. 16,4.

Hoſpitium Vrbis maritimum Oſtia. 1,4,3.

Hoſtiæ humanæ. 1,16,7.

Hoſticus, *pro hoſtili.* 2,2,18. 3, 10, 17.

Hoſtiles diræ. 3, 11, 3. Hoſtile bellum. 3,22,1.

Hoſtilius Mancinus *C.* 2,18,5.

Hoſtilius Tullus Rom. Rex. 1,3.

HOSTIS per inſidias ſublatus videtur aliter vinci non potuiſſe. 2,17,17. Hoſtem Romanis toto orbe quærit Annibal. 2, 8, 5. Hoſtem vincere non vult exercitus, cum poſſet. 1, 22, 2. Hoſtes iudicantur, Antonius. 4,5,3. Lepidus. 3, 23, 7. Mariani. 3,21,8. ad HOSTIVM arbitrium mori fortibus viris miſerrimum. 4,8,4. in Hoſtium numerum referri. 2, 16,1. Hoſtibus ſuis immortui Romani. 1,18,17. Hoſtibus etiam recipiendis augenda reſpublica. 1, 1, 14. N.

Humani cibi. 3,5,10. *pro eſu humanæ carnis. ſic* Humanæ hoſtiæ. 1, 16,7. Humana fragilitas. 4,2,79. Humanum caput in fundamentis Capitolii repertum. 1,7,8. generis Humani facta diſcunt, qui res pop. Romani legunt. *Præfat.* 2. generis Humani fœdus rumpunt piratæ. 3, 6, 1. dominationis Romanæ h. e. Humani generis. 4, 3, 8. *ſic* imperii, id eſt, generis Humani. 4,2,43. N.

Hypſæus *L.* prætor. 3,19,7.

I.

IAcere, *de regione dictum, h. e. ſitam eſſe. Nobis eodem ſchemate dicitur* Ligen. 3,5,1.

Iactari laboribus & periculis. *Præfat.* 2.

Iaculari *pro iacere, mittere* Panes. 1,13,16. ſe in tela hoſtium. 1, 14,4. ſignum in hoſtes. 1,11,2.

Ianiculus mons. 1,25.3. 21, 3. 3, 23,6. occupatur à Porſena. 1,10,2.

Ianus Geminus. 1,2,3. Iani porta clauſa. 2,3,1. 4,12,64.

Iberi *pop.* 3,5,21.

Ictum fœdus. 3,5,12.

Id eſt. 2,6,49. 2,7.11. 3,3,6. 4, 2,15. 4,2,43. N.

IDEM timendum iiſdem. 4, 2,79.

Idonea clades, *h. e. ſatis magna.* 1,12,2.

Ignis accedit incendio, *prouerbium.* 4,6,1. Ignis Ætneus. 1,16,5

. Haſta Salondici argentea. 2,17, 14. Haſtæ ſubiicere. 2,6,47. *Vide Berneggerum ad Suet. Aug.* 24,3. N. ſub Haſta venire. 3,21,27.
Haurire, *de fluuio dictum, pro abſorbere.* 3,11,3.
Hebrus *fl.* 3,4,5.
Hedri *vrbs.* 4,2,51.
Heluetii. 3,10,2.
Heraclea *vrbs.* 1,18,7.
Herculaneum *vrbs.* 1,16,6.
Herculeii legati Sertorii. 3, 9,2.
Herculeus & Herculaneus idem. 1,16,6. N.
Herculis ſidus. 1,16,19. columnæ. 2,6,38. ſpeculas *vocat.* 4,2, 76. Herculi *pro ab Hercule* condita Capſa. 3,1,14.
Hercynius ſaltus. 1,11,8. 1,17, 3. 4,12,24. Hercyniæ ſiluæ. 3, 10,14.
Herdonius Sabinus. 3,19,2.
Hereditarium bellum. 3,17,2. *Vide* B. ius. 2,8,7. 3,13,5.
Hereditas Attali. 3,12,3. Romanos corrumpit. 3,12,7. in alimenta promittitur plebi. 3,15,2. Hereditas Syllanæ proſcriptionis bellum Sertorianum. 3,22,1. Hereditatem adire. 2,20,3. *Vide* A. lacerare furtis. 4,4,2. Hereditates regiæ. 2,20,1.
Heres ſecundus, *h. e. ſubſtitutus.* 4,4,1.
Herennius *Samnis.* 1,16,10.
Hibernare. 4,12,51.
Hiberna ſtipendio taxata. 1, 12,8.
Hic. Hos, Hos, *pro alios, alios.* 4, 12,52.
Hiemare ſub pellibus. 1,12,8.
. Hiempſal *Numida.* 3,1,4.
Hiems altius leuat Alpes, *nimirum mole niuium, quæ per hiemem frequentes, in immenſam altitudinem excreſcunt.* 3,3,11. *Sic* Hieme creſcunt Alpes. 3,10,22. *ita Petronius de bel. ciu. verſ.* 146. *hunc (locum in Alpibus) niue dura Claudit hiems canoque ad ſidera vertice tollit.* Hieme nauigat Cæſar. 4,2,36. per Hiemem collatæ roſæ. 2,8,10.
Hiero *Syracuſanus.* 2,2,6.
Hieroſolyma. 3,5,30.
Hinc templum. 1,1,14.
Hircanus *Iudæus.* 3,5,30.
Hiſpania citerior, vlterior. 4,2, 29. Hiſpania Sertorio militat. 3, 22,2. perdomita. 4,12,58. Hiſpaniæ bella. 2,17,3. &c. laus. 2,6,38. Hiſpaniæ & Mauritaniæ litora in vnum vergentia. 4,2,76. in Hiſpania bellum ciuile. 4,2,6. *&* 73. cum Pœnis. 2,6,3. *&* 36. de Hiſpania triumphus Cæſaris. 4,2,89.
Hiſpanienſis. 4,2,23. *qui non quidem Hiſpanus eſt, ſed moratur in Hiſpania. Vide Lipſium ad Vellei.* 2, 51,4.
Hiſtoriam per ſpecies quam tempora conſcribere. 2,19,5 N.
Hiſter *fl.* 4,12,8.
Hiſtri *pop.* 2,10,1.
Hiſtria. 1,18,3.
Hominis & imperii comparatio. *Præfat.* 4. *ſic* l. 76. *de iudic. homo cum populo comparatur.* Homines mutati. 4,12,27. Hominum ingratiſſimi Athenienſes. 3,5,10. quaſi ſecundum Hominum genus, ſerui. 3,20,1.
Honerare, *ſic forte reponendum in Lucano dixi* 4,2,91. N. *eſt autem verbum aliis quoque ſcriptoribus vſurpatum. Vide Acidalium ad Vellei.* 2,124,5. *Etiam in Var. Lect. Curt.* 7,2,17, *&* *Iuſtini* 5,4,13. Honerare, *pro* onerare *reperias. Sic poſſis legere apud Petron. in carmine de bel. ciu. verſ.* 156. *Eiuſdem notionis eſt* Honuſtus. *de quo Seruius ad Virg. Æn.* 1,293.

quo uſum eſſe crederem Apule-
e Mundo non longe à principio
lgo; Cœlum quod quidem
is corporibus onuſtum vide-

norem ſuo arbitrio ſibi ſu-
. 2, 2, 10. in Honorem mor-
um parcitur Athenienſibus.
o. in Hon. patris Germaniam
inciam facere vult Auguſtus.
,22. in Hon. virtutis regnum
r Tullo. 1, 3, 1. Ptolemæi cor-
repertum in aureæ loricæ Ho-
:. 4,2,60. *h. e. decore, ornamen-*
Honores in Cæſarem congeſti.
,91. Honorum *h. e. magiſtratuum*
ido ſeditionē concitat. 1,26,1.
Horatius. 1,10,4.
Horatiorum cum Curiatiis cer-
nen. 1,3,3.
Horrendum, *pro ſtupendo*. 1,7,11.
etiam.
Horribilis fiducia. 2,6,31. Hor-
ribile dictu. 1,16,12. 2,6,12. 3,5,16.
12,13.
Horrificare. 3,21,10. N.
Horror, *pro veneratione cum me-*
iuncta, qua ex religione incutitur.
17,12. 3,21,10. N. 4,2,76.
Hoſpitale mare, *h. e. placidum &*
ntuoſum. 1,16,4.
Hoſpitium Vrbis maritimum
Oſtia. 1,4,3.
Hoſtiæ humanæ. 1,16,7.
Hoſticus, *pro hoſtili*. 2,2,18. 3,
10,17.
Hoſtiles diræ. 3, 11, 3. Hoſtile
bellum. 3,22,1.
Hoſtilius Mancinus *C.* 2,18,5.
Hoſtilius Tullus Rom. Rex. 1,3.
HOSTIS per inſidias ſubla-
tus videtur aliter vinci non po-
tuiſſe. 2,17,17. Hoſtem Romanis
toto orbe quærit Annibal. 2, 8, 5.
Hoſtem vincere non vult exer-
citus, cum poſſet. 1, 22, 2. Hoſtes
iudicantur, Antonius. 4,5,3. Lepi-
dus. 3, 23, 7. Mariani. 3,21,8. ad
HOSTIVM arbitrium mori
fortibus viris miſerrimum. 4,8,4.
in Hoſtium numerum referri. 2,
16,1. Hoſtibus ſuis immortui Ro-
mani. 1,18,17. Hoſtibus etiam re-
cipiendis augenda reſpublica. 1,
1, 14. N.
Humani cibi. 3,5,10. *pro eſu hu-*
manæ carnis. ſic Humanæ hoſtiæ. 1,
16,7. Humana fragilitas. 4,2,79.
Humanum caput in fundamen-
tis Capitolii repertum. 1,7,8. gene-
ris Humani facta diſcunt, qui res
pop. Romani legunt. *Præfat.* 2.
generis Humani fœdus rumpunt
piratæ. 3, 6, 1. dominationis Ro-
manæ h. e. Humani generis. 4, 3,
8. *ſic* imperii, id eſt, generis Huma-
ni. 4,2,43. N.
Hypſæus *L.* prætor. 3,19,7.

I.

IAcere, *de regione dictum, h e. ſitam*
eſſe. Nobis eodem ſchemate dicitur
Ligen. 3,5,1.
Iactari laboribus & periculis.
Præfat. 2.
Iaculari *pro iacere, mittere* Pa-
nes. 1,13,16. ſe in tela hoſtium. 1,
14,4. ſignum in hoſtes. 1,11,2.
Ianiculus mons. 1,25,3. 21, 3. 3,
23,6. occupatur à Porſena. 1,10,2.
Ianus Geminus. 1,2,3. Iani porta
clauſa. 2,3,1. 4,12,64.
Iberi *pop.* 3,5,21.
Ictum fœdus. 3,5,12.
Id eſt. 2,6,49. 2,7,11. 3,3,6. 4,
2,15. 4,2,43. N.
IDEM timendum iisdem. 4,
2,79.
Idonea clades, *h. e. ſatis magna.*
1,12,2.
Ignis accedit incendio, *prouer-*
bium. 4,6,1. Ignis Ætneus. 1,16,5
Ignis

Digitized by Google

17,2. *Gratiam referre, & nihil inuicem* imputare, *rarum eſt. &* 29,1, 11. *Q. Stertinius* imputauit *principibus, quod H-S annuis quingenis contentus eſſet. Seneca epiſt.*104,8.

In *cum quarto caſu iunctum interdum ſignificat contra, vt* In aliquem expeditionem ſumere. 4,12,6. In captam vrbem faces poſcere. 4,12,57. In aliquem percuſſores immittere. 1,7,2. In hoſtes conuerti. 1,7,4. In finitimos reſurgere. 1,13,19. In dominos erigere libertatem. 1,21,2. In ſe ipſum conuerti. 2,19,4. *Interdum vſque. ſic* In Cæſarem. *Præfat.* 1. In ſæculum noſtrum. *Præfat.* 8. In id tempus. 1,17,1. 2,20,7. 4,12,27. *Interdum per. ſic* In menſes deſcriptus annus. 1,2,2. In claſſes diſtributus populus. 1,6,3. *Interdum propter. ſic* In honorem mortuorum. 3,5,10. In honorem virtutis. 1,3,1. In experimentum. 1,5,3. 1,13,3. In vltionem. 1,11,1. In auxilium. 1,3,6. In id. 4,7,13. *Interdum intus. ſic* In corpus ſuum redire. 1,3,9. In carcerem detrahi. 1,24,3. In anteceſſum. *Vide* A. In compendium miſſum bellum, *h. e. paucis vtrinque demandatum.* 1,3,3. In cenſum relatus pop. Romanus. 1,6,3. In poteſtatem redigere. 1,15,3. In plana deducere. 2,3,5. deſcendere. 3,5,28. ſubmittere ædes. 1,9,4. In morem pecudum, *pro more pec.* 3,8,6. In fugam nutare. 3,10,4. *Interdum vbi motum ſignat, omiſſi quoque verbi vicem explet. ſic* In Ciliciam Pompeius, *ſubaudi conuertitur.* 3,6,12. N. Cæſar in eundem rurſus Oceanum. 3,10,18. exercitus in fugam, *ſubaudi ſe conicit.* 4,2,64. *Ita ſolent noſtrates.* Er wider zum Thor hinauß/ ꝛc. In *cum ſexto caſu iunctum, varia ſignificationis eſt, vt ex exemplis melius cognoſcitur.* In manu tenere, *eſt manu comprehenſum tenere.* 4,12,37. In equis & in armis excubare, *pro cum equis & armis, armatum & equitem.* 1,1,15. In tabulis relata ciuium diſcrimina. *h. e. redacta in tabulas, & in ijs iam extantia.* 1,6,3. In equis venire. *h. e. inſidentes equis.* 4,2,48. *ſic* In equis candidis conſpecti Caſtor & Pollux. 1,11,4. In ſua dignitate mori. *h. e. excultum inſignibus honorum.* 1,13,10. In ipſa morte ira viuit, *h. e. inter mortem, dum moriuntur.* 1,18,17. In oſſibus capitum bibere, *pro ex oſſibus.* 3,4,2. Ita Seneca Agamemn. verſ. 878. *Merumque in auro veteris Aſſaraci trahunt.* In partibus *ſcilicet eſſe, fauere partium alterutri.* 3,5,23. 3,14,4. 4,2,5. In tempore, *h. e. opportune.* 3,3,13. In curulibus ſellis ſe ponere. 1,13,10. In *omiſſum & intellectum. ſic* comitiis, *pro in comitiis.* 3,16,1 *Ita legendum putem apud Lampridium Heliogab. cap.* 25. mimicis adulteriis: *loquitur autem ibi non de pœnis ſolum adulterorum, ſed ipſa libidine,* Talis locutio eſt: *gladiatorio munere præſedit.* Suet. Claud. 2,7.

Inacceſſus aditus, *quo non poteſt accedi.* 3,1,15. ſaltus. 4,12,27.

Inauguratio Capitolii. 1,7,7.

Incaleſcere. 3,15,1.

Incendere, *pro animare, ſtimulare.* 3,5,13. cupidine libertatis incenditur populus. 1,8,7.

Incendium Romæ. 1,13,17. Incendio proximorum ædificiorum hoſtem ſubmouere. 4,2,59. Incendia Carthaginis. 2,18,8. Incendiis Vrbem diſtringere. 4,1,2. Incendium *metaphorice ſumptum, pro bello aut clade. ſic* INCENDIVM male obrutum reſurgit. 3,21,9.

Digitized by Google

ncendii Theſſalici cineres
cunt. 4,2,53. Incendio *An-*
quaſi ignis acceſſit Lepi-
6,1. Incendium ſuum rui-
ınguere. 4,1,7. quaſi ex ob-
ıcendio ſubita de cineri-
ımma. 2,15,15. INCENDIA
fideliter extincta maiore
a reuiuiſcunt. 3,5,14.
nſis mœnibus, quaſi ſacta-
ne redirent, bellum mo-
Heluetii. 3,10,2. *Sic, puto,*
um in carmine Petronii de bel.
rſ. 283. *Sumite nunc gentes*
ſis mœnibus (*editiones* men-
arma. Nam mox idem quaſi
: Sumite, & in medias immit-
mpadas vrbes.
certum. *Vide* Dubium.
citatiſſimum viris armiſque
ıus. *Præf.* 6. *h. e. promptiſſi-*
, fortiſſimum. Sic incitatiſſi-
furor *eſt apud Marcellinum.*
. *pro maximo. Nam* incitare
dum augere eſt, vt apud Tacitum
, 1.
ciuilius ſe efferre, *h. e. ſupra*
alitatem ciuium. 1,26,8. *Tacito*
, 6. *eſt* pluſquam ciuilia agi-
. *Vide Bernegg. ad Sueton. Caſ.*
10.
nclinare ad hoſtem. 1,3,7.
nclinatum cornu. 4,7,12. *in*
am nutans, vt alibi loquitur. In-
nata acies *ſæpe apud hiſtoricos.*
Inclita Numæ religio, *h. e. cele-*
& magni æſtimata. 1,2,1. Incli-
ırmis Romani. 3,1,2. *deſcendit*
c vox à verbo Cluo. Inclito por-
vrbs. 1,20,1. *Ita Salluſtius H.* 4,
27. regnum Perſidis inclitis di-
ıtiis.
Inconditus, *pro agreſti, rudi, im-*
lito, ſic Incondita moribus gens.
,13,4. Inconditi clipei. 3,20,6.
ıoſtes, *pro inordinatis, confuſis &*
palantibus. 1,17,5. Inconditæ m-
tes. 3,8,3.
Inconſpicuus, *h. e. inglorius, igno-*
bilis. 4,2,67.
Incremare, *pro concremare.* 4,
12,24.
Increpare, *eſt hoſtibus illudere, di-*
cteria in eos iacere. 3,3,6. Increpare
ambitum, moram, ocium. 4,2,
43. Increpare victis ſuperbe. 1,13,
17. *Non nimis placet ea lectio cum*
Increpare *vix inueniatur tertio caſu*
iunctum. legendum forte : gladio,
inſuper væ victis increparent : *ſal-*
tem addita particula in ; *& vna vo-*
ce in duas diſparata, nam b. *&* u. *fre-*
quenter inuicem mutant ; & æ. *di-*
phthongus cum e. *vocali in antiquis*
libris ſollemniter confunditur. Incre-
pare *etiam ad facta translatum, ſic*
vallum Vrbis Remus increpat ſal-
tu. 1,1,8.
Incubare, *pro pertinaciter inhæ-*
rere, incumbere. ſic Italiæ Incubat
Annibal. 2,6,57. Vrbis faucibus
Porſena. 1,10,2. prædæ Hiſtri. 2,
10,2.
Incumbere, *pro ſummo ſtudio vr-*
gere, ſic Appuleius rogandis legi-
bus incumbit. 3,16,2. Incumbe-
re, *de bello quaſi mole aliqua dictum.*
4,2,6.
Incurrere in hoſtē. 1,9,7. 3,4,1.
Incurſio Gallorum. 1,13,1. In-
curſiones. 3,10,10. Streyffe. In-
curſionibus crebris fatigare. 4,
12,47.
Incutere pauorem, *pro facere*
pau. terrere. 3,10,14.
Indago, *proprie venatorium rete,*
per translationem de iis quoque dici-
tur, qui vndique opprimuntur, & cin-
guntur. ſic quaſi per Indaginem
captæ rates. 4,2,48. Cantabri ri-
tu ferarum, quaſi Indagine debel-
lati. 4,12,48. quicquid piratarum

fuit, quadam Indagine incluſum & oppreſſum. 3,16,11. *Sic Plin. Paneg. cap.* 34. *Mille* pœnarum indagine incluſi *delatores*.

Indicere bellum. 2,8,8.

Indictio belli. 4,10,2.

Indigena potio. 2,18,12.

Indignum facinus. 2,16,1. imperio mulieris perire, Indignius. 2,5,3.

Indita ſaxeo monti vrbs. *h. e. impoſita, inædificata.* 3,1,14.

Indoles Seruii eximia. 1,6,1. INDOLIS magnæ ſignum, ſperare ſemper. 4,8,3.

Induciomarus *Treuir*. 3,10,7.

Induere nomini capta oppida, *h. e. nomen eorum addere ſuo.* 1,11,9.

Indulgenter habere, *pro leniter tractare.* 1,18,15.

Indulgere aliquid alicui. 2,14,1. Ind. ſpectaculis. 3,12,10.

Indi. 3,5,31. legatos ad Auguſtum mittunt. 4,12,62.

Induſtria Ciceronis. 4,1,5. fatorum. 1,8,1. fortunæ. 2,8,1. 4,2,61. Tarquinii. 1,5,1. INDVSTRIA viribus temperatur. 2,12,3.

Induſtrie. 1,6,3.

Inequitare campis. 4,12,20.

INERTIA Cæſarum imperium conſeneſcit. *Præfat.* 8.

Ineſcare, *eſca obiecta illicere.* 3,5,13.

Inexpiabile bellum. *h. e. implacabile.* 4,4,1. *Ita Liuius* 33,33,3. & *Iuſtinus.* 38,6,6.

Inexplebilis honorum fames. 3,21,6.

Infantes ſuos necant Cimbræ. 3,3,17. in ora Romanorum mittunt Alpinæ. 3,12,5.

Infan[illegible]omani. P[illegible] 5,1,8,1[illegible] ad I[illegible]rre. *Phraſ*[illegible]

ta, vt Geneſeos capite 42. *in fin.* ab Inferis emergere, *dicebantur qui ex deſperatis rebus eluctati erant, quaſi à mortuis redirent.* 2,6,23. *Vide Deſid. Heraldum ad iſta Arnobii lib.* 2. Et ab Orci faucibus, *quemadmodum dicitur,* vindicari.

Inferiæ. 2,6,8. 2,18,12.

Inferre cladem. 1,13,3. lumen. 4,7,8. *Sic Ouid. Faſt.* 2,352. —illatis ignibus *acta patent.* ſigna. 1,22,3. 2,17,6. ſtuprum. 1,7,10.

Inficiari, *pro negare.* 1,22,2.

Infidum glacie flumen. 3,4,5. *Eadem metaphora Tacitus* 1,61,2. fallaces campos *dixit.*

Infinitiuus pro imperfecto indicatiui. 4,4,2. 4,11,3. & 8. *Quintilian. declam.* 3. *pag.* 8. *f. Sic in Suet. Ner.* 40. *f. lego*; præcipere conatus rem ſilentio oblitterare. *Eſt hæc enallage modorum apta narrationibus* ὑποτυπουμέναις. *qualis illa apud Salluſt. Iug.* 100. Cos. omnia prouidere, apud omnes adeſſe, laudare, increpare merentes *&c.*

Influere, *de populo dictum, ſignificat cum copia venire.* 1,1,9. *ſic* Influentia negotia. *Plin. paneg. c.* 81.

Infractus *pro fracto.* 2,2,25. *Sic Liuius* 40,40,6. *Virg. Æn.* 12,1. & infractior, *Sulpicius Seuerus Hiſt. ſacra lib.* 2. *pag.* 166.

Infulæ victimarum. 4,2,92.

Infundere vrbi agmen militum, *pro immittere.* 3,21,6.

Ingauni *pop.* 2,3,5.

Ingenium Aſturum in pacis partes promptius. 4,12,59. Græcum Italicis artibus mixtum. 1,5,1. Romuli aſperius. 1,1,17. Ingenio varii Rom. reges. 1,8,1. In[illegible]ia formantur ſitu locorum. 3,[illegible]N. 3,4,4. Ingenium loci, *pro* [illegible] *loci.* 2,6,16. 2,17,3. *Sic Pli*[illegible]2,15. *Papinius Siluarum* 2. 278. *Sal-*

Salluſt. H. 3,5,3. *Ita* ingenium
oris. *Claudianus in Eutrop.* 2,
. *Liuius alicubi de Cenſura: vt*
erium ſuo vehemens, *manſue-*
rmitteretur ingenio. *Adde Pli-*
n 10.58. *f. Rutilius Itiner. verſ.*
ſiue loci ingenio, ſeu domini
io.
ngratiſſimi hominum. 3,5,10.
ngruentes hoſtes. 4, 2, 59.
nhærere montibus, An den
gen kleben. 4, 12,18. ſcopulis.
2. 46.
nhiare auro, theſauris. 3, 11,
5.
nhibere adoptionem, *pro im-*
re. 4, 4, 2. arcus, *pro remittere.*
),6.
nhonorata ſocietas. 2,8,5.
nicit, *pro inicit.* 1,10,5. N. *Ita*
us 18, 570. *Sic* abicit. *Iuuen.* 15,
dicit. *Martial.* 4,54 10,82. *Ve-*
pitaphium; *Centenas* adicit *nu-*
o creſcente coronas. deicit. *Aſi-*
s Gallus apud Sueton. de claris
mmat. cap. 12. ſubicit. *Lucanus*
74. *Ouidius de Ponto* 2,3,37.
rpe putas abici, quia ſit miſe-
dus, amicum.
Iniicere manum. 3,14,5.
Inimicus nobilitati. 3,16,1.
Iniquus nobilitati. 3, 16, 1. N.
Inter Initia Vrbis. 3,19,2.
Iniuria fauorem conciliat. 4,
;6. N. 4,4,4. Iniuriæ opportuni
nenes. 4,4,2. INIVRIIS
itatus populus cupidine liber
is incenditur. 1, 8,7. Iniuriæ &
ntumeliæ differentia. 4, 12,
. N.
Inmodum *pro admodum.* 3, 1,
N.
Innoxia paſtoriæ ſectæ integri-
s. 3,12,2.
Inſani montes. 2,6,35.
Infeſtari aliquē probris. 4, 4, 2.
Inſidere arcem. 3, 21, 7. 4,2,18.
collem. 3,23,6. harenam. 4,7,6.
mare. 4,8,1.
Inſidiarum fallacia. *Vide* F.
Inſidiis mandare ſcelus. 3,1,4. In-
ſidias diſponere. 3, 10, 8. per In-
ſidias aliquem aggredi. 1, 10, 5. 2,
17, 17. INSIDIIS ſublatus
hoſtis videtur aliter vinci non po-
tuiſſe. 2. 17,7.
Inſignia magiſtratuum ab E-
truſcis. 1,3,5.6. per Tarquinium;
1,8,5. regia regni. *Vide* R. Inſignia
imperatoria proiecta. 1, 18, 7. N.
Exemplum ſimile, ſimulque traie-
ctiuncula occurrit in Hiſt. Miſcella
6, 8 *vbi legendum*: Mithridates
vix DC. equitibus comitatus
aufugit, diademate & tiara, ne
agnoſceretur, abiectis. Caſtra e-
ius direpta &c. *Hinc intelligitur*
illud in libris Macchabæorum 2, 8.
Nicanor depoſita veſte gloriæ,
per mediterranea fugiens. *Adde*
Xiphilin. Traiano pag. 254. Inſi-
gnia ſenatus, *pro ornamentis, homi-*
nibus qui ſenatum decorant. 4,1,3.
ſic inſignia virtutis. 2,2,22. *qua a-*
libi monſtra virtutis *vocat.*
Inſignia *ſubaudi facta.* 3, 10, 4.
Inſignia trabeis & faſcibus tro-
phæa. 2,17,16. inſignibus *Marco-*
manorum ſpoliis trophæum. 4,
12, 23
Inſimul, *pro iunctim, ſimul. Pra-*
fat. 3. 2,20,1. *Ita Statius Silu.* 1,6,
36. *Et gentes alis* inſimul *togatas.*
Collectio Chron. ex Anonymo qui ſub
Alexandro Seuero vixit, fine lib. I.
Fiunt inſimul *anni CCCXLVI.*
Vt autem inſimul omnes conſpe-
xit. *Geſta DEI per Francos pag.* 63.
verſ. 27. *Adde Paul. Diac. lib.*
XV. in morte Attila. Apuleius I.
Florid. hoc ſenſu vtitur voce Cun-
ctim.

Inſolentia Fabiæ. 1,26,3. Gallorum. 1,13.17. Lepidi. 3,23,2.

Inſtar naualis belli, *h. e. ſpecies, ſimilitudo.* 3,5,18.

Inſtare, *pro adeſſe, incumbere, vrgere, imminere.* 3,5,7. Inſtare veſtigiis. 4,11,8.

Inſtinctus deorum. 1,9,1.

Inſubres aſſidui Rom. hoſtes. 2,3,3. vincuntur. 2,4.

Inſulæ Fortunatæ. 3,22,2. Inſularum fatum. 3,9,1.

Inſultare. 1,18,4. Inſultatum reliquiis C. Gracchi. 3,15,6.

Inſultatio Germanorum inter cædem Varianam. 4,12,36.

Inſurgere totis viribus. 3,18,13. *ſic* Conſurgere.

Intacti Vmbri, *h. e. bello nondum laceßiti.* 1,17,2. Intactæ viæ, *per quas nemo iter fecit.* 3,10,22. *Sic* Intactum fretum *eſt apud Claudian. belli Getici principio. In eodem tamen carmine verſ.* 180. *non* intactum nubibus Olympum *legerim, ſed* intectum.

Integer & recens. 3,1,13. *Idem quod intactus, ſic* Integra prouincia. 2,17,17. *Cæſar de bel. ciu.* 2,5. ſuos cohortatus, quos integros ſuperauiſſent, vt victos contemnerent.

Integrata amicitia. 4,10,1.

Integritas paſtoriæ ſectæ. 3,12,2. virginitatis. 2,6,40.

Intelligit vires ſuas Hiſpania iam victa. 2,17,4. *Idem verbum in ſimili ſententia Plauti: Tum denique homines noſtra* intelligimus *bona, Cum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.* Intelligere pacem. 4,12,20.

Inter duos currus diſtractus Fufetius. 1,3,8. Inter manus laceratus Athenio. 3,19,12. Bæbius. 3,21,26. Inter mortem Tarquinii ſubſtitutus Seruius, *h. e. dum moritur.* 1,6,2. Inter *etiam poſtponitur, vt* Cretam inter. 3,6,3. Rhodanum inter 3,10,2.

Interamnium *vrbs.* 3,21,27.

Intercedit bello Oceanus æſtibus ſubductis. 3,10,5. *h. e. impedit pugnam, & vetat. quo ſenſu & Tribuni pl. dicebantur* intercedere.

Interceptus cos. *h. e. captus.* 2,2,11. *ſic* Interceptus exercitus. 3,4,4. Interceptæ naues. 3,7,3. Intercipi *etiam dicitur, quod alii deſtinatum, ab alio excipitur. ſic* Intercepta tempeſtate victoria. 2,2.32. Interceptum à Ioue votum Marti nuncupatum. 2,4,4.

Intercidere; *pro perire, intercipi.* 2,2,31.

Intercludere hoſtem commeatibus. 3,19,11. 4,2,42.

Interdicere igni & aquâ. 3,16,2.

Interdiu tenebræ. 4,2,45.

Interfluens Vrbi Tiberinus. 1,4,2.

Interim, *pro interdum.* 1,26,6. *Sic apud Senecam de ira* 1,16. Interim *optimum miſericordiæ genus eſt, occidere, & Conſol. ad Heluiam* 16,11. *&* 12. *Item Senecam Tragœdum in Hercule Oetæo, verſu* 481. *Plinium epiſt.* 10,17. *Quintil. Inſtit. Orat.* 10,1. *p. & Declam.* 9. §. 30. *Apuleium lib.* 1. *pag.* 119. *Senec. pr. Epitom.* 4. *Controuerſ. & alter Seneca de benef lib.* 1. *in fine. Corrigendus eſt Seneca Controuerſ. IX.* quæ inter iocum ipſis dominis veniunt, *lege*: quæ interim cum ipſis dom. veneunt.

Intermœnia. 1,4,2. N. *Ad eam formam compoſita ſunt* intercolumnia *apud Cicer. in Verrem.* 1,19. interfemineum *apud Apulei. in Apologia.* internodia *apud Virg. in Ciri*

finem. interſcapilium *apud*
lei.princ. Floridorum.
ternicio, *vniuerſalis clades,*
Das Haupt.2,17,16. 2,18,6.
iternoctu. 4,2,45. N.
iteruenire, *pro intercedere. ſic*
ruenit pro ſociis pop. Rom.
,6. Interueniunt raptæ pu-
ntibus. 1,1,14. Interueniente
nine ignis abrumpitur. 2,2,1.
eruenіente quaſi natura, ad
re ſubſiſtunt Thraces. 3,4,2.
nteſtinum mare, *pro mediter-*
eo. 4,2,76. *Græci τὴν ἔσω θά-*
*λασσαν appellant, Agellius.*10,7.
Intolerantius, *pro intolerabilius.*
12,36. *Hoc ſenſu vſus eſt Ovvenus*
... epigrammatum ſcriptor. Con-
gio eſſe iugum non intolerantius
lum.

Intra gloriam facinus Horatii,
e. minus glor a. 1,3,5. Intra pudi-
tiam Auguſti, pulcritudo Cleo-
atræ. 4,11,9. *Sic Quintil.*11,3,6.
cripta Hortenſii intra famam *ſunt.*
. e. minora fama. Vtitur eleganter
huanus vbi de Tataris Præcopienſi-
us dicit eos cibo & potu vti, non
odice tantum, ſed intra mo-
lum. *Vtitur & Lipſius de M. R.*
3,4. gladii certe breuiculi, & val-
de intra pili modum. *qui tamen*
in eadem voce Senecam de benef. 6,
32,1. *corrigit. Sed rectius, ſi quid vi-*
deo, exponit Berneggerus, intra pudi-
citiæ maledictum, *cum nondum ad-*
huc publice male audiret. quod etiam
velle videtur Gruterus ſuſpicion. 8,
10. Sic *intra pubertatem mori*, eſt
nondum puberem mori, Caio
Inſt. 2,4,3. Horat. ad Piſones:
Intra ſpem veniæ cautus —— Intra
ripam, *h.e. in citeriore ripa.*3,10,14.
Sic Ouidius Triſt. 2,127. *Voce* Citra
vtitur.

Intremiſcere. 4,3,8.

Introiſſe victoria fuit. 2,7,11.
Inuadere hoſtem, *pro aggredi.* 1,
16,7.4,2,95. Vrbem.1,13,14.3,20,
11. maria. 3,6,1. Inuadere *ſigni-*
ficat aliquid vi aut fraude occupare.
ſic Inuadere gubernacula Vrbis,
1,6,1. regnum. 1,8,1. regnum &
bellum. 2,14,3. rempublicam. 4,
2,11. Sich impatroniren.

Inuehi in fugientem, *pro perſe-*
*qui fug.*4,2,84.

Inuenire quoſdam, quam vin-
cere, maior labor.2,3,4. Inuenire,
pro offendere Antreffen.3,10,7.

Inuictus armis pop. Romanus.
3,1,2. Inuicta Cæſarum fortuna.
4,7,10. Cimbrorum rabies. 3,3,5.
Numantia. 2,18,2. Inuicti à ve-
ris regibus Romani, ab imagina-
rio ſuperantur.2,14,4.

Inuidia deûm. 1,13,1. *Sic Cur-*
tius 6,2,19. & 10,5,10. fortunæ.
4,2,1. Inuidia vicit clementiam
Cæſaris. 4,2,92. Inuidia ex po-
tentia. 4,2,8. Inuidia, *pro odio &*
mala exiſtimatione, Vnglimpff/
Nachred. διαβολὴ, Dionyſ. in Ex-
cerpt. Valeſ. pag.533. Cic. ep. fam.
8,8,4. *ita* ſub exteri regis inuidia
graſſantur Cilices. 3,6,2. *h. e. regis*
nomen prætendunt, eique inuidiam
concitant. Sic Tutores regis ſub a-
liena inuidia regnaſſe, *eſt apud*
Liuium. 24,25,2. *Inuidia regnate*
mea —— Lucan. lib. VII. v.269.
Diocletianus ſeueritatem ſuam a-
liena inuidia voluit explere. *Hiſt.*
Miſcella 10,44. *Sic Arnob. lib.* 1.
Vt inter Aſſyrios & Bactrianos &c.
dimicaretur, inuidia noſtra hæc
fuit? Inuidiam extenuare. 3,18,1.
Verglimpffen.

Inuiſus, *pro nunquã viſo.*4,12,27.

Inuitat occaſio.3,5,4.

Inuius exitus. 3,20,4. ſaltus. 1,
17,3. Inuii tumuli. 3,10,22.

Digitized by Google

Inultum cadere, more pecudum. 3,3,18. N. *ſic in Salluſt. Catilin.* 58,11. *Cauete, ne* inulti *animam amittatis, neu capti potius, ſicuti* pecora, *trucidemini Ioſe-hus* 13,24. *vertit* ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκημάτων κόπτεσθαι. non inultum occumbere ſolatio morientibus. 3,3,18. N. 3,21,20.

Inundatio ſanguinis. 1,13,17.

Inuoluere, *pro co ipere, complecti, trahere. ſic* bellum Tarentinum totam fere Italiam vna ruina inuoluit. 1,18,1. Mithridates totum Orientem ſua ruina inuoluit. 3, 5, 21.

Inuſitata maxime terrent. 1, 18, 6. N. *Hoc vult Parmenio apud Curtium* 4,13,5. *Vanis & inanibus, militem magis quam iuſtis formidinis cauſsis moueri. Vide Plut. Mario cap.* 23. *Iuſtinum.* 11,9,7. *Caſ. Ciu.* 2,4.

Ionium mare. 2,7,6. 2,15,1.

Ipſe *fere emphaticum eſt, vt in his.* Ipſe ille. 4, 2, 1. *ſic Cicero ad Atticum* 2, 1. *me* illum ipſum *vindicem æris alieni. Sic emendandum putabam in Iuſtino* 5, 4, 14. Ipſos illos *deos gratulantes tulere obuiam, quorum exſecrationibus erat deuotus.* Item in Seneca ad Marciam cap. III. *ipſis illis (non illam) hoſtibus eum veneratione & pace mutua proſequentibus.* Sic Tacit. 1,43,5. *iudicem iſtis cum militibus.* Apulei. Apolog. *eandem illam filia ſua machinam Rufinus admouet.* Ipſo aduentus hoſtici nuncio fugatur Antiochus. 2, 8, 10. Ipſo Punici maris nomine quidam deficiunt. 2,2,17. *quo loco etiam* Punico *legitur. vtrumque defendi poteſt. prius eſt vt illud Sidonii epiſt.* 8,12. Quamlibet ſola hiemalium menſium nomina tremas. *poſterius vt illud Ouidii epiſt.* 13, 53. Ilion, & Tenedos, Simoisque, & Xanthus, & Ida, Nomina ſunt ipſo pæne timenda ſono. Sic *Nazarius Paneg. cap. XVIII.* Quid memorem Bructeros? quid Cheruſcos, Vangionas, Alamanos, Tabantes? Bellicum ſtrepunt nomina, & immanitas barbariæ in ipſis vocabulis adhibet & horrorem. *Sic noſter Flor.* 3,10,20. nomine ad terrorem compoſito. *Hieron. tomo IX. pag.* 174. A. portenta magis quam nomina Ipſorum etiam barbari barbarorum Myſi. 4,12,13. Ipſa beneficiorum potentia grauis liberis. 4,2,92. Ipſa clades imperatoris ſacramentum auget. 4,2,65. in Ipſa morte, ira viuit. 1,18,17.

Ira viuit in ipſa morte. 1, 18, 17. Idem expreſſit *Silius fine libri quinti:* Fronte minæ durant, & ſtant in vultibus iræ. *Sic de Catilina Salluſtius:* ferociam animi quam habuerat viuus, in vultu retinens. Iræ *duraliter.* 2,15,18.

Ire in arma. 4,5,2. in ſudorem *pro reſolui.* 2,4,2. furor Iſſet vltra Alpes. 4,1,9.

Irrigari, *pro vegetari ſanguine digeſto.* 1,23,2.

Iſara *fl.* 3,2,4.

Iſauricus cognomen Seruilii. 3,6,5.

Iſaurus *vrbs.* 3,6,5.

Ita, *Iurandi formulis inſeruit.* 1, 1,18.

Italia ſubacta. 1, 26, 9. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5. Italiæ vaſtatio. 2,6,8. Italia ſua contenti debuerant eſſe Romani. 3, 12, 6.

Italorum rebellium duces. 3, 18,6, N. *quibus adde* Duillium *apud Frontinum* 1,5,17. Guttam Capuanum *apud Appianum ciu.* 1. *p.* 405. Statium *apud eundem ciu.* 4. *p.* 603.

Iter

Iter aperire ad victoriam. 1,14, 3. in Italiam. 2,6,4. adgubernare pedibus. 3,5,16. ſtellis ſequi. 3, 5, 28.

Itum eſt. 1,9,8.

Iuba *Maurus*. 4, 2, 34. Pompeianarum partium. 4,2,65. interficiendum ſe præbet. 4,2,69. de Iuba triumphus Cæſaris. 4,2,89.

Iubere leges, *h. e. ratas habere, facere*. 3,17,8. tributa, *pro imperare*. 2,6,2.

Iudæi. 3,5,30.

Iudiciariæ leges. 3,12,9.

Iudicio ſuo, ſcelere alieno vti. 4,7,15.

Iudicia ad equites translata. 3, 13,4. in quæſtu habita. 3,12,9.

in Iugulo hoſtes. 2,6,32.

Iugum, *pro culmine montis*, Maleum. 2,9,4. Pyrenæum. 2, 17, 6. Iuga Alpium ima. 2, 3, 4. *Vide* Ima. Iuga Tridentina. 3,3,11.

Iugum. 1, 11, 13. N. ſub iugum mittere. 1,11,13. 1,16,11. & 12. quaſi iugo ſic ponte captus Rhenus. 3,15,10. Iugum, *pro ſeruitute. ſic* Iugi impatientes populi recens domiti. 2,17,8. 4,12,2. *Sic apud Tacitum H*.4,17,8. *Seruirent Syria Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia viuere, ante tributa genitos*. Iugum excutere. 2,14,2.

Iugurthinum bellum. 3,1.

C. Iulius Cæſar. *Vide* Cæſar.

Iulius Cæſar *Sextus* cos. 3,18,8. vincitur à ſociis. 3,18,12.

Iulius Proculus. 1,1,18.

Iulia Pompeii coniunx. 4,2,13.

Iulia gens. 4,4,2.

Iulus Albam condit. 1, 1, 4. *Idem diceret Arnobius lib. 2. ſi per correctores liceret. Verba ſunt editionum:* Cuius ſocer Latinus fuit? Æneæ: genitoris Latinus cuius? Albani oppidi conditoris. *Cui dubium eſſe poteſt, quin ſcripſerit auctor:* Genitor is cuius? *ad quod is imperiti notarunt* Latinus, *quaſi de eo loqueretur, non de Ænea: qua gloſſa ſollemni librariorum more deinceps in contextum recepta eſt: & quod alius videretur ſenſus turbatior, duæ voces coniunctæ*.

Iungere ponte Vrbem, ſic Bonna & Geſonia pontibus iunctæ. 4,12,26. mole bello regionem. 2. 2, 2. Boſphoron. 3,5,25. *ſic* ponte committere *dicit* 1, 4, 2. flumen *gelu concretum* iungit ripas. 4, 12, 18. Iungere manus, *integratæ amicitiæ ſignum*. 4,6,3.

Iupiter quaſi præſens in Capitolio. 1,13,13. 3,21,16. intercipit votum Gallorum. 2, 4, 4. Feretrius. 1,1,11. 1,12.9. 2,4,5. Stator. 1, 1, 14.

Iurare in verba. 3,16,2.

Ius apud barbaros nullum. 1, 13,6. IVRIS quod ipſe compoſueris, obliuiſci non decet. 1,24, 2. N. Iure agere, *h. e. iure gentium queri de illatis iniuriis*. 2, 5, 3. IVRE retinentur prouinciæ. 4, 12, 19. Iure ſæuitum. 3, 21, 8. *niſi forſan ex more* Flori addenda *vox*, quaſi iure. *vt* 3, 14, 7. *aut intelligendum de iure non iusto, de quo* 3,23, 3. N. Iure ſuo temp peculantur equites, *h. e. conceſſa legibus poteſtate abutuntur ad peculatum*. 3, 17, 3. Ius belli. 3,5,13. 3,19,6. 3,23,3. ciuitatis. 1, 14, 1. 3, 18, 3. hereditarium. 2,8,7. *quo loco malim legere;* hereditario iure poſſidebat, *ſicut infra* 3,13,5. *nec enim poſcere Lyſimachiam opus habebat, quam iam obtinebat, & inſtaurabat, vt teſtatur Liuius* 33, 24, 9. *Ita forſan emendandus Apuleius Apolog.* neminem noſtrum pauperem eſſe, qui ſuperua-

peruacanea nolit, poſſidet, (*pro* poſcit) neceſſaria. Ius imaginarium. 3,11,5. prouocationis. 1,9,4. ſanguinis. 3,1,15. teſtamenti. 2,20, 3. tribuniciæ poteſtatis. 3,14,5. victoriæ. 2,7,4. 3,7,6. Iura armis ſæuiora. 4,12,32. humana atque diuina. 3,5,7.

Iuſiurandum non remeandi niſi capta vrbe, & ſimilia. 1,12,8. N. 1,16,7. N. 2,4,13. N. *Tale etiam Labieni apud Caſ. ciu.* 3,87. *& Caſarianorum apud Appian. ciu. lib. 2. pag.* 467.

Iuſta, *pro inferiis.* 4,2,60.

IVSTITIA gubernanda imperia. 1,2,4.

Iuſtus exercitus. 3,20,6. & 7. Iuſtum prœlium. 2,7,11. *Hoc ſenſu* iuſta arma *apud Tacit.* 14,32,4. *quæ* militaria *ſunt Salluſt. Cat.* 56, 3. *apud eundem Tacitum etiam reperitur* iuſtus exercitus H. 4,21,2. *id eſt plenus. nos exprimimus eodem ſthemate,* ein rechtes Heer. *Sic noſter.* 3,20,7.

Iuturnæ lacus. 2,12,16.

Iuuenis appellatur Auguſtus intra viceſimum annum. 4,4,1. N. Iuuenis, *pro homine quadraginta annorum.* 4,8,4. IVVENES opportuni iniuriæ. 4,2,2.

Iuuentius prætor vincitur à Pſeudophilippo. 2,14,4.

Iuuenta imperii. *Præf.* 7. Iuuentæ prima fax. 1,1,5. *pro primo impetu feruoris iuuenilis.* Iuuenta *ætas eſt.* 1,7,7. N. *Vide centuriam epiſt. philolog. editam Francofurti anno* 1614. *epiſt.* 36. *quæ eſt Hermanni Buſchii.*

Iuuentas *pro dea iuuenta.* 1,7,7. *pro ætate.* 2,1,1. Dio pag. 611. C.

Iuuentus *pro iuuenibus* diuiſa per tribus. 1,1,15. mirum in modum exercita. 1,3,2. Capitolium defendit. 1,13,13.

K.

Κραυπάλη. 2,10,3. N.

L.

Labienus T. 4,2,83.

Labienus *ſuperioris filius.* 4,9,3.

Labor ventorum. 4,11,5.

Laborare, *pro periclitari.* 1,12,11.

Lacedæmon *vrbs.* 2,2,23. compeſcitur. 2,7,12.

Lacedæmonii Tarenti conditores. 1,18,2. *&* 6.

Lacerare ſemet bellis ciuilibus. 2,19,4. Lacerare furtis hereditatem. 4,4,2.

Lacertos mouere, *pro conualeſcere. Præfat.* 8.

Laceræ comæ. 1,1,14.

Laceſſentibus cauſis. 2,17,5. finitimis. 1,9,6.

Lacones trecenti. 2,8,11. *Admonent hi loci apud Senecam Suaſor.* 2. *ibi Victor Statorius.* Trecenti, ſed viri, ſed armati, ſed Lacones, ſed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis. *lege* trecentos. *& hoc eſt, quod decentiſſimi generis ſtultam ſententiam vocat Seneca. Pluribus exponerem τὸ γνήσιον huius lectionis, ſi modus inſtituti caperet.*

Lacus Mæotis. 3,4,6. Regilli. 1, 11,2. Vadimonis. 1,13,21.

à Læuis. 3,2,2.

Læuinus *M. Valerius* cos. 2,6,25. Philippum vincit. 2,7,6.

Lamponius *Samnis.* 3,21,22.

Lanceæ Cimbrorum. 3,3,16.

Lancia *vrbs.* 4,12,56.

Lapidare, *lapidibus obruere.* 1, 22,2.

Lapidatio, *coniectio lapidum.* 3, 8,6.

Lapis, *pro milliari.* 2,6,56.

Largitio bellorum gladiatoriorum

Digitized by Google

iorum cauſſa. 3, 12, 10. Largitio Druſi. 3,17,6. Largitione ſuſpectus Mælius. 1,26,7. nulla Largitione in pretium libertatis corrumpi. 1,26,6. Largitio *igitur tam ad alias quoque liberalitates pertinet; tum in ſpecie ad editiones gladiatorii muneris, aliorumque ſpectaculorum. Quamuis Agretius diſtinguat* Largitatem *humanitatis eſſe*; Largitionem *ambitionis.*

Lars Tolumnius rex Veientium. 1,12,9. Vide Val. Max. lib. X.

Laſthenes *Cretenſis.* 3,7,6.

Late *fere eſt noſtrum* weit und breit circumfert arma pop. Romanus. *Præfat.* 2. Late per Etruriam infeſta ſigna volitant. 1,17,2.

Late fuſus exercitus. 2, 16, 5. Late fundis ciuium Romanorum tenetur Sicilia. 3,19,3. N. Late concurritur ad nomen Marii. 3, 21, 11. Late Parthos cædit Ventidius. 4, 9,5. Late domantur Liburni. 2, 5, 4. Latius naufragia ſua trahunt Galli. 1,13,19. Latius ærarium replent opes Cypriæ, quam vllus triumphus. 3, 9, 5. Latius vt vinceret Cæſar, Pompeianis acceſſit Iuba. 4, 2, 65. *Horatius Od.* 3,17. Late tyrannus. *Salluſt. Iug.* 5,5. *Syphacis* Imperium *in Africa* late valuit.

Latebræ ignibus ſeptæ. 2,3,5.

Latifundia. 3,19,3.

Latinarum feſtum. 3,19,8.

Latini vincuntur. 1, 14. mixti Romanis. 3,18,1. 1,1,9.

Latium. 1,1,4. 1,7,4. N. 1, 11, 1. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5.

Latio promiſſa ciuitas. 3, 12, 9.

Latrones, *pro piratis.* 3, 6, 2. *ſic* Latrocinium maris *pro piratica eſt apud Iuſtinum* 43,3,5. *Strabo lib.* 14. *habet* λῃστήρια καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. *Ita*

Latrocinari *eſt piraticam facere.* 3,6,3.

Latrocinia magis quam bella. 2,3,4. ad latrocinia magis, quam aperto habiles Marti, *Marcellinus* 15,23. *Sic apud Salluſt. Iug.* 97,6. *pugna* latrocinio magis, quam prœlio *ſimilis. Liu.* 35,7,6. latronum magis, quam hoſtium *excurſiones.* & 33, 15, 2. proximum bello quod erat, in latrocinium verſi. *Vide Gentil. de iur. belli* 1,2. Latrones & hoſtes *in libris iuris ſæpiſſime opponuntur. Vide Lexicon Briſſonii, voce* latrones. Latrociniis euaneſcere. 3,3,18.

Latus imperii nudum. 3, 5, 4. *Metaphora à gladiatoribus deſumpta, quos vt ait Seneca de ira* 1, 11, 2. ars tuetur, ira denudat.

Laureati victoriæ nuncii. 3,3,20.

Lauro *vrbs.* 3,22,7. apud Lauronem cæſus Cn. Pompeius Magni filius. 4,2,86.

Laurus in prætoria nata. 2,7,7. Laurus, *pro triumpho.* 4,2,88. 4,12,53.

Lectulus aureus. 3,5,28.

Legatio, *pro officio legati ſiue locum tenentis.* 2,8,14. *pro officio legati, ſiue nuncii.* 2, 2, 23. *pro legatis ipſis.* Legatio Allobrogum ſollicitatur à Catilinariis. 4,1,9. Appuleii ad Senatum. 3, 16, 6. Cæſaris ad Ariouiſtum. 3, 10, 11. Cimbrorum ad Romanos. 3,3,2. Cimbrarum ad Marium. 3, 3, 17. Indorum ad Auguſtum. 4,12,62. Orodis ad Craſſum. 3,11,4. Pyrrhi ad Romanos. 1,18,20. Romanorum ad Achæos violatur. 2,16,2. ad Illyrios violatur. 2,5,3. ad Iugurtham corrumpitur. 3, 1, 6. ad Tarentinos violatur. 1, 18, 5. Sarmatarum, Scytharum, Serum ad Auguſtum. 4,12,62. Legationis dux, *h. e. princeps.* 2,6,7.

Digitized by Google

17, 2. *Gratiam referre, & nihil inuicem* imputare, *rarum eſt. &* 29, 1, 11. *Q. Stertinius* imputauit *principibus, quod H-S annuis quingenis contentus eſſet. Seneca epiſt.*104, 8.

In *cum quarto caſu iunctum interdum ſignificat contra, vt* In aliquem expeditionem ſumere. 4, 12, 6. In captam vrbem faces poſcere. 4, 12, 57. In aliquem percuſſores immittere. 1, 7, 2. In hoſtes conuerti. 1, 7, 4. In finitimos reſurgere. 1, 13, 19. In dominos erigere libertatem. 1, 21, 2. In ſe ipſum conuerti. 2, 19, 4. *Interdum vſque. ſic* In Cæſarem. *Præfat.* 1. In ſæculum noſtrum. *Præfat.* 8. In id tempus. 1, 17, 1. 2, 20, 7. 4, 12, 27. *Interdum per. ſic* In menſes deſcriptus annus. 1, 2, 2. In claſſes diſtributus populus. 1, 6, 3. *Interdum propter. ſic* In honorem mortuorum. 3, 5, 10. In honorem virtutis. 1, 3, 1. In experimentum. 1, 5, 3. 1, 13, 3. In vltionem. 1, 11, 1. In auxilium. 1, 3, 6. In id. 4, 7, 13. *Interdum intra. ſic* In corpus ſuum redire. 1, 3, 9. In carcerem detrahi. 1, 24, 3. In anteceſſum. *Vide* A. In compendium miſſum bellum, *h. e. paucis vtrinque demandatum.* 1, 3, 3. In cenſum relatus pop. Romanus. 1, 6, 3. In poteſtatem redigere. 1, 15, 3. In plana deducere. 2, 3, 5. deſcendere. 3, 5, 28. ſubmittere ædes. 1, 9, 4. In morem pecudum, *pro more pec.* 3, 8, 6. In fugam nutare. 3, 10, 4. *Interdum vbi motum ſignat, omiſſi quoque verbi vicem explet. ſic* In Ciliciam Pompeius, *ſubaudi conuertitur.* 3, 6, 12. N. Cæſar in eundem rurſus Oceanum. 3, 10, 18. exercitus in fugam, *ſubaudi ſe conijcit.* 4, 2, 64. *Ita ſolent noſtrates.* Er wider zum Thor hinauß/ ꝛc.

In *cum ſexto caſu iunctum, varia ſignificationis eſt, vt ex exemplis melius cognoſcitur.* In manu tenere, *eſt manu comprehenſum tenere.* 4, 12, 37. In equis & in armis excubare, *pro cum equis & armis, armatum & equitem.* 1, 1, 15. In tabulis relata ciuium diſcrimina. *h. e. redacta in tabulas, & in iis iam extantia.* 1, 6, 3. In equis venire. *h. e. inſidentes equis.* 4, 2, 48. *ſic* In equis candidis conſpecti Caſtor & Pollux. 1, 11, 4. In ſua dignitate mori. *h. e. excultum inſignibus honorum.* 1, 13, 10. In ipſa morte ira viuit, *h. e. inter mortem, dum moriuntur.* 1, 18, 17. In oſſibus capitum bibere, *pro ex oſſibus.* 3, 4, 2. Ita Seneca Agamemn. verſ. 878. *Merumque in auro veteris Aſſaraci trahunt.* In partibus *ſcilicet eſſe, fauere partium alterutri.* 3, 5, 23. 3, 14, 4. 4, 2, 5. In tempore, *h. e. opportune.* 3, 3, 13. In curulibus ſellis ſe ponere. 1, 13, 10. In *omiſſum & intellectum, ſic* comitiis, *pro in comitiis.* 3, 16, 1 *Ita legendum putem apud Lampridium Heliogab. cap.* 25. mimicis adulteriis: *loquitur autem ibi non de pœnis ſolum adulterorum, ſed ipſa libidine,* Talis locutio eſt: *gladiatorio munere præſedit,* Suet. Claud. 2, 7.

Inacceſſus aditus, *quo non poteſt accedi.* 3, 1, 15. ſaltus. 4, 12, 27.

Inauguratio Capitolii. 1, 7, 7.

Incaleſcere. 3, 15, 1.

Incendere, *pro animare, ſtimulare.* 3, 5, 13. cupidine libertatis incenditur populus. 1, 8, 7.

Incendium Romæ. 1, 13, 17. Incendio proximorum ædificiorum hoſtem ſubmouere. 4, 2, 59. Incendia Carthaginis. 2, 18, 8. Incendiis Vrbem diſtringere. 4, 1, 2. Incendium *metaphorice ſumptum, pro bello aut clade. ſic* INCENDIVM male obrutum reſurgit. 3, 21, 9.

Digitized by Google

21,9. Incendii Theſſalici cineres recaleſcunt. 4,2,53. Incendio *Antoniano* quaſi ignis acceſſit Lepidus. 4,6,1. Incendium ſuum ruina reſtinguere. 4,1,7. quaſi ex obruto Incendio ſubita de cineribus flamma. 2,15,15. INCENDIA parum fideliter extincta maiore flamma reuiuiſcunt. 3,5,14.

Incenſis mœnibus, quaſi ſacramento ne redirent, bellum mouent Heluetii. 3,10,2. *Sic, puto, legendum in carmine Petronii de bel. ciu. verſ.* 283. *Sumite nunc gentes* incenſis mœnibus *(editiones* mentibus*) arma. Nam mox idem quaſi repetit: Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.*

Incertum. *Vide* Dubium.

Incitatiſſimum viris armiſque tempus. *Præf.* 6. *h. e. promptiſſimum, fortiſſimum. Sic* incitatiſſimus furor *eſt apud Marcellinum.* 31,4. *pro maximo. Nam* incitare *interdum augere eſt, vt apud Tacitum* 3,25,1.

Inciuilius ſe efferre, *h. e. ſupra æqualitatem ciuium.* 1,26,8. *Tacito* 1, 12, 6. *eſt* pluſquam ciuilia agitare. *Vide Bernegg. ad Sueton. Caſ.* 75,10.

Inclinare ad hoſtem. 1,3,7.

Inclinatum cornu. 4,7,12. *in fugam nutans, vt alibi loquitur.* Inclinata acies *ſæpe apud hiſtoricos.*

Inclita Numæ religio, *h. e. celebris & magni æſtimata.* 1,2,1. Incliti armis Romani. 3,1,2. *deſcendit hæc vox à verbo* Cluo. Inclito portu vrbs. 1,20,1. *Ita Salluſtius H.* 4, 2,27. regnum Perſidis inclitis diuitiis.

Inconditus, *pro agreſti, rudi, impolito, ſic* Incondita moribus gens. 1,13,4. Inconditi clipei. 3,20,6. hoſtes, *pro inordinatis, confuſis & palantibus.* 1,17,5. Inconditæ rates. 3,8,3.

Inconſpicuus, *h. e. inglorius, ignobilis.* 4,2,67.

Incremare, *pro concremare.* 4, 12,24.

Increpare, *eſt hoſtibus illudere, dicteria in eos iacere.* 3,5,6. Increpare ambitum, moram, ocium. 4,2, 43. Increpare victis ſuperbe. 1,13, 17. *Non nimis placet ea lectio cum* Increpare *vix inueniatur tertio caſu iunctum. legendum forte:* gladio, inſuper væ victis increparent: *ſaltem addita particula* in; *& vna voce in duas diſparata, nam* b. *&* u. *frequenter inuicem mutant; &* æ. *diphthongus cum* e. *vocali in antiquis libris ſollemniter confunditur.* Increpare *etiam ad facta translatum, ſic* vallum Vrbis Remus increpat ſaltu. 1,1,8.

Incubare, *pro pertinaciter inhærere, incumbere. ſic* Italiæ Incubat Annibal. 2,6,57. Vrbis faucibus Porſena. 1,10,2. prædæ Hiſtri. 2, 10,2.

Incumbere, *pro ſummo ſtudio vrgere, ſic* Appuleius rogandis legibus incumbit. 3,16,2. Incumbere, *de bello quaſi mole aliqua dictum.* 4,2,6.

Incurrere in hoſte. 1,9,7. 3,4,1.

Incurſio Gallorum. 1,13,1. Incurſiones. 3,10,10. Streyffe. Incurſionibus crebris fatigare. 4, 12,47.

Incutere pauorem, *pro facere pau. terrere.* 3,10,14.

Indago, *proprie venatorium rete, per translationem de iis quoque dicitur, qui vndique opprimuntur, & cinguntur. ſic* quaſi per Indaginem captæ rates. 4,2,48. Cantabri ritu ferarum, quaſi Indagine debellati. 4,12,48. quicquid piratarum

 fuit,

Digitized by Google

fuit, quadam Indagine inclusum & oppressum. 3,16,11. *Sic Plin. Paneg. cap.* 34. *Mille* pœnarum indagine inclusi *delatores*.

Indicere bellum. 2,8,8.

Indictio belli. 4,10,2.

Indigena potio. 2,18,12.

Indignum facinus. 2, 16,1. imperio mulieris perire, Indignius. 2, 5, 3.

Indita saxeo monti vrbs. *h. e. imposita, inædificata.* 3,1,14.

Indoles Seruii eximia. 1,6,1.

INDOLIS magnæ signum, sperare semper. 4,8,3.

Induciomarus *Treuir.* 3,10,7.

Induere nomini capta oppida, *h. e. nomen eorum addere suo.* 1,11,9.

Indulgenter habere, *pro leniter tractare.* 1,18,15.

Indulgere aliquid alicui. 2, 14, 1. Ind. spectaculis. 3,12,10.

Indi. 3, 5,31, legatos ad Augustum mittunt. 4,12,62.

Industria Ciceronis. 4, 1,5. factorum. 1,8,1. fortunæ. 2,8,1. 4,2, 61. Tarquinii. 1,5,1. INDVSTRIA viribus temperatur. 2,12,3.

Industrie, 1, 6, 3.

Inequitare campis. 4,12,20.

INERTIA Cæsarum imperium consenescit. *Præfat.* 8.

Inescare, *esca obiecta illicere.* 3, 5, 13.

Inexpiabile bellum. *h. e. implacabile.* 4, 4,1. *Ita Liuius* 33,33,3. & *Iustinus.* 38,6,6.

Inexplebilis honorum fames. 3,21,6.

Infantes suos necant Cimbræ. 3,3, 17. in ora Romanorum mittunt Alpinæ. 4,12,5.

Infantia pop. Romani. *Præfat.* 5. 1,8,1.

ad Inferos secum ferre. 4,8,3. *Phrasis Sacræ quoque Scripturæ vsitata, vt Geneseos capite* 42. *in fin.* ab Inferis emergere, *dicebantur qui ex desperatis rebus eluctati erant, quasi à mortuis redirent.* 2,6,23. *Vide Desid. Heraldum ad ista Arnobii lib.* 2. Et ab Orci faucibus; *quemadmodum dicitur,* vindicari.

Inferiæ. 2,6,8. 2,18,12.

Inferre cladem. 1,13,3. lumen. 4,7,8. *Sic Ouid. Fast.* 2,352. ——illatis ignibus *acta patent.* signa. 1, 22,3. 2,17,6. stuprum. 1,7,10.

Inficiari, *pro negare.* 1,22,2.

Infidum glacie flumen. 3, 4, 5. *Eadem metaphora Tacitus* 1, 61,2. fallaces campos *dixit.*

Infinitiuus pro imperfecto indicatiui. 4,4,2. 4,11,3. & 8. *Quintilian. declam.* 3. *pag.* 8. *f. Sic in Suet. Ner.* 40. *f. lego*; præcipere conatus rem silentio oblitterare. *Est hæc enallage modorum apta narrationibus ὑποτυπωμέναις. qualis illa apud Sallust. Iug.* 100. Cos. omnia prouidere, apud omnes adesse, laudare, increpare merentes *&c.*

Influere, *de populo dictum, significat cum copia venire.* 1, 1, 9. *sic* Influentia negotia. *Plin. paneg. c.* 81.

Infractus *pro fracto.* 2, 2, 25. *Sic Liuius* 40,40,6. *Virg. Æn.* 12,1. & infractior, *Sulpicius Seuerus Hist. sacra lib.* 2. *pag.* 166.

Infulæ victimarum. 4, 2,92.

Infundere vrbi agmen militum, *pro immittere.* 3, 21, 6.

Ingauni *pop.* 2, 3, 5.

Ingenium Asturum in pacis partes promptius. 4, 12, 59. Græcum Italicis artibus mixtum. 1, 5,1. Romuli asperius. 1, 1, 17. Ingenio varii Rom. reges. 1, 8,1. Ingenia formantur situ locorum. 3, 2,2. N. 3, 4, 4. Ingenium loci, *pro natura loci.* 2, 6,16. 2,17,3. *Sic Plinius* 17,2,15. *Papinius Siluarum* 2. 278. *Sal-*

278. *Salluſt. H.* 3,5,3. *Ita* ingenium pauoris. *Claudianus in Eutrop.* 2, 470. *Liuius alicubi de Cenſura: vt* imperium ſuo vehemens, *manſueto permitteretur* ingenio. *Adde Plinium* 10.58. *f. Rutilius Itiner. verſ.* 328. ſiue loci ingenio, ſeu domini genio.

Ingratiſſimi hominum. 3,5,10.

Ingruentes hoſtes. 4, 2, 59.

Inhærere montibus, An den Bergen kleben. 4,12,18. ſcopulis. 4,12,46.

Inhiare auro, theſauris. 3,11, 2. & 5.

Inhibere adoptionem, *pro impedire.* 4,4,2. arcus, *pro remittere.* 4,10,6.

Inhonorata ſocietas. 2,8,5.

Inicit, *pro iniicit.* 1,10,5. N. *Ita Silius* 18,570. *Sic* abicit. *Iuuen.* 15, 1. adicit. *Martial.* 4,54. 10,82. *Vetus epitaphium; Centenas* adicit *numero creſcente coronas.* deicit. *Aſinius Gallus apud Sueton. de claris Grammat. cap.* 12. ſubicit. *Lucanus* 7,774. *Ouidius de Ponto* 2,3,37. Turpe putas abici, quia ſit miſerandus, amicum.

Iniicere manum. 3,14,5.

Inimicus nobilitati. 3,16,1.

Iniquus nobilitati. 3,16,1. N.

Inter Initia Vrbis. 3,19,2.

Iniuria fauorem conciliat. 4, 2,56. N. 4,4,4. Iniuriæ opportuni iuuenes. 4,4,2. INIVRIIS agitatus populus cupidine libertatis incenditur. 1,8,7. Iniuriæ & contumeliæ differentia. 4,12, 30. N.

Inmodum *pro admodum.* 3,1, 13 N.

Innoxia paſtoriæ ſectæ integritas. 3,12,2.

Inſani montes. 2,6,35.

Inſectari aliquē probris. 4,4,2.

Inſidere arcem. 3,21,7. 4,2,18. collem. 3,23,6. ha[illegible]nam. 4,7,6. mare. 4,8,1.

Inſidiarum fallacia. *Vide* F. Inſidiis mandare ſcelus. 3,1,4. Inſidias diſponere. 3,10,8. per Inſidias aliquem aggredi. 1,10,5. 2, 17,17. INSIDIIS ſublatus hoſtis videtur aliter vinci non potuiſſe. 2,17,7.

Inſignia magiſtratuum ab Etruſcis. 1,3,5,6. per Tarquinium. 1,8,5. regia regni. *Vide* R. Inſignia imperatoria proiecta. 1,18,7. N. *Exemplum ſimile, ſimulque traiectiuncula occurrit in Hiſt. Miſcella* 6,8 *vbi legendum:* Mithridates vix DC. equitibus comitatus aufugit, diademate & tiara, ne agnoſceretur, abiectis. Caſtra eius direpta &c. *Hinc intelligitur illud in libris Maccabæorum* 2,8. Nicanor depoſita veſte gloriæ, per mediterranea fugiens. *Adde Xiphilin. Traiano pag.* 254. Inſignia ſenatus, *pro ornamentis, hominibus qui ſenatum decorant.* 4,1,3. *ſic* inſignia virtutis. 2,2,22. *quæ alibi* monſtra virtutis *vocat.*

Inſignia *ſubaudi facta.* 3,10,4.

Inſignia trabeis & faſcibus trophæa. 2,17,16. inſignibus *Marcomanorum* ſpoliis trophæum. 4, 12,23.

Inſimul, *pro iunctim, ſimul. Præfat.* 3. 2,20,1. *Ita Statius Silu.* 1,6, 36. *Et gentes alis* inſimul *togatas. Collectio Chron. ex Anonymo qui ſub Alexandro Seuero vixit, ſine lib.* I. *Fiunt* inſimul *anni CCCXLVI.* Vt autem inſimul omnes conſpexit. *Geſta DEI per Francos pag.* 63. *verſ.* 27. *Adde Paul. Diac. lib. XV. in monte Attila. Apuleius* I. *Florid. hoc ſenſu vtitur voce* Cunctum.

Inſolentia Fabiæ.1,26,3.Gallorum. 1,13,17.Lepidi.3,23,2.

Inſtar naualis belli, *h. e. ſpecies, ſimilitudo*. 3,5,18.

Inſtare, *pro adeſſe, incumbere, vrgere, imminere*. 3,5,7. Inſtare veſtigiis. 4,11,8.

Inſtinctus deorum. 1,9,1.

Inſubres aſſidui Rom. hoſtes. 2,3,3. vincuntur. 2,4.

Inſulæ Fortunatæ. 3, 22, 2. Inſularum fatum. 3,9,1.

Inſultare. 1, 18, 4. Inſultatum reliquiis C.Gracchi. 3,15,6.

Inſultatio Germanorum inter cædem Varianam. 4,12,36.

Inſurgere totis viribus. 3,18,13. *ſic* Conſurgere.

Intacti Vmbri, *h. e. bello nondum laceßiti*. 1, 17, 2. Intactæ viæ, *per quas nemo iter fecit*. 3, 10, 22. *Sic* Intactum fretum *eſt apud Claudian. belli Getici principio. In eodem tamen carmine verſ.* 180. *non* intactum nubibus Olympum *legerim, ſed* intectum.

Integer & recens. 3, 1,13. *Idem quod intactus, ſic* Integra prouincia. 2, 17,17. *Cæſar de bel. ciu.* 2,5. ſuos cohortatus, quos integros ſuperauiſſent, vt victos contemnerent.

Integrata amicitia. 4,10,1.

Integritas paſtoriæ ſectæ. 3,12, 2. virginitatis. 2,6,40.

Intelligit vires ſuas Hiſpania iam victa. 2,17,4. *Idem verbum in ſimili ſententia Plauti: Tum denique homines noſtra* intelligimus *bona, Cum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.* Intelligere pacem. 4, 12,20.

Inter duos currus diſtractus Fufetius. 1,3,8. Inter manus laceratus Athenio. 3, 19, 12. Bæbius. 3,21,26. Inter mortem Tarquinii ſubſtitutus Seruius, *h. e. dum moritur*. 1,6,2. Inter *etiam poſtponitur, vt* Cretam inter. 3, 6, 3. Rhodanum Inter 3, 10, 2.

Interamnium *vrbs*. 3,21,27.

Intercedit bello Oceanus æſtibus ſubductis. 3,10,5. *h. e. impedit pugnam, & vetat. quo ſenſu & Tribuni pl. dicebantur* intercedere.

Interceptus cos. *h. e. captus*. 2,2, 11. *ſic* Interceptus exercitus. 3,4, 4. Interceptæ naues. 3,7,3. Intercipi *etiam dicitur, quod alii deſtinatum, ab alio excipitur. ſic* Intercepta tempeſtate victoria. 2,2,32. Interceptum à Ioue votum Marti nuncupatum. 2, 4, 4.

Intercidere, *pro perire, intercipi*. 2,2,31.

Intercludere hoſtem commeatibus. 3,19,11. 4,2,42.

Interdicere igni & aqua. 3, 16, 2.

Interdiu tenebræ. 4,2,45.

Interfluens Vrbi Tiberinus. 1, 4, 2.

Interim, *pro interdum*. 1, 26, 6. *Sic apud Senecam de ira* 1,16. Interim *optimum miſericordiæ genus eſt, occidere, & Conſol. ad Heluiam* 16, 11. *&* 12. *Item Senecam Tragœdum in Hercule Oetæo, verſu* 481. *Plinium epiſt.* 10, 17. *Quintil. Inſtit. Orat.* 10, 1. *p. & Declam.* 9. §. 30. *Apuleium lib.* 1. *pag.* 119. *Senec. pr. Epitom.* 4. *Controuerſ. & alter Seneca de benef lib.* 1. *in fine. Corrigendus eſt Seneca Controuerſ. IX.* quæ inter iocum ipſis dominis veniunt, *lege*: quæ interim cum ipſis dom. veneunt.

Intermœnia. 1,4,2.N. *Ad eam formam compoſita ſunt* intercolumnia *apud Cicer. in Verrem*. 1,19. interfemineum *apud Apulei. in Apologia.* internodia *apud Virg. in Ci-*

circa

circa finem. interſcapilium *apud Apulei.princ. Floridorum.*

Internicio, *vniuerſalis clades,* Auff das Haupt.2,17,16. 2,18,6.

Internoctu. 4,2,45. N.

Interuenire, *pro intercedere. ſic* Interuenit pro ſociis pop. Rom. 1,13,6. Interueniunt raptæ pugnantibus.1,1,14. Interueniente flumine ignis abrumpitur. 2,2,1. Interueniente quaſi natura, ad mare ſubſiſtunt Thraces. 3,4,2.

Inteſtinum mare, *pro mediterraneo.* 4,2,76. *Graci τὴν εἴσω θάλασσαν appellant, Agellius.*10,7.

Intolerantius, *pro intolerabilius.* 4,12,36. *Hoc ſenſu vſus eſt Ovvenus acutus epigrammatum ſcriptor. Coniugio eſſe iugum non* intolerantius *vllum.*

Intra gloriam facinus Horatii, *h.e. minus glor a.* 1,3,5. Intra pudicitiam Auguſti, pulcritudo Cleopatræ. 4,11,9. *Sic Quintil.*11,3,6. *Scripta Hortenſii* intra famam *ſunt. h. e. minora fama. Vtitur eleganter Thuanus vbi de Tataris Præcopienſibus dicit eos cibo & potu vti,* non modice tantum, ſed intra modum. *Vtitur & Lipſius de M. R.* 3,4. gladii certe breuiculi, & valde intra pili modum. *qui tamen in eadem voce Senecam de benef.* 6, 32,1. *corrigit. Sed rectius, ſi quid video, exponit Berneggerus,* intra pudicitiæ maledictum, *cum nondum adhuc publice male audiret. quod etiam velle videtur Gruterus ſuſpicion.* 8, 10. Sic *intra pubertatem mori,* eſt nondum puberem mori, Caio Inſt. 2,4,3. Horat. ad Piſones: *Intra ſpem veniæ cautus* —— Intra ripam, *h.e. in citeriore ripa.*3,10,14. *Sic Ouidius Triſt.* 2, 127. *Voce* Citra *vtitur.*

Intremiſcere. 4,3,8.

Introiſſe victoria fuit. 2,7,11.

Inuadere hoſtem, *pro aggredi.* 1, 16,7.4,2,95. Vrbem.1,13,14.3,20, 11. maria. 3,6,1. Inuadere *ſignificat aliquid vi aut fraude occupare. ſic* Inuadere gubernacula Vrbis, 1,6,1. regnum. 1,8,1. regnum & bellum. 2,14,3. rempublicam. 4, 2,11. Sich impatroniren.

Inuehi in fugientem, *pro perſequi fug.*4,2,84.

Inuenire quoſdam, quam vincere, maior labor.2,3,4. Inuenire, *pro offendere* Antreffen.3,10,7.

Inuictus armis pop. Romanus. 3,1,2. Inuicta Cæſarum fortuna. 4,7,10. Cimbrorum rabies. 3,3,5. Numantia. 2,18,2. Inuicti à veris regibus Romani, ab imaginario ſuperantur.2,14,4.

Inuidia deûm. 1,13,1. *Sic Curtius* 6,2,19. *&* 10,5,10. fortunæ. 4,2,1. Inuidia vicit clementiam Cæſaris. 4,2,92. Inuidia ex potentia. 4,2,8. Inuidia, *pro odio & mala exiſtimatione,* Vnglimpff/ Nachred. διαβολὴ, Dionyſ. in Excerpt. Valeſ.pag.533. Cic. ep. fam. 8,8,4. *ita* ſub exteri regis inuidia graſſantur Cilices. 3,6,2. *h. e. regis nomen prætendunt, eique inuidiam concitant. Sic Tutores* regis ſub aliena inuidia regnaſſe, *eſt apud Liuium.* 24,25,2. *Inuidia regnare mea* —— Lucan. lib. VII. v. 269. *Diocletianus* ſeueritatem ſuam aliena inuidia voluit explere. *Hiſt. Miſcella* 10,44. *Sic Arnob. lib.* 1. *Vt inter Aſſyrios & Bactrianos &c. dimicaretur,* inuidia noſtra hæc fuit? Inuidiam extenuare. 3,18,1. Verglimpffen.

Inuiſus, *pro nunquã viſo.*4,12,27.

Inuitat occaſio.3,5,4.

Inuius exitus. 3,20,4. ſaltus. 1, 17,3. Inuii tumuli. 3,10,22.

Inultum cadere, more pecudum. 3,3,18. N. *ſic in Salluſt. Catilin.* 58,11. *Cauete, ne* inulti *animam amittatis, neu capti potius*, ſicuti pecora, *trucidemini Ioſephus* 13,24. *vertit* ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην βοσκημάτων κατασφάζεσθαι. non inultum occumbere ſolatio morientibus. 3,3,18. N. 3,21,20.

Inundatio ſanguinis. 1,13,17.

Inuoluere, *pro conſpergere, complecti, trahere. ſic* bellum Tarentinum totam fere Italiam vna ruina inuoluit. 1,18,1. Mithridates totum Orientem ſua ruina inuoluit. 3,5,21.

Inuſitata maxime terrent. 1,18,6. N. *Hoc vult Parmenio apud Curtium* 4,13,5. *Vanis & inanibus, militem magis quam iuſtis formidinis cauſſis moueri. Vide Plut. Mario cap.* 23. *Iuſtinum.* 11,9,7. *Caſ. Ciu.* 2,4.

Ionium mare. 2,7,6. 2,15,1.

Ipſe *fere emphaticum eſt, vt in his.* Ipſe ille. 4,2,1. *ſic Cicero ad Atticum* 2,1. *me* illum ipſum *vindicem æris alieni. Sic emendandum putabam in Iuſtino* 5,4,14. Ipſos illos *deos gratulantes tulere obuiam, quorum exſecrationibus erat deuotus.* Item in Seneca ad Marciam cap. III. *ipſis illis (non illam) hoſtibus eum veneratione & pace mutua proſequentibus.* Sic Tacit. 1,43,5. *iidem iſtis cum militibus.* Apulei. Apolog. *eandem illam filia ſua machinam Rufinus admouet.* Ipſo aduentus hoſtici nuncio fugitur Antiochus. 2,8,10. Ipſo Punici maris nomine quidam deficiunt. 2,2,17. *quo loco etiam* Punico *legitur. vtrumque defendi poteſt. prius eſt vt illud Sidonii epiſt.* 8,12. Quamlibet ſola hiemalium menſium nomina tremas. *poſterius vt illud Ouidii epiſt.* 13,53. Ilion, & Tenedos, Simoiſque, & Xanthus, & Ida, Nomina ſunt ipſo pæne timenda ſono. Sic *Nazarius Paneg. cap. XVIII.* Quid memorem Bructeros? quid Cheruſcos, Vangionas, Alamanos, Tubantes? Bellicum ſtrepunt nomina, & immanitas barbariæ in ipſis vocabulis adhibet & horrorem. *Sic noſter Flor.* 3,10,20. nomine ad terrorem compoſito. *Hieron. tomo IX. pag.* 174. A. portenta magis quam nomina. Ipſorum etiam barbari barbarorum Myſi. 4,12,13. Ipſa beneficiorum potentia grauis liberis. 4,2,92. Ipſa clades imperatoris ſacramentum auget. 4,2,65. in Ipſa morte, ira viuit. 1,18,17.

Ira viuit in ipſa morte. 1,18,17. Idem expreſſit *Silius fine libri quinti:* Fronte minæ durant, & ſtant in vultibus iræ. *Sic de Catilina Salluſtius:* ferociam animi quam habuerat viuus, in vultu retinens. Iræ *pluraliter.* 2,15,18.

Ire in arma. 4,5,2. in ſudorem, *pro reſolui.* 2,4,2. furor Iſſet vltra Alpes. 4,1,9.

Irrigari, *pro vegetari ſanguine digeſto.* 1,23,2.

Iſara *fl.* 3,2,4.

Iſauricus cognomen Seruilii. 3,6,5.

Iſaurus *vrbs.* 3,6,5.

Ita, *iurandi formulis inſeruit.* 1,1,18.

Italia ſubacta. 1,26,9. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5. Italiæ vaſtatio. 2,6,8. Italia ſua contenti debuerant eſſe Romani. 3,12,6.

Italorum rebellium duces. 3,18,6. N. *quibus adde* Duillium *apud Frontinum* 1,5,17. Guttam Capuanum *apud Appianum ciu.* 1. *p.* 405. Statium *apud eundem ciu.* 4. *p.* 603.

Iter

Digitized by Google

Iter aperire ad victoriam. 1,14,3. in Italiam. 2,6,4. adgubernare pedibus. 3,5,16. ſtellis ſequi. 3,5,28.
Itum eſt. 1,9,8.
Iuba *Maurus*. 4,2,34. Pompeianarum partium. 4,2,65. interficiendum ſe præbet. 4,2,69. de Iuba triumphus Cæſaris. 4,2,89.
Iubere leges, *h. e. ratas habere, facere*. 3,17,8. tributa, *pro imperare*. 2,6,2.
Iudæi. 3,5,30.
Iudiciariæ leges. 3,12,9.
Iudicio ſuo, ſcelere alieno vti. 4,7,15.
Iudicia ad equites translata. 3,13,4. in quæſtu habita. 3,12,9.
in Iugulo hoſtes. 2,6,32.
Iugum, *pro culmine montis*, Maleum. 2,9,4. Pyrenæum. 2,17,6. Iuga Alpium ima. 2,3,4. *Vide* Ima. Iuga Tridentina. 3,3,11.
Iugum. 1,11,13. N. ſub iugum mittere. 1,11,13. 1,16,11. *&* 12. quaſi Iugo ſic ponte captus Rhenus. 3,15,10. Iugum, *pro ſeruitute. ſic* Iugi impatientes populi recens domiti. 2,17,8. 4,12,2. *Sic apud Tacitum H*. 4,17,8. *Seruiirent Syria Aſiaque, & ſuetus regibus Oriens: multos adhuc in Gallia viuere, ante tributa genitos.* Iugum excutere. 2,14,2.
Iugurthinum bellum. 3,1.
C. Iulius Cæſar. *Vide* Cæſar.
Iulius Cæſar *Sextus* cos. 3,18,8. vincitur à ſociis. 3,18,12.
Iulius Proculus. 1,1,18.
Iulia Pompeii coniunx. 4,2,13.
Iulia gens. 4,4,2.
Iulus Albam condit. 1,1,4. *Idem diceret Arnobius lib. 2. ſi per correctores liceret. Verba ſunt editionum:* Cuius ſocer Latinus fuit? Æneæ: genitoris Latinus cuius? Albani oppidi conditoris. *Cui dubium eſſe poteſt, quin ſcripſerit auctor:* Genitor is cuius? *ad quod* is *imperiti notarunt* Latinus, *quaſi de eo loqueretur, non de Ænea: quæ gloſſa ſollemni librariorum more deinceps in contextum recepta eſt: & quod alius videretur ſenſus turbatior, duæ voces coniunctæ.*
Iungere ponte Vrbem, ſic Bonna & Geſonia pontibus iunctæ. 4,12,26. mole, bello regionem. 2,2,2. Boſphoron. 3,5,25. *ſic* ponte committere *dicit* 1,4,2. flumen *gelu concretum* iungit ripas. 4,12,18. Iungere manus, *integratæ amicitiæ ſignum*. 4,6,3.
Iupiter quaſi præſens in Capitolio. 1,13,13. 3,21,16. intercipit votum Gallorum. 2,4,4. Feretrius. 1,1,11. 1,12,9. 2,4,5. Stator. 1,1,14.
Iurare in verba. 3,16,2.
Ius apud barbaros nullum. 1,13,6. IVRIS quod ipſe compoſueris, obliuiſci non decet. 1,24,2. N. Iure agere, *h. e. iure gentium queri de illatis iniuriis*. 2,5,3. IVRE retinentur prouinciæ. 4,12,19. Iure ſæuitum. 3,21,8. *niſi forſan ex more* Flori *addenda vox*, quaſi iure. *vt* 3,14,7. *aut intelligendum de iure non iuſto, de quo* 3,23,3. N. Iure ſuo remp peculantur equites, *h. e. conceſſa legibus poteſtate abutuntur ad peculatum*. 3,17,3. Ius belli. 3,5,13. 3,19,6. 3,23,3. ciuitatis. 1,14,1. 3,18,3. hereditarium. 2,8,7. *quo loco malim legere;* hereditario iure poſſidebat, *ſicut infra* 3,13,5. *nec enim poſcere Lyſimachiam opus habebat, quam iam obtinebat, & inſtaurabat, vt teſtatur Liuius* 33,24,9. *Ita forſan emendandus Apuleius Apolog.* neminem noſtrum pauperem eſſe, qui ſuperua-

Digitized by Google

peruacanea nolit, poſſidet, (*pro* poſcit) neceſſaria. Ius imaginarium. 3,11,5. prouocationis. 1,9,4. ſanguinis. 3,1,15. teſtamenti. 2,20, 3. tribuniciæ poteſtatis. 3,14,5. victoriæ. 2, 7, 4. 3, 7, 6. Iura armis ſæuiora. 4, 12, 32. humana atque diuina. 3,5,7.

Iuſiurandum non remeandi niſi capta vrbe, & ſimilia. 1,12,8. N. 1,16,7. N. 2,4,13. N. *Tale etiam Labieni apud Caſ. ciu.* 3, 87. *& Cæſarianorum apud Appian. ciu. lib. 2. pag.* 467.

Iuſta, *pro inferiis.* 4,2,60.

IVSTITIA gubernanda imperia. 1,2,4.

Iuſtus exercitus. 3, 20, 6. & 7. Iuſtum prœlium. 2,7,11. *Hoc ſenſu* iuſta arma *apud Tacit.* 14,32.4. *qua* militaria *ſunt Salluſt. Cat.* 56, 3. *apud eundem Tacitum etiam reperitur* juſtus exercitus H. 4,21,2. *id eſt plenus. nos exprimimus eodem ſthemate,* ein rechtes Heer. *Sic noſter.* 3,20,7.

Iuturnæ lacus. 2,12,16.

Iuuenis appellatur Auguſtus intra viceſimum annum. 4,4,1. N. Iuuenis, *pro homine quadraginta annorum.* 4, 8, 4. IVVENES opportuni iniuriæ. 4,2,2.

Iuuentius prætor vincitur à Pſeudophilippo. 2,14,4.

Iuuenta imperii. *Præf.* 7. Iuuentæ prima fax. 1, 1, 5. *pro primo impetu feruoris iuuenilis.* Iuuenta ætas eſt. 1, 7, 7. N. *Vide centuriam epiſt. philolog. editam Francofurti anno* 1614. *epiſt.* 36. *quæ eſt Hermanni Buſchii.*

Iuuentas *pro dea iuuentæ.* 1,7,7. *pro ætate.* 2,1,1. Dio pag. 611. C.

Iuuentus *pro iuuenibus* diuiſa per tribus. 1, 1, 15. mirum in modum exercita. 1,3,2. Capitolium defendit. 1,13,13.

K.

Κραιπάλη. 2,10,3. N.

L.

Labienus *T.* 4,2,83.

Labienus *ſuperioris filius.* 4,9,3.

Labor ventorum. 4,11,5.

Laborare, *pro periclitari.* 1,12,11.

Lacedæmon *vrbs.* 2,2,23. compeſcitur. 2,7,12.

Lacedæmonii Tarenti conditores. 1,18,2. & 6.

Lacerare ſemet bellis ciuilibus. 2,19,4. Lacerare furtis hereditatem. 4,4,2.

Lacertos mouere, *pro conualeſcere. Præfat.* 8.

Laceræ comæ. 1,1,14.

Laceſſentibus cauſis. 2,17,5. finitimis. 1,9,6.

Lacones trecenti. 2,8,11. *Admonent hi loci apud Senecam Suaſor.* 2. *ibi Victor Statorius.* Trecenti, ſed viri, ſed armati, ſed Lacones, ſed ad Thermopylas. Nunquam vidi plures trecentis, *lege* trecentos, *& hoc eſt, quod decentiſſimi generis ſtultam ſententiam vocat Seneca. Pluribus exponerem τὸ γνήσιον huius lectionis, ſi modus inſtituti caperet.*

Lacus Mæotis. 3,4,6. Regilli. 1, 11,2. Vadimonis. 1,13.21.

à Læuis. 3,2,2.

Læuinus *M. Valerius* cos. 2,6,25. Philippum vincit. 2,7,6.

Lamponius *Samnis.* 3,21,22.

Lanceæ Cimbrorum. 3,3,16.

Lancia *vrbs.* 4,12,56.

Lapidare, *lapidibus obruere.* 1, 22, 2.

Lapidatio, *coniectio lapidum.* 3, 8, 6.

Lapis, *pro milliari.* 2,6,56.

Largitio bellorum gladiatoriorum

riorum cauſſa. 3, 12, 10. Largitio Druſi. 3,17,6. Largitione ſuſpectus Mælius. 1,26,7. nulla Largitione in pretium libertatis corrumpi. 1,26,6. Largitio *igitur tam ad alias quoque liberalitates pertinet; tum in ſpecie ad editiones gladiatorii muneris, aliorumque ſpectaculorum. Quamuis Agretius diſtinguat* Largitatem *humanitatis eſſe*; Largitionem *ambitionis*.

Lars Tolumnius rex Veientium. 1,12,9. Vide Val. Max. lib. X.

Laſthenes *Cretenſis*. 3,7,6.

Late *fere eſt noſtrum* weit und breit circumfert arma pop. Romanus. *Præfat*. 2. Late per Etruriam infeſta ſigna volitant. 1,17,2.

Late fuſus exercitus. 2, 16, 5. Late fundis ciuium Romanorum tenetur Sicilia. 3,19,3. N. Late concurritur ad nomen Marii. 3, 21, 11. Late Parthos cædit Ventidius. 4, 9,5. Late domantur Liburni. 2, 5, 4. Latius naufragia ſua trahunt Galli. 1,13,19. Latius ærarium replent opes Cypriæ, quam vllus triumphus. 3, 9, 5. Latius vt vinceret Cæſar, Pompeianis acceſſit Iuba. 4, 2, 65. *Horatius Od*. 3,17. Late tyrannus. *Salluſt. Iug*. 5,5. *Syphacis* Imperium *in Africa* late valuit.

Latebræ ignibus ſeptæ. 2,3,5.

Latifundia. 3,19,3.

Latinarum feſtum. 3,19,8.

Latini vincuntur. 1, 14. mixti Romanis. 3,18,1. 1,1,9.

Latium. 1,1,4. 1,7,4. N. 1, 11, 1. contra Vrbem conſurgit. 3,18,5.

Latio promiſſa ciuitas. 3, 12, 9.

Latrones, *pro piratis*. 3, 6, 2. *ſic* Latrocinium maris *pro piratica eſt apud Iuſtinum* 43,3,5. *Strabo lib*. 14. *habet* λῃστεία καὶ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. *Ita* Latrocinari *eſt piraticam facere*. 3,6,3.

Latrocinia magis quam bella. 2,3,4. ad latrocinia magis, quam aperto habiles Marti, *Marcellinus* 15,23. *Sic apud Salluſt. Iug*. 97,6. *pugna* latrocinio magis, quam prœlio *ſimilis*. *Liu*. 35,7,6. latronum magis, quam hoſtium *excurſiones*. & 33, 15, 2. proximum bello quod erat, in latrocinium verſi. *Vide Gentil. de iur. belli* 1,2. Latrones & hoſtes *in libris iuris ſæpiſſime opponuntur. Vide Lexicon Briſſonii, voce* latrones. Latrociniis euaneſcere. 3,3,18.

Latus imperii nudum. 3, 5, 4. *Metaphora à gladiatoribus deſumpta, quos vt ait Seneca de ira* 1, 11, 2. ars tuetur, ira denudat.

Laureati victoriæ nuncii. 3,3,20.

Lauro *vrbs*. 3,22,7. apud Lauronem cæſus Cn. Pompeius Magni filius. 4,2,86.

Laurus in prætoria nata. 2,7,7. Laurus, *pro triumpho*. 4,2,88. 4,12,53.

Lectulus aureus. 3,5,28.

Legatio, *pro officio legati ſiue locum tenentis*. 2,8,14. *pro officio legati, ſiue nuncii*. 2, 2, 23. *pro legatis ipſis*. Legatio Allobrogum ſollicitatur à Catilinariis. 4,1,9. Appuleii ad Senatum. 3, 16, 6. Cæſaris ad Ariouiſtum. 3, 10, 11. Cimbrorum ad Romanos. 3,3,2. Cimbrarum ad Marium. 3, 3, 17. Indorum ad Auguſtum. 4,12,62. Orodis ad Craſſum. 3,11,4. Pyrrhi ad Romanos. 1,18,20. Romanorum ad Achæos violatur. 2,16,2. ad Illyrios violatur. 2,5,3. ad Iugurtham corrumpitur. 3, 1, 6. ad Tarentinos violatur. 1,18,5. Sarmatarum, Scytharum, Serum ad Auguſtum. 4,12,62. Legationis dux, *h.e. princeps*. 2,6,7.

Digitized by Google

Legati, *pro vicariis imperatorum, lieutenants*. 3, 6, 8. 3,10,7. 3,22,6. 4,2,26. & 31. 4,9,4. & 5. 4,12,51.

Legiones tres à Germanis cæſæ. 4, 12, 34. vndecim à Parthis. 3,11,2.

Lentulus *Marcellinus* legatus Pompeii 3,6,9.

Lentulus prætor vincitur à ſeruis. 3,19,7.

Lentulus *Cn. Cornelius Clodianus* vincitur à Spartaco. 3,20,10.

Lentulus *P. Cornelius Sura* prætor coniurat cum Catilina. 4,1,8.

Lentulus *L. Cornelius Crus* cos. 4,2,15.

Lentulus Dacos vincit & Sarmatas. 4,12,19. & 20.

Lentulus Getulicus. *Vide* Coſſus.

Lentuli *Batiati* ludus gladiatorius. 3,20,3.

Leonidas. 2,2,4.

Lepidus *M. Æmilius* bellum ciuile concitat. 3,23.

Lepidus *M. Æmilius* triumuir. 4,6. fratrem proſcribit. 4,6,4. ad Vrbis præſidium relinquitur. 4, 7, 5.

Leucas inſula. 4,11,4.

Leucates mons. 4,11,4.

Leuis armatura. 4,2,49. Leuia præſidia. 4,2,18.

Lex Sulpicia. 3,21,6. Leges agrariæ. 3,3,3. 3,13,1. Auguſti. 4, 12, 65 frumentariæ. 3, 13, 1. Gracchanæ. 3, 16, 1. 3, 17, 1. & 6. iudiciariæ. 3, 12, 9. Leges Rom. à Græcia allatæ. 1,24,1. Leges citant nefas, *h. e. facinus examinatur legibus*. 1, 3, 5. Leges ferre, iubere. 3,17,8. ferre *pertinet ad magiſtratus*; iubere *ad populum*. Leges pacis, *pro condicionibus pacis*. 2,6,59.

Leuare *pro extollere, altiorem facere. ſic* hiems altius Leuat Alpes. 3,3,11. *Vide etiam* H.

Libanus mons. 3,5,29.

Libellus rationes theſaurorum continens. 4,12,44.

Liberi Cereriſque certamen Campania. 1,16,4.

LIBERIS grauis eſt ipſa beneficiorum potentia. 4,2,92.

Liberaliter educari. 1,6,1.

LIBERTAS omnibus potior. 4,2,25. LIBERTATIS cupidine incenditur populus ini[illegible]iis agitatus. 1,8,7. Lib. gaudium. 1,9,3. 2,7,14. in Lib. pretium nulla largitione corrumpi. 1,26,6. Lib. vindices imperio ornati. 1, 9, 1. Lib. acerrimus cuſtos pop. Romanus. 1,26,6. Libertatem quam maxime reſtitutam voluerunt, perdiderunt Brutus & Caſſius. 4,7,1. Lib. à dominis datam in ipſos exigere. 1,21,2. in Lib. excipi. 2, 6, 4. ad Lib. vindicandam accendi. 1, 9, 1. Libertate à Romanis data, aduerſus ipſos vtitur Critolaus. 2,16,2. pro LIB. pugnantium cruentior pugna. 3,10,4. pro Lib. arma corripere. 1,9,6. 1,10,1. 1,11,5.

LIBIDO non minus exoſa, quam ſæuitiæ. 4, 12, 31. Libido Sexti Tarquinii, regibus imperium abrogat. 1,7,9. Appii Claudii, decemuiris poteſtatem. 1, 24. Libido pugnandi, *pro ardore*. 4, 2, 46. libidines, *pro congreſſibus Venereis*. 4,11,2. *Sic Propertius* 2, 16, 1. *Rumpat vt* aſſiduis *membra* libidinibus.

Libo *L. Scribonius*. 4,2,19. Pompeii legatus. 4,2,31.

Liburnæ *nauium genus*. 3,9,5.

Liburni *pop*. 2, 5.

Libycum mare. 3,6,9.

Licentiæ ſcelus addere. 2,5,2.

Licinius Craſſus *M.* Spartacum vincit. 3,20,12. *Vide etiam* Craſſus.

Lico-

Lictoris virga. 4,12,31.
Lictoriæ virgæ ſonus. 1,26,3.
Ligures aſſidui Rom. hoſtes. 2, 1,3. Liguſtius ſinus. 3,6,8.
Lilybæum *vrbs*. 2,2,14.
Limen maris, *pro oſtio, ingreſſu primo*. 3,6,9.
Lingua cauſſidici vipera appellata. 4,12,37.
Liris *fl.* 1,18,7.
Liris *vrbs*. 1,18,24.
Litare ſanguinem. 3,4,2. extis. 4, 12, 17. Litare Manibus occiſorum. 2,5,4. 3,18,14.
Liuius Druſus *M.* trib. pl 3 17.
Liuius Salinator M. debellat Aſdrubalem. 2,6 50.
Locus ſceleris & pœnæ idem. 2,2,29. N. *Adde Val. Max.* 1,1, 19. *& Dionem lib.* 51. *pag.* 513 Loci fiducia reſiſtere. 2, 8, 11. Loci ingenium obſeruare. 2, 6, 16. Locum in prœlio captum, amiſſa anima corpore tegere. 4, 1, 12. *Totidem verbis Salluſtius*. Loco mouere vrbem. 2,15 6. Locorum ſitus ingenia format. *Vide* I. Locis tuti populi. 2,3,4.
Longe illis nauticæ artes. *h. e. artes nauticæ nihil profuerunt illis*. 2, 2. 8. *ſic explicat ipſe Florus* 2, 6, 34. Longe illi triplex murus &c. niſi quod hactenus profuere. *Sic Virg. Æn.* 12,52. Longe illi dea mater erit -- *Ouid. Metamorph.* 8,435. ne longe tibi captus amore Auctor —— *Hieron. fine apologiæ ad Domnionem*; Procul Epicurus, longe Ariſtippus. *Hinc corrigendum putem Cæſ. de bel. Gall.* 1,36. *vbi vulgo*; longe ab his fraternum pop. Romani nomen abfuturum, *putem, inquam, ſcribendum*; longe iis fr. p. R. n. futurum. *Vide Lipſii notam* 480. *ad paneg. Plinii. & Liuinei in paneg. vet. pag.* 289. *f. Item Ouid. Epiſt.* 17, 53. *Sic Papin. Theb.* 3,666 —— procul hæc tibi mollis Inſula, terrificuſque aberit dementia Phœbi.
Longini *familia patricia*. 4,1,3.
Loqui *dicitur* fama. 4,10 7.
Lorica *pro opere circumdati obſeſſi*. 2, 18, 13. 3, 10, 26. *Quid proprie ſit, vide apud Vegetium* 3, 28. *& Lipſ. Poliorc.* 2,2.
Lucania 2,6 30. conſurgit contra Romanos 3 18,6.
Lucani. 1,18,1. vincuntur à Carbone. 3,18,13.
ad Lucernam legere. 4,2,71.
Lucretia. 1,7,10 1 24,2.
Lucrinus portus. 1,16,4.
Luctatur pop Rom. cum finitimis. *Præfat.* 5. domi, 2, 1, 2. Luctari *vocat bella vt non magna, ita difficilia gerere, viribus nondum confirmatis*.
Lucullus *L. Licinius* Turdulos vincit 2,17,11.
Lucullus *M. Licinius* Thraces vincit. 3,4,6.
Lucullus *L. Licinius* Mithridatem vincit. 3,5,2. & 17.
Lucullus *L. Licinius* vincitur à ſeruis. 3,19,11.
Lucus Aſylum factus. 1,1,9. in Lucis conuentus Gallorũ. 3,10,21.
LVDIBRIVM calamitatem auget. 3,20,2. Ludibrio hoſtium ſe eximere. 3,21,15. Ludibrio eſſe. 3, 11,10. & 11. haberi. 3,21,26. Ludibriis fœdare mortem. 3,4,2.
Ludibundus. 2 10,2.
Ludimagiſtri Faliſci perfidia. 1,12,5.
Ludii. 3,20,3.
Ludus gladiatorius. 3,20,3.
Ludi *pro ſpectaculis* Aſculanorum. 3, 18, 9. equeſtres. 1, 1, 10. Nemeæ. 2, 7, 14. Tarentinorum. 1,18,4.

Lumen

Lumen prætoriæ nauis. 4,8,5.
Luna commilitans. 3,5,22. Luna quarta.1,18,19. N.
Lupa Romuli nutrix. 1,1,3.
Luſitani. 2,17,12. Viriato militant.2,17,15. Sertorio.3,22,1.
Luſtrata quaſi incendio Gallico Vrbs. 1,13,18.
Lutatius Catulus C. cum Pœnis debellat. 2,2,23. alii ſcribunt *Luctatius*, ſed illud rectum eſſe claret ex verſu Silii 13,730. *Æquoreus victor cum claſſe Lutatius armis.*
Q. Lutatius Catulus Lepidum compeſcit 3,23,6. *Vide etiam* C.
Luxuria, *pro luxu*. 1,18,22. LVXVRIA ſua debellatus Antiochus. 2,8,10.
LVXVS famem facit. 3,12,8.
Luxu extinctus furor Antonii. 4,11,1. Luxus *pluraliter*. 2,8,8.
Lyſimachia *vrbs*.2,8,7.

M.

MAcedo, *pro Macedones. Vide* Sing. pro Plur. affectator imperii populus. 2,7,2. Macedones. 1,18,27. Macedonum tributarii Thraces 3,4,1.
Macedonia. 1,18,6. debellatur, 2,7. iterum.2,12. tertium.2,14. in partibus Pompeii.4,2,5.prouincia Bruti.4,7,4.
Macerare hoſtem, *attenuare & vexare*. 2,6,28.
Machinas incendere.4,2,24.
Macra *fl*. 2,3 4.
Macte.2,18,16.
Mæander *fl*. 2,8,15.
[illegible]lius *Sp*. regnum affectat. 1,26,[illegible]. *apud Plut. Bruto cap.2.corrupte eſt* Μάλλιος Σπόριος.
Mæotis lacus.3,4,6.
Magaba mons.2,11,5. N. *Totum locum ita reſtituo:* quamuis ſub aduentum hoſtis, relictis ſedibus, in altiſſimos ſe montes recepiſſent. Toloſtobogii Olympum, Tectoſagi Magaba inſederant. vtrinq; fundis ſagittisque acti &c.
Magiſter regis. 4,2,60. *h. e. qui eum inſtituit quacunque in re.* Plaut. Bacchid 3,3,42. *Virg. Æn.* 5,669. —— nec exanimes poſſunt retinere magiſtri. *Statio ſilu.* 5,193. Moderator *eſt*; —— indomiti Phœnix moderator alumni. Μνήμονα & Μνημόσυνα *vocat Ptolem. Hephæſtion apud Photium Biblioth. Cod.* 190.
Magiſtratu ſe abdicare. 3,14,5. Magiſtratuum cauſſa exorta ſeditio.1,26,1.
Magnanimitas ducum Romanorum.1,18.16.
Magnificus apparatus conuiuiorum. 3,12,12.
MAGNITVDO apparatus exitioſa.2,3,35.N. 2,18,17.4,2,49. 4,11,5. cladium. 3,19,4. elephantorum. 1,18,8. nauium Antonianarum. 4,11,5. Pompeii. 3,5,2. prædæ Veientis. 1,12,10. Romana. *Præfat.* 1.&3. eo Magnitudinis creuit pop. Rom. vt ſuis viribus conficeretur. 3,12,6. Magnitudo ſerpentis Libyci.2.2,20. Tarenti. 1,18,2. MAGNITVDO virtutis calamitatibus approbatur. 2,2,22. Magnitudo *igitur vel proprie ſumitur, vel tranſlate, pro potentia & præcellentia.*
Magna fortuna pop.Romani & ſemper in malis maior. 3,18,13. MAGNÆ indolis ſignum ſperare ſemper. 4,8,3. Magnum fidei monumentum Saguntus. 2,6,5. MAGNA nomina, vt non in vſum; ita ad ſpeciem imperii, acquiſiiſſe decorum. 3,12,4.
Maieſtas Cæſariani nominis. 4,4,4.po-

Digitized by Google

4,4. populi. 1,9,4. Reguli. 2,2,25. Romana. 4,2,8. Senatus. 1,5,2. 3, 17,3. maieſtas rapta. *in Perſeo.* 2, 12,11.

Maiorum cauſſa parcere delinquentibus. 3,5,10. N Maioribus noſtris ablata, non ſunt noſtra. 1, 2,4. N *Vide diſputationem Iephtæ aduerſus regem Ammon. Iudicum c.*11.

Maius fuit imperium Rom. quam vt vllis externis viribus extingui poſſet. 4,2,1.

Male, *pro nequicquam, fruſtra.* 3, 5, 26. *pro obiter, vix, non ſatis. ſic* MALE obrutum incendium maiore flamma reuiuiſcit. 3,21,9. *Ita* ---- male viua caro. *Ouidius Met.* 15, 380. *& Faſt.* 3, 102. male forte genus. male focillata ſocietas. *Suet. Aug.* 17,1. *&* 21,2. nationes male quietæ. *Statius Theb.* 11, 552. Qua male iam plumis imus tegit inguina thorax.

Maleus ſinus. 3,6,3. Maleum iugum. 2,9,4.

Malus genius Bruti. 4,7,8. MALIS augetur animus fortis. 3, 5, 20. Malis ſuis maria terraſque permiſcuit Sertorius. 3, 22, 2. in MALIS ſemper maior pop. Romani fortuna. 3,18,13 in ipſis Malis beatiſſima Numantia. 2,18,16. in ipſis Malis vtcunque felix. 4, 2, 50. hoc ei in Malis ſuis indulgente fortuna. 4,14,5.

Mamilius Tuſculanus. 1,11,1.

Manare, *pro emanare.* Außkommen. 4,2,94.

Manciniana deditio. 3,14,2.

Mancinus. *Vide* Hoſtilius Mancinus.

Mandare, *pro iubere & delegare.* 4,12,12. Mandare expeditionem, & ſumere vt differant. 4, 12, 48. Mandare ſibi inferias. 2, 6, 8. *verbum teſtamentarium, quo de late Briſſonius in lexico. nobis eſt* vermachen/verſchaffen. Mandare aliquid ad vxores, *iubere aliquid renunciari,* zuentbieten laſſen. 3,3,6. *ita intelligo Tacit. H.* 4, 51, 3. *ſic Vopiſcus Aureliano cap.* 30. Mandare ſcelus inſidiis, *h.e. per inſidias exequi.* 3, 1, 4. *ſic Iuſtinus* 5,2,5. *Anonymus de rebus bellicis. pag.* 87. Vindictam ſuam malis artibus commendauit. vltionem. *Vide* V.

Mandata morientium. 1,9,1. N. Huius generis ſunt mandata de funere, *apud Sueton. Aug. cap. vlt.* ſuprema *apud Senec. Medea verſu* 451. *Vide Tacit. Agric.* 45,8. *Silius* 15,791. Ouid. Faſt. 5,654.

Manifeſta victoria, *pro haud dubie obuentura.* 2, 7, 7. *Sicut e contra apud Ouid. Metam.* 15, 577. ——*Tyrrhena gentis haruſpex Magna quidem rerum molimina vidit in extis,* Non manifeſta *tamen.* Manifeſto vultu eſſe, *h. e. vultu aperte præ ſe ferre.* 4,2,83.

Manibus ſe conſecrat Senatus. 1,13,9. ſe deuouent Decii. 1,14,3. 1, 17, 7. Manibus Cæſaris graues Caſſius & Brutus. 4, 6, 2. exercituum Rom. Aſculi euerſione litatur. 3, 18, 14. legatorum Rom. principum Illyriorum cæde litatur. 2, 5, 4. Pompeii vindictam quærit fortuna. 4,2,55. Saguntinorum parentatur. 2,6,8.

Manilius *Manius* cos. Carthaginem oppugnat. 2,15,7.

Manilius prætor vincitur à ſeruis. 3,19,7.

Manlius *M. Capitolinus* Capitolium defendit. 3,13,13. ab arce Tarpeia deiicitur. 1,26,8.

Manlius *Cn.* vincitur à Cimbris. 3, 4.

Manlius Torquatus *T.* 1, 13, 20. filium occidit. 1,14,2.

Cn. Man-

Cn. Manlius vincitur ab Hiſtris. 2,10,2.

Manlius *Cn. Vulſo* Gallogræcos vincit. 2,11,2.

Manlius Catilinæ ſocius. 4,1,8.

Mannius trib. mil. 2,2,17. *Mannii alias dicuntur indecori vultus perſonæ, quibus pueri terrentur. vetus Scholiaſtes ad Perſ. 6,56. & ita forte cepit Auguſtus in nequiſsimo illo ſuo epigrammate.*

Manubiæ armorum. 2,18,6. captarum vrbium. 1,7 8.

Manus dextra Craſſo amputata. 3,11,11. Manus porrecta ſalutantibus. 3,21,16. Manum iniicere, Hand anlegen. 3,14,5. 4,1,9. Manu ſua aliquem occidere, mit eigener Hand. 1,10,8. quadam quaſi manu repellere hoſtem. 3,5,9. quaſi vna Manu facta ſtrages. 4,2,49. conſerere, *pro confligere*. 2,18 3. Manu reſtituere prœlium, *h. e. pugnando*. 3,10 4 *ſic* Manu pulcer apparuit Auguſtus. 4,4,5. Manus amputatæ cauſſarum patronis. 4,12,37. Manus abſcindere. 3,4,7. N. Manus quaſi amputantur ademptis armis. 2,18,4. Manus iungere, *amicitiæ ſignum*. 4,6,3. inter Manus lacerata præda. 3,19,12. inter Manus laniatus Bæbius 3,21,26. Manibus amnem retinere. 3,3,12. Manibus ſuis ad necem non vſi Caſſius & Brutus. 4,7,15. Manibus & ſuis, & ipſorum, Saguntum euertit Annibal. 2,6,4. Manus, *pro copiis, exercitu, globo* 1,12,1. 3,3,19. 3,10,22. 3,14,4. & 6. 3,15,4. & 5. 3,21,13. 42. 33. & 58. 4,10,3. Manus, *pro vi, bello, armis. ſic* Manu capta matrimonia. 1,1,16. Latini Tarquinios Manu reducunt. 1,11,1. Antonius coniurationem Catilinæ Manu opprimit. 4,1,5. *Sic Tacitus Germ.* 36. 2. vbi manu agitur. *Salluſt. Iug.* 31. 13. non manu, neque vi. *Manus pro poteſtate. ſic* in Manus alicuius incidere. 2,8,4. venire. 4,12,33. *Ita princ. Inſt. de libert.* quamdiu quis in ſeruitute eſt, manui & poteſtati ſuppoſitus eſt. *Hinc* Manumiſſio *dicta*. omnia manu à regibus gubernabantur, l 1 de O. I. *ſic apud Liuium* 34,7,8. minus filiæ, vxores, ſorores etiam quibuſdam in manu erunt? Manus ferreæ, *machinæ à comprehendendo (quod manuum officium eſt) dictæ*. 2,2,9. *Lucan.* 3,635 Hieron. epiſt. 3,3.

Marcellinus Pompeii legatus. 3,6,9. *Videtur autem hic iungendus Lentulo, & vnum ex iis faciundum corpus.* Marcellinus *enim* Lentulorum *cognomen eſt. & Appianus de bel. Mithrid pag.* 236. *Africam Lentulo* Marcellino *tributam affirmat, vt legendum videatur in noſtro*; Lentulus Marcellinus Libycum & Ægyptium &c.

Cl. Marcellus M. opima reportat. 2,4,5. cos. 2,6,25. Annibalem vincit. 2,6,29. Siciliam recipit. 2,6,33.

Marcellus *C. Claudius* cos. 4,2,15.

Marcellus diminutum à Marco. 1 3,8. N. *Plutarchus tamen in vita Marcelli à Marte deriuat.*

C. Marcius Coriolanus. 1,11,9. patriam oppugnat. 1,22,3.

Marcius Philippus Q. cos. bellum cum Perſe gerit. 2,12,4.

Marcius Philippus L. cos. bello ſociali. 3,18,8. *Vide etiam* P.

Marcius *C. Figulus* Dalmatas vincit 4,12,11.

Marcomani *pop.* 4,12,23.

Mare Adrianum. Ægeum. Africum. Hadriaticum. Ionium. *Vide ſuis quodque locis.* Mare externum, *pro Oceano Atlantico.* 4,2,76. *Plut.*

Caſ.

Digitized by Google

Caſ. cap. 17. *eſt ἡ ἔξω θάλασσα. Vide etiam* Inteſtinum mare. Mare hoſpitale, *pro placido & portuoſo.* 1,16,4. velis opertum. 2,8,2. Maris otia, portus. 1,16,4. gemitus. 4, 11,5. Mare præcludunt piratæ. 3,6, 1. Maria reuomunt ſpolia. 4, 11, 7. Maria piratica rabie corrumpunt Baleares. 3,8,2. Maria prius Oceani, quam arma Romana, montes ſuos aſcenſura credunt Hiſpani. *prouerbialis locutio.* 4, 12,49.

*M*argaritæ Indicæ. 4,12,62.

Mariana abies. 4,2,2. tempeſtas vnde. 3,12,11.

Maritimus triumphus, *pro nauali.* 2,2,9. Maritimum quaſi Vrbis hoſpitium Oſtia, h. e. *quod mari venientia reciperet.* 1,4,3. Maritima. *ſubaudi* loca. 4,12,51.

Marius *C.* 3,5,4. Iugurtham vincit. 3,1,13. Cimbros. 8,3,5. nobilitati ſemper inimicus. 3,16,1. decus ſæculi ſui. 3,21,2. multos claros viros occidit. 3,21,13.

Marius iuuenis coſ. 3,21,20.

Marius eius frater. 3,21,26.

Marmaricus, *qui Marmaridas vicit.* 4,12,41.

Marmaridæ *pop.* 4,12,41.

Marmoreus portus Syracuſis. 2,6,34. Marmorea arx, turres, mœnia, portus Cyzici. 3,5,15.

Mars pater Romuli. 1,1,1. *Vide diuerſas ſententias in libello de origine pop. Romani cap.* 19. contendere Marte æquo, *h. e. neutro inclinante victoria.* 4,2,48. *ſic* ancipiti. 4,2, 47. pari. 4,2,80.

Marſi *pop.* 3,18,6. Vincuntur à Gabinio. 3,18,13.

Martius populus, *h. e. Romanus. propter Romulum Martis filium.* 3,3,2.

Maſiniſſa *Numida.* 2,15,3. auus Iugurthæ. 3,1,3.

Maſſicus mons. 1,16,5.

Maſſilia *vrbs.* 3,2,3. capitur à Cæſareanis. 4,2,25. Maſſiliæ moritur L. Cæſar. 4,12,42.

Maſſina *Numida.* 3,1,8.

Mater Seruii ſerua. 1,6,1. Mater Italiæ Roma. 3,18,5. vrbium Cydonea. 3,7,4. *Sic Græcis eſt* metropolis, *caput prouinciæ. Solin. cap. XXXVIII. de Cilicia.* matrem vrbium habet Tarſum. *Adde Marcellin.* 17,13. *tales vrbes etiam* matrices *appellat Vlp. l.* 4. *§.* 5. *de off. procoſ.* matres prouinciæ. *Impp. l. vnic. C. de metrop. Beryto lib.* 11. *Ad eum modum dicuntur &* Metrocomiæ, *tit. Cod. Ne liceat habitare Metroc.*

Matrimonia *pro vxoribus.* 1,1, 10. *Sic apud Iuſtinum.* MATRIMONII fœdus generi ſocerique concordiam tenet. 4,2,13. Matrimoniorum cauſſa exorta ſeditio. 1,25.

Matrona. 1,7,10. Matronæ Carthaginienſes comas in tormentorum vincula conferunt. 2, 15,10.

Matura mors, *pro opportuna.* 3, 17,9. victoria. *pro celeri.* 2,20,7.

Maturitas, *pro conſtanti ætate. Præfat* 7.

Mauritania. 4,2,65. Mauritaniæ & Hiſpaniæ litora in vnum vergentia. 4,2,76.

Mauri *pop.* 3,1,12. Maurorum equitatus. 4,2,34. rex, Iuba. 4, 2,65. de Mauris triumphus Cæſaris. 4,2,89.

Mauſoleum. 4,11,10. *Ita dictum fuit ſepulcrum Mauſoli, de quo Plinius* 36,5 *quæ appellatio poſtea ad alia quoque regia ſepulcra tranſiit, vt apud Sueton. Veſp.* 23,9. *eſt* Mauſoleum Cæſarum. *Vide Pauſan. lib. VIII. pag.* 482,30. *Ad eam formam etiam* Ἀντωνινεῖον *eſt in Eclo-*

Digitized by Google

41. C. Cæſar ad pugnam vocauit Iouem, & quidem ſine miſſione. *Vbi recte Muretus.*

Mithridates *Ponticus*. 3, 5, 1. 3, 21, 6. claſſe iuuatur à Sertorio. 3, 22, 4.

Mithridaticum bellum. 3, 5.

Mitigare, *pro mollire, effeminare.* 3, 13.

Mittere, *pro iacere, ingerere.* 1, 17, 6. 4, 12, 5. *pro demittere.* 2, 6, 9. *pro dimittere*, laſſen paſſieren. 1, 16, 10. Mittere decimas. 1, 12, 10. in auxilium. 1, 3, 6. Pœnis Xanthippum mittit Lacedæmon. 2, 2, 23. Mittere bellum in compendium, *h. e. demandare paucioribus.* 1, 3, 3. Mittere deditionem ſuam ad aliquem, *h. e. legatos de deditione.* 3, 7, 5. hoſtes ſub iugum. 1, 11, 13. 1, 16, 11. vocem, *pro emittere, eloqui.* 4, 10, 7.

Modeſtia Curinii. 4, 12, 41.

Modii anulorum. 2, 6, 18.

Modulatiſſimus cantus. 2, 7, 15.

Modus, *pro forma, effigie rei. ſic* ſerpentum in modum diſcolores vittæ. 1, 12, 7. mirum in Modum. 1, 3, 2.

Mœnia incendere. *h. e. vrbes.* 3, 10, 2. *Vide etiam* I.

Mœnius C. Antiates vincit. 1, 11, 10.

Moles belli. 2, 6, 49. 2, 8, 3. tota belli. 3, 10, 24. tota certaminum. 2, 17, 13. ingentis exercitus. 4, 2, 58. regni. 3, 5, 14. Mole tota, *h. e. omnibus viribus.* 2, 6, 55. Moles *proprie videtur accipi pro ingenti opere ex terra, ſaxo vel materia extructo. ſic* Mole iungere regionem. 2, 2, 2. *Quomodo & apud Curtium* 4, 2, 16. *&c. in ſimili cœpto Alexandri ſemper* moles *dicitur. Sic Hirt. de B. Afr. cap. XXVI.* moles iacere in mare.

Moliri arma. 4, 4, 3. ædem, *pro incipere ædificare, fundamenta iacere.* 1, 7, 7.

Mollis regio, *pro miti, temperata.* 3, 3, 13. *ſic* Molle cœlum. 1, 16, 4. 4, 12, 27.

Momenta trium temporum, *quaſi diceres puncta.* 2, 15, 2.

Monarchia præferenda aliis rerump. formis. 4, 3, 6. N.

Monumentum fidei Saguntos. 2, 6, 4. victoriæ pulcrius, ſtans vrbs, quam incenſa. 4, 12, 57.

Mons. Montes. Albanus. Alpes. Auentinus. Capitolinus. Caucaſus. Ceraunii. Chaonum. Falernus. Gaurus. Hæmus. Ianiculus. Inſani. Leucates. Libanus. Magaba. Maſſicus. Medullus. Olympus. Pyrænei. Quirinalis. Rhodope. Sacer. Sipylus. Taurus. Veſuuius. Vinnius. *Quære ſuis quoſque locis.* Mons ſaxeus. 3, 1, 15. Montes amicti vitibus. 1, 16, 5. inuii perfoſſi. 2, 8, 2. Montium fiducia rebellatur. 4, 12, 59. Montibus deducti hoſtes. 4, 12, 52.

Monſtrum, *pro oſtento, omine.* 1, 7, 8. Monſtra virtutum. 1, 10, 8. *h. e. tam rara virtutis ſpecimina, vt pro monſtris haberi queant. ſic* miraculum audaciæ *dicit Liuius de Coclitis facto loquens.* 2, 10, 5.

MORA bellorum ſociis grauis. 4, 2, 43. Mora ſecuritatis publicæ, *h. e. per quem ſtat, ne reducatur.* 4, 9, 1. Mora non eſt. 3, 8, 1. *h. e. ſtatim.*

MORA *h. e. diuturnitate* corrumpitur poteſtas. 1, 9, 2. Mora comminuere hoſtem, *h. e. cunctando, bellum trahendo.* 2, 6, 28. Mora ignium, *h. e. duratio incendii.* 2, 15, 18. Moras nectere, *pro cunctari, morari.* 4, 2, 42. *Vide Sauaronem ad Sidonii epiſt.* 9, 13.

Mori iuſſi. 3, 21, 25. Mori per ſingula membra. 3, 21, 26. Moriuntur etiam oppida. 1, 12, 11. N. *Mors etiam ſaxis marmoribuſque venit. Senec. epiſt.* 91, 19. Nihil priuatim nihil publice ſtabile eſt: tam hominum, quam vrbium fata voluuntur. Vide eundem epiſt. 71. *Salluſt. Iug.* 2, 3. *& de Rep.* 1, 31. omnia orta occidunt.

Moribundus. 1, 23, 2. Moribundæ manus. 4, 2, 72. *Sic forte* moribundi dentes *apud Curt.* 9, 1, 33.

Morientium imprecationes. 2, 6, 8. N. *Sic Amytis moriens Cambyſen exſecratur, nec fruſtra. ex Cteſia Perſicis cap.* 11. mandata. 1, 9, 1. N. *Vide etiam* Mandata. Morientium beſtiarum morſus quam maxime mortiferi. 2, 15, 13.

Morini *pop.* 3, 10, 6. Morinus portus. 3, 10, 16.

Morituri epulis expleti. 2, 18, 12. N. pretioſiſſimis veſtibus induti. 4, 11, 11. N. Morituris non permiſſa pugna. 2, 18, 13.

Mors Cimbrarum ſpecioſa. 3, 3, 17. Pompeianorum non inconſpicua. 4, 2, 67. digna viris, *h. e. quæ ſtrenue pugnantibus obuenit.* 3, 20, 14. *eadem appellatur* pulcerrima. 4, 1, 13. voluntaria ſuppliciorum metu. 3, 19, 11. MORTEM lætum accire, dignum ſapiente. 4, 2, 70. Vltra Mortem patere, *de vulneribus dictum, h. e. altius latiuſque adacta eſſe, quam requireretur ad inferendam mortem.* 2, 7, 9. in ipſa quoque Morte lacerari. 3, 16, 6. Mortes regum occultatæ. 1, 6, 2. N. *Adde exemplum Herodis apud Ioſephum* 13, 10. *& Ioannis regis Congi apud Oſorium lib. 3. pag.* 79.

Morſus morientium beſtiarum quam maxime mortiferi. 2, 15, 13.

Mortiferi morſus. 2, 15, 13.

in Mortuorum honorem parcere delinquentibus. 3, 5, 10.

Mos, *pro conſuetudine. ſic* More belli cremantur arma captiua. 4, 12, 9. *pro exemplo. Vide Seruium ad Æn.* 7, 377. *ſic* nullo bono more. 4, 6, 4. *pro inſtitutis, etiam legibus. ſic* More maiorum conſulatum petere. 4, 2, 16. More *etiam valet, inſtar. vt* More anguium. 3, 5, 24. *h. e. vt ſolent angues. ſic* More fluminis. 4, 2, 63. gladiatorio. 3, 21, 1. ignium. 2, 2, 1. pecudum. 1, 11, 13. & in morem pecudum. 3, 8, 6. Mores, *pro inſtitutis bonis ſiue malis. ſic* MORES ſæculi opibus atque diuitiis affliguntur. 3, 12, 7. ipſi imperii mores in Scauro expugnantur. 3, 1, 5. *quod dictum eſt, ſicut illud Petronii carmine de bel. ciu. verſu* 48. Non homo victus erat; ſed in vno victa poteſtas, Romanumque decus ——*pro indole, ingenio, & factis inde profectis. ſic* MORIBVS ſuis domiti ferociſſimi hoſtium. 3, 4, 7. ex Moribus cognomen datum Tarquinio. 1, 7, 1.

Moſa *fl.* 4, 12, 26.

Moſula *fl.* 3, 10, 14.

Motus Rom. domeſtici. 3, 12, 14.

Mouere *dicitur, qui cum exercitu proficiſcitur, quod caſtra moueat.* 2, 8, 8. Mouere *etiam de tempeſtate dicitur. ſic* in Hiſpania ſe mouit Punici belli tempeſtas, *h. e. cœpit in Hiſp.* 2, 6, 9. repetitione Lyſimachiæ, veluti ſidere, mota Aſiatici belli tempeſtas. 2, 8, 8. Mouere agris, *pro pellere.* 3, 14, 6. vrbem loco, *pro transferre in alium locum.* 2, 15, 6. Mouere res, *pro turbare.* 3, 17, 9. *ſic* Mouetur Theſſalia. 4, 3, 3.

Mucii C. Cordi Scæuolæ virtus. 1, 11, 5.

Q. Mucius Scæuola pontifex. 3, 21, 21.

MVLIERIS imperio perire, indignum. 2,5,3. Mulierum Cimbrarum feritas. 3,3,17. item Alpinarum. 4,12,5.

Multare aliquem exulatione. 1,22,3. morte. 1,26,7. cupiditas Craſſi ſtrage exercitus multata. 3,11,2.

Multus, pro aſſiduo, diligente. 4,7,50. *Ita Ouid. Triſt.* 4,10,128. ——in toto plurimus orbe legor. *Salluſt. Iug.* 96,3. ad vigilias multus eſſe. *&* 84,1. tum vero multus atque ferox inſtare. *Cicero offic.* 2,18. multus in laudanda magnificentia. *Nazar. in paneg. Conſtant, cap.* ſæuiſſimo hoſti multus inſtares. *Vide Douſæ præcid. in Arbitr.* 3,1. MVLTAM eſſe cædem non decet etiamſi iuſta ſit. 4,6,6.

Mulucha *vrbs.* 3,1,14.

Mummius *L.* Achæos vincit. 2,16,4.

Munda *vrbs.* 4,2,87. obſidetur. 4,2,85. non oſtenditur in triumpho Cæſaris. 4,2,89.

Munerator, qui munera edit. 3,20,9. *Auguſtus apud Quintilian.* 8,3,22. Munerarium *primus dixit. quo vocabulo deinde vſus Seneca controu. IV. procemio epit.*

Municipialia prodigia. 3,18,6. *Vide* P.

Municipia Italiæ ſplendidiſſima ſub haſta vendita. 3,21,27.

Munitiones nouæ vrbis ſanguine Remi conſecratæ. 1,1,8.

Munus gladiatorium, *pro ſpectaculo.* 3,3,21.

Murmur freti. 2,8,9.

Muſulanii *pop.* 4,12,40.

Mutina *vrbs.* 3,20,10. obſidetur. 4,4,4.

Mutinenſe bellum. 4,4.

Murus triplex Carthagine. 2,15,11. Syracuſis. 2,6,30. nullus Numantiæ. 2,18,2.

MVTVO metu tenentur potentes. 4,2,13. vulnere ſuper hoſtem exſpirare. 1,11,8. MVTVIS viribus in ſuum quiſque decus nititur. 4,2,12.

Myndus *vrbs.* 2,20,4.

Myoparones, *nauigia piratica.* 3,6,4.

Myſi *pop.* 4,12,3. vincuntur à Craſſo. 4,12,14.

N.

NAbis *Lacedæmonius.* 2,7,12.

Nar *fl.* 1,15,2.

Naſcens Italia, *h. e. incipiens.* 2,6,51.

Natalis ſoli amor. 1,1,5. N.

NATVRA gentium locorumq; diuerſa. 3,10,6.

Naualia, Schiffſtelle/ arſenale. 4,2,59.

Nauale bellum. 1,11,10. 3,10,5.

Nauigare *dicitur* bellum. 2,2,17. *Vide* B. *ſic* ordo victoriarum. 2,8,1.

Nauigium ſpeculatorium. 4,2,37.

Naues Antonianæ. 4,11,5. Venetorum. 3,10,5. Nauium inopia rates factæ. 4,2,32. Naues equi marini. 2,2,35. N. *In pugna ad Actium* erant Cæſariani equitibus ſimiles, modo irruentibus, modo ſe recipientibus, eo quod appellere ſubinde, ac retro abducere naues ipſi ſuas tantum poterant *ſcribit Dio fine libri* 50. *hoc autem eſt*, ad ſimilitudinem equeſtris pugnæ, *vt noſter loquitur: nempe* ſumptis tergis & redditis, *vt Salluſtius Incert.* 5,24. *aut* frontis & tergi vice, *vt Tacitus* 6,35,3. *Sic veterum Impp. decretis equites exercebantur,* vt ad equeſtrem meditationem interdum ſequerentur, interdum cederent. *Vegetius* 1,27.

Apud

Apud Liuium 31, 35, 3. Credidere regii genus pugnæ cui aſſueuerant fore; vt equites inuicem inſequentes fugienteſque, nunc telis vterentur, nunc terga darent. *Ex quibus intelligas, quid ſibi velit idem auctor* 22, 42, 1. *cum pugnatum ad Cannas ſcribit* minime equeſtris prœlii more.

Naufragium Romanorum. 2, 2, 31. improbam claſſem naufragio caſtigat Oceanus. 3, 10, 17. Naufragio claſſes cædit Oceanus. 4, 2, 75. Naufragium belli, *pro clade*. 4, 11, 7. *ſic* Naufragia ſua latius trahere. 1, 13, 19. *ita*

Naufragæ partes, *victa*. 4, 2, 64.

Nauticus populus Rhodii. 2, 7, 8. *Hodie in Batauos competeret.*

Ne quid deſit. 4, 2, 52. *Ita Plin.* 36, 15. *vbi de domo Neronis.* malis. 3, 19, 6. turpitudini. 2, 19, 5. *Sic Velleius* 2, 26, 2. Ne quid vſquam malis publicis deeſſet. *Ita Iuſtinus.*

Neapolis *vrbs*. 1, 16, 6.

Nebuloſus dies. 3, 3, 15.

Nec-magnus. 4, 10, 3. Nec-opinatus. 3, 5, 25.

NECESSITAS virtutem auget. 3, 3, 8.

Nectere moras. 4, 2, 42. *Vide etiam* M.

Nefas, *pro ſcelere, facinore. ſic* Nefas corruptæ legationis. 3, 1, 6. Horatii legibus citatum. 1, 3, 6. inchoatum perficitur. 3, 1, 5. *Interdum cum exclamatione interiicitur orationi. vt* cum ſociis (nefas!) dimicatum eſt. 3, 19, 1. *quod putabant etiam factum* 4, 2, 81. *minus recte.*

Negationes duæ non ſemper negant. *ſic* 3, 17, 9. minus deſierunt, *pro deſierunt tantum. cuius rei exempla conquiſiuit Nonius in* Duæ negationes. *quomodo etiam putem defendi poſſe, vulgatam olim lectionem Ouidii de arte.* 1, 1, 3. Quod ſi nulla tibi non ſit legiſſe voluptas.

Negatus triumphus, *non autem pernegatus*. 2, 11, 2. N.

Nemeæ ludi. 2, 17, 14.

Nemus Aricinum. 1, 11, 8. Nemora odorata. 3, 5, 29.

Neoptolemus Archelai præfectus. 3, 5, 8.

Tib. Nero Pompeii legatus. 3, 6, 9.

Nertobriges *pop.* 2, 17, 10.

Neruus reip. ærarium. 3, 13, 4. *Hac ipſa verba à noſtro mutuatur Barclaius Arg. lib.* 4. *in verbis Poliarchi ad Hianysben.*

Neſcio quid. 4, 2, 78. *forma locutionis vſitatiſſima.*

Neutra paſſiue vſurpata. *Præf.* 8. N. *Vide etiam* Decoquere.

Nex, *pro morte nec-violenta.* 3, 23, 7. N.

Nicephorum *vrbs*. *Scribendum* Nicephorium. 3, 11, 4.

Nicomedes Bithynicus. 3, 5, 3. Bithyniam recipit. 3, 5, 12.

Nihil aliud quam, *pro tantum.* 4, 2, 80. Nihil non *h. e. omnia.* 3, 22, 9. Nihil tale metuens. 4, 12, 34.

Nilus *fl.* 4, 2, 88.

Nimium quantum *apud Florum.* Salmaſius in hiſt. Aug. pag. 54. col. 2. D.

Nimbus lapidum & ſaxorum, *h. e. denſe conie cta ſaxa inſtar imbris.* 3, 8, 4. *ſic* velut nimbus erumpunt Parthi. 4, 10, 3. Nimborum in modum tela fuſa. 3, 11, 8. *Hoc locutionis genere Scriptura ſacra vtitur. Sic apud Virg. Æn.* 12, 284. Tempeſtas telorum, ac ferreus ingruit imber. *Vide etiam* Procella.

Nimius, *pro intolerabili.* 3, 15, 3. *Sic Horatius* 2, 12, 6. nimium mero. *&* *apud Velleium* 2, 31. *Catulus*

Digitized by Google

Lumen prætoriæ nauis. 4,8,5.
Luna commilitans. 3,5,22. Luna quarta. 1,18,19. N.
Lupa Romuli nutrix. 1,1,3.
Luſitani. 2,17,12. Viriato militant. 2,17,15. Sertorio. 3,22,1.
Luſtrata quaſi incendio Gallico Vrbs. 1,13,18.
Lutatius Catulus *C.* cum Pœnis debellat. 2,2,23. alii ſcribunt *Luctatius*, ſed illud rectum eſſe claret ex verſu Silii 13,730. *Æquoreus victor cum claſſe Lutatius armis.*
Q. Lutatius Catulus Lepidum compeſcit. 3,23,6. *Vide etiam* C.
Luxuria, *pro luxu.* 1,18,22. LVXVRIA ſua debellatus Antiochus. 2,8,10.
LVXVS famem facit. 3,12,8.
Luxu extinctus furor Antonii. 4,11,1. Luxus *pluraliter.* 2,8,8.
Lyſimachia *vrbs.* 2,8,7.

M.

MAcedo, *pro Macedones. Vide* Sing. pro Plur. affectator imperii populus. 2,7,2. Macedones. 1,18,27. Macedonum tributarii Thraces 3,4,1.
Macedonia. 1,18,6. debellatur, 2,7. iterum. 2,12. tertium. 2,14. in partibus Pompeii. 4,2,5. prouincia Bruti. 4,7,4.
Macerare hoſtem, *attenuare & vexare.* 2,6,28.
Machinas incendere. 4,2,24.
Macra *fl.* 2,3 4.
Macte. 2,18,16.
Mæander *fl.* 2,8,15.
[illegible]lius *Sp.* regnum affectat. 1,2[illegible]. *apud Plut. Bruto cap. 2. corrupte eſt* Μάλλιος Σπόριος.
Mæotis lacus. 3,4,6.
Magaba mons. 2,11,5. N. *Totum locum ita reſtituo:* quamuis ſub aduentum hoſtis, relictis ſedibus, in altiſſimos ſe montes recepiſſent. Toloſtobogii Olympum, Tectoſagi Magaba inſederant. vtrinq; fundis ſagittiſque acti &c.
Magiſter regis. 4,2,60. *h. e. qui eum inſtituit quacunque in re.* Plaut. Bacchid 3,3,42. *Virg. Æn.* 5, 669. —— nec exanimes poſſunt retinere magiſtri. *Statio ſilu.* 5, 193. Moderator *eſt*; —— indomiti Phœnix moderator alumni. *Μνήμονα & Μνημόσυνον vocat Ptolem. Hephæſtion apud Photium Biblioth. Cod.* 190.
Magiſtratu ſe abdicare. 3, 14, 5.
Magiſtratuum cauſſa exorta ſeditio. 1,26,1.
Magnanimitas ducum Romanorum. 1,18,16.
Magnificus apparatus conuiuiorum. 3,12,12.
MAGNITVDO apparatus exitioſa. 2,3,35. N. 2,18,17. 4,2,49. 4,11,5. cladium. 3,19,4. elephantorum. 1,18,8. nauium Antonianarum. 4,11,5. Pompeii. 3,5,2. prædæ Veientis. 1,12,10. Romana. *Præfat.* 1. & 3. eo Magnitudinis creuit pop. Rom. vt ſuis viribus conficeretur. 3,12,6. Magnitudo ſerpentis Libyci. 2,2,20. Tarenti. 1,18,2. MAGNITVDO virtutis calamitatibus approbatur. 2,2,22. Magnitudo *igitur vel proprie ſumitur, vel tranſlate, pro potentia & præcellentia.*
Magna fortuna pop. Romani & ſemper in malis maior. 3,18,13.
MAGNÆ indolis ſignum ſperare ſemper. 4,8,3. Magnum fidei monumentum Saguntus. 2,6,5.
MAGNA nomina, vt non in vſum; ita ad ſpeciem imperii, acquiſiſſe decorum. 3,12,4.
Maieſtas Cæſariani nominis. 4,4,4. po-

4,4. populi.1,9,4. Reguli.2,2,25. Romana. 4,2,8. Senatus. 1,5,2. 3, 17,3. maieſtas ... *in Perſeo.* 2, 12,11.

Maiorum cauſſa parcere delinquentibus. 3,5,10. N Maioribus noſtris ablata, non ſunt noſtra. 1, 2,4. N *Vide diſputationem Iephtæ aduerſus regem Ammon. Iudicum c.*11.

Maius fuit imperium Rom. quam vt vllis externis viribus extingui poſſet.4,2,1.

Male, *pro nequicquam, fruſtra.* 3, 5, 26. *pro obiter, vix, non ſatis. ſic* MALE obrutum incendium maiore flamma reuiuiſcit. 3,21,9. *Ita* ---- male viua caro. *Ouidius Met.* 15, 380. *& Faſt.* 3, 102. male forte genus. male focillata ſocietas. *Suet. Aug.*17,1.*&* 21,2. nationes male quietæ. *Statius Theb.* 11, 552. Qua male iam plumis imus tegit inguina thorax.

Maleus ſinus. 3,6,3. Maleum iugum. 2,9,4.

Malus genius Bruti. 4,7,8. MALIS augetur animus fortis. 3,5, 20. Malis ſuis maria terraſque permiſcuit Sertorius. 3, 22, 2. in MALIS ſemper maior pop. Romani fortuna. 3,18,13 in ipſis Malis beatiſſima Numantia. 2,18,16. in ipſis Malis vtcunque felix. 4, 2, 50. hoc ei in Malis ſuis indulgente fortuna. 4,14,5.

Mamilius Tuſculanus. 1,11,1.

Manare, *pro emanare.* Außkommen. 4,2,94.

Manciniana deditio. 3,14,2.

Mancinus. *Vide* Hoſtilius Mancinus.

Mandare, *pro iubere & delegare.* 4,12,12. Mandare expeditionem, & ſumere vt differant. 4, 12, 48. Mandare ſibi inferias. 2, 6, 8. *verbum teſtamentarium, quo de late Briſſonius in lexico. nobis eſt* vermachen/verſchaffen. Mandare aliquid ad vxores, *iubere aliquid renunciari,* zuentbieten laſſen. 3,3,6. *ita intelligo Tacit. H.* 4, 51, 3. *ſic Vopiſcus Aureliano cap.* 30. Mandare ſcelus inſidiis, *h.e. per inſidias exequi.* 3, 1, 4. *ſic Iuſtinus* 5,2,5. *Anonymus de rebus bellicis. pag.* 87. Vindictam ſuam malis artibus commendauit. vltionem. *Vide* V.

Mandata morientium. 1,9,1. N. Huius generis ſunt mandata de funere, *apud Sueton. Aug. cap. vlt.* ſuprema *apud Senec. Medea verſu* 451. *Vide Tacit. Agric.* 45,8. *Silium* 15,791. Ouid. Faſt. 5,654.

Manifeſta victoria, *pro haud dubie obuentura.* 2, 7, 7. *Sicut e contra apud Ouid. Metam.* 15, 577. ——*Tyrrhena gentis haruſpex Magna quidem rerum molimina vidit in extis,* Non manifeſta *tamen.* Manifeſto vultu eſſe, *h. e. vultu aperte præ ſe ferre.* 4,2,83.

Manibus ſe conſecrat Senatus. 1,13,9. ſe deuouent Decii. 1,14,3. 1, 17, 7. Manibus Cæſaris graues Caſſius & Brutus. 4, 6, 2. exercituum Rom. Aſculi euerſione litatur. 3, 18, 14. legatorum Rom. principum Illyriorum cæde litatur. 2, 5, 4. Pompeii vindictam quærit fortuna. 4,2,55. Saguntinorum parentatur. 2,6,8.

Manilius *Manius* cos. Carthaginem oppugnat. 2,15,7.

Manilius prætor vincitur à ſeruis. 3,19,7.

Manlius *M. Capitolinus* Capitolium defendit. 3,13,13. ab arce Tarpeia deiicitur. 1,26,8.

Manlius *Cn.* vincitur à Cimbris. 3. 4.

Manlius Torquatus *T.* 1, 13, 20. filium occidit. 1,14,2.

Cn. Man-

Digitized by Google

Cn. Manlius vincitur ab Hiſtris. 2,10,2.

Manlius *Cn. Vulſo* Gallogræcos vincit. 2,11,2.

Manlius Catilinæ ſocius. 4,1,8.

Mannius trib. mil. 2,2,17. *Mannii alias dicuntur indecori vultus perſonæ, quibus pueri terrentur. vetus Scholiaſtes ad Perſ. 6,56. & ita forte cœpit Auguſtus in nequiſſimo illo ſuo epigrammate.*

Manubiæ armorum. 2,18,6. captarum vrbium. 1,7 8.

Manus dextra Craſſo amputata. 3,11,11. Manus porrecta ſalutantibus. 3,21,16. Manum iniicere, Hand anlegen. 3,14,5. 4,1,9. Manu ſua aliquem occidere, mit eigener Hand. 1,10,8. quadam quaſi manu repellere hoſtem. 3,5,9. quaſi vna Manu facta ſtrages. 4,2,49. conſerere, *pro confligere.* 2,18 3. Manu reſtituere prœlium, *h. e. pugnando.* 3,10 4 *ſic* Manu pulcer apparuit Auguſtus. 4,4,5. Manus amputatæ cauſſarum patronis. 4,12,37. Manus abſcindere. 3,4,7. N. Manus quaſi amputantur ademptis armis. 2,18,4. Manus iungere, *amicitiæ ſignum.* 4,6,3. inter Manus lacerata præda. 3,19,12. inter Manus laniatus Bæbius 3,21,26. Manibus amnem retinere. 3,3,12. Manibus ſuis ad necem non vſi Caſſius & Brutus. 4,7,15. Manibus & ſuis, & ipſorum, Saguntum euertit Annibal. 2,6,4. Manus, *pro copiis, exercitu, globo* 1,12,1. 3,3,19. 3,10,22. 3,14,4. *&* 6. 3,15,4. *&* 5. 3,21,13. 42. 33. *&* 58. 4,10,3. Manus, *pro vi, bello, armis. ſic* Manu capta matrimonia. 1,1,16. Latini Tarquinios Manu reducunt. 1,11,1. Antonius coniurationem Catilinæ Manu opprimit. 4,1,5. *Sic Tacitus Germ.* 36. 2. vbi manu agitur. *Salluſt. Iug.* 31. 13. non manu, neque vi. *Manus pro poteſtate. ſic in* Manus alicuius incidere. 2,8,4. venire. 4,12,33. *Ita princ. Inſt. de libert.* quamdiu quis in ſeruitute eſt, manui & poteſtati ſuppoſitus eſt. *Hinc* Manumiſſio *dicta.* omnia manu à regibus gubernabantur, l. 1 de O. P. *ſic apud Liuium* 34,7,8. minus filiæ, vxores, ſorores etiam quibuſdam in manu erunt? Manus ferreæ, *machinæ à comprehendendo (quod manuum officium eſt) dictæ.* 2,2,9. *Lucan.* 3,635 Hieron. epiſt 3,3.

Marcellinus Pompeii legatus. 3,6,9. *Videtur autem hic iungendus Lentulo, & vnum ex iis faciundum corpus.* Marcellinus *enim* Lentulorum *cognomen eſt. & Appianus de bel. Mithrid pag. 236. Africam Lentulo* Marcellino *tributam affirmat, vt legendum videatur in noſtro*; Lentulus Marcellinus Libycum & Ægyptium &c.

Cl. Marcellus M. opima reportat. 2,4,5. cos. 2,6,25. Annibalem vincit. 2,6,29. Siciliam recipit. 2,6,33.

Marcellus *C. Claudius* cos. 4,2,15.

Marcellus diminutum à Marco. 1,3,8. N. *Plutarchus tamen in vita Marcelli à Marte deriuat.*

C. Marcius Coriolanus. 1,11,9. patriam oppugnat. 1,22,3.

Marcius Philippus Q. cos. bellum cum Perſe gerit. 2,12,4.

Marcius Philippus L. cos. bello ſociali. 3,18,8. *Vide etiam* P.

Marcius *C. Figulus* Dalmatas vincit 4,12,11.

Marcomani *pop.* 4,12,23.

Mare Adrianum. Ægeum. Africum. Hadriaticum. Ionium. *Vide ſuis quodque locis.* Mare externum, *pro Oceano Atlantico.* 4,2,76. *Plut.*

Digitized by Google

Caſ. cap. 17. *eſt ἡ ἔξω θάλ[illegible]σσα.* *Vide etiam* Inteſtinum mare. Mare hoſpitale, *pro placido & portuoſo.* 1,16,4. velis opertum. 2,8,2. Maris otia, portus. 1,16,4. gemitus. 4, 11,5. Mare præcludunt piratæ. 3,6, 1. Maria reuomunt ſpolia. 4, 11, 7. Maria piratica rabie corrumpunt Baleares. 3,8,2. Maria prius Oceani, quam arma Romana, montes ſuos aſcenſura credunt Hiſpani. *prouerbialis locutio.* 4, 12,49.

*M*argaritæ Indicæ. 4,12,62.

Marian[illegible]bies. 4,2,2. tempeſtas vnde. 3,12,11.

Maritimus triumphus, *pro navali.* 2,2,9. Maritimum quaſi Vrbis hoſpitium Oſtia, h. e. *quod mari venientia reciperet.* 1,4,3. Maritima. *ſubaudi* loca. 4,12,51.

Marius *C.* 3,5,4. Iugurtham vincit. 3,1,13. Cimbros. 3,3,5. nobilitati ſemper inimicus. 3,16,1. decus ſæculi ſui. 3,21,2. multos claros viros occidit. 3,21,13.

Marius iuuenis coſ. 3,21,20.

Marius eius frater. 3,21,26.

Marmaricus, *qui Marmaridas vicit.* 4,12,41.

Marmaridæ *pop.* 4,12,41.

Marmoreus portus Syracuſis. 2,6,34. Marmorea arx, turres, mœnia, portus Cyzici. 3,5,15.

Mars pater Romuli. 1,1,1. *Vide diuerſas ſententias in libello de origine pop. Romani cap.* 19. contendere Marte æquo, *h. e. neutrꝰ inclinante victoria.* 4,2,48. *ſic* ancipiti. 4,2, 47. pari. 4,2,80.

Marſi *pop.* 3,18,6. Vincuntur à Gabinio. 3,18,13.

Martius populus, *h. e. Romanus. propter Romulum Martis filium.* 3,3,2.

Maſiniſſa *Numida.* 2,15,3. auus Iugurthæ. 3,1,3.

Maſſicus mons. 1,16,5.

Maſſilia *vrbs.* 3,2,3. capitur à Cæſareanis. 4,2,25. Maſſiliæ moritur L. Cæſar. 4,12,42.

Maſſina *Numida.* 3,1,8.

*M*ater Seruii ſerua. 1,6,1. Mater Italiæ Roma. 3,18,5. vrbium Cydonea. 3,7,4. *Sic Græcis eſt* metropolis, *caput prouinciæ. Solin. cap. XXXVIII. de Cilicia.* matrem vrbium habet Tarſum: *Adde Marcellin.* 17,13. *tales vrbes etiam* matrices *appellat Vlp. l.* 4. *§.* 5. *de off. proconſ.* matres prouinciæ. *Impp. l. vnic. C. de metrop. Beryto lib.* 11. *Ad eum modum dicuntur &* Metrocomiæ, *tit. Cod. Ne liceat habitare Metroc.*

Matrimonia *pro vxoribus.* 1,1, 10. *Sic apud Iuſtinum.* MATRIMONII fœdus generi ſocerique concordiam tenet. 4,2,13. Matrimoniorum cauſſa exorta ſeditio. 1,25.

Matrona. 1,7,10. Matronæ Carthaginienſes comas in tormentorum vincula conferunt. 2, 15,10.

Matura mors, *pro opportuna.* 3, 17,9. victoria. *pro celeri.* 2,20,7.

Maturitas, *pro conſtanti ætate. Præfat* 7.

Mauritania. 4,2,65. Mauritaniæ & Hiſpaniæ litora in vnum vergentia. 4,2,76.

Mauri *pop.* 3,1,12. Maurorum equitatus. 4,2,34. rex, Iuba. 4, 2,65. de Mauris triumphus Cæſaris. 4,2,89.

Mauſoleum. 4,11,10. *Ita dictum fuit ſepulcrum Mauſoli, de quo Plinius* 36,5 *quæ appellatio poſtea ad alia quoque regia ſepulcra tranſiit, vt apud Sueton. Veſp.* 23,9. *eſt* Mauſoleum Cæſarum. *Vide Pauſan. lib. VIII. pag.* 482,30. *Ad eam formam etiam* Ἀδριανεῖον *eſt in Eclo-*

Digitized by Google

ſiu *Dionis per Fuluium Vrſinum editis.pag.*419. *Vnde haud dubia redditur Berneggeri lectio in Sueton. Aug.* 18, 1. d. Num & Ptolemæeum inſpicere vellet.

Maxima ciuitas minimæ domus diligentia contenta. 1, 6, 3.

Maxime, cum maxime, tum maxime. 2, 16, 3. N. *vbi citatus homo doctus multis exemplis oſtendit vocem* cummaxime *vſurpari auctoribus, pro tum temporis, ad præſens. Addit Liuinei. in Paneg. Mamertini cap.* 22. *quod equidem non inficias eo, hoc tantum putem, non perinde omnia, quæ ſecus in auctoribus ſcripta occurrunt, reformari poſſe: cum etiam,* tum maxime *non abſurde dici ratio & exempla demonſtrent: quorum afferemus, in quibus nulla tam facilis occaſio corruptionis fuit. h. e. vbi coniunguntur particulæ iſtæ,* tum cummaxime. *ſic Liuius.* 40, 32, 1. Caſtra amiſſa eſſe, & tum cummaxime ardere. *Curt.* 5, 7, 2. Hoſte & æmulo regni reparante tum cummaxime bellum. *vbi etiam ſignificatio abit. &* cumaxime *valet quam maxime, ſummis viribus. Poteſt igitur defendi Flori lectio;* ordinanti tum maxime Macedoniam. *quid enim illud* maxime *impediat, quo minus idem ſit ſenſus, qui apud Tacit.* 5, 10, 6. Is Macedoniæ tum intentus, Achaiam quoque curabat. *Etiam apud Liuium* 30, 33, 13. Quum maxime hæc imperator &c. ageret. *non poſſunt niſi noſtra ex ſententia intelligi.*

Medicamina impura, *pro venenis.* 2, 20, 7. *Sic Græcis interdum* *φάρμακον accipitur.*

Medicus Auguſti. 4, 7, 9. Pyrrhi. 1, 18, 21.

Meditari expeditionē. 4, 2, 94.

Medius inter Latium & Tuſcos pop. Romanus. 1, 9, 7. Medius, *pro ambiguo, quo inclinet dubitante.* 1, 3, 6. in media Gallia fuit Cæſar ante, quam ab vltima timeretur. 3, 10, 22. Media concione. 1, 9, 5. Medium tempus ſementis. 1, 11, 13. per Medias hoſtium cuſtodias. 1, 13, 16. per Media hoſtium tela. *Ibidem. Sic & nos dicimus;* Mitten durch die Feinde ꝛc. *cum ſignificare volumus multos conglobatos. ſiue vt Virg. Æn.* 10, 729. denſos hoſtes.

Medullus mons. 4, 12, 50.

Megara *Numantina.* 2, 18, 4.

per Membra ſingula mori. 3, 21, 6.

C. Memmius candidatus in ipſis comitiis interficitur. 3, 16, 4.

Menenius Agrippa. 1, 23.

Mens imperii imperator. 4, 3, 6. Mens mala. 2, 6, 20. *hoc ſenſu Virg. Eclog.* 1, 16. *& Æn.* 2, 55. ſi mens non læua fuiſſet. *h. e. ſi ſibi conſtitiſſet; ſi non fuiſſet abreptain deteriora conſilia.* Mente concipere *pro cogitare.* 1, 5, 3.

in Menſis expoſita capita. 3, 21, 14. *ſic apud Valeriū Maxim.* 9, 5, 4.

Menſis *Iulius* ex nomine Cæſaris appellatus. 4, 2, 91.

MERCES in exitium ſuum miſera reſp. 3, 13, 4. *Sic Quintil. declam.* 6. Ciuis Romanus merces ſio. *Similiter Cremutius Cordus apud Senec. Suaſor. VII. Vbi de nece Ciceron.* breui ante princeps Senatus, Romanique nominis titulus, tum pretium interfectoris ſui.

Meridianus *circulus, pro plaga ad Meridiem verſa.* 4, 12, 40.

Merula *L. Cornelius* flamen Dialis. 3, 21, 16.

Merſa vitiis quaſi ſentina, reſp. 3, 12, 7.

Meſſo-

Meſſana *vrbs*. 2,2,3.
Metapontus *vrbs*. 3, 20,5.
Metellus *L. Cæcilius* cos. Pœnos vicit. 2, 2,27.
Metellus *Q. Cæcilius Macedonicus* 1. cos. Pſeudophilippum vincit. 2,14,5. Achæos. 2,16,3. Hiſpanos. 2, 17, 10.
Metellus *L. Cæcilius Numidicus.* Iugurtham vincit. 3,1,10. exulat. 16,3. 3,17,3.
Metellus *Pius, Numidici F.* cum Sertorio bellum gerit. 3,22,5.
Metellus Pompeii legatus. 3, 10.
Metellus *Q. Cæcilius Creticus*. 3, 4. inimicus Pompeii. 4,2,9.
Metellus trib. pl. Craſſum diris deuouet. 3, 11,3.
Q. Metellus *Cæcilius* cos. 4, 2,8.
Metellus deriuatum à Meto. 1, 8. N. *Aliter tamen Feſto.*
Metus & ignauia Antonii. 4,7, 0. METVS hoſtium diſciplinam continet. 3, 12,21 Metus ſimulatus. 4,9,6. 4,10,8. METV belli in bellum incidere. 4, 2, 23. METV mutuò teneri. 4,2,13. Metu vacua Vrbs. 4, 2, 21. Metus pluraliter. 2,6,43.
Micipſa *Numida*. 3, 1,3.
Miles, *pro militibus. Vide* Sing. pro plur. Miles parce ciuibus, vox Cæſaris. 4, 2,50. Miles in diſciplinam redactus à Scipione. 2, 18, 11. Milites flumen Obliuionis formidant. 2,17,12. ocium increpant. 4,2,43.
Militaris diſciplina. 1,3,1.
Miluius pons. 3,23, 6.
Minium. 4, 12, 60.
M. Minucius *Augurinus* cos. 1, 11, 12.
C. Minucius elephanti proboſcidem abſcindit. 1, 18, 9.
Minucius *M. Ruffus* Thraces vincit. 3, 4, 5.
Minucius trib. pl. 3, 15, 4.
Minæ cæleſtes, *pro prodigiis à cælo.* 2, 8, 3.
Minus deſinere, *pro deſinere tantum.* 3,17,9. *Vide* Negationes duæ. Minus eſt, das iſt noch nichts, *parum eſt.* 3,21,24. 4,1,3. Minus admirabilior. 4, 2,47. *hac pleonaſmi forma* magis gratius. *Iuſtinus* 12, 11, 2. Magis ſuſpenſiore animo, *Hirt. de* B. *Afr. cap. XLVIII.* ferocius magis quam conſultius, *Ammian. Lindenbrog. pag.* 207,7. Magis clarior. *Idem* 3,2,7. *& l. fin. C. de iure dom. impetr.* auarius magis quam iuſtius. *Sex. Ruffus vbi de Cypri poſſeſſione. Cuiuſmodi exempla plurima collegit Vechnerus Hellenolexias lib.* 1.
Mirabilis exitu contentio. 1, 3, 4.
Mirum in modum, *pro valde, optime.* 1,3,2. Mira dictu res. 1,1, 14. Mira viſa Faliſcis fides Camilli. 1,12,5. Miræ magnitudinis ſerpens. 2, 2,20. Mirum dictu. 2, 1, 2.
Mirmillo. 3, 20, 12. *De hoc gladiatorum genere exacte Lipſius Saturnalium* 2, 10.
Miſcere ingenium Græcum Italicis artibus, *h.e. probe temperare.* 1,5,1. *ſic Tacit. Agr.* 4,4. Maſſiliam *vocat* locum Græca comitate, & prouinciali parſimonia miſtum, ac bene compoſitum.
Miſenus portus. 1, 16, 4.
Miſer Annibal. 2. 8. 6. imperator Marius. 3,21,11. Miſera Hiſpania inter Rom. duces diſcordiæ pœnas dat. 3,22,8. Miſeræ ciuitates inter hos & illos duces ſocietatis Rom. pœnas dant. 4,2,77.
Miſerabilis ſtrages. 3, 11, 8. Miſerabile funus. 3,18 12.
ſine Miſſione pugnare. 1, 11, 5. N. 3,20,14. N. *Ita Seneca de ira* 1,16, 14. C.

41. C. Cæſar ad pugnam vocauit Iouem, & quidem ſine miſſione. *Vbi recte Muretus.*

Mithridates *Ponticus*. 3, 5, 1. 3, 21, 6. claſſe iuuatur à Sertorio. 3, 22, 4.

Mithridaticum bellum. 3, 5.

Mitigare, *pro mollire, effeminare*. 3, 13.

Mittere, *pro iacere, ingerere*. 1, 17, 6. 4, 12, 5. *pro demittere*. 2, 6, 9. *pro dimittere*, laſſen paſſieren. 1, 16, 10. Mittere decimas. 1, 12, 10. in auxilium. 1, 3, 6. Pœnis Xanthippum mittit Lacedæmon. 2, 2, 23. Mittere bellum in compendium, *h. e. demandare paucioribus*. 1, 3, 3. Mittere deditionem ſuam ad aliquem, *h. e. legatos de deditione*. 3, 7, 5. hoſtes ſub iugum. 1, 11, 13. 1, 16, 11. vocem, *pro emittere, eloqui*. 4, 10, 7.

Modeſtia Curinii. 4, 12, 41.

Modii anulorum. 2, 6, 18.

Modulatiſſimus cantus. 2, 7, 15.

Modus, *pro forma, effigie rei. ſic* ſerpentum in modum diſcolores vittæ. 1, 12, 7. mirum in Modum. 1, 3, 2.

Mœnia incendere. *h. e. vrbes*. 3, 10, 2. *Vide etiam* I.

Mœnius *C.* Antiates vincit. 1, 11, 10.

Moles belli. 2, 6, 49. 2, 8, 3. tota belli. 3, 10, 24. tota certaminum. 2, 17, 13. ingentis exercitus. 4, 2, 58. regni. 3, 5, 14. Mole tota, *h. e. omnibus viribus*. 2, 6, 55. Moles *proprie videtur accipi pro ingenti opere ex terra, ſaxo vel materia extructo. ſic* Mole iungere regionem. 2, 2, 2. *Quomodo & apud Curtium* 4, 2, 16. *&c. in ſimili cœpto Alexandri ſemper* moles *dicitur. Sic Hirt. de B. Afr. cap.* XXVI. moles iacere in mare.

Moliri arma. 4, 4, 3. ædem, *pro incipere ædificare, fundamenta iacere*. 1, 7, 7.

Mollis regio, *pro miti, temperata*. 3, 3, 13. *ſic* Molle cœlum. 1, 16, 4. 4, 12, 27.

Momenta trium temporum, *quaſi diceres puncta*. 2, 15, 2.

Monarchia præferenda aliis rerump. formis. 4, 3, 6. N.

Monumentum fidei Saguntus. 2, 6, 4. victoriæ pulcrius, ſtans vrbs, quam incenſa. 4, 12, 57.

Mons. Montes. Albanus. Alpes. Auentinus. Capitolinus. Caucaſus. Ceraunii. Chaonum. Falernus. Gaurus. Hæmus. Ianiculus. Inſani. Leucates. Libanus. Magaba. Maſſicus. Medullus. Olympus. Pyrenei. Quirinalis. Rhodope. Sacer. Sipylus. Taurus. Veſuuius. Vinnius. *Quære ſuis quæſque locis.* Mons ſaxeus. 3, 1, 15. Montes amicti vitibus. 1, 16, 5. inuii perfoſſi. 2, 8, 2. Montium fiducia rebellatur. 4, 12, 59. Montibus deducti hoſtes. 4, 12, 52.

Monſtrum, *pro oſtento, omine*. 1, 7, 8. Monſtra virtutum. 1, 10, 8. *h. e. tam rara virtutis ſpecimina, vt pro monſtris haberi queant. ſic* miraculum audaciæ *dicit Liuius de Coclitis facto loquens*. 2, 10, 5.

MORA bellorum ſociis grauis. 4, 2, 43. Mora ſecuritatis publicæ, *h. e. per quem ſtat, ne radicetur*. 4, 9, 1. Mora non eſt. 3, 8, 1. *h. e. ſtatim.*

MORA *h. e. diuturnitate* corrumpitur poteſtas. 1, 9, 2. Mora comminuere hoſtem, *h. e. cunctando, bellum trahendo*. 2, 6, 28. Mora ignium, *h. e. duratio incendii*. 1, 15, 18. Moras nectere, *pro cunctari, morari*. 4, 2, 42. *Vide Sauaronem ad Sidon. epiſt.* 9, 13.

Digitized by Google

Mori iuſſi. 3, 21, 25. Mori per ſingula membra. 3, 21, 26. Moriuntur etiam oppida. 1, 12, 11. N. *Mors etiam ſaxis marmoribuſque venit. Senec. epiſt. 91, 19.* Nihil priuatim nihil publice ſtabile eſt: tam hominum, quam vrbium fata voluuntur. Vide eundem epiſt. 71. *Salluſt. Iug. 2, 3. & de Rep. 1. 31.* omnia orta occidunt.

Moribundus, 1, 23, 2. Moribundæ manus. 4, 2, 72. *Sic forte moribundi dentes apud Curt. 9, 1, 33.*

Morientium imprecationes. 2, 6, 8. N. *Sic Amytis moriens Cambyſen exſecratur, nec fruſtra. ex Cteſia Perſicis cap. 11.* mandata. 1, 9, 1. N. *Vide etiam* Mandata. Morientium beſtiarum morſus quam maxime mortiferi. 2, 15, 13.

Morini *pop.* 3, 10, 6. Morinus portus. 3, 10, 16.

Morituri epulis expleti. 2, 18, 12. N. pretioſiſſimis veſtibus induti. 4, 11, 11. N. Morituris non permiſſa pugna. 2, 18, 13.

Mors Cimbrarum ſpecioſa. 3, 3, 17. Pompeianorum non inconſpicua. 4, 2, 67. digna viris, *h. e. quæ ſtrenue pugnantibus obuenit.* 3, 20, 14. *eadem appellatur* pulcerrima. 4, 1, 13. voluntaria ſuppliciorum metu. 3, 19, 11. MORTEM lætum accire, dignum ſapiente. 4, 2, 70. Vltra Mortem patere, *de vulneribus dictum, h. e. altius latiuſque adacta eſſe, quam requireretur ad inferendam mortem.* 2, 7, 9. in ipſa quoque Morte lacerari. 3, 16, 6. Mortes regum occultatæ. 1, 6, 2. N. *Adde exemplum Herodis apud Ioſephum 13, 10. & Ioannis regis Congi apud Oſorium lib. 3. pag. 79.*

Morſus morientium beſtiarum quam maxime mortiferi. 2, 15, 13.

Mortiferi morſus. 2, 15, 13.

in Mortuorum honorem parcere delinquentibus. 3, 5, 10.

Mos, *pro conſuetudine. ſic* More belli cremantur arma captiua. 4, 12, 9. *pro exemplo. Vide Seruium ad Æn. 7, 377. ſic* nullo bono more. 4, 6, 4. *pro inſtitutis, etiam legibus. ſic* More maiorum conſulatum petere. 4, 2, 16. More *etiam valet, inſtar. vt* More anguium. 3, 5, 24. *h. e. vt ſolent angues. ſic* More fluminis. 4, 2, 63. gladiatorio. 3, 21, 1. ignium. 2, 2, 1. pecudum. 1, 11, 13. & in morem pecudum. 3, 8, 6. Mores, *pro inſtitutis bonis ſiue malis. ſic* MORES ſæculi opibus atque diuitiis affliguntur. 3, 12, 7. ipſi imperii mores in Scauro expugnantur. 3, 1, 5. *quod dictum eſt, ſicut illud Petronii carmine de bel. ciu. verſu 48.* Non homo victus erat; ſed in vno victa poteſtas, Romanumque decus —— *pro indole, ingenio, & factis inde profectis. ſic* MORIBVS ſuis domiti ferociſſimi hoſtium. 3, 4, 7. ex Moribus cognomen datum Tarquinio. 1, 7, 1.

Moſa *fl.* 4, 12, 26.

Moſula *fl.* 3, 10, 14.

Motus Rom. domeſtici. 3, 12, 14.

Mouere *dicitur, qui cum exercitu proficiſcitur, quod caſtra moueat.* 2, 8, 8. Mouere *etiam de tempeſtate dicitur. ſic* in Hiſpania ſe mouit Punici belli tempeſtas, *h. e. cœpit in Hiſp.* 2, 6, 9. repetitione Lyſimachiæ, veluti ſidere, mota Aſiatici belli tempeſtas. 2, 8, 8. Mouere agris, *pro pellere.* 3, 14, 6. vrbem loco, *pro transferre in alium locum.* 2, 15, 6. Mouere res, *pro turbare.* 3, 17, 9. *ſic* Mouetur Theſſalia. 4, 3, 3.

Mucii *C. Cordi Scæuolæ* virtus. 1, 11, 5.

Q. Mucius Scæuola pontifex. 3, 21, 21.

MVLIERIS imperio perire, indignum. 2, 5, 3. Mulierum Cimbrarum feritas. 3, 3, 17. item Alpinarum. 4, 12, 5.
Multare aliquem exulatione. 1, 22, 3. morte. 1, 26, 7. cupiditas Craſſi ſtrage exercitus multata. 3, 11, 2.
Multus, pro aſſiduo, diligente. 4, 7, 50. *Ita Ouid. Triſt.* 4, 10, 128. ——in toto plurimus orbe legor. *Salluſt. Iug.* 96, 3. ad vigilias multus eſſe. *&* 84, 1. tum vero multus atque ferox inſtare. *Cicero offic.* 2, 18. multus in laudanda magnificentia. *Nazar. in paneg. Conſtant, cap.* ſæuiſſimo hoſti multus inſtares. *Vide Douſæ præcid. in Arbitr.* 3, 1. MVLTAM eſſe cædem non decet etiamſi iuſta ſit. 4, 6, 6.
Mulucha *vrbs.* 3, 1, 14.
Mummius *L.* Achæos vincit. 2, 16, 4.
Munda *vrbs.* 4, 2, 87. obſidetur. 4, 2, 85. non oſtenditur in triumpho Cæſaris. 4, 2, 89.
Munerator, qui munera edit. 3, 20, 9. *Auguſtus apud Quintilian.* 8, 3, 22. Munerarium *primus dixit. quo vocabulo deinde vſus Seneca controu. IV. procæmio epit.*
Municipialia prodigia. 3, 18, 6. *Vide P.*
Municipia Italiæ ſplendidiſſima ſub haſta vendita. 3, 21, 27.
Munitiones nouæ vrbis ſanguine Remi conſecratæ. 1, 1, 8.
Munus gladiatorium, *pro ſpectaculo.* 3, 3, 21.
Murmur freti. 2, 8, 9.
Muſulanii *pop.* 4, 12, 40.
Mutina *vrbs.* 3, 20, 10. obſidetur. 4, 4, 4.
Mutinenſe bellum. 4, 4.
Murus triplex Carthagine. 2, 15, 11. Syracuſis. 2, 6, 30. nullus Numantiæ. 2, 18, 2.
MVTVO metu tenentur potentes. 4, 2, 13. vulnere ſuper hoſtem exſpirare. 1, 11, 8. MVTVIS viribus in ſuum quiſque decus nititur. 4, 2, 12.
Myndus *vrbs.* 2, 20, 4.
Myoparones, *nauigia piratica.* 3, 6, 4.
Myſi *pop.* 4, 12, 3. vincuntur à Craſſo. 4, 12, 14.

N.

NAbis *Lacedæmonius.* 2, 7, 12.
Nar *fl.* 1, 15, 2.
Naſcens Italia, *h. e. incipiens.* 2, 6, 51.
Natalis ſoli amor. 1, 1, 5. N.
NATVRA gentium locorumq; diuerſa. 3, 10, 6.
Naualia, Schiffſtelle / *arſenale.* 4, 2, 59.
Nauale bellum. 1, 11, 10. 3, 10, 5.
Nauigare *dicitur* bellum. 2, 2, 17. *Vide* B. *ſic* ordo victoriarum. 2, 8, 1.
Nauigium ſpeculatorium. 4, 2, 37.
Naues Antonianæ. 4, 11, 5. Venetorum. 3, 10, 5. Nauium inopia rates factæ. 4, 2, 32. Naues equi marini. 2, 2, 35. N. *In pugna ad Actium* erant Cæſariani equitibus ſimiles, modo irruentibus, modo ſe recipientibus, eo quod appellere ſubinde, ac retro abducere naues ipſi ſuas tantum poterant *ſcribit Dio fine libri* 50. *hoc autem eſt*, ad ſimilitudinem equeſtris pugnæ, *vt noſter loquitur: nempe* ſumptis tergis & redditis, *vt Salluſtius Incert.* 5, 24. *aut* frontis & tergi vice, *vt Tacitus* 6, 35, 3. *Sic veterum Impp. decretis equites exercebantur*, vt ad equeſtrem meditationem interdum ſequerentur, interdum cederent. *Vegetius* 1, 27.

Digitized by Google

Apud Liuium 31, 35, 3. Credidere egii genus pugnæ cui aſſueuerant fore; vt equites inuicem inequentes fugienteſque, nunc teis vterentur, nunc terga darent. *Ex quibus intelligas, quid ſibi velit idem auctor* 22, 42, 1. *cum pugnaum ad Cannas ſcribit* minime equeſtris prœlii more.

Naufragium Romanorum. 2, 2, 31. improbam claſſem naufragio caſtigat Oceanus. 3, 10, 17. Naufragio claſſes cædit Oceanus. 4, 2, 75. Naufragium belli, *pro clade*. 4, 11, 7. *ſic* Naufragia ſua latius trahere. 1, 13, 19. *ita*

Naufragæ partes, *victa*. 4, 2, 64.

Nauticus populus Rhodii. 2, 7, 8. *Hodie in Batauos competeret.*

Ne quid deſit. 4, 2, 52. *Ita Plin.* 36, 15. *vbi de domo Neronis.* malis. 3, 19, 6. turpitudini. 2, 19, 5. *Sic Velleius* 2, 26, 2. Ne quid vſquam malis publicis deeſſet. *Ita Iuſtinus.*

Neapolis *vrbs.* 1, 16, 6.

Nebuloſus dies. 3, 3, 15.

Nec-magnus. 4, 10, 3. Nec-opinatus. 3, 5, 25.

NECESSITAS virtutem auget. 3, 3, 8.

Nectere moras. 4, 2, 42. *Vide etiam* M.

Nefas, *pro ſcelere, facinore. ſic* Nefas corruptæ legationis. 3, 1, 6. Horatii legibus citatum. 1, 3, 6. inchoatum perficitur. 3, 1, 5. *Interdum cum exclamatione interiicitur orationi. vt* cum ſociis (nefas!) dimicatum eſt. 3, 19, 1. *quod putabant etiam factum* 4, 2, 81. *minus recte.*

Negationes duæ non ſemper negant. *ſic* 3, 17, 9. minus deſierunt, *pro deſierunt tantum. cuius rei exempla conquiſiuit Nonius in* Duæ negationes. *quomodo etiam putem defendi poſſe, vulgatam olim lectionem Ouidii de arte.* 1, 1, 3. Quod ſi nulla tibi non ſit legiſſe voluptas.

Negatus triumphus, *non autem pernegatus.* 2, 11, 2. N.

Nemeæ ludi. 2, 17, 14.

Nemus Aricinum. 1, 11, 8. Nemora odorata. 3, 5, 29.

Neoptolemus Archelai præfectus. 3, 5, 8.

Tib. Nero Pompeii legatus. 3, 6, 9.

Nertobriges *pop.* 2, 17, 10.

Neruus reip. ærarium. 3, 13, 4. *Hæc ipſa verba à noſtro mutuatur Barclaius Arg. lib.* 4. *in verbis Poliarchi ad Hianysben.*

Neſcio quid. 4, 2, 78. *forma locutionis vſitatiſſima.*

Neutra paſſiue vſurpata. *Præf.* 8. N. *Vide etiam* Decoquere.

Nex, *pro morte nec-violenta.* 3, 23, 7. N.

Nicephorum *vrbs. Scribendum* Nicephorium. 3, 11, 4.

Nicomedes Bithynicus. 3, 5, 3. Bithyniam recipit. 3, 5, 12.

Nihil aliud quam, *pro tantum.* 4, 2, 80. Nihil non *h. e. omnia.* 3, 22, 9. Nihil tale metuens. 4, 12, 34.

Nilus *fl.* 4, 2, 88.

Nimium quantum *apud Florum.* Salmaſius in hiſt. Aug. pag. 54. col. 2. D.

Nimbus lapidum & ſaxorum, *h. e. denſe coniecta ſaxa inſtar imbris.* 3, 8, 4. *ſic* velut nimbus erumpunt Parthi. 4, 10, 3. Nimborum in modum tela fuſa. 3, 11, 8. *Hac locutionis genere Scriptura ſacra vtitur. Sic apud Virg. Æn.* 12, 284. Tempeſtas telorum, ac ferreus ingruit imber. *Vide etiam* Procella.

Nimius, *pro intolerabili.* 3, 15, 3. *Sic Horatius* 2, 12, 6. nimium mero. *&* *apud Velleium* 2, 31. *Catulus*

Digitized by Google

O.

OBducere caſtra hoſtilia vallo. 4,2,39. Mit Wercken vmbgeben/ Plocquiren.

Obequitare, herumb Reitten. 4,2,50.

Obligare quaſi mediterraneis agris. 3,6,14. *Hoc vocabulo videtur vſus, vt Plautus Menachm.* 1, 1. vinciendi *verbo. Nam Pompeius piratis agros dederat, quibus tolerare vitam poſſent.*

Obliquus aduerſus potentes, *h.e. iniquus potentibus.* 4,2,9.

Oblitus rubigine enſis. 4,12,32.

Obliuionis flumen. 2,17,12.

Obnoxius. 4,4,2. *ita Liuius* 42, 46,3 *Ouid. Am.* 2,2,17. *Vide Agellium,* 7,17. *Plaut. Bacch.* 5,2.

Oborta tempeſtas. 1, 1, 17. *h. e. forte exorta, hanc enim vim quandoque in compoſitionibus habet* ob *particula, ſic apud Liuium.* 23,19,10. obnata ripis ſalicta.

OBREPERE non eſt ex arte ducis 4,10,2.

Obrogare, *pro intercedere rogationi.* 3,15,4. 3,17,8.

Obruere amnem ingeſta ſilua. 3,3,12. incendium. 3,21,9.

Obſcœna contumelia, *pro turpi & pudenda.* 1,18,5.

Obſcuritas generis. 3, 1, 13. ad altiora nitenti obſtaculo. 1,6,1. N. *Cicero de orat.* 2, 52. Inuident homines maxime paribus, aut inferioribus, cum ſe relictos ſentiunt, illos autem dolent euolaſſe.

Obſeruare portam Hüten. 3, 6, 10. *Hoc ſenſu* ſeruare *eſt* 4,2,70. *& apud Liuium.* 23,19,10.

Obſides dati Porſenæ à Rom. 1,10,7. feminæ. 1,10,7. N. duci iubentur 3,21,27. Obſidibus aſtringere. 4,12,52.

Obſeſſor ipſe obſidetur. 4, 2, 27. N.

Obſidere, *pro occupare, inſidere.* 2,17,4.

ab Obſidione excutere hoſtem. 2,6,29.

Obſidium, *pro obſidione.* 2,2,21. 2,6,5. & 36. N. 2, 16, 4. 4,12,50. *vtuntur hoc vocabulo Tacit.* 3,39, 2. *& Agell.* 15, 21. *vbi male notatur in editione Colonienſi, Agellium hoc noue dixiſſe. Ad eam formam eſt* colluſium, *pro colluſione in l.* 8. §. 1. *Mandati.*

Obſidius Frentanæ turmæ præfectus. 1,18,7. *Eſt autem nomen hoc quale* Auxilius, *in quem ludit Auſonius Epigr.* 128. *ſic* Adiutorius *eſt in vet. inſcript. apud Gruter.* 3,7. Alimentus *apud Liu.* 21,38,3. Sarmentus *apud Quintilian.* 6,3,48.

Obſtrepere actis alicuius, *h. e. ea ſuggillare, eorumque reſciſſionem ſuadere.* 4,2,9.

Obſtricta gemmis veſtis. 4,11,3.

Obterere. Vno prælio Pharnacem Obtriuit Cæſar. 4,2,63.

Obtorta gula. 3,17,8. N. obtorto collo in ius trahi, *Hieron. epiſt.* 2, 9.

Obundatio fluminis. überlauff/ überſchwemmung. 4,2,27.

OCCASIO inuitat ad facinora. 3,5, 4. 4,1,1. Occaſione rei bene gerendæ inuitatus. *Epit. Liu.* 8, 9. in occaſionem arripere aliquid. 4,2,84.

Occidere, *antepænultima breui, h.e. cadere, perire.* 4,8,1.

Occupare, *pro præuenire, præcipere. ſic* Occupare fugam alicuius ferro, *eſt cadere priuſquam fugiat.* 3, 11, 9. Occupare manu mortem. 4, 2, 83. *h. e. præcipere, priuſquam inferatur ab inimicis. Hoc ſenſu* Occupare ferrum. 4,11,9. Occupare

enim

Digitized by Google

enim eſt priorem aliquid facere, vt explicat Cato apud Agell. 7,3. Id nos priores facere occupabimus. *Sic Plin. paneg. cap.* 10. occupauit, primuſque fecit, quod omnes facturi erant: *Ita Curtius* 8,6,7. Cum aprum telo occupaſſet, quem rex ferire deſtinauerat. *Statius Thebaid.* 10, 666. I precor accelera, ne proximus occupet Æmon. Occupare, *pro ſubito ſuperuenire alicui, quomodo deprehendere dicimus.* 3, 10, 22. *Adde Iuſtini Indicem. Curt.* 3,1,19.

Occurrere venienti bello. 4, 11, 4.

Oceanus omnia cingens. 1,13,5. furorem ciuium caſtigat. 4, 2, 75. claſſes naufragio cædit. *Ibidem &* 3, 16, 17. Oceani effigies aurea in triumpho Cæſaris. 4,2,88. maria. 4,12,49. ora. 3,17,7. 3,6,8. oſtium. 4,2,75. cum Oceano maior quam cum nauibus rixa. 3,10,5.

Ocriculum *vrbs.* 3,18,11.

Cn. Octauius trib. pl. 3,14,5.

Cn. Octauius cos. 3,21,9.

Octauius *M.* Pompeii legatus. 4,2,31.

Octauius Cæſar. *Vide* Auguſtus.

Oculi cauſſarum patronis tuti. 4,12,37. Oculi militum ardentes. 1,16,12. N. *Sic apud Homerum Iliad.* 15,607. *Hectori* fulgebant oculi toruis ſub ſuperciliis. Oculos Numantinorum Romani non ferunt. 2,18,5. Oculos Cæſaris tentat Cleopatra. 4, 11, 9. *h. e. tentauit vtrum & Cæſarem in amorem ſui perlicere poſſet, vt alios:* tentauit *igitur* oculos, *quod nempe* —— ſint in amore duces. *hinc illud Alexandri apud Plut. in vita cap.* 36. Magni dolores oculorum Perſides. Oculos publici doloris ferre. *Curtius* 9,7,25. coniectum oculorum *vocat, occhiate.* 4,7,6. Daß ſie den Leuten auß den Augen kamen. Oculi Iouis cruore reſperſi. 3,21,16. *vult dicere, Merulam velut in conſpectu Iouis cecidiſſe.*

ODIA partium non finiuntur cum bello. 4,2,7.

Odores, *pro odoramentis.* 4,11,11. N. *Sic Columella* 12,20. *Tac.* 3,2,2. *ſic* Colores *ſupra, &* Sopores *pro ſoporiferis apud Senec. de benef.* 5,13,5.

Oenomaus gladiator. 3,20,3.

Officinæ armorum. 3,15,10.

Officia, *pro opificiis, & aliis artibus,* Handthierungen. 1,6,3.

Offocare fauces. 2, 11, 6. *h. e. ſtrangulare.*

Olbia *vrbs.* 2,2,16. N. *Vide Val. Max.* 5,1,2.

Oleo ſe fouere. 2,6,12. *hoc enim conferre putabant ad robur corporis. hinc* recreans membra olei liquor *eſt apud Plinium* 12, 1, 4. *& apud Plut. Alex. cap.* 101. *vates reſpondent;* ad labores, à deo datum hominibus oleum, lenimentum. *Hinc ille creber vſus in gymnaſiis &c.*

Olympos *vrbs.* 3,6,5.

Olympus *mons.* 2,11,5. N.

Omen euerſionis. 1,12,7. victoriæ. 2,6,39. Omen accipere. *Vide A.* Omina ex ſimilitudine rerum interpretatione capiunt. 1,7,8. N.

Ominoſæ voces vitatæ. 3,11,3. N.

Omnis, *pro toto.* 3,18,5. *Sic* cuncta mœnia *Salluſt. Iug.* 57,2. *Contra* totus, *pro omni reperitur vt apud Apulei. lib.* 10. Toti nunc iudices ſententias ſuas pretio nundinantur.

Operis nudatus portus. 2,15,11. *Hoc ego non ſatis capio. forte* operæ *pro operibus ponuntur: forte vitium in ſcriptura eſt, & legendum* operibus. *ſicut apud Cæſ. de bel. Gall.* 2,6. Muruſque defenſoribus nudatus

eſt: *fortè* nudare operis *dicitur, ſicut* liberare culpæ *apud Liuium.*

Operæpretium. *Præfat.* 3. der Mühe werth.

Opertus catenis. 3,1,17.

Opes Albæ Romam translatæ. 1,3,9. totius mundi Oſtia receptæ. 1,4,3. priuatæ in medium collatæ. 2,6,24. Opibus ſuis fretus Antiochus Annibalis conſilia deſpicit. 2,8,6. OPIBVS aggredi inuictum armis. 3,1,2. Opes, *pro potentia.* 2,18,1. 4,2,14. *Ita Iuſtinus.*

Opimius *L.* cos. 3,15,5.

Opima ſpolia prima. 1,1,11. ſecunda. 1,12,9 tertia. 2,4,5. Opima, *pro ſpoliis egregiis aliis, laxiore ſignificatu.* 2,17,11. *Dicuntur autem fere* Opima *non addita voce ſpoliorum, intellecta tamen: ita Seneca Herc. Fur. verſ.* 48. Opima victi regis ad ſuperos refert.

Opitergini *pop.* 4,2,33.

Oportere. quod ſub gladiatore duce Oportuit. 3,20,14. *Plautus Rud.* 2,2,7. *exprimit,* vt æquum eſt.

Opportunus iniuriæ. 4,4,2. *Ita de Adherbale Salluſt. Iug.* 9,3.

Opprimere conſilia. 4,12,55. *Iuſtino eſt* diſcutere.

Oracula. 1,1,8. N.

OPVLENTIA parit egeſtatem 3,12,12.

Opulentiſſimus, *pro ditiſſimo.* 1,21,1. *ſic* Opulentiſſima præda. 2,2,2. vrbs 2,16,7. Opulentiſſimæ gentes. 1,18,25.

Opus, *pro* χτίσματι, *ſtructura quæcunque. ſic* Opus Iuli Alba. 1,1,4. Lacedæmoniorum Tarentus. 1,18,2. *pro labore quocunque, vt officiis membrorum.* 1,23,2. *laboribus militaribus, ad uſum militiæ pertinentibus. ſic* Operibus attriti ignaui milites. 2,18,10. *Quod & Sylla fecit apud Plut. in vita cap.* 33. *labore ruſtico.* 1,11,13. Opera, *pro rebus geſtis. ſic* Opera gerere, *pro res gerere. Præfat.* 1. *Ita Velleius* 2,106, 1. Quanti voluminis opera geſſimus? *Hoc ſenſu diuina opera Cæſaris reperias apud Val. Max.* 9,2,4. *& eundem* 3,2,24. C. Cæſar non contentus opera ſua Oceani claudere litoribus.

Orbis imperium ſocietate trium principum occupatur. 4,2,12. Orbis poſſeſſor pop. Romanus. 3,13,2. Orbis terrarum viribus fultus pop. Rom. 2,18,16. 4,3,8. N. *Intelligenda autem hæc de* Orbe Romano. *vt diſtinguit l.* 17. *de ſtatu hom. & Marcellinus* 19,3. *f.* 26,10. *p.* 26,12. *m. minus igitur vere Dionyſ.* 1,3,4. Orbis alter Britannia. 3,10,16. Orbe toto diuiſa Britannia. 3,10,2. Orbis imperium paribus votis ac viribus Romanus & Pœnus agitant. 2,2,3. N. *Polybius* 1,64. Obſeruari poteſt ambas haſce reſp. pares animis inter ſe fuiſſe: tum audacia in ſuſcipiendis conſiliis; tum magnanimitate; maxime autem de principatu contentione obſtinatá.

Orchomenos *vrbs.* 3,5,11.

Ordinare imperium. *conſtituere remp.* zu recht bringen. 4,3,5. prouinciam, *formare, ſtatum ei aliquem imponere.* 2,16,3. 4,2,22. *Curtius* 7,3,5. gentem Euergetarum ordinauit. remp. 1,1,16. 1,6,3. 4,7,5. *ſic* Ordinatis omnibus. 4,2,36. Ordinare ſub ſignis. *h. e. componere per ſigna.* 3,19,9.

Orgiagontis vxor. 2,11,7.

Oricum *vrbs.* 4,2,37. vaſtatur. 4,2,41.

Oriens 2,8,2. ſuetus regibus. 2,20,4. N. *Sic Plut. Ant. cap.* 113. *Orientales vocat* homines ſeruire aſſue-

Digitized by Google

aſſuetos,& regnari quærentes. Orientis totius robur in partibus Pompeii. 4,2,5.
Oriundus, *qui originem habet.* 1,5,1.
Ornamenta Tarquinii pop. Romano dignitatem addiderunt. 1,8,5.
Orodes *Albanus.* 3,5,28.
Orodes *Colchus.* 3,5,28.
Orontes *fl.* 4,9,5.
Os cauſſidici ſutum. 4,12,37. ſub ipſo Ore Vrbis. *h. e. in conſpectu,* vor der Naſen. 2,15,7. *Ita Salluſt. Incert.* 4,10. Quo cupidius ore ducis ſeſe quiſque bonum & ſtrenuum oſtentantes. *Item Iug.* 31,12. incedunt per ora veſtra magnifici. *Ita Iuſtinus.* in Ora mittere, *h. e. in faciem.* 4,12,5. in Ora auarorum, aurum; crudelium, ſanguis infuſus &c. 3,11,11. N. Ora Oceani, *pro oſtiis.* 2,17,7. & Ponti. 3,6,8. *Sic Tacitus* 2,6,8.
Oſca *vrbs.* 3,22,9.
in Oſſibus capitum bibere. 3, 4, 2.
Oſtentare. 3, 5, 7. *Hoc verbo fortaſſis vſus Tacitus.* 1,16,1. Oſtentata ſpe pacis. 3,21,9.
Oſtia *vrbs.* 1, 4, 2. diripitur. 3, 21,12.
Oſtium Oceani. 4, 2,75. Tiberinum. 3,9,5.
apud OTIOSOS facilis inuidia. 4,2,8.
Otia maris, portus. 1,16,4.
Ouatio pedeſter triumphus. 3, 19,8. N. *Symmachus tamen epiſt.* 10, 22. *equo vectos ſcribit Ouantes: ſicut & Seruius ad Æn.* 4,543.
Oxybii *pop.* 2,3,5.

P.

P Et Ph. ſæpius mutant inuicem. 4,11,10. N.
Pacare, *pro ſubigere, domare. Præfat.* 7. 4, 2, 1. 4,12,61. *Hoc ſenſu* Pacare ſiluas *Horat. epiſt.* 1,2,45.
Pacorus *Parthus.* 4, 9, 4. interficitur. 4,9,6.
Pactio, *pro pacto, conuento.* 4,12, 24. *pro induciis.* 4,12,64.
Padus *fl.* 1, 13, 5. 2,6,10.
Pæninſula. 4,2,59.
Palantes, *h. e. diſperſi.* 1,17,5.
Palatinus mons. 1, 1, 6.
Pales Paſtoria. 1, 10, 2.
Palladium. 1,2,3.
Palmatæ tunicæ. 1, 5,6.
Paludamentum Cæſaris in fluctibus relictum. 4,2,59. Paludamentorum apud Rom. origo. 1, 5, 6.
Palus Capreæ. 1, 1, 16. in Paludes diffugiunt Germani. 3,10,14.
Paluſtria virgulta. 2,6,13.
Pamphylium mare. 3,6,11.
Panares *Cretenſis.* 3,6,7.
Panis vſus ignotus Cimbris. 3, 3, 18. Panes in ſumma fame in hoſtes coniecti. 1,13,16. *Adde Cæſar. de bel. ciu.* 3,48.
Pannonii *pop.* 4, 12, 3. vincuntur à Vibio, *vel potius* Tiberio. 4, 12, 8.
Panormus *vrbs.* 2,2,12. & 27.
Papauerum eminentia capita decuſſa. 1, 7, 6. *Vide etiam* Eminentiſſimus.
Papirius *L. Curſor* Samnites vincit. 1,16,12.
Papirii Samnitium domitores. 1,16,8.
Parætonium *vrbs.* 4,11,9.
Par debitum poſcit fortuna. 4, 2,35. *deducta locutio à gladiatoribus, qui ita comparabantur Vide Ind. Iuſt. in eo verbo. ſic Lucan.* 7, 695. —— par, quod ſemper habemus Libertas & Cæſar —— *Ita* Par calamitatis. 2, 2, 23. Par omnibus

Digitized by Google

bus pop.Romanus.1,17,1. Par orbi terrarum. 2, 1, 1. *ſic* Alexandro par Manlius Torquatus *Liu.* 9,17, 11. *Vide etiam Iuſtinum.* Par *pro æquali. ſic* Parem non fert Pompeius.4,2,4. inter PARES crebra æmulatio. 2,17,4. Pari clamore & impetu, *ac ante trepidatione.* 1, 13, 14. Pari vecordia, *ac ante veneratione. Ibid.* Pari tumultu atque terrore, *ac ante frater.* 3,15,2. Pari temeritate, *ſicut aſtutia.* 2, 17, 14. Pari *cum Numa* ingenio Ancus.1,4,1. Pari robore comminuti Albani Romanique. 1, 3, 3. *Confer Salluſt. Iug.* 79,4. Pari audacia & venit Romam, & competitorem imperii conficit Iugurtha. 3,1,8.

Parce ciuibus, *vox Cæſaris.* 4, 2, 50. Parce ferro, *vox Annibalis.* 2,6, 17. PARCENTIS maior gloria. 2,17,10. 4,12,57.

Parens Romæ Alba. 1,3,9. Parens frugum Athenæ, *h. e. inuentrix.* 3,5,10. Parens Italicorum quorundam Roma. 3, 18, 5. *Hoc loco* Parens, *ſi recte capio, valet propinquam, conſanguineam.* Roma *dicitur* Italiæ mater & parens, Mater *ad Colonias pertinet:* Parens *ad reliquas vrbes, nationesque. Hoc ſenſu* parentes *hodieque pro conſanguineis efferunt Galli, Hiſpani, Itali: quod & Latinum eſſe oſtendit exemplum Curtii* 6,10,30. *Apuleii pr. lib.* 2. Quin, inquit, etiam ipſe parentem tuam accedis & ſalutas: *& lib.*3. Rogat te, ait, tua parens Byrrhæna. *Petron.* cruciarii vnius parentes. *Adde Hotomani verba feudalia. Liu.*34,32,10.

Parentalia fercula. 4,2,69.

Parentare Manibus alicuius, *h.e. iuſta exſoluere.*2,6,8. ſibi in anteceſſum. 3,21,20.

Parricidæ, *qui aduerſus patriam coniurant.*4,1,10.

Parricidiale bellum, *pro ciuili, quia contra patriam communem parentem: etiam quia inter ipſam belli moram, multa parricidia perpetrantur.* 3,21,1.

Parricidium Bruti. 1, 9, 5. Horatii. 1, 3, 5. publicum Saguntinorum. 2,6,8. *Diuerſo ſenſu* publicum parricidium *appellat Val. Max.*1,8,8. *Cæſaris necem, quod ille publicus parens fuerit.* Parricidium, *pro cæde principis.* 4, 7, 1. *Sic apud Curt.*5,12,4. *Senecam de clem.* L.9, 13. *& Iuſtinum.*

Partes, *pro factione, altero diſſentientis ciuitatis membro.* 4,2,57. 64. 70.73. & 74. 4,7,10. 4,9,1. *Inde ad alia quoque translatum. ſic* in Partibus, *h. e. ab altera partium* Luna. 3,5,23. Tribuni. 3, 13, 4. ſenatus. 4,2,5. in pacis Partes promptus. 4,12,59.

Parthicus equitatus. 4,9,5. Parthicam expeditionem meditatur Cæſar.4,2,94.

Parthi. 3, 5, 31. Craſſum vincunt. 3, 11. vincuntur à Ventidio. 4,9. vincunt Antonium. 4,11. Auguſto ſigna Craſſiana remittunt. 4,12,63.

Parthi, *pro regione Parthorum.* 4, 2,51. *ſic Iuſtinus.*

Partus grauidarum extorti. 3, 4,2. *Hic* partus *ponuntur pro embryonibus.*

Paſſiua vſurpata vt deponentia. 2,17,11 N. *ſic Cicero pro Milone cap.* 13. punitus es innocentes. *Charite apud Apulei. lib.* 7. punita ſum funeſtum nuptiarum mearum prædonem. *Vide Quintilianum* 9,3. p.

Paſtor nutricius Romuli. 1,1,3. quaſi Paſtor greges in ſtabula; ſic Helue-

Digitized by Google

Heluetios in ſedes ſuas deducit Cæſar. 3, 10, 3. Paſtores varii in nouam Vrbem confluunt. 1, 1, 9. Paſtorum caſas abſcondit Vrbis incendium. 1, 13, 18. ex Paſtoribus feritas. 1, 22, 1.

Paſtorius populus *Romani*. 2, 2, 4. Paſtorio habitu ſpeculari itinera. 1, 17, 4. Paſtoria Pales. 1, 20, 2. Paſtoriæ ſectæ innoxia integritas, ſine flagitio priores Vrbis annos exigit. 3, 12, 2. *Hoc eſt illud, quod de Scythis dicit Iuſtinus* 2, 2, 15. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his (*de Græcis loquitur*) cognitio virtutis. *& de Germanis Tacitus Germ*. 26, 1. Fœnus agitare, & in vſuras extendere ignotum: ideoque magis ſeruatur, quam ſi vetitum eſſet.

Patere *dicitur* ætas. *h. e. habere tot annos, per tot annos extendi. Præfat*. 6. *ita* patet tempus *Senec. conſol. ad Marc. cap*. 24. imperium, *h. e. extenditur, porrigitur*. 4, 2, 3. *ſic Iuſtinus. Suet. Tib*. 16, 4. *& ſic* pateſcere *apud Tacit. H*. 2, 81, 4. corpora maiora magis Patent ferro, *h. e. opportuna ſunt*. 3, 10, 11. Vulnera Patent vltra mortem. *Vide* M.

Pater Romulus, *h. e. conditor populi*. 2, 4, 5. Pater patriæ Cæſar. 4, 2, 91. Auguſtus. 4, 12, 66. Super cruentum Patrem carpento vecta Tullia. 1, 7, 3. Patres patriæ. 1, 1, 15. N. Patres Senatus appellatio, vnde. *Ibidem. Adde Salluſt. Cat*. 5, 10. *& Dion. lib*. 53. *pag*. 583. Patres qui liberos occiderunt. 1, 26, 7. N. *Vide etiam* Filius.

Patratum bellum, *h. e. finitum*. 2, 15, 1. *De hoc verbo Quintilian*. 8, 3, 31.

Patria altera, *vrbs caritate proxima poſt veram patriam*. 2, 6, 42. *Virg*. 11, 24. —— quæ ſanguine nobis Hanc patriam peperere ſuo ——. *Cicero in Verrem* 4, 8. Tua te altera patria, quemadmodum dicere ſolebas, Meſſana circumuenit. *Ad. de Tacit*. 4, 43, 5. Patriam hoſtium manibus euerti malunt Carthaginienſes, quam ſuis. 2, 15, 9. qui Patriam ſuam ſeque ipſi perdiderint. 2, 6, 4. 2, 15, 18. 2, 18, 15. N.

Patrii ſoli deſiderium. 1, 1, 5. N. 2, 6, 35. Patria poteſtas. 1, 26, 7. N.

Patricius exercitus, *h. e. conſtans ex patriciis*. 1, 12, 2. ſanguis. 1, 26, 7. vir. 1, 11, 12.

Patrimonium imperii, *pro reditibus & pecuniis publicis*. 3, 13, 4. *ſic* Patrimonium pop. Romani. 4, 2, 21. *Diuerſum eſt* pecunia populi, *in l*. 6. *contr. empt. Ita* Patrimonium reip. *in l*. 9. *§*. 5. *de iur. & fact. ign*. Patrimoniorum diſcrimina in tabulis. 1, 6, 3.

Patroni cauſſarum. 4, 12, 37.

L. Paullus *Æmilius* proſcribitur à fratre Lepido. 4, 6, 4.

Paullus *L. Æmilius* cos. ad Cannas. 2, 6, 17. comparatur cum Varo. 4, 12, 35.

Paullus *L. Æmilius* cos. 2, 12, 7. Macedonicus. 2, 15, 12.

Pax & pactio differunt, *poſterius intelligo de induciis*. 4, 12, 66. PAX noua infida. 4, 12, 2. Pacis ac belli fides Ianus. 1, 2, 3. Pacem agere. 2, 20, 1. dare. 2, 7, 12. 2, 8, 18. emere. 3, 1, 7. habere. 1, 19, 1. Pacem non intelligunt Sarmatæ, ſie wiſſen nicht was Fried iſt. 4, 12, 20. Pace & bello promptus. 1, 5, 5. Pax fluminis, *pro quiete, cum deſiit exundare, & in ſuum alueum redit*. 4, 2, 28.

Pecudum in morem clamorem tollere. 3, 8, 6. more ſub iugum mittere. 1, 11, 13. Pecudum more inultum cadere. *Vide* I.

Pecu-

Peculari remp. *h, e. intercipere pecuniam publicam*.3,17,3.
Pecunia merſa ne periret. 2, 12, 6. ſparſa in fuga. 2,5,18. Pecunia Senatus in ſententiam Iugurthæ pertractus. 3,1,4.
Πηλάγων. 2,2,4. N.
ſub Pellibus hiematum. 1,12,8. *Tacitus* 13,35,4. hyems acta ſub pellibus, *Hieron. Epiſt.* 2,6. *Vulcat. Auidio Caſſio, cap. VI. Dio apud Valeſ.pag.*650. Retentuſque omnis exercitus ſub pellibus, quamuis hieme ſæua. *Liuius* 23. Vbi primum ſub pellibus haberi cœpti ſunt. Pelles *igitur ponuntur pro tentoriis ex pellibus confectis. Hinc apud Val. Max.* 2,7,15. *inter pœnas militares recenſetur*, ne quis tentorium ex pellibus haberet. *Vide Lipſ. de M. R.* 5,5.
Peluſium *vrbs*. 4,11,9.
Peluſium litus. 4,2,52.
in Penatibus domorum ſuorum. 3,21,14.
Pendere. ſex menſibus Galli circa vnum montem Pependerunt, *h. e. haſerunt, morati ſunt*. 1, 13, 15. *Sic Virg. Æn.* 6,151.——noſtroque in limine pendes.
Penes ſenes conſilium reip. 1, 1,15.
Penetrare Caucaſum, Rhodopen. *h. e. iter per illos montes facere*, durchkommen. 3,4,5.
Penſare, *paria facere*, wett machen / vergelten. *ſic* Antonianarum nauium magnitudo, numerum Cæſarianarum Penſauit. 4, 11,5. Craſſianam cladem Pacori cæde Penſauimus. 4,9,7. *Quomodo Nero apud Silium* 15,806.——Cannas penſauimus, inquit. Caput Gracchi percuſſoribus auro Penſatum. 3,15,6. *h. e. tantum auri datum iis, quantum penderet caput*.
Per *aliquando tranſitum ſignificat, vt* Per flumen. 1,10,7. medias hoſtium cuſtodias. 1,13,16. *aliquando ponitur pro inter. ſic* Per noctem. 4,7,8. *aliquando arguit rationem, quomodo quid geſtum ſit, & quarto caſui iungitur, explicaturque per ſextum abſolutum. vt* Per adulationem. 4,12,82. fraudem 2,17, 17. defectionem. 3,5,26. inſidias. 1,10,5. Per ſacrificia, cohortes, manipulos deſcribere, *valet in ſacr. coh. man.* 1,2,3. N. *ſic* Per tribus diuidere. 1,1,15. Per alios atque alios duces, *h. e. aliorum atque aliorum ducum opera*. 1,12,3.
Peractum bellum. 4,2,19. & 53. *h. e. confectum*. vrbis excidium, *h. e. abſolutum, perpetratum*. 1, 12, 9. *ſic Sueton. Claud. cap.* 11. marmoreum arcum peregit. *Iuſtinus* 32. 3,3. peregiſſetque vltionem.
Peragrare, *proprie de terreſtri itinere dictum, ad marinum etiam transfertur. ſic* Peragrare mare. 2, 7,6. litus. 2,17,12. *ſic Sueton. Cal.* 37,3.
Percædere, *pro ad internicionem cædere*. 3,20,10. 4,12,7. *ſic* Perdelere *eſt apud Veget.* 3,10.
Percellere admiratione. 1,10,2. dolo. 3,10,8. animos hoſtis. 4,2,84. exercitum. 2,18,2. Percellere *igitur valet attonare, attonitum reddere*.
Percenſere, *h. e. ad finem vſque recenſere. Præfat.*4.
Percucurrit. 4,12,23. *Suet. Ner. cap.* 3. percucurrit ampliſſimos honores. *Vide etiam* Concurrere.
Perculſum imperii corpus, *h. e. conuulſum, concuſſum*. 4,3,5.
Percuſſores Pompeii. 4, 2, 58. domeſtici. 2,17,17. Percuſſoribus C. Gracchi caput auro penſatum. 3,15,6. Percuſſores immittere. 1, 7,2. *Vide Ind. Iuſtin.*

Percu-

Digitized by Google

Percutere fœdus. 3,11,4. 4,10,1.

Perditi homines, *pro deſperatis.* 2,15,15. latrones. 3,6,2.

Perdomare, *h. e. omnino domare.* 4,12,12. *ita*

Perdomitus. 4,12,17.

Peregrinantur arma Romana, *h.e. in longe diſsitis regionibus abſunt.* 4,1,1.

Peregrinus ad regnum Romanum admiſſus. 1,5,1. *Sic Athenienſes ſæpius peregrinis ducibus vſos, meminit, opinor, Ælianus in Variis. Facit Liu.* 4,3,11. *Vopiſc. Aureliano cap. III. Rutilius pr. Itinerarii. Plut. Demoſth. princ. Tacitus* 11, 24. *Apulei. in apolog.* Non enim vbi prognatus, ſed vti moratus quiſque ſit ſpectandum: nec qua regione, ſed qua ratione vitam viuere inierit, conſiderandum. *Auſon. de Seuero imp. Lamprid. Alex. cap.* 65. *Leuiter emendo Claudianum in ſimili ſententia. locus eſt de laud. Stilic.* 2, 122. lectos ex omnibus oris Euchis, & nunquam meriti cunabula quæris, Sed qualis; non vnde ſatus. *prius legebatur*; Et qualis, *vitioſo ſenſu. Legem Lycurgi, qua peregrinos ciuitate arcet, eleganter exponit Agis apud Plut. in vita cap.* 13. *Quæque ex rigida obſeruatione legis iſtius incommoda ſecuta ſint, latius exſequitur Dionyſius* 2, 17. *Senſit hanc inuidiam Gregor. Nazianzen. Conſtantinopoli, Socrat. Hiſt. Eccleſ.* 5,7.

Perfidia Punica. 2, 2, 11. *Vide etiam* Punica.

Perfidum glacie flumen. 3,4,5.

Pergameni *pop.* 2,7,8.

PERICVLA periculis explicanda. 1,17,5. N. PERICVLIS auguſtiores duces. 4,12,7.

Perinde. 1,13,4. 3,2,2. *h. e. ſimiliter, æque.*

Peritus, *pro experto.* 3,1,7. Peritus auaritiæ Romanæ Mithridates. 3, 5,18. *Sic* peritus hoſtis & regionum. *apud Liuium.* 25,19,9.

Perlitare. 4,2,94. *Cum læta exta erant, & accepta diis videbatur victima, perlitatum eſſe dicebatur.* egregie litare *vocat Liuius* 9,14,4. *De verbo* litandi *vide Salmaſium in Solinum pag.* 11.

Permadefacere. 3,18,12. N.

Permiſcere, *pro confundere*, in *diſordre* bringen.

Permittere, *pro committere, concedere.* 1, 3, 3. *Sic* claſſis permiſſa omnibus ventis. *Plin. paneg. c.* 35. non Permittere pugnam, *h. e. detrectare pugnam*, Sich nicht præſentiren.

Pernices equi. 1,3,8.

Perorare in aliquem, *orationem habere in aliquem.* 4,1,7.

Perpacare, *idem eſt quod* Perdomare. 4,12,4.

Perperna *M.* Ariſtonicum vincit. 2,20,6.

Perperna ſeruos vincit. 3,19,8.

Perperna Sertorianus vincitur à Pompeio. 3,22,9.

Perpetrare cœpta, *h. e. perficere.* 3,14,6.

Perpetuitas. 3,6,15.

Perpetuus dictator Cæſar. 4, 2, 91. Auguſtus. 4,12,66.

Perſæ. 2,8,2. Perſæ ſeptem. 3,5,1.

Perſes *Macedo.* 2,12,2.

Perſici arcus. 2,8,17.

Pertinacia Samnitium. 1,16,7.

Peruicaciſſimi hoſtes. 1,11,11.

Peruſia *vrbs.* 4,6,3. obſidetur. 4, 5, 3.

Peruſinum bellum. 4, 5.

ad Pedes alicuius prouolui. zu fuſſen fallen. 4,11,9.

Peſſumdare, *pro perdere.* 3,12,7.

Peſtilentia ex fame. 3,5,17. *Sic*

Curtius

Digitized by Google

Curtius 9, 10, 13. Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt.

Peſtis, *pro hominibus noxiis, vt hoc loco pro piratis.* 3, 6, 7. *ſic dicitur* Clades. *Latro in Catilinaria;* Vigent enim in illa clade res diuerſiſſimæ. *Catilinam intelligit. Ita* Scelus, *Plauto Amphitruone.* 2, 1, 7. *Græcis* κάθαρμα, *vt Syneſio epiſt.* 4. ἀλλ' ἐξεκεκόφει τὸ κάθαρμα. Peſtis *autem ſæpius. Idem Latro in Cat.* omitto peſtis huius impuriſſimas voces. *Cicero Philipp.* 5, 6. Hanc peſtem agmen armatorum ſequebatur, *& Philipp.* 8, 3. omnes Caphones, omnes Saxæ, cæteræque peſtes, quæ ſequuntur Antonium. *Sic apud noſtrum* Portenta, *&* Prodigia.

Petreius dux Pompeianus. 4, 2, 26. Iubam & ſe interficit. 4, 2, 69.

Phaleræ. 1, 5, 6.

Pharnaces *Ponticus.* 3, 5, 26. vincitur à Cæſare. 4, 2, 56. de Pharnace triumphus. 4, 2, 89. Pharnaces *autem dicitur etiam Ciceroni ad Atticum.* 11, 21, 4. *alii efferunt* Pharnax. *ſicut & gentile* Καππαδόκης *Latinis eſt Cappadox,* etiam Græcis Καππάδοξ *eſt, auctore Stephano. ſic* Pollux *Plauto Bacchid.* 4, 8, 53. *eſt* Polluces: *Non enim pluralis eſt vt putabat Sitzmannus in Rutilium verſu* 155.

Pharos *inſ.* 4, 2, 59. in ferculis Ægyptii triumphi. 4, 2, 88.

Pharſalia *pro regione ad Pharſalum: aut forſan ipſa vrbe.* 4, 2, 64. 66. & 89.

Phaſelis *vrbs.* 3, 6, 5.

Philippici campi. 4, 2, 43.

Philippus *L. Marcius* cos. 3, 17, 7. ambitus poſtulatus. 3, 17, 1. *Vide etiam* Marcius Philippus.

Philippus *Macedo.* 2, 7, 2. *&c.*

Φοινικίδα Græci appellant, quod Latini paludamentum. 1, 5, 6. N. *ſic forte ſcribendum in Dione lib.* 46. *pag.* 356. *vbi de ominibus Panſæ oblatis:* καί τις ἐν τούτῳ φοίνικα αὐτῷ προσφέρων *&c. vertendum certe fuit;* paludamentum.

Phryges in Italiã veniunt. 1, 1, 9.

Φυγαδοθῆραι. 3, 19, 7. N.

Picentes *pop.* 1, 19, 2.

Picentia *vrbs.* 3, 18, 11.

Picenum *regio Picentium.* 3, 18, 5.

Pictæ togæ. 1, 5, 6.

Pignus *dicitur omne quod rem aut cauſſam ſecuram facit, quoniam ea pignoris proprie dicti virtus eſt. ſic* Pignus annonæ. 4, 2, 22. coniurationis. 4, 1, 4. imperii. 1, 2, 3. *& Liu.* 5, 52, 5. *&* 26, 27, 12. *Ita Capitolium* pignus imperii *vocat Tacitus H.* 3, 72, 2. *ſupercilium conſulis,* pignus reip. *Cicero pro Sextio cap.* 8. *Rutilius Itiner.* 2, 55. æterni fatalia pignora regni. *Ouid. Met.* 6, *VI.* Pignora virgineis fatalia tollite palmis. *Seneca* 1. *controu. III. de inceſta de ſaxo:* Veniet ad colendum imperii Romani pignus, etiamſi non ſtupro, at certe carnificis manu inceſta.

Piiſſimus. 4, 7, 15.

Pila ingentia. 2, 7, 9. in elephantos congeſta, 1, 18, 18.

Piræeus. 3, 6, 3. Piræei portus. 3, 5, 10.

Pirata naualis. 4, 8, 2. Piratæ comunes gentiũ hoſtes. 3, 6, 1. N.

Piratica rabies. 3, 8, 2. Piraticum bellum. 3, 6.

Piſo *L. Calpurnius* Thraces vincit. 3, 4, 6.

Piſo prætor vincitur à ſeruis. 3, 19, 7.

Piſo *L. Calpurnius* Thraces vincit. 4, 12, 17.

Piſtrix,

Digitized by Google

Piſtrix, *marinus piſtris*. 3,5,16.
Plaga, *pro regione*. 1, 16,3. 3,2,2. 3,5,15. *pro vulnere*. 4,2,72. 4,12,3. in Plana deducti Ligures. 2,3, 5. deſcendere iuſſi Aſtures. 4, 12, 59. Orodes. 3, 5, 28. in Plana ſubmittere ædes, *h. e. quæ in excelſa loco poſita erant, demoliri, & in planitie ædificare*. 1,9,4.
Plane quaſi. 1,10,8. *Vide*. Q.
Plato. 4,2,71.
Plaudit populus ſuccumbente gladiatore. 3,3,21.
Plauſtra Cimbrorum. 3,3,16.
Plauſus Græcorum recepta libertate. 2,7,14. Plauſus ſupplicantium ſignum. 3,6,13. Plauſus *eſt comploſio, h. e. concuſſio manuum, unde & nomen habet*.
Plebes, *pro plebs*. 1,25. 1,26,1. N.
Plebeii magiſtratus, *h. e. ex plebe deſumpti*. 1,26,1.
Plena dignitas, *h. e. adulta, perfecta*. 4,4,2.
Plurimus puluis. 2,6,16. Plurimum quantum, *ſicut immane quantum*. 4,2,74.
PLVS eſt in imperio, quam in victoria, *h. e. maius emolumentum*. 1,14,2. in vtro Plus eſſet (*hominibus captis, an agris*) nec ipſe victor æſtimare poteſt. 1, 15, 3. PLVS eſt prouinciam retinere, quam facere, *h. e. maioris opera*. 2, 7,8. Plus negotii cum ſemirutâ Carthagine, quam integra. 2, 15, 3. Plusquam bellum. 4,2,4. *h. e. quod non ſatis exprimi poteſt hoc nomine. ſic Lucanus 7, 639.* —— plus eſt quam vita ſalusque. *Germanis in crebro uſu eſt hæc locutio:* Mehr als ein Schelm *&c.*
Plotius Pompeii legatus. 3,6,8.
Pœni in Hiſpania. 2,17,5. Pœnorum metus diſciplinam Romanam continet. 3, 12, 2. *Vide etiam* Carthaginienſes.
Polliceri *dicuntur omina, quæ colliguntur & ſperantur ex iis ſic* victoriam laurus in prætoria nata. 2, 7,7. Pollicentur aues, Vrbem bellatricem fore. 1,1,7. numina, Romæ firma omnia & æterna fore. 1,7,8. *Ita* Promittere.
Pollux. *Vide* Caſtor.
Polyxenidas Antiochi præfectus. 2,8,12.
Pompeii *urbs*. 1, 16,6.
Pompeius Q. fœdus init cum Numantinis. 2, 18,4.
Pompeius Strabo *Cn. Magni pater* rebelles Italos vincit. 3, 18, 14.
Pompeius *Cn. Magnus*. 3,12,13. piratas vincit. 3,6,7. *&c.* Cretenſes in deditionem accipit. 3,7,6. Aſiam ſubigit. 3,5,31. 3,10,1. fœdus cum Parthis ferit. 3,5,31. 3,11, 4. contra Sertorium mittitur. 3, 22,5. Lepidum compeſcit. 3,23,6. fugit à Brundiſio. 4, 2, 20. trucidatur. 4,2,52. Armenos rectores à Romanis accipere cogit. 4, 12, 43. Pompeius & Brutus Caſſiusque eodem in loco victi. 4, 7, 6. Pompeii magnitudo. 3,5,2. potentia nimia. 4,2,8. geſta bello Mithridatico. 3, 5, 21. *&c.* filia interficitur. 4, 2,90.
Pompeii iuuenes *Magni filii* legati patris. 3,6,9. bellum contra Cæſarem inſtaurant. 4,2,74. *Horum natu maior*
Cn. Pompeius vincitur à Cæſare. 4 2,78. interficitur. 4, 2, 86. *minor*
Sex. Pompeius. 4, 2, 87. paterna repetit. 4, 3, 3. eius bellum & interitus. 4,8.
Pompilius Viriatum per inſidias tollit. 2,17,17.
Pomptinus ager. 1,13,9.
Ponere caſtra, *h. e. caſtrametari*, ein Läger ſchlagen. 2, 8, 15. 3, 5, 23. 3,

28. 3,11,4. 4,2,31. 37. 38. & 70. 4, 11,4. pœnas, *pro abolere, deſinere.* 3, 21,27. tentoria, *pro figere, erigere.* 2, 8,9. Vrbem, *pro condere.* 2, 8,7. *quo loco malim legere*; poſitam maioribus, *quam* à maioribus. *ſic apud Tacitum* 6,41,3. vrbes Macedonibus ſitæ. *ſicut & eundem ſcripſiſſe cenſeam* 3 39,7. Philippopolim Macedoni Philippo ſitam. ita noſter 3,1,14. vrbem Herculi conditam. Ponere *pro condere dixere præter noſtrum Tacitus. Velleius. Virgilius. Varro apud Nonium voce lauit. Hinc* poſitor *pro conditore. Ouid. Metamor lib.* 9, 453. —— in Aſide terra Mœnia conſtituis poſitoris habentia nomen.

Pons de cadaueribus. 2,6,18. Miluius. 3,23,6. nauibus factus. 3,5,22. Rheni. 3,10,15. Rhodani. 3,10,3. ſublicius. 1,10,4. Ponte committitur Tiberinus. 1,4,2. Iungitur vrbs. 1,8,4. 4,12,26. N. iungi mare non poteſt. 2,2,2. Ponte quaſi iugo captus Rhenus. 3,10,15. Ponte reciſo Tiberim tranſnatat Cocles. 1,10,4.

Ponticæ gentes. 3,5,1. Ponticum mare. 3,5,1. & 18. 3,6,10. Pontici triumphi, Pompeii. 4,2,8. Cæſaris. 4,2,89.

Pontifex ſenes Romanos deuouet. 1,13,9. Pontifices à Numa inſtituti. 1,2,2.

Pontius *Samnis.* 1,16,10.

Pontus *regio.* 3,6,8.

Popedius. 3,18,6. dux & auctor belli ſocialis. 3,18,10.

Poplicola ſcribendum, non Publicola. 1,9,4. N.

Populari. Ignis populatus incendio ſiluas. 2,2,1.

Popularis, *addictus & fauens plebi.* 3,14,2. *ſic* facta popularia *apud Liv.* 6,14,2. *Hic enim locu populus pro plebe accipitur: quemadmodum & apud Martialem epigr.* 8,15. & 50 *Suetonium ſæpius; cum alioquin differant. Vide* §. 4. *Inſt. de I. N. G. & C.*

Populus affectator quondam imperii, Macedones. 2,7,2. gentium victor, orbiſque poſſeſſor, Romani. 3,13,2. 3,9,3. 4,12,61. victor omnium gentium populus. *Arellius Fuſcus apud Senec. controu. lib. II. controu. IX.* Martius, Rom. 3,3,2. nauticus, Rhodii. 2,7,8. princeps, Rom. *Præfat.* 3. 1,8,5. 1,26,5. 2,2,32. Albani. 3, 1,2. princeps gentium, Rom. 3, 19,1. 4,2,1. regum & gentium arbiter. 3,18,7. rudis & paſtorius Rom. 2,2,4.

Populus Romanus. *Vide* Romani.

Populus virorum. 1,1,10. *h. e. conſtans tantum ex viris. ſicut Amazones, ſi qua fuerunt, poſſis dicere* populum feminarum. *Non igitur videtur pertinere hoc exemplum ad illa, in quibus pro multitudine ponitur* populus. *ſicut apud Corn. Nepotem de bel. Troi.* lib. 6. *de Niobe* —— quem peperit populum, fleuit. *Senec. Nat. quæſt.* 6,32. communes populis cadentibus rogi. *aliiſque quos obſeruarunt ita locutos viri docti. quibus etiam noſtra lingua Germanica accedit. Vide Lipſ. ad Senecam de benef. lib. VI. not.* CCXXX.

Porcius Cato legatus Pompeii. 3,6,10.

Porcius Cato *M. Vticenſis* Cyprias opes Romam vehit. 3,9,5. *Vide etiam* Cato.

Porcii Catilinæ ſocii. 4,1,3.

Porſena *Tuſcus.* 1,10.

Porta Collina. 3,21,6. & 22. Eſquilina. 3,21,6. Scelerata. 1,12,2. Portis pœne apertis Carthago capta. 2,2,18.

Por-

Portenta, *pro hominibus prodigioſe ſceleratis*. 4,2,60. *Vide* Peſtis.

Portus foſſitius Carthagine. 2,15,14. inclitus Brundiſii. 1,20,1. marmoreus Cyzici. 3,5,15. Syracuſis. 2,6,34. Morinus. 3,10,16. Pyræei. 3,5,10. *Vide* Torrens Vergelli. Tarentinus. 1,18,2. Portus nobiles Campaniæ. 1,16,4. Portuum vtilitas. 1,18,2. N. *Eam oſtendit & Cenſorini cos. oratio apud Appianum in Punicis.*

Poſſe. Magis vt Poterat, quam vt debebat. 4,7,5.

Poſt Annibalem quod timeretur, fuit in Iugurtha. 3,1,2. Poſt Carthaginem bellum in Africa. 3,1,1. *Emphatice iſta proferuntur, quaſi diceret; neminem potuiſſe ſuſpicari, hoſtem aliquem metuendum eſſe, victo Annibale; & quidem in Africa, Carthagine deleta, qui hoſtium maxime erant formidoloſi & potentes: cum alias ſoleat fieri vt validiſſimus domitis, reliqui ſponte in poteſtatem veniant: quomodo* Poſt Carthaginem neminem vinci pudet. 2,7,1. Poſt Tarentum nemo Italorum bellum audet. 1,19,1. quid enim vna Poſt quinque legiones? 4,2,29. *itaque cum* Poſt Macedonas Thraces rebellant 3,4,1. *minabundus addit*; ſi diis placet.

A. Poſthumius Albinus. *Vide* Albinus. Poſthumius *autem ſcribendum non* Poſtumius. *eſt enim à* poſthumo, *non à* poſtumo *ſiue* poſtimo. *Sic apud Plinium* 14,12,2. Numæ regis Poſthumia lex eſt: Vino rogum ne reſpergito. *Vbi notare libuit* poſthumia *ſcribendum non per maiuſculam* Poſthumia, *ne gentile videatur: deinde* poſthumium *dici, quod ad humatum pertinet, ita enim illam legem capio* poſthumiam *ab argumento, ſicut aliæ ſunt leges ſumptuariæ, annales, veſtiariæ &c.*

Poſthumius *A. Regillenſis* dictator Latinos vincit. 1,11,2.

Poſthumius *Sp.* cos. Samnitibus deditur. 1,16,12.

Poſthumius *M. Regillenſis trib. mil. conſ. pot.* ab exercitu lapidatur. 1,22,2.

Poſthumius *A. Albinus cos.* Ligures vincit. 2,3,5.

Poſtilla. 2,2,14. N. *Sic reponunt in verſu Plautino Menæchm.* 2,2,67. *Douſa pater in Arbitrum* 2,14. *& Gulielmius. Et vſurpat Plautus in eadem fabula* 4,3,11. *&* 5,9,18.

Poſtremo, *ſicut* Denique. 3,18,5.

POTENTIA nimia mouet inuidiam. 4,2,8. FACILIVS creſcit quam inc[illegible] *Seneca locus citatus*, [illegible] ex *P. Syro, ille enim*: [illegible]cit quam inchoatur[illegible]. POTENTIA quoque [illegible]orum grauis liberis. 4,2,92. POTENTIÆ cupidis facile conuenit de inuadenda rep. 4,2,11.

Pothinus *Spado*. 4,2,60.

Potio ex frumento. 2,18,12.

POTESTAS ſolitudine vel mora corrumpitur. 1,9,2. Poteſtas Tribunicia ſeditionum omnium cauſſa. 3,13,1. Poteſtatem agere. 1,7,2. in Poteſtatem redigere. 1,15,5.

Potiri, ſich bemächtigen/*cum genitiuo iungitur, vt* Potiri gentium. 1,1,18. *cum ablatiuo, vt* Potiri capite. 3,1,4. caſtris. 3,1,9. *Vide etiam Ind. Iuſtinianum.*

Præ poculis neſcire vbi ſis. 2,10,2. vor dem Rauſch. *impedientibus poculis.* Præ tanta victoria leue damnum, *h.e. comparatum cum tanta victoria.* 2,2,11.

Præbere ducatum ſceleri, *h. e. præſtare ſe ducem*. 3, 21,2. ſpeciem conſecrationis, *pro facere*. 1, 1,17. fauces offocandas *h.e.offerre*. 2 11, 6. halten. *Hoc ſignificatu Ouidius Met.* 12,111. Et ſe præbentem valuit diſtringere Cygnum. *Seneca de prouid*. 4,24. Præbendi fortunæ ſumus. *Liu.* 9,17,6. Cyrum longa vita vertenti præbuit fortunæ.

Præcinere *dicuntur tibiæ præcedentes*. 2, 2, 10. *tubæ, ad quarum ſonum modumque aliquid fit*. 2,16,6.

Præcipitantibus fatis. 4, 2, 43. *h. e. vel vrgentibus, & agendi ſignificatu ſumitur*; *velut* præcipitare mentem *apud Virg. Æn.* 2, 316. *vel potius in exitum tendentibus. ſicut apud eundem Æn.* 2,8. nox humida cœlo Præcipitat, ſuadentque cadentia ſidera ſomnos. *falluntur enim, qui de principio noctis exponunt. non enim idem ſenſus eſt qui in illis apud eundem Æn.* 2, 250. & ruit Oceano nox. *Cæſar de bel.ciu.* 3,25. hiems præcipitauerat. *hoc ſenſu Salluſtius*: præcipiti in veſperam die. *Curtius* 6, 5, 3. præcipiti ſenectute. *Marcellin.* 19, 18. autumno præcipiti *&* 24,19. vigilia ſecunda præcipiti *dixerunt. Ouid. Triſt.* 1,3,47. Iamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat.

Præcipere, *pro antecapere, præoccupare. ſic* fata, mortem, veneno. 3, 9, 4. 4,12,50. *Huiuſmodi exempla multa collegit B. Rhenanus in theſauro locut. Taciti pag.* 17. *& ſeq.*

Præcludere maria, *h. e. intuta reddere*. 3.6,1.

Præco. 4, 7, 15. in iudiciis. 4, 12,31.

Prædæ cupiditate clades accepta. 2,10,2. *Eleganter Homerus Il.* 15,346. *Hectorem facit imperantem ſociis*: In naues ruerent, & omitterent ſpolia. Prædæ negatæ cauſſa lapidatus imperator. 1, 22, 2.

Prædam in anteceſſum diuidere. 4,12,24.

Prædicere, *pro præſagire, præſignificare*. 2,6, 14.

Prædicta coniuratio, *h. e. prodita, indicata*. 4,12,33.

Præfecti, *pro legatis*. 3,6,8. 3,7,6.

Præfecti nauium, *Græcis trierarchæ*. 2,5,3.

Præferre *vox triumphalis*. 2,7,7. *Vide* Fercula. Præferre, *pro præ ſe ferre. manifeſte oſtendere*. 4,2,46.

Præludere. 4,2,2. N.

PRÆMIA armorum armis defendenda. 4,2,17.

Prænauigare, *pro præternauigare*. 3,8,3.

Præneſte *vrbs*. 1, 11, 7. ſub haſta venditur. 3,21,27.

Præneſtina arx. 1,18,24

Præpeditus, *pro impedito*. 2, 8, 17. 4,11,6.

Præſagire aliquid animo, *h. e. prouidere animo, nobis proprie* ſich etwas ahnen laſſen. 1,4,3.

Præſagia fatorum. 2,6,48. & 53.

Præſens, *pro eo quod non differtur*. 1,26,7. Præſentius, *h. e. quod certius demonſtraret fauentes deos*. 4,7 9.

Præſidis vnius nutu, quaſi anima regitur imperium. 4,3,6.

Præſidere regno. *h. e. regem eſſe*. 2,7,2.

Præſidia, *guarniſon. ita* Præſidia leuia, ſchwache Beſatzung. 4,2,18. Præſidia detrahere, *h. e. remouere, expellere*. 2,2,12. diſſipare. *fere idem*. 4, 9, 4. in tutelam prouinciarum diſponere. 4,12, 26. Præſidia, *pro qualicunque auxilio, ſubſidio. ſic* PRÆSIDIA dignitati paranda. 4, 2, 9.

Præſto eſſe. *h. e. imperata prompte facere*. 3,5,29.

Præter ſpem omnium reuire-

ſcit

ſcit imperium. *Præfat.* 8. Præter ſpem omnium rex fraude præcipuus, fraude capitur. 3,1,2.

Prætexta. 1,5,6.

Prætextatus filius Scipionis. 2, 6, 10. Prætextati ſenes. 1,13,14. *Deſcendunt hæc à verbo* prætexere, *quod veſtes illa purpura* prætexerentur. *Eleganter vſus eſt hoc verbo Virgilius Ciri verſu* 319. An neſcis qua lege patris de vertice ſummo Edita candentes prætexat purpura canos?

Prætoria *ſcilicet nauis, l'admiral. vt Græci* ναυαρχίδα *dicunt.* 2, 7, 7. N. Prætoriæ nauis lumen. 4,8,5.

Premere terga cedentis, *h.e. inſtare cedenti.* 2,6,30. Premi fame. 2,18,13.

Prenſare fugientes, *pro comprehendere vt maneant.* 4, 2, 82. *Vide Val. Max.* 3, 2, 19. *Eſt autem hoc orantis maxime. Tac.* 2,31,2.

Precibus negata armis petere. 3,3,3.

Pretium *pro quacunque re, qua aliud quid comparatur & quaſi emitur. ita* Pretium proditionis. 1,1, 12. victoriæ. 1,17,7. 1,20,2. Pretium fœderis Iugurtham facit Bocchus. 3, 1, 16. in Pretium fœderis arma deponere iuſſi Numantini. 1,18,4. in Pretium libertatis nulla largitione corrumpitur pop. Romanus. 1,26,5.

Prima acies, *quæ proxime hoſtem eſt.* 4,2,82.

Princeps populus. *Vide* Populus. Principes, *pro primoribus cuiuſque ciuitatis.* 3, 17, 3. *ſic* Princeps Ætoliæ Thoas. 2, 8, 5. Princeps nobilitatis. 3, 17, 5. *ſic* principes Senatus *&* iuuentutis *dicti. Quæ nomina honorem & præcellentiam, non autem poteſtatem arguebant. Poſtea ab Auguſti tempore qui remp. nomine* Principis *ſub imperium accepit, nomen* principis *dominum ſignificare cœpit. ſic* PRINCIPVM diſcordiæ miniſtrorum exitio piantur. 4,6,4. N. *Inde*

Principatus, *pro dominatione.* 3, 12, 13.

Principia. 3,10,12. 4,2,45. *Erant autem loca caſtrorum, in quibus tribuni mil. ius dicebant, aliaque militaris iuriſdictionis exercebant. vt in quæſtorio quæſtor, imperator in prætorio. Hinc Apuleius de Mundo ſub fin. libri.* & (vt *expungo*) ſcitis eius (*legis, de qua loquitur*) magiſtratus tribunalia, principia milites frequentant (*ita velim, non* frequentabunt) *ſic* Principia numerorum, *§. 4. de Iuſtiniano Codice ad Mennam. Vide latius de his Sigonium de ant. iur. prouinc.* 2,6. *Donatum ad Sueton. Othon. cap.* 6. *Stevvech. ad Veget.* 1,20.

Priuatus conſulem aggreditur. 4, 4, 4. Priuatum bellum, *h. e. quod priuati gerunt, tanquam non concernens remp.* 1, 12, 1. Priuatis opibus ſubuentum reip. 2,6,24.

Prius, *pro potiori.* 1,16,2.

Pro *varias ſignificationes habet. aliquando enim denotat ante, vel in. vt* pro Roſtris. 3,21,14. 4,2,91. *quod idem* in Roſtris *dicit* 4,6,5. *aliquando ſecundum, iuxta. vt* Cæſar Pro natura ferox. 4,2,38. Pro rei atrocitate. 2,15,8. Pro ſcelere animaduertendum. 4, 1, 10. non Pro cetera felicitate. 4,2,78. *aliquando loco. vt* Romulus accipi ſe iubet Pro numine. 1,1,18. Pro dote. 1,1, 14. *ſæpius ad defenſionem, cauſſa, propter, de. vt* pugnare Pro finibus, gloria, imperio, libertate, ſociis. 1, 9, 6. 1, 10, 1. 1,11,5. 1,13,6. 1, 16, 1. Pro vltione alicuius, *h.e. ad vindi-*

candum eum. 2, 2, 26. Pro victoria, *h. e. ad conſequendam victoriam. Ibidem.*

Proboſcis elephanto abſciſſa. 1, 18, 9. *Plinius* 8, 7. Promuſcidem eorum faciliime amputari, Pyrrhi prœliorum experimentis patuit. *Ita ex Græcorum* proboſcide, promoſcis, *&* promuſcis *in plerisque Latinis exemplaribus. Dicta autem* προβοσκὶς, *vel Nonio Marcello teſte, quod ante depaſcat, compoſito nomine ex* πρὸ *&* βόσκεσθαι. *Elephanti naſus eſt, quo & pro manu vtitur: vnde* manum *etiam appellant: ſicut Oroſius eandem referens hiſtoriam. De* proboſcide *plura Ariſtoteles ſecundo de partibus animalium. Iſta Vinetus.*

Probris aliquē inſectari. 4, 4, 2.

Procella belli. 2, 6, 12. *Ita* procella equeſtris *apud Liuium* 29, 2, 8. *&* 30, 18, 4. *item Tacitum H.* 3, 53, 4. *ſic* procellæ tribuniciæ *apud eundem Liuium* 2, 1, 4. *Eadem eſt metaphora quam notauimus ſupra in voce* Nimbus. *Adde Polyb. apud Valeſ. pag.* 182.

Proceritas Teutobocchi. 3, 3, 10.

Procurrere, *pro prominere, ſicut excurrere. ita* Clypea Procurrit à Punico litore. 2, 2, 19.

Prodigia, *pro rebus inſolitis, quibus aliquid portendi creditur.* 4, 2, 45. Prodigio ſimile. *Vide* §. Prodigia, *pro hominibus prodigioſe, h. e. vltra modum mortalitatis affectis. ita* Prodigia Romana, *pro Romanis incredibilis fortitudinis.* 1, 10, 3. Prodigia municipalia, *pro municipibus ſumme ſceleratis.* 3, 18, 6. *Vide ſupra* Peſtis. *Quo pertinet etiam vſus vocabuli Lues. Claudianus in Ruffin.* 1, 24. quo tanta lues eruperit ortu. *Seneca Medea verſu* 184. Abolere propere peſſimam ferro luem.

Prœlium iuſtum. *Vide* I. Prœlium nec ſpectare poteſt Antiochus. 2, 8, 12. Prœlio vno, & , vt ſic dixerim, non toto. 4, 2, 63. Prœliis frequentibus comminui. 1, 3, 3. *Vide Salluſt. Iug.* 79, 4.

Proficere ad ſtabilitatem pacis. *h. e. aſſequi quod conferat ad ſtabilem pacem.* 4, 9, 1. ad profligandam prouinciam. 2, 6, 40.

Profligatum, *pro affecto, & pene confecto. ſic* Profligatum bellum. 2, 15, 2. vrbis excidium. 2, 15, 12. Profligata prouincia. 2, 6, 40. *quo tamen ſenſu recte dici negat Agellius* 15, 5. *quem oppugnat Lipſius ad Tacitum* H. 2, 4, 5. *& certe ita reperitur vſurpatum aliis etiam non vulgaris notæ auctoribus. Frontinus* 2, 3, 2. victoriam profligauit. *Ibidem exemplo* 20. Quo genere, cum profligari nihil videret, *Seneca de beneſ.* 7, 13, 2. Hac quoque quæ venit quæſtio, profligata eſt in prioribus: itaque breuiter perſtringetur. *Ita aliquoties Tacitus. Porro eandem diſtinctionem harum phraſium*, bellum committere, profligare, conficere, *qua noſter* 2, 15, 2. *vtitur, reperias apud Liuium* 21, 40. *in fine capitis.*

Profluens, *pro* [illegible] *te*, 1, 1, 2. *ſic* [illegible] 4, 12, 9. *vt dubium mihi ſit an forte ita ſcripſerit Liuius.* 1, 45, 9. infima valle profluit Tiberis. *vbi vulgo legitur* præfluit, *eodem quidem ſenſu.*

Profugus feralis tabulæ. 3, 22, 2. *ita ſupra* fugitiuum regni *dixit.* Profugus prœlio. 3, 19, 7. 4, 2, 86. à prœlio. 4, 2, 85.

Proludere, *idem quod* [illegible]. 3, 22, 6. *Seneca Medea verſu* 907. —— proluſit dolor Per iſta noſter.

Promittere, *pro port*[illegible]

ſupra polliceri. ſic aues & victimæ victoriam promittunt. 4,7,9. caput in Capitolii fundamentis repertum, caput terrarum. 1,7,8. flamma circa caput Seruii, clarum fore. 1,6,2. Promittere templum diis, h.e. vouere. 1,11,4.

Propagare bellum hereditarium in poſteros. h.e. tranſmittere. 3,17,2.

Propitius Oceanus, h. e. fauens, bene affectus. 3,10,19.

Propontis ſinus maris. 3,6,10.

Propugnacula claſſis. 2,2,34. h. e. turres: ſic Horat. Epod. 1,1. Ibis Liburnis, inter alta nauium Amice propugnacula.

Propugnare urbem, pro defendere. 3,10,23.

Prorogare imperium. 3,14,6. Vide Gracch. ad poſter. Sigon. diſput. refut. num. XLIV.

Prorſus vt. 1,11,15. ſic ſupra Plane quaſi.

Proſcriptionis Syllanæ tabula. 3,21,25. iure belli propoſita. 3,23,3. eius effectus. 3,22,1. Proſcriptio triumuiralis. 4,6,3.

PROSPERORVM nimia continuatio ſuſpecta. 4,2,79.

Prouincia pop. Romani extrema, media facta. 3,5,31. Prouinciam facere. 2,17,8. 4,12,22. Vide etiam F. PROVINCIAM retinere, plus eſt, quam facere. 2,17,8. 4,12,29. ex Prouincia cognomen. 4,12,28. Prouinciæ antiquiſſimorum Romanorum quales. 1,11,6. PROVINCIÆ quædam, vt non in vſum, ita ad ſpeciem imperii acquiſitæ. 3,12,4.

Proуolui ad pedes. 4,11,9. zu fuſſen fallen. Prouoluuntur Cimbri in Italiam ruina, h. e. ſponte à ſummis iugis ruunt, & ſe demittunt, vrſorum more. Weltzen ſich herab. 3,3,11.

Prouocare, ſubaudi ad pugnam, laceſſere. 1,3,2.

Prouocatio h.e. appellatio à coſs. 1,9,4.

Prouocatus eſt, pro prouocauit. 2,17,11.

Pſeudophilippus. 2,14,3.

Ptolemæus rex Ægypti. 4,2,55. Pompeium trucidari iubet. 4,2,52. perit. 4,2,60.

Ptolemæus rex Cypri. 3,9,2.

Publice. Hiſpania non tuetur libertatem ſuam publice. 2,17,3. h. e. coniuncta viribus: gentes enim Hiſpanas reſpectu totius corporis pro priuatis habet: ſicut habenda ſunt imperia regnaque in magna illa rep. generis humani, ut Seneca dicitur. Itaque ridicule facere videntur, qui ſcita gentium, ex iure aliquo ciuili aut firmare nituntur, aut infringere, cum ius ciuile in tali cauſſa non obtineat niſi locum priuati teſtimonii.

Publica fides. 3,1,8. Publicum parricidium. Vide Parricidium.

Pudenda fœdera. 2,18,2.

Pudet. De Verulis & Bouillis, pudet! ſed triumphauimus. 1,11,6. Martial. epigr. 2,18. Capto tuam, pudet heu! ſed capto Maxime cœnam. Hac igitur vox in oratione ſuſpendit vocem ſenſumue turpem, aut ominoſum. ita Pulſi fugatique, pudet dicere, hoſtes. 3,10,12. Liuius 7,40,8. in vos, horreo dicere, hoſtes. Ouidius Metam. 9,530. in nefariis Byblidis literis magno artificio in tertium vſque verſum nomen eius protelat: Hanc tibi mittit amans, pudet, ah pudet, edere nomen &c. in eadem fabula (verſu 569. —— Feras fidiſſime noſtro, Dixit, & adiecit longo poſt tempore, fratri) eodem tendit. Pudor Curioni ſuadet, vt amiſſum exercitum morte ſequatur. 4,2,34.

Iunge exemplum Centenii apud Liuium 25,19,14. *& Asdrubalis Liu.* 3.*lib.XXVII.* Pudor Romanus. 3,1, 16. 3,20,12. ô pudor. 2,6,30. Pudore magis quam virtute reſiſtere. 4,2,81.

Puellas captiuas reſtituit Scipio. 2,6,40.

Puer non dicendus Auguſtus. 4,4,1. N. *Non tamen ignominioſa eſt hac appellatio ſi vera ſit, & non iniuria cauſſa proferatur. h. e. vt ſimul exprobrentur pueriles ineptiæ, quæ rebus agendis obſtant. Ita Propert.* 4,6,82. Auguſtus Differat in pueros iſta trophæa ſuos. *Ouidius de arte* 1,182. *de Cæſare, vt opinor:* Bellaque non puero tractat agenda puer. *Quid Horatius? qui carm.* 4,4,28. *Druſum & Tiberium pueros vocat, iam multarum gentium victores, & adoleſcentes* 30. *circiter annorum. ille enim ;* Auguſti paternus In pueros animus Nerones. *ſed puto Poetam pueri nomine uti pro filio Græcorum more: ſicut puer Veneris apud Virg. & alios.* Pueros captiuos reſtituit Scipio. 2,6,40.

Pugna Auguſti cum Antonio. 4,4,4. naualis. 4,11,6. cum Caſſio & Bruto. 4,7,10. cum Sex. Pompeio. 4,8 3. cum Illyriis. 4, 12,7. Cæſaris cum Ægyptiis. 4, 2,60. cum Pharnace. 4,2,63. cum Pompeio. 4,2,43. cum Pompeio iuuene. 4,2,78. cum Scipione & Iuba. 4,2,66. Cæſarianorum cum Pompeianis, naualis. 4,2,75. Curionis cum Iuba 4,2,34. Romanorum cum Achæis. 2,16,3. & 5. cum Annibale. 2,6,10. 12. 13. 15. & 60. cum Antiocho. 2,8,15. cum ipſius præfectis, naualis, 2,8,12. cum Ariſtonico. 2,20,5. cum Aſturibus. 4,12,54. cum Balearibus, naualis. 3,8,4. cum Belgis. 3, 10,4. cum Britannis. 3,10,17. cum Cheruſcis, Sueuis & Sicambris. 4, 12,24. cum Cimbris. 3,3,14. cum eorum mulieribus. 3,3,16. cum Germanis. 3,10,13. 4,12,34. cum Latinis. 1,11,2. cum Mithridate. 3,5,11.17. & 23. cum Myſis. 4,12, 13. cum Numantinis. 2,18,11. cum Parthis. 3,11,8. 4,9,5. 4,10,3. & 6. cum Picentibus. 1,19,2. cum Pœnis, naualis. 2,2,8. & 33. cum Pyrrho. 1,18,7. 9. & 11. cum Sabinis. 1,1,13. cum Sallentinis. 1,20,2. cum Samnitibus. 1,16,12. cum Sertorio. 3,22,7. Syllæ cum Marianis. 3,21,19. Pugna proſpera exitii cauſſa. 2,10,2. *Plutarchus Craſſo cap.* 21. Hæc victoria, quod nimios ſpiritus feciſſet fugitiuis, perdidit Spartacum.

Pugnare cum morituris non oportet. 2,18,13. Pugnare ex neceſſitate, quod deprehenſus ſis. 3, 6,12. N.

Pulcerrimus exitus, *pro latiſſimo, feliciſſimo.* 2,2,14. Pulcerrima terrarum Campania. 1,16,3.

Pulcritudini victæ vrbis parcitur. 2,6,34.

Pullus *elephanti.* 1,18,12. Pulli *gallinarum* auſpiciorum cauſſa. 2, 2,29.

Pullum *ſcil. amiculum.* 4,2,45.

Punica fraus. 2,6,13. & 36. 2, 17,6. perfidia. 2,2,11. *Hinc Val. Max.* 9,6,1. *ext. Carthaginem* ipſum fontem perfidiæ *vocat.* Punicum bellum primum. 2,2. ſecundum. 2,6. tertium. 2,15. Punici belli tempeſtas. 2,6,9. Punici maris nomine deficiunt quidam. 2,2,17. Sic Sidon. ep. 8,12. *quamlibet ſola hyemalium menſium nomina tremat.*

Puppis, *pro naui.* 3,7,7. 4,11,8.

Purpura, *pro conſulatu quod veſtes conſulares purpura prætextæ.* 3,21, 17. Pur-

17. Purpura fulgentes elephanti. 2,8,16.

Purpuratus, *ita vocantur amicorum regiorum principes.* 1, 10,5. *Hac voce ſæpiſſime pro ſatrapis vtitur Curtius.*

Purpurea veſtis regibus. 3, 19, 10. 4,11,3. Purpureum velum in naui Cleopatræ. 4,11,8.

Putare. *Præfat.* 1. N. Cæſariani dum ſe vincere Putant, vicere. 4. 2,84.

Puteoli *vrbs.* 1,16,6.

Pyra, *rogus.* 4,12,45.

Pyrenæus *mons.* 2,17,3. 4,12,46. Pyrenæum iugum. 2, 17, 6. Pyrenæi montes. 2,6,38.

Pyrrhus *Epirotes*, eiusque bellum cum Romanis. 1,18. per quatuor annos. 3, 5, 1. minus vaſtauit Italiam, quam ipſi Itali. 3, 18, 11. 3, 21,21. Pyrrhi regia. 2,9,2.

Q.

QVa *aduerbialiter poſitum plerumque valet vbi.* Qua longiſſima Italia. 2,6,52. *Particulam hanc ſæpiuſcule mutatam à librariis viſus ſum animaduertere, vt apud Curtium* 3, 11, 12. & qua (*erat* quæ) cuique patebat ad fugam via, erumpunt. *ſic Marcellin.* 18,20. *& ipſe Curtius* 5,13,25. *Iterum Marcellin. edit. Lindenbrog. pag.* 494, 10. *& forte* 499, 29.

Quærit Romanis hoſtes Annibal. 2,8,4. *Expreſſum ex Liuio* 34, 19,4. Quærendi hoſtes, vt vincantur. 3,8,6. *Sic Claudian. de laudib. Stilic.* 3,149. Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.

Qualis erat. 3,10,22. N. *Ita Tibullus* 1,3. f. Qualis eris.

Quantum, immane quantum, plurimum quantum. 4,2,74. N.

QVANTI eſt imperator, tanti exercitus. 2,18,11.

Quaſi. *cum vt plurimum vocem hanc elegantibus ſententiis & comparationibus addat auctor, viſum eſt pleraque ea loca hic annotare. igitur* Quaſi in breui tabella totam pop. Romani imaginem amplecti. *Præfat.* 3. Quaſi hominem conſiderare pop. Romanum. *Præfat.* 4. Quaſi ad quendam iuuentæ florem peruenit pop. Romanus. *Ibidem.* Quaſi quædam robuſta maturitas imperii. *Præfat.* 7. Quaſi reddita iuuentute reuireſcit imperium. *Præfat.* 8. ex variis Quaſi elementis congregat corpus vnum Romulus. 1,1,16. Quaſi monitu deæ. 1,2,4. ſubſtitutus in locum regis Quaſi ad tempus. 1,6,2. Quaſi infantia pop. Romani. 1, 8, 1. quodam Quaſi inſtinctu deorum concitatus. 1,9,1. Quaſi contagione quadam per ſingulos itum. 1,9,8 plane Quaſi adulterum ad inferos vſque ſequeretur. 1, 10, 8. Quaſi in regis vltionem. 1, 11, 1. plane Quaſi ſtipendium commilitonibus deis. 1,11,4. Quaſi præſentem Iouem. 1,13,13. Quaſi in terrigenas è cœlo ac nubibus tela mitterentur. 1,17,6. Quaſi vindicaret exiluit. 1,18,12. decem pondo argenti, Quaſi luxuriam damnauit. 1, 18, 22. Quaſi quotidie triumpharet. 2, 2, 10. in claſſe Quaſi tota Carthago. 2, 2, 34. quodam quaſi æſtu & torrente fortunæ. 2,7,1. quodam caſu, Quaſi induſtria, ſic adgubernante fortuna. 2,8,1. epulis quaſi inferiis impleti. 2,18,12. Quaſi templa & aræ poſſent defendere, quem nec montes ſui, nec arma potuiſſent. 2,12,9. de Andriſco, Quaſi vero rege triumphatum. 2, 14, 5. Quaſi enata ſubito claſſis erumpit. 2,15,14. Quaſi ſubita de cineri-

cineribus flamma. 2,15,15. Quaſi ſæculum illud euerſionibus vrbium curreret. 2,16,1. Quaſi hic Romanis orbis non ſufficeret. 3,10,16. Quaſi ſubſidio inſedetat Alpium tumulos. 3,3,18. Oceanus Quaſi imparem ſe fatetur. 3,10,19. nomine Quaſi terræ compoſito Vercingentorix. 3,10,20. merſa vitiis ſuis, Quaſi ſentina reſp. 3,12,7. Quaſi iure oppreſſus. 3,14,7. Quaſi ſecundum hominum genus ſerui. 3,20,1. Spartacus Quaſi imperator occiſus. 3,20,14. Quaſi non eſſet vſquam dimicatum, ſic arma rurſus & partes. 4,2,73. rates captæ Quaſi per indaginem. 4,2,32. Quaſi viciſſet, qui euaſerat. 4,10,10. Quaſi bene geſtis rebus. 4,11,1. Quaſi facilior eſſet Partho Romanus. 4,11,2. morte quaſi ſomno ſoluta. 4,11,11. 4,12,48. efferam gentem, ritu ferarum Quaſi indagine debellabat. 4,12,48.

Quatere haſtam. 2,17,14. vrbem machinis. 2,9,2. Quatere omnia nauibus, equis viriſque. 2,7,8. *Plinius* 2,27. Quum rex Philippus Græciam quateret.

Quatenus, *pro quoniam ſiue* Quatinus. 1,5,2. *idem enim eſſe vocabulum puto, & ſcriptione tantum, non etiam ſono, nec origine, aut ſignificatione differre. Accidit enim huic voci ut E litera ſonum illum naniſcatur quem nec E litera nec I plenè adſcripſeris, qualia notat & Lipſius de lingua Lat. cap. 7. Vide tamen Acidal. ad Vellei.* 2,68,4. *Vinetum ad auctorem noſtrum.* 2,2,2. *& Caſaub. ad Suetonium Claud.* 26,7. *Ouid. Triſt.* 5,6. Quatenus & non eſt in charo coniuge felix.

Querela. 1,18,5. *eſt expoſtulatio de iniuria, vtque ea luatur, petitio. Sic* Queri. 2,6,5. Querelæ *dicuntur etiam cum ſocii aut ſubditi ab aliis infeſtari ſe nunciant, contraque eos auxilium orant.* 3,2,4. *ita dicitur* Queri de aliquo. 3,10,14. de incurſionibus hoſtium. 3,2,3. 3,10,10. Queri *de* diis. 2,6,14. de fortuna. 3,11,2. *h. e. conqueri de iniquitate deorum aut fortunæ.*

Quiddam indomitum. 1,22,2. Quiddam ſimile niuibus. 2,4,2.

Quinctilius Varus *P.* 4,12,31.

L. Quinctius *Cincinnatus* dictator. 1,11,12. 1,26,7.

Quirinalis *mons*. 1,13,16.

Quirinus. 1,1,18. *Iulianus princ. de Cæſaribus:* Quirinus, quo quidem nomine ille nobis, ſiquidem deûm reſponſis paremus, appellandus eſt.

Quis, aut vnde. 1,18,4. N. *Videtur hæc formula vſitata fuiſſe in contemptu, & faſtidio, cum etiam notos per ſuperbiam ſe non noſcere ſimularent. ſic Ouidius epiſt. Phyllidis verſu* 106. Hei mihi, ſi quæſim Phyllis, & vnde rogas. *Alios etiam ignotos ita compellare ſolebant;* Quis genus? vnde domo? *Virg. Æn.* 8,114. *Vide Sauaronem ad Sidonium epiſt.* 1,11.

Quomodocunque. 3,23,4.

R.

RAbies Mariana Cinnanaque. 4,2,2. Numantinorum. 2,18,15. piratica. 3,8,2. pugnandi. 4,2,46. Samnitium. 1,16,7. Thracum. 4,12,17. victorum. [illegible] *Vide etiam* Furor.

Radiare, *Radiis diſtinguere*. quaſi de induſtria proſpera aduerſis Radiarentur. 4,2,30.

Radiis diſtincta corona. 4,2,91.

Radices Alpium. 2,5,1. [illegible] Veſuuii. 3,20,4.

Rapere

Rapere *ſemper celeritatem notat, & violentiam. de flumine dictum, pro haurire.*3,11,3. Rapere, *pro occupare, corripere. Sic* Rapere castra ſubito impetu 3,20,4. improuiſo adorti castra Rapiunt. 4,12,34 primus impetus belli Bithyniam Rapuit. 3,5,6. Rapta impetu Hiſpania, 2,17,6. *ita Curtius* 4,14,1. Syriam Ægyptumque prætereuntibus raptas. Raptos *tamen dicit* Veientes. 1,12,4. *qui decenni obſidio vix ſubacti ſunt.* Rapere regnum. *h. e. vi inuadere, nondum debitum.* 1,7,1 *Sic* cenſum, imperium, patrimonium. 4,2,21. *pro eripere. ſic* Rapta iure belli repetere. 3,5,13. Rapere ſcutum de manu, auß der Hand reiſſen. 4,12,7. quo quemque Rapuit fuga, *h. e. quo quiſque ſe fuga proripuit.* 3,11,10.

Rates Balearium. 3,8,3 Rates ex cratibus 3,20,13. rates inopia nauium factæ. 4,2,32.

Ratio reip. *h. e. conditio. vtilitas, quam hodieque la ragion di ſtato appellant.* 1,8,1. Rationes theſaurorum continens libellus, die rechnungen/ verzeichnungen. 4,12,44. *ſic apud Liuium* 38,55,9. *eſt* liber rationis.

Raudius Campus. 3,3,14.

Rauenna *vrbs.*3,10,22.

Receptator hoſtium Rhenus. 3,10,9.

Recens & integer. 3,1,13.

Recipere, *pro accipere, capere. ſic* totius orbis opes Oſtia recipit. 1,4,3. *pro admittere, ſuſcipere. ſic* receptus Gabiis Tarquinius. 1,7,7. Recipere ſe *plerumque cedentium eſt & locum munitiorem quærentiũ. ſe retirer. ſic* Aquitani in ſpeluncas ſe Recipiunt. 3,10,6. C. Gracchus in Auentinum ſe Recipit. 3,15,5. *interdum* Recipere ſe *dicuntur, qui etiam non fugiendi gratia iter faciunt vt* 4,7,12. Recipere *pro occupare, capere, de iis, quæ nunquam in poteſtate fuerunt. ſic* Cypros Recepta ſine bello. 3,9,1. Hiſpania Recepta. 4,2,29. *Ita Liuius* 44,32,1. Anicius Scodra recepta. *Caſ. ciu.* 1,16. Recepto Aſculo. *Similem ſignificationem verborum redire, reddere &c. obſeruat Salmaſius ille ad Spart. Adrian. cap. 2. ſic infra* Redigere. Recipere ſpiritum. 2,3,1. *deſumptum à luctatoribus, aliiſque qui vehementer exerciti, difficulter reſpirant: & ita ad recipiendum ſpiritum interquieſcere coguntur.*

Reciprocantes aquæ, *h. e. per æſtum huc illuc iactatæ* 2,8,9.

Reciſo ponte. 1,10,4. *Edit. Boxhorn. habet* reſciſſo.

Recoquere ferrum, *h. e. iterum immittere igni, & ad alios vſus formare.* 3,20,6.

Redigere, *pro ſubigere nondum poſſeſſa, vt videatur ex eorum cenſu eſſe verbum hoc, de quibus modo in Recipere diximus. ſic* pop. Romanus totam Italiam ſub ſe Redigit. 1,9,8. Redigere in deditionem. 3,10,25. in ditionem. 1,18,23. in poteſtatem. 1,15,3. Redigere intra vrbes, *h. e. compellere.* 3,7,4. intra muros. 4,5,3. eo Redegit populum, *h. e. eo deduxit pop.* hat das Volck dahin gebracht. 1,2,4. Redigere conſecrationem ſuam in pretium victoriæ, *h. e. conſecrat. ſuam pretium victoriæ facere.* 1,17,7.

Redimita frons regium in morem, *h. e. diademate reuincta.* 3,19,10.

Redire rurſus. *Vide* Rurſus. in perniciem, *h. e. verti in pern. fieri perniciosum.* 3,13,4. Redierat, *pro* rediiſſet. 4,3,2. *Vide etiam* Erat.

Referre ad populum. 3,21,9. *h. e. le-*

Digitized by Google

h.e. legem ferre ad populum. Referre populum in cenſum, diſcrimina officiorum &c. in tabulas. 1,6,3.

REGERE ſe ipſum non poteſt arbiter regum & gentium populus. 3,18,7.

Regionum nomina conſtructa vt vrbium. 2,2,15. N. 3,10,16. N.

Regilli lacus. 1,11,2.

Regius furor *appellatur auctori dominandi cupido in decemuiris, qui regiam poteſtatem, etiam nudo nomine odioſiſſimam captabant.* 1,24,1. *Hinc vbi quid inſolentius gerebatur: aut vbi quis alterius potentiam ad inuidiam vocabat*, regnandi *&* dominandi *verbo vtebantur. Sic in noſtro* Regnum iudiciorum. 3,13,3. *&* Regnare iudiciariis legibus. 3,12,9. *dicuntur equites immani illa poteſtate ſubnixi. Apud Liuium* 6,40,6. *Claudius tribunos pl. exagitans:* Tantum licentiæ, nouem annis, quibus regnant, ſumpſiſſe. *&* *violentus ille Coriolanus apud eundem ſcriptorem* 2,34,10. Tarquinium regem qui non tulerim, Sicinium feram? *atque ita aliis locis plurimis. Salluſt. Hiſt.* 1,1,12. ſeruili imperio patres plebem exercere, de vita atque tergo regio more conſulere. Regium in morem redimita frons. *h.e. diademate reuincta.* 3,19,10. Regio nomine fretus Antiochus Annibalis conſilia negligit. 2,8,6. Regia inſignia ſumit ſeruus. 3,19,6.

Regnare iudiciariis legibus. 3,12,9. *Sic* Regnum iudiciale *dixit Cicero ad Attic.* 1,1. *Vide* Regius. Regnum in honorem virtutis vltro delatum. 1,3,1. dolo partum induſtrie agitur. 1,6,2. à Tarquinio vltro petitum. 1,5,1. Regni cupiditate fratres interfecti. 3,1,3. Regni inſignia oblata Cæſari. 4,2,91. Regno præſidere, *h. e. regem eſſe.* 2,7,2. Regnum inuadere, *praecondere, inchoare.* 1,8,2. rapere mauult Tarquinius, quam expectare. 1,7,2. Regna teſtamentis relicta. 2,20,2. N. Regna donare conſuetus pop. Romanus. 3,9,3. Regna, *pro regibus.* 1,10,1. N. *Vide etiam* Dominatio.

Regyrare, *h.e. reuolui, quaſi in orbem redire.* 4,2,6.

Religare, *pro ligare, alligare.* 1,8. 3,7,3. 1,9,8.

Religio *h.e. ſanctitas* Numæ inclita. 1,2,1. fœderum ſumma Romanis. 2,6,5. publica priuatis affectibus antecellere debet. 1,13,12. Religionis auxilio incolumis. 1,13,16. RELIGIONE & iuſtitia gubernanda imperia. 1,2,4.

Religioſus, *qui religiones ſancte colit. ita* quid Numa Religioſius? 1,8,5. *alii* Religioſum *eſſe in culpa ponunt, vt* ſuperſtitioſum. *vnde verſus apud Agell.* 4,9. Religentem eſſe oportet, Religioſum, nefas. Religioſiſſimum *h. e. quod maxima religione colitur, ſanctiſſimum.* 1,13,11.

Reliquiæ Aſiæ rebelles, *h.e. reliqui Aſiaticorum rebellium.* 3,5,17. Gallorum. 1,13,21. [illegible] 3,19,8. naufragiorum [illegible]. 4,2,64. Reliquiæ [illegible] nullæ, *h.e. veſtigia.* 1,12,11.

Reliqua, *pro reliquiis* [illegible]. Reliqua corporis. [illegible] *XX. f.*

Remeare, *pro recedere*, [illegible]

Remittere exercitum [illegible] *tere, non detinere.* 4,2,17. [illegible]

Remunerari. 3,5,22. [illegible] *dona dare.*

Remus. 1,1,6. occiditur. [illegible]

Remorum ordines. 4,11,6.

Renus *fl. Vide* Rhenus.

Reperi-

Repercuſſus, *nempe ſolis, pro reflexione*. 3,3,15.
Reprimere amnem, *h. e. coercere, & contrahere*. 1,1,3.
Repurgare aurum venis. 4, 12,12.
Requirere, *pro quærere, inueſtigare. ſic* Samnium in ipſa Samnio requiritur. 1,16,8. *Similis locutio Seneca epiſt*.91,6. Lugdunum, quod oſtendebatur in Gallia, quæritur. *pro interrogare*. 4,2,68.
Res mira dictu. 1,7,7. Res poſcit. 1,8,3. Res vnius ætatis, populus virorum.1,1,10. in Re eſſe, *h. e. reuera eſſe, exiſtere*. 4,7,11. Res motæ. 3,17,9. Rerum nouarum cupidus, *h. e. turbarum*. 3,23,2. Quatuor anni belli, pro clade Rerum breue tempus. 4,2,6. Rebus ſuis diffidere. 3,1,16. Rebus arctis, afflictis 2,6,31. deploratis. 2,15,16. perditis. 4,8,4. Res *pro rep. ſic* Res Romana. 3,22,5. Veientium. 1,12, 8. *Ita ſæpiſſime auctores*.
Res familiaris, *pro ſubſtantia, bonis cuiuſque*. 4,1,1.
RES publica etiam hoſtibus recipiendis augenda. 1,1,14. N. cum REI publicæ clade nihil mouendum. 3,23,2. REI publicæ ægræ ſauciæque expedit quieſcere. 3,23,4. de RE publica inuadenda facile conuenit potentiæ cupidis. 4,2,11.
Reſcindere acta, *h. e. abrogare*. 3,23,2. domus, tecta, *pro demoliri*. 3,15,10. pontem. 3,10,3. plagam, *h. e. rurſus aperire iam coaleſcentem*. 4,2,72. *hoc ſenſu* VVLNERA interdum ipſa curatione reſcinduntur. 3,23,4.
Reſiduum nihil eſt crudelitatis. 3,4,2.
Reſignare, *pro reſcindere*. 4,7, 14. *Cic. pro Archia*.
Reſilire ab impoſito iugo. 4,12, 2. in aquas. 3,6,6.
Reſpirare. 2,6,23. Reſpirat inſula. 3,19,9. *Vide* Recipere ſpiritū.
Reſponſum ſuperbum Craſſi. 3,11,5. Tarquinii. 1,7,7.
Reſtare, *pro manere*. Reſtitere Iuuentas & Terminus. 1,7,7. *pro ſupereſſe*. 3,10,1. *&* 2.
Reſurgere in aliquem, *h. e. rurſus inſurgere*. 1,13,19.
Retinere amnem manibus & clypeis. 3,3,12.
Retro dare gradum, *h. e. loco pelli, retro cedere*. 4,2,81.
Reuellere, *pro auellere. ſic* Reuulſa aquila. 4,12,38. N. Reuulſa Italiæ Sicilia. 2,2,2.
Reuerens *tam de eo dicitur, qui meretur reuerentiam, quam qui exhibet. vt* Reuerentius viſum eſt nomen Auguſti. 4,12,66. *&* Reuerentior captæ maieſtatis nemo fuit. 2,12,11.
Reuerentia par inter Parthos & Romanos. 4,10,1.
REVERERI oportet fortunam, cui tantum licet. 2,12,11.
Reuireſcit imperium. *Præfat*. 8. *Vide* I.
Reuiuiſcit imperium. 2,6,27. Reuiuiſcunt incendia. 3,5,14.
Reuomere. Hiſtri cum ſanguine & ſpiritu male partam reuomuere victoriam. 2,10,3. *Dictum de ebriis interemptis, ad inſtar illius Virgiliani Æn*. 9 349. Purpuream vomit ille animam, & ſanguine miſta vina refert moriens —— maria Reuomunt ſpolia, *h. e. hauſta reciprocant, & reiiciunt ad litora*. 4,11,7.
Reus ambitus. 3,17,5. in præſentem Reum peroratum. 4,1,7.
Rex appellatur Appuleius. 3, 16,4. Rex hoſtium captus maximum

Digitized by Google

mum victoriæ decus. 3,2,5. 3,7,10. 3,10,26. & ibi Nota. Rex viliſſimus Ptolemæus. 4,2,52. Regem ſe vocat ſupplex Perſes. 2,12,10. in Regem deſciſcit Antonius 4,3,4. 4,11,3. Reges auxilia petunt à Romanis. 2,7,5. Regibus parere conſuetæ vrbes. 2,20,4. 3,5,6.

Rhea Siluia. 1,1,1.

Rhenus fl. 3,10,2. tranſitur à Cæſare. 3,10,14. ponte iungitur. 3,10,15. imperii terminus. 4,12,39. & 61. bis traiectus à Cæſare. 4,12,22. Rheni effigies in triumpho Cæſaris. 4,2,88. per Rheni ripam L. amplius caſtella à Druſo directa. 4,12,26.

Rhodanus fl. 3,2,4 Heluetiorum terminus. 3,10,2. Rhodani effigies in triumpho Cæſaris. 4,2,88.

Rhodii nauticus populus. 2,7,8. Antiochi claſſem vincunt. 2,8,12. pro Ætolis deprecantur. 2,9,3. Rhodiorum claſſes. 3,6,8.

Rhodope mons. 3,4,6.

Rhodus inſ. 3,5,8.

Rictus oris. 3,11,11.

Rixa, pro pugna. 3,10,5.

Ripa pro litore. 4,11,7. cum alias ripæ dicantur eſſe fluminum, litora maris. Hinc §. 4. Inſt. de rer. diu. Riparum quoque vſus publicus eſt, ſicut ipſius fluminis. & §. 5. Litorum quoque vſus publicus eſt, ſicut & ipſius maris.

Robur pop. Romani. 2,1,1. ROBVR clanguet clementia ſoli cœlique. 3,3,13. Robur Hiſpaniæ Celtiberi, h. e. fortiſſimi Hiſpanorum, der Kern. 2,17,9. ſic Robur Italici ſanguinis. 4,2,5. Orientis. ibidem. ſociorum. 3,18,6. Robora gentium. 3,5,22. ita ſæpe Tacitus & alii.

Robuſtus populus. 2,1,2. Robuſta imperii maturitas. Præfat. 7. Robuſtiſſima oppida, pro munitiſſimis. 1,12,3.

Rogare leges. 3,16,2. h. e. ferri ad populum. rogandus enim erat populus vtrum vellet eam legem, & iuberet. hinc

Rogatio, pro lege. 3,14,4. 3,17,8.

Rogus, ſtrues ligno. um ad cremanda corpora. 3,20,9 3,23,1.

Roma mater ac parens Italiæ. 3, [illegible] victrix Aſiæ Europæque. 3,18,7. Similes eius titulos largiter congeſſit Merula Coſmogr. part. 2. lib. 2. poſt enumeratas Vrbis regiones. vbi vide. Roma conditur. 1,1,7. obſidetur à Porſena. 1,10,2. occupatur à Gallis. 1,13,14 à Sylla. 3,21,6. à Mario. 3,21,13. à Cæſare. 4,2,21. ciuitas hominum ac deorum domicilio deſtinata. 1,13,18. inter tres maximas vrbes. 1,16,6. templo comparatur. 1,18,20 Romam conuertitur Annibal. 2,6,42. de Roma inuadenda deliberat Spartacus. 3,20,11.

Romanus, pro Romani. Vide Singul. pro Plurali. Rom. populus comparatur homini. Præfat. 4. princeps populus. Vide P. Romani barbari. 1,2,4. gentium domini. 4,12,14. 4,3,8 N. Etruſcos, Latinos, Sabinos ſibi miſcuerunt. 3,18,1. Romanorum fortitudo. 1,18,18. Romanis ſacer auguratus. 1,5,4. N. à Romanis gentes regesq; præſidia petunt. 2,7,5.

Romana auaritia. 3,5,18. 3,9,2. N. dominatio. 4,3,8. Romanum imperium. Vide I.

Romulus. 1,1. Romulus pater. 2,4,5. Romulum vocari voluerunt Auguſtum, quod condidiſſet imperium. 4,12,66. ſic optimo aſtrum 2,17,15. Viriatum dicere Hiſpaniæ Romulum.

Roſa

Roſæ per hiemẽ collatæ. 2,8,9.

Roſtra. 1,11,10. Roſtris collegam depellit Gracchus. 3,14,5. pro Roſtris expoſita capita proſcriptorum. 3,21,14. 4,6,15. pro Roſtris oblatã Cæſari regni inſignia. 4,2,91.

Rubiginẽ ſentiunt arma. 2,8,2.

Rudes bellorum elephanti. 4,2,67.

Ruere in prœlium. 2,18,12.

Ruens vlterius hoſtis. 3,5,9.

Rufinus *P. Cornelius* notatur à Cenſore. 1,18,22.

Ruina prouoluti in Italiam Cimbri. 3,3,11. Ruina belli *dicitur quod ruina plerumque ſecum trahat, vt accidere ſolet in ruinis ædificiorum.* 2,11,1. 2,12,1. bellum Tarentinum Regem Pyrrhum, totamque fere Italiam vna Ruina inuoluit. 1,18,1. Mithridates totum pœne Orientem & Occidentem ſua Ruina inuoluit. 3,5,21. Ruina incendium ſuum reſtinguere vult Catilina. 4,1,7. *Velleius* 2,91,5. Ita ſe mores habent, vt publica quiſque ruina malit occidere, quam ſua proteri, & idem paſſurus, minus conſpici. *Claudian. in Ruffin.* 2,17. Quid reſtat, niſi cuncta nouo confundere luctu? Inſonteſque meæ populos miſcere ruinæ? *forte, ſecutus Lucanum* 7,654. trahere omnia ſecum, Merſa iuuat, genteſque ſuæ miſcere ruinæ.

Rumpere fidem. 4,2,16. fœdus. 1,16,7. 2,6,4. 3,6,1. vallum, *pro cædere.* 4,2,24.

Ruptor fœderis punitus. 1,3,8.

Rurſus redire. 1,3,9. 1,11,14. *Suffecerat redire, ſed gaudent interdum hoc pleonaſmo ſcriptores. ſic* rurſus repetere *eſt apud Sueton Cæſ. c.* 2. *vbi Caſaubonus.* & 17,1. recidit rurſus in diſcrimen aliud. *Claudian.* in Ruffin. 1,357. ——reuocataque ſæcula rurſus. rurſum recipere *apud Iuſtin.* 5,4,12. & 42,2,12. *Ita* rurſum denuo *coniungit Plautus Prologo Caſinæ verſu* 33. & *extremis Menæchmis:* Venibit vxor quoque etiam. *quod & in l.* 1. § 1. *de Iuſt. & iur.* verum etiam præmiorum quoque. *Sic Liuius* 41,24,17. Legati deinde poſtea miſſi. *Ita Prol. Iuſtini* 27. Antiochus inſidiantem ſibi effugit Artamenem; dein poſtea cuſtodes Tryphonis.

Rutilius *P. Rufus* damnatur. 3,17,3.

Rutilius *P. Lupus* vincitur à ſociis. 3,18,12.

S.

SAbæi *pop.* 4,11,7.

Sabini *pop.* 1,1,12 Romam demigrant. 1,1,14. vincuntur à Romanis. 1,15. Romanis mixti. 3,18,1. triumphi de Sabinis. 1,18,26.

Sacer mons. 1,23,1. *Alius ſacer mons eſt apud Antigonum hiſt. mirabil.* 144. (Athos, *vt opinor, qui etiamnum incolis* ἅγιον ὄρος, *teſte Belonio Obſeru.* 1,35.) *alius item apud Philoſtratum in Apollonio. Alius etiam apud Strabonem lib. VIII.* παρὰ δὲ τοῖς Γέταις ὁ ἱερεὺς ὠνομάζετο θεός, καὶ τὸ ὄρος ὑπελήφθη ἱερὸν, καὶ προσαγορεύουσιν οὕτως.

Sacerdos *pro Veſtali.* 1,1,2. *ita*

Sacerdotium petunt Cimbræ. 3,3,17. *Oroſius aliter hoc profert* 5,16. ſi inuiolata caſtitate, virginibus ſacris ac diis ſeruiendum eſſet. *hoc enim modo non ſacerdotium tantum, ſed & libertatem illis adimit, qua re moueor, vt credam auctoris, aut librarii, incuriane dicam an inſcitia, vocem* virginibus *additam, quâ remota*

mota conſtaret idem cũ noſtro ſenſus.
Sacramentum militiæ. 2,6,23. 4,2,65. *Eleganter hoc verbum tranſfert auctor ad quamcunque neceſſitatem qua quis ad bellum gerendum adigitur. ſic de* incenſis vrbibus Heluetiorum. 3,10,2. *de* trucidatis legatis à ſociis. 3,18,9. *de* crematis centurionibus à Germanis. 4,12,24. *Ita Seneca de breu. vita* 5,6. Iuuenes adulterio, velut ſacramento, adacti.
Sacriportus *locus*. 3,21,23.
Sacroſanctum caput tribuni pl. 3,15,16. Sacroſancta arma Romana, *h. e. pura, impolluta*. 2,20,7.
Sacrum ſollemne gentis, *pro ſacrificio*. 1,13,16. *Notandum autem talia ſacra non potuiſſe rite fieri; niſi propriis & ſuis locis. nec enim alia cauſſa fuit Fabio tantum adeundi diſcrimen. Liuius* 5,52,2. Sacrificiis ſollemnibus non dies magis ſtati, quam loca ſunt, in quibus fiant. *Cenſorinus apud Appian. in Punicis, ad Carthaginienſes:* Manebunt immota ſepulcra, & licebit ea parentandi cauſſa inuiſere; ſacris etiam operari, quotieſcunque libuerit eo accedere. *Immo tanta religione colebantur, vt etiam milites excuſarent, ſi prædicta die non adfuiſſent. Cincius Alimentus apud A. Gell* 16,4. Sacrificium anniuerſarium (*inter legitimas abſentiæ cauſſas eſt*) quod recte fieri non poſſet, niſi ipſus eo die ibi ſit. *Exemplum eius rei eſt in Liuio* 43,11,1. ex Sexto Digitio trib. mil. qui ſacrificii cauſſa Romam venerat, ſunt audita. Sacrorum apud Rom. origo 1,2,1. Sacra, *pro cæremoniis, religionibus, rebus ipſis conſecratis, vt deorum imaginibus &c.* 1,13,12. *Sic Virg. Æn.* 2,717. Tu, genitor, cape ſacra manu, patrioſque penates.
Sæculum euerſionibus vrbium currens. 2,17,1. fluens in luxuriam & ad omnia mala pronum. 4,12,65. SÆCVLI mores diuitiis afflicti. 3,12,7.
Sæuire in vrbes. 3,6,35. templa, aras, ſepulcra. 2,7,4. *h. e. illa diruere*. Sæuiunt omnia prœlio, tempeſtate 4,2,76. Sæuius Samnitum. 3,21,13.
Sæuitia Mithridatis. 3,5,7. Tarquinii. 1,7,4. Thracum. 3,4,2. SÆVITIA bonam quoque cauſſam corrumpit. 3,21,12.
Sageſama *vrbs*. 4,12,48.
Sagittarum vſus ademptus Parthis conſilio Ventidii. 4,9,6.
Saguntus *vrbs*. 2,6,3.
Salamina *inſ*. 2,8,13.
Salii. 2,2,2.
Salinacidus. 4,10,8. N.
Salire ſuper ſcuta, *h. e. inſilire in ſcuta*. 3,10,13.
Sallentini *pop*. 1,20.
Salmacidis *fl*. 4,10,8. N.
Salondicus *Hiſpanus*. 2,17,13.
Saltus *à ſaliendo*, Saltu vallum increpat Remus. 1,1,8.
Saltus, *pro ſiluis, nemore. ita* Saltus Calidonius. 1,17,3. Camerinenſium. 2,2,13. Caudinus. 1,16,10. Ciminius. 1,17,3. *Hercynius*. 1,11,8. 1,17,3. 4,12,27. Saltus Falerni, Gaurani. 2,6,28. in Saltus diffugiunt Germani. 3,10,14. Saltibus graſſantur Samnites. 1,16,7.
Salutare regem, virum ſuum cupit Tullia. 1,7,3. Salutantibus manus porrecta. 3,21,16.
Salyi *pop*. 1,16. vincuntur à Romanis. 2,3,5. 3,2,3.
Samnites *pop*. 1,16. vincuntur à Sylla. 3,18,13. Samnitum deſcriptio. 1,16,7. triumphi 24. de Samnitibus. 1,16,8. quales. 1,18,26.
Samnium hodie in ipſa Samnio requi-

requiritur. 1, 16, 8. cum reliquis Italis conſpirat contra Romanos. 3,18,6.

Samos *inſ. & vrbs.* 2,20,4.

Samothrace *inſ.* 2,12,9.

Sancire fœdus. 4,2,55.

SANCTITAS *h. e. integritas ; & abſtinentia* ducis maxime proficit ad profligandam prouinciam. 2,6,40. *Hoc ſenſu apud Tacit.* 13,46,9. *Otho* integre ſancteque egit: *Ita*

Sanctus vir, Camillus. 1,12,6.

Sanctum ærarium. 4,2,21. Sanctius fœd', *pro arctiore.* 1,16,2. Sanctius & reuerentius viſum. 4, 12, 66. *Coniungit iſta & Tacitus Germ.* 34, 7. Sanctiſſimæ animæ Bruti & Caſſii. 4,7,15.

Sanguis humanus pignus coniurationis. 4,1,4; *Multa ad hanc rem Io. Guilielmus Stuckius conuiuiorum lib. 1. fol.* 165. Sanguinis Gallici inundatione incendia vrbis deleta. 1, 13, 17. Sanguinis ſui ſemita iter ad victoriam aperit Decius. 1, 14, 3. Sanguinem humanum litant Thraces. 3,4,2. SANGVINE ſuo curiam implet, qui ciuili terrarum orbem impleuerat. 4, 2, 95. Sanguine ſpecioſiores duces. 4,12,7. Sanguis, *pro genere.* 1,26,2. *ſic* vnum Sanguinem ducere, *eiuſdem originis eſſe.* 3,18,1. Sanguinis ius, *pro iure affinitatis.* 3, 1, 15. Sanguine nihil ſcripſiſſe. 2, 2, 14.

SAPIENTE dignum eſt, læ-tum accire mortem. 4,2,70.

Sapientia ſeniorum. 1,16,10. N.

Sarcinæ ſuperfluæ ab exercitu remotæ. 2, 18, 10.

Sardinia pignus annonæ. 4,2, 22. occupatur à Romanis. 2,2,15. à Cæſare. 4,2,22. à Sex. Pompeio. 4, 8,1. in Sardinia bellum. 2, 6, 32. & 35. in Sardinia mortuus Lepidus. 3, 23, 7. Sardegna *vocatur Leandro* : *Hiſpanis* Cerdenna. *Sic Sueyro in verſione Velleii.*

Sarmatæ *pop.* 3,4,6. vincuntur à Lentulo. 4, 12, 20. amicitiam Auguſti ambiunt. 4,12,62.

Satelles. 3,16,4. 4,1,3. *Per irriſum ita vocantur plerumque alienæ potentiæ miniſtri. Iuſtinianus ita vocauit miniſtros ſuos in condendo iure. §. 1. Conſt. de firmat. Dig.*

Satis inſolenter. 1, 26, 3. Satis ſuperque idonea clades. 1,12,2.

Satisfacere. 4,12,45. *Ciuiliter ſumptum, valet excuſare errorem, deprecari culpam &c. vt omnis illa ſatisfactio in verbis videatur conſiſtere: noſter autem de pœna hoc accepit. ſicut & Iuſtinus* 15, 3, 9.

Satius, *pro melius.* 3,12,6.

Satricum *vrbs.* 1,11,6

Sauus *fl.* 4,12,8.

Saxa *Decidius* legatus Antonii. 4,9,4.

Scaurus *M. Æmilius.* 3,1,5. ambitus poſtulatur. 3,17,5. *immo repetundarum. Vide Pighium ad A. V. DCLXII.*

Scæua *M. Caſius* centurio Cæſaris. 4,2,40.

Scelerata porta. 1,12,2. *Ita* ſcelerata caſtra *apud Suet. Claud.* 1,7.

Scelus Catilinæ. 4,1,6. Scelus per amorem. 2,18,14. Scelus ſummum ciuilis belli, cædes Pompeii. 4,2,55. Scelere domeſtico oppreſſus Druſus. 3,18,4. Scelere alieno, iudicio ſuo vti. 4,7,15. SCELERA non latent diu. 3,1,6. SCELERA plebeiorum quam nobilium, malorum quam bonorum, æquiore animo feruntur. 3, 21,2. Scelera in tabulis Antonii, *h. e. proſcriptio virorum illuſtrium.* 4,6,6, *Ita Seneca Nat. quæſt.* 6,23.

Digitized by Google

de rebus Alexandri: Nihil tam magnum erit, quam ſcelus Calliſthenes. *nempe occiſus.* Scelerum furor. 4,9,3.

Scenicus rex. 2,14,4. *h. e. non verus, ſed quales ſolent introduci in dramatibus. Vide Bourdelotium ad illa Satyrici* : Grex agit in ſcena mimum: Pater ille vocatur; Filius hic; nomen Diuitis ille tenet. *ad illa verba*; nomen Diuitis. *Alio ſenſu* Scenicus *appellatur Nero apud Tacitum.* 15,59,3. *quod ſcenis gauderet & ipſe fabulas cantaret.*

Scilicet *per ironiam dictum.* 3,21,16.

Scipio P. *Cornelius, Africani pater.* 2,6,10. occiditur. 3,6,36. 2,17,6.

Scipio *Cn. Cornelius Africani patruus.* 3,6,36. 2,17,6.

Scipio P. *Cornelius Africanus* patrem ſeruat. 2,6,10. Hiſpaniam recipit. 2,6,38. 2,17,7. Africam inuadit. 2,6,55. legatus fratris. 2,8,14. primus nomine victæ gentis nobilitatus. 1,11,9. N. *Idem dicit Silius fine operis.*

Scipio *L. Cornelius Africani frater* Antiochum vincit. 2,8,14.

Scipio *P. Cornelius Æmilianus* hoſtem ex prouocatione vincit. 2,17,11. Carthaginem euertit. 2,15,12. & Numantiam. 2,18,8.

Scipio Naſica *P. Cornelius* Carthaginis excidium diſſuadet. 2,15,4. Tib. Gracchum interficit. 3,14,7.

Scipio *L. Cornelius* cos. *anno V. C. DCLXX.* 3,21,18.

Scipio *Q. Cæcilius Metellus* Pompeianarum partium dux. 4,2,65. mortem ſibi conſciſcit. 4,2,68.

Scipionum nomen Africæ fatale. 2,15,12.

Scopulus ſecuritatis publicæ, *h. e. ad quem alliſa naufragium faceret, ſicut nauigia in veris ſcopulis* 4,9,12. *Ita Piſonem & Gabinium* voragines, & ſcopulos reip. *vocat Cicero in Piſon. cap.* 18. *ſicut &* ſcopulum patrimonii, *&* Voraginem bonorum *de Orat.* 3,40. ſcopulum libidinis. *de Orat.* 2,37. *Sic Petronius in carm. de bel. ciu. verſu* 240. *Pompeium vocat* piratarum ſcopulum: *& apud Val. Max.* 3,7,9. Caſſii tribunal ſcopulus reorum dicebatur. *Alludit vetus poeta apud Scalig. in catalectis pag.* 190. *f.* Maximus hic ſcopulus, non tamen vnus erat.

Scordiſci *pop.* 3,4,3.

Scorta ab exercitu remota. 2,18,10.

Scribæ. 2,6,25.

Scutum è fugientis manu rapit Cæſar. 3,10,4. in Scuto Scæuæ 120. tela. 9,2,40. Scutis ſuper capita elatis tegi. 3,10,13. 4,10,6.

Scutum imperii Fabius. 2,6,27.

Scythæ *pop.* 4,12,62.

Scythicus Septemtrio. 3,5,28.

Securus magis quam tutus. 1,13,16. *Ita Seneca epiſt.* 79.

Secreta imperii pignora, Ancilia atque Palladium. 1,2,3. *nam illa maxime abſcondebantur, nec tractabantur niſi rare; & ab hominibus ei rei ſacris.*

Secta paſtoria. 3,12,2. *h. e. modus & ratio viuendi. ſic* temporum ſuorum ſectam *aliquoties dicunt Impp.*

Sector, *qui bona haſta ſubiecta ſimul emit.* 2,6,48. *Vide Barth. aduerſ.* 5,4. *Plinius inde femininum deducit.* 36,15. *m.* Metella proſcriptionum ſectrix.

Secundus, *pro fauente.* 3,15,3.

Secundum hominum genus. 3,20,1. *Cicero. Offic. III.* Quaſi ſecunda quædam

quædam honeſta eſſe dicunt. *Tertullian. pag.* 195,1. *edit. Rigalt.* femina genus ſecundi honoris.

Securi, quam gladio percuti, atrocius. 3,5,3. N. Securi percuſſi liberi Bruti imperio patris. 1,9,5. Securi diſtricta. 2,2,17. Secures in principum colla ſtrictæ. 2,5,4.

Securi magis quam tuti, *Not. ad.* 1,13,16. *Adde Senec. epiſt. LXXIX. Solin. cap. I.*

Sedere, *pro placere, fixum obſtinatumque eſſe. ſic* Sedet bellum. 2,15,4. conſilium fugæ. 2,18,14. *Sic Sidonius carm.* 7,337. *Marcellinus.* 14,2. 18,2. 19,15. 18,29. Quicquid Cæſaris implacabilitati ſediſſet. *l. 7. in fin. qui ſatisd. cog.* ſi iudici ſederit. *Adde l. 3. C. de Coſſ. lib. XII.* Sedet ſententia. 2,15,9. *Claudian. de Bel. Gild.* 415. Vt viſum eſt atque ſedit. *Arnobius lib. IV. pag.* 173. *f.* Sedere, *de telis dictum pro incidere, peruenire. ſic* in Scuto Scæuæ 120. tela Sedere. 4,2,40.

Sedes belli, *pro loco vbi geritur.* 4,2,35. imperii Roma. 1,7,9. *ſic apud Herodian. Seuero Imp. appellatur Roma ἡ βασίλειος ἑστία.* Sedes nouas quærere. 3,3,1. 3,10,2. Sedibus ſuis mota vrbs. 3,3,21. N. *ſic Curtius* 3,2,12. totius Orientis excita ſedibus ſuis moles.

Seditiones. 1,23. 1,24. 1,25. 1,26. Gracchanæ. 3,14. 3,15. Appuleiana. 3,16. Druſi. 3,17. Seditionum omnium cauſſa tribunicia poteſtas. 3,13,1.

Seditioſitas. 3,13. *in lemmate capitis.*

Segeſtes *Germanus.* 4,12,33.

nec Segnius quam minati fuerant. 3,3,6.

Segouia *vrbs.* 3,22,7.

Segulenſes *pop.* 2,18,3.

Seleucia *vrbs.* 3,11,5.

Sellæ curules. 1,5,6. N. 1,13,10.

SEMEL in perpetuum vinci, non eſt ex dignitate. 2,12,2. SEMEL ignouiſſe, ſatis. [illegible]2,90.

Sementis tempus. 1,11,13.

Semeſus. 4,2,69.

Semigræcus. 1,18,6. *Ita* Semigetulus *&* Seminumida *apud Apulei. in Apologia.*

Seminarium exercitus Punici Hiſpania. 2,6,38. *Ita Curtius* 8,6,6. Hæc cohors velut ſeminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Seminarium triumphorum Macedonia. *Cic. in Piſon. c. XL.*

Semirutus. 2,15,13. *Ita Liuius* 5,49,4. in Semirutæ ſolo Vrbis. *&* 10,4,4. tecta ſemiruta. *&* 31,24,2. ſemirutæ ac fumantis ſociæ vrbis. *&* 31,26,7. inter anguſtias ſemiruti muri. *item* 32,17,7. ſtrage ſemiruti muri. *ſic Tacitus aliquoties: & Salluſtius Incert.* 6,24. etiam tum ſemiruta mœnia. *Lucan.* 1,24. At nunc ſemirutis pendent quod mœnia tectis. *Apulei. princ. Florid.* ſemiruta mœnium. *D. Hieron. princ. epiſt. ad Latam:* delubra ſemiruta. *Rutilius Itin. verſu* 228. Iudex ſemiruti porta vetuſta loci. *ſic Apulei. lib. II. Floridor. pag.* 312. *edit. Vulcanii. Liu.* 36,24,2. *Quæ exempla eo citaui, quod aliis noſter hoc verbo noue vſus videretur.*

Semi a ſanguinis ſui iter ad victoriam aperire. 1,14,3.

Sempronius *P. Sophus* Picentes vincit. 1,19,2.

Sempronius *Tib. Longus* vincitur ab Annibale. 2,6,12.

Sempronius Gracchus *Tib.* Annibalem ſequitur. 2,6,30. *Vide etiam* Gracchus.

Senatores CXL. proſcripti. 4,6,3.

Senatus origo & etymologia. 1,1,15. ſapientia. 1,18,16. Senatum in ſententiam ſuam pecunia pertrahit [illegible]urtha. 3,1,4. in verba ſua iurare cogit C. Gracchus. 3,16,2. de Senatu, legatorum Pyrrhi iudicium. 1,18,20. Senatus fugatur ab Vrbe. 4,2,21. Senatus, *pro curia*. de Senatu quaſi de carcere, qui iugularentur, educti. 3,21,20.

Senatus ſociorum ad ſimilitudinem Romani. 3,18,6. N.

Senior, *pro ſene*. 1,16,10. Seniorum ſapientia. 1,16,10. N. à Senioribus conſilium petitum. 2,6,26.

Senones Alpini populi, 4,12,4.

Senones Galli. 1,13,1. *&c.* eorum veſtigia nulla. 1,13,19.

Senſus, *pro intellectu*. 1,18,28. N. *contra* intellectus *pro* ſenſu *apud Plinium*. 9,45.

Sententia, *pro partibus*. traxit in ſententiam ſuam Senatum. 3,1,4.

Sentina. vitiis ſuis quaſi Sentina merſa reſp. 3,12,7.

Sepire, *pro cingere*. Septæ ignibus latebræ. 2,3,5.

Septimius *L.* Pompeium interficit. 4,2,52.

Septentrione nihil infeſtius. 3,2,2. 4,12,3. Septentrio Scythicus, 3,5,28.

ad Sepulcra cæſorum mactati inimici. 3,21,26. 4,6,2. N. in Sepulcra ſæuire eſt contra ius belli. 2,7,4.

Sequani *pop.* 3,10,20.

Sequi, *pro ſuccedere*. 1,18,1. *pro perſequi*. 1,10,8. 4,2,50.

Seres *pop.* 4,12,62.

Serica tentoria. 2,8,9.

Serpentes ad venas admouet Cleopatra. 4,11,11.

Serpit bellum. 2,2,15. 2,9,4.

Sertorianum bellum. 3,22.

Sertorius. 3,5,4. dux Marianus. 3,21,13. domeſtica fraude opprimitur. 3,22,9.

Seruare. 4,2,70. *Vide* Obſeruare. *Sic Virg. Æn.* 2,567. ——limina Veſtæ Seruantem —— *Plaut. Moſtell.* 2,2,20, Natus nemo in ædibus ſeruat. *Vide Gruteri Suſpic.* 3,1.

Seruilis inſcriptio dignitatem triumphi violat. 3,19,8. *h. e. ſi ita inſcribatur*; Triumphus de Seruis.

Seruilia bella. 3,19. eorum cauſſa. 3,12,10. Seruilia opera, *h. e. ſeruis digna*. 2,18,10.

Seruiliter in terga ſæuire. 1,2[illegible]. 1. *Vide Bernegg. in Iuſtin.* 1,5,2. b.

Seruilius Ahala *C.* mag. equ. 1,26,7.

P. Seruilius *Vatia* Iſauricus. 3,6,4.

Seruilius prætor vincitur à ſeruis. 3,19,11.

Seruilius Cæpio Q. 3,17,4. *Vide etiam* Cæpio.

Seruitia militant. 2,6,23. auxilium pudendum. 2,6,30. *Primum qui memoratur ſeruos armaſſe, crediderim fuiſſe Miltiadem bello Perſico. Pauſanias in Achaicis:* Diæus, quod *M*iltiades ante pugnam Marathoniam fecerat, *imitatus*; vocatis ad pileum *ſeruis &c.*

ad Seruitutem confugere ſalutis cauſſa. 4,3,4. Seruitute multata Macedonia. 2,14,5.

Seruius rex Rom. 1,6. vtilis pop. Romano. 1,8,6.

Serui quaſi ſecundum hominum genus. 3,20,1. Serui rebelles in ſeruos infeſtius ſæuiunt, quaſi transfugas, *nempe quod communem cauſſam proderent*. 3,19,10.

Serui Volſinienſium dominos opprimunt. 1,21,2. *Ita Mamaluchi in Ægypto.* Seruia mater Seruii. 1,6,1.

Si credere fas eſt. 3,3,19. *Conſtat*

mihi

ſibi ſcripſiſſe *Florum*; ſic credere fas eſt. Si diis placet. 3,4,1. N. *Sic Quintilianus* 8,3,31. dicta ſanctè & antiquè, ridentur à nobis, ſi diis placet. *Liu.* 44,22,6.

Sibi, *pro ei aut illi*. 1,12.5. N. *Sic in querela Mali eleganti epigrammate, quod non merebatur obſcænis inſeri.* Nec venti, pluuiæque, ſiccitaſue, Quod de ſe quereretur, malum dederunt. Sibi, *h. e. in ſuam vtilitatem, ita* bellum Samniticum pop. Romanus Sibi geſſit. 1, 16, 2. Parthi ſub auxilii ſpecie Sibi vincunt. 4, 9, 5. ſub ſpecie partium Se vindicant Samnitium duces. 3, 21, 22. *Sic intelligendus Seneca de benef.* 1, 13, 3. Hercules nihil ſibi vicit. *Lucan.* 10, 13. —— Magnumque periſſe Non ſibi —— *&* 10, 81. dum, non ſibi, vincere maluit. *Iuſtinus* 2, 8, 6. quaſi ſibi, non patriæ viciſſet. *Curtius* 6, 11, 29. non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum. *Cicero Philip.* 2, 29. num ſibi ſoli vicit? *Apud Senecam autem de benef.* 6, 31, 12. *liceat mihi diſſentire à magno interprete, qui verba illa;* qui non dicebat ſibi, *hoc in quo ſumus modo expoſuit. Sed videntur nimirum aliud ſibi velle: & in ipſum Demaratum torqueri. ſuſpicionem mouent illa;* Dignus erat præmio, antequam peteret. *quod dictum eſt, ſicut apud Tacit. H.* 1, 49, 9. omnium conſenſu capax imperii, niſi imperaſſet: *ideoque interpretarer; Demaratum verum dixiſſe Xerxi, eius potentiam non eſſe tantam vt vinci non poſſet: non autem dixiſſe ſibi, ſe tam ſtultum eſſe, ut præmium hoc extrema vanitatis peteret. Vt autem verbo* ſibi *vtuntur, ſic etiam dicunt* mihi, tibi, nobis, illi *&c. Ita Lucan.* 5, 35, 7. Iam certe mihi bella gerant. *argutatur in hoc ſenſu Plautus Menæchm.* 4, 2, 82. *vbi Taubman. Seneca Medea verſu* 276. —— illi Pelia, non nobis iacet. *& mox* Toties nocens ſum facta, ſed nunquam mihi.

Sibilare *ſerpentum proprium ad cauſidicos* translatum. 4,12,37.

Sibyllini verſus. 4,1,8. Sibyllini libri. *Vopiſc. in Aureliano. cap. XVIII.*

Sic *optantis*. 1,1,18. N. Sic, quaſi, *frequenter iunguntur; vt* 3,6,1. *&* 10. 3,10,15. 3,21,20. 4,7,1. & Sic, *vſurpari ſolet tum interuenit actui quoddam impedimentum, non tamen ad eum tollendum ſufficiens, ita* 2,2,32. *eodem ſenſu* Sic quoque. 3, 11, 14. 4,10,5. *Ita Statius* 12,258. *Liuius* 45,38,11. *Martialis epig.* 1,16. *Seneca Troadib. verſu* 1118.

Sicambri *pop.* 4,12,24.

Sicilia *inſ.* 1, 18, 3. occupatur à Romanis. 2, 2. à Sex. Pompeio. 4, 8, 1. multo cruentius vaſtata ſeruili, quam Punico bello. 3,19,2. frugum ferax. 3, 19, 3. in Sicilia bellum. 2, 6, 32. Sicilia contenti debuerant eſſe Romani. 3,12,6.

Sicoris *fl.* 4,2,26.

Siculum fretum. 4, 8, 3. mare. 3, 6, 8.

Sidus Herculis. 1,18,19. N. Sidera, *pro vno Sole videtur poſitum.* 4,3, 8. *ſic apud Marcellinum* 18,17. *&* 22, 35. *Vide Bernegg. ad Iuſtin.* 13,7,10. *n. ſicut in iis vbi* velut ſideribus mota belli tempeſtas. 2, 8, 8. *&* quaſi Sideribus agitatum bellum. 3, 21, 3. *dicitur, quod vt Sol tempeſtates, ita illa cauſſa bella conciuerint. ita Claudianus in Eutrop.* 2,424. *pro tempeſtate poſuit* Sidus, *cauſſam nempe pro effectu:* Fertur in abruptum caſu, non ſidere, puppis.

Signifer, *pro aquilifero* aquilam

Auguſto tradit moriens. 4,4,5. aquilam intra baltei ſui latebras abſcondit. 4,12,38. Signifer *dicitur etiam qui præcipue factionem aliquam iuuat, quomodo & Anteſignani dicuntur, die vornembſte Rädlinsführer. ita* Signiferi & duces Syllanæ dominationis. 3, 23,6.

Signum, *pro omine.* 4,7,7. *pro argumento.* 4,8,3. Signum dare. 3,21, 13. *ſolebat autem militibus pugnam inituris* ſignum dari, *quando concurrerent. de quo Lipſ. M. Rom.* 4,12. Signa militaria Parthorum. 3,11, 8. Signa in hoſtes iaculari. 1,11, 2. N. *ad notam pertinet Seneca epiſt.* 95. Primum militiæ vinculum eſt, religio, & ſignorum amor, & deſerendi nefas. Signa Craſſi hauſit Euphrates. 3,11,3. Signa canunt. *Vide* C. ſub Signis ordinare. 3,19,9. *Vide etiam* O. Signa *pro copiis ſæpe ponuntur, aut ipſa acie. ſic* infeſta quatuor agminum Signa per Etruriam volitant. 1,17,2. Signa circumferre, *eſt exercitum circumducere.* 3,5,29. inferre, *exercitum admouere.* 1,22,3. 4,1,8. 2,17,6. *ita* Signa conuertere. 2,6,51. 2,17, 12. Signis Pompeianis omnis fere Aſia tenetur. 3,5,31. collatis Signis dimicare, *eſt iuſta acie, iuſto prœlio.* 2,6,52. & 58. Signa *pro ſtatuis, imaginibus* Corinthia. 2,16,6. *Sic Ouid. Am.* 3. *Eleg.* 6. ——inutile Signum. *Salluſt. Cat.* 11,3. Signa mirari.

Silanus *M. Iunius* vincitur à Cimbris. 3,3,2.

Silentium ſubitum inter medium prœlium. 4,2,80.

Sillaces præfectus regis Parthorum. 3,11,8.

Siluæ Calidoniæ, 3,10,18. Hercyniæ. 3,10,14. *Vide etiam* Saltus. turis & balſami. 3,5,29. *Ita Solinus cap.* 35. balſami ſiluam *appellat, &* lucos. *quod poſterius inepte dictum arguit magnus interpres. poſſit tamen videri, vbi* ſiluæ *vox conueniat, non male* etiam lucum *dici.* in Siluas dilapſi Morini. 3,10,6.

Siluestres homines. 3,8,2. *Vide etiam* Feri.

Similis exitus belli Punici, initio. 2,6,8. Similior victo populus qui vicit. *ibidem.* Simile prodigio. 3,4,4. *ita* ſimile portenti. *Cicero Philip.* 2,27. monſtri ſimile. *Val. Max.* 9,11,1. SIMILE quiddam cum niuibus ſuis habent Alpina corpora. 2,4,2. *Sic pr. Inſt. de publ. iud.*

Simulacrum, *pro exemplo, ſimilitudine.* 1,2,3. 4,2,88.

Simulatus furor fanaticus. 3, 19,4. metus. 4,9,6. 4,10,3. Simulata fuga. 1,3,4. proditio. 4,12,44. ſtultitia. 1,9,1. N. Simulatum colloquium. 2,2,11. transfugium. 1,7, 5. 3,11,7. Simulati ludi equeſtres. 1,1,10.

Sine miſſione pugnare. *Vide* M.

Singularis *pro plurali ſæpiſſime ponitur. Vide Quintilian.* 9,3. *Sic in noſtro* Barbarus. 3,10,13. Bruttius, Apulus, Lucanus. 1,18,26. eques. 2,6,13. 3,17,4. Germanus. 3,10,14. Macedo. 2,14,2. miles. 1,12,8. 2,18, 11. 4,2,43. N. 4,2,50. Romanus. 2,13,1. 3,3,9. Tarentinus. 2,6,42. N. *ita nos hac forma, der gemein Soldat/der Officier. &c.*

Singulare certamen Manlii. 1,13, 20. Scipionis. 2,17,11.

Sinus *receſſum & cauitatem ſignificat. ita* Sinus vallis. 1,17,7. Sinus vltimus Italiæ, *pro angulo.* 2,6,46. in Sinu bellum & pacem porto. 2,6,7. *Hinc* Sinus *Geographis dicitur, vbi mare, terris vtrinque abſcedentibus*

bus, quaſi in gremium admittitur. ita Sinus Ambracius. 4,11,4. Gallicus. Liguſticus. 3,6,8. Maleus. 3,6,3. *Sic e contrario terra fluminibus intercepta, vt* Sinus inter Euphratem & Orontem. 4,9,5.

Sipylus mons. 2,8,15.

Siti ad deditionem compulſi. 4,2,28.

Situm ſentiunt arma. 3,2,3. *h. e. ſqualorem ex ſitu contractum. ita Virg. Æn.* 6,462. — loca ſenta ſitu —

Socialis claſſis. 3,6,8. Sociale bellum. 3,18. eius cauſſa. 3,12,9. 3,17,9. Sociale non poteſt dici bellum Cæſaris & Pompeii. 4,2,4.

Sociare opes. 1,1,14. ſibi aliquem fœdere. 2,7,4.

SOCIETATIS inter hos & illos duces pœnas dant miſeræ ciuitates. 3,22,8. 4,2,77. Societate trium principum orbis imperium occupatur. 4,2,12.

Socius rex confiſcatus. 3,9,3.

Socii fortiſſimi fideliſſimique. 3,18,6. Socii Pompeii moram increpant. 4,2,43. Socios hoſtium perſequi. 1,19,1. in SOCIIS etiam noſtrum animum perdimus. 4,2,29. N. 4,7,14. pro Sociis interuenit pop. Rom. 1,13,6. *Liuius tamen* 5,35,5. *expreſſe ſcribit Cluſinis* aduerſus Romanos nullum ius ſocietatis amicitiæue fuiſſe.

Sol in maria cadens. 2,17,12. Solis defectio. 1,1,17. à Sole venire. 2,6,12. ſub ipſo Sole habitare. 4,12,62. Soles Campaniæ. 2,6,22. *h. e. calor, quo gaudebant Afri. Sic Ouid. epiſt.* 5,111. —ariſta Quæ leuis aſſiduis Solibus vſta riget.

Solatium eſt poſſe transferre in alium culpam cladis. 3,11,2.

Sollertia Tulli. 1,6,3.

in Solido decernere. *q. terreſtri prælio.* 2,2,9.

Solitudo Romæ. 1,13,14. Solitudinem Vrbi minatur plebs. 1,22,5. SOLITVDINE *h. e. vbi vnus imperat*, corrumpitur poteſtas. 1,9,2. *Contra Aſinius Gallus apud Tacitum* 1,12,4. Vnum eſſe reip. corpus, atque vnius animo regendum. *Et incommoda communis imperii ex Scipionis quoque verbis patent, relatu à Val. Max.* 6,4,2. ſe ex maieſtate reip. omnia geſturum, ſi ſibi ciues vel dediſſent collegam, vel non dediſſent. *Plut. Sylla cap.* 33. Hoſtes, nec alias ducibus, quod plures haberent, parentes.

Solium, *pro loculo, vbi conduntur mortui.* 4,11,11. N.

Sollemne ſacrum. 1,13,16. *quod certis temporibus fit, vt explicat Feſtus. Sic Veget.* 4,40. diem ſollemnem *vocat, quam paullo ante* ſtatutum *dixerat.*

Sollicitare vrbes, nationes, *eſt in ſuas partes velle pertrahere.* 2,20,4. 3,5,21. Sollicitare in auxilium. 4,9,3. in colloquium. 3,11,9. Marius prouinciam Syllæ decretam Sulpicia lege Sollicitat, *h. e. hoc agit, vt ſibi decernatur.* 3,21,16.

Solum. SOLI cælique clementia robur elanguet. 3,3,13. Solo exæquare vrbem. ſchleiffen. 1,13,14. SOLO mutato frugum ſemina degenerant. 2,11,4.

Soluere fidem. *h. e. præſtare quod promiſeris.* 1,1,12. *Liuius* 3,19,1. vt P. Valerii fidem exſoluerent. Soluere, *de nauibus dicitur iter auſpicantibus.* Abſeglen. 3,10,16. Solui morte, *h. e. in mortem ſolui, mori.* 4,11,11. *ita* ſomno. *Ibidem. Ouid. Am.* 2. *Eleg.* 10. Solui *pro mori abſolute dixit.*

Somnium medici de Auguſto. 4,7,9.

Sonare ample. lauten. 4, 2, 65. *Vide etiam* A.

Sora *vrbs*.1,11,6.

Soranus prætor occiditur. 3, 21, 26.

Sortis vltimæ vir. *h. e. infimæ conditionis*.2,14,3.

Spadones Ægyptii. 4,2,52.

Sparſæ magis quam oppreſſæ vires.4,2,65.

Spartacium bellum. 3, 20.

Spartacus.3,20,2. de inuadenda Roma deliberat.3,20,11.

Species belli, *pro forma prælii*. 1, 17, 6. Speciem cæſorum præbent Romani teſtudine tecti. 4, 10, 6. Speciem viuentium præbent roſtra Rom.nauium.2,2,35. ad Speciem fiduciæ panes à Capitolio iaculantur Romani. 1, 13, 16. *in quibusdam Impreſſis eſt* ad ſpem fiduciæ. *errore ex compendio ſcriptura orto:* ad ſpēm, *h. e.* ad ſpeciem, *ſic apud Liuium* 28,24,9. Forma tamen Rom. caſtrorum conſtabat vna ex ſpe. *vetuſtiores edd.* conſtabat ea vna ſpe, *quis dubitet, ſcriptum fuiſſe* ſpē; *legendum* ſpecie? magna nomina, vt non in vſum, ita ad Speciem imperii acquiſiiſſe, decorum. 3,12,4. Species, *pro prætextu, obtentu. ita* Specie iuuandi ſocios, mare ingreditur pop. Romanus.2,2,4. ſub Specie partium ſe vindicant Samnitium duces. 3, 21,22. ſub Specie falſa bella mouere.1,11,1.N. 2,2,4.N.

Specioſa mors, *pro pulcra, conſpicua*. 3,3,16. Specioſiora vitia, *h.e. quæ maiorem ſpeciem habent*. 3, 12, 11.

Spectaculum *ſc. ludorum*. 1,1,10. Spectaculo quaſi expoſita vrbs. 2, 16, 1. *Laudat pulcritudinem Corinthi.* Spectaculis indulgent Romani. 3, 12, 10. Spectaculum belli. 1, 18,8. proelii. 1,11,4.

Spectatio gentis. 2, 7, 3.

Specula Africæ Clypea. 2, 2,19. veluti vltima Septentrionis Specula. 3,5,5. Speculæ Herculis, *pro* columnis. 4,2,76.

Speculari, *pro explorare*. 1, 17, 4.

Speculator. 4,7,13.

Speculatorium nauigium. 4, 2, 37.

in Speluncis incluſi Aquitani. 3, 10, 6.

SPERARE ſemper, indolis magnæ ſignum. 4, 8, 3. Sperare (*ἀκύρως vt Virgil.* ſperare dolorem) 3,1,1.

Spirare altius. 2,2,27. quiddam indomitum. 1,22,1.

Spiritus, *pro magno animo*. 2, 6, 31. 3,10,20. 4,2,10. Spiritum expellere, *h. e. vitam*. 3, 5, 26. recipere, ſich erſchnauben. 2,3,1. *Vide etiam* R.

Spoletium *vrbs*. 3, 21,27.

Spolia *nautica* in ſuggeſtu fori ſuffixa. 1, 11, 10. roſtra *intelligit. ea enim hac appellatione fere veniunt. Vide Bernegg. ad Sueton. Aug.* 18,3. r. *Adde Liu.* 10,2,14. Spolia opima. *Vide* O. Spolia præferre. 2, 7,7. ſuffigere.1,11,10.

Sponſor fœderis.3,14,2. *de fœderibus per Sponſionem late Liuius* 9,9.

Stare, *pro adeſſe*. pro vno duos Stare Pompeios. 4,2,74. Stat pro partibus fortuna, *h. e. militat*. 4, 7,10. imperium Stat in Ripa Rheni. 4,12,39. *h. e. ſubſiſtit, vltra non progreditur. ſic Quintilianus declam.* 3. Gens maiorem terrarum partem victoriis peruagata, tantum in Mario ſtetit. Stans vrbs, *præſalua, non diruta*. 4,12,57.

Statim capta Carthago, *nempe eodem die quo obſeſſa*. 2,17,7. Statim ac ſine mora. 2,2,6. 2,3,2. Statim & è veſtigio. 7,8,12.

Stator Iupiter. 1,1,14.

Status Aſiæ à Sylla datus. 3,5,12. Græciæ antiquus redditus. 2,7,13. reip. à Romulo impoſitus. 1,1,15. mutatus. 1,9,3.

Status ſacrificii dies, *h. e. ſollemnis*. 1,13,16. *Pro hoc vocabulo ſæpius reperia* ſtatutus, *neſcio an probe*.

Stellis iter ſequi. 3,5,28. *Curtius* 7,4,28. Qui tranſeunt campos (*in Bactrianis*) nauigantium modo noctu ſidera obſeruant, ad quorum curſum iter dirigunt.

Stipendiarius Thrax. 3,20,8. *h. e. auctoratus gladiator*. Stipendiaria prouincia, *quæ ſtipendium pendit*. 2,17,7.

Stipendiorum origo. 1,12,8. *Vlpianus vocis huius etymon recte deducit. l. 17. de V. S.* Stipendium à ſtipe appellatum eſt, quod per ſtipes, id eſt, modica æra colligatur. *quamuis eo loco non de ſtipendio militari, ſed prouinciarum loquatur. ſed & ipſum militare, quod alteri poſtea nomen dedit, ita confectum. Vide Liuium* 2,60. *Eſt igitur* Stipendium *à pendenda ſtipe, quod tum pecunia non numerabatur, ſed appendebatur. Vide Plinium* 33,3. Stipendii loco terra petita. 3,3,2. templa promittit Poſthumius, quaſi Stipendium diis commilitonibus. 1,11,4.

Stoliditas barbarica. 3,3,12. Domitii centurionis. 4,12,17.

Stolo *C. Licinius* trib. pl. 1,26,4.

Strabo Pompeius. *Vide* P.

Strangulati in carcere Catilinæ ſocii. 4,1,10. *Hoc ſupplicio fere duces hoſtium triumphatos afficiebant.*

Strategema Annibalis. 2,6,12, 13. & 16. Cæſaris. 3,10,3. 4,2,84. Claudii Neronis. 2,6,52. Coſſi. 1,11,3. Duilli. 2,2,9. Horatii. 1,3,4. Manlii. 1,13,16. Marcii Philippi. 2,12,7. Marii. 3,3,8, & 15. Parthorum. 3,11,7. 4,10,3. Poſthumii. 1,11,2. Spartaci. 3,20,4.6. & 13. Tarquinii. 1,7,6. Tulli Hoſtilii. 1,3,7. Ventidii. 4,9,6.

Stringere bellum. 3,21,1. *vbi tamen melius totidem literis legas* ferrum, *hoc enim* ſtringendi *verbo melius conuenit. aut* telum, *quam vocem etiam in Liuiana epitome in* bellum *tranſiſſe, notaui* 3,16,7. N. Stringere gladium. 3,21,25. Stringere, *pro vulnerare*. 4,12,44.

Studere nomini, prouinciæ. 3,10,19. reuocandis regibus. 1,9,5.

Studium, *pro fauore*. 3,13,1.

Stultitia ſimulata. 1,9,1. N.

Stupens occaſione. 1,16,10.

Stuprum Lucretiæ regifugii cauſſa. 1,7,10. Virginiæ deſtinatum, decemuiratus ſublati cauſſa. 1,24,3. Stuprum ſuum egregie vlciſcitur Orgiagontis vxor. 2,11,7.

Sub ſiluis, *pro in ſiluis, aut propter ſiluas*. 4,12,10.

Subducere. Antonium metus ſubducit à prœlio. 4,7,10. æſtibus Subducitur Oceanus. 3,10,5. *Habet igitur ſignificationem paullatim & prope ſine ſenſu rei ſubtrahendi. Velleius* 2,72,6. quos præſenti periculo fortuna ſubduxerat.

Subigere, *pro domare. ita* pop. Romanus Subigit Italiam. *Præfat*. 6. 1,26,9. Samnites, 1,16,8. continuis cædibus aliquem Subigere. 2,18,5.

Subire. 1,13,15. *habet ſignificationem appropinquandi, interdum*

tiam ſcandendi, quàm & in hodierno idiomate Hiſpano retinet.

Subitus euadit, *pro ſubito eu.* 4, 2, 59. Subita belli. 1, 1, 15. *ita Liu.* 25, 15, 19.

Submittere ædes, *h.e. in plana transferre.* 1, 9, 4. faſces populo, *h.e. imperium & poteſtatem conſularem ſubiicere populo. Ibid.* Submiſſis ceruicibus, *h. e. inclinatis.* 1, 18, 28.

Submouere hoſtes, *pro repellere.* 1, 10, 4. 3, 10, 7. 4, 2, 59. 4, 12, 19. Submouere mari, *pro pellere mari.* 3, 6, 5.

Subrogare, *h.e. ſubſtituere per rogationem.* 3, 16, 1.

Subſtituere alicui. 1, 9, 4. in locum alicuius. 1, 6, 2.

Subterranei doli, *pro cuniculis.* 1, 12, 9.

Subtrahere ſe, *pro ſubducere ſe. ſic* Armenia ad Parthos ſe Subtrahit. 4, 12, 42.

Suburbana pop. Romani prouincia Sicilia. *h. e. quæ proxima eſt omnium prouinciarum, & propemodum in conſpectu Vrbis.* 2, 2, 15. 3, 19, 3. Suburbanum Tibur. *ob magnitudinem Vrbis eo vſque protenta.* 1, 11, 7.

Succedere caſtris, *prope accedere ad caſtra. eodem ſignificatu eſt, quo verbum* Subire. 4, 9, 6.

Succeſſio prouincias obtinentium. 4, 2, 15.

Succingi in aliquem, h.e. expeditionem in aliquem ſumere. 4, 7, 5. *Deducto loquendi vſu à militibus quorum erat* cingi. cornua ſinus Ambracii claſſe Succincta, *h.e. inſeſſa & munita.* 4, 11, 4.

Succlamare, *pro acclamare.* 2, 6, 7.

Sucro *vrbs.* 3, 22, 7.

Sudibus circumdata vrbs hoſtilis. 3, 10, 25. Sudibus pugnant Romani. *Ibidem, &* 3, 21, 7.

Sudor ſimulacrorum. 2, 8, 3. N. *Dio hoc loco citatus, & Plut. Coriol. cap, 57. diſputant hoc naturalibus ex cauſis quandoque poſſe fieri.*

Sueui *pop.* 4, 12, 24.

Suffigere ſpolia. 1, 11, 10.

Suggerunt ſe cauſſæ, *h.e. vltro ſe offerunt.* 2, 8, 1.

Suggeſtus fori. 1, 11, 10. *locus editus vbi concionabantur, dictus à ſuggerendo, h.e. aggerendo.* Suggeſtus Cæſaris in curia. 4, 2, 91.

Sulmo *vrbs.* 3, 21, 28.

Sumere bellum, *pro ſuſcipere.* 4, 12, 24. expeditionem, & mandare, oppoſita. 4, 12, 6. & 48. *nam* mandare expeditionem, *eſt committere ducibus;* ſumere, *per ſe id agere, & ipſum proficiſci.* Sumere impetum. 4, 12, 54. Sumpta prœlio Theſſalia, *h.e. electa.* 4, 2, 43.

Summa rerum, *h.e. ſummum arbitrium.* 4, 3, 5.

Summouere. *Vide* Submouere.

Summus *pro excellentiſſimo in quaque re, ita Summus* aſtu, audacia. 2, 17, 13. augurio. 1, 5, 2. *Sic Plinius* 35, 12, 9. in omnibus his ſummus. *Apulei. lib. 5. in fine;* manducонem ſummum. Summa fames, *pro extrema, maxima.* 1, 13, 16. religio fœderum. 2, 6, 5. virtus. 3, 22, 2. Summum nefas. 4, 1, 4. Summa rupes, *pro apice rupis.* 1, 13, 15.

Sumptuoſa largitio, *quæ nimios ſumptus requirit.* 3, 12, 12.

Super, *pro in.* Super caſſidem foculus. 4, 12, 16. Super ſcuta ſalire. 3, 10, 13. Super menſas & pocula. 4, 2, 69. *Curtius* 7, 4, 7. debellaturus ſuper menſa Alexandrum.

Superata in vna vrbe Sicilia. 2, 6, 33.

Super-

Superbia Ariouiſti. 3, 10, 11. Tarquinii tolerata. 1, 7, 10. SVPERBIA crudelitate grauior bonis. 1,7,4. NON minus exoſa quam ſæuitia. 4,12,31. N.

Superbus Tarquinii cognomen. 3,7,1.

Supergredi, *pro ſuperare*. 3,21,5.

Superior, *pro victore*. 1,10,2.

Superuacuum. 2,2,37.

Superuiuere expeditioni ſuæ. 2,2,14.

Suppetere *pro adeſſe*. 3,20,13.

Supplices *de iis, qui auxilium orant*. 2,7,5.

Supplicium de filio ſumit pater Caſſii. 1, 26, 7. SVPPLICIO nihil deformata maieſtas Reguli. 2, 2, 25. Supplicia quondam hoſtium, artem faciunt Romani. 3, 12, 10. Suppliciorum metu voluntaria mors. 3,19,11.

Supprimere vectigalia, *pro intercipere*. Vnderſchlagen. 3,13,4.

Supra. Africa Supra Theſſaliam. 4, 2, 73. *h. e. ſuperauit Theſſaliam, ea quidem re, de qua loquitur, nempe apparatu & crudelitate belli.*

Suprema pugna, *h.e. vltima, nouiſſima*. 1,18,21.

Surenas præfectus regis Parthorum. 3,11,8.

Suſcipere bellum. 4,4,1.

Suſpenſus vtre, *h. e. incumbens vtri, & ſuper eum hærens*. 3,5,16.

Suſpicere arma, mores, *pro venerari*. 4,12,30. populum. 1,26,5.

Suus *eleganter ponitur, pro natiuo, proprio, aut eo, quod quis affectu ſuum fecit.* vt Sua fortuna, Sua natura, *h.e. quam quis in poteſtate habet*. 3,5,21. *Not. Ouid. Epiſt.* 12,83. Sed mihi tam faciles vnde deosque meos? *leg.* meoſque deos. Sua magnitudine præpedita Antiochi acies. 2,8,17. Sua obſidio Gallos fatigat. 1,13,17. Suo ebore fulgentes elephanti. 2,8,6. SVIS moribus domiti Thraces. 3,4,7. hoſtem SVIS artibus aggredi. 3,1,10. aduerſus hoſtem SVIS viribus vti. 2,6,41. SVIS viribus confectus pop. Romanus. 3,12,6. caſtra quaſi iam Sua circumuolant vultures. 4,7,7. *Hoc ſe modo Velleius*, 2,75,3. fugiens mox futuri *ſui Cæſaris arma*. aduerſus hoſtem callidum SVIS conſiliis pugnandum. 2,6,26. *Liuius* 22,16,4. Nec Annibalem fefellit, ſuis ſe artibus peti. *Plautus Amphitr.* 1,1,113. hunc telo ſuo ſibi, malitia, à foribus pellere.

Sylla *L. Cornelius*. 3,5,4. Iugurtha potitur. 3,1,17. Mithridatem vincit. 3,5,2. & 9. Samnites. 3,18, 13. fœdus cum Parthis ferit. 3,11, 4. multos interficit. 3,21,24. decus ſæculi ſui. 3,21,2.

Sylla Fauſtus. 4,2,90.

Syllæ in coniuratione Catilinæ. 4,1,3.

Syllana proſcriptio. 3,21,25. 4, 6,3. tempeſtas. 4,2,2.

Syphax *Numida*. 2,6,56.

Syracuſæ *vrbs*. 2,6,33.

Syria. 3. 11. 10. debellata. 2, 8, prouincia Caſſii. 4,7,4. occupatur à Parthis. 4, 9, 5. recipitur à Ventidio. 4, 9, 7. prima corrupit Romanos. 3,12,7. Syriæ laus. 2,8,4.

Syriaticus, *pro Syriacus*. 2, 9, 1. *& ita ſcribendum fuerat*. 2,11,1. & 2, 12, 1.

Syria dea. 3,19,4.

Syrus quidam ſeruus bellum concitat. 3,19,4.

Syrtes, *Africæ loca vadoſa & arenoſa, eoque exitioſa nauigantibus*, 2,2,31. Syrtium accolæ domiti. 4, 12,40.

T. Et

T.

T Et D. inuicem mutant. 1, 18,11.N.

Tabernæ argentariæ.2,6,48.

Tabula proſcriptionis Syllanæ. 3,21,25. feralis. 3,22,2. Tabulæ duodecim. 1,24,1. in Tabulas referre quæ. 1,5,3. *Cæl.ad Cic. in ep. fam.*8,8,8. Tabulæ *pro picturis* Corinthiæ.2,16,6.

Tabulata nauium.4,11,5.

Tagus *fl.* 2,17,15.

Tanquam viri occidi volunt Numantini.2,18,13.

Tantumnon, *h. e. propemodum, parum abeſt.* 2,6,46. 3,21,21. *Sic Suetonius ſæpe, item Velleius. & ad eum Acidalius. Seneca de benef.* 5, 16,4. vt qui ciuem Romanum occidiſſet impunitatem, & pecuniam (*forte repetendum* &) tantumnon ciuicam acciperet. *Adde Portum in Xenoph. pag.* 135. *An ſic leg. apud Cic. ad C.frat.* 1,1,3,6. *vbi* vulgo, tantum iam ad nimiam leuitatem?

TANTI eſt exercitus, quanti imperator.2,18,11. Scilicet in vulgus manant exempla regentum; Vtque ducum lituos, ſic mores caſtra ſequuntur. *Claudian. de laud.Stilic.*1,168.

Tarchondimotus. 4,2,5.

Tarentinus. *pro Tarentinis. Vide.* Singul.pro plurali. Tarentinum bellum. 1,18. Tarentinæ deliciæ. 1,18,28.

Tarentus Lacedæmoniorum opus. 1,18,2. occupatur ab Annibale. 2,6,21. recipitur à Romanis. 2,6,42.

Tarquinius Priſcus rex Romanus. 1,5. quid profuerit populo. 1,8,5.

Tarquinius Superbus rex Romanus, *priori nepos* (*Vide diſputationem Laurentii Vallæ, præfixam notis in Liuium*) 1,7. quid profuerit populo. 1,8,7.

Tarraco *vrbs.* 4,12,51.

Tatius *Sabinus.* 1,1,14.

Taurus *mons.*4,12,61.

Taxata dignitas equeſtris menſura. *h.e. æſtimata.* 2,6,18. Taxata ſtipendio hiberna. 1,12,8. *Vtitur hoc verbo Iuſtinus. Seneca conſol. ad Marciam* 19,2. Tanti quodque malum eſt, quanti illud taxauimus. *Plinius* 35,11. Talentum Atticum XVI. M. taxat Varro.

Tegumenta pecudum. *pro coriis.* 3,20,6.

Teleſinus. 3,18,6. opprimitur. 3,21,23.

Tellus dea. 1,19,2.

Temere, *pro facile.* 1,13,7. 1,18. 26. 2,18,3. *Vtitur hoc modo Sueton. Aug.*16,6. *& Tito* 6,6. *Quintilian.* 1,3. Ingeniorum præcox genus non temere peruenit ad frugem. *Eodem modo voce* ῥᾳδίως *vtitur Herodianus.*6,3. *&* 13.

Temeritas barbaris ſolita. 4, 12,54. felix.3,10,22.N. Solondici. 2,17,14.

Tempe *locus Theſſaliæ.*4,2,51.

Tempeſtas claſſem Mithridatis lacerat. 3,5,18. oboritur inter necem Romuli. 1,1,17. Tempeſtate interceptus triumphus. 2,2,31. Tempeſtate flexus ſuos ſignificant ſidera. 4,3,8. Tempeſtas belli Aſiatici.2,8,8. Punici.2,6,9. *Sic Liuius* 31,10,7. *D. Hieron. ad Geruntiam de Monogam. in fine:* Hannibal de Hiſpaniæ finibus orta tempeſtas. Tempeſtas Mariana & Syllana.3,12,11. 4,2,2.

Templum Iouis Statoris. 1,1, 13. Templum Tarquinio erectum de manubiis *Capitolinum.* 1,7,7.

Tem-

Templo comparata Roma. 1,18, 20. Templa vota inter diſcrimen pugnæ. 1,1,13. 1,11,4. 1,19,2. 1,20, 2. TEMPLA non poſſunt defendere, quem arma non potuerunt. 2,12,9. circa Templa imagines Cæſaris 4,2,91. Templis detracta arma. 2,6,23. —— patriis modo fixa reuellunt Arma deis—— *Statius Thebaid.* 12,709. κεκόσμηται δὲ τοῖς ὅπλοις τὰ Θηβαίων ἱερά. *Ariſtides orat. V. tom. II. pag.* 95. *Sic Argiuæ mulieres arma templis detraxerunt aduentante Cleomene. Plut. in apophth. Lacon. cap.* 73. *Nam in templis ſuſpendi dedicarique ſolebant ab hoſtibus capta.*

Tenere *variæ ſignificationis verbum eſt.* Tenere concordiam, *valet continere, cuſtodire.* 4,2,13. lacrimas. 4,6,5. *vt* tenere ora, *apud Virg. Æn.* 2,1. & riſum *apud Horat. de arte verſu* 5. militem in caſtris. 3,3,5. regnum, *pro habere, poſſidere.* 1,7,2.

Tentum. 2,12,11. N. *Vtitur hac voce vnus quod ſciam antiquorum Horatius Epodon.* 12,12.

Tenue fretum, *pro anguſto.* 2, 8,9.

Tenus *valet vſque ad, & vltimo caſui iungitur.* Colchis tenus. 3,5, 25. Dacia tenus. 3,4,6. Hadriatico tenus mari. 1,15,2.

Tergeminorum fratrum pugna. 1,3,4.

à Tergo ordinatis omnibus. 4, 12,36.

in Terga ſeruiliter ſæuire. 1,23, 1. *Salluſt. Hiſt.* 1,1,12. de vita ac tergo regio more conſulere. *Seruile enim ſupplicium hoc erat. vnde nihil crebrius apud Comicos huiuſmodi dictis*: omnem in tergo theſaurum gerit. Virgis dorſum depoliet meum &c.

Terme. *vrbs Hiſp. Forte rectius* Termes *vt alii edunt, hinc enim deducti videntur* Termeſtini, *Tac.* 4, 45, 1.

Terminus deus non poteſt exaugurari. 1,7,7. *Cato I. Originum:* Fana in eo loco compluria fuere, ea exaugurauit: præterquam quod Termini fanum fuit, id nequitum exaugurari.

Terræ recondere, *ſicut humi.* vergraben. 1,13,11. Terrarum ſitus qui pingunt, eos Florus in hoc opere imitatur. *Præfat.* 3. *Ad eius forte imitationem, alia, nec minus eleganti comparatione opuſculum ſuum orditur Sex. Ruffus*: Morem ſecutus calculatorum, qui ingentes ſummas ære breuiori exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar.

Terræmotus inter prœlium. 1, 19,2. 2,6,14.

Terreſter. 2,2,5. *ita Silueſter Plinius.* 14,16,23.

Terrigenæ. *ſic appellati Gigantes, quos Poetæ fabulantur terra editos.* 1,17,6.

Territare fines alicuius. 2,15,3.

Terror aduentus hoſtici. 2,2, 18. elephantorum. 1,18,9. 3,2,5. Germanorum. 3,10,12. Mithridatis. 3,5,9. Terrori eſſe. 1,11,6. 1,17,3. Terrorem geminare dolo. 1,10,5. nominis ſui circumferre. 2,2,21. ad Terrorem mouendum facibus armati Fidenates. 1,12,7. ipſo nomine ac Terrore Punici maris quidam deficiunt. 2,2,17. nomine quaſi Terrore compoſito Vercingentorix. 3,10,20.

Teſtamentum Attali. 2,20,2. Cæſaris. 4,4,1. Teſtamenta paſſim in principiis ſcripta. 3,10,12.

Teſtudo militaris. 3,10,13. 4, 10,6. N.

Digitized by Google

Teutana Liburnorum regina. 2,5,2.
Thala *vrbs.* 3,1,11.
Thapſos *vrbs.* 4,2,66. non oſtenſa in triumpho Cæſaris. 4,2,89. *Plutarcho Cæſ. cap.* 76. *eſt* *Θάπσακος corrupte, vt puto.*
Theatrum Pompeii. 4,2,8. & 45. Tarentinum. 1,18,3. in Theatro diſtincta radiis corona Cæſaris. 4,2,91.
Thebæ *vrbs.* 2,7,12.
Theodotus magiſter Ptolemæi. 4,2,60.
Thermopylæ. 2,8,11.
Thermus Q. *Minucius proprætor.* 4,2,19. *apud Cæſ. ciu.* 1,12. *mendoſe forſan,* prætor *ſcribitur.*
Theſaurorum rationes. 4,12,44.
Theſſalia. 1,16,6. infeſtatur à Thracibus. 3,4,1. vaſtatur. 4,2,41. in Theſſalia bellum ciuile. 4,2,6 *&* 43. iterum. 4,3,3.
Theſſali *pop.* 1,18,27.
Theutobocchus *Germanus.* 3,3,10.
Theutoni *pop.* 3,3,1. vincuntur à Mario. 3,3,7.
Thoas Ætoliæ princeps. 2,8,5.
Thorius. 3,22,6.
Thracia acquiſita. 3,12,4. in partibus Pompeii. 4,2,5.
Thracium litus. 2,8,7.
Thrax gladiator. 3,20,8. N.
Thraces *pop.* 2,22,3. vincuntur à Romanis. 3,4. à Piſone. 4,12,17.
Thurii *vrbs.* 3,20,5.
Tiberinus *fl.* 1,1,3. ponte committitur. 1,4,2. aliquando terminus imperii, 1,9,7. N. 1,11,8.
Tiberinum oſtium. 3,6,5.
Tiberius Cæſar. *Vide* Vibius.
Tiberius Gracchus. *Vide* G.
Tibiæ præcinunt Duillio. 2,2,10.
Tibur *vrbs.* 1,11,7.
Ticinus *fl.* 2,6,10.
Tigurini *pop.* 3,3,1. *&* 18.
Tigranes *Armenius.* 3,5,27. victus à Pompeio. 4,12,43.
Titius *fl.* 2,5,1.
Titulo vnum bellum, *multiplex* victoria. 1,18,1. Titulo *ipſo* conſecratur Auguſtus. 4,12,66. Tituli. 3,5,21. Titulorum cupido in Antonio. 4,10,2 *Val. Max.* 8,6,5. *de Seruilio:* Maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit.
Titurius Sabinus legatus Cæſaris. 3,10,8.
Togæ pictæ. 1,5,6. Togæ in iudiciis. 4,12,32. N.
Tollere animos. *Vide* A. *Liuium* 35,1,2. Nec dubium eſt, quin omnis Hiſpania ſublatura animos fuerit. *&* 37,4,2. Ob hæc Ætolos ſuſtuliſſe animos. *Seneca de benef.* 3,28,7. Neque enim vlli magis abiiciunt animos, *quam qui* improbe tollunt. *Hoc modo Spartianus Adriano cap.* 5. ad rebellionem animos efferebant. Tollere clamorem. *proclamare.* 3,8,6. vrbes, *pro delere.* 3,10,23.
Toloſtobogi *pop.* 2,11,5.
Torquatus Pompeii *legatus.* 3,6,9. Torquatorum cognomen vnde. 1,13,20.
Torques Gallorum. 1,13,20. 2,4,4.
Torrens fortunæ. 2,7,1. *Arnobius lib.* 1. Vt modo Romani, velut aliquod flumen torrens, *cunctas* ſubmergerent atque obruerent nationes.
Torrens Vergelli 2,6,18. N. *Sic* fons Arethuſæ. 2,6,34. *ita* oppidum Peruſiæ. *Epit. Liu.* 126.
Trabeæ. 1,5,6. in Trabeis ſunt ſenes Romani deuoti. 1,13,10. in-

ſignia

Digitized by Google

ſignia captis Rom. Trabeis trophæa figit Viriatus. 2,17,16.
Tractus, *pro regione.* 1,5,2. 3,3,13.
Tradere ſe conſiliis alicuius, *h. e. permittere.* 2,8,6. *Sic* dare *Ouid. Ep.* 16,161. Da modo te —— *Terent. Adelph.* 5, 3, 52. Da te hodie mihi. *ubi nota Georgii Fabricii.*
Trahere *habet ſignificationem inuoluendi, in ſocietatē aut partes traducendi. ita* Macedonici belli contagio Traxit Illyrios. 2, 13, 1. eadem fortuna Trahit ducem & exercitum. 4,2,51. Trahere in vires ſuas. 2,12,3. *Ita ſæpius Tacitus.* Trahere tot annos. *h. e. durare tot annos* 4,2,13. *Sic* ducere *eſt apud Arnobium lib.* 2. Roma annos ducit quinquaginta & mille. Trahere naufragia, *h. e. circumferre,* cladem. 1,13,19.
Traianus. *Præfat.* 8.
Transfugæ ſimulati. *Græcis* ψευδαυτόμολοι 1,7,5. N. 2,6,16. 3,11,7. N.
Transgredi flumen. 3,10,14. *Sic Sueton. Cæſ. cap.* 35. *de maritimo itinere:* in Macedoniam transgreſſus, *& paullo poſt:* ab Alexandria in Syriam tranſiit. *Hunc loquendi modum contra Aſinii Pollionis ſententiam defendit Agellius.* 10, 26.
Tranſactum de partibus, *h. e. actum.* 4,7,13.
Tranſilire amnem. 3, 3, 12. quaternos ſenosque equos. 3,3,10. per Thraciam *&c. h. e. raptim transgredi.* 3,5,25.
Tranſmarina ætas pop. Romani. 2,19,2. origo Tarquinii. 1,5,1. Tranſmarini. 1, 1, 9. triumphi. 2, 18,1.
Tranſuerſum agere, *h. e. alio impellere.* 4,2,10. *Retulit inter prouerbia Eraſmus* 2, 8, 91. *Sic* tranſuerſum auferre *eſt apud Plin.* 28,1.
Traſimenus lacus. 2, 6, 13.
Trebia *fl.* 2,6,12.
Trepidantia carpenta. 3, 10, 17. *h. e. cum cura & metu feſtinantia. ita* non eſt trepidandum *dixit Seneca benef.* 6,43,4.
Trepidare. 1,10,6. Trepidatum eſt. 2,2,11.
TREPIDATIO pro victoria. 3,10,17.
Treuiri *pop.* 3,10,7.
Tribunicia poteſtas ſeditionum cauſſa. 3,13,1. Tribuniciæ ſeditiones. 3, 19,2.
Tribunorum pl. origo. 1,23. immanis potentia. 3,17,8. N. Tribuni pl. ſacroſancti. 3,15,6. N. Tribunus pl. Craſſum diris deuouet. 3, 11, 3. à Tribunis agros & cibaria flagitat populus. 3,12,8.
Tribus inſtitutæ à Romulo. 1, 1,15. homo ſine Tribu. 3,16,1. *Sumptum ex Homero Iliad.* 9,63. Tribus *pro plebe.* 2,6,25.
Tributarius, *qui tributum pendit.* 3, 4, 1.
Tridentina iuga. 3, 3,11.
Trifariam, *pro tripartito.* 4,12, 54.
Trigæcini *pop.* 4,12,55.
Tripertitus. 3, 3,6.
Triſte prœlium, *pro periculoſo.* 4, 2, 78.
Triumphalis agricola. 1, 11, 14. *ita* triumphalis arator *apud Plin.* 18, 3. *f.* Triumphalis ornatus. 1, 5,6.
Triumphans claſſis. 2,7,6. Triumphat de fortuna Regulus. 2,2, 25. Triumphatum de paruis oppidis. 1,11,6. non Triumphatum ex ciuilibus bellis. 3,22,10. N.
Triumphatum mare. 4,2,20.
Triumphus. 1, 5, 6. Allobrogicus. 3,2,5. Iugurthinus. 3, 1, 17.
Mace-

Macedonicus. 2,12,12. maritimus primus. 2,2,9. Numantinus. 2,18,17. de Verulis & Bouillis. 1,11,6. Triumphi dignitatem ſeruili inſcriptione violare veretur Perperna. 3,19,8. Triumphi maximum decus captus imperator hoſtium. 3,2,5. Triumphi Cæſaris. 4,2,88. vigintiquatuor de Samnitibus. 1,16,8. Triumphos contemnit Auguſtus. 4,12,53. Triumphus, *pro re de qua triumphabatur*. 2,8,17. 2,15,18. *pro ſpoliis in triumpho ferendis*. 2,2,21. 31. & 32. Triumphi, *pro victoriis*. 4,2,8.

Triumuiratus. 4,6.

Triumuiri conſtituendæ reip. 4,2,12. 4,7,5. diuidundis agris. 3,14,6.

Trophæum (*aut rectius, Tropæum*) Flaminii ex torquibus Gallorum. 2,4,4. Trophæa Domitii & Fabii. 3,2,6. Druſi. 4,12,23. Trophæa locis eminentibus fixa. 2,17,16. N. *Sic apud Dionem lib. 56. pag.* 667. Auguſto & Tiberio inter alios honores duo fornices (ἁψῖδες) decreti, quibus trophæa inſiſterent. Trophæa erigere inuſitatum Romanis ante Domitium. 3,2,6. ſuper Trophæa ipſa eminet Theutobocchus, 3,3,10. Trophæa *hic intelligo de ſpoliis, quæ præferebantur triumphantibus*.

Tubam non ſuſtinere. 4,12,16. *Alludit iſtud Virgilii Æneid.* 11,27. —— Cur ante tubam tremor occupat artus? Tuba præcinente deleta Corinthus. 2,16,6.

quia TVERI Suturninum non poteſt Marius, aduerſus illi redditur. 3,16,5.

Tullus Hoſtilius. *Vide* H.

Tumultus magis quam bellum. 3,19,2. 3,21,3. 4,12,40. Tumultus magis quam prœlium fuit. *Curtius* 6,5,12.

Tumulus, *pro edito colle*. 4,7,12. Tumuli. 3,8,6. Alpium. 3,3,18. Cynocephalæ. 2,7,11. montium. 3,10,22.

Tunicæ palmatæ. 1,5,6.

Turbantibus inuicem copiis. 4,2,49.

Turbo belli. 3,5,5. ciuilis *inſaniæ*. 3,21,18. fluminis. 3,11,3. primi impetus. 2,6,10. ſæculi. 4,3,2.

Turduli *pop*. 2,17,11.

Turpis fames. 4,5,3. *Quintilian.* 8,6. illud quoque & poetis & oratoribus frequens, quo eum qui efficit, ex eo quod efficitur oſtendimus *&c.* *Sic Virg. Æn.* 6,276. —— turpis egeſtas. *Sic* obſcœnam famem *dixit idem poëta Æn.* 5,367.

Turpitudo fœderis Caudini. 1,16,12.

Turres elephantorum. 1,18,10. nauium. 4,11,5.

Tutis ſiluæ. 3,5,29.

Tuſci paſtores Romam confluunt. 1,1,9. Tuſcum mare. 3,1,8.

Tutia *vrbs*. 3,22,9.

Tuti locis. 2,3,4. *Sic* gentes locis tutiſſimas *Rhætos & Vindelicos appellat Vellei*. 2,95,2.

Tyranni bonis infenſi. 1,7,3. N. *Tacitus Agr. cap.* 3. Multi fortuitis caſibus; promptiſſimus quisque ſæuitia principis interciderunt.

V.

VAccæi *pop*. 2,17,11. infeſtantur à Cantabris. 4,12,47.

Vadere, *de amne dictum, pro labi, fluere*. 2,7,10.

Vadimonis lacus. 1,13,21.

in Vadis hæret pugna. 3,10,5. *propter vada naues non poſſunt congredi*.

Vxor-

Vecordia mentis.4,10,10. Vecordiæ pœnas dare.3,7,3.
Valentia *vrbs*. 3,22,9.
Valere,*pro poſſe*. 3,5,24.
L. Valerius Coruinus.1,13,20.
Valerius Publicola, quomodo primus cos. 1, 9, 4. *Plinius* 36, 15. Publicola, qui primus cos. fuit cum L. Bruto. *Rutilius Itin. verſu* 271. Hic eſt qui primo ſeriem de conſule ducit Vſque ad Poplicolas ſi redeamus auos.
Valida oppida.1,7,5. Validiſſimæ gentes. 4,12,46. nationes. 4,12,24.
Vallare,*pro munire,protegere. ita* anguibus areniſque vallata Capſa.3,1,14. armis ferroque Macedonia.2,12,4. elephantis acies.2, 8, 16. mari Pyrenæoque Hiſpania. 2,17,3. *Ducta vox à vallo,quo muniri ſolent caſtra. Alludit vox Scipionis in Ep.Liu.*57,2.Cum gladio te vallare ſcieris, vallum ferre deſinito. *Cic.pro Archia, Pontus &c.*
Vallum Vrbis. 1, 1, 8. Vallum ferre. 2, 18, 10. rumpere. 4,2,24. Vallo circumdata vrbs hoſtilis. 3, 10, 25. Vallo XVI. millium obducta caſtra Pompeii.4,2,39. *Hæc ratio includendi hoſtes dicebatur* circumuallare.
Vanitas Antonii.4,10,2.
Varguntei Catilinæ ſocii. 4, 1, 3.
Varius ingenio.4,7,4. *h.e. inconſtans. alias* Varius *valet vafrum, doloſum, vt in l.*1. *D. de dolo malo.* Varii ingenio reges Romani.1, 8, 1. *h.e. differentes,alius bellator,alius ſacricola &c.* Vario euentu capta oppida,*h.e.diſpari*.1,12,3. Varium bellum.*pro ancipiti*. 4,12,26.
Varro C.*Terentius*.cos.2,6,17.
Varro cedit Hiſpania. 4,2,29. *Vinetus hoc loco* Varum *reponit pro* Varrone.*male. vide Cæſarem*.
Varus *fl*. 2,3,4. 3,2,4.
Varus *P. Actius*. 4,2,34. confligit cum Didio. 4,2,75.
Varus *prioris filius* Germaniæ procos.4,12,31.
Vaſtare. Minucius Thraces toto Vaſtauit Hebro, *h.e. in vtraque eius ripa*.3,4,5.*Sic apud Senec.epiſt*. 113.*f*. Alexander Perſas, & Hyrcanos, & Indos, & quicquid gentium in Oceanum extendit Oriens, vaſtabat, fugabatque.
Vaſtatio Italiæ bello Punico.2, 6,8. ſociali. 3, 18,11. Siciliæ bello ſeruili. 3, 19, 2. Theſſaliæ bello ciuili. 4,2,4.
Vaſtitas camporum, *h. e. immenſa planities*. 3,11,7.
Vates. 1,7,9.
Vbera admouere.1,1,3.
Vectigalia,id eſt,imperii patrimonium.3,13,4. in quæſtu habita. 3,12,9.
Veientes vincuntur à Romulo. 1,1,11. Fabios cædunt. 1,12,2. delentur.1,12,10.
Velato capite diis Manibus conſecrat ſe Decius.1,14,3.
Velificare. *h.e. vela facere,nauigare*. 3,7,3.
Velificari fauori ciuium, *h. e. aucupari fauorem ciu*. 1,9,5. *Apud Cicer. Ep.fam*. 8,10.ne velificatus alicui dicaris.
Velini fontes. 1,15,2.
Velocitas Marii. 3, 3, 7. Pompeii.3,6,15. Quinctii.1,11,14.
Velox genus Ligures. 2,3,4.
Velum purpureum in naui Cleopatræ.4,11,8. Velis opertum mare.2,8,2.
Venas exſoluit Merula.3,21,16. *Hoc genere mortis,vt leuiſſimo,multi extincti leguntur.*

Digitized by Google

Venalis Vrbs. 3, 1, 18. *Petronius in carm. de bel. ciu. verſu* 41. Venalis populus, venalis curia patrum.

Veneno ſe conficiunt Cantabri. 4,12,50. Cretes. 3, 7, 5. Numantini. 2,18,15. Ptolemæus rex Cypri. 3,9,4. Veneno mori non poteſt Mithridates. 3,5,26. Veneno mixti fontes. 2,20,7. *Idem fecerunt Afri contra Curionem, apud Appian. ciu. lib. 2. pag.* 455. *& Lucan.* 4, 360.

Venerari deos. 1,11,4.

Veneti *pop.* 3,10,5.

Venetia. 3,3,13.

VENIENTI bello occurrendum. 4,11,4.

Venire in catenas. 4, 8, 4. in deditionem. 4,2,33. in equis. 4,2,48. in fidem. 3, 22, 9. in manus hoſtium. 2, 2, 23. 3,19,12. 4,8,4. 4,12,38. in poteſtatem. 4,9,4.

Ventidius Parthos vincit. 4, 9, 5.

Ventoſus dies. 3,3,15.

Ventis remiſque. 2,2,18. Ventorum labor. 4,11,5.

Venuleius. 3,21,26.

Veneri ſacra Cypros. 3,9,2.

in VERBO tantum virtus. 4, 7, 11. Verba neutra paſſiue vſurpata. *Præfat.* 8. in Verba iurare. 3, 16, 2.

Vercingentorix Gallus. 3, 10, 20.

Vergelli torrens. *Vide* T.

Vergere in vnum, *h. e. prope concurrere.* 4,2,76.

Vernat bis floribus Campania. 1, 16, 3.

Verulæ *vrbs.* 1,11,6.

ſi Verum volumus. 3, 18, 1. ſi Vera volumus noſcere. 3, 7, 1. *ſic Caius in l.* 63. *in fin. de cond. & demonſtr.* ſi Verum amamus. *Curtius* 3,2,11. Verum & tu forſan audire nolis, *&c. Sic. Matth.* 11,14.

Veſtæ focus. 1,2,3. ſacerdotium. 1, 13, 12.

Veſtales aræ. 3,21,21. virgines. 1,2,3. 1,13,12.

Veſtigia Senonum Flori æuo nulla. 1, 13, 19. incendii Romani Gallici ſanguinis inundatione deleta. 1,13,17. Veientium nulla. 1,12,11. Veſtigiis inſtare. 4, 11, 8. Auff dem Fuß nachepleu. doductum à curſoribus in ſtadio, quo in genere Homerus Iliad. 23,764. Ἴχνια τύπτε πόδεσσι, πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι. *Gallorum elegans in hunc ſenſum vox eſt,* Talonner.

Veſuuius mons 1, 16, 5. 3, 20, 4.

Veterani. 4, 2, 81. reuocantur ad militiam. 4, 4, 4. Veteranis in pretium militiæ agri dati. 4, 5, 1.

Veto, vox tribunorum *intercedentium.* 3,14,5.

Veturius cos. Samnitibus deditur. 1,16,12.

Veturia Coriolani mater. 1, 22, 3.

Veteres diuitiæ. 3, 9, 2. *Hæc forma* Ἀρχαιόπλουτος *apud Græcos dicitur, &* Παλαιόπλουτος *apud Ælian. Hiſt. Anim.* 11,20. *Tacitus* 14,31.1. *vocat longam opulentiam, ad quam formam corrigendum puto Arnobium lib. 2. pag.* 119. Ac tamen ne cauſſam tam longa (*legebatur* longam) prodere diſſimulatione videamur. *Hæſeram enim diſtulerat veri argumenti robur promere. apud Caſtr. de B. C.* 2,35. Egeſaretus veteris homo potentiæ.

Vexat caſtra Romana ſapiens 2,2,20.

Digitized by Google

2, 2, 20. *hoc verbo crebro vtitur Iuſtinus.*
Vexilla Parthorum. 3,11,8.
Viator *qui trib. pl. apparet, vt lictor conſuli.* 3,17,8.
Vibius. 4,12,8. Dalmatas perdomat. 4, 12, 12. *vtriobique legendum* Tiberius, *vt vere docuit Pighius.*
Vibrare faces. 1,18,10. Vibrantia vexilla, *h.e. nitentia, micantia.* 3, 11, 8.
Vices, *pro interuallis.* 2,17,2.
Victima nouæ Vrbis prima Remus. 1,1,8. Victimæ ſecuri percuſſæ. 2, 5, 3. victoriam promittunt. 4, 7, 9. Victimarum fuga. 4,2,45. infulæ. 4,2,92. Victimis centum non perlitat Cæſar. 4, 2, 94.
Victor gentium. *Vide* G.
Victrix Aſiæ Europæq; Roma. 3, 18, 7.
Victoria parricidio fœdata. 1,3, 5. *Sic Tacitus* 4,19,6. fraude violata. 2,17,17. ſanguine Decii empta 1,14,3. magna de Pœnis. 2,2, 37. matura, ſed infamis. 2,20,7. SALVA fide, & integra dignitate paranda. 1,12,6. Victoria noua, non pugnare. 2,6,27. vera, & ſine exceptione. 2,18,12. Victoria ex caſu. 1, 18, 11. *Virg. Æn.* 5,201. Attulit ipſe viris optatum caſus honorem. ex errore. 4,7,11. Victoriæ monumentum pulcrius, ſtans vrbs, quam incenſa. 4,12,57. pretium, conſecrati Decii. 1, 17, 7. auſpicium, comparatæ claſſis velocitas. 2,2,7. ius. 2,7,4. maximum decus, captus rex hoſtium. 3, 10, 25. Victoriam paciſcitur à dis Poſthumius. 1, 11, 4. Victoriam ſuam hoſtibus victis non exprobrant Romani. 3,2,6. Victoria multiplex bellum. 1, 18, 1. Victoria vti. 2,6,19. Victoriis totum terrarum orbem peragrat pop. Romanus. 2, 1, 2. Victoria, *pro manubiis ea victoria partis. ita* Victoria tempeſtate intercipitur. 2, 2, 32.
Victus Hiero priusquam hoſtem vidiſſet. 2,2,6. Victus hoſtis ante quam viſus. 4, 2, 63. Victus magis quam domitus. 4, 12, 30. Victus & vinctus. 3, 1, 18. *eadem hæc coniuncta apud alios notauit Sauaro ad Sidonium carm.* 2,450. Victo ſimilior populus, qui vicit. 4,6,1. Victis Solamen in ſplendore victorum. 2,8,4. *Eodem redit iſtud Liuii Præfat.* 4. Si in tanta ſcriptorum turba mea fama in obſcuro ſit; nobilitate ac magnitudine eorum qui nomini officient meo me conſoler. *vbi dubitare poſsis an potius* lumini *legendum ſit.*
Videntibus procul quaſi marina piſtrix euaſerat. 3,5,16. *h. e. qui procul ſpectabant, iis apparebat quaſi piſtrix.*
Vigilia prima. 4,2,71. tertia. 3, 10,16. *de* Vigiliis *vide Lipſ. de M. R.* 5,9. *pag.* 275. *f.*
Vilis morti gens. 2, 6, 35. Viliſſimus rex. 4,2,52.
Viminei clipei. 3,20,6. viminea vincula. 3,20,4.
Vincere hoſtem non vult exercitus, cum poſſet. 1,22,2.
in Vincula dare. 3,10,18. in Vinculis habere. 2,2,22.
Vindelici *pop.* 4,12,4.
Vindelicus *fl.* 3,2,4.
Vindex Capitolii Manlius. 1, 26,8. Vindices libertatis imperio ornati. 1,9,1.
Vindicare *vno loco duplici ſignificatu poſitum.* 1,9,1. & 1, 26, 5. ad Vindicandum libertatis & pudicitia

citiæ decus. libertatem *enim* vindicare, *eſt vſurpare ſibi, aſſerere ſe in libertatem*. pudicitiam, *eſt vlciſci, pœnas ob eam læſam ſumere*. Vindicare iniuriam. 1,22,3. ſe à captiuitate. 4,12,50. ſupplices de hoſte. 1,22,4. Vindicari volebant ſerui. 3,20,3.

Vinnius mons. 4,12,49.

Vini dulcedine mitigati Cimbri. 3,3,13.

Violatur victoria ſubornatis percuſſoribus. 2,17,17. triumphi dignitas inſcriptione ſeruili. 3,19,8. Violantur veneficio arma Romana. 2,20,7. medici Catonem Violant fomentis. 4,2,72. Violare manus propria cæde nolunt Brutus & Caſſius. 4,7,15. *Apuleius in adlocuta Hermetis in principio:* Ne tantæ rei religioſiſſimus ſermo multorum interuentu præſentiaque violetur.

Vipera ſibilare deſiſte. 4,12,37.

Vir *plerumque ſignificationem habet fortitudinis. ita* VIRO cum viris facile conuenit. 3,22,3. Viris toleranda imperari ſibi volunt Numantini. 2,18,12. Iidem orant Scipionem, vt ſe tanquam Viros occideret. 2,18,13. digna Viris mors, *qua pugnando euenit*. 3,20,14. Vir, *pro marito*. 1,7,3. Viri *de gladiatoribus dictum*. 3,20,3. *ſic de Andriſco* 2,14,4. *qui & ipſe dubii ſtatus erat.* Vir *ſæpius vſurpatur tanquam loco pronominis. vt* tantũ animorum Viro Marius dabat. 3,16,1. adortus Virum. 4,12,44. auſi Virum violare fomentis. 4,2,72. *ſic* Virgo. Vir *de ſexu*. Vir vnus Numantinus non fuit, qui in triumpho duceretur. 2,18,17. VIRIS fortibus miſerrimum mori ad arbitrium hoſtium. 4,8,4.

Virgæ lictoriæ. 1,26,3. 4,12,31.

Virgis liberos ſuos cædit Brutus. 1,9,5.

Virginitatis integritas. 2,6,40.

Virginius filiam interficit. 1,24,3.

Virgines Veſtales. *Vide* Veſtales. Virginum raptus. 1,1,10. Virginum Romanarum Virtus. 1,10,7. Virgo *vt pronomen vſurpatum*. 1,3,5. *ſic* Vir.

Virgulta paluſtria. 2,6,13.

Viriatus *Luſitanus*. 2,17,15.

Viridomarus *Inſuber*. 2,4,5.

ne Virilia quidem portenta. *pro eunuchis*. 4,2,60.

VIRTVS abſque fortuna parum proficit. *Præfat.* 2. Virtus & fortuna ad conſtituendum pop. Romanum contendunt. *Præfat.* 2. *Similia fere concipit Plut. De-moſthene cap.* 4. ſi in certamen natura & fortuna velut artifices deſcenderint, haud expeditum ſit, hæc negotiis, an moribus illa magis eos adæquauerit, diiudicare. Virtus acuitur ratione. 1,8,3. aufert parricidam, *liberat a pœna*. 1,3,5. calamitatibus approbatur. 1,13,8. 2,2,22. neceſſitate augetur. 3,3,8. minus efficax quam fortuna. 4,7,11. non in re, ſed in verbo tantum. *Ibidem.* Virtus Calpurnii. 2,2,13. Numantinorum. 2,18,1. Quinctii. 1,11,12. Virginum Romanarum. 1,10,7. VIRTVTIS nihil intereſt, e quis an nauibus, terra an mari dimicetur. 2,2,4. Virtutis ſummæ, ſed calamitoſæ, Sertorius. 3,22,2. in Virtutis honorem regnum Tullo datum. 1,3,1. Virtutis experimenta. 1,13,2. flos. 1,22,1. monſtra. 1,10,8. Virtutis ſuæ ferrum Alpinis gentibus quæ

Digitized by Google

quaſi cote acuit Romanus. 2,3,3. Virtuti dolum addere. 1,3,4. 3,3, 15. in Virtute fiducia. 2,2,4. pro Virtute barbari habent impetum. 3,3,5.

Vis Romana *h. e. arma Rom.* 3, 10,14. *Sic apud Tacitum.* Vis *pro multitudine* hominum. 1,1,9. 3,17, 7. hoſtium. 4,10,5. imbrium. 2, 6,45. ſanguinis. 4,2,72. *Ita* vis magna gladiorum. *Liu.* 1,51,3. hominum. *Liu.* 2,5,3. 2,34,8. Volſcorum. *Liu.* 2,35,1. Vis belli, *pro tota mole.* 2,6,9. calamitatis. 1, 13,3. Vi partum imperium. 1,2,4. VI repoſcens vi erepta, iure videtur agere. 3,21,12. VIRES induſtriam temperant. 2,12,3. ſparſæ magis, quam oppreſſæ. 4,2,65. VIRIBVS ſuis confectus pop. Romanus. 3,12,6.

Viſcera Italiæ. 2,6,41. ſenatus. 3,21,4.

Viſurgis *fl.* 4,12,16.

Vitigineus. 3,20,4.

VITIA creſcunt cum magnitudine imperii. 2,19,1. Romanorum ſpem dant Mithridati. 3,5,4. VITIA quam imperia Romanorum minus ferunt Germani. 4,12,22. VITIIS, quaſi ſentina, merſa reſp. 3,12,7. Vitia ſpecioſiora. 3,12,11.

Vittæ diſcolores, ſerpentum in modum. 1,12,7.

Viuere hoſtiū aliqui debent, vt ſint quibus imperemus. 3,21,25.

Viuus in manus hoſtium venit Regulus. 2,2,23. & pæne Craſſus. 3,11,9. Viuum ſociumque regem confiſcat pop. Romanus. 3,9,3.

Vlciſci, *pro punire.* 1,1,12. 1,3,5.

Vltimum *ſumitur pro extremo, ſummo, periculoſiſſimo. ſic* Vltimus dies. 2,6,19. vltima ſpecula ſeptentrionis. 3,5,5. vltima rabies. 2,18,15. vltimæ ſortis vir. 2,14,3. *Velleius* 1,11,1. *de hoc ipſo:* ſe Philippum, regiæque ſtirpis ferebat, cum eſſet vltimæ. vltimum belli dedecus. 3,19,7. vltimum vulnus. 2,6,15. *h. e. quod plane iugulat: poſt quod alteri non eſt locus.* Vltima, *pro periculoſiſſimis.* 1,13,12. vltimi metus. 2,6,43. vltimæ diræ. 2,6,8. ad vltimum, *h. e. poſtremo.* 4,7,15. *ſed ſuſpicor eo loco poſitum* vltimum *pro morte, ſicut alibi* Extrema.

Vltio ad aram iurata. 2,6,2. mandata à moriente. 1,9,1. *ita apud Silium* 2,422. Ipſa pyram ſuper ingentem ſtans ſaucia Dido, Mandabat Tyriis vltricia bella futuris. à populo. 2,9,2. 2,16, 3. 3,1,9. vltio de rege. 3,10,9. in Vltionem aſſurgere. 3,1,10. excandeſcere. 2,18,8. pro vltione, quam pro victoria, infeſtius pugnatum. 2,2,26.

Vltra mortem patentia vulnera. 2,7,9. vltra putet ætatem pop. Romani, qui magnitudinem conſiderat. *Præfat.* 1.

Vltro *valet ſponte, non laceſſitum aut monitum.* von freyen ſtücken. *ſic* vltro Numam in regem petunt Romani. 1,2,1. regnum datur Tullo. 1,3,1. regnum petit Tarquinius. 1,5,1. pueros Faliſcorum remittit Camillus. 1,12,5. ſocios hoſtium perſequuntur Romani. 1, 19,1. victoriæ pretium ſibi poſcit Pales. 1,20,2. nauigat in Italiam Pœnorum claſſis. 2,2,30. dona mittit Albanus. 3,5,28. *patet igitur ita legendum quoque* 3,10,14. *& in gemino loco Velleii* 2,120,2. vltro Rhenum cum exercitu tranſgreditur. *hoc enim eſt, quod præmiſerat de magnitudine Tiberii.*

Digitized by Google

Vmbri *pop.* vincuntur à Romanis. 1,17. cum reliquis Italis contra Romanos conſpirant. 3,18,6.

Vmbria. 4,2,19.

Vncis carnificum tracti. 3,21,15.

Vnus ducum. 4,12,14. principum. 4,12,33. è plebe. 1,13,12. Vnus vir Numantinus non fuit qui in triumpho duceretur. 2,18,17. VNIVS præſidis nutu, quaſi anima, & mente, regitur imperium. 4,3,6, vna ex obſidibus. 1,10,7. vna quaſi manu facta ſtrages. 4,2,49. in vna vrbe tota inſula ſuperata. 2,6,33. in vnum contrahere copias. 4,2,38. *Iuſtinus aliquoties* adunare *dicit*. in vnum vergere. 4,2,76. vno prœlio obtritus Pharnaces. 4,2,63.

Vociferationes. 2,7,14.

Volero *Publilius* ſeditionem concitat. 1,22,2.

Volitare *ſignificat diſcurſare. ita* volitant per Etruriam infeſta ſigna. 1,17,2. per Campaniam Apuliamque hoſtes. 2,6,32. trepidantia carpenta. 3,10,17. per diuerſa gentium Pompeius. 3,5,27. per totum agmen oculis, manibus, clamore Cæſar. 4,2,82. *ſic Liuius* 4,19,2. volitantem tota acie. Tacitus. 2,21,4. Tota volitantem acie. volitat in primam aciem Cæſar, *h.e. celeriter adcurrit*. 3,10,4.

Volſci *pop.* cotidiani Romanorum hoſtes 1,11,11. triumphi de Volſcis. 1,18,26.

Volſini *pop.* 1,21.

Volucribus quoque inuia. 2,12,5. *ad notam pertinet quoque vox ominoſa Nicephori apud Cedrenum pag.* 396. Nemo noſtrum perniciem euitabit, ne ſi volucres quidem ſiamus.

Voluere vrbem, *h. e. tentare oppugnando*. 3,1,11.

Voluntaria deditio coſs. 1,18,12. fuga Romanorum. 3,1,9. legatio Africani. 2,8,14. mors, metu ſuppliciorum. 3,19,11.

Votum Inſubrium. 2,4,3.4. & 5. Myſorum. 4,12,15. Romuli. 1,1,13. Sempronii. 1,19,2. Vota in Capitolio nuncupata. 1,11,7.

Vox Adherbalis de Annibale. 2,6,19. Annibalis ad milites. 2,6,17. Viſo fratris capite. 2,6,53. Ariouiſti ad legatos Cæſaris. 3,10,11. Bruti morientis. 4,7,11. Cæſaris ad gubernatorem nauis. 4,2,37. ad milites. 4,2,50. de Pharnace. 4,2,63. Catilinæ in ſenatu. 4,1,7. Craſſi ad legatos Parthorum. 3,11,5. Druſi de largitione ſua. 3,17,6. Furfidii ad Syllam. 3,21,25. Genii ad Brutum. 4,7,8. Germani cuiuſdam linguam cauſſidici tenentis. 4,12,37. Iugurthæ de Roma. 3,1,18. Marii ad exercitum. 3,3,8. Myſi ducis ad Romanos. 4,12,14. Parthi cuiuſdam ad Romanos. 4,10,7. Pyrrhi de Romanis. 1,18,18. Scipionis morientis. 4,2,68. Vercingentorigis ad Cæſarem. 3,10,26. vox audita in ſomnis. 4,7,9. Vocem mittere, *pro loqui*. 4,10,7.

Vox vna duobus ſenſibus ſeruiens. 1,1,12. *Vide etiam* Fax, & Vindicare. Voces duæ in vnam coalitæ. 2,17,16. *ſic emendo Liuium* 24,3,6. Ac miracula aliqua affingunt, vt (*fuerat* affingatur) plerumque tam inſignibus locis. *ſic apud Gruterum in Inſcriptionibus pag.* DXII. eſt MERCASSITVR *pro* MERCASSIT. VT.

Vrbs, *pro Roma*. 1,13,21. Vrbs vrbium, *h.e. metropolis*. 2,6,35. in vna vrbe, quaſi binis caſtris diſſidetur. 3,17,5. in vna vrbe tota inſula

Digitized by Google

ſula ſuperata. 2, 6, 33. vrbes tres maximæ. 1,16,6. Aſiaticæ regibus parere conſuetæ. 2,20,4. Celtiberorum CL. euerſæ. 2,17,9. VRBES miſeræ ſocietatis inter hos & illos duces pœnas dant. 4, 2,77. vrbium caput, *pro metropoli*. 1,16,6. ad vrbium excidia conuerſi duces. 3,22,8. circa vrbium obſidiones diſcurſum. 4,2,77.

Vrere, *h. e. eſſe dolori*, Schmirtzen. 2, 6, 2. Sic Ammianus pag. 191,25. 241,29. 489,33. *Edit. Lindenbr.*

Vrgere armis. fame. 1,10,2. obſidio. 2,2,21. Vrget fames. 2, 18, 14.

Vſipetes *pop.* 4,12,23.

Vſque ad ambitum. 1,16,7. vſque Cæſarem. *Præfat.* 1. vſque *poſt poſitum*. fretum vſque. 2,2,1. in Sarmatas vſque. 3,4,6,

Vſus, *pro commodo*. vt non in vſum, ſic ad ſpeciem imperii quædam prouinciæ acquiſitæ. 3, 13, 4. *pro conſuetudine, aut exemplo ſaltem* vſu incognita clades. 2,2,23. *qua nunquam* venit vſu. *Cic. fam.* 3, 8, 21.

Vt barbaris, *h. e. vt ſolent barbari*. 4,12,54. *ſic* vt in magno populo. 1,26,6. vt in tali diſcrimine. *h. e. reſpectu talis diſcriminis*. 3, 17, 9. *ita Liuius* 20, 5, 1. ſatis, vt in trepida re, impauidus. *Videatur Portus. in Xenoph. pag.* 118. vt ita dixerim. 1, 11, 11. vt ſic dixerim. 2,6,27. 3, 21, 3. 4, 2, 63. *Cicero de Orat.* 3,41. Atque etiam ſi vereare, ne paullo durior translatio eſſe videatur, molliendaeſt; præpoſito ſæpe verbo: vt, ſi olim M. Catone mortuo, pupillum ſenatum quis relictum diceret, paullo durius; ſin, vt ita dicam, pupillum, aliquanto mitius eſt. *Talia igitur paſſim aduertas. Apuleius pr. Florid.* in ipſo, vt ita dixerim, ſolo (*an* ſolio?) ætheris. *Tacitus Agr.* 3, 5. vt ita dixerim, non modo aliorum, ſed etiam noſtri ſuperſtites ſumus. *Caius in l. 1. de O. I.* in foro cauſſas dicentibus, nefas, vt ita dixerim, videtur eſſe, nulla præfatione facta, iudici rem exponere. vt non, ita. 3,12,4.

Vti & frui differunt. *Vide* F. Vti. *pro nanciſci*. non alias tam incruenta victoria vſi ſumus. 3, 6, 14.

Vtre ſuſpenſus nuncius Luculli ad Cyzicenos. 3,5,16.

Vterque. Vtræque, *pro vtraque* 3,5, 21. vtraque, *pro vtrumque*. 3, 6,8. vtriſq; *pro vtroque*. 4,12,9. *Ita Liuius* 23,21,4. Reſponſum vtriſque, non eſſe vnde mitterentur. *Iuſtinus* 41, 2, 3. Sermo his inter Scythicum, Medicumq; medius, & (*vel* ex) vtriſque mixtus.

Vulcano promiſſa arma hoſtium. 2,4,5.

Vulnera vltra mortem patentia. 2, 7, 9. vulnera in pectore. 1, 18,17. VVLNERA quandoque curatione ipſa reſcinduntur. 3,23, 4. Vulnus *translate ponitur pro quauis clade. ſic* Vulnus vltimum imperii. 2,6,15. graue Vulnus accipit pop. Romanus. 3,11,1. Vulnera reip. *de bellis ciuilibus*. 3,5,5. *Iuſtinus* 2, 11, 9. Xerxes duobus vulneribus terreſtri prœlio acceptis, experiri maris fortunam ſtatuit. *vbi ineptiſſime interpres Hiſpanus*: recibio dos llagas.

Vulteius trib. mil. 4,2,33.

Vulturcius T. Catilinæ ſocios prodit. 4,1,9.

Vxores Cimbrorum. 3,3,16.

X.

XAnthippus militiæ peritiſſimus. 2,2,23. *Polybius* 1,32. *vocat* λακεδαιμόνιον ἄνδρα τῆς λακωνικῆς ἀγωγῆς μετεσχηκότα, καὶ τριβὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔχοντα σύμμετρον. *Magnus interpres:* Lacedæmonium virum, diſciplina Laconica imbutum, & qui rei militaris vſum mediocrem haberet. *at certe magnum bellorum habuit vſum, vt conſentiunt hiſtoriæ: nec aliter Polybius. nam* σύμμετρος *quidem mediocrem non ſonat. Dubitantem de loco docet* BERNEGGERVS *vir optimus ſimul doctiſſimusque, cuius amicitia, colloquiis, conſiliis, exemplo, bibliotheca, tū alia multa magnaque beneficia, quæ per hac tempora vel à coniunctiſſimis improbe ſperentur; tum inprimis quantulumcunque in his ſtudiis profeci, ex aſſe debeo. Is, inquam, me docet, illud* σύμμετρον *referri ad* ἀγωγὴν *iſtam Laconicam, de qua modo præceſſerat, vt vertendum ſit:* diſciplina Laconica imbutum æqualique rei militaris vſu præditum. *nimirum & inſignem* θεωρίαν *viro tribuit, &* πρᾶξιν *haud deteriorem. Ita* μετρίως *apud Plut. Cic. cap V. & apud Diod. 20, 79.* ναῦς καὶ χρήμασι κεκλημένος, καὶ δύναμιν σύμμετρον, *quæ & ipſa per* mediocriter *&* mediocre *minus recte conuerſa ſunt.*

Xerxes. 2,8,2. comparatur Antiocho. 2,8,13. Xerxis miſerabilis fuga. 2,8,5.

Z.

ZAcynthos *inſ.* 2,9,4.

Zama. 3,1,11.

Zeugma tranſitus Euphratis. 3,11,3.

AVCTO-

AVCTORVM
qui in hoc opuſculo citantur,
CATALOGVS.

Adſcripti Numeri, argumento ſunt eos in Notis citari: Voces integræ, in Indice.

ABbo.
Accius.
Val. Acidalius.
Acron.
Aelianus.
Aeſchyli Scholiaſtes.
Agatho.
Agellius. *Emendatus.* 1, 18, 22. 2, 2, 14. 3, 1, 13. Dubium. *Reprehenſus.* Nouiſſime. Profligare.
Agretius.
Alcæus.
Ampelius. *Emendatus.* 2, 6, 10. 3, 23, 2.
Andr. Alciatus.
Ambroſius.
Scip. Amiratus.
Ancyranum monumentum.
Antigonus.
Antoninus Imp.
Apollonius. *Emendatus.* 4, 10, 4. *Explicatus.* 2, 20, 5. *Reprehenſus.* Cognomen. 2, 15, 12. 2, 2, 9.
Apuleius. *Emendatus.* 3, 4, 7. Honerare. Principia. Vt. *Explicatus.* 3, 20, 14. 4, 12, 22.
Lud. Arioſtus.
Ariſteas.
Ariſtides.
Ariſtobulus.
Ariſtoteles. *Reprehenſus.* 2, 12, 4.
Arniſæus.
Arnobius. *Emendatus.* Iulus. Veteres. 4, 2, 67.
Arrianus.
Athenæus.
Auctor de cauſſis corruptæ Eloquentiæ. *Emendatus.* 3, 12, 10.
Auctor de origine pop. Romani.
Auctor de progenie Auguſti.
Auctor de rebus bellicis.
Auctor de viris illuſtribus. *Reprehenſus.* 1, 26, 8.
Auctor Vitæ S. Athanaſii.
Auentinus.
Auguſtinus. *Emendatus.* 3, 21, 14.
Auguſtus Imp.
Auienus. *Emendatus.* 3, 7. 3, 17, 4.
Aurelianus.
Auſonius.
Ayala.
Azo.
Baldus. *Reprehenſus.* 2, 20, 7.
Barclaius.
Barletius.
Barthius.
Baſſus.
Bauhinus.
Bayſius.
Becmannus.
Bellonius.

Bembus.
Berneggerus.
Beroaldus.
Biblia ſacra. *Explicata.* Inſignia.
Blondus.
Bodinus.
Bonfinius.
Bongarſius.
Boſius.
Bourdelotius.
Gulielmus Brito.
Briſſonius.
Bulengerus.
Buſchius.
Buteo.
Cælius Rhodiginus.
Cæſar. *Emendatus.* 4, 2, 48. Longe. Thermus.
Callimachus. *Emendatus.* 2,2,4.
P. Callimachus Experiens.
Camerarius.
Iul. Cæſ. Capacius.
CAMERS.
Capitolinus.
Cardanus. *Reprehenſus.* 3, 10, 14.
Caſaubonus.
Caſſiodorus.
Caſſius Hemina. *Emendatus.* 3, 1, 13.
Cato. *Emendatus.* 2,2,14.
Catullus.
Cedrenus.
Chariſius.
Chronicon Adonis. *Emendatum.* 3,3,17. 4,2,68. 4,2,69.
Chronicon anonymi cuiuſdam.
Chronicon Caſſinenſe.
Cicero. *Emendatus.* 2, 2, 10. 3, 17, 9. A Corfinio. *Explicatus.* 1,9,4. 4,2,86.
Claudianus. *Emendatus.* 1, 9, 5. 1,10,7. 3,1,4. Intacti. Peregrinus.
Cleomedes.
Cluuerius.
Cognatus.
Columella.
Contarenus.
Cordoua.
Cornelius Nepos.
Cornelius Seuerus. *Emendatus.* Eruptus.
Corradus.
Crinitus.
Cteſias.
Cuiacius.
Cuſpinianus. *Reprehenſus.* 4, 12, 38.
Curtius. *Emendatus.* 2,15,14. Moribundus. Qua. *Explicatus.* 2, 18, 13. Aeſtinæ. Auctoritas. *Defenſus.* Circumfundere.
Damaſius.
Dempſterus.
Dio. *Emendatus.* 3,1,11. 3,6. 4,2, 75. 4,7,7. φοινικίδα.
Diodorus.
Diogenes Laërtius.
Diomedes.
Dionyſius.
Dionyſius poëta.
Marcellus Donatus.
Douſa pater.
Egeſippus.
Egnatius.

Ennius

Ennius.
Epictetus.
Eraſmus.
Euripides.
Euſebius.
Eutropius. *Emendatus.* 2, 3, 1. 2, 8, 11.
Eutropii interpres Græcus.
Franciſcus Fabricius.
Georgius Fabricius.
Feneſtella.
Feſtus.
Firmicus. *Emendatus.* 2, 6, 1. 2, 12, 7. 2, 20, 7. 3, 20, 4. *Defenſus.* 2, 20, 7. 2, 2, 12. *Reprehenſus.* 2, 17, 15.
Fulgoſius.
Gallus.
Gebhardus.
Gellius. *Vide* Agellius.
Gellius hiſtoricus.
Gentilis. *Reprehenſus.* Bonis.
Gloſſæ.
Godeleuæus. *Reprehenſus.* Equum.
Godefridus Viterbienſis.
Gothofredus.
Gratius.
Gregoras.
Grotius.
GRVTERVS.
Guicciardinus.
Gulielmius.
Guntherus.
Heinſius.
Helladius.
Henninges.
Heraldus.
Herodianus.
Herodotus.
Higinius.
Himerius.
Hieronymus.
Hirtius.
Hiſtoria Miſcella. *Emendata.* Inſignia. *Reprehenſa.* 2, 11, 2.
Homerus.
Horatius. *Explicatus.* Puer.
Hotomanus.
Huartus.
Inſcriptiones veteres. *Emendatæ.* Vox vna.
Iocundus Veronenſis. *Reprehenſus.* 3, 10, 14.
Iornandes. *Emendatus.* 1, 1, 14. 1, 18, 11. 2, 7, 9. *Reprehenſus.* 1, 13, 8.
Ioſephus. *Explicatus.* 3, 4, 2.
Iouius.
Iſidorus.
Iulianus Imp.
Hadr. Iunius.
Iuretus.
Iuridica. *Emendata.* Præfat. 1. 2, 2, 9. 2, 20, 5. Diſtringere. Mandata. *Explicata.* 3, 3, 16.
Iuſtinus. *Emendatus.* 2, 6, 8. 2, 17, 16. Ipſe. *Explicatus.* 2, 8, 1. Vulnera.
Iuſtini Index.
Iuuenalis. *Emendatus.* 2, 6, 2.
Iuuenalis interpres.
Kirchmannus.
Krantzius.
Laberius.
Lactantius.
Lampridius. *Emendatus.* In
Lazius.
Leander.

Licinius.

Sidonius. *Emendatus.* 3, 20, 10. Noſcere.
Sigonius. *Reprehenſus.* 3, 12, 14.
Silius.
Siſenna.
Sitzmannus.
Sleidanus.
Solinus. *Emendatus.* 2, 2.
Sophocles.
Spartianus.
STADIVS.
Stephanus.
Rob. Stephanus.
Stevvechius.
Stobæus.
Strabo. *Emendatus.* 2, 7, 10.
Stuckius.
Suetonius. *Emendatus.* 4, 7, 2. Dubium. Mauſoleum. *Explicatus.* 1, 18, 26. 4, 2, 62. 4, 12, 2. *Defenſus.* 1, 1, 16. *Reprehenſus.* 1, 10, 7.
Suidas.
Sulpicius Seuerus.
Sylburgius.
Symmachus. *Emendatus.* 1, 16, 5.
Syneſius.
Tabulæ Capitolinæ.
Tacitus. *Emendatus.* 2, 4, 5. Ponere. *Explicatus.* 1, 9, 2. 1, 18, 26. 2, 14, 3. 3, 3, 4. 4, 2, 42. 4, 2, 63. 4, 4, 4. 4, 12, 15. Mandare.
Taciti Index.
Taubmannus.
Terentius.
Tertullianus.
Themiſtius.
Theocritus. *Emendatus.* 2, 2, 4.
Theophraſtus.
Thuanus.
Thucydides.
Tibullus.
Trebellius Pollio.
Trogi Prologi. *Explicati.* 1, 20, 7.
Turnebus.
Tyronis notæ.
Tzetzes.
Valerius Antias.
Valerius Flaccus.
Valerius Maximus. *Emendatus.* 2, 17, 11.
Valla.
Varro. *Emendatus.* 1, 13, 15. 4, 11, 10. Dubium. *Explicatus.* 1, 13, 17.
Vaſquius.
Vechnerus.
Vegetius. *Emendatus.* 3, 3, 17. *Defenſus.* 2, 18, 17.
Velleius. *Emendatus.* 4, 6, 4. 4, 10, 10. Vltro.
Victor. *Emendatus.* 4, 12, 45.
VINETVS.
Virdungus.
Virgilius. *Emendatus.* 1, 3, 8. 3, 21, 7. *Explicatus.* Decurrere.
Vitruuius.

Volu-

Volumnius.
Vopiſcus.
Welſerus.
Xenophon.
Xiphilinus.
Zeno.
Zinzerlingius.
Zonaras. *Emendatus.* 1, 21, 1.
Reprehenſus. 3, 9, 1.
Zoſimus. *Emendatus.* 3, 3, 4.
Zvvingerus.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

L: Gilliandus, 1753.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google